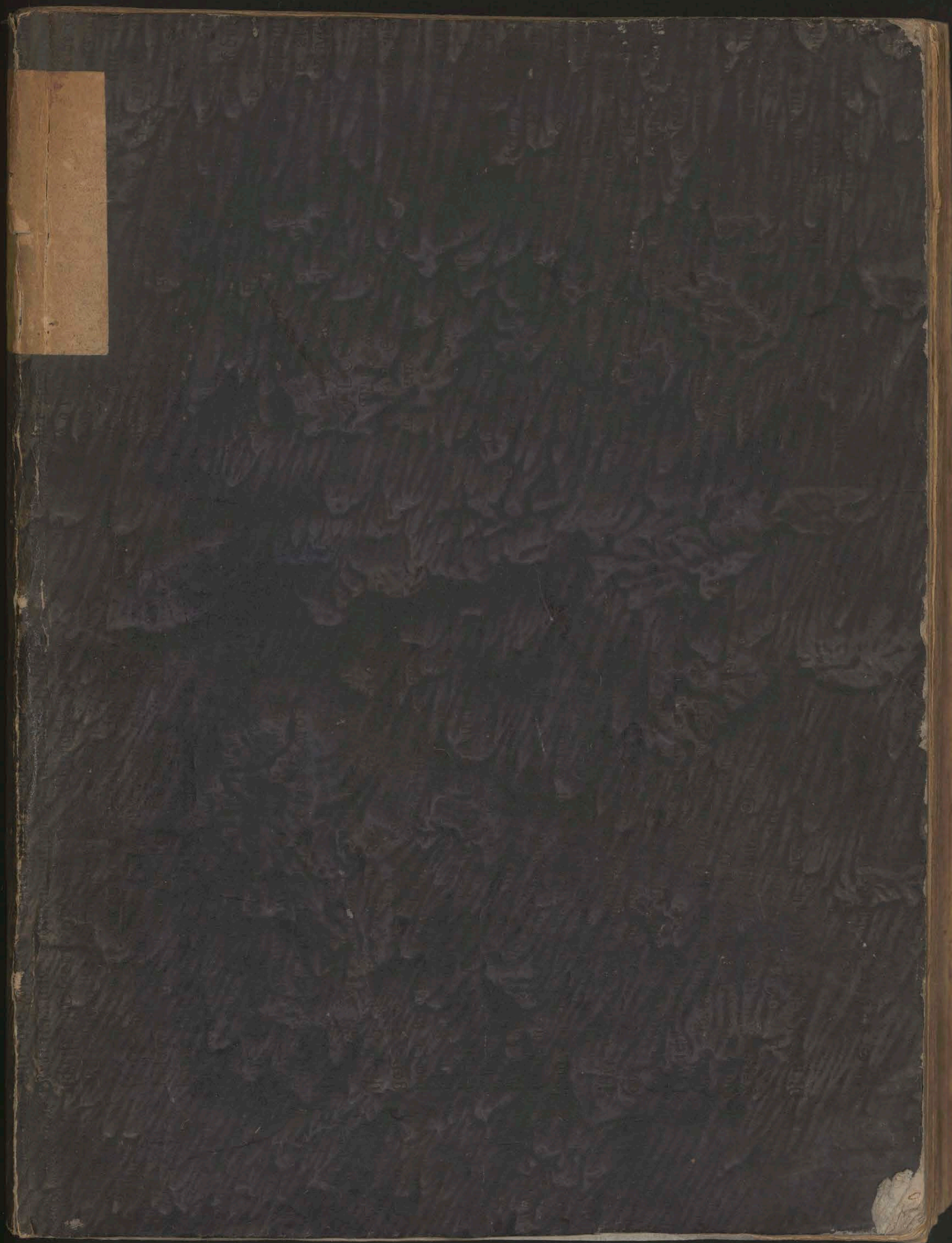

H.* 11486 (Wist. 327)

Incun. 202.
Bibl. Jag.

Inc. 202

13. III 2.

H.ª 11

Modus legendi abbreuiaturas in vtroqz iure siue pcessus iuris.

Joan kosmatka Calisien obtinet post morte olim
Nicolai twdiecz Novy Cwalisowien 1602
Jll Andreae Naporowicz donavit die
2j Decembris. Anno 1615
Tandemq ad manus venit M Adamo
Stothenskij Phiae Professori Acad Crac
et [illegible] S Adalberti in circulo civita-
tis Crac. Eccliae Praeposito.

Bibliotheca Collegij Majoris Acad Crac.

Bibl. Jag.

13. III. 2.

Hain 11486

VNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS

Incipit libellus dās modū legendi abbreuiaturas in vtroq; iure.

Uia ꝑposte rus est ordo ꝑus būa- na petere subsidere vt il lis deficiētib⁹ diuini fa- uoris gr̃a postulet. vt ꝺ cōse. di. j. ca. ois xp̄ian⁹ in fi. ⁊ in prin. apparatus Jo. an. li. vj. imo vix bono pagunt exitu que malo inchoata sunt ꝑncipio. vt. lxj. di. ca. mi ramur. j. q. j. principatus. ⁊ c. cū paul⁹ Jō diuino primitus implorato ꝑsidio cū iuris vtriusq; scia tam legū q̄z cano nū ꝑciosissima. nō āminiculatiua ꝫ ꝑn cipalis ⁊ sacratissima. immo diuinitus inspirata sit maxime ꝯpetēs ꝑncipib⁹. comitib⁹. baronib⁹. ⁊ militib⁹. ceterisq; nobilibus. clericis atq; generosis ꝑso- nis iurisdictōez ⁊ iuriū ipoꝝ manuten tōem habentib⁹ statui vt h⁹ vtriusq; iu ris. s. canonici ⁊ ciuilis noticiā aggredi volentibus tam in legendo q̄z in studē do facilis breuis ⁊ planissimus pateat accessus. in textibus. apparatib⁹ sūmis glosis recollectis. ⁊ oibus abbreuiatu- ris legū ⁊ canonū ad oipotētis dei lau dē ⁊ iunioꝝ scolariū. sacerdotū ⁊ iuris alumnoꝝ instructiōem que aliter fieri hz q̄z illoꝝ informatio quos scolasticis doctrinis scolas forte regendo sua la- boriosi⁹ oꝑteat q̄rere nutrimēta. At- tento ꝙ ois ꝓcessus artiū ⁊ sciaꝝ gene ratiuus ordinē in se dz hr̄e. ⁊ ꝓpter vite hū ane insufficiētiā breuitatē cōtinere. Talem vt sequit breuissimū instruēdi modū obseruandū esse censeo pedago gis nobiliū. salua tn̄ emendatōe melio rantiū rōnabiliter hūc docēdi moduz.

Prehabit ꝫ scolasticis disciplinis et puerilibus eruditōnib⁹ in donato. ca- sualib⁹ ⁊ tᵖalib⁹ in alexādri ꝑtibus am babus. declinatōibus ꝯiugatōib⁹ ⁊ cō- structōis ordine cū moralib⁹ auctorib⁹ Cathone vel Faceto ⁊ ceteris. nō ꝑ vi- te medietatē liberalib⁹ artibus ⁊ āmini culatiuis artib⁹ insistēdo. vt sūt grāma- tica. loyca. rhetorica. geometria. arisme trica. musica. ⁊ astronomia. ꝫ his cōpē diose trāscursis ꝑncipalib⁹ sciētijs vicz tramiti ph̄ie suadeo citius appropinq̄ ri ⁊ tādē iuri canonico ⁊ theologie pra- ctice finaliter imorari. Nā vt ait. b. hie ro. Illi in vanitate sensus ⁊ obscurita- te mentis ambulāt. q̄ dieb⁹ ⁊ noctibus in dyaletica arte torquent ⁊c. vt in cañ. Nōne. di. xxxvij. vbi reꝑhendunt dya- letici ⁊ rerū naturas inquirētes. necnō versificatores. ⁊. e. dist. c. legimus. vbi ꝑ vanā dyaleticoꝝ garrulaitatē ⁊ sophi- stica intelligit Origenes ciniphes ⁊ ra nas q̄bus egyptij sunt ꝑcussi. Primo ꝑ termitto noia libroꝝ in vtroq; iure taz pontificio q̄z impatorio annectēdo cui libet hoꝝ diuisionez in libros ꝑtiales. Deinde subiungā modū allegandi in in q̄libet libro cū exemploꝝ positōe de abbreuiaturis. vt introit⁹ ad iura cape- scēda manifestet. quoꝝ ignorātia pau- cos excusat. iuxta regulā. Ignorātia fa cti nō iuris excusat. vt de re. iu. ca. igno rantia. li. vj. que regula duos hz articu los ꝑncipales. Primus ꝙ ignorātia fa cti quēlibet excusat. maxime dū ē igno rantia facti ꝓbabilis. tūc. n. in toto ex- cusat ignorātē. vt in. l. error facti. C. de iu. ⁊ fa. ig. Qd̄ em̄ ꝑ me n̄ stat mihi im- putari nō dz. vt in. c. imputari. ꝺ re. iu. li. vj. Secūdus articulus ē ꝙ ignorātia iuris neminē excusat. q: ius q̄libet sci- re tenet. ⁊ nemini lz ipm ignorare. vt in l. regl'a. ff. de iu. ⁊ fa. ig. Debem⁹ ꝫ sciaz iuris oēs appetere. ne in cōtemptū dei nos incidere cōtigat. Nā ꝯtēptores ca- nonū peccāt in spm̄ scm̄. cui⁹ instinctu: nutu ⁊ gr̄a ipi sacri canones editi sunt vt. xxv. q. j. violatores. ⁊ ca. nulli ꝓbas.

Bibl. Jag.

Pro quo sciendū q̄ ius ē ars boni ꝛ
equi. cui⁹ merito quis nos sacerdotes
appellat. i. sua iura cuilibet ministran-
tes. ff. de ius. ꝛ iu. l. j. Rū. ij. Est aūt ius
nomen generale. ꝛ lex ē spēs iuris. Eti
am ius dicit̄ p̄ceptū seu ordinatio p̄nci
pātis vel dn̄i circa subditos. Et sic ius
triplex distinguit̄. qꝛ talis supior prin-
cipans. aut est deus. ꝛ tunc dicit̄ ius di
uinū aut est natura ꝛ dicit̄ ius natura
le primeuū. aut est hō. tunc dr̄ ius hu-
manū. s. gentiū vel ciuile vel positiuū.
Jus naturale est cōe omni nationi. eo
q̄ vbiqꝫ instinctu nature nō aliqua cō-
stitutōe habet̄. vt maris ꝛ femine con-
iunctio. pueroꝝ educatio. cōis omniū
possessio. qꝛ iure naturali oīa sunt cōia
.i. cōicanda tp̄e necessitatis. Nemo em̄
ꝓprium dicat qđ cōe est. vt dis. xvij. ca.
sicut hi. in medio. ꝛ illō. Jus equissimū
est. qꝛ eius p̄cepta in lege ꝛ in euāgelio
ꝯtinent̄. vt qđ tibi vis fieri mihi fac. qđ
nō tibi noli. Sic potes in terra viuere
iure poli. vt di. j. in prin. di. l. ponderet.
al's cōsideret. ij. q. vj. decreto. de ma. et
obe. dilecti. vbi includit̄. Non furtū fa
cies. Nō mechaberis. Nō occides. Nō
suscipies vocem mendacij. Exo. xxj. ꝛ
xxiiij. Deutro. v. c. Osee. vij. c. cū mult̄
similib⁹. Hoc ius cepit ab exordio rō
nalis creature. nec variat̄ tp̄e ꝫ est im-
mutabile plenū ꝛ pfectū. di. v. in prin. ꝛ
di. viij. in prin. Sed ius positiuū est cō
stitutio hominis variabilis ꝛ impfecta
Et subdiuidit̄ in canonicū ꝛ ciuile. naꝫ
sicut ex duobus cōponit̄ homo. s. ma-
teria ꝛ forma. Sic due sunt dignitates
in eccia militante. s. pontificalis aucto-
ritas ꝛ impialis ptās. vt de ma. ꝛ obe.
ca. solite. ex quibus iura duplicia ꝓdie
runt. Papa em̄ est conditor canonū. et
impator legū. ex quo iam pꝫ cā efficiēs
vtriusqꝫ iuris. Sꝫ cā materialis iuris
positiui est leges ꝛ canones decreta seu
decretales ep̄le. circa q̄ oīa versat̄ ipm

ius. ꝛ coincidit cōiter causa materialis
cum subiecto. Vnde subiectū iuris ca
nonici est. Bonū eccīasticū fideliū dire
ctiuū decisionē singuloꝝ negocioꝝ cō
tinens rerū eccīasticaꝝ vtilitatē conser
uans. Vel est hō catholicus dirigibil̄
iure canonico in bonū humanū sil̄r et
diuinū. Nā sicut supponit̄ scīa scīe. ita
subiectuꝫ subiecto. Et p̄hie morali cui
scīa iuris vtriusqꝫ subordinat̄ subiectū
ē bonū hūanū. igit̄ ꝛc. Sic subiectū iu-
ris ciuilis est hō politicus cōstitutōib⁹
legalibus dirigibil̄ simpliciter in bonū
hūanū ad reipublice vtilitatē ꝯseruan-
dū. Cā finalis satis ptꝫ ex dictis. Nam
finis iuris ē bonos ꝛ sciētes efficere. nō
metu solū penaꝝ verūetiā exhortatiōe
p̄mioꝝ. Cā v̄o formalis duplex ē. s. for
ma tractandi q̄ ē modus agendi. vt dif-
finitiuus. diuisiuus. p̄ceptiuus ꝓhibiti
uus. ꝛ exēploꝝ positiuus. ꝛ forma tra-
ctatus q̄ cōsistit in diuisione libroꝝ to-
taliū in ptiales. ꝛ ptialiū in titulos seu
rubricas. ꝛ tituloꝝ in capitula. leges ꝑ-
agraphos vel respōsa ꝛc. vt infra dicet̄.
Vn̄ ius canonicū in quatuor libris
principalib⁹ nobis ē traditū. Primus
liber est decretū. Scd̄s decretales. Ter
cius sextus liber. Quartus clemētine.
scꝫ cōstitutōes. Pro quo scienduꝫ q̄
dr̄ia ē inter decretū. canonē ꝛ decretalē
ep̄lam. Hec dr̄ia notat̄ di. iij. §. porro.
vbi dicit Gratianus. Canonū alij sunt
decreta pontificū. alij statuta cōcilioꝝ.
Nā canon ꝓprie dr̄ statutū in ꝯcilio ge
nerali vel ꝓuinciali factū auc̄te ep̄oꝝ. vt
vt de cō. ca. j. Decretū v̄o ē statutū qđ
papa de cōsilio cardinaliū ad nullius
tn̄ cōsultatiōem statuit ꝛ in scriptis re-
degit. vt de rescri. c. pn̄ti. Hic aūt decre
tū sumit̄ ꝓ noīe libri in q̄ decreta sctōꝝ
patrū descripta sunt. Capit̄ etiā alit̄ de
cretū. de re. ec. nō ali. c. j. li. vj. in glo. ma
gna. in fi. vbi ponit̄ dr̄ia inter decretuꝫ.
auc̄tē ꝛ cōsensum vel collaudatōꝫ iudi

cis ꝛc. Sz decretalis epl'a dr̄ quā papa solus vel de cōsilio cardinaliū ad ꝯsultatōem alicui⁹ rescribit ꝛ rn̄det. vt ꝯ rescrip. ca. j. ꝛ glo. in. §. oēs he spēs. di. iij. Etiā iuuenit hoc decretale. vt. xxv. q. j. oīa decretalia. Indifferēter tn̄ decreta. canones ꝛ decretales ius canonicū nūcupant vel canones. ꝛ vnū sepe ꝓ reliquo sumit. Vocat etiā canonica institutio. aliqn̄ dogma. qꝛ cōsistit in doctrina fidei xp̄iane. de cōse. di. v. c. fi. Aliqn̄ mandatū. qꝛ cōsistit in doctrina ꝯ moribus. di. liiij. deniqꝫ. Aliqn̄ interdictuz qn̄ nulla pena adijcit. de cōse. di. iij. nō oportet. Et qn̄qꝫ sanctio qn̄ pena adijcit. xxvij. q. iiij. Siqs vere. Hic etiā decretales in plurali nūero vtimur ꝓ libro: in quo dicta capitula que etiā decretales dicunt ꝯtinent. Venio nūc ad libros. Primū igit libꝝ iuris canonici: qui decretū dr̄ cōposuit mgr̄ gratian⁹. nō quidē inueniēdo sed dicta sanctorū patrū in diuersis dispsa voluminib⁹ in vnū volumen debite ꝛ ordinate colligendo. ꝛ hoc circa annū dn̄i. M. cxcij Fuit etiā ille gratianus vnus de trib⁹ fratribus cui⁹ alter frater petrus lombardus libꝝ sniaꝝ cōscripsit. ꝛ tercius petrus comestoris vel māducatoris q̇ scolasticā historiā fecit.

Diuiditur aūt hic liber primus decretū in tres ptes pnci pales. Quaꝝ prima vocat distinctōes qꝛ vlterius subdiuidit in ptes centuz ꝛ vnā. quarū quelibet distinctio dr̄. Habet em̄ hec prima ps decreti distinctiones centū ꝛ vnā. a qbus ipa tota nomē est sortita. Iste aūt distinctōes vlterius subdiuidunt in canones vel capitula. qui canones interdū ꝓpter aliqꝝ ipoꝝ ꝓlixitatē subdiuidi pn̄t in pagraphos. ꝛ pagraphi ipi si longi fuerint in versiculos. Secūda ps decreti nominant cause. ꝛ ꝯtinet in se trigintasex causas i quas diuidit. a qbus ꝛ nomē accepit. q̇ cause subdiuidunt vlteri⁹ in qōnes. et he qōnes in canones vel capitula. que vltra in pagraphos ꝛ versiculos subdiuidi pn̄t. vt supra de distinctōe canonū pmissum ē. Est tn̄ hic aniaduertendū. ꝙ cā. xxxiij. hz qōnes sex. quaꝝ questionū tercia nō diuidit imediate in canones vel capitula. ꝫ inibi interponit tractatus de pnia. q̇ cōtinet in se distinctōnes septē in quas diuidit. ꝛ he subdiuidunt in capitula vel canones ꝛ pagraphos. vt supra dicebat. ꝛ interdū diuidit distinctio in pagraphos absqꝫ capitulis. Tercia ꝛ vltima ps decreti nūcupat de cōsecratōe. ꝛ hz sub se qnqꝫ distinctōes in quas diuidit. quaꝝ quelibet in plures subdiuidit canones vl' capitula. ꝛ qn̄qꝫ i pagraphos. vt supra dictū est. Versus. Decretū centū dat distinctōes ꝛ vnaz. Triginta causas ꝛ sex addit tibi mixtas. Distinguit septē penitentia. cōsecra. quinqꝫ. Autorē quaꝝ tibi declaro gratianū. Vel sic breuius C. distinguit ꝛ. j. causas dat. x. tria cum sex. Penitet. v. versum. vult consecrare reuersum. Nunc ponēda ꝛ notanda sunt exempla allegationū. ꝛ de pma parte decreti nota ꝙ illa syllaba di. vel dis. etiā sola lr̄a. d. significat distinctōem. et nūerus sequēs imediate denotat quotā distinctiōis. Vltimo ponit pncipiū canonis vel capituli in quo auctoritas vel allegatio cōtinet. Exemplū accipe in pma pte decreti. vbi sic allegat. viij. distinctōe. quo iure. ꝛ hoc sic abbreuiatur dis. viij. quo iure. i. in prima pte decreti. in distinctōe. viij. illius ptis. in canone q̇ incipit quo iure. Aliud exēplū dis. xxxvij. nōne. ꝛ. c. legim⁹. i. in prima pte decreti. in distinctiōe. xxxvij. eiusdē ptis. in canonib⁹ q̇ incipiūt nōne. ꝛ legimus. Item aliud di. xl. multi. ꝛ. c. nō loca. ꝛ. di. l. ponderet. qꝯ declara vt prius. In secunda pte decreti nota ꝙ p

numerū positū ante lram.q.daꝛ intelli
gi quota cause.ꝛ sic oia talia adiectiua
numeralia prima.secūda.tercia.q̃rta ꝛc̃
vsq ad tricesimāseptimaz ante lram.q.
posita.sp includit hoc substantiuuz cā.
Nec debet ille nūerus excedere. xxxvj
qꝛ nō sunt plures cause in secūda parte
decreti. ꝛ p lram.q.intelligiꝛ qō in no-
minatiuo vel in alijs casibus ſm exigē
tiā ꝯgruitatis.Cōmuniter tñ in ablati-
uo allegaꝛ qōne. Sz p numerū sequen
tē istā lram.q.designaꝛ quota qōnis il-
lius cause ꝑmisse.Et sic numerꝰ sequēs
erit adiectiuū istius substātiui qōne.p
q.designati.qō nunq̄ subintelligiꝛ sed
sp expresse poniꝛ. Ultimo subiūgiꝛ ca-
non vel capitulū istiꝰ qōnis in quo au-
ctoritas allegata queri dꝫ.Exemplum
sume de secūda pte decreti. vbi sic alle-
gaꝛ.prima questōne ꝑma.ꝑncipatus.ꝛ
ca.cū paulus.Et solet sic abbreuiari.j.
q.j.ꝑncipatus.ꝛ valet tm̄ in secūda pte
decreti.in prima cā illius ptis. ꝛ in pri-
ma qōne illius prime cause in cañ.inci
pientibus.ꝑncipatꝰ.ꝛ cū paulus. Isto
obseruato q̄ in toto iure nō breuiaꝛ ꝑn
cipiū canonis.capituli vel legis. sed sp
integre poniꝛ put i libro ꝯtineꝛ. Aliud
exemplū.xj.q.iij.inter verba.xvij.q.iiij
siquis suadente. Itē.xxiij.q.j. noli esti-
mare.ꝛ.c.militare.xxvj.q.v.nō liceat.ꝛ
.c.aruspicine.ꝟ. nec ideo. declara ista
exempla ꝛ signāter vltimū in secūda p
te decreti in cā.xxvj.in qōne q̃nta eius-
dē cause in canonibꝰ q̄ incipiūt.nō lice
at.ꝛ aruspicine . in ꝟ.nec iō. qꝛ tñ tra-
ctatus de pnia inseriꝛ in.iij.q.ipiꝰ cause
xxxiij.vt supra dictū est.iō sumaꝛ exem
plū vbi sic allegaꝛ.de pnia distinctione
ꝑma.homicidioꝝ.ꝛ ca.homicidiū.hoc
sic breuiaꝛ.de pe.di.j. homicidioꝝ. ꝛ.c.
homicidiū.i.in secūda pte decreti in cā
xxxiij.in qōne tercia istius.xxxiij.cause
in distinctōe prima istius qōnis.in tra-
ctatu de pnia.in canonibꝰ qui incipiūt
homicidioꝝ ꝛc̃. Aliud exemplū de pe.
di.v.optꝫ em.de pe.di.vij.c.j. Intellige
vt prius.ꝛ spāliter vltimū.i.in tractatu
de pnia.distinctōe septimaꝛ vltima isti
us tractatus in ca.j.huius distinctōnis
Et sic q̄ñ allegaꝛ.c.j.ij.vel.iij. nō poniꝛ
principiū capituli vel canonis ꝛc̃. De
tercia pte decreti pone exemplū. vbi al
legaꝛ hoc mō.de cō.dist.j.nocte sancta.
ca.missas.ꝛ ca.oīs xp̄ianus.qō ita bre-
uiatū sic intelligiꝛ.i.in vltima pte decre
ti que intitulaꝛ de ꝯsecratōe in ꝑma di-
stinctione illius ptis.in canonibꝰ q̄ inci
piunt.nocte sancta ꝛc̃. Itē aliud exem-
plū de cōse.di.ij.in cena.ꝛ.c.liquido.de
cō.di.v.nō mediocriter.ne tales.ꝛ.c.nū
q̄.i.de cōsecratōe distinctōe secunda ꝛ
quinta.in capitulis incipiētibus in ce-
na.liquido.ꝛ nō mediocriter ꝛc̃.Nō dꝫ
aūt in tercia pte decreti vltra quintā di
stinctōem allegari.sicut nec in secunda
pte vltra septimā.ꝛ in prima pte nō vl-
tra centesimā primā.qꝛ nulla ptiū plu-
res hꝫ distinctōes.iō vltra allegans no
tareꝛ tanq̄ imperitus errare. ꝛ qꝛ in q̄li
bet pte decreti sunt distinctōnes. Nota
drīam in allegando.nā q̄ñ allegaꝛ disti
ctio absolute cū numero sine addito al
terius determinatiōis.vt dicendo.di.j.
ij.iij.iiij.vel.v.ꝛc̃. tūc querendū est in ꝑ
ma pte decreti.vbi sunt centū ꝛ vna di-
stinctōes.Q̄ñ aūt allegaꝛ distinctio cū
addito de pnia.vt sic.de pe.di.j.ij.iij.ꝛc̃
tūc queri debet in secūda pte decreti.in
cā.xxxiij.ꝛ qōne tercia illius cause.vbi
poniꝛ tractatus d penitētijs. q̄ hꝫ septē
distinctōes vltra quas nō allegabis ibi
si velis iurista videri.Sed si allegaꝛ di.
cū addito tali de cōsecratōe.vt sic. d cō
se.di.j.ij.vel.iij.ꝛc̃.tunc queraꝛ in tercia
pte decreti vbi sunt tm̄ quinq̄ distincti
ones.Nec etiā plures allegabis al's te
ostēdis iuris ignarū. ꝛ sic in oībus his
tribus ptibus decreti allegaꝛ distinctō
cū quota sequente sub ea drīa q̄ inter-

dum nulla determiatio p̄cedit. vt in p̄ma pte. Interdū p̄cedit. ⁊ hoc dupliciſ. Aut p̄cedit ꝺ pe. vt in secūda pte decreti. Aut de cōse. vt in tercia pte decreti.

Itē in secūda pte allegaſ quota cause tacendo illud nomen causa. sed subintelligendo. vt sic etiā in feminino genere adiectiuū numerale substantiueſ includendo suū substantiuū. vt prima secunda. tercia. quarta. quita ⁊c. subaudi cā. deinde substantiuū questio cum suo adiectiuo exp̄sse poniſ. s. qōne prima. secūda. tercia. q̄rta ⁊c. Postea initiū canonis. vt oīs ponderet. nōne legimus ⁊c. etiā q̄n̄q; p pagraphos allegaſ omisso noie capituli ⁊ subiungiſ principiū pagraphi. vt. ij. q. vj. §. biduum. ⁊ frequēter q̄n allegaſ capitulū nō ē op⁹ allegare pagraphū. ⁊ ecōuerso. Si vo capitulū est lōgū dicaſ in p̄n. me. vł fi. aut circa princ. me. vel fi. vbi autoritas vel textus allegatus hr̄. Finaliter. Dilige decretū si gliscis canonicari. Distīguit: causat: penitet ⁊ cōsecrat. Tantuꝫ de primo libro. Secūdus liber iuris qui decretales noiaſ a Gregorio papa ix. cōpositus est. quē in vnā cōpilatōeꝫ redigi p̄curauit p mgr̄m Raymūdum suū capellanū diuersas decretales epistolas p̄decessoꝝ suoꝝ corrigēs ⁊ ꝯcordans. Et hoc circa ānū dn̄i. M. ccxxxj. Et sic penes annos. xxxviij. post cōpilatōem decreti decretales in hāc formā redacte fuere. Naꝫ post hoc sub anno dn̄i. M. ccxlvj. cōciliū lugdun̄. fuit celebratū ab Innocentio papa. iiij. anno sui pontificatus secūdo. i quo multas edidit cōstitutōes quas etiā suo tp̄e super decretales ꝯscripsit. Et iste liber decretales vocatus diuidiſ in q̄nq; libros ptiales. quoꝝ quilibet vlterius subdiuidiſ in multos titulos vel rubricas. ⁊ tituli in capitula. Capitula i pagraphos ⁊ hi interdū in versiculos. Primus autem partialis liber decretaliū tractat ꝺ p̄sonis eccl̄iasticis ⁊ eccl̄ie ministris ⁊ eorū officijs. ⁊ quō tales creādi ⁊ ordinādi sunt. ⁊ cōtinet titulos. xxxiij. Secundus liber decretaliū est de iudicijs ⁊ de requisitis in iudicio. ⁊ hꝫ. xxx. titulos. Tercius est de vita ⁊ honestate clericorū ⁊ rebus eoꝝ ⁊ rebus eccl̄iarū. ⁊ habꝫ titulos. l. Quartus de sponsalib⁹ ⁊ matrionijs ⁊ ceteris his annexis. ⁊ ꝯtinet xxxj. titulos. Quintus ⁊ vltimus liber partialis decretaliū est ꝺ accusatōnib⁹ criminibus ⁊ diuersis penis p̄ eis infligendis. ⁊ cōtinet titulos. xlj. Quibus ergo cōputatis totalis liber decretaliū habet titulos vel rubricas ducētas minus. xv. hoc ē centū ⁊. lxxxv. De quib⁹ p̄dictis nota hos versus. Pars prior officia creat eccl̄ieq; ministros. Altera dat testes ⁊ cetera iudicioꝝ. Tercia de rebus ⁊ vita p̄sbiterorum. Quarta docet quales sint ritus coniugatoꝝ. Quinta de vicijs ⁊ penis tractat eoruꝫ. Vel sic breuius. Iudex iudiciū. clerus sponsalia crimen. Hec tibi designant q̄d q̄nq; volumina signant. De numero titeloꝝ versus nota sequētes. His septem demptis sił vno ferto ducentos. Qui tituli ponenſ infra p̄salce ⁊ metrice.

Nunc sumanſ exempla ex decretalibus vbi sic allegatur. de summa trinitate ⁊ fide catholica. damnamus. hoc ita breuiari solet. de sum. tri. ⁊ fi. ca. dānamus. Aliud exemplum de electione ⁊ electi potestate. cum in cunctis. hoc ita breuiari solet. de elec. ⁊ elec. po. cuꝫ in cunctis. i. in libro decretaliū sub titulo de electione ⁊c. in ca. quod incipit cum in cunctis. Aliud exemplū de fo. compe. Si diligenti. Aliud de vi. ⁊ ho. cle. vt cle. Aliud qui cle. vel vouē. ma. ꝫ pos. Consuluit. Aliud de pe. ⁊ re. oīs vtriusq;. Ista exempla sic breuiata suo mō sunt explicanda vt primū exemplū ⁊ ita de alijs. Terciū libꝝ q̄ sext⁹ appellaſ cōposuit bonifaci⁹ papa octau⁹: in-

q̄ decretales ep̄las suoꝝ p̄decessoꝝ vi-
delicet Greg.x. Inno.iiij.Clemē.iiij.ꝛ
alioꝝ cuꝫ suis ꝓprijs ep̄lis recollegit in
vnū libꝝ queꝫ sextū appellauit.Nō sic
ꝙ ille cū alijs qnꝗ libꝛ ꝑtialib⁹ decre.
in vnū volumē sext⁹ ꝯnūeret.Sꝫ qꝛ lib
est sp̄alis p⁹dictos qnꝗ edit⁹. supplēs
defectū diuersoꝝ casuū emergentiū in
alijs nō cōp̄hensoꝝ.Et sunt ꝓmulgate
ꝯstitutōnes libri sexti.āno a natiuitate
Mccxcviij.nonas martij.pontificatus
Bonifacij pape.viij.anno.iiij. Diui
dit aūt sext⁹ eodē mō in.v.libros ꝑtia-
les.sicut decretales ꝛ q̄libet hoꝝ libro-
rū in titulos ꝛ hi ꝑ cap̄la ꝛ ꝑagraphos
vt supra.Quis in sexto nō sint tot tituli
sicut i decretalib⁹. nec tot cap̄la in titu
lis.ꝫ vbi deficit aliq̄d nō plene decisuꝫ
in decretalib⁹.id ponit in sexto.Sunt
nanꝗ mō sumēda exempla de libro se
xto.vbi sic allegat.De ꝯstitutōnib⁹. vt
aiaꝝ.libro.vj.ꝛ de rescrip.statutū.§.cū
ꝟo.ꝟsiculo null⁹.lib.eo.Hoc sic intel-
ligit.i.in sexto sub titulo de rescriptis.
in capitulo qꝺ incipit.Statutuꝫ.in.§.
illius canonis q̄ incipit.Cū ꝟo.in versi
culo Null⁹.Sicut etiā de prima alle-
gatōne.de cōstitut.in ca.vt aiaꝝ in li.
vj. Et sciendū ꝙ in sexto allegat eoꝺ
mō vt in decretalib⁹. ħ solū mutato ꝙ
in sexto allegādo sp̄ in fine addit li.vj.
ꝓpter ꝺr̄ias libroꝝ.qꝛ om̄s rubrice sex
ti sunt etiaꝫ in decretalib⁹. Debet ḡ ad
rubricā p⁹cap̄lm addi li. vj. vt sciat eē
in sexto.Qꝺ si nō addit querit cap̄lm
allegatū in decretalib⁹.ꝛ sic errare con
tingeret ex omissione hui⁹additōis li.
vj.qꝛ.c.in sexto allegatū nō inueniret i
decretalib⁹.Alia plura pn̄t exēpla su-
mi.vt de iudi.mulieres.§.ceteruꝫ.ꝛ.c.
se.li.vj.de cle.ꝯiu.c.vnico.§. in ceteris
aūt.eo.li. De cōces.p̄ben. detestāda li.
vj.De censi.Quꝫ.eo.li.Que sūt decla-
da suo mō vt supra. Et tm̄ de tercio li-
bro. Quartū libruꝫ iuris canonici q̄
clemētine dr̄ subaudiēdo ꝯstitutōnes.
cōcepit ꝛ edidit Clemēs papa.v. Sub
anno dn̄i.Mcccx.in cōcilio Viēnensi
qꝺ sex mēsib⁹ tm̄ durauit. Sꝫ ipse cle-
mens morte p̄uent⁹ ad publicū nō per
duxit.Sꝫ p⁹ eū Johes papa.xxij.ꝯple-
uit.correxit.in quibusdā mutauit.ꝛ ex
ecutōni demādauit. Que cōstitutiōes
ita collecte dicunt clemētine a clemēte
q̄nto.ꝛ fuerūt ꝓmulgate anno dn̄i M
cccvj.q̄rto kal̄.nouēbris. de q̄ vide glo
sam in ꝓhemio clemētinaꝝ. in ꝟbo no
uembris. et in ꝟbo pontificat⁹. Et ꝺm
Jo.an.in ꝓhemio hui⁹libri.Male di-
cūt isti q̄ allegēt li.vij.qꝛ dicte cōstituti
ones nō sunt ꝯnūerate sub noīe libri ꝫ
debēt intitulari clemētine vt supra di-
ctū est.Et diuidunt clemētine eoꝺ mō
in qnꝗ libros. Juxta materiā isti⁹ ver-
sus.Judex iudiciū cler⁹ sponsalia cri-
men.De q̄ tractāt sicut decretales ꝛ se-
xtus.lꝫ pauciores cōtineāt titulos. Et
tituli pauciora cap̄la.in q̄sꝛ q̄ rursum
diuidunt. Sūt aūt exēpla taliter i his
accipiēda. Vbi sic allegat. De hereti-
cis.ad nr̄m.in clemētinis. ħ sic breuia
tur.De here.ad nr̄m.in cle.i.in cōstitu
tionib⁹clemētinis sub titulo de hereti-
cis ꝛ manicheis.in ca.qꝺ incipit ad no
strū.Aliud exemplū.de reli.ꝛ ve.san.si
dn̄m.in cle.i.de reliquijs ꝛ veneratōne
sanctoꝝ.in.c.si dn̄m.in clemētinis.Et
sic de alijs.Nam ħ allegat ꝑ oīa sicut i
decretalib⁹ eo dempto ꝙ addit ħ i cle.
sicut i sexto addit libro sexto.ꝓpter ra-
tionē ibi dictā.Et pōt hec additio pre-
mitti.vt sic allegando.Cle.pastoral̄.§.
rursus.in fine.i.in clemētinis.in.c. pa-
storalis. in.§. in rursus. fine illius. §.
vbi dr̄.Qui falcē mittit in messeꝫ alteri
us ꝑperā agit.Et ħ de allegatōnibus ꝛ
exemplis iuris canonici q̄ ad q̄tuor li-
bros sufficiāt. Et vt dicti libri cogno
scant sciendūꝫ. ꝙ decretum sic incipit.
Humanū gen⁹ duobus regit naturali

viez iure ꝛ morib⁹. Decretales incipiunt. Gregori⁹ eps seruus seruorũ dei. Sext⁹ incipit. Bonifacius eps seruus seruorũ dei. Clementine diuersimode solent incipi. Qñqꝫ sic. Iohes eps seruus seruorꝫ dei. Qm̃ nulla iuris sanctio. Qñqꝫ sic. Clemẽs epus ꝛc. Fidei catholice fundamẽto ꝛc. Et anteq̃ veniã ad materiã decreti in distinctõnibus ꝛ causis ꝛ ad rubricas in decretalibus. de libris legũ ꝛ allegatõnibus in eis premitto.

Ius enim ciuile vel impatoriũ qδ leges appellatur traditũ est nob in mult. ꝛ generaliter in q̃tuor voluminib⁹ q̃ dicunt libri legales. vt sunt Digestũ. Codex. Instituta. ꝛ Autenticũ. quib⁹ addit lib feudoꝝ. Prim⁹ ꝫ liber iuris ciuilis ẽ Digestũ. ꝛ ꝯtinet leges ꝛ statuta romanorũ. ꝛ cõtinet in se q̃nq̃ginta libros partiales. q̃ in trib⁹ voluminib⁹ ꝯphendũtur. Primũ volumẽ est digestũ vetus qδ hꝫ. xxiiij. libros ptiales. Scõm Inforciatũ. ꝛ hꝫ. xiiij. libros particiales. Terciũ digestũ nouũ. qδ. xij. hꝫ libros pticiales. quib⁹ ꝯnũeratis erũt q̃nquaginta libri ptiales. Et vocat digestum alio noĩe Pãdecta vel liber pandectarũ. a pan grece. i. totũ latine. ꝛ decta doctrina. q̃si ibi sit tota doctrina oĩm iuriscõsultoꝝ. oĩs disputatõnes ꝛ decisiones legitimas in se continẽs. vt dĩ in l. ij. C. de vet. iu. enu. §. cũ oĩa. Et iste liber digestuꝫ est collect⁹ ex veteri iure qδ ab vrbe romana cõditũ ꝛ a tpe Romuli vsqꝫ ad tps Iustiniani impatoris fere p mille ãnos ꝛ tricẽtos cõfuse statutũ fuit. ꝛ extendebat in duo pene milia libroꝝ ꝛ decies cẽtena milia ꝟsuũ. i. pagraphoꝝ vel rñsoꝝ vt hr in. §. cum omia. pallegato. Vocat aũt h noĩe digestũ. q: omia decidẽda ibi digerunt ꝛ soluunt. Scribit etiã p duplex. ff. cõtra morẽ oĩm libroꝝ legaliũ cũ nulla lr̃a f. ponat in h noĩe digestũ. Iõ vt aiũt quidam. q: p duos impatores quoꝝ q̃uis Fridericus noĩabat postea maturius ruminatũ est ꝛ digestũ. a q̃ꝝ impatorũ q̃libet nomie sumpta ẽ prima lr̃a f. ꝛc. Alij dicũt cẽ arbitrariũ nec oĩm rõnez eẽ reddendã. vt in. l. nõ oĩm. ff. de legi. ꝛ senatuscõsul. Inforciatũ aũt dĩ ab in i. valde ꝛ forte. q: multuꝫ fortes leges i eo sunt. vel q: dispõnes vltimaꝝ volũtatũ in illo sunt. Vnde. Sum liber en fortis disponẽs spolia mortis. Et clausis portis me discat lector in ortis. vt hr in principio inforciati in glosa pñavbi etiaꝫ dĩ. de noibus disputare relinquit ptinacibus fm Tulliũ. ꝛ noĩa mgr̃alia sunt. ideo de eis nõ est disputandum. Sufficit saltẽ q attendat q̃d in libr. dicat fm Senecã. Vñ. Qui vult seruare sanctoꝝ singula festa. Nõ poterit clare cuꝫ codice scire digesta. Et nota q qñ in digesto veteri Inforciato. vl' digesto nouo allegat aliq̃s text⁹. tũc primũ ponit nomẽ libri non ptialis nec veteris. noui vel inforciati. ꝫ digesti i genere p duplex. ff. postea titul⁹ vel rubrica deinde apponit lex illi⁹ tituli cũ sua determinatõne vel nũero sequẽti. ꝛ si lex est longa ponit. §. prim⁹ vel scõs. vl' responsũ pmũ scõm ꝛc. Exẽplũ i digesto sic allegat. ff. de dam. infect. l. si finita. §. si q̃s aũt. qδ ita breuiatũ intantũ valet. i. in libro digestoꝝ sub titulo de dãno infecto. in lege q̃ incipit. si finita. in pagrapho. si q̃s aũt illi⁹ legis. Aliδ exẽplũ. ff. ad. le. ro. de iac. l. nauis. §. cũ ãt. i. digestis ad legẽ rodiã. de iactu. i lege nauis. in pagrapho. cũ aũt. Aliud exẽplũ. ff. si quadru. pau. fe. di. l. j. §. cũ arietes. i. digestis in rubrica. Si q̃drupes paupeririẽ fecisse dicat. lege prima. i pagrapho. cum arietes. Item. ff. de vi ꝛ vi ar. l. j. §. vim vi. i. digestis. sub titulo de vi ꝛ vi armata in lege prima ꝛc. Et sic

de alijs.

Scd̃s principalis liber iuris ciuilis dr̃ Codex. q̃ cõtinet statuta. sanctiones ꝛ diuersa p̃cepta imperatorum. Quis cõiter loquẽdo codex dicat̃ q̃libet liber i se habens diuersos libros p̃tiales. Fuerũt añ tp̃s Justiniani imperatoris tres codices scz codex Gregorian⁹. Hermogenianus. ꝛ Theodosian⁹. Ergo diu⁹ Justinian⁹ volens circa h̃ adhibere remedium direxit aĩm suũ ad ꝯstitutõnes imperiales. Et de istis trib⁹ codicib⁹ extra- gantib⁹ fecit fieri vnũ codicẽ. quez suo felici noĩe intitulauit codicẽ iustiniani. vtz in rubrica p̃hemij hui⁹ libri. Et scribit̃ p C magnũ. q̃ est prima lr̃a huius nomis Codex. Diuidit̃ aũt in duodecim libros p̃tiales. q̃r vltimi tres lõge post primos nouẽ ꝯpositi sũt. Et vltimi tres raro legunt̃ a doctorib⁹.

Et vt sciat̃ facili⁹ de q̃ in q̃libet libro principaliter tractet̃. Nota hos v̄sus.
Primat satiat. scd̃a parat. ius t̃cia dicit
Cõtrahit ꝛ q̃rta. nubere q̃nta docet.
Testat̃ sexta. libertas septima dicit.
Pignorat octaua. crimina nona luit.
Cõfiscãs decima. fundãs vndena tuet̃
Vt decet officia ps duodena locat

In primis aũt nouẽ libris codic̃ allegat̃ suo mõ sicut in digestis. p̃ ponendo nomẽ libri codicis. deinde titulum postea legẽ cũ suo principio vel nũero Exemplũ accipe sic allegãs. C. de prescript. xxx. vel. xl. an. l. si q̃s. §. pe. i. in li. codicis. sub titulo de p̃scriptõnib⁹ triginta vel quadraginta annorum. in lege siq̃s in paragrapho penultimo. Alia exempla. C. de sacrosanc. ec. sancim⁹. in fine. C. de transac. l. vt respõsuz. C. de ve. iu. enu. l. ij. si quid in tanta ꝛc. Que sꝫ oĩa extensis rubricis declaranda. In vltimis tñ trib⁹ libris h̃ refert. q̃ in fine allegatõis vt p̃missum est addit̃ numerus libri. vt allegando. C. de armorum vsu iuxta principẽ. l. j. li. x. C. de muriilegulis ꝛ gigenarijs. l. ꝛc. li. xj. C. de dignita. l. fi. vt p̃ponis. li. xij. Silr̃ de alijs. Et est mag̃ necessariũ quosdaz titulos pleni⁹ scribere. q̃ sunt in his libris tribus valde rari ꝛ inusitati tituli. q̃ non freq̃ntant̃ in scolis legendo. sicut alij libri nouẽ codicis. Et volũt aliq̃ dicẽ qñ in codice allegat̃ nõ sit necesse addere. l. dicendo sic. C. de iudi. l. p̃perandu3. s3 simplr̃ debeat dici de iudi. p̃perandu3. sine h̃ addito. l. nisi esset lex. j. ij. iij. vel penultima vl̃ antepenultima. Tũc em̃ oporteat addi. l. j. ij. vel penultima ꝛc. Sed siue h̃ in toto seruat̃ siue nõ. nõ ẽ magna vis. Item interdũ in codice allegat̃ autentica. q̃ est antiq̃ iuri supaddita ꝛ incorpata. vt. C. de epi. ꝛ cle. aut̃. generaliter. i. in Codice sub titulo de epis ꝛ clericis. in autẽtica ibi incorporata. q̃ incipit generaliter.

Tercius principalis liber vocat̃ Autenticũ in numero singulari. ꝛ autentica. corum. in plurali. Et sunt autentica q̃dam exerpta q̃si sũmula librorum supradictorum. Et diuidit̃ iste liber in nouẽ collatõnes. q̃r q̃lib3 subdiuidit̃ in titulos tituli aũt subdiuidunt̃ nõ in leges s3 in pagraphos. Et qñ ex autẽtico allegat̃ aliq̃s textus p̃mittit̃ p̃ nomẽ libri cum p̃positõne i. deinde ponit̃ titul⁹ postea subiũgit̃ pagraph⁹ cũ ipsi⁹ inceptiõe. et in fine ponit̃ quota collatõnis. Quis em̃ collatio naturaliter p̃cedit pagrphũ q̃ in ea ꝯtinet̃. tñ collatio cũ sua q̃ta cõsueuit vltimo allegari. licet etiaz interdum omittat̃. Exemplũ sumat̃ sic allegando in auten. de lenonibus. §. sancimus. col. iij. i. in libro seu volumine autenticorum. sub titulo de lenonib⁹. i. §. q̃ incipit sancim⁹. sub collatõne. iij. Aliud exemplũ in autẽ. de trien. ꝛ semis. §. cõsideremus. col. iij. id est in autentico de triente ꝛ semisse. in pagrapho considemus ꝛc. Item in auten. vt diui. ius. sub scrip. ha. glo. ques. ij. j. col. viij. id est in

hoc libro sub titulo vt diuine iussiões
subscriptõnez hẽant gloriosissimi que-
storis ꝛc. Et nota dñiam inter auten-
ticũ ꝛ autenticã. Nam autenticũ est li-
ber principalis vel volumẽ de q̄ iã mẽ
tio facta est. Sz autẽtica est lex vna vel
ꝑagraphus incorꝑat⁹ i libro Co. Et al
legat̃ hoc modo sicut etiã p̄dictũ est in
lib. Co. in auten. multomagis. C. de sa-
crosan. ec. ꝛc. Liber feudoꝝ q̄ alio noie
dicit̃ collatio decima. diuidit̃ in duos
libros ꝑtiales quorũ quilibet subdiui-
ditur in titulos. ꝛ isti in capitula ꝛ ꝑag
phos. Vñ vt exemplariter dicat̃ in al-
legatõne hui⁹ libri primo ponit̃ nomẽ
libri postea titulus. deinde capitulũ ꝛ
paragraphus. vt sic allegãdo i li. alias
ꝛ cõmuni⁹ in vsi. feu. de ꝓhi. feu. alie. ꝑ
fri. ca. j. §. hoc edictali. Et hoc breuiatũ
sic intelligit̃. i. in vsibus feudoꝝ. qui li-
ber etiã collatio decima dic:t̃. sub rubri
ca de ꝓhibita feudi alienatõe ꝑ Fride-
ricũ. in capitulo p̊. ꝛ paragrapho alle-
gato. Et est necesse apponere ꝑ Fride-
ricũ ad dñiam alteri⁹ tituli in eodem li-
bro. de ꝓhi. feu. alie. ꝑ lotariũ. Põt eti-
am nomẽ libri vltimo subiũgi. vt i hoc
exemplo. Qui. mo. feu. amit. c. vnico.
§. rursus. in vsu. feu. i. in rubrica. quib⁹
modis feudũ amittat̃. capitulo vnico.
in ꝑagrapho rursus. in vsibus feudoꝝ.
Etiã interdũ allegat̃ collatõne decima
sic breuiãdo. col. x. q2 iste liber post. ix.
collatõnes autenticoꝝ editus est. Alia
pñt accipi exempla multa. de feu. mar.
duc. ꝛ co. id est de feudo marchie duca
tus ꝛ comitat⁹. De inues. in mã. fac. id
est de inuestitura in mancuz facta. De
mi. fa. q̄ ꝯtu. ẽ. i. de milite vasallo q̄ ꝯtu
max est. Qua. va. iu. de domi. fi. i. qua-
liter vasall⁹ iurare debeat dño fidelita-
tem. Et ita de oib⁹ alijs extẽdẽdo ꝛ ab-
breuiãdo rubricas cũ subiũctiõe tñ ca.
ꝛ paragraphi in q̄ ꝯtinet̃ autoritas vel
text⁹ allegat⁹. Tantũ de libro feudoꝝ.

Quart⁹ liber principal' dr̃ Institutas
vel institutõnes in plali nũero. Et diui
dit̃ in. iiij. libros ꝑtiales. q̄ sũt introdu-
ctorij i alios libros legales. imo deꝑui-
unt etiã canonib⁹ inq̃tum declarant si
gnificatõnes terminoꝝ in iure vsitato
rũ. q̄ multũ vtiles sit̃ incipientib⁹ tanq̃
ostiũ i domũ i ius p̄bẽtes itroitũ. qua-
re ꝯsultũ ẽ oib⁹ q̄si mõ genit' pueris et
adult' lac iur' ꝯcupiscẽtib⁹. ꝑ instõnuz
dogmata sua primaria sumẽ nutrimẽ-
ta. vt doctria p̄ambula infoꝛati iustini-
ani mereant̃ sanctõi securi⁹ inherẽ. q̄ a
xp̄ianissimo iustiniano imꝑatore re-
gulariter deriuata oim imꝑatoꝝ aucte
iubet. vetat. vĩdicat. punit atq3 ꝑmittit
Null⁹ g̃ taz p̄sumptuosus existat. q̄ si-
ne institutionũ doctris ad iuriũ ꝛ ma-
xime ciuiliũ sublimitates ꝯscendẽ attẽ
ptet. qm̃ ex alto irremediabil'r corruũt
q̄ volare satagũt añq̃ pẽnas assumant
Fuit aũt h̄ liber de mãdato iustiniani
imꝑatoris q̄ etiã digestũ ꝯposuit edit⁹
p⁹ digestũ. ꝛ p⁹ primã ꝯpositõez codic'
añ tñ scõi codic'. quẽ nũc hẽm⁹ ꝯpilati
onẽ ꝑ magnificũ mgr̃m Tribunianuz
questorẽ sacri pallacij sui cũ Theophi
lo ꝛ Dorotheo viris illustrib⁹. vt i pri-
cipio institutoꝝ dicit̃. Et hmõi libri ꝑti
ales subdiuidunt̃ vlterius in titulos.
ꝛ hi in paragraphos nõ in leges nec in
capitula. et paragraphi interdum quã
do longi sunt in versiculos. In allega
tionibus autez hui⁹ libri talismod⁹ ob
seruat̃. q̄ primo liber nominat̃. postea
rubrica. deinde paragraphus cum ver
siculo. Exempli gratia. instit̃. de ius. et
iu. §. j. id est in libro institutionum sub
rubrica de iusticia et iure. in ꝑag̃pho p̊
illius rubrice. Aliud exempluz. Insti.
de iu. na. gẽ. ꝛ ci. §. sz q̃tiens. i. institutis
de iure naturali gentiũ ꝛ ciuili. ꝑagra-
pho allegato. Item insti. de here. insti.
§. hereditas. i. de heredib⁹ instituẽdis.
ꝑag̃pho q̄ incipit. hereditas. Et sic de

aliīs exēplis accipiendū ē. Et hoc ð nominibus diuisionib⁹ ꝛ exemplis ipsoꝝ libroꝝ legaliū pnunc sufficiant. Vt tñ plenius noscant hi libri. Nota q̄ digestū vetus sic incipit. Juri opam daturū prius nosse optet. vñ nomen iuris descendat. Et primus titulus est de iusticia ꝛ iure. Inforciatū vo sic incipit. Dotis cā sp ꝛ vbiqꝫ est pcipua. Et pm⁹ titulus ē. Soluto mrīmōio queādmodū dos petat. Sꝫ digestū nouū incipit Hoc edicto pmittit vt siue iure siue iniuria fieret opus p nunciatōem inhiberet. Et ē primus titulus De noui operis nunciatōe. Codex incipit Imperator cūctos pplos. ꝛ pma rubrica ē ð sum. tri. ꝛ fi. ca. Premittit etiā phemiū. hec q̄ necessario. Autenticū incipit. Occupatis nobis circa totius rei pcuras. Et est prima rubrica. Si heres soluere legatū noluerit. Decima collatio q̄ etiaꝫ liber de vsibus feudoꝝ dicit sic incipit Quia de feudo tractaturi sum⁹. videamus pmo q̄ feudū dare pñt. ꝛ pma rubrica est de his q̄ feudū dare pñt. ꝛ qualiter acquirat ꝛ retineat. Institutā vo sic incipiūt. Imperatoriā maiestatē ñ solū armis decoratā ſꝫ etiā legib⁹ optꝫ eē armatā. Notandū etiā ē q̄ qdā liber volumen appellatus ē. ptinēs in se aliquos pdictoꝝ libroꝝ totaliū ꝛ aliquos ptialiū. vicꝫ Insti. Auten. vsus feudoꝝ ꝛ tres vltimos libros codicis. scꝫ. x. xj. ꝛ. xij. qui raro legi psueuerūt. ꝛ titulos hñt plerosqꝫ rarissimos.

Premissis itaqꝫ noībus ꝛ diuisionib⁹ libroꝝ vtriusqꝫ iuris cū modis allegādi in ipis. Nunc p breuiaturis glosaꝝ legēdis subiungaꝫ quoddā alphabetū in quo cōiores saltē abbreuiature textus ꝛ glose iuris cōtinebunt. qð sic incipit a vel b ꝛc. Quecunqꝫ lraꝝ alphabeti posita sola in textibus iuris maxie decre. signat nomē ppriū viri vel mulieris. vt arnold⁹ bernardus ꝛ sic de aliīs. vt ð testi. ex pte. A. i. ade. ꝛ sic de aliīs

Ab. i. abbas. s. lapus vel de castiliano.

Ac. vel accur. i. Accursius glosator in legibus. Hic duos habuit filios. vnus vocabat franciscus accursiī valens doctor in legib⁹ q̄ glosis pris sui multas fecit additōes. Alius noīe ceruotus. fecit etiā additōes que dicunt ceruotine modicū tñ valentes. quaꝝ vna ponit. C. de eden. in. l. j. ꝛ sic filius pōt in iure prem rephendere. vt. ff. de pdi. ob cau. in morib⁹ secus lꝫ possit dari tutor pri furioso

Al. i. albertus doctor legū.

Ala. i. alanus.

Ap. se. le. i. aplice sedis legatus.

Ap. re. i. appellatōe remota.

Ap. ob. re. i. appellatōnis obstaculo remoto.

An. de bu. i. antonius de butrio.

Ar. i. argumentū.

Archi. i. archidyaconus mgr Jo. an. q̄ glosauit etiā sextū. ꝛ scripsit rosariū sup decreto.

Ad n. p̄. i. ad nram pñtiā.

Aut. vel auten. i. autenticū liber vel autentica lex incorpata.

Az. i. azo q̄ fecit sūmā vnā in legib⁹ ex q̄ sumūt examinādi ptinuatōes rubricaꝝ

Bern. ber. i. bernardus glosator decretaliū.

Bar. brix. i. bartholomeus brixensis. q̄ fecit additōes glo. sup decreto. qs si decretū hꝫ sic incipit glo. ei⁹. Quū nouis suppetentibus causis nouis est remedijs succurrendū. ·pres.

Bar. i. bartol⁹ ð saxoferrato legū inter-

Bal. i. baldus in vtroqꝫ iure scribens.

Ban. i. bandinus doctor.

Baz. i. bazianus.

Bo.me.i.bone memorie.
Bul.i.bulgarus doctor.
But.i.butrius.s.antonius de butrio.

C.in textu posita

sola celestinum signat.maxime qn̄ apponunt hec verba predecessor nr̄.alias in glosis summis vel lecturis. C magnum signat codice cōiter in ablatiuo casu.ꝫ c paruom.i. capitulo vel centesima in distinctionibus.
Cy.i.cynus doctor legum.
Ci.i.ciuis.
Cle.i.clementine vel clemētinis.
Card.i.cardinalis doctor.
Cōsti.cōstit.i.ꝯstitutio.
Cōpust.i.cōpustulanus doctor.
Cen.ec.i.censura ecc͞iastica.
Con.t.t.r.i.consultationi tue taliter rn̄demus.

D.sola vel di.i.di-

distinctōne.
De pe.i.de penitētijs.
De con.i.de cōsecratōe.
Dil.fil.i.dilectus filius.
Dama.i.damasus papa.
Dy.i.dynus doctor.
Dis.ve.i.discretōi vr̄e.
Do.de ro.i.dn̄i de rota.
Duran.i.durandus doctor.

E.sola ꝛ magna no

men ꝓprium.e pua eodē vel eadē.maxime qn̄ sequit titulo.distictōe vl lege.
Ec.ro.i.ecc͞ia romana.
Extra.i.extrauagans. Et hic est sciēdum ꝙ quando in summa de casibus. in summa pisana vel alicubi in libris iuris ponitur auctoritas ex decretalibus.tunc allegatur extra ꝛ signat extrauagantem. scilꝫ textum vel capitulum extra corpus decretoꝝ positum. Decretales em̄ paulo ante cōpilatōem correctōnem ꝛ cōcordatōꝫ ipaꝝ erant extrauagantes. qꝛ vagabant extra illud volumen. Hodie aūt per modernos canonistas capit͞la in decretalibus. in sexto. sil͞r ꝛ in clementinis nō consueuerunt allegari extra. qꝛ talia capit͞la mō non vagant extra corpus iuris canonici. Sed legiste ꝑdictoꝝ librorum text⁹ allegant extra.eo ꝙ sunt extra corpus sui iuris.s.ciuilis. Uerum est ꝙ canoniste adhuc hodie aliquos textus etiaꝫ canonici iuris allegant extra.videlicet hos q̄ sunt extrauagantes nondum in corpati iuri canonico.

Fa.i.facit

Fe.re.p̄.n.i.felicis recordatōis ꝑdecessoris nr̄i.
Fra.t.i.fraternitati tue.
Fi.i.finali.vel fine.
ff.i.digestis.
Fri.de sen.i.fridericus de senis.
Fran.de sab.i.franciscus de saborellis doctor ꝛ cardinalis.
Flori.i.florianus doctor.
Fri.impa.i.fridericus impator.
F.t.t.r.i.fraternitati tue talit rn̄dem⁹.

G.in spe. Guilhelm⁹ in speculo.

G.de mō.lau.i.guilhelmus de monte lauduno.
Guil.i.guilhelmus doctor.
Gen.i.genselmus doctor.
Gra.i.gratianus cōpilator decreti.
Go.vel gof.i.goffredus q̄ cōposuit sūmam in qua recitant examinādi in iure canonico cōtinuatōes rubricarum ꝛ alia plura.
Gar.i.garsias doctor.

Hu.i.hugo vel huguicio. vel hugolin⁹.

Ho vel hos.i.hostiensis doctor.
Hen.bo.i.henricus boick.
Hon.i.honorius papa.
Her.i.hermānus doctor.
I sola vel cū titello sic.ī.denotat infra. Pro q̄ sciēdū qn̄ textus allegat q̄ etiā postea hr̄ siue i eodem libro siue i alio.

eiusdē tñ iuris. tūc dr̄ infra. et scribit̄ p
j. longū cui supraponi pt ti: ell⁹. vt sic. j.
j. ti. pxi. c. j. ij. vel. iij. i. infra titulo pxio
c. p̊. ꝛc.
j. e. ti. i. infra eodem titulo
J. breuis vel longa signat vnū vel p̄
Jo. mo. i. iohannes monachi glosator
sexti in francia
Jo. an. i. iohes andree etiam glosator
sexti ꝛ clementinaꝝ q̄ ꝛ nouellas ꝯscri-
psit valentissimus doctor.
Jo. imo. i. iohes imola modern⁹ doctor
sup decretalib⁹ notabiliter scribens.
Jo. vł ioh. i. iohes glosator d̄creti theu
tonic⁹ quē alij noīant iohez antiquum
Jo. de li. i. iohannes de lignano
Jo. de san. i. iohannes de santu:ijs
Inno. vel innoc. i. innocentius papa
Imo. i. imola. subaudiendo Jo.
Jac. de liz. i. Jacobus de lizano
Ja. de are. i. Jacobus de arena
Ja. but. i. Jacobus de butrigarij
Ja. bal. i. Jacobus balduini
Ja. de bel. i. Jacobus de beluiso

L. sola. id est lege

vel quāq̄ginta in nūero distinctionum
La. ab. i. lapus abbas doctor
Lamp. de ramp. i. lampt⁹ d̄ rāponibus
Lud. de ro. i. ludouic⁹ d̄ roma doctor
La. vel lau. i. Laurentius in glosis de-
cretalium.
Li. i. libro vel liber s̄m exigentiam con
structionis
Mo. ca. p̄. i. monitōe canonica p̄missa

M. vel mar. i. martinus doctor

M. vel mā. i. mādam⁹. sig̃nter qñ lr̄a q
sequit̄. vt m. q. i. mādam⁹ quatenus

Nic. sico. i. nicola⁹ sicol⁹ doctor. q̄ alit̄ dr̄ pa-

normitan⁹ ł panormita modernissim⁹.
No. ꝛ ve. test. i. noui ꝛ veterꝭ testamēti.
No. i. nota. Nota. i. notat̄.
Nouel. i. nouella

O. vel op. i. opinio

Ob. i. obstaculo
Odo. i. odofredus doctor
Ol. vel old. i. olradus vel oldradus
Osti. vel ost. i. ostiēsis cōius tñ p h dicit̄

Pe. i. penitentia vel petr⁹. vel penultimo.

Pełt. vel penłt. i. penultimo
Paragraph⁹ qꝛ in ordine alphabeti ñ
inuenit̄ abbreuiat⁹. cum nō sit vna lr̄a
sic solet scribi. §. vt qñ capłum vel aliq̄
lex ē longa tūc ad citi⁹ inueniendū tex-
tū allegatū ponit̄ in capło vel lege pag̃
phus vn⁹ vel plures. Nota tñ q̄ pag̃
phi sunt duplices. vicz magn⁹ ꝛ p̄uus.
ꝛ paruus dꝫ eē niger de incausto in ta
li. §. vel ꝯsili. ꝛ talis dꝫ legi cū sua deter
minatōne seq̄nti. h aūt cōiter ponit̄ in
glosis vel in summis collectꝭ. Alius
aūt magn⁹ sic format̄ ¶ ꝛ dꝫ eē de alio
colore. s. rubeo vel blaueo seu flauo. et
talis legi nō dꝫ. licz in legendo dū inue
nit̄. vel dū venit̄ ad eū pausari debeat.
ꝛ in corrigēdo libros dꝫ noiari vt appo
nat̄ si nō sit ibi. Nā certi text⁹ ꝛ summe
distincte sūt p tales. ita q̄ allegat̄ p̄m⁹.
scd̄s. Si g̃ non essent ibi ꝯtingeret. pri-
mū accipi p scd̄o. ꝛ scd̄m p p̊. qd̄ errorē
induceret. ꝛ. vn⁹ scz. §. p̄uus sig̃t alium
vicz ¶ magnū. ꝛ sic apd̄ loycos est ter
minus secunde intentōnis
Preal. i. p̄allegatis
Prin. i. principio
Per to. i. eum p totū
Pri. id est primo
Preter. i. p̄textu. hoc est occasione
Pau. de leaz. i. Paulus de leazarijs q̄
scripsit bene sup clementinis
Pe. de bel. i. Petrus de bella partica
doctor legū vltramontanus
Pe. de samp. i. Petrus de samprana
P. vel pla. i. placentinus doctor.
Pre. di. i. prefulgeat dignitate, vt de te-
sti. in c. licet. ij.

Pre.id est preterea
Pa.id est papa
Pom.i.pomponius imꝑator

Q.i.qōne qñ poni-
tur in causis decreti.vel q̄tenus qñ po
nit in textu decretalium.maxime post
mandamus.vt sic man.q

Ray. i.Raymūdus capella-
nus ꝛ penitentiariꝰ gre
go.ix.de q̄ in prin.decretalium.
Re.i.remota.vt ibi ap.re.vt supra.
Rof.i.Roffredus doctor
Rog.i.Roglerius legista
Re.vel ꝝ.i.responso vel responsio.
Re.i.require vel remissionibus.

Sali.id est salicetus doctor
Sico.ab.i.sicolus abbas
Se.ap.i.sedes ap̄lica So.i.solutio
Sa.ap.cō.i.sacro approbante ꝯcilio
Se.i.seq̄nti Sequē.i.sequentibus
S.vel s̄.i.supra. Vñ qñ aliq̄d allegat
in aliq̄ qđ priꝰ añ illū locū habituꝫ ē in
alio vel eodē libro eiusdē tñ iuris. vicꝫ
aut ciuilis aut canonici ħ allegat.s̄.q
s.breue.ſ.i.longa sola.i.scilicet
Spe.i.speculum liber magnus
Spec.i.speculator auctor speculi scili-
cet Guilhelmus duranti.
Sub.ap.ob.i.submoto appellationis
obstaculo.vt de testi.cum olim
Sa.auc.cō.i.sacra auctoritate concilij
vt de iureiu.nimis

Tan.i.tancredus
T.vel ti.i.titulo.etiam.t.i.taliter
Tho.id est Thomas

Vin.id est Vincentiꝰ doctor
Vincen.i.Vincentius doctor
Vb.de bo.i.Vbertus de bobio
Vlt.id est vltimo
V.sola.i.quinqꝫ vel quinta.vt.v.q.v.
Vui.vel ivil.id ivilhelmus.quod itali
ci scribūt Guilhelmus, ꝛ Francigene
Guilhermus
Gui.duran.i.guilhelmus duranti
ṽ.i.versu vel versiculo
Ve.i.vetus.vt.ff.vetus

x.id est decima
xx.id est vicesima
xc.id est nonagesima.qr.x.ꝓposita c.si-
gnificanti centum subtrahit ei decē si-
cut etiam in.xl.ꝛc.

zab. id est zaborella. videlꝫ do
minus Franciscus

Con.i.cōsecratiōe
¶.id est ꝑagrapho.vel ꝑagraphis.de q̄
supra latius dictū est Sunt ꝛ alie ab
breuiature de rubricis taꝫ legum q̄ȝ ca
nonum maxime decretaliū de quibus
patebit infra.
Hec aūt de abbreuiaturis textuū glosa
rū summaꝝ ꝛ lecturaꝝ vtriusqꝫ iuris pre
ter titulos nūc sufficiāt. q̄ vtriqꝫ primis
iuriū alūnis difficiles apparēt in ꝓ ag
gressu.ꝛ raro colligunt ita copiose.q̄re
sit hoc opusculū incipiētibꝰ tanto ma-
gis acceptū rariusqꝫ reputatū. quanto
magis sollicitius est collectum

Via ad ꝓmissarū
q noticiā necessariū est habere ru
bricas seu titulos vtriusqꝫ iuris abbre-
uiatos ꝛ extensos.ꝓponaꝫ rubricas iu
ris canonici ꝓpter eaꝝ paucitatē respe-
ctu rubricarum iuris ciuilis.quas etiā
subiungam.Etiam qr supra ꝓmisi ius
canonicuꝫ iuri ciuili ratōne dignitatis
ꝛ excellentie ꝛc. Sequunt ergo rubri-
ce decretalium ꝛ ꝑ ꝯsequens sexti ꝛ cle
mentinarū.eo q̄ ordine ponunt in de-
cretal.primitus abbreuiate. deinde ex
tense.ꝛ postea vt eo faciliꝰ menti teneā
tur meretrice in.liij.versibus colligen-
tur. Vnde nota q̄ hi sūt tituli decre-
taliū non inspecto ordine alphabeti.et
primo primi libri.scđo secundi.ꝛ sic de
alijs.

De sum.tri.ꝛ fi.ca.

.i.de summa trinitate ꝛ fide catholica
Constit.i.cōstitutōibus.
Rescrip.id est rescriptis.
Consue.id est consuetudine
Postu.p̄.i.postulatōne p̄latoꝝ
Elec.id est electōne ꝛ electi potestate
Transla.epi.i.translatōne epoꝝ
Au.ꝛ vsu pal.i.auctē ꝛ vsu pallij
Renun.id est renunciatōnibus
Sup.neg.p̄la. id est supplenda negligentia prelatoꝝ
Temp.or.id est tempibus ordinum et qualitatibus ordinandoꝝ.
Scru.in or.id est scrutinio in ordie faciendo.
Or.ab epi.qui re.i.ordinatis ab epo q̄ resignauit vel renunciauit epatui. vel ab excōmunicato.
Eta.ꝛ quali.id est etate et qualitate ordine preficiendoꝝ
Sa.vnc.id est sacra vnctōne
Sacra.ite.vel nō.i.sacramentis iterandis vel non.
Ser.nō or.i.seruis nō ordinandis ꝛ eorum manumissione
Fi.pres.i. filijs p̄sbyteroꝝ ordinandis an non.
Obli.ad rati.i.obligatis vel ratiocinia ordinandis vel nō
Corp.vici.id est corpore viciatis ꝓmouendis vel non
Biga.i.bigamis nō ordinandis
Cle.pe.i.clericis peregrinis
Of.arch.i.officio archidyaconi
Of.archip.i.officio archip̄sbyteri
Off.pri.id est officio primicerij
Of.sacri.id est officio sacriste
Of.custo.i.officio custodis
Of.vica.id est officio vicarij
Of.dele.i.officio ꝛ potestate iudicis delegati
Offi.le.id est officio legati
Of.iudi.or.i.officio iudic ordinarij
Of.iudi.i.officio iudicis.
Ma.ꝛ obe.id ē maioritate ꝛ obediētia
Treu.ꝛ pa.i.treuga ꝛ pace
Pac.id est pactis
Transac.i.transactōnibus
Postul.id est postulando
Procu.i.ꝓcuratoribus
Sin.id est sindico
His q̄ vi.me.i. de his que vi metusue causa fiunt.
In inte.re.id est integrū restitutōne
Ali.mu.iu.cau.fac.i.alienatōne mutādi iudicij causa facta
Arbi.id est arbitris

Tituli secūdi libri.

Iudi.i.iudicijs.

Fo.compe.i.foro ꝯpetenti
Li.ob.i.libelli oblatione
Mut.pe.i.mutuis petitōnibus
Lit.cōtest.i.litis ꝯtestatōne
Vt li.nō cōtest.i.vt lite nō ꝯtestata nō ꝓcedatur ad testiū receptōnem vel ad diffinitiuam sententiam.
Iu.calum.i.iuramento calumnie
Dila.id est dilatōibꝰ
Fer.id est ferijs
Or.cog.i.ordine cognitionum
Plus pet.i.plus petitōnibus
Cau.poss.ꝛ pro.i.causa possessionis et ꝓprietatis.
Resti.spo.i.restitutōne spoliatoꝝ
Do.ꝛ ꝯtu.i.dolo ꝛ ꝯtumacia
Eo q̄ mit.in pos.i.eo qui mittit in possessionem causa rei seruande
Vt li.pen.i.lite pendente nihil inouet
Sequest.pos.sequestratione possessionum ꝛ fructuum
Confes.id est ꝯfessis
Proba.i. ꝓbatōnibꝰ
Tes.i.testibus et attestatōnibus
Tes.co.i.testibus cogendis vel nō
Fi.instru.i.fide instrumentoꝝ
Presump.id est p̄sumptōnibus
Iureiu.i.iureiurādo

Excep.id est exceptõibus
Prescrip.i.prescriptionibus
Sen.⁊ re.iu.i.sententia ⁊ re iudicata
Ap.i.appellatõibus recusatõibus ⁊ relationibus
Peregri.i.pegrinantibus
Confir.vti.i.ꝯfirmatõe vtili vel inutili

Tituli tercij libri

Bibl. Jag.

Vi.et ho.cle.id est

de vita ⁊ honestate clericoꝝ
Coha.cle.⁊ mu.i.cohabitatõe clericorum ⁊ mulierum
Cle.cõiu.i.clericis coniugatis
Cle.nõ resi.i.clericis nõ residentibꝰ in ecclia vel ꝑbenda
Preben.i.ꝑbendis ⁊ dignitatibus
Cle.egro.i.clerico egrotante vel debilitato
Insti.i.institutõibus
Conces.ꝑ.i.concessione ꝑbende vel ecclesie nõ vacantis
Ne se.va.i.ne sede vacãte aliqd inouet
His que fi.a p.i.his q̃ fiunt a platis sine consensu capituli
His que fi.a m.i.his que fiũt a maiori parte capituli
Vt ec.bene.i.eccliastica bñficia sine diminutõne conferant
Re.ec.nõ al.i.rebꝰ ecclie nõ alienãdis.
Preca.i.pcario vel pcarijs
Cõmo.i.ꝯmodato Depo.i.deposito
Emp.⁊ ven.i.emptõne ⁊ venditõne
Lo.⁊ conduc.i.locato ⁊ ꝯducto.
Re.ꝯmu.i.rerum ꝯmutatõne
Feu.i.feudis
Pigno.i.pignoribꝰ ⁊ alijs cautõibus
Fideius.i.fideiussoribus
Solu.i.solutõibus
Dona.i.donatõibus
Pecu.cle.i.peculio clericoꝝ
Testa.i.testis ⁊ vltimis voluntatibus
Suc.ab itest.i.successiõibꝰ ab intestato
Sepul.i.sepulturis
Parroch.i.parrochijs ⁊ alienis parrochianis
Deci.i.decimis ⁊ oblatõibus.

Reg.i.reglaribꝰ ⁊ trãseũtibꝰ ad rligiõs
Cõuer.cõiu.i.ꝯuersione cõiugatorum
Cõuer.infi.i.cõuersione infideliũ
Vo.i.voto ⁊ voti redemptõne
Sta.mo.i.statu monachoꝝ ⁊ canonicoꝝ regularium
Relig.do.i.religiosis domibus vt episcopo sint subiecte.
Capel.mo.i.capellis monachorum et alioꝝ religiosoꝝ
Jurepa.i.iure patronatus.
Cẽsi.i.censibꝰ exactõibꝰ ⁊ ꝓcuratoribꝰ
Cõse.ec.i.cõsecratõe eccie vel altaris
Cele.mis.i.celebratõne missaꝝ ⁊ sacro eucharistie ⁊ diuinis officijs.
Bap.i.baptismo.⁊ eius effectu
Pres.nõ bap.i.pſbrõ nõ baptizato
Custo.eucha.i.custodia eucharistie crismatis ⁊ alioꝝ sacroꝝ sctõꝝ.
Reli.⁊ ve.san.i.reliquijs ⁊ veneratõne
Ob.ie.i.obseruatõne ieiunioꝝ
Pur.pꝰ par.i.purificatõe post partuz.
Ec.edi.i.ecclijs edificãdis vl repandis
Immu.i.imunitate.alias emũitate ecclaꝝ cimiterioꝝ ⁊ reꝝ ad eas ptinẽtiũ
Ne cle.vel mo.i.ne clerici vel mõachi secularibꝰ negocijs se immisceãt

Tituli quarti libri

Spon.et matri.id

est sponsalibus ⁊ matrimonijs
Despõ.ipu.i.desponsatõe impuberuz.
Clã.despõ.i.clãdestina desponsatõne
Spon.du.i.sponsa duoꝝ
Condi.ap.i.cõditõibꝰ appositis in desponsatõne vel alijs cõtractibus
Qui cle.vel vo.i.q̃ clerici vel vouẽtes matrimoniũ contrahere pñt
Eo q̃ dux.i ma.i.eo q̃ duxit in mrimonium quã polluit p adulterium
Con.lepro.i.coniugio leprosoꝝ
Coniu.ser.i.coniugio seruoꝝ
Na.ex li.ven.i.nat ex libero ventre
Cog.spi.i.cognatõne spũali
Cog.le.i.cognatõne legali
Eo q̃ cog.ꝯsan.vx.sue.i.eo q̃ cognouit

cõsanguineã vxoris sue.
Cõsan. ꝛ af. i. ꝯsanguinitate ꝛ affinitate.
Frig. ꝛ male. i. frigidis ꝛ maleficiatis ꝛ impotẽtia coeundi.
Ma. cõ. edic. ec. cõ. i. mrimonio ꝯ edictũ eccie cõtracto.
Qui fi. sint le. i. ꝗ filij sint legitimi.
Qui ma. ac. pos. i. ꝗ mrimoniũ accusare pñt. vel ꝯ illud testificari.
Diuor. i. diuortijs.
Dona. in. vi. ꝛ. vx. ꝛ de dote. i. de donatõibus inter virũ ꝛ vxorẽ. ꝛ de dote pꝰ diuortiũ restituenda.
Se. nup. i. secũdis nuptijs.

Tituli quinti libri.

Accu. i. accusationibus inꝗsitõibus ꝛ denũciatõibus.
Calum. i. calũniatoribus.
Simo. i. simonia. ꝛ ne aliꝗd ꝓ spũalibus exigat vel ꝑmittat.
Ne pla. vi. su. i. ne ꝓlati vices suas vl ecclesias annuo censu alijs ꝯcedant.
De magi. i. de magistris ꝛ ne aliꝗd exigat ꝓ licentia docendi.
Jude. i. iudeis ꝛ saracenis ꝛ eoꝝ suis.
Here. i. hereticis ꝛ manicheis.
Scisma. i. scismaticis.
Aposta. i. apostatis ꝛ reiterantibus baptisma.
His ꝗ fi. oc. i. his ꝗ filios occiderũt.
Infan. ꝛ lang. ex. i. infantibus ꝛ languidis expositis.
Homici. i. homicidio volũtario vel casuali.
Tornea. i. torneamentis.
Cle. pug. in du. i. clericis pugnãtibus i duello.
Bali. ꝛ sagit. i. balistarijs ꝛ sagittarijs.
Adult. i. adulterio ꝛ stupro.
Rapto. i. raptoribꝰ incendiarijs ꝛ violatoribus ecciaꝝ.
Fur. i. furtis.
Usu. i. vsuris.
Cri. fal. i. crimine falsi.
Sortil. i. sortilegijs.
Collu. dete. i. collusione detegenda.
Delic. pu. i. delictis pueroꝝ.
Cle. vena. i. clerico venatore.
Cle. ꝑcus. i. clerico ꝑcussore.
Male. i. maledicis.
Cle. excõ. i. clerico excõicato interdicto vel deposito ministrante.
Cle. nõ or. i. clerico nõ ordiato mĩstrãte.
Cle. ꝑ sal. ꝓ. i. clerico ꝑ saltũ ꝓmoto.
Eo ꝗ fur. or. su. i. eo qui furtiue ordines suscepit.
Exces. ꝓ. i. excessibus ꝓlatoꝝ i subditos.
No. op. nũ. i. noui opis nũciatõe.
Priuile. i. priuilegijs ꝛ excessibus priuilegiatoꝝ.
Pur. ca. i. purgatõe canonica.
Pur. vul. i. purgatõe vulgari.
Iniu. i. iniurijs ꝛ damno dato.
Pen. i. penis.
Pe. ꝛ re. i. penitẽtijs ꝛ remissionibus.
Sen. ex. i. snia excõicatõis.
Ver. sig. i. verboꝝ significatõe.
Re. iu. i. regulis iuris.

Unc premissis rubricis decretaliũ abbreuiatis ꝛ extensis vt eo meliꝰ memori teneant. sequunt versus de eisdẽ ꝑm ordinem.

Prima supma fides statuit. scribitq; se nescit.
Postulat electus translatus auctor et vsus.
Inõ renũcio suppleto tẏbꝰ q; scrutor.
Ordo resignatꝰ. etas vngitq; sacramẽ.
Filius ꝛ seruus obnoxius ꝛ viciatus.
Hinc bigamus clerus ꝑegrinꝰ ꝛ archileuita.
Archisacer. primas sacris custos vicefungens.
Delegans legãs. iudex ex ordine dicꝰ
Iudic' officiũ maior pax pacta sequũt
Transigo postulo ꝓcuro vel syndicus esto.
Hinc metus integrat. alienat arbitriũ dat.

Iudicium forusqꝫ
libellus mutua poscens.
Litē ꝯtestatus sine ꝙ nō suscipe testes.
Iuro dilatis ferijs ex ordine nosco.
Plus peto de cā spoliatus restituēdꝰ.
Est dolꝰ ē missus lis pēdēs atꝫ seq̄ster.
Cōfessusqꝫ ꝓbo testis testes q̄ꝫ cogo.
Instruo ꝓsumo ius iurās excipiendo.
Prescribo sentētō ꝓuoco ꝑgoqꝫ firmo

Diuus honor cle-
rus habitās clerusqꝫ iunctus.
Nō residēs dignus eger vel debilitatꝰ
Instituo ꝯcedendo ne sede vacante.
Et sine cōsensu maior ꝑs nō minuatur
Eccie res atqꝫ ꝑcaria cōmodo pono.
Vendo loco muto feudū pignusqꝫ ca
uendo.
Atqꝫ fideiussor soluit dat peculiorꝝ.
De testamētis etiā succedo sepultis.
Parochijs decimis vult regl'a religiosꝭ
Cōiunx cōuersus inuidꝰ vota redemit.
Inde status monachi domus atqꝫ ca-
pella locorꝝ.
Iurepatronatus de cēsibꝰ ara sacrata.
Missaqꝫ baptismꝰ quo nō est ꝑsbꝛ vsus
Eucharistia reliquie ieiunia pura.
Edes imunes secl'i fuge clerice merces

Sponsus ⁊ impu-
bes clādestina sponsa duorꝝ.
Conditio vouēs ꝙ polluit atꝫ leprosus
Seruꝰ ꝺ natis sequit̄ cognatio duplex
Post ꝯsanguineā ꝯsanguinei gelidiqꝫ
Cōiugiū vetitū sequit̄ ꝙ legitimi sunt.
Accusare queūt diuortia dona scōa.

Accusatio siue ca-
lumnia simonialis.
Prelati rabi iudeus hereticusqꝫ.
Scismaticus apostaticꝰ natos ꝑimētes
Infans expositꝰ homicida torneamta.
Hinc clerus pugnans post hoc quoqꝫ
sagittat adulter.

Eccie raptor sequit̄ fur. hinc ⁊ vsura.
Falsariꝰ sors colludēs crimē puerorꝝ.
Clerus venator ꝑcussor maledicusqꝫ.
Clericus depositus ꝙ nō ē ordo mister
Saltꝰ furtiuꝰ excessus opusqꝫ nouellū.
Lex priuata subit sequit̄ purgatio du-
plex.
Iniurie peneqꝫ remissio pꝰ anathema.
Verborꝝ signi sequit̄ pꝰ regula iuris.

Hi sunt spāles versus de rubricis de
cretaliū ſm ordinē suū. ⁊ vt supra tactū
est vbi dicebat̄ ꝺ decretalibus. c. lxxxv.
sunt rubrice seu tituli.

Sunt aūt capitula in decretalibꝰ tria
milia minus. xviij. Versus. Bis centū
tituli sed q̄ndenos remouebis. Sūt de
cretales ter mille absqꝫ nouem bis.

Remissis titulis
p seu rubricis decretaliuꝫ abbre-
uiatis ⁊ extensis non inspecto
ordinē alphabeti. ꝫ eo ordine ꝙ ponūt̄
in decretalibus. ⁊ ꝑmissis versibus de
eisdē ſm ordinē vt eo melius mente te
neant̄. Sequunt̄ nūc ijdē tituli siue ru
brice decretaliū extensi ꝑ ordinē alpha
beti ſm ordinē librorꝝ eos ꝑtinentium
ordinati vt lector iuris si indiguerit ci
tius inueniendo quēlibet illorꝝ recur-
rat ad eos.

Tituli libri decretaliū.

Qui filij sint legitimi.l.iiij.t.xvij.
Qui mr̄imoniū accusare pn̄t vel testificari.l.iiij.t.xviij.

Prescriptis. li.j.t.iij.

Restitutōe.li.j.t.ix.
Rebus eccie alienādis vl' nō.l.iij.t.xiij
Restitutōe spoliatoꝝ.l.ij.t.xiij.
Rerū ꝯmutatōe.l.iij.t.xix.
Regularibꝰ ꝛ trāseūtibꝰ ad religionem li.iij.t.xxxj.
Religiosis domibꝰ.l.iij.t.xxxvj.
Reliquijs ꝛ veneratōe sctōꝝ.l.iij.t.xlv
Raptoribꝰ ꝛ incēdiarijs ꝛ violatoribus ecciarū.l.v.t.xvij.
Regulis iuris.l.v.t.iiij.

Summa trinitate

ꝛ fide catholica.li.j.t.j.
Supplēda negligētia platoꝝ.l.j.t.x.
Scrutinio in ordiatōe faciēdo.l.j.t.xij
Sacra vnctōe.l.j.t.xv.
Sacramētis iterandis vl' nō.l.i.t.xvi.
Seruis nō ordinādis.l.i.t.xviij.
Sindico.l.i.t.xxxix.
Sequestratōe possessionis ꝛ fructuū. li.ij.t.xvij.
Snia ꝛ re iudicata.l.ij.t.xxvij.
Solutōibus.l.iij.t.xxiij.
Successionibꝰ ab intestato.l.iij.t.xxvij
Sepulturis.l.iij.t.xxviij.
Statu mōachoꝝ.l.iij.t.xxv.
Sponsalibꝰ ꝛ mr̄imonijs.l.iiij.t.i.
Sponsa duoꝝ.l.iiij.t.iiij.
Secūdis nuptijs.l.iiij.t.xxi.
Symonia ꝛ ne aliquid exigat vel promittat.l.v.t.iij.
Scismaticis ꝛ ordiatis ab eis.l.v.t.viij
Sagittarijs ꝛ balistarijs.l.v.t.xv.
Sortilegijs.l.v.t.xij.
Sententia excōicationis ꝛ solutiōe.li. v.t.xxxix.

Translatione epi

vel electi.l.j.t.vij.
Tpibus ordinationū ꝛ qualitate ordinandoꝝ.l.i.t.xi.
Treuga ꝛ pace.li.i.t.xxxiiij.
Transactionibus.li.i.t.xxxvi.
Testibus ꝛ attestationibus.l.ij.t.xx.
Testibus cogēdis.l.ij.t.xxi.
Testamentis ꝛ vltimis voluntatibus. l.iij.t.xxvi.
Torneamentis.l.v.t.xiij.

Vt ecclastica be-

neficia sine diminutōe ꝯferāt.l.iij.t.xij
Vt lite nō ꝯtestata nō ꝓcedat ast testiū receptōem.vel ad diffinitiuam sniam. l.ij.t.vi.
Vt lite pendente nil innouet.l.ij.t.xvi
Vita ꝛ honestate clericoꝝ.l.iij.t.i.
Voto ꝛ voti redēptōe.l.iij.t.xxxiiij.
Vsuris.l.v.t.xix.
Verboꝝ significatōibus.l.v.t.xl.

In sexto aūt libro

sunt rubrice pauciores. vicz circa.lxx. Et in clementinis adhuc pauciores.videlicz.xlvij. Capitula scire cupiens in his duobus mox numerabit.magis ꝑfecto q̄d cōtineant attendēdū ē q̄ quot sint. Vt aūt faciliter scirent in versibus ꝓmissis q̄ rubrice decretaliū essent in sexto ꝛ que in clementinis desup signande eēnt cū rubro.vi. in sexto.ꝛ.vij in clemētinis.quod aliquo labore fieri posset illū ad remouendū tituli siue rubrice libri sexti ꝛ clementinarū. ꝯsequēter sequunt vt in eisdē posite sint libris nō inspecto ordine alphabeti. Et ꝓmo tituli siue rubrice primi libri sexti libri decretalium.

Tituli ꝓmi libri sexti libri decretaliū

De summa trini-

tate ꝛ fide catholica.
De cōstitutōibus.
De rescriptis.
De cōsuetudine.
De postulatōe platoꝝ.

De electõe ꝛ electi ptãte.
De renunciatõe.
De supplenda negligẽtia platoꝝ.
De tpibus ordinũ ꝛ qualitatibus ordinandoꝝ.
De filijs pꝛ̃sbyteroꝝ ordinãdis an non.
De officio vicarij.
De officio ꝛ ptãte iudicis.
De officio ꝛ ptãte iudicis delegati.
De officio legati.
De officio iudicis ordinarij
De maioritate ꝛ obedientia.
De pactis.
De pcuratoribus.
De his q̃ vi metusue cã fiunt.
De restitutõe in integrũ.
De arbitris.

Tituli secũdi libri sexti libri decretalium.

De iudicijs.

De foro cõpetenti.
De litis cõtestatõe.
De iuramento calũnie.
De restitutõe spoliatoꝝ.
De dolo ꝛ cõtumacia.
De eo qui mittit in possessionē cã rei seruande.
Ut lite pendente nil innouet.
De cõfessis.
De testibus ꝛ attestatõibus.
De iureiurando.
De exceptõibus.
De pscriptõibus.
De snĩa ꝛ re iudicata.
De appellatõib᷒ recusatõib᷒ ꝛ relatõib᷒

Tituli tercij libri sexti libri decretaliũ

De vita ꝛ honestate clericoꝝ.

De clericis cõiugatis.
De clericis non residẽtibus in ecclesia vel pbenda.
De pbendis ꝛ dignitatibus.
De clerico egrotãte vel debilitato.
De institutõibus.
De pcessione pbẽde vel eccle nõ vacãtis
Ne sede vacante aliqd innouet.
De rebus eccle nõ alienandis.
De sepulturis.
De decimis pmitijs ꝛ oblatõibus.
De regularib᷒ ꝛ trãseũtib᷒ ad religionē
De voto ꝛ voti redemptõe.
De statu monachoꝝ ꝛ canonicoꝝ regulariũ.
De iurepatronatus.
De cõsecratõe eccle vel altaris.
De reliquijs ꝛ veneratõe sanctoꝝ.
De immunitate eccle cymiterioꝝ ꝛ rerum ad eas ptinentium.
Ne clerici vel monachi negocijs secularibus se immisceant.

Tituli qrti libri sexti libri decretaliũ.

De sponsalibus ꝛ matrimonijs.

De desponsatõe impuberũ.
De cognatõe spũali.

Tituli qnti libri sexti libri decretaliũ.

De accusationib᷒ inquisitõibus ꝛ denunciatõibus.

De hereticis ꝛ manicheis ꝛ eoꝝ fnis.
De scismaticis.
De homicidio voluntario vel casuali.
De excessibus platoꝝ in subditos.
De puilegijs ꝛ excessib᷒ puilegiatoꝝ.
De iniurijs ꝛ damno dato.
De penis.
De penitẽtijs remissionibus.
De sententia excõmunicatõis.
De verboꝝ significatione.
De regulis iuris.

Positis titulis quiꝙ libroꝝ libri sexti put pñter ponunt in libris nõ inspecto alphabeti ordine. ponunt iidē tituli siue rubrice pfatoꝝ libroꝝ libri sexti sm ordinem alphabeti. vt a lectoribus citius inueniri valeat.

Tituli siue rubrice libri sexti decretalium

Testamentis et vltimis voluntatibus libro tercio ti.xj.
Vt lite pendente nil innouetur. libro scdo. titulo. viij.
Vita et honestate clericorum. li. iij. ti. j.
Voto et voti redemptione. li. iij. ti. xv.
Verborum significatone. li. v. ti. xj.

Nota in libris libri

sexti decretalium sunt tituli siue rubrice. lxx.
In primo libro. xxj.
In secundo. xv.
In tercio. xix.
In quarto. iij.
In quinto. xij.
Sequuntur tituli siue rubrice Clementinarum: vt in libris earum cōiter positi sunt ordine alphabeti non inspecto
Tituli primi libri Clementinarum

De summa trinitate et fide catholica

De rescriptis
De electōne et electi potestate
De renunciationibus
De supplēda negligētia platorum
De etate et qualitate in ordine preficiendorum
De officio vicarij
De officio et ptāte iudicis delegati
De officio iudicis ordinarij
De procuratoribus
De in integrum restitutōne
Tituli secundi libri clementinarum.

De iudicijs.

De foro competenti
De causa possessionis et proprietatis
De dolo et contumacia
Vt lite pendente nil innouetur
De seqstratōne possessionū et fructuū
De probationibus
De iureiurando.
De exceptionibus.
De sententia et re iudicata

De appellatōibus recusatōibus et relatōibus
Tituli tercij libri.

De vita et honestate clericorum.

De pbendis et dignitatibus
De concessione prebende vel ecclesie non vacantis
De rebus ecclesie non alienandis
De rerum permutatione
De testamentis et vltimis voluntatibus
De sepulturis
De decimis et primitijs et oblatōnibus
De regularibus et trāseūtibus ad religionem
De statu monachorum et canonicorū regularium.
De religiosis domibus vt epo sint sbiecte
De iurepatronatus
De censibus exactōne et pcuratōnibus
De celebratōne missarum et sacro eucharistie et diuinis officijs
De reliquijs et veneratōne sanctorum
De immunitate ecclesiarum cimiteriorum et rerum ad eas pertinentium.
Tituli quarti libri
De consanguinitate et affinitate
Tituli quinti libri

De magistris et ne

aliqd exigatur p licenti docendi
De iudeis et saracenis et eorum seruis
De homicidio volūtario vel casuali
De excessibus platorum in subditos
De priuilegijs et excessibus priuilegiatorum.
De penitentijs et remissionibus
De sententia excōicationis suspensionis interdicti et solutōnis.
De verborum significatione

Positis titulis. v.

librorum clementinarum put cōiter ponuntur in libris non inspecto alphabeti ordie ponuntur ijdem tituli siue rubrice prefatorum librorum clementinarum sm ordinem alphabeti. vt a lectoribus citius inueniri valeant

Tituli siue rubrice libri clemētinaꝝ

Appellationibus
recusatōnibꝰ ꝛ relatōnibꝰ.li.ij.ti.xj.
Cā possessionis ꝛ ꝓprietatꝭ.li.ij.ti.iij.
Concessione ꝑbende vel ecclesie nō va
cantis libro tercio ti.iij.
Censibus ꝛ exactōnibus ꝛ procuratō-
nibus.libro tercio ti.xiij.
Celebratōne missaꝝ ꝛ sacro eucharistie
ꝛ diuinis officijs.libro tercio ti.xiiij
Consaguinitate ꝛ affinitate.li.iiij.ti.j.
Dolo ꝛ ꝯtumacia.li.ij.ti.iiij.
Decimis primitijs ꝛ oblatōnibꝰ.libro
tercio.ti.viij.
Electōne ꝛ electi ꝑtāte.li.j.ti.iij.
Etate ꝛ qualitate in ordine preficiēdo
rum.libro primo ti.vj.
Exceptōnibus libro scd̄o ti.ix.
Excessibus prelatorum in subditos.li
bro.v.titulo.iiij.
Foro competenti.libro scd̄o ti.ij.
Homicidio voluntario vel casuali.li-
bro.v.ti.iij.
In integrum restitutōne.li.p̄.ti.xj.
Judicijs libro scd̄o ti.p̄.
Jureiurādo libro scd̄o ti.viij.
Jurepatronatus.li.iij.ti.xij.
Immunitate eccl'iaꝝ cimiterioꝝ ꝛ reꝝ
ad eas ꝑtinentiū.li.iij.ti.xvj.
Judeis ꝛ saracenis ꝛ coꝝ ſuis.l.v.t.ij.
Magistris et ne aliquid exigatꝛ ꝓ licen
tia docendi.li.v.ti.p̄.
Officio vicarij.li.p̄.ti.vij.
Officio ꝛ ꝑtāte iudicꝭ delegati.l.j.t.viij
Officio iudicis ordinarij.li.p̄ ti.viij.
Procuratoribus li.p̄.ti.x.
Probatōnibꝰ libro scd̄o.ti.vii.
Prebendis ꝛ dignitatibus.li.iii.t.ii.
Priuilegijs et excessibus priuilegiato
rum.li.v.ti.v.
Penitentijs ꝛ remissionibꝰ.li.v.ti.vj.
Rescriptis libro p̄.ti.ij.
Renunciatōnibus.li.p̄.ti.ij.
Rebꝰ eccl'ie nō alienandis.li.iij.ti.iiii.
Rerū ꝑmutatōne libro tercio.ti.v.
Regularibus ꝛ transeuntibus ad reli-
gionem.li.iij.ti.xj.
Religiosis domibus vt episcopo sint
subiecte libro tercio.ti.xj.
Reliquijs ꝛ veneratōe sctōꝝ.l.iii.t.xv.
Sūma trinitate ꝛ fide catholica.l.p̄.t.p̄.
Supplēda negligētia ꝑlatoꝝ.li.p̄.ti.v.
Sequestratōne possessionū ꝛ fructuū.
libro scd̄o.ti.vi.
Sententia ꝛ re iudicata.li.ij.ti.x.
Sepulturis libro tercio.ti.vij.
Statu monachorum ꝛ canonicoꝝ re
gularium libro tercio.ti.x.
Sn̄ia excōicatōnis.suspensionis ꝛ in-
terdicti ꝛ solutōnis.li.v.ti.vii.
Testamentis et vltimis voluntatibus
libro tercio.ti.vi.
Vt lite pendēte nil innouetꝛ.li.ii.ti.v.
Vita ꝛ honestate clericoꝝ.li.iii.ti.p̄.
Verboꝝ significatōnibus.li.v.ti.viii.

Nota in libris cle-
mentinaꝝ decretalium sunt tituli siue
rubrice.xlvii.
In primo libro.xi.
In secundo.xi.
In tercio.xvi.
In quarto.i.
In quinto.viii.
Scire debes ꝙ ꝑmisse ſk rubrice dūta-
xat decretaliū.licet talium plurime po-
nunk in legum codicibus

Sed qꝛ decreti ru
bricas nimis esset tediosū enūerare ꝓ
pter maximā multitudinem.Ne tamē
naturā eiꝰ ꝑtereā vsus subiungā totam
materiā decreti significantes.In genē
de qualibet distinctōne ꝛ oībus q̄stio-
nibus cunctaꝝ causaꝝ.
Collige vsus qd vult distinctio quis
Vt videat quisqꝫ diuinū ius hoīsqꝫ
Vtqꝫ sciat ꝑ q̄ ꝯsistūt iura quiritū.
Et cur dicatꝛ res eccl'iastica canon

Regū cur fuerint a primo ꝯdita iura.
Nec licet cuiq̄ȝ ius naturale mouere
Hec mala pcti distinguit ludificati
Ex hac cog̃sces q̇ leges ꝯposuerūt
Re q̄ ius nature cōsuetudine differt
Vt naturali cedāt que ꝯstituunt
Sic legi regū lex p̄ualet ecc̄liaꝝ
Mandato iuris ꝛ legū vincit vsus
Om̄ia iusticie discretio ꝓuide pensat.
Nō dispensat vbi naturale pȝ ius
Sic nec agas leuia ꝙ q̇s vitet g̃uiora
Tp̄s in hac disce q̇ canon ceperit esse
Respicias q̊t erāt ꝛ eos q̇ ꝯstituerūt
Actor sit papa. si ꝯcilīū celebrandū
Dicit h ꝙ bis synod⁹ celebrat in anno.
Hec mōstrat q̇d decretalis ep̄la possit
Tanto q̇s valet q̇ quis rōnib⁹ instat.
Summos seu minimos recitās locat
inferiores
Ista loca distinguit ꝛ ordinat ecc̄liaꝝ
Consecrat hec om̄es maiores siue mi-
nores.
Discutit ista gen⁹ patriā vitāq̄ȝ sacrādi
Hec dat cuiq̄ȝ suum veniale de crimi-
ne distans
Sit p⁹ baptisma ꝯtent⁹ ꝯiuge sola.
Hac augustin⁹ nubent vota requirit
Ista sacratoꝝ ꝯtractū dānat ꝛ odit
Hac locus ꝛ cā tp̄s ꝑsona notant.
Contradicit hec ꝑ ꝯciliū manicheis.
Tāgit ꝛ h q̄ ꝯtineāt offerre volentes.
Instruit hec leuita minor ꝙ ꝯtineat se
Ordo sacer nō det ei si q̇s bigam⁹ sit
Femia pōtifici ꝑsona domestica nō sit
Ista docet p̄sul ꝙ debet sobri⁹ esse
Astruit h prudēs ꝙ debeat eē sacrād⁹
Hec ꝓhibȝ legere gentilia metra satire
Scp̄turas sacras sacrand⁹ scire iubet
Admonet h illū q̇ nō extrinseca nouit
Nisi sit ornat⁹ h nō admittit ipse
Cōuenit eē modū gressus vbiq̄ȝ cibiq̄ȝ
Tuti⁹ ē ipsi si sit cunct bon⁹ hospes
In factis verbis hunc ꝯdecet eē pudi-
cum
Offīa pontific est vt ꝓcul ingluuies sit
Expedit vt nō sit ꝑcussor q̇sq̄ȝ sacerdos

Respuit h hoiez distinctio litigiosum
Mittit in interitum cupidos h fenus
abhorrens.
Abiicit sacrand⁹ in hac si neophitus
Nō venit ad clerū qui corp⁹ hȝ viciosū
Iudicat hec primo grauiter ȝ post mo
derat vel miseret
Sacrari vetat h om̄s q̇s cura stringit
Preposit⁹ p̄ dat hic p̄posterus ordo
Idcirco vetat hos qꝛ sepi⁹ hi repetunt
Reiicit h seruos sine libtate sacrādos
Eiicit abscisos ꝛ corꝑib⁹ viciatos
Condēnat in hac generatio presbi̅oꝝ.
Hic baptizat⁹ ꝓhibet si fuit eger
Hec vetat abbate monachos volente
sacrari.
Officiū negat h nisi sit bn̄ q̇sq̄ȝ ꝓbatus
Nullus erit p̄sul nisi quem sacer ordo
decorat
Indigni laici iubet h ne pōtifices sint.
Clericus plebs princeps hic eligit hec
petit hic vult
Vsurpās laic⁹ id vt eligat audiat istaȝ
Sȝ docet h ꝑ q̇d tribuat p̄sulis ordo.
Cū dissensio fit a plurib⁹ edita stabunt
Vt sacret ab oib⁹ archiep̄s hec vult.
Instituitq̄ȝ iubet a p̄side p̄sbi̅os hec
Vult hec sacrari si cui dubi⁹ fuit ordo
Si vult h p̄sul. lectores ꝯdiat abbas
Ecc̄lia titulo ve carēs nō ꝓmoueat
Respice dcā patꝝ ne ꝓmoueas alienū
Abnuit h recipi cui dimissoria nō est
Tute susceper quē sic formata tuetur
Punit maiores dū ꝓmouēt inferiores
Distinguit tp̄s h in q̇ ꝓmoueant.
Tꝑa distinguit ꝛ in his ieiunia ponit
Rectos iudicat h modulos iusticioꝝ
Ista dat ānoꝝ nūerū quo ꝓmoueant.
A quibus ipsa p̄ris electio debeat esse.
Sȝ loca pontific docet h ꝛ p̄sbyteroꝝ.
Crimie q̇ careat sacrād⁹ i hac replicat
Hec dat pauꝑib⁹ lapsosq̄ȝ docȝ repare
Vt nec ꝯsensum det peccatis alienis
Solicitus sit ep̄s oppressos releuare
Congruit vt presul primum serat ho-
spiti curam

Incantū largū vetat h venātibꝰ obstat
Hac dat ipensa. viduas inopesq; tueri
Respuit clerus si nō pꝛꝰant cupidꝰ sit.
Istic sit regula ⁊ ꝙ bñ ꝓpositus sit.
Ex hac sacrari ꝓhibent litigiosi.
Tutiꝰ añ petat nisi sit satis eccie res.
Hec plꝰ corō ꝓbat dño ꝗꝫ voce canēdū
Hec dat obedire maioꝛibꝰ inferioꝛes.
Nō negat ista suas mandare vices patriarcham.
Sz nō oino vetat ista tacere minoꝛes.
Vt seculi pnceps nō oꝛdinet eccie res.
Vrbs nō signatos apices nō vult neq; mittit.
Est ius muniri ꝑegrinū qnq; sigillis.
Vniuersale nullū sinit ista vocari.
Ista vetat ne q celebrēt nisi pallia det.
Moꝛibꝰ indecoꝛi nō pallio st decoꝛādi
Absit vt vna habeat duos ꝓuīcia pꝛes
Sēsum ꝟsibꝰ his dat cause qō queuis.
Dānat emētes spūalia grā xpi.
Ingressū vendēs vl emēs perit ecciaꝝ
Si ꝓ ꝓbēdis dederis qd symō haberis
Criminis ignoꝛās fiet reus ille paterni
Ecciam reddit ista vix ꝙ oꝛdine ꝓstet.
Rursus ꝓmotos abscidit ius ꝓmouēdos.
Eccia pax plena sibi clericq; negat.
Cā patēs cū sit cūctis nō querit oꝛdo.
Ad ius l sinodū nullꝰ trahat expoliatū
Vim talē subeat qualē fecisse volebat.
Ad testesq; duos ꝓsul ꝯuincit aptos.
Si cadit accusans nō cogit reus vltra.
Respuit iure vox dilatoꝛia si sit.
Vir bonꝰ accusat quēuis lz inferioꝛ sit
Mādato legis dat accusatio scriptis.
Qō plene restitui debeat ius edocet oē
Vtit iudicijs quāto fuit expoliatus.
Apte tractet ꝯuis inducia det.
Restat vt ifamis ⁊ hō sine lege tacēs sit
Vox inimica domestica vox nō obest alieno.
Mitti vl duci nō debet ad exterioꝛes.
Libere ab hac non stat similis quē sua culpa remoꝛdet.

Iudex auditoꝛ nō fiat ꝓsulis vnus.
Iudicio nullus vnq; dānabit absens.
Exigit ne qs in quo cadit hoc repetat.
Toꝛqt in actoꝛē sibi vox abiecta reatū.
Dis anathema nec agat nec testificet.
Rite tacet quis mioꝛ ille si tenet etas.
Dū neqs agere nequeas ⁊ testificari.
Ius statuit ne sit qs vnq; testis ⁊ actoꝛ
Nunq; dānet qs cū nō possit adesse.
Dat ius ꝙ quis agat ꝓ se ciuilia tm̄.
Mittit famosū neglecta ꝓbatio flagr
Est accusandꝰ sel ⁊ bis terq; vocandus
Nemo ꝓcuret crimen ciuilia curet.
Baiula iuris iubet vt synodalia fiant.
Reuera malꝰ ē mala cuiꝰ q male pādit.
Aut caput aut lingua delatoꝛi caputlet
Dēs infames tacēt aut crimine tenti.
Presul obiecta nisi vera ꝓles r̄pꝛobar
Iudiciū expetere nūq; debes alienū.
Alter adesse pōt si sit ꝓuincia discoꝛs.
Si cadit accusans nō coget reus vltra
Est q dū viuit nemo sibi substituēdus
Tutus sp erit hic q se dante recepit.
Dat ius ne statuat successoꝛē sibi ꝓsul.
Nullus amicoꝝ mihi ꝓsit vt eligarvnꝰ
Electus cū sim ꝓstat cautio damni.
Est secū standū snia ni vetat ipm.
Oꝛdinis ē ne qs vnq; redeat sine scpt
Si qs anathema statuit ꝟtute carebit.
Iudicis ⁊ alterius nullꝰ ē oꝛdo petēdꝰ
Curēt pmates bñ sua nō aliena.
Nō dubites dotē cū basilica retinēdā
Oꝛdinet ⁊ seruet dispēsat nō alienet.
Nil ꝓterq; duos ꝓsumat sumē soldos.
Iudicet vt laicus clerum non attrahat vllus.
Iudiciū secli sequit suspensio cleri.
Seu bona seu mala sit sentētia dico tenendam.
Dico ꝙ ꝓpꝛiū poterit qs clerus habere
Eccie si res vēdis vel emis sibi reddas
Si dare vis ⁊ des dare ñ potes eccie res
Ex re cōi quesitis vtitur eque.
Et foꝛtasse voles testari de ꝓpꝛio des.
Eccie baptismali dande decime sunt.

Tpa longa trabunt ius funerꝫ ꝛ decimarꝫ.
Jus ē ne q̄s plꝰ repetat q̄ꝫ debeat alter.
Nō nisi ciuili re frater testis hr̄.
Tale q̄d exercēs nō dꝫ clericus esse.
Si tulerit plus q̄ꝫ dederit iā fenus hr̄.
Ex male q̄sitis elyna nō sit egenis.
Si male quesita tenet digne nō penitet vllus.
Jniuria nō pena dat̄ cū pena notatur.
Nec retinere lꝫ q̄ sunt ꝓmissa patrono.
Solū voce nequit ꝯdēnari mulieris.
Tali die dn̄i placitū nō dꝫ haberi.
Atqꝫ ꝓbat̄ in hac ꝓbatio dāda neganti
Nec cōfessio fit nec iuramēta coacta.
Tollere n̄ poterit quē ꝓfert solꝰ honorē
Jn grauibus si sit deuictus eijciatur.
Dant̄ in hac mōachi pastores ecciārꝫ.
Abbas ecciam p̄sul dꝫ dare curam.
Hic legit̄ q̄ ius ꝛ rē p̄scriptio tollit.
Quadragenis domibus p̄scriptio religiosis.
Tales si teneāt ius nō tn̄ ḡ gubernent.
Vsurpans sine iudicio rē decidet a re
Respuit a laicis ius ecciās retineri.
Querit̄ an liceat cordis dimittē votū.
Vt sua cēsaldus teneat q̄ deserat eger.
Dē mōasterio remanebit nec redit ille.
Dū redit illicite q̄ ꝯtulit illa manebūt
Terminat hec apud alumnū synodale statutum.
Vt nō abbates a p̄sule cōstituāt̄.
Vt p̄sul clerū nō ipediat mōachandū.
Jp̄o nolente tn̄ nō suscipiat alter.
Sꝫ iā canōicos canō ꝓhibꝫ mōachari
Quē pr̄ offert si placꝫ exit cū sit adultꝰ
Visam mox vestē si n̄ pr̄ abdicat h̄ stet
Offert inuitū nec seruat religionē.
Et si forte placꝫ mōacho trāsire licebit
Pria sit ex titulo sit cōmēdata secūda.
Ecciam renui vetat hac aliaqꝫ cupiri.
Tercia ne liceat tractare negocia secli.
Jn clara veste ꝓhibet̄ clericus eē.
Examē ꝓpriū fugiēs sine spe graduū sit
Juramēta licꝫ hoi dare qn̄ necesse.

Si sic eē putat vt ait nō peierat ip̄e.
Talit̄ exēplo q̄ obediat iste ꝓbat̄.
Vota ꝓmissa mutent̄ turpia si sint.
Dum peierare cupis piurus haberis.
Ex iusta cā mli̇tis liceat arma mouere.
Fiet bellū iustū si ꝓ rebus repetendis
Fas ē q̄nq̄dē socio succurrit̄ armis.
Inferriqꝫ docet vindictā qō quarta.
Cū sit ad h̄ positꝰ vt puniat ille meret̄.
Jura iubēt hoies ꝑuersos ad bōa cogi
Eccie rebus sint heretici spoliandi.
Tandē de clero nulli lꝫ arma mouere
Si q̄s es hereticus tua sit s̄nia nulla.
Interdū mali pꝰ mortē corripiunt̄:
Crimine p̄donū nō dānet̄ domus eiꝰ.
Tuta sit eccia quā lex priuata tuetur.
Et si subsequit̄ lex altera derogat illi.
Mentē diuinā rimantes sortilegi sunt
Vita nō viuūt q̄ peccāt ista tenētes.
Noīa materiā q̄ p p̄mordia sumpsit.
Jn quattuor disces si forte requiris.
Tales ni cessent cōio tollit̄ ip̄is.
Vinctū pōtificꝫ nō solues tu moriturꝫ
Morte facit penas noli ꝓponē quātū.
Si sit solēne. dirimit cōnubia votum.
Spōsa ligat spōsū. ꝓpe nō ē tn̄ vxor.
Soluit disparitas cultꝰ ꝯnubia queqꝫ.
Jungit̄ hic alij si respuit illa manere.
Testat̄ bigamū sacer augustinꝰ eundē.
Viros ꝯiugij p̄sone dissipat error.
Tantū ꝯditio paterit si vilior erit.
Nā ꝯcta prius nō soluit federa sed pꝰ.
Parui ꝯhere nequeūt spōsalia iure.
Sp̄ualis naturali nō societ̄.
Vxorisqꝫ sue cognatis nō societ̄.
Mandat̄ clādestina ne cōnubia fiant.
Pollutā vetat h̄ in mortē fraude ꝑantē
Si dat̄ inuita pꝰ q̄n placet reddit illaꝫ.
Vt nulli nubat nisi p̄ris spōsio fiat.
Ducere lex ꝓhibet i ꝯiugio meretrices
Obstat ꝯiugio sacro cōplenda libido.
Cū sit liber animꝰ n̄ spōdeat hāc pr̄ eiꝰ.
Tāgē ne liceat aliā quā stirps sibi fiat.
Reuera sine mēte caro nūq̄ violat̄.
Jn sili lapsu nō hāc dimittet adulter.

Nullā olim viuit hec h ꝑ ꝯiuge ducat
Alter nō peccet q̄ dānet minus alter.
Frigidus est aliȷ̄ tūc nō sociabit vlli
Vir nō abijciat sine iudicio mulierez
Tercia si credis purgat ꝯfessio crimen
Purgat secretū cordis cōtritio crimē
Et ꝑfecto semel dilectio nō cadit vnq̄
Nēo semel si penituit bñ penitet vltra.
Ista ꝓbat dimissa semel pctā teneri.
Magna cautela q̄uis pensare tenet.
Debeat esse gemens ꝛ qualis vulnera purgans.
Om̄s baptismi maculas q̄ tergē possit
Dum tñ in vita pꝰ mortē ducere vitaz.
Vt vir nō oret vxor si debita querit.
Mēs vtriusq̄ nisi sit nō bñ ꝯiunct alt.
Tuta manet viuēte viro que nescia nupsit.
Vult leo si venit h redit hec retinēsq̄ priorem
Cognatā ꝓpriā nemo ꝑ ꝯiuge ducat.
Om̄s vxoꝝ ꝯsanguineos reprobabis.
Nūc septēnoꝝ ḡduū distinguit ordo
Vtq̄ statꝰ hois sic ē generatio quarta
Truncus ponit hic cum ramis vt docet auctor.
rentes
In testes recipi monstrat tibi sexta pa-
Tangit hic ꝙ nō incestu gignit heres
Vtit hec in q̄ dispensandū licitū sit
Aut si fraus subeat coget illa reuerti
Susceptā sobolē vetat affini sociandā.
Tūc raptus fiet cū vi deducit illa.
Cōiunget ei purgatio crimine raptus
Consecrat eccl̄ias dn̄i distinctio prima
Panis sacrati fert sacra secunda
Tercia dat ferias nob̄ ieiunia subdit
Baptismaq̄ docet ꝑ̄s distinctio q̄rta.
Cōfirmat sacrat officijs ieiunia laudat
Pneumate donato ꝯcludit fine btō
Explicit decretū versificatum.

Liber decretorū

distinctꝰ ē in tres ꝑtes.q̄rū ꝑ̄ma vocat distinctōes. Et hmōi sūt.c.ꝛ vna
In ꝑ̄mis duabꝰ distictōibꝰ tractat mgr̄ Gracianꝰ de iure.ponēdo iuriꝰ diuisionē.subdiuisiones ꝛ diuersaꝝ specierū dr̄ias ꝛ ꝯuenientias
In tercia quid sit canon.q̄d priuilegiū.ꝛ q̄d officiū legū
In quarta q̄re leges facte sūt ꝛ q̄les eē debeāt.ꝛ qñ de eis vl̄ ꝭm eas sit iudicādū.ac de q̄dragesimali obseruatōne.
In q̄nta de mliere enixa vl̄ mēstruosa.
In sexta de mltiplici genere illusionū
In septima de cōditoribus legū
In octaua ꝙ veritati ꝛ ratōni sit ꝯsuetudo postponenda
In nona ꝙ tribunalia regū sacerdotali sunt potestate subdita ꝛ ꝙ pontifex ꝛ reges sese indigent
In decia q̄bꝰ legibꝰ impatoꝝ sit obtpādū.ꝛ ꝙ mēdacia scriptoꝝ nō sūt admissa canonibꝰ.ꝙ si qñ inueniant sūt corrigenda in opusculis tractatoꝝ
In vndecima ꝙ vsus ꝛ ꝯsuetudo legē ꝛ talionē nō vincāt.ꝛ q̄ cō.ob.
In.xij.de cōsuetudine ꝛ more ꝛ quemq̄sq̄ modū psallēdi dꝫ tenere
In.xiij.ꝙ minꝰ malū est eligendū
In.xiiij.ꝙ nō sunt aliq̄ cōmittēda delicta a nob̄ ne aliȷ̄ ḡuiora cōmittāt ꝛ q̄ cōscientias valeant tempare
In.xv.q̄ tpe generalia cōcilia ceperūt.ꝛ quoꝝ patrū recipiunt opuscula.
In.xvj.q̄ synodi vel ꝯsilia roborent autoritate romani pontificis
In.xvij.ꝙ absq̄ auc̄te romani pontificis synodus nō dꝫ cōgregari
In.xviij.de pena coꝝ q̄ synodo adesse cōtēnūt de auc̄te romane sedis
In.xix.de autoritate decretaliū eplaꝝ ꝛ apostolicaꝝ sanctionum
In.xx.distinctōe magister incipit agere de ministris ecclesie.
In.xxj.de diuersis ordinibus ꝛ gradibus ministroꝝ.
In.xxij.de dignitate romane ecclesie ꝛ quorundā libroꝝ
In.xxiij.de ordine ministroꝝ incipiēs

a romano pontifice descendendo per singulos gradus vsq₃ ad ostiariũ
In.xxiiij.de examinatõne ordinãdoꝝ.
In.xxv.de officijs clericorũ incipiens ab hostiario ⁊ ascendẽdo vsq₃ ad epalẽ dignitatẽ.s.archiprimicerij ⁊ thesaurarij circa mediũ illi⁹ distinctõis. Nũc ãt mgr Gracian⁹ incipit declarare illas.xx. penas ⁊ pctã regule aplice q̃s enũerat apls in epla ad Tytũ ⁊ ad Timotheũ. ⁊ psequit in eadẽ distinctõne optz epm ⁊ quẽlibet ad sacros ordines pmouendum eẽ sine crimie supple notabili
In.xxvj.mgr determinat de illa clausula regule aplice pdicte vni⁹ vxoris virum cõtinuãdo deinceps de cõtinẽtia clericoꝝ vsq₃ ad.xxxiiij.distinctõez
In.xxxv.determiat illã clausulã regule aplice sobriũ.cui⁹ tñ ptez reseruat vsq₃ ad.xliiij.distinctõez.
In.xxxvj.distinctõe prudẽtẽ.⁊ illã psequit i ħ⁹ distictõib⁹ imediate seqñtib⁹
In.xl.⁊.xlj.distinctione illud ornatuз doctorem
In.xlij.illud hospitalem
In.xliij.pudicum ⁊ doctorem
In.xliiij.illd nõ vinolentũ.qd ẽ ps ei⁹ qd dictũ est supi⁹ distictõe.xxxv.sobriũ
In.xlv.illud.nõ pcussorem
In.xlvj.illud.nõ esse litigiosum
In.xlvij.illud.nõ cupidum.dom⁹ sue bene prepositum
In.xlviij.illud.non neophitum
In.xlix.mgr breuiter recapitulat precepta regule aplice pdicte.
In.l.mgr agit d lapsu ⁊ repatõe clicoꝝ
In.lj.de curialib⁹ ordinãdis vel nõ
In.lij.de pposteratõe sacroꝝ ordinum
In.liij.de curis annexis recipiẽdis in clericum vel monasterium
In.liiij.de seruis ⁊ manumissis
In.lv.de corpe viciat.bigamis.illrat.publice penitẽtib⁹ ordinandis vel non
In.lvj.de filijs pbroꝝ ⁊ natis de fornicatõne ⁊ adulterio
In.lvij.de baptizatis in egritudine nõ ordinandis
In.lviij.de monachis nõ ordinãdis sine licentia sui abbatis
In.lix.de laic.lrat.nõ subito ordinandis
In.lx.de electõne psonaꝝ eccie ⁊ in tribus sequentibus
In.lxiiij.⁊.lxv.de cõsecratõne epi
In.lxvj.de pmotõne archiepi
In.lxvij.de ordinatõne pbroꝝ
In.lxviij.de ordinatõne nõ iteranda ⁊ de coepiscopis
In.lxix.de nõ ordinatis ne in ecclesijs ministrent.
In.lxx.ne aliqs ordinet sine titulo
In.lxxj.ne aliqs ordinet a nõ suo epo
In.lxxij.ne aliqs ignotus sine lris cõmendaticijs recipiat
In.lxxiij.q̃liter ꝯmẽdatoria.vel dimissoria vel formata fit facienda
In.lxxiiij.de cleric.inuit.ñ ordinãdis.
In.lxxv.de tpe ⁊ die ꝯsecratõis epoꝝ. nec ñ d tpib⁹ ordinãdoꝝ alioꝝ clericoꝝ
In.lxxvj.de ieiunijs ⁊ q̃tuor tpibus
In.lxxvij.⁊.lxxviij.d etate ordinãdoꝝ
In.lxxix.repetit de ordinatiõe summi pontificis
In.lxxx.in quibus locis sunt ordinãdi epi vel archiepi
In.lxxxj.⁊ alijs seqñtib⁹ repetit q̃dam de pceptis regule aplice ⁊ maxime de continentia clericoꝝ
In.xc.de licit.⁊ honest.opib⁹ clericoꝝ
In.xcj.de modo cantandi in ecclesia ⁊ electi potestate
In.xcij.de obia minoꝝ erga maiores
In.xciij.de legato romani pontific.et pñtationib⁹ archidyaconoꝝ
In.xciiij.de excessib⁹ pbroꝝ ⁊ epoꝝ
In.xcv.⁊.xcvj.de distinct.ptãtib⁹ secularibus ⁊ ecclesiasticis
In.xcvij.repetit de ignotis nõ ordinãdis
In.xcviij.⁊ alijs seqñtib⁹ tractat d auto

ritate archiepoꝝ ꝛ primatum ꝛ vsu pallij.
In vltima distinctōne dicit de vna p̲uincia ne in duas partes diuidat sine principis autoritate.

Secunda pars de

creti dicit cause eo ꝙ distincta sit p̲ causas.xxxvj. In singulis aūt causis apponit mgr Gracian⁹ plures q̄stiones. in qualibet illaꝝ allegans p̲ vtraꝙ parte. tandem diffinitiuā sententiaȝ subiungens vt p̲ hoc ratōnes certoꝝ iudicioꝝ instruat.

In prima igitur cā

dicit de symoniacis q̄ ꝯtinet in septem q̄ones. In prima querit vtrum emere spūalia sit pctm̄. So. sic. In scđa querit vtrū p̲ ingressu ecclesie vel monasterij sit pecunia exigenda vel ꝑsoluenda So. nō. ꝛ hm̄ōi negatiua est vera. In tercia querit vtrū stipendia eccl'ie emere sit symonia. So. sic. In quarta vtrū ille sit reus criminis cui⁹ pater illo ignorante symoniā ꝯmisit. So. ignorātia facti nō iuris excusat eum. In q̄nta vtrū licȝ ea retinere q̄ pater filio symoniace acquisiuit. So. de rigore iuris nō. ȝ de miscđia secus est. In sexta vtrū ordinati a symoniacis ignorāter sint abijciendi vel nō. So. p̲bata iuxta ignorantiaȝ miscđiter tolerant. In septima vtrū renuncians heresi sit recipiend⁹ in dignitate ep̄ali. So. de iur' rigore ꝯponit. ȝ ex dispensatōne sustinet.

Secunda causa et

quatuor que sequunt agunt de ordine iudiciario. In qua sunt. viij. questōes. In prima querit. vtrum in manifestis sit ordo iudiciari⁹ requirendus. So. sic nisi sit notoria. c. de manifesta. In secūda vtrū spoliatus ab aliq̄ sit iudicand⁹ So. nō. aū restitutōeȝ. c. nullus. In tercia qua pena sunt feriendi q̄ in actione defuerint. So. talionis. c. nullo de suo In quarta. si accusatore deficiente re⁹ sit cogendus ad purgatōeȝ. So. nō. nisi infamia publica laboret. vt h̄ p̲ totū. In quinta. an duoꝝ testimonio episcopus sit ꝯdemnādus. So. sic. c. p̄sbyter. In sexta. q̄ remedio cause subuēiatur: vel causa subleuet. So. p̲ appellatōeȝ aū sniam vel post. c. biduū. In septima an laici ad accusatōeȝ clericoꝝ sint recipiendi. So. de iure antiq̄ sic. de nouo si In octaua q̄liter accusatio debet fieri. So. in scripto. c. in agendo si libellum.

Tercia causa habet.

xj. questōnes. In prima querit. an restitutio sit fienda quibuslibet spoliatis. So. sic. nisi in istis casibus infamatus apostatus iuste spoliatus precisus cum suspecto nō restituunt. c. parȝ. In scđa. de iudicijs q̄ spatio sint danda. an post restitutōeȝ tm̄. ꝛ an post vocatōeȝ ad causam quibuslibet ꝯcedende sunt So. ad arbitriū iudicis. In tercia quo spacio mensiū sint vtriꝙ ꝯcedēde. Solu. ad arbitriū iudicis. In quarta vtrū infames sint recipiendi ad accusatiōeȝ So. nō. nisi ꝯtra cōsimiles. In q̄nta an testes de domo accusatoꝝ sint p̲ducendi vel inimicoꝝ vox sit audienda. So. inimici minime nec etiā domestici quibus imperam⁹ possunt. In sexta. an extra p̲uinciā reus sit p̲ducendus. Sol. nō. nisi p̲ appellationem. In septima. an sit audienda eius snia quā cum reo par' inficit malicia. So. sic. ꝙdiu toleratur ab eccl'ia. In octaua. an ep̄s ab eo possit iudicari. So. nō. nisi septem ep̄iscopis reseruata snia summo pontifici. In nona. an absens aliquis sit accusādus. So. nō. nisi sit absens p̲ cōtumacia. In decima. vtrum deficientes vno casu sint admittendi ad consequentia

So.sic.c.placuit.In vndecima.vtrum accusatus in accusatorem possit ꝯuertere accusatõnem.So.nõ.nisi in maiori crimine.

Quarta causa habet

sex qõnes.In prima q̃rit an i excõmunicatõe ꝯstitutꝰ aliũ accusare valeat.So.nõ.In scđa.an infra.xiiij.annũ possit q̇s testificari.So.non.In tercia an ab accusatõne ꝓhibitꝰ possit testis existere.So.nõ.c.spaciũ.In quarta.vtrũ idem possit accusator ⁊ testis existere.So.nõ.c.j.⁊.ij.In quinta.si ad causaz vocatus nõ venerit die statuta sit excõmunicandꝰ.So.sic.nisi iustaz causam absentie ꝓbauerit.In sexta.an calũniator in ꝓpria cã sit audiendꝰ.S.sic.si cã nõ sit criminalis.

Quinta causa habet

sex qões.In prima q̃ q̃rit pena sit puniendus qui famosum librum scripsit.Sol.anathematizandus.nisi scripta ꝓbauerit.c.quidam maligni.In secunda.quotiens sit quis ad causaz vocãdus anteq̃ sententiã excõmunicationis accipiat.So.nõ solum semel ꝫ etiam bis vł ter.In tercia.an procurator causam alicuius agere valeat qui ꝑ se tunc adesse nõ potest.So.criminalem non.nisi sit illustris persona.Causam vo iniuriaruz quilibet potest.c.episcopi.In quarta.an absq̃ synodali audiẽtia episcopus sit damnandus.So.nõ.In quinta.an sit habendus inimicus qui amicum accusaturus est.So.non.si hoc agat ex veritate.ca.illi qui.In sexta.qua pena sit plectendus qui nõ ꝓbat quod obijcit.Solu.talionis.c.epiphanum.

Sexta causa habet

quinq̃ questiones.In prima queritur.an crimine irretiti vel infamia notati ad hmõi accusatõnem sint admittendi.So.nõ.c.sunt plurimi.In secũda.si ep̃s accusatõnem in accusantem vertere voluerit.vtrum simplici verbo eius sit fides adhibenda.So.non.absq̃ certa ꝓbatõne.In tercia.an liceat expetere iudiciũ archiep̃i alterius ꝓuincie.So.non.nisi in causa damnatõnis.In quarta cuiꝰ iudiciũ sit expectandũ cum ep̃i ꝓuincie in sententia discordẽt.Sol.archiep̃i et coep̃oꝝ vltime ꝓuincie.c.j.⁊.ij.In quinta.si accusatore deficiente reus sit cogendus ad ꝓbatõnez.So.nõ.ꝫ ad purgatõnem si laborat infamia.c.actor.

Septima cã habz

duas questiones.In prima queritur.vtrum viuente ep̃o alius possit in eadẽ ecclesia ordinare.So.nõ.nisi transferatur vel cedat.ꝑ infirmitate tñ vel senectute dat ei coadiutor.ca.q̃uis iste.In scđa.vtrũ isti qui deserũt cã infirmitatis valitudie recepta possint cathedraz repetere.So.nõ.

Octaua causa habet

quinq̃ questiones.In prima queritur.an liceat episcopo successorez eligere.Sol.non.c.apostolica.In secũda an amicorum patrocinia debeant i electione conualescere.So.non.cap.illud In tercia.an sit symonia post electiõez propter indemnitatem iuramentuz ꝑstare.Solu.sic.si pactum super hoc ꝓcessit.ca.talia.In quarta.an liceat clericis iudicia episcopi de crimine recusare.Solu.non.ante condemnationez.In quinta.an excusatus coraz apostolico sine eius literis debeat reuerti So lu.non.

Nona causa habz

tres questiones.In prima querit.an ordinatus ab excommunicato sit au-

diendus. So.non.nisi ignorauerit illū excōmunicatū esse.c. ab excōmunicatis. In secunda.an liceat epō vel archiepiscopo alteri⁹ clericos ordinare. So. non. sine lr̄is dimissorijs sui epi. In tercia.an liceat archiepos subditos suffraganei sui damnare vel absoluere. So. non.nisi negligēs fuerit eps. vel ad eū appellatio deferatur.vel in casu consimili.

Decima causa ha

bet tres questiones. In prima querit. an eccia cum omni dote ad epm pertineat aut ad eius ordinatiōem. So.sic. c.regenda. In secunda.an liceat episcopis res eccie distrahere. So.non.c.pcauere. In tercia quid a singulis ecclesijs noīe cathedratici valeant exigere. So. duos solidos.c.item si quis.

Undecima cā ha-

bet tres questōnes. In prima queritur an clericus ante ciuilem iudicē sit trahendus. So.non. In secunda qua pena sit feriendus qui clericū ad secularē iudicem traxit. So.excōicationis. In tercia qua pena dignus sit qui excōicatōem vel sniam epi nō seruauerit. So. talis est puniendus depositōe.

Duodecima cā ha-

bet quinqȝ questiones. In prima queritur.an liceat clericis ꝓprium habere. So.non.regularibus.c.nō dicatis. In secunda.an liceat eis res eccie dare vel distribuere. So.nō.nisi in casibus a iure concessis.xij.q.ij.sine exceptōne. In tercia an clerici acquisita de rebus ecclesie possint relinquere quibus voluerint. So.non.nisi eccie.c.j.de testa.requisiti. In quarta quibus possunt ea relinquere que de suis ꝛ rebus eccie peruenerunt. So.ptim eccie ꝛ ptim heredib⁹ xij.q.iij.c.j. In quinta an liceat cleric. facere testamentum. Sol.sic.de ꝓprijs licet.de rebus aūt eccie non.ij.q. v.c.fixum.

Tredecima cā ha

bet duas questiones. In prima querit. vtrum decime sint dande rōne territorij vel psone. So.rōne vtriusqȝ.xvj.q.j. questi. In secunda queritur.an ius pcipiendi decimas ꝛ funerandi tollatur ꝑ scriptione tempis. So.sic.ꝙ tollit ius pcipiendi decimas.xvj.q.iij. si quis.et extra de ꝑscri.de quarta. Sed ius funerandi non tollit ꝑscri.vt.iij.q.ij.§.non queritur.

Decimaquarta

causa habet sex questiones. In prima queritur an liceat clericis i iudicio sua repetere.So.sic. In secunda an sup rebus ecclesie de eadē eccia testes sint recipiendi.So.sic.c.sup prudētiā. In tercia.an ꝑter sortē aliquid exigere sit vsura.So.sic.c.plerisqȝ. In quarta an liceat clericis vel laicis vsuras petere.So. nō.xiiij.q.iiij.qm̄ nulli.ꝛ.c.nec hoc. In quinta an ecclesie vl' elemosyne sint faciende de vsuris.So.non.xiiij.q.v. In sexta. an vsurarij possint agere pniam non facta restitutōne.Solutio.sic.si nō habeant vnde restituant. capitu. si res aliena.

Decimaquinta

causa habet octo questiones. In pma queritur.an ea que fiunt ab ignorātib⁹ sint eis imputanda. So.nō.nisi culpa sua p ignorantiā deuenerit.c.si quis.de clericis. In secunda.an p impensis patrocinijs liceat clerico munera exigere So.non. In tercia.an p confessionem mulieris cuz qua peccauit sacerdos sit

cōdemnandus. So.non.c.nemini. In quarta an die dñico debeāt epi causas audire. So.non.c.placita. In quinta. an neganti crimen purgatio sit indicē-da. Solu.sic.si laboret infamia.c.pſbr. In sexta.an in criminalibus confessio sit extorquenda. So.sic.sed a curialibꝰ non. In septima.an eps solus depone re valeat presbyterū vel dyaconū. So. non.c.felix. In octaua.si confessus vel conuictus de his que ante ordinatiōez cōmisit valeat ministrare. Solutio.nō ca.vult.

Decimasexta cau

sa habet septem questiones. In prima an liceat monachis populis officiū ce-lebrare. So.sic.cum ꝑmissione epi ⁊ li-centia abbatis. §.ecce. In secunda. an liceat eis in capellis suis sacerdotes in stituere. So.sic.si eas possidēt cū omni iure.c.visis. In tercia an iura ecclīarū ꝑ ꝑscriptōem tollant. Solu.sic.c.j. In quarta.an eccīa aduersus eccīaʒ possit ꝑscribere. So.sic.c. volumus. In qn-ta.an eps vł abbas iure territorij capel lam valeat vendicare. So.non.c.siqs. In sexta.si quis rem eccīe ab aliquo in iuste detentā sua auctoritate erepserit: an cadat a causa. So.ipe quidez cadit a causa sed eccīa non.c.si eps. In septi-ma.an liceat alicui de manu laici eccle siam recipere. So.non.nisi eccīa vł mo nasteriū habeat ius patronatus.c.siqs deinceps.

Decimaseptima

causa habet quatuor questiones. In ꝑ-ma queritur.an reus sit voti cum a ꝓ-posito cordis sui recedit. So.non.q̄tū ad eccīam nisi ore ꝓnūciauerit.c.j. In secunda.an beneficia sint ei reddenda: qui eis in infirmitate renunciauit. So. sic.si nō erat sui compos. In tercia an qui ei se tradit monasterio postea ad ꝓ pria redire. So.sic.infra annū. In quar ta. si retrolerit an sint ei sua reddenda. Solutio.sic.si de licētia sui ꝑlati reces-sit alr̄s non.

Decimaoctaua

causa habet duas questiones. In ꝑma querit.an abbas factus episcopus acq̄ rat monasterio vel ecclesie. Sol.dum fuit Abbas acquisiuit monasterio. sed dum factus episcopus ecclesie.ca.quā sit. In secūda an per epm sit abbas eli gendus. Solutio.a fratribus est eligē-dus: sed ab episcopo ordinādus.c. hoc tm̄.

Decimanona cau

sa habet tres questiōes. In prima que-ritur an episcopus debeat ꝑmittere cle ricos ad monasterium transire. So.sic In secūda si voluerint.an liceat eis eo inuito ad monasteriū transire. So.sic. c.due sunt. In tercia an liceat canoni-cis regularibus transire ad mōasteriū monachorum. Solutio.non.sine licen tia sui prelati.

Vicesima causa

habet quattuor questiones. In prima pueritur.an pueri traditi monasterijs cogantur ibi manere. Solutio.non.ni-si postq̄ venerint ad annum discretio-nis ⁊ consenserint. In secunda. si ꝓter voluntatem parentū intrauerint mo-nasterium. an possint per eos extrahi de monasterio. So.sic.infra annum et diem si sunt infra annos discretiōis.c. si puella. In tercia.qui inuitus cucul-lam induerit an cogatur eam retinere. So.non.nisi postq̄ consenserit. In q̄r-ta.an liceat ab vno monasterio trāsire ad aliud. Solutio.sic. artioris regule.

Vicesimaprima

causa habet quinqꝫ qōnes. In prima q̄ritur an liceat clerico in duabus ecclesijs inscribi. So. nō. de iure cōmuni. c. j. ⁊. ij. In secūda an liceat clerico a sua ad ecciam aliam transire. So. nō. sine lr̄is dimissorijs sui epi. c. si qs iam. In tercia. an liceat clericis suscipe ꝓcuratōnē negocioꝝ secularīū. So. nō. nisi cā pietatis. In quarta. an liceat clericꝭ ornari fulgidis vestibus. So. nō. In q̄nta. qua pena sint feriendi clerici q̄ ad secularē negocīū fugiunt. So. excōmunicationis.

Vicesimasecunda

causa habet quinqꝫ qōnes. In p̄ma q̄ritur an iuramētū sit p̄standū. So. sic. causa necessitatis. In secunda an sit ꝑiurus qui iurat falsum qđ putat eē verum. So. sic. ꝓpter intentōem fallendi In tercia an liceat clericis epo denegare certam obedientiā. So. nō. ante condemnatōem. In quarta. an iuramētū illicitum sit seruandū. So. non. c. i malis ⁊c. In quinta an sit piurus q̄ cogit alium peierare. So. sic. c. qui peierat.

Vicesimatercia

causa habet octo questiones. In p̄ma queritur an militare sit peccatū. Sol. nō. in iusto bello. c. militare. In secunda an bellū sit iustū qđ fit ex edicto pulsandi malas causas hoīm. So. sic. c. j. In tercia an iniuria eccie sit armis ꝓpulsanda. So. est. ab his quibus licet. c. fortitudo. In quarta. an vindicta sit inferēda. So. est. ab eo cuiꝰ interest. c. ea vindicta. In quinta. vtrū sit peccatū iudici vel ministro reos occidere. So. nō. si fiat causa iusticie. c. etiaꝫ sine peccato. In sexta. an mali sint cogendi ad bonū. So. non. c. ad fideꝫ. In septima an heretici sint spoliādi suis ⁊ eccie bonis. So. sic. c. iam vo. In octaua. an liceat clericis arma mouere. So. nō. manu ꝓpria. nisi in causa necessitatis. c. q̄cunqꝫ.

Vicesimaquarta

causa habet tres qōnes. In prima querit an hereticus possit aliquem excōicare. So. non. c. audiuimus. In secunda an post mortē possit aliquis excōicari. So. pōt. ꝑ heresi. c. sane. In tercia an ꝑ peccato dn̄i tota familia debeat excōicari. So. non. sed interdici potest c. si heres.

Vicesimaquinta

causa habet duas qōnes. In prima q̄ritur. an auctoritate priuilegij quis ꝯtra ius cōmune valeat se tueri. So. valet. §. vl. In secunda. an sequentia priuilegia derogent prioribus. So. sic. si dentur ex tota scientia vel certa scientia. c. rescripta.

Vicesimasexta cā

habet septem questiones. In prima q̄ritur. an sint sortilegi qui sub ficto nomine religionis futura ꝓmittunt. So. sunt. In secunda. an sit peccatū esse sortilegum. So. sic. c. sors. In tercia. a quibus genus diuinatōis sumpsit exordium. So. a persis. In quarta. quot sunt genera diuinatōis. So. quatuor ſm numeruꝫ. duo vo ſm formā. In quinta. an sortilegi sunt excōmunicandi. So. sic. c. contra idoloꝝ. In sexta vtrum excōmunicatus ab episcopo possit recōciliari a p̄sbro. So. non. inconsulto episcopo nisi in causa necessitatis. c. ab infirmis. In septima. an morientibus sit pnīa indicenda. So. non. sed innotescēda. c. admoneant.

Vicesimaseptima

causa habet duas questiones. In prima queritur an coniugiū possit esse inter vouentes. So. non. si votum sit so-

lennizatū.secus si simplex. c.i.z.ij. In secunda an liceat sponse a sponso recedere. So. non. si desponsatio sit de p̄nti c. desponsatam.

Vicesimaoctaua

causa habet tres questōnes. In prima queritur an sit cōiugiū inter infideles. So.non.c.non oportet. In secūda an liceat conuerso ad fidem ducere aliam viuente priore. So.sic.si diuisus sit ab infideli.c.si infidelis. In tercia an bigamus sit qui habuit vnam vxorē añ baptisma z aliam post. Sol.sic.z hoc rōne baptismi.

Vicesimanona cā

habet duas questiones. In prima queritur.an sit matrimoniū inter seruuz z ingenuam. So.sic.nisi error impediat In secunda cum deprehenderit fore illa seruum.an liceat ei ab illo recedere.so. sic.c.si quis ingenuus.

Tricesima cā ha-

bet quinq; questiones. In prima queritur.an sit debitū reddendū vxori que ꝓprium filium de fonte suscepit. Sol. sic.nisi ex consensu vtriusq; sit factū.c. dictum est. In secunda an sponsalia cōtrahant inter infantes. Sol.non. infra septimū annum.c.vbi non est. In tercia.an spūales vel adoptiui filij naturalibus possunt computari. So.non.c.i. In quarta.vtrum liceat aliquem ducere cōmatrem vxoris sue in vxorē. So. sic.vxore mortua.si cōmaternitas precessit matrimoniū.c.sciscitat. In quinta an clādestina desponsatio manifeste ꝑiudicet.So.nō q̃ntum ad ecciam.

Tricesimaprima

causa habet tres questiones. In prima queritur.an possit duci in vxorem que prius polluta est ꝑ adulterium. Solu. pōt.cum dederit ei fidez prius adulter viuente viro nisi machinatus eēt i mortem eius.c.si quis viuente. In secunda an filia sit inuita tradenda viro alicui i vxorem. So.non.c.i.§.i. In tercia. an post patris sponsionē ipa possit nubere alij. So.pōt si nō cōsenserit.

Tricesimasecūda

causa habet octo questōnes. In prima queritur . an licet meretricez ducere in vxorem. So.sic.cum renunciat. In secunda.an ipa sit cōiunx appellata que ducitur causa incontinentie . Sol.est. In tercia cuius arbitrium sequit mulier an aui liberi vel patris originarij. So.aui. In quarta.an viuente vxore liceat alicui ex ancilla filios querere. so. non. In quinta.si ea que inuita opprimit pudiciciā amittere cōprobat. So. non.§.i. In sexta . si adulter adulterā dimittere possit. So.non. In octaua. si in hoc saltem casu infidelem ducere possit ea conditōe vt reuertat ad fidem So.non.c.solum.

Tricesimatercia

causa habet quinq; questiones. In prima queritur.an ꝓpter impotentiam coeundi sit aliqua a viro sepanda. Sol. sic.c.si quis. In secunda.an separata possit ei nubere cum quo prius fornicata est. Solu.potest . penitentia peracta.c. in adolescentia. In tercia. an sola cōtritione cordis possit deleri peccatū. So. sic.vbi facultas confitendi non suppetit si confessionem non contempserit: dum poterit haberi.c.ꝑpostera. In q̃rta.si tempore orationis vxori quis debeat reddere debituz. So.sic. In quinta.an vir sine consensu vxoris possit vouere continentiam vel econuerso.Solutio.non.

Tricesimaquarta

causa habet duas questões. In prima querit̃.an rea adulterij sit que credens virum mortuū nupsit alteri. So. non. In secunda an redeunte priore cogenda sit redire ad primū ꝛ recedere a secū do.So.sic.

Tricesimaquinta

causa habet decem q̄ones. In prima q̄ ritur.an liceat aliquā ducere ex cognatione ꝓpria. So.non. In secunda an liceat aliquam ducere ex cōsanguinitate vxoris sue. So.nō. In tercia vsqꝫ ad quem gradū debet quis abstinere a cō sanguineis suis ꝛ vxoris sue. Sol.vsqꝫ ad septimū ẜm antiquos. In quarta q̄ ritur.quare vsqꝫ ad septimū gradū cō putat̃ cōsanguinitas. Sol.ad instar septem etatū huius seculi. In quinta.q̊ modo gradus cōsanguinitatis sunt cō putandi. Sol.sicut ostendit̃ in arbore. In sexta.qui iure ꝓpinquitatē firmare debeant. Solu. ꝓpinqui ꝛ vicini. In septima.an illi qui de incestu nati sunt filij reputent̃. So.non. In octaua. si cō sanguinei ignoranter coniuncti sit̃ pn̄t remanere. So.non.nisi ex dispensatione romani pontificis. in quinto gradu vel supra. In nona.an matrimoniū separatū ꝑ falsos testes . si postea apparuerit ecclesiam fuisse deceptam sit reintegrandū. So.sic.c.quisquis. In decima.si relicta alicuius viri ad secundas nuptias transierit.an ꝓles ex eis suscepta poterit copulari ꝯsanguineis prioris viri. So.non.

Tricesimasexta

causa habet duas questiones. In pⁱma queritur.an is qui virginem oppressit raptum ꝯmisit. So.sic.c.de raptoribꝰ. In scđa . an rapta raptori nubere possit p̄ter ꝯsensum p̄ſtāte,So,sic,c,deniqꝫ.

Ercia ps decre-

t ti dicit̃ de cōsecratōe.eo ꝙ ita incipit̃.ꝛ est diuisa in q̄nqꝫ distinctōes. In prima agit̃ de cōsecratōe ecc̄ie ꝛ celebratōe missarū. In secūda d̄ sacramento eucharistie. In tercia d̄ festiuitatibus ꝑ circulū anni celebrādis. In quarta de baptismo . In quinta de confirmatōe ꝛ ieiunio. Et sic terminat̃ liber in duobꝰ ca.de spū̄sancto.

Incipiunt tituli le

gales ẜm ordinē alphabeti diuersoꝝ voluminū iuris ciuilis. Vn̄ aduertēdū ꝙ totus liber digestoꝝ diuidit̃ cōiter in tres libros.siue in tria volumina .s.digestū vetus.infortiati.ꝛ digestū nouū. tn̄ diuidēdo libꝝ digestoꝝ ẜm materiā de qua tractat diuidit̃ in septē ꝑtes pⁿ cipales.Et sic diuidit hunc libꝝ imparator in li.ij.C. de ve.iu.enu.§. ꝛ hec oīa.

Et nota ꝙ in digesto veteri tractatur de iudicibus.iudicum officijs.iudicijs gerentibus officiū in iudicio.p̄parant̃ bus iudiciū.de decedentibus ꝛ de con tractibus.Sed in digesto infortiati tra ctatur de respicientibus m̄rimoniū pupillos ꝛ adolescentes. Et de decedētiū actibus.successionibus ꝛ his que respi ciūt vltimas voluntates. In digesto vo nouo loquit̃ de obligatiōibus.interdictis.actōibus.accusatōibus ꝛ penis earū.ꝛ recindentibus iudiciū.

Incipiunt rubrice ff. veteris. A.

Adoptionibus ꝛ

emancipatis.li.j.ti.vij.
Alienatōe iudicij cā facta.l.iiij.t.vij.
Arbitris.l.iiij.t.viij.
Ad senatuscōsultū velleianū .l.xvj.t.j.
Ad legē aquiliā.l.ix.t.ij.
Ad legē rodiā de iactu.l.xiiij.t.ij.
Ad exhibendū.li.x.t.iiij.
Aleatoribus.l.xj.t.v.
Ad senatuscōsultum macedonianū.li-

Cōmunia predia tam rustica q̄ʒ vrbana.l.viij.ti.iiij.
Cōia diuidenda.l.x.t.iij.
Conditōne causa data cā non secuta.l.xij.titulo.vj.
Conditōne ob turpem vel iniustā causam.l.xij.t.vij.
Conditōe indebita.l.xij.t.viij.
Conditōne sine cā.l.xij.t.vl.
Capite minutis.l.xiij.t.v.
Conditōne furtiua.l.xiij.t.p̄.
Conditōne ex lege.l.xiij.t.ij.
Cōditōe triticaria.l.xiij.t.iij.
Cōtrahēda emptōe ꝛ vēditiōe ꝛ de pactis int emptorē ꝛ vēditorē.l.xviij.t.p̄.
Comodati vel ꝯducti.l.xiij.t.vj.
Constituta pecunia.l.xiij.t.v.
Compensationibus.l.xvj.t.scđo.

Inforciati C

Concubinis libro

primo.t.vl.
Cōfirmādo tutore vl' curatore.l.ij.t.iij.
Cōtraria tutele actōe.l.iij.t.iiij.
Curatoribꝰ furioso vel alijs ex̄ mores dandis.l.iij.t.vl.
Conditōibꝰ institutionū.l.iiij.t.vij.
Cōditōibꝰ ꝛ demōstratōibꝰ.l.xj.t.p̄.
Conditōnibꝰ ꝯ tabulas.l.xiij.
Collatōne bonoꝝ.l.xiij.t.vj.
Collatōne dotis.l.xiij.t.vij.
Coniungendis cuʒ emancipato liberꝫ eius.l.xiij.t.x.
Carboniano edicto.l.xiiij.t.x.

ff.noui C

Collusione detegenda.l.scđo.t.vl.

Confessis.l.quarto.t.scđo.
Cessione bonoꝝ.l.q̄rto.t.iij.
Curatore bonis dando.l.iiij.t.viij.
Collegijs illicitis.l.ix.t.pe.
Cloacis.l.v.t.xxij.
Concussione.l.ix.t.xiij.
Confractōibꝰ ꝛ expilatoribꝰ.l.ix.
Crimie expilate hereditatꝫ.l.ix.t.xix.
Crimine stellionatꝰ.l.ix.t.xx.
Custodia ꝛ exhibitōe reoꝝ.l.x.t.iij.
Cadaueribꝰ punitoꝝ.l.x.t.vl.
Captiuis ꝛ postliminio reuersis.li.xj.titulo.xv.
Castrensi peculio.l.xj.t.pe.
Censibꝰ.l.xij.t.xv.

ff.veteris D.

De diuisione rerū

ꝛ qualitatum.
Dolo mala.l.q̄rto.t.iij.
Depositi vel ꝯtra.l.xvj.t.vl.
Distractōe pigꝝ ꝛ ypotecaꝝ.l.xx.t.pe.
Diuorcijs.l.xxiiij.t.scđo.
Donatōnibꝰ inter virū ꝛ vxorē.l.xxiiij.ti.j.

Inforciati D

Dote plegata.l.ix.ti.iiij.
Dotis collatōne.l.xiij.t.vij.

ff.noui D

Damno infecto ꝛ

subgerendo.l.p̄.t.scđo.
Donatōnibꝰ.l.p̄.t.pe.
Donatōibꝰ cā mortꝫ.l.p̄.t.vl.
Diuersis tpibꝰ ꝛ pscriptōibꝰ.l.vj.t.iij.
Doli mali ꝛ metꝰ exceptōe.l.vj.t.iiij.
Duobꝰ reis stipulādis.l.vij.t.scđo.
Decurionibꝰ.l.xij.t.scđo.
Decretꝫ ab ordie faciēdis.l.xij.t.ix.

ff.veteris E

Eo p quez factum

erit q̄ minꝰ q̄s in iudicio sistat.l.ij.t.x.
Edendo.l.scđo.t.xiij.
Eo qđ certo loco dari oʒ.l.xiij.t.iiij.
Exercitoria actōe.l.xiiij.t.p̄.
Exceptōne rei vendite ꝛ tradite.li.xxj.titulo.vl.
Edilicio edicto ꝛ de redibitoria actōne li.xxj.t.p̄.
Ex quibꝰ causis maiores.xxv.ānis restituunt.l.quarto.ti.vj.
De euic.li.xxj.t.pe.

Inforciati E.

Excusatoribus et
tpib9 eo℞.i.tuto℞.l.iij.t.p̄.
Eo qui pro tutore vl' curatore negocia gessit.l.iij.t.v.
Ex quib9 causis in possessionem eatur li.iiij.ti.quarto.

ff.noui E.

Exceptione rei iu
dicate.l.vj.t.scđo.
Eo q̄ appellauerat in ꝓuicia.l. xj.t.xj.
Exceptóib9 ⁊ p̄scriptóib9.l.vj.t.p̄.
Effractorib9.l.ix.t.xviij.
Extraordinarijs criminib9.l.ix.t .xj.
Exceptóe doli mali ⁊ met9.l.vj. t.iiij.
Euictónib9 ⁊ dupli stipulatóe.l. xxj.

ff.veteris F.

Ferijs ⁊ dilatóni-
bus ⁊ diuersis tempib9.l.scđo.t.xij.
Fugitiuis seruis.l.xj.t.q̄rto.
Fideicómissaria hereditatis petitóne.li.v.t.vl.
Familia herciscunda.l.x.t.scđo.
Fide instrumento℞.l.xij.
Fundo dotali.l.xxiij.t.vl.

Inforciati F
Fundo instructo vel infecto legato.li. ix.ti.vij.
Fideiussoribus ⁊ mandatorib9 heredibus tuto℞ curato℞.l.iij.t.vij.

ff.noui F
Fideicómissarijs libtatib9.l.ij.t. v.
Fluminibus ⁊ ne quid in flumine publico.l.v.t.xj.
Fonte.l.v.t.xxj. Furt?.l.ix.t ij.
Furti aduersus nautas caupones stabularios.l.ix.t.v.
Furibus ⁊ balnearijs.l.ix.t.xvij.

Inforciati G
Gradibus ⁊ affinitatibus ⁊ nominib9 eo℞.l.xiiij.t.x.

ff.noui G
Glande legenda.l.v.t.xxvij.

ff.veteris H

His que sui vl' alie-
ni iuris sunt.l.scđo.t.vj.
His q̄ infamia notant.l.iij.t.ij.
His q̄ eiecerūt ⁊ effuderūt.l.ix.t.iij.
Heredib9 tuto℞ ve curato℞.l.iij.t.vij.

Inforciati H
Hereditate vel actóne vendita.l.xviij. titulo quarto.
His q̄ in testamēto delent vel inducū tur vel inscribunt.l.q̄rto.t.q̄rto..
Heredib9 instituēdis.l.q̄rto.t.v
His q̄ pene cā relinquunt.l.ix.t.vj.
His q̄ ꝓ nō script? habent.l.x.t.viij.
His quib9 vt indignis legata auferuntur.l.x.t.vl.

ff.noui H
His q̄ in fraudē creditoris.l.iiij. t.ix.

ff.veteris I

Iusticia ⁊ iure li.
primo.t.primo.
Iurisditóe oim iudicū.l.scđo.t.p̄.
In ius vocando.l.scđo.t.iiij.
In ius vocati vt eāt.l.scđo.t.vj.
In integrū restitutóe.l.iiij.t.q̄rto.
Iudicijs vbi q̄s agere dz.l.v.t.p̄.
Inofficioso testamēto.l.v.t.scđo.
Iudicio finiū regundo℞.l.x.t.scđo.
Iureiurando siue voluntario siue necessario.l.xij.t.q̄rto.
In litem iurando.l.xij.t.v.
Interrogatónibus in iure faciendis.l. xj.titulo p̄.
Institutoria actóne.l.xiiij.t.iij.
In rem verso.l.xv.t.iij.
In diem adiectione.l.xviij.t.scđo
In quibus causis pignus vel ypotheca.l.xx.t.scđo.
Iuris ⁊ facti ignorantia.libro.xxij.t.vltimo.
Iure dotium.l.xxiij.t.iij.

Inforciati I
Impensis circa res dotales factis.lib.

primo.ti.scdo.
Iniusto rescripto et irrito testamento libro quarto.t.iij.
Iure deliberandi.l.qrto.t.vl.
Iure codicillorum.li.vj.
Iurepatronatus.l.xiiij.

ff.noui I

Iure aureorum annulorum.l.scdo.t.x.
Interdictis.l.v.t.p.
Itinere actuqz privato.l.v.t.xviij.
Iudicati in solutone.l.viij.t.pe.
Incendio ruina et naufragio.l.ix.t.ix.
Iniurijs et famosis libellis libro.ix.titulo decimo.
Illicitis collegijs.l.ix.t.penul.
Interdictis et deportatis et relegatis.li.x.ti.xxij.
Iure fisci.li.xj.t.xiiij.
Iure immunitatis.l.xij.t.vj.

ff.veteris L

Legibus et senatus

consulto et longa cosuetudine.libro primo.t.iij.
Lege rodia de iactu.l.xiiij.t.scdo.
Lege commissoria.l.xviii.ti.iii.
Locati conducti.l.xix.t.scdo.

Infortiati L

Legitimis tutori-

bus.l.scdo.t.quarto.
Liberis agnoscedis.l.p.t.quarto.
Liberis et postumis instituendis preteritis vel exheredandis. libro quarto.t.secundo.
Legatis et fideicommissis p.l.vi.t.p.
Legatis et fideicommissis secundo.l. vii.ti.primo.
Legatis et fideicommissis tercio. lib.viii.titulo primo.
Liberatone legata.l.x.t.iii.
Lege falcidia.l.xi.t.scdo.
Legatis pstandis circa tabulas bono possessione petita.l.xiii.t.iiii.
Libertis vniversitatis.l.xiiii. t.iii.

ff.noui L

Liberali causa.li.

secundo.t.xii.
Loco publico fruendo.l.v.t.ix.
Locis et itineribus publicis.l.v.t. vii.
Libero hoie exhibendo.l.v.t. xxviii.
Liberis exhibendis et deducendis.l.v.t.xxix.
Litigiosis.l.vi.t.pe.
Libellis dimissorijs.l.xi.ti.vl.
Legatonibus.libro.xii.t.vii.

ff.veteris M

Minoribus.xxv.

annis.l.iiii.ti.iiii.
Mortuo inferendo.l.xj.t.vl.
Mandati vel contra.l.xvii.t.p.

Infortiati M

Militari testamento.l.v.t.p.
Magistratibus conveniendis.l.iii.t. viii.

ff.noui M

Manumissionibus.l.scdo.t.primo.
Manumissis vindicta.l.ii. t.ii.
Manumissionibus q seruis ad vniversitate ptinetibus imponuntur.l.ii.ti.iii.
Muneribus et honoribus.l.xii.t. iiii.
Manumissis in testamento.l.ii.t. iiii.

ff.veteris N

Ne quis eum qui in

ius vocabit vi eximat.l.ii.t.vii
Negocijs gestis.l.iii.t.v.
Naute caupones stabularij vt recepta restituant.li.iiii.t.vi.
Noxalibus actonibus.l.ix.t.vl.
Nautico fenore.l.xxii.t.ii.

ff.noui N

Noui opis nunciatone.l.j.t.j.
Natalibus restituendis.l.ii.t.xi.
Ne vis fiat ei q in pos.missus fuit.li.v.titulo quarto.
Ne quid in loco sacro fiat.l.v.t.vi.
Ne qd in flumie ripa ve eius.l.v.t.xii.
Ne de sta.defun. post quinquennium qra.li.scdo.
Nil dz innouari pendete appellatone libro.xi.

Si q̃s i ius vocẽti nõ obtpauit.l.ij.t.iij.
Si ex noxali cã agat quõ caueat.l.ij.ti.ix.
Si quis cautionibus in iudicio existẽdi cã factis nõ obtpauerit.l.ij.t.xj.
Si ps hereditatis petat.l.v.t.iiij.
Si ager vectigalis vel emphiteoticus petat.l.i.vj.t.vl.
Si vsufructus petit vel ad aliũ ptinere noscat.l.vij.t.vj.
Seruitutib' vrbanoꝝ pdioꝝ.l.viij.t.ij.
Seruitutib' rusticoꝝ pdioꝝ.l.viij.t.iij.
Si seruitus vendicet vel ad aliũ ptinere neget.l.viij.t.v.
Si quadrupes pauperiẽ.i. damnũ fecisse dicat.l.ix.t.j.
Seruo corrupto.l.xj.t.iij.
Si mẽsor falsum modiũ dicat.l.xj.t.vj
Sepulchro edificando.l.xj.t.vl.
Seruis exportandis.l.xviij.t.vl.
Sponsalibus.l.xxiij.t.j.

Inforciati.S.

Soluto matrimonio queadmodũ dos petat.l.j.t.j.
Si ventris nomine in possessione missa.li.j.t.v.
Si mulier ventris noie calumnie causa ĩplus eẽ dicet.l.j.t.vj.
Suspectis tutoribus ꝛ curatoribus.libro.ij.t.vl.
Si q̃s ab intestato vel alio modo possideat hereditatẽ.l.v.t.iiij.
Si quis aliq̃d testari phibuerit vel coegerit.l.v.t.vl.
Seruitute legata.l.ix.t.iij.
Suppellectili legata.l.ix.t.vl.
Si certum petat.l.xij.
Si a parente quis manumissus fuerit l.xiij.t.xij.
Si quid in fraudẽ patroni factum sit. li.xiiij.t.v.
Si tabule testamenti nulle extabant. li.xiiij.t.vj.
Successorio edicto.l.xiiij.t.ix.
Suis ꝛ legit.heredi.l.xiiij.t.pe.
Si cui plus q̃ licuit p legẽ falcidiã legatũ esse dicat.l.xj.t.vl.

ff.noui.S.

Si libertus ingenuus eẽ dicat.l.ij.t.xiiij.
Separationibus.l.iiij.t.vij.
Supficiebus.l.v.t.xvij.
Siluiano interdicto.l.v.t.vl.
Stipulatõe seruoꝝ.l.vij.t.vl.
Solutõib' ꝛ liberatõib'.l.viij.t.iij.
Si q̃s in test.liber eẽ iussus.l.ix.t.iiij.
Si fami.furtũ fecisse dicat.l.ix.t.vj.
Sepulchro violato.l.ix.t.xij.
Sniam passis ꝛ restitutis.l.x.t.pe.
Si tutor vel curator vel magistrat' appellat.l.xj.t.x.
Si appellatõne pendente mors interueniat.li.xj.t.xij.
Si tabule testamenti extabũt.l.xiij.

ff.veteris.T.

Transactionibus.l.ij.t.vlt.
Tributaria actione.l.xiiij.t.iiij.
Testibus.l.xxij.ti.vl.

Inforciati.T.

Tutoribus ꝛ curatoribus datis ab his q̃ ius dãdi hñt ꝛ q̃bus ex causis dari pñt.l.ij.t.v.
Tutelis.l.ij.t.j.
Tutela testamentaria.l.ij.t.ij.
Testamẽtis q̃ testamentũ facere pñt et queadmodũ testamenta fiant.l.iiij.t.j.
Testamentis militũ.l.v.
Tritico vino ꝛ oleo.l.ix.t.vj.

ff.noui.T.

Tabulis exhibendis.l.v.t.v.
Tigno iniuncto.l.ix.t.iij.
Turba.libro.viij.
Termino amoto.l.viij. ff.veteris V.

Vsufructu quis vtat vel fruat.l.vj.t.j.

De donatõnibus.l.viij.t.liiij.
Donatõnib⁹ q̄ sub modo vel ꝯditione fiũt.l.viij.t.lv.
Triũ li. Codicis D
Delatoribus.l.x.t.xj.
Defensoribus.l.x.
Discussoribus.l.t.xxix.
Decretis decurionũ sup immunitate quibusdã concedenda.l.x.t.xlvj.
Debitoribus ciuitatũ.l.xj.t.xxxij.
Diuersis predijs vrbanis ⁊ rusticanis temploꝝ ⁊ ciuitatũ ⁊ omi redditu ciui li.l.xj.t.lxvj.
Dignitatib⁹.l.xij.ti.ꝑ.
Domesticis ⁊ ꝓtectorib⁹.l.xij.t.xvij.
Decanis.l.xij.t.xxvj.
Desertorib⁹ ⁊ occultatorib⁹.l.xij.t.xlv.
Diuersis officijs ⁊ apparitoribus iudicũ ⁊ ꝓbatorijs eoꝝ.l.xij.t.lix.
Codicis E

Emendatione li.

primo.t.iij.
Ep̄is ⁊ clericis.l.ꝑ.t.vj.
Edendo.l.scd̄o.t.ꝑ.
Ep̄ali audiẽtia ⁊ diuers capl'is.l.j.t.vij
Errore calculi.l.ij.t.v.
Errore aduocatoꝝ.l.ij.t.x.
Ex quib⁹ causis alicui infamia irrogatur.l.ij.t.xij.
Etiã ꝑ ꝓcuratorẽ in integꝝ restitutõnẽ agi posse.l.ij.t.xlix.
Ex quib⁹ causis maiores.l.ij.t.liiij.
Ex delict' defunctoꝝ inq̄tum heredes restõnis ꝯueniant.l.iiij.t.xvij.
Exercitoria actõne.l.iiij.t.xxv.
Eunuchis.l.iiij.t.xlij.
Edilicijs actõnib⁹.l.iiij.t.lix.
Eo q̄ ꝓ tutore negocia gerit.l.v.t.xlvj.
Excusa.õnib⁹ ⁊ tꝑib⁹ eoꝝ.l.v.t.lxiij.
Excusatõib⁹ veteranoꝝ.l.v.t.lxvj.
Edicto successorio.l.vj.t.xv.
Edicto diui adriãi tollẽdo.l.vj.t.xxxij.
Executõne rei iudicate.l.vij.t.liiij.
Edificijs priuatis.l.viij.t.x.
Etiã ob cyrogr̄pharia pecunia pign⁹ teneri posse.l.viij.t.xxvij.
Exceptõnib⁹ siue ꝑscriptõnib⁹.l.viij.t.xxxvj.
Euictõnib⁹.l.viij.t.xlv.
Emancipatõib⁹ liberoꝝ.l.viij.t.xlix.
Exhibẽdis vl' trãsmittẽdis reis.l.ix.t.iij.
Emẽdatõe seruoꝝ.l.ix.t.xiiij.
Emendatõne ꝓpinquoꝝ.l.ix.t.xv.
Triũ li. Codicis E

Exactionibus. li.

x.t.xix.
Excusatõnibus munerũ.l.x.t.xlvj.
Excusatõnibus artificũ.l.x.t.lxij.
Expensis ludoꝝ.l.xj.t.xlj.
Equestri dignitate.l.xij.t.xxxj.
Exactõne ⁊ translatõne militariũ ãnonaꝝ.l.xij.t.xxxvj.
Executorib⁹ ⁊ exactorib⁹.l.xij.t.lxij.
Erogatõe militar' ãnone.l.xij.t.xxxvij
Codicis F

Filiofamilias.li.ij

titulo.xxiij.
Fideiussoribus minoꝝ.l.ij.t.lvij.
Formulis.l.scd̄o.
Ferijs.l.iij.t.xij.
Familie herciscũde.l.iij.t.xxxvj.
Finiũ regũdoꝝ.l.iij.t.xxxviij.
Fide instrumẽtoꝝ.l.iiij.t.xxj.
Fundo dotali.l.v.t.xxiiij.
Fideiussorib⁹ tutoꝝ.l.v.t.lviij.
Fugitiuis seruis.l.vj.
Furt' ⁊ seruo corrupto.l.vj.t.ꝑ.
Fideicõmissis.l.vj.t.xlij.
Falsa cã adiecta legato vel fideicõmisso.l.vj.t.xliiij.
Fideicõmissarijs libtatib⁹.l.vij.t.iiij.
Fructib⁹ ⁊ litiũ expensis.l.vij.t.lij.
Fideiussorib⁹ ⁊ mãdatorib⁹.l.viij.t.xli
Famosis libellis.l.ix.t.xxxvj.
Falsa moneta.l.ix.t.xxiiij.
Triũ li. Codicis F

Fide instrumẽtoꝝ

In ius vocando.l.ii.t.ii.
In qb⁹ causis restitutio in integrū necessaria nō sit.li.ii.t.xli.
In integrū restitutiōe postulata ne qd noui fiat.l.ii.t.l.
Iuriurādo pp calūniā dādo.l.ii.t.lviii
Inuitus nemo agere vł accusare cogatur.l.iii.
Iudiciis.l.iii.t.i.
Iurisdictōe oim iudicū.l.iii.t.xiii.
In qbus causis militātes.l.iii.t.xxv.
Inofficioso testamento.l.iii.t.xxviii.
Inofficiosis donatōib⁹.l.iii.t.xxix.
Inofficiosis dotibus.l.iii.t.xxx.
Iure emphiteotico.l.iiii.t.lxvi.
Iureiurando.l.iiii.
Incestis ꝛ inutilib⁹ nuptiis.l.v.t.v.
Interdicto mrīmonio int pupillū ꝛ tutorē seu curatorē liberosqꝫ eoꝝ.l.v.t.vi.
Iure dotiū.l.v.t.xii.
In qbus causis tutorē habēti tutor vel curator dari possit.l.v.t.xxxvii.
In litē dando tutore vel curatore.l.v.ti.xlv.
In litem iurando.l.v.t.liiii.
Institutōibus ꝛ substitutiōibus. libro vi.t.xxiiii.
Iure aureoꝝ annuloꝝ.l.vi.t.vii.
Impuberū ꝛ aliis substitutōibus.l.vi ti.xxv.
Iure deliberādi ꝛ de adeunda ꝛ acqrēda hereditate.l.vi.t.xxix.
Indicta viduitate.l.vi.t.xl.
Ingenuis ꝛ manumissis.l.vii.t.xiiii.
In qbus causis cessat longi tpis pscriptio.l.vii.t.xxxv.
Interdictis.li.viii.t.i.
In qbus causis pignus tacite cōtrahitur.l.viii.t.xv.
Iure dominii ipetrādo.l.viii.t.xxiiii.
Inutilib⁹ stipulatōib⁹.l.viii.t.xxxix.
Ingratis liberis.l.viii.t.l.
Infantib⁹ expositis.l.viii.t.lii.
Infirmādis penis celibat⁹.l.viii.t.lviii
Iure liberoꝝ.l.viii.t.lix.
Iniuriis.l.ix.t.xxxv.

Triū li. Codicis I.

Iure fisci.li.x.ti.i.

Indictōibus.l.x.t.xvii.
Imponēdis lucratiuis descriptōibus li.x.t.xxxv.
Incolis ꝛ vbi qs domiciū hre videt. et de his q studioꝝ cā in alia ciuitate degunt.l.x.t.xxxix.
Infamibus.l.x.t.lvii.
Irenarchis.l.x.t.lxxiiii.
Immunitate nemini ꝯcedēda.l.x.xxv
Iure reipublice.l.xi.t.xxix.
In quibus causis coloni censiti dn̄os accusare pn̄t.l.xj.t.xlix.

Codicis L.

Legibus ꝛ cōstitu

tionibus principū ꝛ edictis.l.i.t.xvii.
Litis cōtestatōe.l.iii.t.ix.
Lege aquilia.l.iii.t.xxxv.
Locato ꝛ cōducto.l.iiii.t.lxv.
Legitima tutela.l.v.t.xxxi.
Libertis ꝛ eoꝝ liberis.l.vi.t.vi.
Liberis pteritis vel exheredatis.li.vi. t.xxvii.
Legatis.l.vi.t.xxxvii.
Legitimis heredibus.l.vj.t.lvii.
Lege fusia tollenda.l.vii.t.iii.
Latina libertate tollēda.l.vii.t.vi.
Liberali causa.l.vii.t.xvi.
Liberis exhibēdis.l.viii.t.viii.
Luitione pignoris.l.viii.t.xxxi.
Litigiosis.l.viii.t.xxxvii.
Latoribus.li.viii.

Trium li. Codicis L.

Libertinis.l.x.t.lvi.
Legationibus.l.x.t.lxiii.
Lustralis auri collatōe.l.xi.
Locatōne pdioꝝ ciuiliū vel fiscaliū.li. xi.t.lxvii.
Locoꝝ ꝛ itinerū custodia.l.xii.t.xlii.
Lucris aduocatoꝝ ꝛ cōcessionib⁹ officioꝝ.l.xii.t.lxii.

Codicis O.

Officio p̄fecti p̄to-

Trium li.Codicis.O.

Obligatione voto

Codicis P.

Paganoꝝ sacrifi-

Triũ li.Codicis P.

Penis fiſcalibus

Codicis Q.

Quando libellus

Reis postulatis

libꝛo decimo
Re militari li.xj.t.xxxv.
Rogatõne militari.l.xij.ti.xxxvij.

Codicis S

Summa trinitate

ꝛ fide catholica.l.j.t.iiij.
Sacrosanctis ecclesijs ꝛ rebus ꝛ priui
legijs eaꝝ.l.j.t.v.
Senatuscõsultis.l.j.t.xix.
Si ꝯtra ius vel vtilitatẽ publicã aliqd
fuerit postulatũ.l.j.t.xxv.
Statuis ꝛ imaginibꝰ.l.j.t.xxvij.
Sacrificijs paganis ꝛ templis.l.ꝓ
Si tutoꝛ vel curatoꝛ interuenerit.l.ij.t.
Si in cõi eadẽqꝫ cã in integꝝ xxv.
restitutio postulat libꝛo scdo.t.xxvj.
Si aduersus rẽ iudicatã.l.ij.t.xxvij.
Si aduersus venditõez.l.ij.t.xxviij.
Si aduersus venditõez pignoꝛis.l.ij.t.
xxix.
Si aduersus donatõnẽ.l.ij.t.xxx.
Si aduersus libertatẽ.l.ij.t.xxxj.
Si aduersus transactõez.l.ij.t.xxxij.
Si adnersus solutiõez a debitoꝛe vel a
se factã.l.ij.t.xxxiij.
Si aduersus dotem.l.ij.t.xxxiiij.
Si aduersus delictũ.l.ij.t.xxxv.
Si aduersus vsucapionẽ.l.ij.t.xxxvj.
Si aduersus fiscũ.l.ij.t.xxxvij.
Si aduersus creditoꝛẽ.l.ij.t.xxxviij.
Si vt se ab hẽditate absti.l.ij.t.xxxix.
Si obmissam hereditatẽ.l.ij.t.xl.
Si minoꝛ se maioꝛẽ dixerit.l.ij.t.xlij.
Si sepius restitutio in integrũ postu-
letur.li.scdo titu.xliiij.
Si maioꝛ factꝰ ratũ habuerit.l.ij.t.xlvj
Satisdando.l.ij.t.lvj.
Spoꝛtulis ꝛ sumptibus ꝛ diuersis iu-
dicijs faciendis.l.iij.t.ij.
Seruitutibus ꝛ aq̃.l.iij.t.xxxiiij.
Si certum petat.l.iiij.t.ij.
Suffragio.l.iiij.t.iij.
Si seruus extero emi se mandauerit.l.
quarto titulo.xxxvj.
Sequestratõne pecunie ꝓhibita.l.iiij.
Si ꝓpter publicas pensiones venditio
fuerit celebꝛata.l.iiij.t.xlvj.
Sine censu ꝛ reliquijs fundũ ꝯparari
nõ posse.l.iiij.t.xlvij.
Si quis alteri vel sibi.l.iiij.t.l.
Si seruꝰ expoꝛtandꝰ venerit.l.iiij.t.lv.
Si mancipiũ ita veniret ne ꝓstituatur
li.iiij.ti.lvj.
Si mancipiũ ita fuerit alienatũ vt ma
numittat.l.iiij.t.lvij.
Sponsalibus li.v.t.j.
Si rectoꝛ pꝛouincie.l.v.t.ij.
Si quacũqꝫ ꝓditus ptãte vel ad eum ꝑ
tinẽtes ad suppositaꝝ iurisdictõis sue
aspirare temptauerit nuptias.l.v.t.vij.
Si nuptie ex rescripto petant.l.v.t.vij
Secundis nuptijs.l.v.t.ix.
Si scdo nupserit mulier.l.v.ti.decimo
Soluto matrimonio quemadmoduꝫ
dos petat.l.v.t.xix.
Si constãte matrimonio dos soluta fu
erit libꝛo q̃nto.t.xx.
Si ex pluribꝰ tutoꝛibꝰ vel curatoꝛibus
vnꝰ agere vl ꝯueniri possit.l.v.t.xlj.
Susceptis tutoꝛibus vel curatoꝛibꝰ li.
quinto titulo.xliiij.
Si mr̃ indẽnitatẽ ꝓmiserit.l.v.t.xlviij.
Si contra matris voluntatẽ tutoꝛ da-
tus sit libꝛo q̃nto.t.xlviij.
Si tutoꝛ nõ gessit li.v.t.lvj.
Si ex falsis allegatõnibꝰ se excusauerit
libꝛo quinto ti.lxiiij.
Si tutoꝛ reipublice causa abierit libꝛo
quinto ti.lxv.
Si q̃s ignoꝛãs rem minoꝛis cẽ sine de
creto ꝯparauerit li.v.t.lxxiiij.
Si maioꝛ factꝰ sine decreto factaꝫ alie-
natõnem ꝯfirmauerit li.v.t.lxxv.
Seruis fugitiuis l.vj.t.j.
Si in fraudem patroni a liberto alie-
natio facta sit li.vj.
Si quis aliquẽ testari pꝛohibuerit vel

coegerit li.vj.t.xxxiiij.
Si omissa cã testamenti.l.vj.t.xxxix.
Suis z legitimis liber.li.vj.t.liiij.
Seruo pignori dato manumisso libro septimo titulo septimo.
Seruis reipublice manumittendis.l.vij.t.ix.
Senatuscõsulto claudiano tollendo libro.vij.t.xxv.
Sententijs pfectoꝝ ptorio.l.vij.t.xlij.
Sententijs ex periculo recitandis lib.vij.t.xlv.
Sententijs z interlocutõibus iudicuz l.vij.t.xlvj.
Sententia q̃ sine certa quãtitate fert li.vij.t.xlvij.
Sententijs q̃ p eo q̃ interest pferunt libro.vij.t.xlviij.
Si a nõ cõpetẽte iudice sñia lata eẽ dicat libro.vij.t.xlix.
Sniam rescindi nõ posse li.vij.t.lj.
Si plures vna sñia ɔdẽnent.l.vij.t.lvj
Si ex falsis instrument.li.vij.t.lix.
Si pendente appellatõne mors interuenerit libro.vij.t.lxvij.
Si vn⁹ ex plib⁹ appellauerit.l.vij.t.lxix
Si de momentanea possessione fuerit appellatũ li.vij.t.lxx.
Si p vim alio modo li.viij.t.v.
Si alia res pignori obligata sit li.viij.titulo.xvj.
Si antiquior creditor pign⁹ vendiderit libro.viij.t.xx.
Si cõis res pignori data sit.l.viij.t.xxj
Si in causa iudicati pign⁹ captũ sit libro.viij.t.xxiij.
Si pign⁹ pignori datũ sit.l.viij.t.xxiiij.
Si ex vẽdito pigre agat.l.viij.t.xxx.
Si vn⁹ ex plurib⁹ hẽdib⁹ creditorũ vel debitoris prẽ suã soluerit.l.viij.t.xxxij.
Si pignoris ɔuentõez numerario con secuta nõ sit.l.viij.t.xxxiij.
Solutõib⁹ z liberatõib⁹.l.viij.t.xliij.
Si quis imperatori maledixerit libro ix.t.vij.
Si quis eam cui⁹ tutor fuerit stuprauerit libro.ix.t.x.
Sepulcro violato li.ix.t.xix.
Seditiosis li.ix.t.xxx.
Sniam passis z restitutis li.ix.t.lj.

Triũ li. Codicis S

Sententijs aduer

sus fiscũ latis retractãdis.l.x.t.x.
Sup indicto.l.x.t.xviij.
Sup exactõnibus.l.x.t.xx.
Si seruus aut libertus ad decurionatum aspirauerit.l.x.t.xxxj.
Si curialis relicta ciuitate rus habitare maluerit.l.x.t.xxxvj.
Si pter inimiciciam creatio facta sit libro.x.t.lxiiij.
Sumptuũ recupatõne.l.x.t.lxvij.
Susceptoribus ppositis z arcarijs.l.x titulo.lxx.
Suarijs z susceptoribus vini z ceteris corpatis.l.xj.t.xvj.
Studijs liberalibus vrbis rome z constantinopolis.l.xj.t.xviij.
Sumpt⁹ inuicti muneris ad omes ptinere collegas.l.xj.t.xxxvij.
Spectaclis z seruis lenonib⁹.l.xj.t.xl.
Silenciarijs z decurionibus eorum libro.xij.t.xvj.
Stratoribus.l.xij.t.xxxiiij.
Salgamo hostib⁹ nõ pbendo libro.xij ti.xxxix.

Codicis T

Transactionibus

libro scdo ti.iiij.
T pib⁹ in integrũ restitutõis.l.ij.t.liij.
Testibus libro.iiij.t.xx.
Tutelis libro quinto.
Tutorib⁹ z curatorib⁹ illustriũ.l.v.
Testamẽtaria tutela.l.v.t.xxix.
Tutore vel curatore qui nõ satisdedit l.v.t.xliij.
Testamento militis.l.vj.ti.xx.
Testamentis z queadmodũ testamẽta ordinet.l.vj.t.xxij.

De titulis Autentici

Incipiunt rubrice institutionũ.

Adoptionibus.

De titulis Autentici

Digesti veteris

Primus liber habet titulos.xxvi.

Inforciati

Primus liber habet titulos septem

Decimus.x.
Undecimus.iij.
Duodecimus.iiij.
Tredecimus.viij.
Decimusquartus.xviij.
Et sunt simul.xcvj.
Digesti noui

Primus liber habet titulos sex.
Secundus.xvj.
Tercius.xj.
Quartus.xj.
Quintus.xxxiij.
Sextus.vij.
Septimus.iij.
Octauus.viij.
Nonus.xxx.
Decimus.xxv.
Undecimus.xiij.
Duodecimus.xviij.
Et sunt simul.clxxxj.
Codicis

Primus liber habet titulos.lj.
Secundus.lviij.
Tercius.xliij.
Quartus.lxvj.
Quintus.lxxiiij.
Sextus.lxj.
Septimus.lxxv.
Octauus.lix.
Nonus.lj.
Decimus.lxxiiij.
Undecimus.lxxviij.
Duodecimus.lxiij.
Et sunt simul. vij.c.liij.
Autentici siue nouellarum constitutionum
Prima collatio habet titulos.vij.
Secunda.xj.
Tercia septem.
Quarta.viij.
Quinta.xviij.
Sexta.xiiij.
Septima nouem.
Octaua.xij.
Nona.xij.
Et sunt simul. xcviij.

Decima collatio autentici siue nouellarum constitutionum aut liber seu usus feudorum habet titulos.lxxxj.
Institutionum.

Primus liber habet titulos.xxiiij.
Secundus.xxvj.
Tercius.xxxij.
Quartus.xvij.
Et sunt simul. xcix.

Explicit libellus docens modum studendi et legendi contenta ac abbreuiata utriusque iuris tam canonici quam ciuilis in se continens titulos siue rubricas eiusdem iuris.

Incipit ꝓcessus iudiciarius eximij doctoris iuris canonici Johannis de Vrbach.

In nomīe do-
1 mini Amen. Rex paci-
ficus cunctoꝝ causa
effectiua ꝛ final. ꝺ sum.
tri.c.j.de reli.ꝛ venera.
san.gloriosus deus.in
prin.li.ꝛ in.l.j.C.de sum.tri. hoīem ad
sui similitudinem formatū.xxxiij.q.v.
hec imago.de pe.di.ij.principium.Re
ctum creauit.Eccl's.vij.ca .in fi. Et di-
sposuit sibi subditos pudicos fore pa-
cificos et honestos.vt in ꝓhemio com-
pilatōnis Gregoriane ad eoꝝ regulati
onem ius naturale ꝯcreando.v.dist.in
prin.Que lex naturalis ad regimē cre
ati hoīs ſm statū primeue dispositōnis
ipsius creatoris sufficiēs existebat. Cū
ipse creator opus nō nouerit imꝑfecti-
onis.de bap.maiores.ꝟ.sed adhuc q̄ri
tur.qua lege oīa cōmunia erant.j.di.
ius naturale.viij.di.q̊ iure. Sed qꝛ ipsi
subditi tales nō ꝑmanserūt ſm dispoſi
tionē ꝛ voluntatē creatoris.Naꝫ mul-
tiplicato genere humano iure gentiuꝫ
orta sunt bella ꝛ distincta rerum domi-
nia.ff.de iusti.ꝛ iure.l.ex hoc iure.et.j.
dist.ius gentium.Et homo infinitis se
immiscuit questionibus. Ecclesiastes
vbi supra. Et ibi subditi cupidi erant
ad aliena.ꝛ ideo lites insurrexert. Vn
de Seneca.Homines quietissime vi-
uerent in terris si hec duo pronomina
non essent vel de medio tollerent. scili-
cet meum et tuum.Et alibi dicit.No-
stri essemus si nostra non essent. Nam
cupiditas effrena ex humane conditio
nis corruptōne consurgens pacē odi-
ens.lites et iurgia nutriens ꝛ inducēs
tot noua litigia generat ꝙ plura sūt ne
gocia ꝙ̄ vocabula.ff.de prescript.l.na-
tura.extra de consti.nam concupiscen
tiam.xlvij.dist.bonorum.ꝛ in ꝓhemio
predicte compilatōnis. Et natura hu-
mana ad dissentiendum prona. de con
secra.di.iiij.sicut in sacramentis.de cō
ces.preben.quia diuersitateꝫ.nouas de
properat edere formas. C.de vete.iur.
enu.l.ij.§.Sed quia diuine. Hinc ē ꝙ
forma litigandi ꝛ placitandi vsus i pa-
radiso videt exorta. Nam cum adam
redargueret a domino de inobediētia
relationem huꝰ criminis conuertit in
ꝯiugem.imo in coniugis auctorē cum
dixit. Mulier quam dedisti mihi soci-
am me decepit ꝛ comedi.de pe.disti.ij.
serpens. Item ex lege veteri ordo iudi
ciorum comprobatur. Nam Moyses
ait. In ore duorum vel trium ꝛc. Deu-
tero.xx.et de iudi.nouit.de testi.in om-
ni. Item et in nouo testamento. Vnde
apostolus.Secularia iudicia si habue
ritis ꝛc.j.Corinth.vj.xj.qōe.j.§.ex his.
Quare ſm huiusmodi statum nature
corrupte non sufficiebat lex nature.sed
necessaria erat promulgatio legis posi
tiue.qꝛ nisi lites ꝑ iusticias reprimerē-
tur in mundo non esset concordia. Fu
it ergo necessaria humani generis ad-
inuentio ad effectuꝫ.vt huiusmodi ap
petitum noxium refrenaret.et homīes
in tribus iuris preceptis.videlicet ho-
neste viuere.alterum non ledere.vnicu
iqꝫ ius suum tribuere informaret.ff.de
iusti.et iure.l.iuris precepta.Et in pro-
hemio supra allegato.vt sic hominum
coerceretur audacia.et inter improbos
innocentia tuta redderetur.iiij. distin.
facte sūt leges.et vt boni q̄ete viuant in-
ter malos.xxiij.qō.v. Non frustra.Et
ne quis temeritate propria sibi sumat
vltionem. Ergo si homines in prime-
ue dispositionis statu et innocentia ꝑ-
mansissent.latio legis positiue necessa

ria nõ fuisset. Ad quid em̃ indigerem⁹
titulis de libel.obla.ꝛ lit.cõtest.ꝛ simili
bus si lites nõ essent. Cum igiꝝ ex cupi
ditate ꝛ malicia hoim lites orte sint et
contentões inducte.hmõi ꝛ similibus
titulis vt iure positiuo indigemus ad
negocia ptractanda ꝛ lites dirimendas
Sedꝫ licꝫ ius sup hec emanauerit posi-
tiuũ.tñ cum hoc exercitiũ ꝛ sciẽtia pla-
citandi maxime sunt necessaria.xlv.di.
lꝫ plerũqꝫ.l.di.vt ꝯstitueretꝝ. Et p sciam
ꝛ expientiã omnis acquiriꝝ noticia.iu-
xta illud. Vsus ꝛ ars docuit qd̃ sapit
omnis hõ. Et iuxta dictũ phi in.j. me-
taph. Expientia facit artem. Nam oẽ
artificiũ p exercitiũ recipit incrementũ
In.l.legatis seruis.§. ornatricib⁹.ff.de
le.iij.Est.n.ipa expientia efficax rerum
magistra.de elect.q̃ꝫ sit.li.vj. Vñ lex cõ
mendat iuris peritos ex expientia reꝝ
vt in consti.ij.§.j.Et expti causaꝝ iudi-
ces dari pñt.C.de iudi. certi. Nam in-
exptus pauca cognoscit ꝛ maxime cir-
ca formas libelloꝝ ꝛ ordinẽ iudiciariũ
circa quẽ debite ptractandũ requiritur
expientia. Vnde dicit Gof. in libro iu-
ris ciuilis.in pñ.ꝙ difficile est vt q̃s sci
at bene libellos difficiles ꝯponere ꝛ or
dinẽ iudicij ptractare etiã si al's bonus
sit in legibus.intellige in cã criminali.
vel ciuili.nisi in causaꝝ exercitio cõuer
seꝝ. Nam vt dicit guil.in spe. d̃ libel.cõ
cep.in pñ.circa libelloꝝ cõceptõꝫ.gran
de piculũ iminet. Et quasi tota vis iu-
dicioꝝ in eis rite cõcipiendis ꝯsistit.fa-
cit de iudi.examinata.de symo.licꝫ he-
ly.cuꝫ siꝉibus. Et pauci repiunꝝ in hoc
plene instructi.imo nullus est qui ple-
rũqꝫ in his vario nõ obducaꝝ errore.
ad hoc d̃ imu.ec.aduersus. Idcirco do
minoꝝ meoꝝ sup hoc deuictus instan
tia libelloꝝ ꝛ alioꝝ actuum iudiciario-
rũ formas tradere ꝛ declarare intendo
ꝛ iudicioꝝ debitũ ordinem ꝛ frequen-
tatũ p singulos actus ꝛ ptes iudiciales
per media per que ad finem causaꝝ de
ueniꝝ cõpetenti ꝛ regulato ordie expli-
care quantũ mihi est possibile. qꝛ lꝫ re-
uera ad hec insufficientẽ me cognoscaꝫ
faciam tñ qd̃ possuꝫ.xxij.q.ij. faciat hõ
Et sufficit ꝙ in paucis amici labori cõ-
sulatur. vt dicit lex tutor.ff. de neg. gẽs.
ꝛ.l.tutores.in.§.qui se.in fine.ff. de ad-
mi.tuto.

Dicit quid sit iudiciũ cuꝫ declaratio-
ne ꝛ psonis eius.

Ed antequã ve-
S niam ad ꝓpositũ ꝓ euidentia
pmitto ꝙ iudiciũ est actus le-
gitimus triũ psonarũ.iudicis.actoris ꝛ
rei. Ita dicit Hostiẽ. diffiniẽdo in sum.
de iudicijs in prin. Et Jo.an.in additi.
spe.ti.de actore.in.prin.ꝛ doctores cõi-
ter. In hoc ꝙ dicitꝝ est actus triũ pso-
narum includunꝝ duo.s.pcessus ꝛ pso
ne iudicij. Et lꝫ sint aliqua iudicia in q̃
bus nõ sunt oĩes psone ille vt in iudi-
cio inquisitõis generalis vbi non est p-
sona actoris vel rei.de quo in.c.bone.j.
de elect. Et in iudicio inquisitiõis spã-
lis que fit ex officio iudicis nemine ꝓ-
uocante vel instigante.de accu.inquisi
tõis. Vt qñ episcopus inquirit contra
pbrm fornicariũ.ꝛ.c.qualiter.ij.vbi de
ficit psona actoris. ꝛ sup crimine noto-
rio vbi nõ exigiꝝ psona accusatoris. de
accusatõnis euidentia. Tamen adhuc
stat vera pdicta diffinitio.qꝛ in inquisi-
tione speciali que fit ex officio iudicis
fama vel infamia precedere debet. vt in
iuribus supra allegatis. Et illa est loco
actoris ꝛ ei⁹ vicẽ gerit. vt ibi nota ꝛ inq̃
sitio generalis ad specialeꝫ ordinatur.
Et ita etiam finaliter erit ibi sicut i spe
ciali reperire actorem. Sic in iudicio
quod habeꝝ super notorio crimine po-
test dici ꝙ ibi notorium supplet locum
ꝛ vicem accusatoris interpretatiue. Et

sic in quocunqȝ iudicio ordinario vl' inquisitorio seu extraordinario predicte tres persone substantifice habebuntur ficte vel vere vel saltem representatiue. Et ita iste tres persone sunt de esse iudicij ⁊ substantia.scȝ iudex actor ⁊ reus.

Sunt tamen etiam alie persone que quandoqȝ in iudicio interueniunt.⁊ illarum alique agunt vel defendunt.sicut procurator.coniuncta persona.defensor.executor.syndicus.iconomus.tutor ⁊ curator.⁊ quedam alie. de quibus Guilhel.in specu.pte.j.in tercia pticula per totuȝ. Sed ille persone sunt in iudicio agendo vel defendendo nomine alieno.vicȝ nomine actoris vl' rei vel vtriusqȝ.scȝ alique nomine actoris.alique nomine rei.⁊ sic nō sunt necessarie. Alie nec agunt nec defendunt.sed sunt ibi vt prestent adminiculuȝ ipius cause.vt aduocati.de postu.per totum de iudi.pastoralis.vt lite non contesta.c.j.Item testes.iiij.q.iiij.c.j.de ver.sig.forus.§.in omni.Tabellio vel ipius loco duo viri idonei qui iudici acta conscribant.de proba.quoniā contra falsā.Et nuncius seu executor qui citet ⁊ referat.de offi.deleg.prudentia.j.Rñ.de appella.cum parati.Et ille persone etiam de necessitate non habent esse in iudicio sed ad effectum.s.vt adminiculū ceu supra dixi.Et de istarum personarum officijs ⁊ eoꝝ exercitio ac formis quibus cōstituantur ⁊ alijs circa hmōi ad practicam pertinētibus suo tempe patebit in pcessu. Et circa hmōi personas ⁊ eorum officia versatur primus liber decretaliū.Et tota prima ps speculi iudicialis Guil.duranti.qr prius psona qȝ ratio consideranda seu querenda est.ff.de iure.codicil.l.istoꝝ.quidaȝ referunt.de despon.impu.ad dissoluendum. Modo de alia parte diffinitionis.quia dictum est qȝ iudicium ē act⁹ ⁊c.Sciendum qȝ illius actus iudiciarij debitam explicatōem ⁊ perfectōem ambulatur per multas partes ⁊ actus pticulares.⁊ certo ordine a iure ⁊ causarum consuetudine introducto regulate pcedendo ad sniam.que finem imponit negocio.de seques.pos.⁊ fruct.c.j.peruenit.Et istum ordineȝ iudicij ac eius partes pertractat liber secund⁹ decretaliū.⁊ Guil.in spe.in pte.ij.p totuȝ Et ibi in principio istius secunde ptis enumerat debito ordine ptes seu membra pcessus iudiciarij.saltem ista membra que cōmuniter ⁊ vt in plurimū cōtingere solent.Licet eñ aliquando alia occurrant.vt ibi dicit in principio.⁊ aliqua etiam enumerat decre.quoniā extra.de pbati.non tamē ordinē pomia obseruando.vt ibi nota.Et istarum ptium iudicij alique sunt de substantia pcessus vel ordinis iudiciarij.vt libelli oblatio.de quo in ca.j.de libel obla.in fine glo.⁊ in clemen.sepe.de ver.sig.in glo.que est super verbo necessario.Item litis contesta.de lit.contesta.ca.vnico.vt lite nō cōte.quasi p totum.in rubro ⁊ nigro. Item conclusio de qua in allega.clemen.sepe.in glo.ver.cōclusione. Item sententia et quod ferat in scriptis.de senten.⁊ re iudi.c.vl.lib.vj.Alique vo non sunt de substantia.vt sunt exceptiones.replicationes ⁊c.Et ordo iste iudiciarius non debet pretermitti confundi vel preposterari.alias ex omissione confussione vel preposteratione induceret et surgeret nullitas iudicij.⁊ processus.ij.q.vj.§.diffinitiua.⁊ sequenti.de accusa.qualiter.ij.⁊ i spe.de senten.pla.§.iuxta propositionem.Nec potest pretermitti etiam de consensu ptium.vt in glo.nota.in.c.de causis.de offi.dele.⁊ est glo.ij.in clem.sepe.preallega.in glo.vl.Et hmōi actuum particulariū quedam sunt ad iudi

cij seu litis ordinatõem. quedũ ad litis seu cause instructõem ⁊ decisionẽ. Vñ citatões satisdatões sunt actus iudicij ordinarij ⁊ his silia. Sed cõfessiões attestatões pbatões. ⁊ ista que factũ respiciunt sunt actus cause instructorij ⁊ decisorij. de quo p Hostien. ⁊ Inno. in. c. cãm. extra de testi. ⁊ in cle. sepe. de ver. si. in glo. v. defensiones que facit ad h Et hec de ptib⁹ pcessus iudiciarij ordinarij in causis regulariter obseruãdis.

De causis in qbus dictus ordo iudiciarius nõ necessario p oia seruat sp.

Sed sunt aliqui casus in qbus ex puilegio iuris vel hois aut ex causar natura ordo hmõi p oia necessario nõ obseruat. vel etiã nullo mõ dz obseruari. nec p oẽs ptes iudicij in eis ambulat. Exemplũ de causis puilegiatis a iure. vt est cã beneficialis mrimonialis vsurarũ ⁊ decimar. In quar cognitõne ⁊ dispositõe iuris iudex tenet ordinẽ iudiciariũ obseruare. Et idõ dixi necessario. qr põt si vult. vt in cle. dispẽdiosaz. de iudi. De priuilegijs hois. vt qñ princeps cãs cõmittit. ⁊ in eis pcedi mandat simpliciter ⁊ de plano. ⁊ sine strepitu iudicij ⁊ figura. ⁊ tunc iudex nõ põt p oia seruare ordinẽ iudiciariũ. qr tunc ista que sunt de figura ⁊ substantia iudicij nõ debz obseruare. vt est libel. ob. lit. ptest. Et ista sunt de strepitu iudicij sicut exceptões. appellatões. replicatões. ⁊ que tũc fortius q̃ in alijs amputare debet ⁊ repellere. Et dixi q nõ debet tunc solẽnis ordo seruari. si tñ obseruetur ptibus nõ cõtradicentibus valet vt in cle. sepe. pluries alle. vbi traditur forma pcedendi que fm tale mandatũ debet obseruari. Item qñqz ex natura cause nõ obseruat. Exemplum vt i notorijs. Nam ordinem iudiciariũ seruari in eis esset ordinẽ pruertere. vt in decret. ad nram. iij. de iureiu. de quo etiã in. c. vestra. ⁊ in. c. tua. de coha. cleric. et mu. Item in sũmarijs cognitiõibus in quibus etiam non seruat. nec fit trãsit⁹ p ptes iudicij. s; iudex sũmarie pbatiões recipit ⁊ se informat. de quo in spe. de offi. om. iu. §. postremo. Et iõ dixi. vel nullo modo debet obseruari. Item in iudicio extraordinario. vicz inquisitorio. qd expedit officio iudicis non ad puocatõem alicuius vel instigatiõem ⁊ sic non seruat ordo iudiciarius. vt in c. qm frequenter. vt lit. nõ cõtest. in. §. sunt ⁊ alij. cũ remissionib⁹. ⁊ sic fm diuersitatẽ causar diuersi insurgunt processus. De istis ergo omnibus iudicijs ⁊ pcessibus. ⁊ de pcessu executõnis ad grãs videbimus successiue.

Preparatoria iudicij.

Primo ergo de iudicio ordinario anteq̃ ad ipius expeditiõem accedam est aduertendũ q sunt quedam ppara toria ad ipm iudiciũ vt prehabeat quedam inuestigatio vel pmeditatio matura. per quam mente ⁊ corpe se preparant iudex ⁊ ptes saltem actor ad iudicium subintrandũ vel non. Et isto mõ intelligendo ponit Guil. in spe. specialem rubricam de ppatorijs iudicior in pte secunda. rubrica prima. vicz circa principiũ. Vt agere volens ⁊ accusare. primo consulat amicos. videat an habeat pbatõem. ⁊ vtrũ expediat sibi litem mouere. iij. q. iij. v. inducijs. puideat sibi de aduocato ⁊ testibus cum peritioribus cõferat ⁊ se pmuniat. quia litis euentus dubius est. ff. de pecul. l. qd debetur. Et exquo actor instante aduersario cogitur litem psequi. Hinc est q inducie deliberatorie sibi nõ concedũt scz actori. De his ⁊ alijs articulis pmo

investigandis.no.spe. vbi primo alle. Item circa iudicem qui in causa criminali prius debz examinare psonam accusatoris.qua intentione moueat cui⁹ sit opinionis.ij.q.vij.Si q̄ sunt rc. Itez in causa iniuriarū iudex semp laboret ad ptes componendū in qua actiōe potissime pcedit compositio.xc.di.c.j.r.c studendū.Et qm̄ etiā in ciuilibus causis iudex tendere debet ad cōpositōem de mu.pe.c.j.Et maxime pcedit cōpositio actore vincente.vt in addi.spe.no. Jo.an.in ti. pri.alle. Unde vt ibi dicit speculator. Nemini expedit vt nimis facilis sit r pmptus ad litigandū pter periculū anime. Unde dicit in euāgelio.Si quis voluerit tunicam tuaz tollere r tecum in iudicio contendere rc. Math.v.xiiij.q.j.r in.§.j.Et apostol⁹. Secularia iudicia si habueritis peccatum est in vobis. r vos cōtemptibiles deo facietis.j.Cor.vj.xj.q.j.§.ex his.r maxime non expedit clericis.q: nemo deo militans implicet se negocijs secularibus.ij.Thimo.ij.ne cle.vel mona. c.j.multominus religiosis.xvj.q.j. monachi a monasterio. q: seruos dei non oportet litigare.de syn.c.vnico. Itē nō expedit pter dubiū litis euentū.vt dixi rc.Etiaz no.de cau.pos.r p.c.pastoralis.in princ. Pronior ergo quisquis sit ad componendū q̄ ad contendēdū de transact.c.fi.cum similibus.Talia r similia dicuntur pparatoria. Possunt etiam dici pparatoria oīa ista que pcedunt litem contest.vt dicit Guil.anglicus. Pro quo facit quod dicit guil. in spe.pte.ij.in princi.v.j.vbi dicit q̄ ordo iudiciarius pprie dicitur in istis cōsistere que aguntur inter lit. contest.et sententiā cum lit.contest.sit exordium. c.ex parte fm.de ver.sig. Cum an̄ eam quis non dicatur agere sed agere velle. quia ista que pcedunt non sunt pprie d ordine sed preparatoria.Et fm hoc primus liber decre.r principiū secundi libri.vsq; ad ti.de lit.contest. Et istud qd tractat Guil.in spe.in tota parte.j.vicz circa personas iudicū.arbitroz.assessorū.actoz rei.r aliarum psonarū suo vel alio nomine agendo vel defendendo. aut adminiculū pstando in iudicio interuenientiū.Et etiam in secūda parte vsq; ad titulum de lit.contest. Sūt r alia pparatoria que etiaz competunt post lit.contest.de quibus in spe.de dila.§.j v.preparatoria.de quibus suo loco videbimus. Istis pmissis veniendum est ad ppositum.s.ad declaratōem processus r ordinis iudiciarij et ordinarij regulatim totum ipm pcessum diuidēdo in tres partes.sicut etiā diuisit guil. in spe.pte.ij.in prin. Prima ps a prima vocatione siue citatiōe incipit r durat vsq; ad lit.contest.exclusiue. Secunda pars incipit a lit.cōtest.r durat vsq; ad sniam diffinitiuā exclusiue. Tercia ps incipit a sententia r durat vsq; ad eius effectualē executōem si non fuerit appellatum. als si est appellatū suspenditur executio quousq; causa appellationis fuerit finita. de iureiur. venientes. cum concor.

De his que expediūtur in prima iudicij parte.

A prima parte

expediuntur omnia ista que occurrūt circa cōpetentiā vel incōpetētiā iudicis r eius iurisdictōz.vicz an iurisdictōem habeat in reum vel non. Et si habet an sit recusabilis vel declinabilis. Item circa psonam actoris. an legitimā habeat psonam ad standū in iudicio vel non. De abilitate r idoneitate persone rei non queritur nec disputat. q: ex quo reus vocat ad iudiciū qualiscunq; sit defendere pōt. Unde dicitur.

si diabolus esset in iudicio vt reus non esset defensio sibi deneganda. cuz sit iuris et equitatis naturalis. de excep. cuz inter. Unde dicit ibi Inno. quod reus nõ habet firmare vel legitimare psonã suã in iudicio. sed hoc ipse firmabit quod vocatus est cuz necessario habeat rñdere. de iudi. intelleximus. Et iudiciuz reddit inuitũ. ff. de ver. obli. inter stipulantẽ. et hoc in reo necessario. Item querit etiã in eadem pte de psona procuratoris. an possit stare in iudicio. õ pba. post cessionem. an habeat sufficiens mandatum. de pcu. c. j. hec et similia excipiunt. Itẽ de loco iudicij. An sit tutus et idoneus reo. de ap. ex pte. j. Item õ forma libelli. de iudi. examinata. De his et similibus visum est puie quasi de pambulis ad iudiciuz. In hmõi pte prima querit de cõpetentia vel incõpetentia fori. de legitimatione et abilitate vel inabilitate psonarũ tunc in iudicio interuenientiũ. de idoneitate vel refutatõne loci et aptitudine et ineptitudine libelli. sufficientia vel insufficientia mandatorum procuratoriorum. et hmõi. et nõ tractant illa que sunt negocij principalis. Verũ regulariter hoc dico ideo. quia fallit in certis casibus. de quibus in. c. j. de lit. ptes. li. vj. vt patebit in pcessu. In secunda pte tractatur negociũ principale vt ibi videbimus. In tercia imponit finis ipsi negocio p sniam. ff. de re iudi. l. j. Et pdemnatũ pducit ad effectuz executiue. de re iudi. cuz aliquibus. de offi. dele. quereti. Sed adhuc anteq̃ inchoemus pcessum sciendũ quod actor dz adire iudicez rei. C. de iu. om. iu. l. iuris ordinem. que est regula de hoc tradita in ca. cum sit generale. de fo. compe. cũ contor. Sed hoc fallit in multis casibus in quibus reus sortit forum non sui iudicis. de qu bus in. c. vl. de fo. cõpe. et maxime de cõsuetudine clerici trahunt laicos ad ecclesiasticũ iudiciũ. etiam in cã ciuili. vt in. c. cũ sit laz alle. Et no. ber. in. c. si clericus. eo. ti. in vlti. glo. et guil. in spe. de cõpe. iudi. aditiõe. §. j. in prin. Item potest reus iurisdictiõem nõ sui iudicis in se progare tacite. de fo. cpe. dilecti. s. contrahendo vel soluere, pmittendo et respondere in certo loco expsso. eo. ti. significasti. Hoc verum est de iudice ordinario. secus in delegato. de offic. dele. cum olim magister. p. et. g. xj. q. j. iudices. Ad hoc tamen quod cleric9 valeat non sui iudicis iurisdictiõem in se progare plura requirunt que occurrere debẽt in dicto. c. significasti. et ibi no. An autem quis semel progãdo possit penitere et iudiciũ iudic. progati declinare est recurrẽdũ ad. c. j. de iudi. et que ibi consueuerunt notari. Sed quis sit competens iudex alicuius p istis ẽ aduertẽdũ put dicit Guil. in spe. pte. j. t. j.

Diuisio iudicum.

Iudicum alij delegati. alij ordinarij. alij auditores. alij assessores. alij arbitri. alij arbitratores. sed põt dici distinguendo duo membra tm̃ quod omnis iudex aut est delegatus. aut ordinarius. quidam tamen est mixtus. sicut auditor palacij apostolici. qui ẽ nec delegatus nec ordiarius. sed potestas sua habet se ad vtrunq;. quia habet ordinariã in cognoscendo et delegatam in pnunciando. vt no. in cle. auditor. de rescript. Et quod Guil. in spe. ponit auditorẽ intelligit cui certus cause articulus expediendus cõmittit. si hoc guil. intelligit õ articulo habente cause cognitõem annexam. tunc talis est delegatus. si õ nudo articulo nõ habente cause cognitionẽ. vt examinator testium. tunc nõ ẽ iudex talis auditor sed nudus minister. de quo in. c. sup questionũ. de offi. dele. et in cle. auditor. de rescri. alle. Et iõ nõ debet ponere istud membrum. s. assessore

quēm non oportet inter iudices enumerari. quia ꝓprie iudex non est. vt suo loco patebit. Similiter arbiter ꝛ arbitrator ꝓprie nō est iudex. quia priuata ꝑsona pōt arbiter eligi. si sic ē ꝙ ꝑ actuꝫ priuatoꝝ nō datur iurisdictio al's eam non habenti. C. de iu. om. iudi. l. priuatoꝝ. de fo. compe. si diligenti. ꝛ c. significasti ꝛc. Sed ideo speculator enumerat eū inter iudices. quia arbitraria redacta sunt ad instar iudicioꝝ. vt in. l. j. ff. de arbi. Item arbitrium est voluntarium. sed iudiciū redditur in inuitum. vt supra dictum est. Delegatus est qui ex alterius cōmissione alicui⁹ cause recipit iudicialem cognitōem. de offi. de le. super questonū. Et iste si est, a principe aliqñ subdelegat⁹. Unde subdelegatus est cui causa vel pars cause a delegato secundo loco cōmittit. vt ibi. Et sic subdelegatus dicitur etiam delegatus. Conseruatores ꝛ executores etiam sunt delegati. de offi. dele. c. j. ꝛ vlti. li. vj. Ordinarius est qui iure suo vel principū beneficio vniuersaliter iurisdictōem exercere potest. ff. ꝺ iuris. om. iudi. l. more maioꝝ. in clemē. ꝛ sequē.

Papa est ergo ordinarius singuloꝝ. ix. q. iij. cuncta ꝑ mundū. ꝛ c. per principalem. Item ep̄us in eius dyocesi. Et omnes temporales in cuius territorio quis domiciliū habꝫ. in. l. heres absens ff. de iu. de fo. cō. c. vi. Isti sunt ordinarij ꝛ cōpetentes iudices. dñi tñ temporales non fundant intentōes suas ꝺ iure cōmuni contra omnes in territorio suo. sicut epi in dyoce. suis. Pro ꝗ no. in. c. sup eo. de proch. in. c. j. de reli. do. Item etiam inferiores possunt esse ordinarij. ꝛ habere iurisdictōem ordinariam ex priuilegio vel consuetudine. ꝺ of. ordi. cum ab ecciaꝫ. de fo. cōpe. cuꝫ contingat. Archiep̄us vo non est iudex ordinarius subditoꝝ suffraganeorum suoꝝ. sed solum in dyocesi sua, et super ip̄os suffraganeos habet ordinariam iurisdictōem. vt in. c. pastoralis. ꝺ offi. ordi. Unde non potest adiri ꝑ simplicem querelam ab ip̄is subditis suffraganeoꝝ. nisi in casibus. vt ibi in ca. gratum. de offi. dele. Item legatus ē ordinarius in ꝓuincia sibi decreta. vt in c. j. de offi. leg. li. vj.

Qualiter actor debꝫ se habere in adeundo iudicem.

Ed qualiter in

T adeundo actor debeat se habere tractat Guil. in spec. de cōpe. iudi. aditione. §. viso. quia si est ordinarius actor per se vel ꝓcuratorem suum. ff. de ꝓcu. l. j. accedat ad eam hora congrua. vt de offi. deleg. consuluit. Ut cum sedet ꝓ tribunali. non quādo comedit vel est in diuinis vel in via. iij. q. iij. §. spacium ꝛc. Et factum suū coram eo ꝓponat ꝑ se si est discret⁹. Alioquin per alium. de iudi. pastoralis. Et petat aduersarium citari seu vocari ad causam. de iuð. c. j. quia ꝑ citatōem debet inchoari ꝓcessus. Est eñ citatio fundamentū ꝛ principiū ordinis iudiciarij. de quo in glo. c. eccia. ꝺ consti. sicut litis contest. est fundamentū ꝛ initium litis seu iudicij. vt dictū est supra Quia dicit notabiliter lex insti. de pe. here. §. vltra ꝛc. ꝙ omniū actionū instituendaꝝ principiū ab ea pte edicti constituitur que est in ius vocando. Si iudex est delegatus accedat eum vbicūꝙ eum inueniat. quia ip̄e qñꝫ certo loco ꝛ consistorio caret. In loco tamen honesto ꝛ cōgrua hora. de offi. dele. consuluit. Pro quo no. in clemē. quis. ꝺ appella. Et litteram cōmissionis sibi ꝓsentent. ꝛ tunc incipit hr̄e iurisdictōeꝫ de appel. vt debitus. Requiras eñ hūilit vt mādatū ap̄licū exequēdo aduer-

sarium citet ꝛ sine mora decretum cita
tionis obtineat ad effectū iurisdictiõis
ꝑpetuande. de of. dele. gratū. An ꝑ sub
delegatõnem ꝑpetuet iurisdictõ recur
renduz est ad notata in. c. q̄uis. de offi.
dele. li. vj. Item faciat ipam citationē
ab ordinario vel delegato decretā citi⁹
exequi ɔtra aduersariū. ne ꝑ ipsum ad
uersariū coram alio iudice possit ꝑue
niri vt no. in alle. c. vt debitus. Ad in
telligentiā illius aduertendū. qꝛ in plu
ribus ordinarijs qn̄qꝫ est gradualitas.
interdū accumulatio foꝛ. vt no. in. c. cū
ab eccl'iaꝝ. de of. ordi. c. cū cõtingat. de
fo. cõpe. Ubi est pluralitas iudicū per
modū accumulatõnis locus est ꝑuen
tioni. vt q̄ primo citat sit iudex ꝛc. al's
secus. Item idem est in delegato et or
dinario. vt in. c. vt debitus. Et ista ꝑuē
tio fit ꝑ citationē. vt ibi. Posset etiam
fieri ꝑuentio ꝑ domicilij mutationem.
de fo. cõ. c. ꝓposuisti. Item ad effectuz
litis pendentiā indicendi accederet ad
ꝓcurandū citatõez aduersario intima
ri. Ex quib⁹ collige tres citatõnum effe
ctus. Iudex ḡ ad petitionē actoris di
scernere hꝫ ꝑtem ream citandā. Et hu
iusmodi citatio põt fieri ꝑ lr̄as iudicis
vel viua voce. Uiua voce fit multipli
citer. Qn̄qꝫ ꝑ ipm iudicē q̄ ore ꝓprio ci
tat. Qn̄qꝫ ꝑ tabellionez. Et põt ipse ta
bellio de tali citatõne ꝑ ipm facta testi
ficare ꝛ scribere se citasse. Qn̄qꝫ ꝑ ꝑtem
in vim tm̄ ꝓuocationis ad cām. de ap.
cū sit. ꝛ. c. bene. Qn̄qꝫ ꝑ nunciū. de offi.
dele. prudentiā. de ap. cū parati. ꝺ quo
in spe. de cita. §. sequit. ꝛ notat in. c. qm̄
de ꝓbat. Et fit etiā vt dixi ꝑ lr̄as. Et q̄d
debeant cõtinere lr̄e citatõnis patebit
inferius. Et ponit Guil. in spe. de cita.
§. iam de citatõne. Põt etiā addi terci
um membꝝ vel tercius modus citan
di vt dicit Io. an. in addi. spe. de cita. §.
sequit. Qd̄ fit etiā citato ipso reo vt cū
ꝑsona capit ꝛ inuite ducit ad iudiciuz.

De qua scripsit Io. an. in. c. romana. et
§. ɔtrahentes. de fo. cõpe. li. vj. Si ergo
iudex est delegat⁹ q̄ est auditor. rescrip
tum seu lr̄as ɔmissionis recipiat reue
renter ꝛ deuote. qꝛ ꝑ salutatõez ꝛ bene
dictionē inducunt effect⁹. de quib⁹ in ꝓ
he. vj. Et q̄lit pñtator i pñtādo et iudex
in recipiendo ꝛ in inspiciendo resc̄ptuz
debeant se habere. tradit Guil. in spec.
de rescripti ꝑsentatõne. §. j. in princ. Et
quõ suꝑ ꝑsentatõne ꝛ receptõne rescri
pti debet fieri ad mandatū iudicis in
strumentū ꝑ tabellionē ibi etiā tractat
et q̄ totus tenor rescripti scribat inter
acta. Et scribat notarius sub hac foꝛā.

Forma instrumenti de presentatiõe
rescripti.

I n nomie domi
ni Amen. Anno natiuitatis
eiusdē. Mcccclxix. Inditõne
tali pontificat⁹ sanctissimi in xp̄o p̄ris
ꝛ dñi nr̄i dñi pauli: diuina ꝓuidētia pa
pe. ij. die. x. mensis nouēbris hora. iij.
vel quasi in opido Erfordeñ. Moguñ.
dyocet. in curia habitatõnis venerabil
viri dñi Hunoldi decani ꝛ corā eodem
dño decano in meiqꝫ notarij publici et
testiū ifrascriptoꝝ pñtia ꝑsonaliter cõ
stitutus. Talis clericus vel laicus talis
dyocet rescriptū apl'icum vel lr̄as apo
stolicas cui⁹ vel quarū tenor inferi⁹ de
scribit. Uera ipsi⁹ dñi pape bulla plū
bea in cordula canapis pendente. mo
re romane curie bullatas sanas integ̃s
ꝛ illesas. ac omi ꝓrsus vicio ꝛ suspitiõe
carentes. ꝑdicto dño decano ꝑsentauit
Eundemqꝫ dominum decanuz humi
liter requisiuit. quatenus in causa seu
causis sibi commissis aduersus talem
et tales in eodem rescripto vel in eisdē
literis principaliter nominatos proce
dere. et eosdem citare seu literas citato
rias contra ipsos sibi decernere ꝛ cõce
dere et iusticiam facere dignaret. Qd̄

quidem rescriptum vel quas quidem
literas aplicas idez dñs decanus ad se
recepit reuerenter vidit ⁊ ꝑlegit. ac eius
vel eaꝝ tenorem ꝑ me in act. cause con
scribi mandauit. ⁊ citatonis literas cō-
tra p̄fatos N. ⁊ N. fieri decreuit. Tenor
autem rescripti p̄dicti seu literaꝝ com-
missionis talis est. Paulus ⁊c. Dñ er-
go sic totus tenor rescripti redactus est
in act. fidem facit etiā si rescriptum ꝓ-
deret. De quo in. c. cum in iure. de offi.
dele. ⁊ cum olim. de priuil. In his ⁊ si-
milibus est sciendū ꝙ tabellio debet p̄
dicta scribere. quia officiū tabellionis
est oīa que occurrūt in iudicio ſm iu
dicis p̄ceptū sigillatim ⁊ ordinate scri-
bere. ⁊ ꝑtibus exemplū tradere. ⁊ tradi
toꝝ exemplar retinere. vt no. ꝑ Hosti.
de ꝓba. quoniā contra. Si aūt citatio fi
at ꝑ nunciū scribat sic notarius. Talis
iudex iniunxit tali nuncio suo vt talez
citaret ad petitōnem ⁊ instantiaz talis
tali die ⁊c. vt no. in. c. qm̄. de ꝓba.

Forma citatōnis delegati.

DEcanus ecclesie
beate Marie Erford. Magū.
dyoc. Iudex cause ⁊ ꝑtium in
frascriptaꝝ vel iudex ad infrascripta a
se. ap. specialiter deputatus seu delega
tus. Uniuersis ⁊ singulis abbatibus.
prioribus. p̄positis. decanis. diuinoꝝ
rectoribus. clericis ⁊ notariis publicis
quibuscūq ꝑ ciuitatē ⁊ dyoc. Magū.
ac al's vbilibet ꝯstitutis. ⁊ specialiter ta
li vel tali plebano. Salutē in dño ⁊ mā
datis nostris. imo verius aplicis. firmi
ter obedire Literas sanctissimi in chri-
sto patris ⁊ domini nostri dñi pauli di
uina ꝓuidentia pape. ij. eius vera bul-
la plumbea in cordula canapis pendē
te more romane curie bullatas sanas i
tegras et illesas. ac oīmi prorsus vicio ⁊
suspitōne carentes. in mei notarij pu-
blici et testium infrascriptoꝝ presentia
ꝑ talem in eisdem literis principaliter
nominatum p̄sentatas. Nos cum ea q̄
decuit reuerentia noueritis recepisse.
Quaꝝ tenor dinoscit esse talis. Paulus
eps ⁊c. Post quaꝝ literaꝝ presentatio-
nem ⁊ receptōnem fuimus ꝑ p̄dictum
N. requisiti. vt in causis nobis delega-
tis aduersus talem ex aduerso in eisdē
literis principaliter nominatum proce
dere. citatoriasq lr̄as ꝯtra eū decernere
⁊ iusticiaz sibi ministrare dignaremur
Nos igitur decanus iudex predictus
volentes mandatū apostolicū exequi
vt tenemur vob ⁊ vestruz cuilibet in v̄
tute sancte obedientie ⁊ sub pena excō-
municatōnis quā in vos ⁊ vestrū quē-
libet p̄sentis mandati ꝯtemptorem et
neglectorem in his scriptis. triū tamen
dierum canonica monitōne p̄missa vl'
preuia ferimus firmiter ⁊ districte pre-
cipiendo mandamus quatenus visis p̄-
sentibus accedatis quo ꝓpterea fuerit
accedendum. p̄fatum N. publice cita-
re curetis: quez nos ꝑemptorie citamus
ꝑ presentes vt die tali ⁊c. vel die. xii. a p̄
sentium insinuatōne ⁊ publicatōne cō
putanda. Quoꝝ dierum quatuor ꝓ p̄-
mo ⁊ quatuor ꝓ scdo et reliquos ꝓ ter-
cio. ⁊ ꝑemptorio termino assignamus.
compareat ꝑ se vel sufficientem procu
ratorem Erford. in curia habitationis
nostre hora terciarum. coram nobis ta
li die de iusticia responsurus. Citantes
etiam eundem ad omnes actus iudici
ales in iure obseruari cōsuetos. grada-
tim et successiue vsq ad sententiam dif
finitiuam inclusiue. Cum intimatione
ꝙ siue cōparuerit siue non. nos nihilo-
minus quod iustum fuerit faciemus.
Diem autem nostre citatōnis ⁊ formā
⁊ quid feceritis in premissis nobis per
vestras patentes literas hanc seriem li-
teraꝝ ꝯtinentes. aut instrm publicū fi-

deliter rescribatis Datum ⁊ actum Er
ford. in ꝑdicta curia nostra Anno dñi
⁊c. nostro sub sigillo. Et ista forma fre-
quentat̃ cõmuniter. licet sub aliis verb
ponat spe. ti. de cita. §. iam de citatõne
⁊. §. viso de citatione. Et ista forma so-
nat de vnico iudice delegato. Sꝫ qñꝗ
dant̃ plures. s. duo vel tres. ⁊ isti quan-
doꝗ dant̃ simpliciter. de offi. dele. in. c.
cum cãm. Qñꝗ cum diuersis clausu-
lis. qꝛ qñꝗ cum clausula ꝙ si nõ omẽs
interesse poteritis. duo vestrum nihilo
minus exequant̃. de offi. dele. pruden
tia. in prin. ⁊. c. cum sup. Qñꝗ cũ clau-
sula ꝙ si ambo interesse non poteritis.
alter vestruꝫ nihilominus exequat̃. Et
hoc qñ sunt duo iudices vt in dicto. c.
prudentia. in. §. Idem quoꝗ. Quãdo
ꝗ cũ clausula. quatenꝰ vos vel duo. aut
vnus vestrũ. Prima clausula ponit̃ in
rescripto appellatõnis qđ ꝓducitur in
audientia literaꝝ contradictoriarum.
Qñꝗ partes nõ ꝯueniũt in vnum iu-
dicem. quia tũc dant̃ tres cum clausu-
la. ꝙ si nõ omẽs ⁊c. et quelibet partiuꝫ
eliget vnum. ⁊ cancellaria dat tercium
et tũc omnes tres habent ꝓcedere. nec
duo habent ꝓcedere nisi tercius se ex-
cuset. vt in dicto. c. prudentia. Vltima
clausula frequentat̃ in literis cõserua-
toriis. quando dant̃ conseruatores ec-
clesiis vel vniuersitatibus studiorum.
quia tũc ponit̃ clausula. quatenus vos
vel duo aut vnus vr̃m ⁊c. Et tũc quili-
bet insolidũ ꝓcedere potest a principio
Secunda forma ꝑ quã dant̃ duo iudi-
ces cum clausula. ꝙ si nõ ambo. hodie
non est in vsu. Quando ergo dant̃ plu-
res iudices cum predictis clausulis. de
bet de huiusmodi clausulis fieri men-
tio in citatõne sic dicendo. N. decanus
ecclesie beate Marie iudex vel conser
uator venerabilium ⁊ circumspectorũ
viroꝝ dominoꝝ magistroꝝ doctoruꝫ ⁊
scolariuꝫ alme vniuersitatis studii Er-
ford. vna cum ceteris nostris in hac ꝑ-
te colleg. Cum clausulis. quatinꝰ vos
vel duo aut vnus vestrũ ⁊c. a sede apo
stolica delegatus. Qꝛ aũt delegatꝰ quo
ad nomen ꝑmitti debeat ⁊ ꝑponi patꝫ.
qꝛ repñsentat ꝑsonam dñi pape. de offic.
dele. cum olim. cum concor. Et quãdo
sunt plures delegati tũc maior ⁊ digni
or debet ꝑponi. de quo in spe. de citati.
§. viso de citatõne. ver. porro. Circa qđ
notat̃ vnum dubiũ facti. ponamus. cã
delegata fuerat olim epõ pragensi. nũ-
quid postea cũ eccl'ia ista fuerit metro-
politana. ipse factus archiepõs ꝓcedere
poterat in causa prius corã eo inchoa-
ta. Io. an. in addi. spe. ti. de delegato. §.
licet. ver. restat. videt̃ tenere ꝙ sic. si no
men ꝓprium esset expñssum in commis-
sione. Ratio qꝛ per dignitatem archie-
piscopalem nõ desinit esse epõs. Vnde
papa vocat seipsũ epm. facit. l. eos. in
fi. C. de no. mu. li. x. Istud dubium mo
uere potest ꝓpter ludẽtes ad scacas. vt
ibi dicit Io. an. ꝑ eandem legeꝫ fuit iu-
dicatũ ꝙ qui in ludo scacoꝝ querit ma
ctare socium cum pedona facta regina
victor erit. Pro quo Io. an. in additio
ne vbi supra. vbi plures. l. ⁊ ratõnes ad
ducit. Dicit tamen ꝙ padue audiuit ꝓ
nunciare ꝯtrarium. Concordando di-
stinguit. primum dicit ꝓcedere. quãdo
ꝯuentio fuerit facta de certa pedona. se
cundum quando de certa nõ esset con-
uentum. Item in forma mandat dele-
gatus omĩbus sup quos habet iurisdi-
ctionem ꝗ̃tum ad hoc. quia al's sua iu
risdictio nõ posset bene explicari. de of
fic. dele. c. j. ⁊. c. preterea. et. c. sequen. de
quo in spe. ti. de cita. §. viso de citatiõe.
versi. quid si delegatus exemplificat. ⁊
c. sequenti. An auteꝫ tenor rescripti de-
beat totus inseri in citatione. legitur et
notatur in. c. ij. de dila. ⁊ no. Io. abeuru
nicus in glo. iij. q. ij. si episcopus. ꝙ ali-
as non valet citatio. de hoc no. in. c. ve.

filens. de accusa. super finem vltra glo. Sed ipsum rescriptum bullatum non tenet mittere citato. vt no. in. c. ij. de dila. Aliqui etiam inserũt in citatõne libellum. de quo in. c. ij. iam alle. de dila. Item citat ad respondenduz actori de iusticia. Aliqui citant primo ad dicendum contra ꝯmissionem quicq̃d dicere vel opponere voluerint ꝯtra eam. et iste terminus seruat in curijs ꝑ substãtiali. Item ꝙ possit iudex ꝛ debeat cõminari. ꝓbat in. c. cum ex lr̃is. de resti. in integ. in fi. ꝛ in spe. de cita. §. viso de citatõne. versi. Quid si iudex ita dicit. Item ꝙ in forma citatõnis apponitur ꝙ executor debet rescribere diem ꝛ horam. de hoc no. in spe. de cita. §. vlti. vs. Si vo mandat. Iudex delegatus quãdoq̃ non ꝑcedit ꝑ se sed causam cõmissam subdelegat. Et erit forma subdelegationis ista vt sequitur. N. decan⁹ ecclesie beate Marie Iudex cause ꝛ partium infrascriptaꝝ a se. ap. specialit delegatus. honorabili viro tali cantori vl scolastico: Salutem in domino. Litteras sanctissimi in xp̃o patris ac domini nostri dñi Pauli diuina ꝓuidentia pape secundi. nos noueritis recepisse sub hac forma verboꝝ. Paulus ep̃us ꝛc̃. Sed quia nos tam nostris ꝗ ecclesie nostre negocijs legitime prepediti cognitõni ꝛ decisioni negocij huiusmodi ad presens vacare ꝛ intendere commode non valemus. Idcirco de vestra legalitate plurimuz confisi vobis i hac parte ꝯmittimus vices nostras donec eas ad nos duxerimus reuocandas.

Forma reuocatõnis iudicis subdelegati.

Dudum litteris apostolicis huiusmodi nobis presentatis. ac per nos cũ debita reuerentia vt decuit receptis nos forma ꝛ tenore earũdem diligenter inspectis: attendentes ꝙ ꝑtunc arduis ꝛ legitimis nostre ecclesie ac alijs prepediti negocijs eaꝝ executõni debite prout voluissemus intendere non poteramus. Vobis dominis N ꝛ N. supradictis et vestrum cuilibet in hac parte ꝯmisimus vices nostras donec eas ad nos duceremus reuocandas, ꝓut i nostris literis desuꝑ confectis plenius cõtinet. Et quia de executõe presenti huiusmodi literaꝝ apostolicarũ ꝑsonaliter ꝓut tenemur intendere volumus. Idcirco ꝓpter hanc et certas alias causas animũ nostrum ad hoc mouentes huiusmodi per nos vobis factas commissiones tenore presentium duximus reuocandas. et presentibus reuocam⁹ ac omnes ꝛ singulas causas coram vobis aut altero vestrum in vi h⁹mõi per nos vobis facte commissionis quolibet inter quoscunq̃ et supra quacunq̃ intentatas in statu quo coram vob aut altero vestruz tempe notificatõnis huiusmudi nostre reuocatõnis fuerint et existant. ad nos ex certa scientia aduocauimus ꝛ aduocamus ꝑ p̃ntes. Que omnia et singula vobis omnib⁹ et singulis supradictis et alijs quoꝝ interest aut sua interesse putant. tenore presentium intimamus. ꝛ ad vestraz ꝛ cuiuslibet vestrũ noticiã ꝛc̃. Et aliq̃ subiungũt mandatũ. s. Mãdãtes vob q̃tinus in hmõi negocio ꝑcedat sm traditaz a se. apo. vob formã. ꝛ al's ꝓut de iure fuerit ꝑcedendum. In cui⁹ rei testimoni um literas ꝑsentes fecim⁹ nostri sigilli appensione ꝯmuniri. Datũ ꝛc̃. Et licet ponat in forma: sꝫ q2 nos tam nr̃is ꝛc̃. Licet ista dicat. tñ põt fieri subdelegatio ꝑ sola volũtate. dato nõ fuerit aliq̃ legitimo impedimento ꝑpeditus delegatus. de offi. dele. pastoralis. p⁹ princ. vt ibi per Innocentiuz. Sed si malicio se velit se exonerare. tũc subdelegatũ

compellere nequit ad causam recipiē-
dam si de malicia constat. vt ibi. ꝛ pōt
fieri ptibus etiam inui.eo.ti.sup questi
onū.§.eum vo. Et subdelegatus dele-
gati habentis iurisdictōem habet etiā
cohertionē.al's delusoria videret sua iu
risdictio.eo.ti.ex lris. Delegatus autē
subdelegatū college non tenet admit-
tere.de quo in.c. coram.§.nuncius vo
eo.ti. Dicit in forma cōmittim⁹ plena-
riam ꝛc.vl' donec ꝛc. In isto est magna
diuersitas.q2 si subdelegatus ē simpli-
citer.tunc censet delegatus in totū. Si
ipe subdelegatus vti cepit iurisdictōne
nō poterit a delegato reuocari. Item si
a subdelegato fuerit appellandū. tūc si
est datus nō in toto appellat ad delega
tū.datum cum cla.appe.re.nō ad Pa-
pam.vt in.c.cum te.ꝛ.c. sup questionū
§.porro.eo.ti. Et idem si solam execu-
tōem snie sibi reseruauit. vt in.c.si sub-
delegatus.in fi.ō offi.dele.li.vj. Sz fal-
lit in duobus casibus in qbus appella
tur non ad delegatū sed ad papam.de
quibus in.c.si is cui.ꝛ.c. si a subdelega
to.eo.ti.li.vj. Et qñ est vnicus delegat⁹
pōt pluribus subdelegare. vt no.in ca.
cum te.alle. Dicit etiam in forma man
damus ꝛc.quia delegatus bene pōt cō
pellere subdelegatū ad cām suscipien-
dā.nisi constet ꝙ maliciose vellet se ex-
onerare vt iam dixi. Item dicit in cu-
ius testimoniū. Nam subdelegatio ꝓ-
bat per lras delegati solo sigillo suo si
gillatas.

Forma citationis ordinarij ꝛ declaratio eiusdem.

O Fficialis curie episcopalis mogunt.vel al's
plebano vel rectori talis ec-
clesie. Salutem in domino. Vobis in
virtute sancte obedientie firmiter ꝛ di-
stricte ꝑcipiendo mandamus.quaten⁹
accedatis quo ꝓpterea fuerit accedēdū
talem ad nram pñtiam citare curetis:
quem nos citamus pemptorie ꝑ ꝓsen-
tes.vt tali die compareat in iudicio le-
gitime coram nobis querelis talis fina
liter responsurus. Datum ꝛc. Talis for
ma est breuis. quia ipius iurisdictio iā
est fundata ꝛ radicata a iure. exquo est
iudex ordinarius ꝓprius ꝛ natural' ipi⁹
citandi. Vnde non oportet in citatōe
exprimere causam ex qua competat si-
bi iurisdictio.seu quare habeat iurisdi-
ctōem sup eū sicut facit delegatus dū-
modo recipit rescriptū apostolicū ꝛc.
vt in forma. Item talis citatio dirigit
plebano in cuius prochia deget ipe ci-
tandus ꝛ habet domiciliū.ꝛ cōmittit si
bi citatio facienda. Posset tñ ipi citan-
do dirigi ꝛ ad eum mitti si clericus est.
Sed quia tutius est citatiōem per aliū
fieri qui ō hoc testificet.q2 ꝑ citatū pos
set occultari.de quo in spe. de cita.§.iā
de citatione.v.j. Et no.de do. ꝛ cōtu.c.
vl. Cōmittit ergo alijs vt citent. vt ꝑ eo
rum relatōem constet de citatōe.vt ibi
notat. Item in citatōis forma ponitur
verbum pempt. Dicit pempt.eo ꝙ di-
sceptatōem perimit.ita vult.l.iij.ff.ō iu
di.ꝛ pimit disceptatōem.i. vltra nō pa-
titur aduersariū tergiuersari. de quo ꝑ
Jo.an.in addi.spe.de cita.§.viso. Ad
uertendū est ꝙ in prima citatione non
est mittendū pempt.vt in.l.ꝓsentaneū.
C.quō.ꝛ qñ iudex.ꝛ in autē.qui semel.
nisi fieret ex causa.vt in.l. contumatia.
ff.de re iudi. Debet ergo citari reus tri
bus edictis.ꝛ tunc terciū edictū est per
empt.etiam si non exprimat.vt no.x.q
ij.in sum. Sed quia ex causa potest vo
cari reus vnico edicto pemptorio.vicz
ꝓpter distantiā viarū. Vel si res celeri-
tatem desiderat.vt in.c. cum ex lris. de
re.in inte.ꝛ sic venit in vsū ꝙ cōit mit-
tūt iudices vnicā citatōz pemp.ꝛ valet

Nec ob hoc solum pot appellari. vt dicit Inno. in palle. c. i. de dilat. Ubi dicit q̄ sola pempt. assignatio prima vice facta non est sufficiens causa ad appellandū. Debet tñ cōtinere istud pempt. cōpetentia intersticia et interualla tempor. vt. xxiiij. q. iij. de illicita. et nota. in ca. i. de dila. et quanta tempa et interualla cōtinere debeat. hoc est arbitriū et arbitrabile a iudice ex distantia viarū negocij et psonarū ac tempis qualitate. vt in. c. cum ex lr̃is. de resti. in integ. no. in c. i. de dila. supra alle. De quo etiam in spe. de cita. §. nunc de tempor. Si tamen fierent tres citatōes. tunc si reus i primo citationis termino non venit reputat contumax quo ad hoc vt teneat actori cōparenti ad expensas. vt no. de pcura. querelā. et in spe. tit. de expen. §. iuxta. ver. sed querit. Sed p contumacia hmōi non inferunt reo aliene pene contumacie. quia nō constituit contumax quo ad hoc vt posset p tanto excō municari vel missio cōtra eum fieri. vt in. c. vlti. de do. et contu. nisi in prima citatione responderet se nō venturuz. qa tunc cōtumacia esset notoria. Si ergo in citatione nō est verbum pempt. citatus non comparens excōmunicari nō pōt. nec patietur missionē saltez si citatus nō est ante iudiciū. Quid aūt de citatōibus iudicialibus que occurrūt in pcessu iudicij faciendi postea patebit. Sed qñ citatio est vnica et pempt. licet tres terminos cōtineat. sufficit vno termino cōparere et solum post vltimum locus est pene. de hoc in spe. de cita. §. viso. et p Jo. an. in addi. spe. sicut in processibus executorijs et c. Item dr̃ in forma vt tali die cōpareat. si ponit in citatōe cōpareas feria. vi. vel die mercurij intelligitur de prima feria sexta vel die mercurij. p. l. eum qui. ff. de ver. ob. no. in. c. exposuit. de dila. Si autē dies illa sit feriata in quā vocatus est reus. an artet citatū ad cōparendū. Vnd̄ hoc pōt cōtingere dupliciter. Vel qr exprimit in citatōne cōpareas tali die dñico. vel nō exprimit. sed dicit cōpareas decima die. et in ista die incidit dies feriata. Inno. in. c. vi. de ferijs post recitatōez opinionū videt placere finaliter. q̄ lz in citatiōe exprimat error dicēdo cōpareas die dñico. vt extunc in causa pcedam⁹ siue error tacite insit. vtputa dicit in citatione cōpareas die decimo. et illa in diem dñicū incidat q̄ sp citatus cōparere teneatur. Rō. quia in citatōne duo vident mandata. vicz q̄ tali die compareat. et si illa die non debet vel nō pōt. nihilominus videt sibi mandatū q̄ cōpareat quāto citius facere pōt. Hosti. tenet contrariū. et cum eo videt tenere Rich. de senis. Jo. caldrini videt ibi dicere. q̄ si error tacite insit tūc teneat citatio. qr tenuit a principio. Vñ lz tunc casus supueniens mandatū suspendat nō ex toto relaxat. et ita sequenti die tenet cōparere. Secus si error est expssus. quia tunc negat citatōnem tenere. Ad hoc euitanduz hodie iudices sunt canti dicēdo in citatorio. decimo die cōpareas si iuridica fuerit alioquin prima die iuridica sequente. Vnde consuluit Jo. an. in alle. c. vi. de ferijs. q̄ hāc cautelā iudices teneant. maxime qr posset esse q̄ apud iudicē nō esset dies feriat⁹ et apud citatū esset. vt ibi ptz p textum. quos singuli epi seruare debent. et ita seruāt curiales. et etiā qñq3 alij iudices. maxime delegati. An aūt teneat citatō et artet in casu pverso. s. si citatio decernit die feriato vt citetur reus ad diē nō feriatū. ibi etiam nota. per docto. et finaliter tenet ibi Jo. an. in nouella q̄ teneat talis citatio. Et distinguit ibi triplicē actum in citatione. Primus actus est preceptum de die citando. Secundus

est illius p̄cepti executio.s. ipsius citan
tis actus. Tercius est ꝓcessus ex tali ci-
tatōne inchoatus. Primꝰ actus vt dicit
non requirit cause cognitōnem. ⁊ ideo
potest fieri die feriato. vt in.l.fi.C. de fe
rijs. Secundus actus ex eadem ratiōe
similiter p̄t fieri die feriato. Terciꝰ actꝰ
est qui est inchoatiuus ꝓcessus. iste cū
habeat cause cognitōnem tali die non
potest expediri. et remittit ad spe.ti. de
cita. §.j.ver. Item ꝙ citatio. Io.caldri.
etiā tenet ꝯtrarium. Et inter alias ratio
nes mouet. quia citatio est de processu
etiam ꝑ se ⁊ principaliter. vt in decret.
qm̄.de ꝓba. Pro hac facit. quia ꝑ talez
actum ꝑpetuat iurisdictio eo ꝙ ē actus
iudicialis. vt no.de offi.dele.licet. Ex q̄
ergo est iudicialis nō debet fieri die fe-
riato. ⁊ est hoc forte tutius. et ita seruat
Qn̄ autem fit citatio vt decima die cō-
pareat. an tūc dies receptōnis seu insi-
nuatōnis literaꝝ citatōnis computet i
numero dierum expressorū. no. Guil.
in spe.de cita. §.viso. ꝟ.penult. ⁊ de di-
la. §.j.ver.sed pone. Et tenet ꝙ non cō-
putet ar.c.sup eo.extra de ap.in fi. Itez
in forma citatōnis non posui de certa
hora.s.compareas die tali hora tali ter
ciarum vel vesperaꝝ ⁊c̄. Ex quo ergo n̄
est prefixa certa hora debet iudex expe
ctare reum ad finem diei.s. vsq₃ ad illaz
horam qua pōt in causaz. q₂ incumbit
an̄ noctis tenebras expedire. de offi.de-
le.cōsuluit. De grā tn̄ pōt eū expectare
vsq₃ ad diem sequentē. vt ibi. Item nec
de loco fit mentio. q₂ ordinariꝰ certum
habet locum siue ꝯsistorium. vt supra
dixi. Secus in delegato. Vn̄ ipse de-
bet certū locū assignare. de rescrip.oli.
⁊.c.fi. Dicit in forma: ꝯpareas legitime
Vn̄ pōt ꝯparere ꝑ se vel ꝑ ꝓcuratorē. vt
postea dicā. Et delegatus regularit nō
potest quem citare vt ꝑsonaliter coraz
eo compareat. Fallit in casibus hoc d̄
quibus in.c.j.de iudi, li.vj. Item dicit

querimonijs talis r̄n̄surus et nō expri-
mit causa ꝓpter quā citat. Sꝫ ꝑ talez ci-
tatōnem nō inducit litis pendentia. vt
in cle.ij. vt lit.pend. Ad hoc ḡ ꝙ citatio
faciat litē pendere ad effectum ꝙ nihil
possit innouari. requirit ꝙ citatio sit in
struens. videlicet ꝙ ꝑ eam cōstet super
quo debeat reus ꝯueniri. Item ꝙ a cō
petēti iudice sit facta ⁊ ꝙ ꝑuenit ad no-
ticiam citati. vt in cle.j. vt lit.pen. De h
tn̄ an in citatione sit causa exprimenda
⁊ quare fiat no.ꝑ Io.an. in addi.spe. §.
j.sup ꝟ. Item ꝙ in ea nulla cā. Ibi vi-
det tenere ꝙ exprimenda sit causa ꝑ ra
tiones plures quas ibi adducit. sed cō
muniter nō seruat. Itē citatus citatur
solū vt respondeat querimonijs acto-
ris in causis in quibꝰ posset ꝓcedi lit. n̄
contest. vt sunt inquisitōes. accusatōes
⁊c̄. de quibꝰ supra feci mentōez. Posset
reus a principio citari ad totam causaz
scꝫ ad ꝓcedendū ⁊ ad ꝓcedi videndum
in tali cā ad om̄es ⁊ singulos actus in-
cumbentes. seruatis terminis debit' et
ꝯsuetis vsq₃ ad diffinitiuā sententiaz in
clusiue cum om̄ibꝰ ⁊ singulis actis a-
ctitatis. scripturis literis ⁊ munimētis
quibus in negocio hm̄ōi vti intendit. ⁊
se iuuare cū intimatōne ꝙ siue compa
ruit vt p̄fert siue non. nos nihilominꝰ
in causa p̄dicta ꝑut iustum fuerit ipsiꝰ
citati cōtumacia seu absentia nō obstā
te ꝓcedemꝰ. ⁊ eo' vlterius nō nisi ꝑ val-
uas eccl'ie p̄dicte citato. Et qn̄ talis est
causa priuilegiata. vt electio. postulatō
⁊c̄. ⁊ eodē modo citat. nō oportet eum
ꝓpterea postea ad singulos actus d̄ no
uo citari. Alias si nō est causa priuile-
giata in ꝓcessu. vel si est talis citatio ꝙ
isto modo non est citatus. sed solū q̄ri-
monijs responsurus ⁊c̄. tunc oportet
ipsum ad singulos actus vocari. vt vi
detur dicere Guil. in spe. de citatione.
§.viso. Dicit tn̄ ibi Io.an. in addi. ꝙ h
procedit vbi iudicium nō est in loco re

moto a dyoc. citati. puta in curia. Naz tūc q2 esset difficillimū citatōnes p singulis actib9 mitti pōt pcedi ad examinationē cause z diffinitōez si ps nō venit. Si aūt ps venit vel pcurator citabitur ad singulos actus. etiā si in vno fuerit cōtumax. de quo pleni9 p Jo. an. in addi. spe. de cita. §. viso. sup v. dñs aūt meus. De cōminatōne quid debeat fieri dixi z remisi sup forma citatōnis delegati. Non tñ cōminatio talis faciēda est de necessitate. nec habet vim pempt nisi alias pempt. exprimat. de q̄ in spe. de cita. §. viso. v. sed querit. In fine citatōnis ponit Datum zc. nec subscribunt testes zc. q2 sufficit literā citatōis esse sigillataz sigillo iudicis. siue sit ante iudicialis. siue de iudicialib9. vt no. in. c. qm̄. de pba. Citatōnes tamen que emanāt de curia redigunt p tabellionē in publicam formā. z hoc est tutius in arduis maxime coram delegato. Et tm̄ de decreto citatōnis z eius forma. quē tamen extendi potest sicut visum fuerit expedire.

De actu citatōnis.

Nunc videamus

de actu ipsius citatōnis qualiter iste se debeat habere cui ɔmittit citatio facienda p lras vl voce viua. q2 debet accedere ipsum citandū z citare sm q sibi est iniunctū si citandus copiā sui facit. Si nō pōt eum habere psonaliter de hoc ptestet z de diligentia circa hoc facta. Et semp citandus est quis si inuenit de eo qui mit. i pos. cau. rei ser. ca. vl. Si nō inuenit citetur pcurator eius si quē dimisit quē dimittere tenetur qui se absentat. maxime si semel est citatus de procu. dilectus. de eo qui mit. in pos. ca. fi. Si pcuratorem non dimisit faciat citationē ad domū et requirent amici. de quo in ca. causam que. de do. z contu. z ibi in glo. et in ca. vlti. eo. ti. z in ca. vlti. de eo qui mit. in pos. Item in ecclesia in cuius parochia deget z moratur cuz populus conueniret ad diuina. Et tradit certa forma in citatōne. videlicet in tali vel tali loco publicetur. Et ista forma est seruanda in. l. diligenter. ff. mandati. in. c. cum dilectus. de rescrip. vt in citationibus que emanāt a curia. in quibus scribitur. si eius copiaz habere poteritis. Alioquin in domo habitatōnis sue z in ecclesia cathedrali zc. Non tamen debet citans intrare domum citādi eo inuito. quia faceret ei iniuriam. ff. de in ius vo. l. plerisq. de quo in spe. de cita. §. sequit. ver. sed an reo. z in cle. causam de electione. Et dicit absens q̄ est extra puinciam. vt ibi no. Sed diu ergo quis copiam sui facit non est citandus ad domum. quia ad citatōnem ad domū recurrit quasi ad vltimuz refugium. vt no. Hosti. de do. z contu. causam que: nisi in casibus in quib9 etiam sufficit prima vice. z quando habet locum citatio ad domum. plene no. p Innocen. z alios in ca. vlti. de eo qui mit. in pos. imo nō sufficeret denunciari pcuratori si ipse est psens. Ita tenet Vincen. in. c. vlti. d do. et contu. z qñ loc9 citandi non potest tute adiri papa mandat citationem fieri per edictū. de quo de iudi. ca. j. in cle. Et potest iste cui cōmittitur citatio facienda per alium citare. vt tenet Gof. et Hostien. in ca. vl. de eo qui mit. in pos. Licet ipse petrus et abbas tenent contrarium. Et debet fieri citatio claris verbis. An autē credatur nuncio referenti se citasse tractat Guil. in spe. de cita. §. sequit. v. sed nū quid credet. z sequēti. z ɔ ulit ibi q iudex quilibet. maxime delegatus psente actore et tabellione iniungat nuncio q ipse talez reum ex parte sua citet sub

tali forma. Sic ꝙ tali die ⁊ loco ꝑemp.
ꝯpareat in tali cā coram eo r̄ńsurus. et
tūc notariꝰ id ꝑceptū iudicis ⁊ manda-
tuz nuncio factū redigat in act. Quia
dato ꝙ nuncio credat̃ sup actu citatōis
ꝑ eū facto. nō tñ credit̃ sibi sup cōmissi
one facta sibi. vt ibi dicit Jo. an. i addi.
Nam goff. tractando de edicto. si q̇s in
ius vocatꝰ ⁊c̃. Dicit ꝙ ad h̃ ꝙ locus sit
huic edicto sex esse necessaria. q̇ꝝ scōm
ponit ꝙ de mādato iudicis facta sit ci-
tatio. Et hoc ponit ꝓpter malos nunci-
os q̇ sine mandato vocāt interdū. Et ꝓ
pter h̃ ꝙ dicit Jo. an. in addi. spe. i loco.
statim alle. Et reprobat qꝺ in multꝭ fo
ris seruat̃. ꝙ ꝑceptū nuncio factū de ci-
tando nō scribit̃. Sz qñ scribit̃ relatio
citatōnis dicit̃ sic. Retulit talis nunci
us se de mandato iudicis citasse talem
⁊c̃. Cum tñ ipsiꝰ officiū nō sit circa mā
datū. ꝫ circa executōez mandati. Scri
bat ḡ notarius in actis quō talis iudex
ꝯstituit talem nunciū suū ad citatōnes
in tali cā faciendas. qui nunciꝰ iurauit
corꝑaliter tacto euangelio sancto oīs
ambasiatas ⁊ citationes in ea cā sibi ꝑ
iudicem impositas ⁊ ꝑ ipm iudicē im-
ponendas fideliter facere et referre. Et
ibi etiā ipse Jo. anꝺ. in addi. in isto du-
bio. An credat̃ nuncio etiaz publico et
iurato sup citationibꝰ. Vel an potius
standū sit iuramento ꝑtis volentis iu-
rare se nō citatā recitat diuersas opini-
ones quid sentiāt circa hoc doctores ⁊
practici. Hosti. in sum. rubri. de contu-
ma. §. ij. ver. quid si absens. tenet fina-
liter ꝙ hoc est relinquendū arbitrio iu
dicis qui ꝑsonarum ⁊ negocij qualita-
te pensatis vel credat nuncio vel negā
ti se citatum iuramentū deferat ad sui
innocentiā ostendendam. Et hoc pla-
cet Jo. an. in addi. vbi supra ꝓpter gra-
ue periculum qꝺ immineret probo vi-
ro nō citato ex dicto vilis ribaldi. nō ta
men est hoc sic arbitrarium sicut illud

de quo in. c. ꝯsuluit. de off. dele. de quo
nō licet querelari. Unde si iudex h̃ ca-
su male arbitraret̃ ꝓpter grauamē pōt
appellari. q꞉ videmꝰ q̄ñq꞉ pessimos iu-
dices sicut et nuncios. Qñ v̊o citatio
fit ꝑ literas ꝓbat̃ facta citatio hoc ipso
ꝙ citator remittit literam citatōnis seu
cōmissionis sibi facte apponēdo ibi si-
gillum suū. ⁊ hoc habet generalis con-
suetudo. ita no. ꝑ Hosti. in. c. qm̄. de ꝓ-
bati. Tñ melius est ꝙ ꝑ literas suas re-
scribat diem ⁊ formam sue citatōnis fa
cte. maxie qñ fit citatio vt die. x. vel. xij.
compareat ⁊c̃. Qualiter aūt debeat ci-
tari capitulūz no. in. c. bone. j. de electi-
one. q꞉ ipsum capitulū capitulariter ag
grauatum citari debet si pōt repiri. Si
nō pōt reperiri cōuocari. vel si nolunt
aggregari. tūc faciat hō qꝺ pōt. Vñ ci-
tetur publice in ecclesia. vt ibi dicit̃ in
glo. q̄ incipit. Et sic citent̃ etiaz singuli
nō tanq꞉ singuli: ꝫ tanq꞉ illi ex quibus
ꝯstituit̃ capitulum ⁊ qui vna cuz alijs
faciūt caplm. al's citatio nō valeret. q̄a
causa capituli nō est causa singulorūz.
vel ecōuerso. xij. q. ij. qui manumittit̃.
Et no. in ca. bone iam alleg. Facta igit̃
citatōne si fit ꝑ nunciū redeat nuncius
ad iudicem. referendo sibi in p̄ñtia ta-
bellionis qualiter vbi ⁊ qñ ⁊ ad q̇d reū
citauit. Et ista nuncij relatio est in actꝭ
scribenda. Et potest sic scribere tabel-
lio. Anno domini ⁊c̃. die tali coram ta
li iudice in mei notarij presentia talis
nuncius retulit se citasse talem inuen-
tum et personaliter apprehensum vel
si non fuit apprehensus retulit se dixis
se procuratori tali vel familie sue ꝙ die
tali. tali hora compareret coram predi
cto domino iudice ad procedendum ⁊
ad procedi videndum in tali causa que
vertitur inter ipsum ⁊ talem super tali
re. vel ad iurandum vel ad iurare vidē
dum de calumnia. vel ad videnduz iu-
rare testes ⁊c̃. Jlle v̊o cui cōmittit̃ cita

tio facienda p literas solet in cedula af fixa citatõne vel in ipsa citatõnis carta a tergo scribere sub hac forma. Ego N. plebanus vel rector talis eccl'ie talem ſm formaz presentis mandati vel citatõnis citaui tali die vt tali die compareat coraz tali iudice in cã tali per se vel per ꝓcuratorē. iuxta p̄sentium literarum ꝯtinentiam ⁊ tenorem. vel recognosco me literas p̄sentes tali die vl' tali publicasse ⁊ intimasse et esse fideliter executum ipsum citando ꝓut recepi in mandatis. In cuius testimoniuz sigillum meum presentibus est appensum Vtrum autem ordinarius possit citare subditū suum extra iurisdictionē suam per per nuncium vel per literas l. e. ⁊ no. ꝙ sic. in. c. romana. in. §. ꝯtrahentes de fo. compe. li. vj. Quia igitur citatus sic per iudicem ⁊ de ipsius mandato debet in termino coram ipso iudice comparere. Et hoc si est iudex ordinarius suus iste qui citat seu citare mandat vel delegatus. ⁊ hoc exprimit' in citatone. vt supra dictū est. Vel si etiam non est suus ꝓprius iudex ordinarius. habet tamen alias iurisdictõnem ordinariam. ⁊ in citatõne exprimit' talis cã que si vera esset deberet coraz eo respõdere. s. quia dicit eum contraxisse vl' deliquisse in terra que est scilicet de iurisdictõne citantis de quo plene per docto. in. c. ij. de dila. Alias si nõ compareret cõtumax reputaret'. Si vo citatio esset talis que nõ artaret ad veniendum. ⁊ p consequens nõ inferret contumaciam sicut est citatio temeraria que citatum non artat. vt in. c. bone. §. de elec. ꝯcor. cle. pastoralis. de re iudi. ver. notorium quippe. Et nonnulli sunt casus in quibus citatus venire nõ tenet'. de quibus in glo. notabili in ca. veniẽs. de accu. et ibi p Jo. an. sup ea. Et solet de hoc tradi vna generalis regula. in. c. ij. de dila. videlicet ꝙ vbicunq; in citatõne ponit' aliquid iniustum vel inhonestum. vel tale ꝙ certum est citatio competere exceptõnem declamatoriam iudicij. Vt si citat' spoliatus ꝙ respondeat spoliatori in causa ciuili. vl' aliter in causa criminali. vel militi alterius negocia procurãti exq̃ talis error exp̃mit' i citatõne lr̃e ñ tenet' citat⁹. Et idẽ si alias ē notoriuz ſm aliq̃s. de q̃ dõm vt ibi. Aliq̃ tñ distinguũt q2 aut ip̃o iure deficit iurisdictõ citant. vt si laic⁹ clericũ citaret. et tũc citat⁹ si istõ ē notoriũ veire ñ tenet'. nec valz ꝓcessus ꝯ eũ. aut ope exceptionis p̄t citat⁹ se subtrahẽ ⁊ ꝯparere ⁊ excipe. al's tenebit ꝓcessus ꝯ eũ. de q̃ p io. an. i addi. spe. de cita. §. j. Cõtumax est q̃ trinis edict. vl' vno pemptorio citat⁹ ñ venit. vel veit ȝ nõ obedit. l' illicẽtiat⁹ recedit. ex̃ de exces. p̄. c. ex lr̃is. Ita diffinit Guil. i spe. de ꝯtu. §. j. Hosti. i summa diffinit sic. Cõtumacia ē erga iudicẽ vel p̄latũ ꝯmissa inobia. Et dicit cõmissa q2 sp obediẽdũ. de q̃ de tẽ. orõ. ad aures. i glo. ⁊ sup ea. Et diuersi sũt mõi ꝯtumacie. de q̃ in. c. ij. de do. et ꝯtu. i gl. ⁊ sup ea. i. c. qm̃ freq̃nt'. vt lit. nõ ꝯtest. in §. j. Quia si latitat vel ipedit ne citatio ad eũ pueiat. vel min⁹ instruct⁹ cõparet ⁊c. De q̃ etiã i spe. de ꝯtu. §. j. Itez cõtumacia ē m'ltiplex. Aliq̃ ē cõtumacia va ⁊ ve q̃ alias dr̃ euidẽs l' notoria. vt qñ citat⁹ r̃ndet se nõ vẽturũ. nec ꝙ trãsponet pedẽ. ii. q. vj. §. s' etiã q̃r. Et an sufficiat h̃ dicẽ ex̃ iudiciũ. q2 si i iudicio dicẽt: eẽt idubitatũ. Et alias septẽ dubia circa h̃ pulcre tractat Jo. an. i addi. spe. de ꝯtũacia. §. j. Scõa ꝯtũacia ē va p̄sumpta: vt q2 app̄hensus ē citat⁹ p̄sonal'r: ȝ nõ venit in t'mio. l. ex cõsensu. § fi. ff. de ap. Ista dr̃ va eo respectu q2 app̄hẽsus p̄sonal'r. Presumpta tñ dr̃: q2 i nõ veniendo p̄t forte excusari pp aliq̃õ ipedimtũ. Tercia ꝯtũacia ē ficta: vt q2 nõ ē apprehẽsus p̄sonal'r: ȝ citat⁹ ad domũ: de q̃ etiã in clemẽtina vnica õ do. ⁊ ꝯtu. in glo. magna. Et valz ista scire pp sequẽtia maxĩe ad istõ. q2 p cõtũacia obligat'

ꝯtumax ad restitutõem expensaꝝ. C de iudi. l. sanctimus. Sʒ qualitas ꝑdi-cta vicʒ si est cõtumax euidẽs siue notorius aggrauatur ex tali qualificatõe in duobus. Primo in expensis. non dico restituendis. sed prius restituendis anq̃ absoluet. de sen. ex. venerabilib⁹. §. secus. li. vj. Secundo in eo ꝙ nõ hʒ beneficiũ vel etiã redditus vel ꝓuẽtus coram iudice. d̃ quo ꝑ Jo. an. in addi. spe. vbi supra. Si ergo actor ẽ cõtumax punietur. vt in. c. actor. de do. ⁊ cõtu. li. vj. qꝛ soluit expẽsas ⁊ cũ hoc nõ admittet ad aliã citatõʒ nisi cautõʒ faciat ꝙ velit decetero fideliter cõpere. vt ibi. Põt tunc etiã reo instante ⁊ docere volente de iure suo ꝓcedi ad diffinitõem lit. nõ ꝯtes. de quo in. c. cãm que. de do. ⁊ ꝯtu. ⁊ q̃liter tũc sit ꝓcedẽdũ ⁊ in q̃bus citatõibus vocãdus sit actor ꝯtumax. plene ꝑ Jn. ⁊ alios i. c. j. vt lit. nõ ꝯtest. Sʒ si reus est ꝯtumax penas habet. qꝛ põt excõicari. Vel si talis est causa in qua põt fieri missio. ⁊ in qua ꝓcedi non põt lit. nõ ꝯtesta. ꝫ si ẽ cã in qua ꝓcedi põt lit. nõ cõte. ex priuilegio iuris vel hominis. vt dicit supra in cle. dispẽdiosaʒ de iudi. ⁊ in cle. sepe. de ver. si. Tũc ꝓcedi põt in principali ad receptõeʒ testiũ ⁊ ad diffinitiuã sniam in penã cõtumacie rei. Jta tñ ꝙ reus citet ad singulos actus. de quo etiaʒ supra dixi. Et sic cõseruatores dati vniuersitatibus studiorũ ⁊c̃. ꝓcedere pñt in principali ꝯ cõtumacẽ cum de spãli mandato principis ꝓcedere debeãt sũmarie ⁊ de plano ⁊c̃. Possunt tñ si volunt ꝯtra reum ꝯtumacem ꝓcedere ad excõicatõeʒ vel missionẽ sicut alius iudex. Termino igit citationis adueniente actor cõpareat ꝑ se vel ꝑ ꝓcuratorẽ eius. si talis est cã in q̃ ꝯstitui põt ꝓcurator cuʒ lr̃is citatorijs: ⁊ faciat fidẽ iudici. de executõe seu insinuatõe citatiõis facte reo ꝑ modũ quẽ ꝑdixi. accusando cõtumaciã ⁊ absentiã ip̃ius citati. petendo ꝓnunciari eũ ⁊ reputari cõtumacẽ ⁊ ꝯtra eum tanq̃ ꝯtumacẽ ꝓcedi. vt. C. de iudi. ꝓperandũ. § ⁊ si quidẽ. Et no. ꝑ Guil. in spe. de ꝯtuma. §. sequit. ⁊ de compitiõe. §. j. Et facit singula redigi ⁊ cõscribi in actis. de ꝓba. q̃m cõtra. Et iudex ꝓnũciabit seu reputabit eũ cõtumacẽ: dicendo. Talẽ ꝑ nos ⁊ de mandato nr̃o citatũ in dieʒ hodiernũ ad instantiã talis sup re vl' cã tali ⁊ sufficiẽter expectatũ. nec ꝑ se nec ꝑ responsalẽ cõparere curantẽ ad petitõem ⁊ requisitõnem ip̃ius actoris vel sui ꝓcuratoris cõparentis. ⁊ eiusdẽ absentis cõtumaciã accusantis ⁊ petẽtis eundẽ ꝑ nos cõtumacẽ reputari. reputamus ꝓut est merito cõtumacem.

Et iuxta istam formã scribet etiã tabelio. s. Anno dñi ⁊c̃. die tali. hora tali. coram tali iudice cõparuit talis actor: vel talis ip̃ius ꝓcurator. qui ꝓcurator mandatũ ꝓcuratoriũ cui⁹ tenor inferi⁹ inserit ꝓduxit vna cum lr̃is citatorijs ⁊ alijs lr̃is sigillo tali sigillatis. vl' instrumentis sup executõem citationis eiusdẽ cõfectis. quarũ tenor silr̃ infra contiʒnet. Et talis citati ⁊ nõ cõparentis contumaciã accusauit. petens eũ ꝑ ip̃m iudicem ꝓnunciari ⁊ reputari cõtumacẽ ⁊ sibi decerni ꝯtra euʒ lr̃as oportunas, quẽ diutius expectatũ ip̃e iudex cõtumacẽ reputauit. ⁊ lr̃as ꝯtra ip̃m decreuit oportunas. nec est vis an sic scribat tabellio in ꝑsona sua vel in ꝑsona iudicis. Jsto mõ talẽ non cõparentẽ diuti⁹ expectatũ reputamus cõtumacẽ ⁊c̃. de quo de cõuer. cõiuga. dudũ. de do. ⁊ cõtu. c. j. ⁊. ij. Et ita debet actor ꝯparere in termino coram iudice ⁊ cõtumaciã rei accusare. Si ergo etiam actor nõ comparet. tunc fiet compensatio contumacie actoris cum contumacia rei. vt nota. de dolo ⁊ ꝯtuma. actor. libro. vj. Si autem reus non comparet ⁊ etiam iudex est absens vel impeditus. Jta ꝙ si comparuisset: non fuisset processum in causa, an reputetur cõtumax ⁊ con-

demnari debeat in expensis est glo. no
tabilis i.c. vl. de do. ⁊ cõtu. ⁊ ẽ glo. vlti.
Et põt iudex a qua vult pena incipe. vi
delicet vel ab excõicatõe vel imissione.
vt in. c. tue. vt lit. nõ cõtest. vt ibi no. Et
debet altera a prin. eẽ ꝯtentus que ma-
gis timet. vt. e. ti. c. qm̃. §. vlt. in fi. Ho-
nestũ tñ esset vt a missiõe incipet. quia
prius est recurrendum ad res ꝙ̃ ad ꝑso
nas. vt ibi no. Iudex ergo ꝓcedẽdo ad
missionẽ ꝯtra cõtumacẽ in actione rea
li. puta sup equo vel fundo. Decernit
actorẽ mittendũ tunc in possessionẽ rei
petite cã custodie. Et fit at missio ꝑ hec
verba. Decernimus constituimus vel
mittimus vel iubemus te eẽ possesso-
rẽ talis rei causa custodie. Et volumus
ꝙ talis minister noster ponat te actua-
liter in possessionẽ. ⁊ talẽ ministrũ de-
bet dare iudex. vt hoc impleat ⁊ ei refe
rat qñ factũ sit. Ita dicit Inno. in. c. ꝺ
eo q̃ mit. in pos. ⁊ licet. In. ponit etiam
ibi aliã missionis formã. illa tñ ibi pla-
cet. Host. ⁊ Io. an. in nouella. ⁊ ex tali
missione ex ꝑmo decreto actor erit pos
sessor rei sed cõmutabilis. sic ꝙ si reꝰ ve
nerit coram iudice infra annũ. ⁊ cautio
nẽ ꝑstet de stando iuri. ⁊ restituat expẽ
sas actori. ipe possessionẽ recupabit. vt
in. c. qm̃ frequẽter. §. in aliꝭs. vt lit. non
contest. Et dato ꝙ actor missus pp po-
tentiã rei vel causa doli nõ possit pos-
sessionẽ corpaliter adipisci. adhuc iuris
dispositõe intelligit possidere ad effe-
ctũ ꝑscriptõnis annualis. vt in. c. cõtin
git. de do. ⁊ ꝯtu. Si vo reus nõ venerit
infra annũ ꝑstando cautõem. vt dictũ
est restituendo expensas. Actor etiã ci-
tra secundũ decretũ ꝑ anni discursũ ve
rus erit possessor ſm cõem opinionez.
vt in alle. §. in aliꝭs. ⁊ ibi no. de do. ⁊ cõ
tu. contingit. ⁊ reus nõ audit nisi sup ꝓ
prietate illius rei. Si aũt est actio per-
sonalis. puta q͛ agit certi conditiõe ex
mutuo ⁊ reus est contumax, mittetur

actor in possessionẽ rerũ mobiliũ cõtu
macis si talia hꝫ. Alioquin in possessio
nẽ imobiliũ ꝓ modo ⁊ mensura debiti
declarat in libello actoris. qꝺ etiã habꝫ
declarare iuramento. Et an hoc suffici
at vel reqrat ꝓbatio ꝑ testes vel instru-
menta. tractat Guil. in spe. de ꝯtu. §. se
quit. v. itẽ qꝺ dr̃ de offi. iudi. §. vl. ibi ꝑ
Io. an. in addi. spe. sup ver. iiij. dicendũ
⁊ v. vj. querẽdũ. ⁊ vsqꝫ ad quãtum tp̃s
tũc audiet reus sup illis rebꝰ in q̃s mis
sio facta est. le. ⁊ no. vt lit. nõ cõte. qm̃. §
vl. in fi. ⁊ in glo. fi. ⁊ sup ea. q͛ audit do-
nec interueniat secũdũ decretũ. Post se-
cũdũ vo decretũ an ⁊ qñ audiat. refert
an ꝑ secũdũ decretũ sit adiudicata pos
sessio actori. an res sit adiudicata insoli
dũ. Si ẽ adiudicata possessio audit. ꝫ
actor habebit cõmodũ possessionis do
nec principale sit finitũ. Si res ẽ adiu-
dicata insolidũ ꝑclusa ẽ via reo. q͛ tũc
nõ audit. ⁊ ista hñt locũ in contumace
ante lit. ꝯtes. q̃d aũt fit in ꝯtu. post lit. cõ
test. ꝯtracta. ⁊ qualit ꝓcedet patebit lo
co suo. ⁊ iste ẽ vnus modus ſm quẽ ꝓ-
cedet ꝫ ꝯtumacẽ. nõ tñ mltũ festinabit
iudex ad faciendã missionẽ. de do. ⁊ cõ
tu. ꝯtingit. in glo. j. Punit etiã cõtuma
cia ꝑ pignoꝝ captõez. extra de do. ⁊ cõ-
tu. c. ij. insti. de execu. tu. §. fi. ꝑ mulctã,
⁊ modis aliꝭs de quo in spe. ꝺ ꝯtu. §. vl
ti. v. ꝫ nũq̃d fcã. ⁊ v. itẽ ꝑ mltã. Et ꝙ iu
dex etiã ecciasticus põt imponere mul
ctã. hr̃ de pe. licet. no. de do. ⁊ ꝯtu. c. j. ⁊
de mulcta ponit Host. spãlẽ rubricaz.
in sũ. de sen. ⁊ re iu. ⁊ de ea tractat spe. ꝺ
sen. ꝓla. §. ij. v. ẽ ⁊ q̃rta. Si autẽ iudex
vult infligere ꝯtumaci penã excõicatõ-
nis sic ꝓcedat ꝯtra eũ. q͛ hꝫ eũ monere
vt adhuc obediat ꝯparẽdo infra certũ
terminũ cõpetentẽ. ⁊ cõtumaciã suã ex
purget. ⁊ si iudex ẽ delegatꝰ ꝑt scribẽ sb
ista forma. N. decanꝰ vel scolasticꝰ ⁊c.
tal eccie. iudex cause. ⁊ a ptiũ infrascri-
ptarũ. a se. ap. spãlit delegatꝰ Uniuersis

⁊ singulis ꝑpositis. decanis custodibꝰ. hebdomadarijs. plebanis. ⁊ diuinorū rectoribus. curatis. nō curatis. clericis ⁊ notarijs publicis. quibuscunqꝫ ꝑ ciuitatē ⁊ dyoce. talem ac alias vbilibet cōstitutis qui pn̄tibus fuerint requisiti salutem in dn̄o. ⁊ mandatis nr̄is. imo verius aplicis firmiter obedire. Nup auper auctoritate aplica nobis in hac ꝑte cōmissa. citauimus ⁊ citari fecimus talem. vt tali die sibi ꝓ termino ꝑemptorio assignato cōpareret in tali loco legitime coram nobis querelis talis respō surus. Sed qꝛ idem citatus in termino hm̄oi sufficienter expectatus cōparere cōtempsit. Unde ꝑdicto. N. actore vel eius ꝓcuratore coram nobis in termino ꝑdicto cōparenti ⁊ ꝑdicti citati non cōparentis cōtumaciā accusante petēte ipm ꝑ nos cōtumacē reputari. ⁊ pro ꝯtumacia hm̄oi cōtra eum ꝓcedi. ipm reputauimus ꝓut erat merito cōtumacem. ⁊ ꝯ eum duximus ꝓut iustū fuerit ꝓcedendū. Jccirco vobis omibus ⁊ singulis cōiunctim ⁊ diuisim in virtute sancte obedientie ⁊ sub pena excōicationis quā in vos ⁊ in quēlibet vr̄m si mandatū nr̄m hm̄oi neglexeritis vel cōtempseritis adimplere. canonica tn̄ trium dierū monitione ꝑmissa in his scriptis ferimus firmiter ⁊ districte ꝑcipiendo mandamus quatenus accedatis vbi ꝓpterea fuerit accedendū. ⁊ memoratū. N. ꝯtumacē publice ⁊ diligenter moneatis. quē nos pn̄tibus ꝑemp. ammonemus vt ante. xij. dies ꝯtinuos a monitōe hm̄oi ꝯputādos. ꝑdictā suā purgando cōtumaciā. iuri pareat corā nobis. aut cum ꝑfato. N. actore amice vel in iure se cōponat. Alioquin ipsū ꝓ cōtumacia hm̄oi excōicamus in dei nomine in his scriptis. quē sic excōicatū publice infra missarū solēnia coram ppl̄i multitudie de ambonibꝰ denūcietis die executiōis ⁊c̄. vt supra in forma citatōis. Jn ista forma ponit narratio: quō reus fuit citatus ⁊ nō cōparuit. et fuit eius cōtumacia accusata. Sed ista verba narratiua hoc nō ꝓbant. vt i cle. lr̄is. de ꝓba. Oꝑtꝫ ḡ q̄ de hoc ꝯstet ꝑ registrū cause seu ꝑ acta ꝯscripta ꝑ tabellionē ⁊c̄. Et iō dixi. debēt redigi in act ⁊ actitatis. Jtē monet reus ante excōicatōem. qꝛ sꝑ sniam excōicatōis ⁊ etiaꝫ alias snias censure ꝑcedere dꝫ monitō alʼs ipa snia excōicatōis ē iniusta ex ordine. ⁊ eā ꝓferēs habebit penas. de quibus in. c. sacro. in ꝑn. de sen. ex. ⁊ qn̄ sic fert snia excōicatiōis nō ꝑmissa monitōe vel alʼs sub ꝯditōe si monitꝰ putauerit sniam iniustā vel ꝑceptū seu monitōꝫ. dꝫ appellare infra tp̄s monitōis vel ante cōditōeꝫ. ad hoc vt appellatio suspendat sniam excōicatōis. de q̄ in. c. ꝑterea. ij. de ap. ⁊ dꝫ monitio hr̄e cōpetētia tēꝑis interualla. Un̄ aliqn̄ ponit in monitorio. vt infra. xij. dies q̄rū q̄ttuor ꝓ p̄. q̄ttuor ꝓ scdo. ⁊ reliq̄s q̄tuor ꝓ tercio ⁊ ꝑemp. termio ac monitōe canonica assignamus ⁊c̄. d' quo in. c. ꝯstitutōꝫ de sen. ex. li. vj. nisi facti necessitas aliter suaserit moderāda. vt qꝛ ꝑtes sunt ad rixas ⁊ ad arma ꝑate. e. ti. ⁊. c. sufficit tn̄ sine illiꝰ clausule exꝑssiōe si alʼs sit cōpetens terminꝰ si ꝯ collegiū vel vniuersitatē ē ꝓcedēdū. qꝛ vniuersitas vel collegiū nō pōt excōicari. vt in. c. romana. § in vniuersitate. de sen. ex. li. vj. tūc debꝫ collegiū vel vniuersitas intdici. vn̄ dꝫ tūc in forma. i singulares ꝑsonas excōicatōis. in capitulū vel cōuētū suspēsionis. ⁊ in ecciam vel monasteriū interdicti snias ferimꝰ ⁊c̄. vel vniuersitatē ipaꝫ interdicimꝰ ⁊c̄. Si aūt ē ep̄s vel suꝑior archiep̄s p̄ dꝫ suspēdi. s. ab ingressu ecclesie. nisi nimia ꝓteruitas cōtumacie exigat. deinde crescente cōtumacia int diei. tercio excōicari. vt in. c. ij. d' offi. dele. li. vj. Subiūgit i mādato extūc ꝓut ex nūc. exnūc ꝓut extūc. ꝫ hoc nō oꝑtꝫ. vt no. in. c. ꝑterea. c. ij. de ap. ꝑ Jn. host. ⁊ Ab. s. v. excōicatū. ⁊ in cle. vnica. de

ꝫces.ꝑben.ſuꝑ verbo ex nūc. Itē dicit i his ſcriptis excōicamus ⁊c̄. q2 ſnia excōicatōis ferri debet in ſcriptis. de ſen. ex.c.j.li.vj.§.quiſqꝫ igiṫ. Sed ꝙ dicaṫ de ſnia in his ſcriptꝫ.credit Guil.i ſpe. ti.de ſen.ꝓla.§.vt āt.v̇. ⁊ nota. ꝙ excō. ſen.ꝙ n̄ ſit neceſſariū. Cōſuluit tn̄ ꝙ dicaṫ deinde ſi excōicatus ꝑſeueret in cōtumacia iudex ꝓcedat ad aggrauatōez ſententie. Vn̄ creſcēte ꝯtumacia creſcere debet ⁊ pena.vt lit no cōte.qm̄ freq̄nter.in fine.⁊ tūc ſolet ſcribi ſub iſta forma. Talis iudex delegatus vel ordinarius tali rectori ⁊c̄.Salutē in dn̄o ⁊c̄. Dudū auc̄te apl̄ica nobis i hac ꝑte cōmiſſa ſi eſt delegatus talē citamus ⁊ citari fecimus in terminū talē ad inſtantiā talis.Et q2 in termino hmōi cōparere cōtumaciter nō curauit nos ꝓ cōtumacia hmōi tulimus ſniam excōicationis in eundē.⁊ ip̄m mandauimꝰ excōicatū publice denūciari.Sꝫ q2 idē in huiuſmodi ſua cōtumacia ꝑdurando p̄dictā excōicatōis ſniam temere ꝯtempſit ⁊ dānabiliter i ea ꝑſordeſcit. Quare cū creſcente cōtumacia merito creſcere debeat ⁊ pena.vobis mandamus quatenus p̄dictū N. excōicatū ſingulis diebus dn̄icis ⁊ feſtiuis accenſis candelis ⁊ demū extinctis in terrā ꝓiectis. ſonātibuſqꝫ cāpanis publice de ambone coram ppl̄o nuncietis.⁊ faciatis tanqꝫ excōicatū eū ab oībus artius euitari.

Ordinarij breuius ſic ſcribunt. Talis p̄poſitus vel offic.tali rectori ſeu plebano ſalutē in dn̄o. Quia talis citatus a nobis in certū terminū ad inſtantiā talis nō cōparuit.quare vobis mandamus q̄tenus eū ꝑemp.moneatis.vt adhuc infra.x.dies cōtinuos a receptōne pn̄tiū cōputandos ſe cuꝫ p̄dicto N. amice vel in iure cōponat. Alioq̄n ip̄m excōicamus in dei noīe in his ſcriptis. quē ſic excōicatū publice d̄ ambonibꝰ nuncietis.Datū.Anno dn̄i ⁊c̄.

Aggrauatōem ſic ſcribūt officiales. Officialis vl̄ iudex generalis plebano talis eccl̄ie Salutē in dn̄o.Quia tal̄ excōicatus a nobis ꝓ ꝯtumacia ad inſtātiam talis hmōi ſniam nō formidat.q̄re vobis mandamus quatinus ip̄m excōicatū ſingulis diebus dn̄icis accēſis candelis ⁊ pulſatis campanis publice de ambonibus nuncietis Datū ⁊c̄.

Vlterius ſi adhuc n̄ curat parere iuri ⁊ petere abſolutōez dirigiṫ aliud mādatū ſub iſta forma vt ſequiṫ. Offic.talis ⁊c̄.Salutē in dn̄o.Licꝫ talē dudū excōicauimus ꝓ ꝯtumacia aggrauatiōis ſnia ſb̄ſecuta ad iſtātiā tal̄. ip̄e tn̄ hmōi ſnias temere ſuſtinet aīo indurato.q̄re vobis mādamꝰ q̄tinus eū excōicatū et aggrauatū ſicut ꝑ̇us publice nūcietis. inhibētes oībus ⁊ ſingul̄ vr̄is ꝑrochianis ne eiſdē ſic excōicato emēdo vl̄ vēdendo ſal.aquā.ignē.cibū vel potū miniſtrando.vel al̄s quouis genere cōionis ꝓhibite ꝑticipent q̄uis mō ꝯfaciēs ⁊c̄. Vel ſic.ſi canonicā ⁊ nr̄am fugere voluerint vltōem minoris excōicationis ſnia quā ꝑ hoc incurrūt fore ligatos publice nūcietis. vel ſic. alioq̄n ꝯ ip̄os ꝑ executōis ſniam vel alias penas ꝓut iuſtū fuerit ꝓcedemus. Et ſciendū ꝙ ꝑticipātes excōicato regulariter incurrūt minorē ſniam cū ſit veniale.de quo in.c.cū ſacris.qđ me.cā.⁊ ibi ple.ꝑ Jo. an.in cōmēto.⁊.c.cū deſideres. de ſen. ex.poſt ꝑ̇n.Sunt tn̄ aliq̄ ꝑſone ꝑ̇uilegiate vt ꝑticipēt excōicato. de q̄bus i c.qm̄ multos.xj.q.iij.⁊ in certis caſibꝰ etiā eis licite ꝑ alias ꝑſonas cōicaṫ. d̄ q̄bus in.c.ſi vere.de ſen.ex.cū ꝯcordꝫ.⁊ lꝫ ꝑticipātes etiā an̄ inhibitōez iudicis incurrūt minorē.tn̄ iſta inhibitio fit eo ꝙ plus timeri ſolet qđ ſpālıter iniungiṫ q̄ꝫ qđ generaliter impaṫ. Itē ex hoc maior ꝯſurgit ꝯtēptus qđ ꝯ ꝓhibitōꝫ iudicis ſit vel facit.vt no.in.c.alle.ſacris.ꝑticipātes tn̄ excōicato nō pn̄t ꝑ ꝑ h̄ excōi

carí maiorí excõicatõe. nisi prius noiarim ⁊ in spẽ nominent. vt iuxta formã ⁊ dispositõem capituli ↄstitutiõez. ď sen. ex. li. vj. Et ꝑticipans in crimine eadez snia inuoluit. ve q̊ in. c. si concubine. de sen. excõ. Postea si nec sic põt cõtumax a sua cõtumacia reuocari. solet indici cessatio a diuinis q̃zdiu pñs fuerit excõicatus. ⁊ etiã istã p̃cedere debꝫ monitio. qꝛ oẽm vindictã p̃cedere dꝫ monitio. xij. q. ij. indigne. ⁊ scribũt ꝑ ordinariũ sub hac forma. Officia. talis tali plebano salutẽ in dño. Q̃uis talis dudũ a nobis excõicatiõis snia ꝓ cõtumacia ad instantiã talis innodatꝰ diuersis aggrauatõibus subsecut̃. idẽ tñ N sñias hmõi ⁊ penas ↄtẽnẽs eas temere sustinet. ⁊ in eis sordescit aio obstinato. Vñ sua exigente ↄtumacia ipm magis aggrauare cõpellimur. vel ↄtra ipm rigidius ꝓcedere nos oꝑtꝫ. Jõ vobis mandamus quatenus ꝓcõsules consules ⁊ maiores ipius oppidi talis. vł iuratos ⁊ potẽtes talis ville publice moneatis. vt infra dies. viij. vel. xv. p̃dictũ excõicatũ ab eoꝝ cõsortio. ꝑticipatõe ⁊ cõione eijciant. excludãt. vel quãtũ in eis ẽ ipm inducant. vt ad sancte mr̃is eccl'ie gremiũ redeat. iuri ꝑeat corã nobis. et beneficiũ absolutionis curet obtinere. alioqn q̃zdiu ⁊ quotiẽs idẽ excõicatus in eccia vr̃a vł eius terminis pñs fuerit vel morã traxerit. domiciliũ vel mãsio nẽ habuerit cessetis ⁊ cessare faciat̃ ab officio diuinoꝝ quez sic suspendimus dei noie in his scriptis. Datũ ⁊c. Aduertendũ tñ q̧ ꝓ pecuniario debito nõ põt fieri interdictũ generale. vt i extrauaganti. ꝑinde bonifacij. viij. Et an dicta cessatio censeat̃ generalis vel spãlis tractat Jo. calď. ti. de cita. in tractatu de censura ecciastica. circa fi. Et in p̃dicta forma mouent̃ maiores loci. qꝛ sententia hmõi ꝑ quã inducit̃ cessatio etiã ipi puniũt̃. Sꝫ qꝛ principaliter fert̃ snia ↄ̃ ↄtumacẽ. Etiã ipe deberet prius moneri vt supra allegatũ ẽ. Cũ p̃dicta forma in formis ordinarioꝝ frequentat̃. ꝫ iste forme nõ sunt ita p̃cise q̊n mutant̃ ẜm diuersitatẽ foroꝝ. ↄueniũt tñ in effectu: ⁊ facile est stilũ ⁊ cõsuetudinẽ cuiuslibꝫ fori practicũ sequi. Solent etiã isti processus aggrauationũ dilatari diuersis modis scribẽdi sic. Vñ ↄ̃ ipm sua cõtumacia exposcẽte ad penas grauiores nos ꝓducere oꝑtꝫ. vt quos timor dei a malo nõ reuocat. coerceat saltẽ seueritas ecciastice disciplíne. de vi. ⁊ ho. cle. vt clericoꝝ. Vel sic. Cũ nos dudũ talem ꝓ cõtumacia ad instantiã talis duxerimus vinculo excõicatõis innodandũ. Jpeq3 cõtẽptis eccie clauibus tãq̃3 inobediẽte filius adhuc in graue salutis aie sue p̃iudiciũ ⁊ scandalũ fideliũ ꝑtinaciter in sua contumacia ꝑseueret. Jõ ne de sua cõtumacia possit gloriari ⁊ ne facti sui ꝑuersitas alijs trãseat presumptoribꝰ in exemplũ. sed potiꝰ pena ipius sit metus alterius ⁊c. Et maxime qñ ordinarius ꝓcedit ad correctõez excessuũ solẽt scribere. vicꝫ Jccirco ne facilitas venie alijs incentiuũ tribuat delinquendi. in alle. c. vt clericoꝝ. Jtẽ q̊a si ea habꝫ que male vsurpant̃ vel ꝑpetrant̃ omittimus excessus viã alijs aperimꝰ. vt. xxxv. q. ix. loci. vł sic. Quia abscindenda sunt vulnera q̃ fomẽtoꝝ nõ sentiũt disciplinã. lxxxij. di. plurimos. Jtẽ vt alij eius exemplo a similibus arceant̃. de vi. ⁊ ho. cle. clericos. Jtẽ pena vnius sit metus alterius. vt in. l. capitaliũ. §. famosior. ff. ď penis. Jtẽ ne facti ꝑuersitas alijs trãseat in exẽplũ. in. c. tãta. de exces. p̃la. circa mediũ. Jtez qꝛ vbi maior ẽ culpa maior dꝫ exerceri vindicta. de here. excõicamus. §. credentes. Jtẽ qꝛ vbi magis excedit̃ ẽ seuerius iudicãdũ seu vindicandũ. in. c. tãta. supra alle. Põt etiã ꝓcedi ↄ̃ ↄtumacẽ ad suspensionẽ ab officio ⁊ beneficio, ⁊ qual'

oꝛdo seruandus sit in inflictōe penaꝝ. no. in. c. cū nō ab hoīe. de iudi. qꝛ alius ē oꝛdo qñ pene sunt infligēde ꝓ ꝯtuma cia. ⁊ alius ꝑ crimine. vt no. in glo. vl. et sup̄ ea. ⁊ de tanto maioꝛ est cōtumacia de quanto a re minoꝛi insurgit. vt not. Jo. an. xcvj. di. duo. in glo. ꝫ male. ⁊ no. e. ti. c. cū nō ab hoīe. Itē si cōparet coꝛā iudice. nō tñ vult rñdere nulla iusta cā eū excusante. vel illicētiatus recedit re- putabit̄ contumax. vt dixi supꝛa in de- scriptōe cōtumacis. Itez dꝫ citatus tē- pestiue arripe iter. qꝛ si tarde arripiat ex impedimēto sibi in via cōtigēte non excusabit̄. Ita colligit̄ ab ar. in. c. cum in veteri. de elec. Et ibi p̄ Jo. an. supꝛa penul. glo. facit. c. venerabilib⁹. de sent. ex. §. idē est. in glo. Et si citatus mittit ꝓcuratoꝛē. sed iste nō ꝯparet ⁊ ꝯtumax efficit̄. ꝓpter talē ꝯtumaciā ꝓcuratoꝛis nō debet excōicari dñs ꝫ tūc qñ dñs eū scit ⁊ nō purgat. vt in. c. j. vt lit. nō cōte. Et vt sn̄ia excōicatōis ꝑ ꝯtumacia ꝓcu ratoꝛis iuste ferat̄ ꝯ dñm dat ibi Host. cōsiliū. ꝙ iudex anteꝙ̄ hāc sn̄iam feret: significet dño ꝯtūaciā ꝓcuratoꝛis. assi- gnando sibi terminū ad eū purgandū. ne possit ꝓtēdere ignoꝛātiā. ⁊ lꝫ nō pos- sit dñs excōicari ꝓpter cōtumaciā ꝓcu- ratoꝛis. vt dictū est. pōt tñ ꝯ ipm̄ missio fieri. dānabiliter etiā punit̄ in expēsis vt dicūt Host. ⁊ In. in alle. c. j. vt lit. nō ꝯte. sed dñs hꝫ actōem ꝯ ꝓcuratoꝛē. ꝺ q̄ ibi plene ⁊c̄. Deinde si ꝯtumax excōi catus veniat coꝛā iudice ⁊ velit stare iu ri ⁊ petat absolutōꝫ. debet absolui rece pta cautōe ꝙ iuri pareat. vt in. c. q̄ frōte de ap. Et ad hoc ē p̄s citanda ꝑ q̄ lata fuerit sn̄ia excōicatōis. dato tñ ꝙ nō vo cet̄ tener absolutio. de quo ibi no. ⁊ de iudi. c. j. ⁊ in spe. de cōtumacia. §. ñ. v. ꝫ pone. Dicūt tñ pe. ab. ⁊ egidi⁹ ꝙ p̄s ex hoc grauat̄ ⁊ poterit appellare. ⁊ h̄ ꝓci pue qñ excōicat⁹ erat ꝑ manifesta cul- pa. qꝛ tūc debuisset ꝓcedere satisfactio.

⁊ recurrat̄ in hac materia ad glo. añpe. in. c. ex lr̄is. de offi. deleg. ⁊ de symo. ad aures. vbi dr̄. Si iudex vl' p̄s fecit expē sas ꝓpter illius cōtumaciā ꝙ ille añ sūt soluēde ꝙ̄ absoluat̄. de v. si. ex p̄te. j. vt lit. nō cōtest. qm̄. §. in alijs cū ꝯcoꝛdā. ꝫ

Sciendū ē ꝙ si excōicat⁹ staret p̄ an nū ꝑtinaciter in excōicatōe. ex hoc sur- geret cōtra eū suspicio ꝙ male sentiret de articulis fidei. ⁊ ista ꝑtinacia annua lis ꝑseuerāti inducit suspitōem heresis ⁊ ꝑ tali suspitōe q̄ ē ꝓbabilis possit ex- cōicari. Et si tūc iterū in tali excōicatō ne lata ꝑ suspitōe hm̄ōi ꝑseuerauerit p̄ annū. iudicabit̄ hereticus. ꝺ quo ꝺ pur ge. c. inter. xj. q. iij. c. rursus. ⁊. c. q̄cunqꝫ. Si aūt citatus ꝓpter infirmitatē vl' aliā iustā cām impedit̄ ꝙ venire nō pōt ad mandatū iudicis. ⁊ cā ē ardua in q̄ non tenet̄ ꝯstituere ꝓcuratoꝛē dꝫ mittere ex cusatōem si īpedimētū ē ꝑpale. ⁊ ip̄e est talis q̄ in iudicio p̄ se stare pōt. de quo in. c. q̄relā. de ꝓcu. ibi plene de hoc. Et si cā est modica dꝫ mittere ꝓcuratoꝛē. si aūt ip̄e citatus iuit seu misit. ⁊ detent⁹ fuit ip̄e vel ꝓcuratoꝛ in via seu al's ipe- ditus si ex facto alicui⁹ hoc ꝯtingit hꝫ actōem ꝯ dolose detinētē seu īpediētē: si ē soluēdo si nō ē soluēdo restituit̄ ex clausula generali. ff. ex q̄. cau. ma. in in- te. resti. l. ꝫ ⁊ si. §. l. De quo in. c. ex lr̄is. de resti. in inte. ⁊ in. c. cuꝫ bertoldus. de re iudi. ⁊ p̄ Inno. de cōparitiōibus.

Qualiter reus ꝯparēdo coꝛā iudice p̄ quē ē citatus se debeat habere.

Reus ergo si cō- paret tunc licet sup̄bus hūili ter. ⁊ lꝫ melancolicus hilarit̄ debet se iudici p̄sentare ne iudicem ex- asperet. ⁊ debet cōparere i loco ad quē citatus est. vel vbi p̄ iudicē ius reddi cō sueuit. Et si est iudex delegatus vel al's nō est ꝓpꝛius oꝛdinari⁹ ipius. nō statim

in eū vel iurisdictiōez suā cōsentiat. sed
ꝑmittat ꝓtestatōez qȯ ꝑ talem ꝯpariti-
onē vel actū faciendū coꝛaz eo nō velit
in ipm tanq̄ȝ in suū iudicē ꝯpetentē aut
in ipsiꝰ iurisdictōez ꝯsentire. nisi inq̄ȝtū
tenet de iure. de q̄ in spe. de ꝯparitōne.
ver. hoc quoq̄ȝ. Et aduertat ille qui ꝓ-
testationē facit q̄ istā clausulā vel adie-
ctionē vicȝ. Nisi inq̄ȝtum de iure tene-
oꝛ nō omittat. Vñ dicit notabiliter In
no. in. c. cumana. de electōne. q̄ fatuꝰ ē
q̄ ꝯparens coꝛā iudice oꝛdinario vl' de-
legato ⁊ nō ꝓtestat q̄ nō cōsentit in eiꝰ
iurisdictōez. q2 pōt iudex eū ex h̄ ꝓnun
ciare ꝯtumacem. de iudi. c. j. de ver. sig.
ex ꝑte. j. eo q̄ noluit stare iuri. ⁊ sic pote
rit excōicari. Secus si addit in ꝓtestati
one nisi inq̄ȝtum de iure debeo f'm euȝ
Et si reus cōparet ꝑ ꝓcuratoꝛem petat
actoꝛ q̄ doceat ꝓcuratoꝛ de mādato ꝓ-
curatoꝛio. qȯ ostendere dȝ ꝓcuratoꝛ rei
nō occultare. de appel. sepe. in prin. Et
si ꝓcuratoꝛ ꝓducit mandatū petat co-
piam eius actoꝛ. ⁊ etiam inducias deli
berandi sup ea. Et idem si actoꝛ ꝑ ꝓcu-
ratoꝛē compereт. reus vel ꝓcuratoꝛ eiꝰ
petat copiā eiꝰ ⁊ terminū ad impugnā
dum si videbit sibi expedire. Reus eti
am vel ꝓcuratoꝛ ipsiꝰ si iudex est dele-
gatus petat copiā sibi fieri sue iurisdi-
ctōnis. de offi. dele. cum in iure. Petat
igit originale rescriptū sibi exhiberi. vt
ibi no. Et sil'r dari terminū ad dicendū
⁊ opponendū si voluerit ꝯtra rescriptū
Et iudex habȝ illa decernere: al's eēt lo
cus appellandi. ꝓut spe. tradit de hoc
foꝛmas in tractatu de li. cōcept. in ti. de
appl'. §. añ om̄ia. in sexta foꝛma. Et ista
om̄ia sic ꝑ ꝑtes vel eoꝝ ꝓcuratoꝛes pe-
tita ac ꝑ iudicē decreta ⁊ admissa debēt
ꝑ notariū cause in act. cōscribi. Et pōt
sic scribere tabellio. Anno dñi ⁊c. die
tali. hoꝛa tali ⁊c. cōparuit coram tali iu
dice talis clericus vel laycus. vel talis
ipsiꝰ ꝓcuratoꝛ q̄ mādatū ꝓcuratoꝛium
infrascripti tenoꝛis ꝓduxit. Et talis ad
sui instantiā ⁊ diē ⁊ hoꝛā hmōi citati q̄
rimonijs ipsiꝰ rñsurꝰ ꝯtūaciā accusauit
petēs eū reputari ꝯtumacē. Ex aduer-
so ꝯparuit iudice adhuc ꝓ tribunali se-
dente talis p̄ncipalis vel talis eiꝰ ꝓcu-
ratoꝛ noie ꝓcuratoꝛio. ⁊ rescriptū apl'i-
cū oꝛiginale sibi exhiberi ac eiꝰ ⁊ ꝓcura
toꝛij p̄dicti copiaȝ ei decerni ac tradi ⁊
ꝯpetentē terminū ad dōm ꝯ̄ rescriptuȝ
ac mandatū hmōi si sibi ꝯpetierit assi-
gnādo. Cui iudex ipse rescriptū oꝛigīa
le exhibuit. ipsiusq̄ȝ mādati p̄dicti copi
am sibi fieri decreuit. ac talē diē ad im-
pugnādū p̄dicta ꝓ termīo ꝑemp. assig-
uit. Vel in ꝑsona iudic' pōt sic foꝛma-
ri. Anno dñi ⁊c. cōparuit talis coꝛā no-
bis ⁊ petiuit ⁊c. cui exhibuimꝰ. decre-
uimꝰ. terminū assiguimus. vt in foꝛma
⁊c. In termīo ꝗ ad p̄missa assignato. si
actoꝛ ꝓcuratoꝛiū rei. vel si reꝰ ꝓcurato-
riū actoꝛis vel rescriptū vel iurisdictio
nē iudic' impugnare poterit ex aliq̄ cā
impugnet. Et q̄ p̄ñt opponi ꝯ̄ rescptuȝ
ꝓcuratoꝛē vel ꝓcuratoꝛis mandatū. s.
ꝓcuratoꝛiū. tractat Guil. in spec. de re-
scripti p̄ñtatōe. ⁊ d̄ ꝓcuratoꝛe. ⁊ d̄ cōpe.
iudi. aditōne. si nō ꝯpetat sibi exceptio
petat sibi edi libelluȝ. Et istū regularit
auctoꝛ edere tenet vt. iij. q. iij. offeratur
de li. ob. c. j. Et dico regl'ariter. q2 fallit i
casibꝰ q̄ ibi no. Et ꝑ h̄ reus nō ꝯsentit i
iudicē: vt no. in. c. inter monasteriū: de
re iudi. nisi ꝑ aliquē aliū actū talis con
sensus p̄sumat. Vñ vtile ē sp de h̄ ꝓte-
stari vt supra dixi. Et erit foꝛma ꝓcura-
toꝛij ista si sit in p̄ñtia notarij publici.

In noie dñi Amen ⁊c. Inditōne ⁊c.
ponti. ⁊c. talis tali die. mēse tali. hoꝛa ta
li. loco tali. In meiq̄ȝ notarij publici s̄b
scripti ⁊ testiū infrascriptoꝝ p̄ñtia ꝑso-
naliter cōstitueꝰ. discretꝰ vir N. clericꝰ
p̄incipalis vel laycus talis dyoc. mo
do via iure causa ⁊ foꝛma quibꝰ melio
ribus ⁊ efficacioꝛibꝰ fieri potuit ⁊ debu

ſt.fecit creauit ⁊ ꝯſtituit ⁊ ſolēniter or-
dinauit ſuos veros certos ⁊ legitimos
⁊ indubitatos ꝓcuratores. actores. fa-
ctores.negocioꝝ geſtores ⁊ nūcios ſpe
ciales ⁊ generales.ita ꝙ generalitas ſpe
cialitati nō deroget.vel ecōuerſo.talē ⁊
tales pn̄tes ⁊ onꝰ ꝓcuratiōis hmōi i ſe
ſponte ſuſcipiētes.⁊ talē ⁊ tales abſen-
tes tanq̄ pn̄tes ⁊ quemlibet eoꝝ inſoli
dū.ita ꝙ nō ſit cōditio melior occupā-
tis.Sʒ ꝙ vnꝰ eoꝝ incepit alter eoꝝ libē
ꝓſeq̄ valeat mediare piter ⁊ finire ad a
gendū ⁊ defendendū.poſſet addi ꝓſe-
quendū ptractandū in cā ſeu cauſis q̄
vertunt ⁊ eſſe ſperant.q̄ vertit ſeu ver-
ti ⁊ eē ſperat int ipm cōſtituētē ex vna
pte.⁊ talē talis dyoc.pte ex altera.oēſq;
alios ⁊ ſingulos ſua intereſſe putātes
vel credentes corā iudice tali ordiario.
vel delegato.necnō corā q̄buſcūq; alijs
iudicibꝰ ordi.ſiue extraord.dele.vl' ſub
delega.datis vel dandis.deputatis vel
deputādis.vel in cā quā ipe ꝯſtituens
mouet ſeu mouere intendit.libellū ſeu
libellos q̄ſcunq; ſummarias petitiōes
petendū dandū recipiendū. dari vel re
cipi videndū.litē ſeu lites ꝯteſtandum
De calūnia ⁊ veritate iurādis.ac cuiuſ
libet alterꝰ generis sacrm licituʒ ⁊ ho-
neſtū in ipſiꝰ cōſtituentis aīam p̄ſtādū
⁊ p̄ſtari videndū.Et ex aduerſo h fieri
petendū ⁊ videndū.ponendū. articulā
dū.poſitōibꝰ ⁊ articulis rn̄dendū.poni
q; ⁊ articulari.⁊ ꝯ eos excipiendū ac ſu
is rn̄deri petendum ⁊ obtinenduʒ.Te-
ſtes lr̄as ⁊ inſtrumēta iura ⁊ munimē-
ta ꝓducendū.⁊ alterꝰ ptis teſtes iura-
re ⁊ ꝓbatōes videndū.⁊ teſtes ac ꝓba-
tiones ipſiꝰ ex aduerſa pte reprobandū
⁊ impugnandū.⁊ crimina ⁊ defectꝰ op
ponendū.⁊ ꝓbandū declarandū ac de
clarari videndū.ꝯ declaratōeʒ ac ptiuʒ
aduerſarioꝝ ſeu aduerſe ptis dōm bn̄fi
ciū abſolutōis ſimplr vel ad cautelam
ac reſti. in integ. principaliter vel incī-
denter petendū ⁊ obtinendū cautōnes
dandū.petendū.recipiendū.ſupplican
dū ⁊ allegandū.renūciadū.ꝯcludendū
⁊ cōcludi petendū. ⁊ videndū interlo-
cutorias ⁊ diffinitiuas ſn̄ias ferri peten
dū ab eis.vel eaꝝ q̄libet ac q̄cunq; alio
grauamine illato vel cōminato ſemel vl'
pluries ꝓuocandū ⁊ appellandum.ap
pellatōnes intimandū ⁊ ꝓſequendum
apl'os dāna intereſſe ⁊ expēſas petēdū
⁊ recipiendū.ac ipſas expēſas declarā-
dū ⁊ taxari petendū ⁊ videnduʒ.et ſup
ipis iurandū.de locis iudicibꝰ ⁊ nota-
rijs ꝯcordandū ⁊ ꝯueniēdū. ſuſpectos
⁊ ſuſpecta recuſandū. lr̄as q̄ſcūq; tam
ſcribēdas q̄ legēdas grām ſeu iuſticiā
in ſe ꝯtinētes impetrandū.⁊ impetrat'
ſeu impetrandis ex aduerſo ꝯdicenduʒ
aliū vel alios ꝓcuratores ſubſtituendū
⁊ eundē vel eoſdē reuocandū ac hmōi
ꝓcuratōis onꝰ in ſe reaſſumendū qn̄ ⁊
q̄tiens fuerit oportunū.Et generaliter
oīa ⁊ ſingula alia faciēdū.gerendū.ex-
ercendū ⁊ ꝓcurandū.q̄ merita cāꝝ exi-
gūt ⁊ legitimis ꝓcuratoribꝰ a lege vel a
canone ſunt cōceſſa.q̄ ipe cōſtituens p
ſe faceret vel facere poſſet ſi pſonaliter
pn̄s eēt.Etiā ſi mandatū exigāt magis
ſpāle.Promiſitq; ipe conſtituēs mihi
notario publico ſolēnit ſtipulāti.⁊ reci
pienti vice ⁊ noīe oīm ⁊ ſinguloꝝ q̄ruʒ
intereſt vel intereſſe poterit ſe gratum
ratū ac firmū habiturū ppetuo q̄cq̄d p
p̄dictos ꝓcuratores eorum ſubſtitutos
aut quēlibet ipſoꝝ actū dictū geſtū fa-
ctū ⁊ ꝓcuratū fuerit in p̄miſſis ⁊ q̄libet
p̄miſſoꝝ.ac volēdo eos ab oī ſatiſdatō
niʒ onere releuare.Promiſitq; ipe cō-
ſtituēs mihi vt ſupra.iudicio ſiſti.iudi-
catū ſolui.cū oībus ſingulis ſuis clau-
ſulis oportunis ſub oīm bonoꝝ ſuoruʒ
pn̄tium ⁊ futuroꝝ ypoteca vel obliga
tione.ꝓteſtās ipſos ꝓcuratores nō vel-
le tacite reuocare.Sup quibꝰ oībus et
ſingulis cōſtituēs memoratꝰ me nota-

rium publicū requisiuit vt sibi vnū vel
plura ꝯficereꝫ instrumēta. Acta sunt hec
anno Inditōne pontificatus mēse die ho
ra ⁊ loco quibus supra. pn̄tibus discretis vi-
ris. a. b. c. Pōt etiā mandatū ꝓcura-
toriū ꝓbari ꝑ lr̄as ꝯstituentis sigillo suo
sigillatas. de procu. ex insinuatōne. de
censi. sopite. ff. de ꝓcu. l. si ꝓcuratorem.
Et no. in cle. j. de ꝓcur. Et iste est casus
spālis in quo sigillū p̄fati facit fidē. i alle.
cle. in glo. j. Et qn̄ in lr̄is suis ꝯstituens
dat ꝓcuratorē. debēt iste lr̄e dirigi iudi
ci vel aduersario. de quo in spe. de ꝓcu. §.
ratōne aūt forme. v. ij. §. vt aūt. v. si aūt
⁊ in alle. l. si ꝓcuratorē. Et erit ista foīa.

Forma ꝓcuratoꝝ quo cōstituit ꝓcu
rator ꝑ lr̄as ipsius constituentis.

Honorabili viro

dn̄o officiali vel iudici tali. tal.
Quicquid poterit seruitij reue-
rentie ⁊ honoris in cā seu causis q̄ ver-
tit siue verti ⁊ esse speratur inter me ex
vna ⁊ talē pte ex altera in iudicio coraꝫ
vob mō ⁊ forma melioribus ⁊ efficaciori
bus quibus possuꝫ ⁊ debeo. facio creo cō
cōstituo ⁊ ordino meos veros ⁊ legiti-
mos ꝓcuratores. vt supra in alia foīa.
Et constituit etiā ꝓcurator apud acta.
Et pōt cōstitui ꝓcurator clericus vel lai
cus. cū edictū hmōi sit ꝓhibitoriū. vt i
. c. j. de ꝓcu. j. R̄n̄so. li. vj. Et procurator
constitutus pōt an̄ lit. contes. libere reuo
cari postea nō nisi in certis casibus. de quo
in. c. ij. de ꝓcu. li. vj. Et in q̄ etate potest
constitui hr̄ in. ca. q̄ generaliter. eo. ti. li.
vj. Item ⁊ abn̄s ⁊ pn̄s pōt cōstitui pro-
curator. e. ti. li. vj. in. c. licet. Et ibi i glo.
ij. In forma hmōi mandati p̄ ponitur
clausula insolidū. vn̄ sine tali clausula
pluribus ꝓcuratoribus ꝯstitutis vnus sine al-
tero nō esset admittendus. nisi in causis
electionuꝫ ⁊ in alijs spūalibus vbi pōt
iudex idoneum magis eligere. vt in. c.

si duo. §. sana. de procur. li. vj. Subdit
clausula ista: ita q̄ nō sit melior ꝯditio
⁊c. Quis sit istius clausule effectus habet i
ca. si duo. iam alle. ibi de hoc. Et vt ha-
bet in forma constituit ad agendum ⁊
defendendū. Vnde si est actor ⁊ consti
tuit procuratorē solū ad agendū et nō
ad defendendū ꝓcurator talis defende
re cogit vel satisdare de defendendo. vt
no. de procu. q̄ ad agendū. li. vj. in glo. j
Et in spe. eo. ti. §. j. v̄s̄. Item excipitur.
Valet tn̄ si dicat ad agendū ⁊ excipiē
dum cū excipe sit defendere. vt no. i. c.
imꝑator. de iura. ca. Item si reus ꝯstitue-
ret ad agendū tantū cōdemnandus esset
actori ad expensas. de procu. ꝯstitutis.
Item dicit in forma ad dandaꝫ ⁊ reci-
piendū libellū lit. ꝯtes. Et ista ⁊ similia
q̄ sunt de substantia ordinis iudiciarij potis-
sime exprimunt. Si tn̄ aliquoꝝ talium
nō esset facta specificatio. ꝑ hoc nō vici
aret. ex quo dicit p̄ ad agendū ⁊ defenden-
dum. Cautū tn̄ est illa exprimi ⁊ ita ser
uat. Item dicit ad p̄standuꝫ iuramen-
tuꝫ de calūnia ⁊c. Et nisi hoc exprime-
ret in mandato non admitteret ad hu-
iusmodi mandatū p̄standū. de iura. ca
lum. c. vl. li. vj. Sunt ergo aliq̄ actus ꝓ
quoꝝ exercitio ꝑ procuratorē fiēdo re-
quirit speciale mandatuꝫ. qui quidem
actus enumerant in. c. q̄ ad agendū. de
procu. li. vj. in glo. magna. Item dicit i
forma procuratoriū ab interlocutoria vel
snīa diffinitiua appellandū hoc posset.
imo teneret procurator etiā si nō esset
expressum. quia tenet appellare vel si-
gnificare dn̄o q̄ appellet si velit. non tn̄
tenet nec potest prosequi appellatōnem
nisi contineat in mandato hoc. Itē di-
cit alium vel alios procuratores substi
tuendum ⁊c. hoc nō pōt procurator an̄
lit. contest. nisi habeat specialiter in man
datis. Postea pōt etiā si nō continet in
mandato. vt in. c. j. de procu. lib. vj. de quo
ibi. Dicit etiaꝫ in forma mandati ptās

substitutum reuocandi. alias sine tali clausula vel ptāte sibi tradita non posset substitutū reuocare. vt in.c.ij. de procura.li.vj. Item subdit clausula. Et generaliter omnia rc. Ex ista clausula q̄ uis generales ex verbo generalitatis huiusmodi nō pōt illa que requirūt speciale mandatū. de quo in.c. qui ad agendum. de procu.lib.vj. Item subiungit promisitq; ipse cōstituens ratū rc. et h̄ debet continere in mandato actoris q̄ constituit pcurotorem: s; clausula que sequit scz iudicio sisti. r iudicatū solui rc. ptinet ad reuz qui habet cauere pro suo pcuratore de iudicato soluēdo r iudicio sistendo. de q̄ ō pcura. mandato. S; vtrūq; ponat in mandato. q2 vterq; pstituit ad agendū r defendendum. Et qō dicit. quicq̄d p ipsos pcuratores factū fuerit. Et si dicer̄. quicq̄d p eos legitime factū fuerit rc. nō valeret. q2 etiaz qō dolose facit procurator valet r nocz dño. De q̄ p Jo.an. in fi.c.j. de dila. i nouella. Et no. in cle.j. de pcu. Et sciendū q̄ ille q̄ sciēter r sine prestatōne recipit instrm. vel lr̄as sue pcuratōis in q̄bus constituēs cauet p ipso sup inclusis in mādato cogit constituentē defendere. vt in cle.j. de pcu. Et aliq̄n cōstituit q̄s pcurator generalr̄ ad oīs causas r corā quibuscūq; iudicib⁹. de pcu. petitio. r.e.t. q̄ generalr̄.li.vj. Aliq̄n ad certam cām r corā certo iudice. Aliq̄n mandatum limitat ad certos act⁹ tm̄ sicut placet cōstituenti. Itez cōstituit pcurator ad iudicia vt iam visum est. Etiā q̄nq; ad negocia r ad iudicia. q̄nq; simplr̄. q̄nq; ad rem ppriā. Pōt etiaz pcurator cōstitui simplr̄. vel sub forma q̄tiēs cōstituentē abesse ptingat. Et si simplr̄ est cōstitut⁹. si tūc dñs postea p se in eadē causa compareat vt causam tractet: cēsetur procuratorē reuocare. nisi protestetur. de quo in.c. penl̄. ō procu.li.vj. Interueniūt etiam q̄nq; alie psone in iudicio nomine alieno. videlicet noīe actoris vel rei. Et q̄nq; sine mandato cum cautōne tñ de rato vt coniuncta psona vel cōsors eiusdē litis. Et q̄ censeat cōiuncta psona no. de rescrip. nōnulli. i fi. cum remissionib⁹. Aliq̄n sine cautōne vt tutor. curator rc. Et q̄n q̄s procurat causam collegij dicit sindicus vel yconomus. vel causam vniuersitatis dicit actor. q̄ etiā aliq̄n ab vno constituit. Et quid sit yconomus r quid defensor. orphanotroph⁹ castaldus rc. ponit guil. in spec. pte.j. in rubrica. de his q̄ alieno noīe in iudicio interueniūt. r in rubrica sequenti. Et nō est vis in noīe. scz an vocet q̄s pcurator vel sindicus rc. vt i ca. petitio. de procur. Sed bñ est vis in mō constituendi q2 q̄tum ad hoc bene curat. de quo p Inno. in ca. imperator. r in ca. cum cām. de iura. calū. Et deb; procurator esse instructus. vt dicā tempore suo rc. r q2 vt dictū est si nō impugnat p reum iurisdictio iudi. vel procuratorium actoris. nec aliquid opponit reus vel opponere poterit ptra citationem vel aliā positionē: sed videt se destitutuz exceptōnib⁹ q̄ possent opponi ante libelli oblationem. Vel si competant sibi aliq̄ exceptōnes. vult tñ eas reseruare. an hoc possit vel tutū sit. dicaz suo loco circa materiam exceptionum dilatoriaz rc.

De libelli oblatione.

Restat autē nunc dicere de libello quē actor reo petente tenet offerre. de li. ob. ca.j. imo etiam si a reo nō peteretur iudex ex officio suo faciet euz dari. vt ibi no. Et iste ē casus in q̄ supplē pōt defecrū iur ea q̄ hñt in.c. bone. de post. pla. Nō ēne sibi illudat. q2 alit iudiciū nō valēt. Pōt tñ iudex añ datōz libelli facere r iubere factū poni vbo p actorē vel suū pcuratorez. de iudi. pastoralis.

Et eo audito statim reum interrogare super eo. ꝛ si reus confiteatur iudex p̄cipiat ei ꝙ satisfaciat. ꝛ ꝑ talē ꝯfessionē nō fit lit. ꝯtest. ex quo datio libelli nō p̄cessit. Ita dicit notabiliter Bern. in. c. dudū. ij. de elect. in glo. q̄ incipit. Sed pone ꝙ reus. Nec. n. fert̄ tūc sn̄ia diffinitiua. sed fit p̄ceptū reo vt soluat debitū infra certū tp̄s. Secus si libell⁹ eēt oblatus ꝛ sup illo sequeret̄ cōfessio. tūc deberet ferri sn̄ia ꝛ ita seruat̄. Et istam cōsuetudinē cōmendat Guil. in spe. d̄ libel. ob. ver. licet. qꝛ ꝑ eaꝫ lites p̄nt minui. qd̄ fieri debet. de do. ꝛ cōtu. finem. Et offert̄ libellus ꝓpter actorē ꝑꝑ reum ꝛ ꝓpter iudicem. Propter actorē vt ius suū declaret̄. Propter reum an cedere vel contendere velit. Propter iudiceꝫ vt sciat qualiter formare debeat sn̄iam. que fm̄ petitiōis formā est ferenda. de symonia licet hely. Idē no. in alle. c. j. de libel. ob. ꝛ debet ꝯtinere libellus nomen actoris. rei iudicis. ꝛ cām implicātem factū ꝛ inferentē cōclusiuā petitōꝫ. Unde dicit Io. de lig. ꝙ libellus est silogismus iuristarū. Et dicit Host. ꝙ lꝫ libellus multa debeat cōtinere. sufficit tñ de cōsuetudine approbata ꝙ appareat in libello q̄s petat. a quo ꝛ quid. et qualiter. ꝛ coraꝫ quo. Dat vs̄us. Quis quid coraꝫ quo: quo iure petat̄. Et a q̄ recte cōpositus quisq̄ libellus hꝫ. Et debet libellus ista cōtinere clare. qꝛ debet esse sine obscuritate. Uñ caueat aduocatus formando libellū d̄ nimia generalitate. Itē ꝙ nō ponat ibi vel. de q̄ de sen. ꝛ re iu. c. abbate sane. in glo. longa. Itē nō ponat dictōem si. cū sit ꝯditionalis incerta. Itē caueat a verbo duplici pregnanti ꝛ amphiboloico. ꝛ ab oī dubio ꝛ obscuro. Itē libellus dꝫ esse breuis. Est. n. libellus hic scriptura breuis intentōem actoris cōtinēs ꝯ̄ aduersariū. necessario inferens ꝛ cōcludens. vt no. l. āpliorē. C. de ap. in. §. j. Caueāt libellor̄ dictatores verbosis assertōib⁹ vti. sed ea sola scribere q̄ ꝯpensiosa narratōe possint causas explanare. Uñ dr̄ libellus diminutiue a libro ꝓpt̄ sui breuitatē. vt dicit Guil. in spe. d̄ libel. ꝯce. §. j. in prin. Sicut codicillus a codice. Pōt etiā dici libellus a libra in q̄ ponderat̄ iusticia. fm̄ Gof. Qz aūt dr̄ ꝙ in q̄busdā causis nō sit necessari⁹ libellus Petitio tñ in actis dꝫ ꝯscribi. vt in cle. sepe. de ver. sig. In q̄ tñ differāt libell⁹ ꝛ petitio posset dubitari. cū etiā petitio cōtinere dꝫ actoris intētōꝫ ꝛ eē clara et certa. ꝛ talis ꝙ ꝯcludat necessario actoris intentōem ad hoc vt fm̄ eaꝫ posset certa sn̄ia ferri al's nō eēt apta. Dicēdū ē ꝙ in hoc differūt. qꝛ in libello cōponēdo seruāda ē forma. ꝫ illa q̄ formam respiciūt obmittūt̄ in petitōe. Uñ debet esse simplex ad modū memorialis. Et in hoc alleuiat̄ actor. Ita dicit Pau. de liza. in alle. cle. sepe. Et in oī cā ciuili et criminali libellus ē offerēdus. siue causa ciuilis sit realis siue ꝑsonal̄ siue mixta. Itē ꝛ i officio iudicis qd̄ loco actoris ꝓponit̄. In oī igit̄ cā dabit̄. nisi ius dicat vel disponat ip̄m eē dandū. de q̄ in. c. j. de li. ob. Aduertenduꝫ ergo ꝙ oīm actionū de mūdo que inter aliquē vel aliquos intentant̄ sunt duo mēbra qꝛ alie sūt reales alie ꝑsonales. vt insti. de act. in. §. oīm. Et vt lit. nō cōte. c. q̄m §. in alijs. Quidaꝫ tamen his duobus mēbris volūt addere terciuꝫ. s. ꝙ actionū alie sunt in rē. alie in ꝑsonā. alie mixte. vt sunt familie herciscūde. cōi diuidūdo. finiū regundor̄. vt insti. de act. § quedā. ꝫ dicēdū est ꝙ sunt duo mēbra tm̄. Et istud terciū ꝯtinet̄ sub primo. s. in rē. ꝛ hoc qñ agit̄ ad reales p̄statōes. vel sub secundo. s. qñ agit̄ ad ꝑsonales. vt no. in iuribus allega. statim. Inquātum ergo actōes mixte dāt̄ur ad res sequunt̄ naturā realiū. Inquātū ad ꝑsonales p̄statōes sequunt̄ naturā ꝑsona-

lium. Reales actões sunt que rem ꝯco
mitantur. Vñ sciendũ ꝙ rerũ alie sunt
corpales alie incorpales. Res corpora
les sunt in triplici drĩa vel specie. qr alie
sunt imobiles. vt fundus vel pdiũ. alie
mobiles. vt liber. alie se mouẽtes ꝗ tñ
noĩe mobiliũ ꝯtinent. vt equus. ꝓ istis
rebus corpalibus ꝯpetit actio realis. s.
rei vendicatio. vt quando ago cõtra eũ
qui non est mihi aliquo modo obliga-
tus. neqꝫ ex contractu neqꝫ ex q̃si cõtra-
ctu neqꝫ ex delicto neqꝫ ex q̃si delicto.
Sꝫ qr possidet rẽ meã mobilẽ vel imo-
bilẽ vel se mouentẽ. iõ ad illã rem cõpe
tit mihi actio ꝯ eũ. Pro incorpalib⁹ cõ
petit etiã actio realis. nõ tñ rei vendica
tio. qr incorpalia nõ possident ꝫ q̃i pos-
sident. Vñ cõpetit ꝓ eis cõfessoria. de
quo de iudi. examinata. de ver. si. abba
te. Quid sit cõfessoria ꝛ qd negatoria.
no. in. c. cũ eccia. de cã pos. ꝛ pp. Perso
nales sunt actões ꝗ cõcomitant psonã
obligatã. Et ita obligatio surgit ꝛ indu
cit quattuor modis. Causat. n. ex ꝯtra-
ctu vel q̃i cõtractu. aut ex delicto vl' q̃i
delicto. vt insti. de obli. cũ rubri. seque.
ꝛ no. de rescrip. dispẽdia. li. vj. Exẽplũ
de obligatõe ꝗ nascit ex ꝯtractu. sicut ẽ
cõtractus mutui. venditõis. locatõis. ꝛ
in verboꝝ ꝛ lrarũ obligatiõe. De quasi
ꝯtractu exemplũ. vt in actõe negocioꝝ
gestoꝝ. tutele ꝛ silibus. Exemplũ d' de
licto. vt in actiõe furti. dãni dati. rapine
ꝛ iniuriarũ. Exemplũ de quasi delicto.
vt in iudice male iudicãte. ꝛ in ꝓiciẽte
de cenaculo qd nocuit. ex istis nascitur
obligatio ꝛ ex obligatõe actio. Vñ cõ
tractus vel etiã quasi delictũ ẽ mr obli
gatiõis. obligatio vlteri⁹ ẽ mr actõis. et
sic actio est filia obligatõis ꝛ neptis ad
cõtractũ. Sic ergo ꝯtractus ẽ auus. ob
ligatio filia. actio neptis. Et obligatio ẽ
ius ꝓpter qd. ꝛ actio ẽ ius ꝑ qd fit ꝓsecu
tio litis. De quo insti. de acti. in princi.
Actionũ alie sunt vniuersales. alie ge-
nerales. alie ꝑticulares seu singulares
Actio vniuersalis ẽ qñ ius deducit ad
iudiciũ cui subijciũt ꝑticularia suppõ-
sita. Vñ q̃ttuor sunt vniuersales actio
nes ꝗ cõpetũt ꝓ hereditate. qr noĩe he-
reditatis cõplectit vniuersum ius de-
functi. vt in. l. hereditas. ff. de ver. si. ita
dicit Jn. in. c. cõquerẽte. de of. or. ꝛ sũt
ille. petitio hereditat. familie herciscũ-
de. Actio ex testamẽto cõpetẽs ꝓ here-
ditate ex trebellia. se. cõ. rescindẽda. Et
actio ex empto cõpetens qñ tota here-
ditas emit. Actio generalis est qñ gene
raliter ꝓ pluribus suppositis agit. vt ẽ
actio tutele. nego. gest. ꝛ siles. Actio sin
gularis est qñ ꝓ aliqua re vel aliqb⁹ re-
bus singularib⁹ actio dirigit. de ꝗ etiaꝫ
de li. ob. c. ij. Et in spe. de act. ꝛ peti. §. ij
Scdm naturã ꝛ qualitatẽ hmõi actio-
nũ debet formari libellus. ꝛ aliter speci
ficatio fit in vna ꝙ i alia. Qualis ergo
specificatio in qualibet illaꝝ exigat pa
tebit in sequentibus.

Forma libelli in actõe reali.

Libellus in acti
one reali sic cõponit. Coram
vobis honorabili viro dño N
decano eccie sancte marie Erford. mo-
gunt. dyoces. Judice cause ꝛ ptiũ infra
scriptarũ a se. apo. delegato. Vel si ẽ or
dinarius. Coraꝫ vobis honorabili vi
ro dño epo vel archidyacono vel offi-
ciali ꝓponit pcurator pcuratorio nomi
ne viri discreti. N. clerici vel laici talis
dyocesis. ꝯquerendo in iure aduersus
talẽ clericũ vel laicũ talis dyoce. ꝛ que-
cunqꝫ aliuꝫ ꝓ eo legitime in iudicio in
teruenientẽ. Et dicit ꝙ lꝫ fundus talis
in cãpo talis oppidi vel ville situs cu-
ius confines inferius describũt ad me-
moratũ N. ptinuerit ꝛ ptineat. Tamẽ
pdictus reus eũ dẽ fundũ p tot annos
detinuit ꝛ occupauit ꝓut tenet ꝛ occu-
pat fructusqꝫ qui exeo per tps hmõi ꝓ

uenerũt ꝑcepit et sibi imbursauit. ac ꝓ
uenientes percipit ac imbursat. Et ta-
lis modi fundum deoccupare. ⁊ predi
cto N. liberum ⁊ vacuum dimittere et
assignare et restituere cuȝ fructibus vt
premittitur inde perceptis contra deũ
in periculuȝ anime sue. Quare agit
et petit procurator predictus ꝑfato no
mine quatenus cognito quantũ suffi-
cit de premissis denuncietis decernatꝭ
⁊ declaretis supredictum fundũ ad N
antedictũ pertinuisse ac pertinere. pre-
dictum A. eum indebite ⁊ illicite occu
passe ac occupare. At ipsum fundum
eidem N. adiudicandum fore ac adiu
dicetis. predictumqꝫ A. vt fundum hu
iusmodi N. liberum ⁊ vacuum dimit-
tat restituat ⁊ assignet ac fructus vt pre
fertur perceptos vel eoꝝ valorem quẽ
ad tot libras denarioꝝ pro singulis an
nis estimat. Vestra tamen ac aliorum
quorum interest estimatõne salua tra
dat seu ꝑsoluat ꝯdemnandum et com-
pellendum esse. ⁊ condemnetis ⁊ com
pellatis ꝑ vestram diffinitiuam senten
tiam censuram ecclesiasticam et alia re
media oportuna. Hec petit ꝯiunctim
⁊ diuisim vna cum expensis lit. ac fru-
ctibus inde ꝑceptis ⁊ qui ꝑcipi pñt et
tempe litis ꝑcipiendis. Ad ꝓbatõnem
necessariam ⁊ nõ vltra se astringẽs. sal-
uo nihilominus iure addendi mutan-
di minuendi corrigendi ⁊c. vt est morꝭ.
Confines vero sunt tales ⁊c.

Circa materiã hui⁹ libelli ⁊ eius for-
maȝ multa subtilia ⁊ difficilia a docto-
ribus solent tractari. Et magna est que
stio legistaꝝ a quibus principiis cense
tur rei vendicatio. Sed dicit̃ cõmunit̃
ꝙ a dominio actoris et possessione rei.
Et an dño possidenti ⁊ detinẽti omi ge
nere detentionũ ꝯpetat rei vendicatio.
tangit Jo. an. in addi. spe. de ces. act. §. i
No. etiã ꝑ modernos in. c. examinata.
de iudi. Item de rei vendicatio etiaȝ si
forata ꝙ ex possessiõe rei reduci põt ad
actũ ⁊ supponat reũ obligatũ de quo i
spe. de acti. ⁊ peti. §. ij. v. ȝ quam vocas
Et no. plene ꝑ Ci. ĩ ma. C. de alie. iud.
mu. can. fact. l. vnica. in vna q̃õne. Ego
dicam aliqua q̃ ꝓ declaratõne ipsius li
bri occurrũt. Primo sciendum ꝙ in
actõne reali exprimenda est res q̃ petit̃
in li. de libel. ob. c. ij. Et etiã eius quali-
tas. vt cuȝ petit̃ terra dȝ exprimi an sit
aratoria vel vineata. Si petat̃ materia
infecta. puta massa. dicat qualitatẽ. vi-
delicet an sit aurũ vel argentũ. vel etiã
exprimat pond⁹. Si est signata expri-
mat numerũ de q̃ ibi ꝑ Jo. an. ⁊ hostiẽ.
De q̃ etiã vide q̃lis debeat fieri specifi-
catio. in spe. de li. ꝯcep. §. iuxta. v. Iteȝ
nõ valet in actiõe reali. Quia si fund⁹
vel ꝑdium hȝ ꝓpriuȝ nomẽ exprimat̃. et
duo fundi ꝓximi seu vicini. Dȝ em̃ res
ꝯsignari ꝑ ꝯfinia. ⁊ si necesse fuerit sub
iiciat̃ oculis iudicis vel aduersarij. vt
ibi no. Item dĩ in li. ꝙ licet fund⁹ ad N
ꝑtinuerit ⁊ ꝑtineat ⁊c. si diceret̃ ꝑtinue-
rit nõ addẽdo ꝑtineat. an sufficiat no. ĩ
cau. pos. cuȝ eccl'ia. in glo. de restit̃. spo.
cũ ad sedeȝ. in glo. Item posset addi in
libello. s. ꝑtinuerit iure dñij vel q̃si. vt i
ca. abbate sane. de re iu. li. vj. Et quidaȝ
dicũt libellũ alias nõ eẽ admittendum
cũ verbũ ꝑtinere hẽat latissimã signifi-
cationẽ. vt in. l. ꝑtinere. ff. de v. sig. no. i
ca. cũ eccl'ia. de cã pos. Sȝ guil. in spec.
de cau. pos. ⁊ ꝓprie. in. §. sequit̃ videre.
v. alie sunt reales. admittit talẽ libellũ.
ꝑ. c. inter dilectos. de fi. instru. cũ simib⁹
Et dicit ibi Jo. an. in addi. spe. ꝙ cõiter
libellarij eum admittũt. ⁊ videt̃ ꝙ in li
bello nõ exprimit̃ cã petendi q: hoc nõ
oportet in reali actõne. Põt tñ actor si
vult causam exprimẽ. de re iud. abbate
li. vj. Et an tuti⁹ sit exprimere cãm an ñ
no. de li. ob. ca. ij. de or. cog. ca. fi. Et per
Jo. an. Nam tuti⁹ est vno respectu ex-
primere cãm. q: si ex ista cã agens suc-

exhibit. pōt eandem rem postea petere
ex alia cā. Nec obstat sibi exceptio rei
iudicate. q2 lʒ rōne dominij fiat cōdē-
natio. nō tñ generaliter sumpti: sed ad
cām expssam licet remotā q̄ ad donati-
oneʒ limitati. de cā pos. c. fi. vt dicit Jo.
cald. ɔtra T. ꝛ Pe. in. c. ij. de li. ob. Se-
cus si nullā cām expssit. q2 tūc videtur
oīe ius suū in iudiciū deduxisse. Vñ
succumbens postea nō audit. ꝫ alio re-
spectu tuti⁹ est nō exprimere certā cau-
sam. de q̄ in. c. abbate sane. de re iu. lib.
vj. ibi de hoc quid iuris. Si cause que
erāt a principio deserunt pendente li-
te. vel nō erant a principio. ꝫ supuene-
rūt. an ex causis hmōi fieri debeat con
demnatio vel absolutio. Et licet multi
sunt modi acquirendi dominiuʒ. vt in-
sti. de rerū di. §. singuloꝝ. ff. de acq̄. reꝝ
domi. p to. Tñ multū difficilis est eius
ꝓbatio. vt in. l. cum res. C. de ꝓba. Vñ
dato ꝙ nullā cām exprimat actor in li-
bello in actōne reali. adhuc tñ vt debe-
at obtinere optet cōstare ꝑ ɔfessionem
vel ꝓbatōeʒ de aliq̄ mō vel cā sufficien-
ti ad dominiū rei acquirendū vel trans
ferendū ꝓ tanto est cōsiliuʒ legis. ꝙ q̄n-
diu pōt quis in cā intentare possessori-
um nō agat de ꝓprietate. vt in. l. is qui.
ff. de rei vendi. Et no. Berñ. in. c. cū ec-
clesia. de cau. pos. ꝛ ꝓpri. Et etiā in spe.
de act. ꝛ peti. §. sequit. in v̄. si autē ve-
lis. Videam⁹ exemplū quō difficilis ē
ꝓbatio dominij. q2 si ex cā emptionis
q̄s dicat dñs alicui⁹ rei optet quatuor
occurrere. Primo ꝙ contract⁹ p̄cessit.
Scdo ꝙ p̄ciū numeret vel de eo fides
habeat. seu alias satisfaciat. Terciuʒ ꝙ
traditio rei sequat. Quarto ꝙ vēditor
fuerit dñs. Ista ergo oīa ꝓbari debēt
qd difficile est. de quo in spe. in loco p̄-
alle. Pōt tñ quis intentare publicianā
in qua leuiores ꝓbatōnes sufficiūt. q̄a
nō est necesse ꝓbare venditorem fuisse
dñm. q2 publiciana competit ei qui ex
causa emptionis vel cuiuslibet alteri⁹
iusti tituli rem bona fide de aliquo ac-
cepit. credens eum dominū fuisse. licet
in veritate non esset. De quo in specu.
de cau. pos. ꝛ propri. in rubrica de ꝓpri-
etate. §. nūc dicendum restat. ꝛ in. c. ab
bate sane. de re iudi. lib. vj. Item dicit
in libello ꝙ reus detinet res ꝛ occupat
si hoc in libello non esset expressuʒ. an
in fi. lit. reus esset absoluendus Hof. te
net ꝙ non. et reprehendit iudicem qui
hoc facit ꝛ distinguit. Quia aut possi-
det aut non. Si possidet est condem-
nandus. Si nō. adhuc ex quo liti se ob
tulit condemnandus est ac si posside-
ret. Istud dictum Hoff. ponit Jo. and.
in additōne specu. de cau. pos. in rubri-
ca de proprietate. §. j. Quo ad conclu
sionem seu ad petitōnem libri vt p̄mo
petitur per iudicem declarari reʒ ad N
pertinere. Item sibi adiudicari. ꝛ A vt
restituat ꝛ vacuum tradat seu dimittat
condemnari. Verbum adiudicari ex-
ponunt Johan. Imo. et Archidyaco.
in ca. abbate sane. de re iud. libro. vj. id
est. iudicare ad se spectare. Et dicūt ꝙ
adiudicatio fit proprie in actōnib⁹ que
mixtam habent causam. sed res alicu-
ius que ab aliquo alio detinetur peti-
tur restitui sed iure ciuili petit quis de
clarare rem ad se pertinere. Conclusio
ergo libelli omnia ista comprehendit.
et ita solet fieri. Et ita verbum restitui
non pertinet solum ad possessoriuʒ sed
etiā ad petitoriū. vt no. de do. ꝛ ɔtu. ca.
ij. et in specu. de acti. et petit. §. sequit.
Et ibi per Johan. Andre. in additi. de
libel. concept. §. fina. versi. hoc autem
notandum. ꝛ in ca. inter dilectos. de fi-
de instru. in prin. Quia aliud est resti-
tuere rem. aliud possessionem rei. Iteʒ
petitur res cum fructibus a tpe occu-
patōnis pceptis. Nā bone fidei posses-

quid publiciana

Nota

Pbatio dominij

Nota quid petitio

for lucraꝛ fructus ante lit. ꝯtest. perce-
ptos. Unde ista petitio est intelligēda ſm distinctōnē iuris ꝯmunis. De quo in spe. de fructibus et interesse. §.j. De hoc ꝑ Jo.an. in addi. de cau.pos. in rubrica de ꝓprietate. Quō autem ꝓcedit petitio expensaꝝ li. ꝛ sup hoc fieri debeat sententia cum sit generalis in certaꝛ de futuro. no. de ꝓcu. audi. de libel. obla. c.ij. de seques. pos. c.j. cum si. In fine libelli poniꝛ ꝓtestatio: ꝙ ad ꝓbatōnem necessariā tantū se astringit. de iudi. exhibita. de ꝓba. licet. ꝟ. idem quoqꝫ: no. in specu. de excep. §. viso. ꝟ. porro. de libel. concep. §. vi. ver. Item ꝯsueuerunt fieri. Item illa clausula: saluo iure addendi ꝛc. de fide instru. inter dilectos. i principio. Et principaliter aduocatus circa libellos ꝯcipiendos debet aduertere tria. Primū ꝙ pauca ꝛ non superflua effundat si tamen ponunꝛ ibi aliq̄ supflua dūmodo libellus alias sit aptꝰ non viciaꝛ no. de iudi. examinata. Secundū ꝙ ponat necessaria ꝛ vtilia: que ꝓbata suā iuuant intentionē. Terciū ꝙ ponat generalia ꝛ nō se artet: vt in ꝓcessu plures videas ꝛ diuerticula plura habeat ad fulciendā suam intentōeꝫ De quaꝛ de quibusdā alijs cautelis in spe. de libel. concep. §. vlti. De cautelis vero circa porrectione ꝛ receptionē libelli habendis. in spe. de libel. concep. §. sequiꝛ. Item in li. nō exprimitur nomen actōnis. videlicet vt sic dicatur: ꝛ ad hoc ꝓpono rei vendicatōeꝫ. Nam h̄ nō est necesse maxime ſm canones: vt in. ca. dilecti. de iudi. ꝫ sufficit proponi factū. Et debet tamen exprimi tale qd ꝑ qđ actionis natura cognoscaꝛ: vt ibi no. ꝛ in spe. de act. ꝛ peti. §.j. Item non est necesse ꝙ pars subscribat diem porrectionū li. vt ꝑ talem subscriptōeꝫ constet de die dati libelli ꝛc. Sed hoc fit ꝑ tabellionem qui subscribat dieꝫ porrectionis li. et dilationem datā reo: et ita seruaꝛ. De quo etiam in spec. de libel. concep. §.j. ver. nec p̄dicta ratio. In ꝑsonali actōne formaꝛ sic libellus.

Nota

Nota

Iudicia vitanda in libello.

De libello in actōne ꝑsonali.

Oram vobis ꝛc.

c ꝙ licet ꝑdictus Seyus p̄fato Titio in decem libris denariorum talis monete vel pagamenti. vel denarioꝝ currentiū. ꝛ cōiter datiuorꝫ i tali loco teneaꝛ ex causa mutui vel obligatus existat. Uel sic. ꝙ licet idem Seyus Titio memorato teneaꝛ in tot libris denarioꝝ. quos idem Titius eidem Seyo mutuando numerauit: vel quas bona fide deposuit apud eū. Tamen hmōi debitū vel depositū hꝰmōi sibi reddere p̄dictus debitor suo creditori antedicto soluere ꝯtradicit. Quare agit ꝛ petit ꝓcurator p̄dictus quatenꝰ p̄cognito quantū sufficit de p̄missis. ꝑnuncietis. decernatis ꝛ declaretꝪ supradictū Seyuꝫ Titio p̄fato in preexp̄ssa pecuniaꝝ summa ex causa p̄dicta teneri. eumqꝫ eidem Titio in hmōi debito ꝯdemnandū. ꝛ ad ipsiꝰ solutōeꝫ cōpellendū fore. ac ꝯdemnetꝪ ꝛ ꝯpellatis per vestrā sniam diffinitiuā ꝛ censuram ecclesiasticā. Hec petit vna cum expensꝪ litis. Ad supfluā ꝓbationē se nō astringens ꝫ ad eam solum que sue sufficiūt intentōni. de iure addendi. mutādi. minuendi. corrigendi. ꝛ alijs vt est moris ꝓtestaꝛ. In isto libello in actōne personali exprimiꝛ causa petendi mutuum: vel depositū vel hmōi. ꝛ hoc est necesse. vt in. c. vlti. de libel. obla. Et quia poniꝛ in fine libelloꝝ saluo iure addendi. ꝛc. vt in forma. Sciendū ꝙ aliud est mutare ꝛ aliud emendare li. Et cōmuniter dꝛ ꝙ mutare est cū sublata veteri actōne ꝓponiꝛ noua. quasi diceret. ꝙ ꝓprie mutare sit substantia remota in lo

in libel. adde i fine

cum eius aliū subrogare. Emendare ē
addere vel detrahere quantitati petite.
vt i spe. de libel.cōcep.§.nūc ośdam⁹.
Tñ alij dicūt q̄ emendare est defectuz
in forma supplere.Qñ ergo vel vsz ad
qð tp̄s litis possit mutari vel emenda-
ri libellus.pōt dici q̄ si actor vult mu-
tare hodie nō pōt.q: necesse hz ꝑsistere
oblato libello.Si vult emēdare eo mō
q: petijt plus.modo vult petere minus
pōt vsq ad sniaz.Si vo alio modo. vt
q: petijt minus.modo vult petere ma-
ius.pōt vsq ad lit.ꝯtesta.postea non si
ne nouo libello.De quo tñ pleni⁹ nos.
de li.ob.c.ij.Et in spe.de lit.ꝯtest.§.nūc
ostendam⁹.Et ibi p Jo.an.in additiōe.
Et q: libellus primus in actōe reali cō
cept⁹est in petitorio.Vñ q: aliud ē iu-
diciū possessoriū seu posses.ꝛ iudiciū ꝓ
prietatis seu petitoriū.vt de cau.pos.et
ꝓprie.p totum.Et intentat̄ qñq solum
possessoriū.qñq vtrūq simul. qñq so-
lum petitoriū.Etiam in eodem libro ꝛ
ab eadem pte.ꝛ qñ possibilis sit cōcur-
sus petitorij ꝛ possessorij in eo.li. no.in
ca.pastoralis.ꝛ ca.cum dilect⁹.de cau.
pos.ꝛ ꝓprie. Possessoriū est triplex seu
possessorij sunt tres spēs.s.adipiscēde:
retinēde ꝛ recupande:de quo plene de
cau.pos.pastoralis.in glosa longa.No
ta.ad intelligentiam ꝛ sup eo in spe.de
causa pos. Vnde in interdicto recupe-
rande qð competit spoliato cōtra spo-
liatorem sic format̄ libellus.

Libellus quādo agitur in causa spo-
liatōnis.

Coram vobis ꝛc.q̄ licet tempe spo-
liatōnis infrascripte ꝛ p plura tempo-
ra ante memoratus Titius fuit in pos-
sessione talis domus ꝛ predij in tali lo
co sit.cui⁹ꝯfines ꝛc. Prefatus tñ Sey-
us eum de possessione hmōi anno tali
mense tali violenter expulit ꝛ eiecit. et
temere possessionez domus vel predij
eiusdem spoliauit.Quam quidem do
mum idem Seyus ab eo spoliationis
tempe detinuit ꝛ occupauit: et detinet
occupatam. Vel sic.Licet ꝛc.Tamē
idem Seyus Titiū eundē possessione
dom⁹vel predij hmōi p talem spoliari
fecit:ꝛ eū de possessione ipsa deijci mā
dauit ꝛ expelli. Vel sic.Q̄ licet ta
lis Semproni⁹nomie ꝛ ꝯtemplatōne
Sey supra dicti ꝑdictū Titiū possessi-
one dom⁹ꝛc.spoliauit.Ipse quoq sey
us eandem eodē modo ꝛ nomine suo
factam ratam ꝛ gratā habuit ꝛ habz se
de domus vel ꝑdij supradicti possessio
ne intromittendo. Vel sic.q̄ licet ꝛc.
Tñ cum idem Titius eēt possessor do-
mus ꝑdicte per Semproniuz violēter
spoliatus ꝛ de ipsa possessione eiectus
memoratus Seyus domum hmōi ab
eodem deiectore recepit. sciens predi-
ctum Titiū possessione ipsius p eundē
Semproniū vt ꝑmittit̄ spoliatū.Qua
re agit et petit ꝓcurator predictus no-
mine quo supra quatinus cognito q̄n-
tum sufficit de premissis pronuncietis
decernatis et declaretis possessionē do
mus predicte seu predij ꝛc.mihi violē-
ter ablatam fuisse et esse restituendam
cum fructibus.exinde a tempore spoli
ationis predicte citra ꝑceptis ꝛ qui per
cipi potuerūt ac damnis ꝛ interesse q̄s
fructus singulis annis ad tot maldra
frumenti Erfordensis mensure.Dāna
vo et interesse ad tot libras vl' marchas
ꝛc.estimat spoliatus supradict⁹.vestra
iudiciali salua estimatōne.Predictum
q̄ Seyuz ad premissa eidem Titio cō-
demnandū ac ꝯpellendū fore.ac ꝯdem
netis et compellatis p vestram senten-
tiam diffinitiuaz ꝛc.vt in alijs formis.

In isto libello primo narratur quo-
modo Titius spoliatus est per Seyū
possessione domus vel predij.Et ita cō
petit spoliato Titio cōtra Seyum spo-
liatorem interdictum vnde vi.de resti.
spo.in liter̄.cum ad sedem ca. grauis.

cum si. Secundo q̄ titius spoliat⁹ fuit
de mandato Seij p̄ aliū. Tercio q̄ fuit
spoliatus noīe ꝛ cōtemplatōe seij. ꝛ ip̄e
seyus spoliatōem ratam habuit. Vnō
isti omnes tenerent̄ interdicto. vt in. c.
cum ad sedē. supra alle. Vel quarto q̄
Titius fuit spoliatus p̄ Semproniū. lꝫ
nō noīe seij vel mandato eius. tñ seyus
rem hmōi a sempronio deiectore scien
ter recepit. Vñ tenet̄ interdicto per de
cre. vnde vi. per. c. sepe. de resti. spo. ſm
vnum intellectū einsdē. c. Vel ſm aliū
cōditōe ex eadē decre. etiaꝫ si cōclusio
li. est cōis ad quodlibet istoꝝ. Ad quālī
bet narratōeꝫ hmōi apta est petitio cō-
clusiua p̄dicta. Et in hmōi interdicto ē
necessaria allegatio ꝛ ꝓbatio duoꝝ. scꝫ
possessionis ꝛ deiectōis. de offi. dele. cō-
sultationibus. ꝛ hoc qñ intentat̄ inter-
dictū ꝯ ip̄m spoliatorē. Sed qñ contra
eū qui mandauit ibi cū hoc ꝓbari opꝫ
mandatū. Vel qñ ꝯtra eum qui ratam
habuit ꝛc̄. tunc opꝫ etiam ꝓbari ratiha
bitōem q̄ spoliatio ip̄ius noīe vel con-
templatōe fuit facta. qꝛ ratū habere q̄s
nō pōt qδ noīe suo nō est gestū. de reg.
iu. li. vj. Vel si cōtra eum q̄ non spolia
uit nec mandauit nec ratuꝫ habuit. sed
scienter rem recepit ꝛc̄. Ibi opꝫ etiam
ꝓbari sciam. Vnde dicit Hosti. nota-
biliter in dicta decre. sepe. q̄ qui sciaꝫ al
legat eam ꝓbare debet. Et cū graue sit
istam ꝓbare ꝓ tanto laudat ip̄e q̄ ꝓpo-
nat̄ cōditio ex canone reintegranda. iij
q. j. p̄ qδ auxiliū subuenit̄ ei q̄ possessio
nē qualitercūq̄ amisit. Sunt tñ diuer-
si eiusdē canonis intellectus. vt ibi no.
ꝛ in. c. cum ad sedem. ꝛ in. c. sepe. alleg.
Item in li. petit̄ possessio restitui. quia
melius ꝓnūciat iudex inter p̄dictā pos
sessionē restituendā q̄ꝫ rem restituēdā.
de quo in spe. de resti. spo. §. j. v. ꝛ no. p̄
Io. an. in. c. cum ad sedem. sepius alle.
Item petit̄ res cum fructibus ꝑceptis
ꝛ qui ꝑcipi potuerūt. no. in. c. grauis. δ
resti. spo. Item cuꝫ damnis ꝛ interesse
vt ibi. ꝛ etiam de iniurijs tenetur. vt ibi
plene no. ꝛ debent̄ hoc casu fructus a
tp̄e deiectōis. vt ibi not. Si aūt q̄s spo-
liat̄ rebus mobilibus potest sic forma-
ri libellus.

Coram vobis ꝛc̄. q̄ anno tali. mense
tali. p̄dictus Seyus Titiū p̄fatū in ta-
li loco vel itinere constitutū inuasit. eū
q̄ꝫ rebus suis. s. libris vestimentis. pecu
nijs. ꝛ alijs quas deferebat temere dep̄
dauit. res hmōi ab eo rapiendo ꝛ sibi
auferendo violēter. quas ad tot libras
denarioꝝ talis monete estimat. vr̄a iu-
diciali salua taxatōne. Quare petit et
agit ꝓcurator p̄dictus quatenus p̄cco
gnita ꝛc̄. ꝓnūcietis. decernatis ꝛ decla
retis p̄dictū seyum spoliatorē temera-
riū ad restitutōem rerum p̄dictarum.
seu estimatōeꝫ eaꝝ p̄taxatā teneri titio
supradicto. ꝛ ad hoc sibi ꝯdēnādū ꝛ cō
pellendū fore. necnō cōdēnetis ꝛ ꝯpel-
latis p̄ vr̄am diffinitiuā ꝛc̄. In tali li.
ꝛ cōsimili non opꝫ specificatōem fieri
ꝛ expressionē singulariū rerū. qꝛ ꝓbata
violentia p̄ testes. res ꝓbant̄ p̄ iuramē-
tū violentiā passi. De quo qδ me. cau.
c. vl. de or. cog. c. ij. cū si. Item exprimi
tur locus ꝛ tp̄s. qꝛ tale interdictū in for
mat ꝛ includit iniuriā. Vñ posset etiaꝫ
spoliatus petere satisfactiōem ꝛ emen-
dam p̄ iniuria. vt supra dixi. Ergo illo-
rū expressio in libello est facienda. lꝫ ci
uiliter agatur. δ ꝓcu. tue. Item qꝛ in li-
bello ponunt̄ verba gerundiua. vicꝫ ra
piendo. auferendo ꝛc̄. Sciendū q̄ q̄dā
aduocati reoꝝ excipiunt talem libellū.
non ꝓcedere. R δ ſm eos. qꝛ gerundiū
nihil ponit sed potius determinat. sed
hoc nō est verum. quia gerundia etiaꝫ
aliquid ponunt. ꝛ resoluunt̄ in verbuꝫ
indicatiuū. vt no. ff. ꝛ C. δ eden. sup ru-
bri. Idem em̄ ē dicere dep̄dauit rapiē-
do. ac si diceret̄ dep̄dauit ꝛ rapuit. Iteꝫ
qꝛ in sententijs ponunt̄ gerūdia. vt pꝫ

de re iudi. ad apl'ice. §. aucte apo. firmi ter inhibendo 2c. Quare ergo nō ponerent in libellis cum suis debeat eē conformis libello. de symo. lȝ hely. cum si. De quo p Jo. an. in addi. spe. de li. pce. §. nunc aūt 2c. Jam aūt libello oblato z porrecto iudici p actorē vel eius pcuratorē. reus vel eius pcurator petat eiꝰ copiam inherendo prestationi de non cōsentiendo in iudicē 2c. Si talis est iudex cuius iurisdictio nō est fundata. z sibi dari seu cōcedi inducias. z vocant hmōi inducie deliberatorie. Et de inducijs citatorijs. deliberatorijs. z ɋparatorijs z iudicatorijs notat. iij. q. ij. in sum. De istis z alijs viginti specieb^9 induciarū in spe. de dilat. §. j. Et inducie deliberatorie de ɋbus ad pñs. xx. sit dies a iure taxate. iij. q. iij. offerat. nō tamen sic sunt statute in tali numero dierū quin iudex eas abbreuiare possit, attentis circūstantijs negocij z distantia locorum vel plongare. no. de pcu. dilectꝰ de appel. cum sit romana. vt in glo. iij. z in regula indultū. de re. iu. li. vj. Utrum aūt iste inducie sint de substantia sicut libellus. no. p Jo. an. xvij. q. iiij. vxor. p Inno. z Hosti. de libel. ob. c. j. Et dicūt cōīter doctores ꝙ sint de substātia si petant. Qui licȝ iudex possit illas artare ex cā. nō tñ pōt eas reo inuito penitus denegare. vt in. c. de dila. z in cle. sepe. ꝺ ver. si. in glo. cum petitio. Judex ġ habet decernere z dare seu fieri mandare copiam libelli reo expensis actoris. de quo in spe. de li. ob. Et pōt cōcedere inducias reo vt dixi. statuēdo ipi reo terminū ad oēs dilatorias exceptōes proponendas. Postea nō audiat reum super dilatoria exceptōe. nisi in tribꝰ casibus. vt in. c. pastoralis. de excep. Et ista oia sunt p tabellionē scribenda in actis sub hac forma vel consimili.

Deinde Anno supra die tali. tali hora comparuit in iudicio coram iudice ɋdicto talis principalis. vel talis eiꝰ procurator. z libellum eius in scriptis obtulit infrascripti tenoris. Ex aduerso talis principalis vel talis eius pcurator coram ɋdicto dño iudice eo adhuc sedente pro tribunali petens predicti libelli copiam decerni. z terminū competentē ad deliberandū sibi postulauit per ipm dñm iudicez assignari. cui ipe iudex copiam libelli fieri z dari per me notarium decreuit. z inducias petitas sibi concedendo. z talem diem 2c. ad ponendū omnes dilatorias exceptōes sibi forsitan competentes. Alioquin dicto libello rñdendo pro termino ipsarum partium vel earum procuratorum de cōsensu perempto. assignauit. Acta sunt hec 2c.

Coram ordinario tabellio breuiter sic solet subscribere diem porrectiōnis libelli z dilatōem reo datā isto modo.

Exhibito hoc libello p talem actorez vel talem eius procuratorē in ɋsentia talis rei vel ipius procuratoris. Anno tali. die tali respondebitur pro pte ipiꝰ rei. vel proponentur omnes dilatorie: vel declinatorie exceptiones die vel feria tali 2c. Reus accepto libello z obtentis inducijs consulat aduocatuz super eo. Et quō in deliberādo debeat se reus habere. tradit Guil. in spe. ꝺ actl. z peti. §. in anterioribus. Et si reus conuenit in actione reali. sed ipam rem petitam ab eo non possidet nec detinet veniat in termino statuto coraz iudice dicendo se non possidere nec detinere rē petitam in libello. z res est expedita. qr tunc dimittetur. ff. de rei vendicat. l. in rem. de appella. ex parte. de quo de exceptio. cap. vltimo. z de re iudica. abbate sane. libro. vj. Si autem possidet. ȝ nomine alieno habet paratum auxiliū in ca. quoniā frequenter. §. ꝙ si super. vt lit. non contesta. quia habet facultatem noiandi dñū in iudicio z se exone

randi. vt ibi. sed si possidet noīe ꝓprio. tunc offerendo se defensiōi videat si habeat aliquas exceptiōes ꝯtra iudicem. ꝯtra actorē. vel ꝯtra eius ꝓcuratorē. vel ꝯtra libellū ⁊ eius formā istas in termino sibi assignato oēs ꝓponat. vt not. in alle. c. pastoralis. Pro quo sciendū: ꝙ exceptionū diuerse sunt spēs. q² alie sunt ꝑemptorie. alie dilatorie. alie anormale. alie mixte. vt nota. de excep. exceptionū. in glo. ⁊ ꝑ Hosti. in sum. eo. ti. §. ij. Plenius in spe. eo. ti. §. j. ij. ⁊. iij. et ibi in addit. tangunt etiā alie diuisiōes q² alie sunt ꝑpetue. alie tꝑales. alie ꝑsonales. alie reales. de q̄ ibi. De ꝑemptorijs videbimus suo tꝑe. De dilatorijs ad pn̄s videndū. vn̄ dicunt dilatorie q² cām differunt. insti. e. ti. §. appellant. et dilatoriarꝫ alia est dilatoria iudicij alia solutionis. Dilatoria iudicij est multiplex. q² alia petit rōne iudicis. alia rōe actoris. alia rōne ipius rei excipientis. vt q² est priuilegiatus. vel al's hꝫ ius reuocandi domū. vt de fo. ꝯpe. c. vl. Alia rōne ꝓcuratoris. alia rōe rescripti. alia rōne loci. alia rōne tꝑis. s. feriarū. alia rōne loci. q² extra dyoce. alia rōne cause. alia rōne libelli. alia rōne fori. j. De quo in spe. de excep. §. j. v°. dilatorie v° Et iste regulariter ꝓponēde sunt añ lit. ꝯte. postea v° nō nisi in certis casibus. de offi. dele. insinuante. ⁊ qñ plures cōpetūt q̄ illarū debeat primo ꝓponi not. in. c. alle. pastoralis. de except. ⁊. c. inter monasteriū. de re iudi. Et magna ē diuersitas inter doctores de exceptiōe recusatōis an illa debeat esse prior. tamē Jo. an. ibi in nouella dicit cōclusiue ꝙ ois exceptio ꝑ quā negat iurisdictio iudicis p̄cedit exceptiōem recusatōis. vtilis tñ est ꝓtestatio de tali exceptiōe recusationis. sed nō est necessaria. Alias tñ exceptiōes que nō afficiūt iurisdictiōeꝫ p̄cedat recusatio. Et hoc dicit tenendū post factū. ante factū consulit cū Tan.

cuius opinio ibi habet in glo. quicūqꝫ. c. inter monasteriū. Si ergo reus habꝫ exceptiōem inducentē nullitatē iurisdictiōis. puta ꝑ quā reddit rescriptū nullum. vel ꝑsona iudicis inabilis. vt si dicat rescriptū impetratū ab excōicato ꝓpter qđ est nullū regulariter. de rescrip. c. ipo iure. li. vj. vel iudiceꝫ excōicatum fuisse tꝑe impetrati rescripti in quē nō cadit iurisdictio. vel siƚem exceptōꝫ istā primo ꝓponat. q² prius est mittenda securis ad radicem. s. ad iurisdictōem. vt iij. q. vj. §. exceptio. si nō habet talē. habet tñ aliaꝫ cōtra ꝑsonā iudicis actoris ⁊ ꝓcuratoris. Tūc primo ꝓponat exceptōem recusatōis ꝯtra iudicem. vt no. in. c. pastoralis. ⁊ in. c. inter. supra alle. vel melius ꝓponat simul disiūctim seu subalternatim. Et istā suspitōem ꝑmo ꝓponat seu ꝓsequat. vt in dicto. c. pastoralis no. Quō aūt recuset ordinarius: ⁊ corā quo sit ꝓbāda exceptio. le. ⁊ no. de fo. cōpe. si quis ꝯ clericū. ⁊. c. licꝫ. de appel. cum spāli. Quō aūt delegat⁹ recusetur ⁊ coram quo sit ꝓbanda recusatio. habet de offi. dele. suꝑ qōne. ⁊ eo. ti. si cōtra vnū. li. vi. cū cōcor. Et est recusatio a iudice vel iurisdictōe declinatio ꝑ exceptōem suspitōis ꝓposita. Et licet ex vna sola cā iudex recuset. puta quia suspectus. iij. q. v. q² suspecti. vt lit. non cōte. accedens. j. ⁊. ij. de appel. cū spāli. Illius tamē suspitōis sunt multe cause. ⁊. xviij. enumerant in ca. legitima. đ appel. li. vi. Et pōt sic formari exceptio recusationis que in scriptis ē ꝓponēda de quo tñ in. c. qm̄. de ꝓba. ⁊ ibi in glo. suꝑ verbo exceptōes ⁊c̄.

Forma exceptōis recusatōis.

Coram vobis domino iudice tali ⁊c̄. ꝓponit ꝓcurator ꝓcuratorie noīe ⁊c̄. talis ⁊ dicit contra personā vestram excipiendo ꝙ cum talis aduersarius suus vester sit consanguineus domestic⁹ vel familiaris ⁊c̄. Vos ex causa hmōi sibi

estis vehemẽter suspectus. ⁊ qꝛ pͥculo sum est coram suspecto iudice litigare. ideo ratio dictat vt vos ⁊ iudiciũ vr̃m recuset. Jccirco vos tanq̃ sibi iuste suspectũ ex causa p̃dicta recusat. ⁊ causaꝫ suspitionis hmõi se probaturuꝫ offert coram arbitris. quos cõiter eligere vna cum aduersario est paratus. Et si in cõmuni conuenire non possunt. taleꝫ nominat ⁊ eligit ꝓ parte sua. ⁊ hoc qñ iudex recusatus est ordinarius vel delegatus vnicus. Si ꝟo est delegatus habens collegam. ⁊ dati sunt cum clausula ꝙ si ambo. tunc coram collega ē ꝓbanda exceptio recusatõis. Vnde tũc dicat excipiens ⁊ causam suspitõis huiusmodi se offert coram collega vestro legitime probaturũ. Si simpliciter recurritur ad arbitros. vt in. c. si ꝯ vnum. de offi. deleg. li. vj. Et ibi qñ delegatus vel officialis ep̃i recusaꝶ. Vel si est subdelegatus tunc debet fieri probatio coram delegato. vt in. c. sup questionũ. de offi. dele. eum ꝟo. ⁊. §. fi. De quo plene no. in. c. cum speciali. de appel. Et ordinarius recusatus põt causam alteri cõmittere. de fo. cõpe. si quis contra clericum. ⁊. c. cuꝫ spãli. de appel. Et an hoc possit delegatus. ⁊ qñ habeꝶ in. c. iudex de offi. deleg. li. vj. Et qꝺ diciꝶ in forma exceptõis ꝙ recusans offert probatões cause recusatõnis. ⁊ petit electõem arbitroꝶ. Dicit Jnno. in. c. cum speciali. supra alle. ꝙ hoc non est necesse. ꝫ hoc iudex habet ab eo requirere. ꝺ quo ibi ⁊ hoc qñ reus recusat. Põt etiaꝫ actor recusare iudicem. non tamen delegatũ quem impetrauit ex veteri causa sed ex supueniẽti. de offi. dele. insinuante. et ca. sup questionũ. Ordinariũ põt recusare. vt in. c. alle. si quis cõtra clericum. de fo. cõpe. ⁊ tunc actor debet ⁊ põt sic formare suam recusatõem.

Forma recusatõis ordinarij.

Domine ep̃e ego vellem conuenire aduersarium meũ talem subditũ vr̃m. sed quia iste est cõsanguineus vel amicus vester specialis. ⁊ vos tanq̃ nimis fauens eidem mihi estis ex hmõi causa suspectus. Jdeo supplico quatenus causam hmõi alteri cõmittatis seu mihi detis delegatũ ⁊c̃. Quõ aũt procedaꝶ in articulo recusatõis. i. suspitiõis. le. ⁊ no. in. c. suspitionis. de offi. dele. de appel. cum speciali. eo. ti. legitima. li. vj cum remis. suis. Et de arbitris sup hoc eligendis. qui arbiter iure ꝫappelleꝶ. in c. de arbi. de offi. dele. li. vj. Si ꝟo reus non habet exceptõem contra ꝑsonam iudicis. videat an sibi competant alie exceptões. viꝫ contra ꝑsonam actoris an sit minor vel excõicatus ⁊c̃. Et exceptões que possunt fieri cõtra actorem. ponit spe. ti. de actore. §. j. vel ꝯtra forũ vel locum ⁊c̃. vt su pradixi.

Exceptio cõtra actorem.

Potest ergo sic excipe contra actorẽ procurator nomine ꝓcuratorio discreti viri Seij pro pte Titij in iudicium et causam vocati. corã vobis dño ep̃o vel offici. ⁊c̃. ꝓponit ⁊ dicit excipiendo ꝙ p̃fatus Titius est in pupillari etate cõstitutus. quare in iudicio esse ⁊ agere nõ põt. nec debet admitti. vt ꝑ se stando in iudicio prosequaꝶ. Jccirco cõpetit per vos pronũciari. decerni. ⁊ declarari p̃dictum Titiũ ꝑsonaꝫ standi in iudicio non habere. Nec eum ad agenduꝫ esse admittendũ. condẽnando eum p̃dicto seyo in expensis. Vel contra libellum potest sic excipere reus.

Exceptio cõtra libellum.

Excipiendo ꝓponit procurator noie ⁊c̃. contra p̃tensum libellum sibi coraꝫ vobis honorabili dño decano iudi. vel offi. pro pte talis oblatũ. Et dicit ꝙ huiusmodi p̃tensus libellus obscurus est generalis. incertus. dubius. confusus. ⁊ ineptus. ⁊ alias ⁊c̃. ⁊ ad eum pro pte predicti N. minime respondenduꝫ ⁊c̃.

maxime ex eo q₂ in eo nõ exprimit̃ causa petendi cum tñ datus sit in actiõe ꝑsonali. vl' ex eo quia res petita minime specificat̃ ꝑ cõfinia vel al's. sic ꝙ reus valeat deliberare. vel q₂ manifestã ꝯtinet ꝯtrarietatẽ ⁊ ineptitudinẽ. Jõ ꝑ iudicẽ ex officio repellendus ⁊ reijciendus ẽ ⁊ limitandus. Quare petit ꝓcurator p̃dicto noie quo supra quatenus ꝓnuncietis. decernatis ⁊ declaretis. p̃fato libello tanq̃ obscuro. incerto. ⁊ inepto ꝓ ꝑte p̃dicti N nõ fuisse nec eẽ respondendũ. Ipsumq₃ libellum p̃tensum reijciendũ ⁊ repellendũ. ac p̃dictum reũ a vestra instantia iudicij absoluendũ reijciatis ⁊ absoluatis. Ipm actorẽ sibi i expensis. ꝓpterea factis cõdemnando saluo iure addendi ⁊c̃. Q2 cã petẽdi in ꝑsonali actione est exprimenda. pt₃ de libel. ob. c. vl. Et in reali est res exprimẽda ⁊ ꝑ confinia specificanda. vt ꝺ libel. ob. c. ij. vt supra dictũ est. Et sciendu₃ ꝙ cautum est sic petere. vnde nõ debet petere reus ꝙ actor declaret libellũ obscurum. vel ineptũ emendet. q₂ sic instrueret ipm actorẽ. sed petat vt supra. Et tunc postea ẜm formã hmõi petitõ₃ habet interloqui iudex. vt not. de libel. ob. ca. vl. ⁊ in spe. de libel. cõcep. §. seqũtur videre. v̾. item p̃cepto. ⁊. §. ad huiꝰ. ver. cautus etiam. Et qualiter vel ex q̃bus causis impugnari possit libellus. ponit Guil. in spec. de li. ꝯcep. §. iuxta.

declinatoria fori

Vel si reus vult declinare for̃ iudicis vt q₂ est laicus. ⁊ est cã ꝓphana ⁊ coram ecclastico iudice cõuenitur. põt sic excipere ꝓcurator noie ꝓcuratorio. talis. s. rei ꝓponit ⁊ dicit excipiendo ꝙ cũ causa in p̃tenso li. p̃dicto reo ꝓ ꝑte actoris Coram vobis honorabili domino offi. vel iudi. ⁊c̃. oblata proposita causa sit ciuilis ⁊ ꝓphana. ipseq₃ reus laicus existat ⁊ paratus coram suo laico iudice seculari respondere. cuius for̃ actor sequi debet. Idcirco libello predicto ⁊ supra causa hmõi p̃tensa coram vobis respõdere non tenetur sed ad iudicem suum fori secularis. vic₃ talem. est remittendus. Quare petit per vos ꝓnũciari decerni ⁊ declarari p̃dictum reum ad r̃ñdendũ li. p̃fato. vel al's sup̱ causa p̃dicta litigandũ coram vobis non teneri. sed ipm ad p̃dictum suum iudicem cõpetentẽ secularẽ remittendu₃ fore ⁊ remittatis condẽnando sibi actorẽ in expensis ⁊c̃. Ista exceptio ꝓbatur ꝑ ca. nouit. de iudi. ⁊. c. cum sit. de fo. cõpe. ⁊ c. licet. ⁊. c. ex parte. eo. ti. Si ergo in termino dato ad deliberandũ reus opponit exceptõem dilatoriam aliquam de p̃missis. vel aliam. actor vel eius ꝓcurator petat eius copiam sibi decerni ꝑ iudicem ⁊ terminũ competentẽ ad replicandũ assignari. qꝺ habet facere iudex. Et hec scribunt̃ ꝑ tabellionem sub hac forma.

Forma actuu₃ in actibus signandorum.

Termino p̃dicto aduueniente vic₃ tali die comparuit coram p̃dicto domio iudice sedenti ꝓ tribunali ad ius reddẽdum. talis reus vel talis eius ꝓcurator ⁊ exceptiones in scriptis obtulit. quar̃ tenor inferius continetur petens istas admitti. Talis v̾o actor vel ipsius ꝓcurator comparuit ex aduerso. ⁊ earundẽ exceptionũ copiam sibi decerni ⁊ dari petiuit. ac terminũ competentẽ ad replicandũ ⁊ dicendũ contra exceptiões huiusmodi sibi competierit contra eas eas ei assignari. Cui iudex prefatus copiam petitam decreuit. ⁊ talem die₃ ad replicandũ ⁊ dicendũ contra exceptiones hmõi si voluerit pro termino ꝑemptorio sibi assignauit.

Coram ordinario scribere solet tabellio breuiter in fine exceptionis isto modo. Exhibitis his exceptionibus ꝑ ta-

lem reum vel eius pcuratorem in psentia talis actoris vel sui pcuratoris. An no tali. die tali respondebit vel contra eas replicabit p parte actoris tali die. quem terminū de vtriusq consensu ad hoc duximus pfigendū. Actor ergo in termino sibi ad dicendū contra conceptiones statuto post replicando exceptōem elidere. vicz exceptionis replicatione. id est resolutione illo modo. Cōtra exceptiones pretensas z oppositas p pte talis rei zc.

Forma raplicatōis cōtra exceptiōez recusatōis iudicis.

Coram vobis honorabili domino iudice vos ex tali causa vt suspectum recusando pponit pcurator procuratorio nomine talis actoris. z dicit replicādo q exceptiones hmōi friuole z frustratorie nō sunt admittende. nec ipe reus vos z vestram personaz poterit taliter recusare. Cum z si pdictus actor sit cōsanguineus vester. tamen quia etiam ipe reus est consanguineus vester. iccirco par affectionis causa suspitōem tollit. Vel sic. Licet ipe actor vester dicat amicus. quia tamen si aliqua inter vos z eum est amicicia ista est leuis z modica. z talis non est pter quaz merito debeatis vt suspectus recusari. cum non omnis amicicia sufficiens sit causa ad iudicez recusandū. Quare pdictus petit pcurator quatenus passertis exceptionibus non obstantibus pronūcietis decernatz z declaretis li. pdicti actoris fuissez esse respondendū z in causa huiusmodi procedenduz ad vlteriora. Ipmq reum ad hoc cogenduz fore atq cogatis. z eum pdicto actori in expēsis legitime condemnetis.

Hec replicatio colligitur ex nota. in c. accedens. vt lit. non conte. z ex no. in c. postremo. de appel. in glo. v. sed vsq ad quem gradum zc. de offi. deleg. insinuante. glo. j.

Contra exceptiōem declinatoriā fori pōt actor sic replicare.

Replicando contra exceptōes ptensas talis rei pcurator pcuratorio noie talis actoris pponit z dicit. q exceptiones hmōi ptense non pcedūt nec sunt admittende. sed tanq frustratorie z friuole repellende. Nam licet cōuentus sit laicus z causa pphana. locus tamen domicilij rei est de vestra iurisdictōe tēporali. Vel sic. de consuetudine tn̄ longeua z pscripta legitime vobis iurisdictio competit z cognitio in hac parte. Vel sic. Ipe tamen secularis iudex rei est sepius sup hoc p pte actoris instanter et humiliter requisitus. qui tn̄ ipsi actori iusticiam ministrare neglexit vel recusauit zc. Quare petit vt supra dixi in proxima replicatione. Ista replicatio fundatur sup. c. licet. de fo. compe. z ca. si duobus. de ap. cum similibus. Et post istam replicationis oblatōem aliquando reus petit copiam z terminū ad duplicandum. Vel si renunciet duplicationi z petit interlocutoriam. totum debz scribi p tabellionem in actis. Et pōt colligi forma scribendi ex pcedentibus. Que autem sit replicatio et quomodo debeat esse talis q afficiat: tollat seu elidat vel viciet ipsam exceptionem sicut exceptio actōez vel actū viciat cui opponitur. plene no. p Joh. an. in. c. a nobis. de excep. z in. c. vlti. et de ordi. cog. Et dicitur q replicatio est allegatio actoris p quam resoluitur exceptio. insti. de repli. in princi. Vel latius sumendo omittatur verbū actoris Vnde replicatio est etiaz exceptio. Et dicit quasi exceptōis exclusio. ff. e. l. penul. Et tantū de exceptionibus dilatorijs iudicij zc.

Exceptio dilatoria solutõnis.

E dilatorijs solutõnis que debent añ lit. contesta. xponi. z si de ea ꝯstet videlicet ꝙ differenda est solutio. tũc impedit ꝓcessum z inducie duplicabunt. qz petijt plus tempe. de plꝰ pet. c. vnico Si nõ constat ꝓbabit post lit. ꝯtesta. ꝑ Inno. z alios in. ca. pastoralis. de excep. Et in spe. de except. §. nũc videndũ restat in prin. Et formã postea videbis Est etiã exceptio. anormala. vt est exceptio excõicatõnis in vim dilatorie opposita. Et dicit anormala quasi sine regula. qz nõ sequit normã aliarũ exceptionum. qz in qualibet parte lit. et post lit. ꝯtesta. vel etiã ante sententiã põt opponi. vt in clemẽ. vnica. de excep. et ca. pia. eo. ti. li. vj. Si tamen reus omittat eam opponere maliciose z dolose vt actor fatiget. talis cõdemnabit actor in expensis. vt in. c. exceptõnez. de excep. Et potest eadem exceptio bis opponi. sed vltra duas vices nõ opponit. vt in ca. pia. eo. ti. li. vj. Potest ergo sic opponi et formari talis exceptio.

Procurator talis rei xponit excipiẽdo z dicit ꝙ vos dominus iudex ad instantiam talis actoris in causa quã mouet seu mouere intendit p̄dicto reo coram vobis procedere non potestis nec eũm ad agendũ seu causam inceptaz ꝓsequendam debetis admittere seu audire. nec ipse põt in iudicio stare tanq̄ actor ꝓ eo qz ꝑ talem iudicem ordinarium vel delegatũ. vel auctoritate talis canonis est maioris excõmunicatõnis sententia innodatus. Quare petit predictus ꝓcurator per vos ꝓnunciari. decerni et declarari predictum excõmunicatum repellendum esse ab agendo quem et repellatis. Et in ista exceptione excommunicatõnis debet exprimi nomen excõmunicatoris. z species excommunicatõnis debet exprimi. alias nõ est admittenda. Et talis debet ꝓbari infra octo dies apertissimis documẽtis. Alioquin debet excipiens condemnari in expensis. qz frequẽter maliciose cõsueuit opponi. vt in. c. pia. de except. li. vj. vbi de ista exceptõne plene. Et q̄a tam ille q̄ alie exceptõnes ꝯsueuerunt maliciose opponi ad litis ꝓtractõnem. Vnde iudex potest cogere excipientem vt p̄stet iuramentum de malicia ꝙ eas maliciose non opponat. de quo in spe. de excep. §. ij. ver. Potest etiam iudex. Nam hoc iuramentuz de malicia potest in quacũq̄ parte litis exigere iudex quando sibi videbit expedire. vt d̄ iura. calum. ca. ij. vlti. rñso. li. vj. Et contra aduocatos maliciose exceptões tales ꝓ reis ꝯfingentes. vide in spe. de except. §. viso. versi. Item no. ſm Vber. circa finem. Contra p̄dictam vero exceptionem excõmunicatõis põt replicare actor isto modo.

Qualiter actor replicare debet contra exceptionẽ anormalã.

Coram vobis honorabili dño iudice talis ꝓcurator actor talis ꝯ exceptionem ꝑ parte talis rei sibi oppositaz replicando xponit. z dicit ꝙ predicta exceptio in facto nõ est v̄a nec admittenda. quia licet predictus actor alias per talem iudicem fuerat excõmunicatus ipse tamen ab eadem sententia est ꝑ ipsum iudicẽ absolutus. Ad qđ ꝓbandũ l̄ras absolutiõis ꝓducit z petit per vos ꝓnunciari predicta exceptõne nõ obstante esse in causa procedendum et ꝓcedi videndum ad vlteriora. Vel põt sic replicare.

Coram vobis zc. vsq̄ ibi. Et dicit ꝙ preasserta exceptio nõ procedit. sed friuola est z frustratoria. nec eius p̄textu debet actor ab agendo excludi cum ipsa excommunicatõnis sententia pretẽsa quam allegat nulla sit et irrita ipso

sure. p eo q intolerabilem continet er-
rorem. vel p eo quia ante sententiā eā-
dem assertam ipse actor ab ea et predi-
cto iudice eam pferente ex causa legiti
ma appellauit. vel quia ipsa sententia
est per nō suum iudicem lata. Iste ex-
ceptōnes pbantur de arbitris. ca. inno
tuit. de sen. excom. p tuas. de cōsue. ad
nostram. cum si. de iudi. at si clerici. cū
si. et concord.

Forma duplicā. actoris.

Reus autem potest sic duplicare. di
cendo cōtra replicatōnem. Pro parte
talis actoris contra exceptōnem talis
rei oblatam &c. proponit pcurator ipsi
us rei duplicando. Et dicit q ipa repli
catio pretensa est inutilis et inualida.
nec exceptōnem ipsius rei veram & le-
gitimam inficere potuit & viciare. cum
ille a quo actor se absolutum asserit ab
solutōis tempe minime habuit absol-
uendi potestatem. Quare petit procu-
rator ipsius rei predictis suis exceptō-
nibus inherendo per vos pnunciari &
fieri put in ipsis exceptōnibus est peti
tum. & actorem sibi in expensis cōdē-
nari. ppositis sic exceptōnibus. repli-
catōnibus. duplicatōnibus. & aliquan-
do triplicatōnibus. quadruplicationi-
bus. tandem partes vlterioribus sup
hoc altricatiōibus renunciatis. petant
interloqui sup exceptōne vel replicatō
ne sua. iudex p suam interlocutoriā p
nunciabit sup exceptōne an obstet vel
nō. vel si sup ea inducte sint pbatōnes
an sit pbata vel nō. Quia tales excep-
tiones dicunt emergentes. et sup illis
est pnunciandum. licet sup incidenti n
sit necesse pnunciare. De quo plene d
ordi. cog. ca. j. Et an sit pnunciandū su-
per exceptōne rei vel replicatione acto
ris. no. plene in ca. a nobis. de except. p
docto. Quia si exceptio est emergens
tunc qntum cunq sequat replicatio. du-
plicatio, triplicatio &c. satis erit sup ex-
ceptione pnunciari. vt ibi nota. Est eti
am vt dixi exceptio mixta. vt si reus di
cat se debitū petitum pmisisse sub con
ditōne. s. si Titius ascenderit capitoliū
Ista vocat mixta ideo quia dubiū est
an sit dilatoria an pemptoria. Nam si
extabit conditio erit dilatoria si nunq
extabit cōditio pemptoria. qn ergo sit
opponenda ante litis contestatiōez. vl
post tangit Guil. in spe. de except. §. j.
in fine.

De exceptōnibus pemptorijs

Exceptōnes autem pemptorie ante
lit. ptesta. regulariter locum nō habent
sed post. pxcipiunt tres casus. videli-
cet qn excipit de re iu. transacta. vel fini
ta. Iste tres pemp. sunt priuilegiate q
ante lit. ptesta. opponi possunt. & ipsam
lit. ptesta. impediunt. vt in. c. j. de lit. con
testa. li. vj. sic habent naturā piudiciali
um. qr pcessui piudicant. Et quō qua-
tuor modis dicit positio vel exceptio
piudicialis. no. de or. cog. c. tuam. ibi d
hoc p Hen. insti. de acti. Et in spec. de
acti. & peti. §. piudiciales. & in. c. excep-
tionis. de lit. ptesta. li. vj. Aduertendū
ergo q sunt exceptōes pemptorie que
pponi possunt et pbari ante lit. ptesta.
& post vsq ad pclusionem cause. vt sūt
pdicte tres priuilegiate. Alique tamen
sunt que nō possunt ante lit. ptesta. op-
poni. sic vt lit. ptesta. impediant. sed so
lum post lit. ptesta. vsq ad sententiam
seu pclusionem cause. & istud est regu-
lare. Item sunt aliq que etiā post sentē
tiā pnt opponi & pbari etiā si a senten-
tia nō fuerit appellatum. sicut est exce-
ptio pensatōnis. de quo de or. cog. ca.
vlti. de fide instru. cum Jo. Et in spe. d
appel. §. penul. v. sed nunqd in causa.
Pn exceptionum pemp. alique sunt
que nō stant p se. sed stant inqntum cō-
cernūt principales actōnes. vt exceptō
pacti de non agendo. & consimiles que
non opponunt post sententiaz. nisi in

causa appellationis. quia vis seu effe-
ctus illarum tollitur p sententiaz. Alie
sunt que stāt p se sic q de sui natura nō
cōcernūt principales actōnes. & sic vis
istarum nō tollitur p sententiam. sic ex
ceptio compensatōnis. Et ideo oppo-
nunt etiam post sententiam. de quo ta-
men dicendū vt no. de ord. cog. ca. vlti.
Et casus in quibus opponit exceptio
peremptoria post sententiaz ponit Guil
in spe. de except. §. dicto. ver. Post sen-
tentiam aūt. & sequenti. Et Hostien. in
sum. eo. ti. §. & quādo. v. in casibus nō.
de sen. & re iudi. sub rubri. de re iudica
ta. §. quanta. ver. nec exceptōne peremp.
Item quō alique peremptoriarum dicū
tur pprie exceptōnes. alique defensio-
nes. Exceptōnes vocant que ipso iure
tollūt obligationē naturalē. ciuilē non
sed istam ope exceptōnis elidūt. Vnde
melius exceptōnes elisorie q̄ peremp.
vocarent. quia nō pimūt actionez. sed
elidūt. vt exceptōnem pacti de nō petē
do in ppetuum & iusiurandū. & similes
defensiones que ipso iure tollūt & peri-
munt omnē actōnem. vt solutio. acce-
ptilatio. de quo in spe. de excep. in pn.
iste licet defendant reum. nō tamen ex
cludunt vel elidūt actōnem cum nulla
sit actio quia sublata. Aliqui tamen vt
Franciscus vercel. volūt dicere q diffe
rentia verbor hmōi respiciat solū vsuz
et modum duplicem alloquendi q̄ rei
vtunt. dicendo. excipiendo. ppono. vel
ad iuris mei defensionem ppono. Vl
vt dicit ipe defensio potest dici que re-
um psonaliter defendat. exceptio que
realiter elidit. de quo p Jo. an. in dicto
ca. exceptōnis. de lit. contesta. li. vj. in no-
uella. Si ergo reo deficiūt dilatorie si
habet aliquā de perempto. priuilegiatis
lit. contes. impedientibus. pōt se ad illam
conuertere & opponere eam ante lit. conte.
Et erit tunc forma exceptionis ista.

Exceptio pacti de non agendo elisoria est

Solutio acceptilatio

Forma exceptionis p̄iudicialis.

Coram vobis honorabili viro domi
no officiali vel iudice &c. pcurator no-
mine pcuratorio talis rei pponit & di-
cit excipiendo q illa vice inter p̄dictuz
reuz & actorē p̄fatū corā tali iudice ipsi
us rei competenti. de & sup p̄tenso de-
bito p ipm actorē ab eodem reo etiam
ex eadem cā. etiā petita vel de & sup re ī
p̄tenso ipius actoris libello petita quā
actor ad se generaliter vel ex cā tali tūc
etiam asseruit ptinere extitit litigatum.
& ipse actor ab eodē iudice contrariā sen-
tentiā diffinitiuā reportauit. p quā reꝰ
ipe ab eius impetitione fuit absolutꝰ.
que snia appellatione nō suspensa i rē
transiuit iudicatam. Vel sic.

Coram vobis &c. vsq ibi. extitit litiga
tū. Et tandē partes ipe sponte & libere
sup hmōi questione & lite transierūt. sic
q ipa cā p transactiōem sopita est & ex-
tincta. Vnde ipse actor nunc sopitā eo
modo qōnē resuscitare & refricare p̄su-
mens sup hoc obstāte sibi re iudicata.
vel transactione predicta audiendꝰ nō
existit. Quare p̄dictus pcurator rei pe
tit p vos pnunciari decerni & declara-
ri p prefatum actorem sup petitiōe sua
et causa huiusmodi nō esse vlteriꝰ au-
diendum. nec ad agendum fore admit
tendum predicto reo in expensis legi-
timis cōdemnetis. Ita debet petere qn̄
iste exceptiones opponūtur ante litis
contesta. Et tunc etiam s̄m istam petitio
nis formam habet iudicis pronuncia-
tio fieri. vt no. in. c. j. de lit. contest. lib. vj.
Propter qō esset tutius exceptiōes ta-
les differri post li. contest. qz tunc absolue
ret reus sup principali. vt ibi nota. de q̄
in spe. de excep. §. dicto. in vltima car-
ta. Ad hoc aūt vt obstet exceptio rei
iudicate plura habēt concurrere. vide-
licet q idem sit corpus seu quantitas.
idem modus petendi. eadem conditio
personarum. Et q reus possedit tem-

pore sententie rem petitam ab eo.vt no. in.c.pe.de excep.et in alle.c.j. de lit.pte sta. Item ad validitatē et efficaciā exceptionis transactiōis reqrit̄ q̄ transactō tenuerit. Vnde pōt actor ꝯ p̄dictas exceptōnes replicare sic dicendo. Procurator talis actoris replicando ꝯtra pretensas exceptiones talis rei ꝓponit et dicit.q̄ licet alias inter ptes sup eadem re vel eodem debito fuerit coram tali litigatum.et snia lata diffinitiua nec p appellatōnem suspensa. Quia tñ ille coram quo ptes litigabant nullā habuit iurisditiōem. ergo snia diffinitiua que p eum lata fuit est nulla. Ex tali cā actor tūc vel rem vel debitum petebat. ex alia causa vel agendi modus est variat⁹.q2 tūc ad hoc agebat̄.nūc agit̄ ad illud ⁊c̄. Vel transactio p̄asserta dolose est inita et nulla ex tali causa ⁊c̄. De quib⁹ replicatōnibus no.in alle.c.j.de excep.li. vj.et in spe.de excep.§.dicto. ver.hoc q̄ q̄ notandū. An iste exceptōnes priuilegiate opponi possint post terminum dilatoriarum.late tractat Jo.an.in addit̄. spe.de dila.§.j.Et sibi placet q̄ sic p rationes quas ibi ad hoc adducit. Si vo nec p̄dicte exceptōnes peremp̄.reo competunt.sed habet aliquā actōnem ꝯtra actorem pōt eum coram eodem iudice reconuenire.siue iudex sit ordinarius.siue delegatus.de mut̄. pet̄.c.j.de rescrip.dispendia li.vj.Offerat ergo reus tūc actori libellū recōuentionalem ante lit.ꝯtesta.quia recōuentio habz fieri ante lit.ꝯtest.postea nō hz locum recōuentio.s. post lit. cōtest.nisi p̄missa ante lit.cōtest̄.ꝓtestatōne de reconuentione facienda q̄ fiat post lit. cōtesta.in ꝯtinenti s̄m cōem opinionē doctor̄. lz Herñ.et Jnno.videant̄ dicere eam fieri posse etiam post lit.cōtesta.et ante conclusionem cause. que opinio cōmuniter reprobat̄.vt notat̄ in alle.c.j.d̄ mu. peti.Quia recōuentio vt dicit Joh.de lig.ē verbū respectiuū cōcernēs cōuentionē.et respectiua sunt sil̄ tpe.Etam p bat̄ h̄ ordo rubricar̄ ⁊c̄.Et tunc oblato libello reconuentōnali hmōi cause sic iure cōuentōis et recōuentōnis illa a te vicissim.s.mutuis vicib⁹ tractāde sūt et sil̄ vna snia termināde.de or. cog.ca.ij. ℣.nos aūt.et in.c.j.iam alle.ita q̄ lit. contest.sup libello actoris p reū. Actor etiam stati cōtestabit̄ litē sup libello rei.et p̄ iurabit̄ sup ꝯuētiōe.scdo iurabit̄ sup recōuentōe.et sic de alijs termis et actib⁹ i cau̇ hmōi obs̄uādis et fiēdis.vt ibi no.Si tñ iudex alit̄ q̄ p recōuentiōem eēt iudex circa obs̄uatiōem talis vicissitudis sibi laxior ē habena.de q̄ p Joh. an.in addi.spe.d̄ recōuentōe.§.videndū.Si āt re⁹ neglexerit actorē recōueire añ li.cōtest.vel in continenti post lit̄. contesta. ꝓtestatōne prius facta.vt dictū ē:tūc si cā pēdet corā delegato et re⁹ vult actori mouē actōem.q2 h̄ nō pt via recōuentōis.oꝫ eū rescriptū ad eundē iudicē impetrare.vt i dicto.c.dispēdia. §.re⁹ q̄z.Sꝫ si cā ē corā ordinario. tunc re⁹ pt actorē corā eo recōueire qñcunq̄ est ordinari⁹ ptis vtriusq̄ ꝫ tūc cessabit vicissitudo ꝓcessus.q2 q̄lib3 lis tūc currit in arte sua. Jn cert̄ tñ casib⁹ nō admittit̄ recōuentio.vt si actor ꝯuenit reum possessorie.s. interdicto vñ vi. non poterit actor per reum reconuenīri.nisi de alia spoliatōne.vt in.ca. vltimo de ordi.cog.Et ibi etiam de spoliatiōe in modum exceptōnis opposita.et in ca.ij.de ordi.cog.et in.cap.frequens.de resti.spo.li.vj.Hoc verum actore inuito.sed eo consentiente procedit reconuentio. vt de restitu. spoliato.cap̄.j.Et casus in quibus locum non habet recōuentio.nota.de arbi.cum dilectis.et in glo.super ea.An autem actor debeat habere inducias deliberatorias sup libello rei conuentionali.notat̄ de mut̄. peti.capi.j. Et dicitur q̄ sic si voluerit

Reconventio quando fienda

Reconventio in quibus casibus non admittitur

Inducie deliberatorie super libello reconventionali

Unde maliciosi aduocati reoꝝ adueniente termino quo debēt rñdere libello actoris si deficiūt eis exceptōes ad ꝓtelandū ꝛ differendū lit.cōte. porrigūt libellū recōuentionalē. vt sic nō respōdeat libello actoris donec actor eorum libello se paratū offerat respōdere. ꝛ sic si actor velit statim rñdere renunciādo deliberatorijs p̄dicta malicia nō iuuabit.

Sequit̄ secūda ps ꝓcessus iudiciarij

Expedito isto modo prima pte principali ꝓcessus seu ordinis iudiciarij. veniamus nunc ad secundā ptem vicz ad inchoatōem iudicij seu litis. que habet fieri p lit.cōte. cum ipa sit iudicij seu litis fundamētū. de lit.cōte.c. vnico. Si ergo reo deficiunt exceptiōes dilatorie vel pemptorie priuilegiate. nec potest nec vult actorē recōuenire. debz in termio statuto libello rñdere. ꝛ ad hꝰ vt lit. cōte. debite fiat. actor vel eius ꝓcurator habet ꝓponere ɔtenta in libello suo. Et iudex eis ꝓpositis vel etiam ipse actor debet interrogare reum. vtrum ꝓposita in libello credat esse vera ꝛ petita fieri debere. ꝛ sic reo respōdente fit lit.cōtest. Et hoc est qđ tex.in.c.vnico. de lit. ɔtest. dicit ꝙ p petitōem in iure ꝓpositā ꝛ responsionē secutā fit lit.ɔte. Vñ non sufficit libellū esse oblatū ꝛ rñsionē per reum factam ad hoc vt inducta sit lit. cōtest. q2 libellus nō loquit̄ p.l. vnicaz. C. de lit.ɔte. Requirit̄ ergo ꝙ actor cōtenta in libello suo ꝓponat. si tñ inueniantur in actis oblatus libellus. ꝛ scriptura sufficiens ꝛ responsio p̄sumit̄ ꝓpositōem ꝛ interrogatiōem interuenisse. vt no.in alle.c. vnico. de lit.cōtest. Et ꝙ interueniat ꝓpositio ꝛ interrogatio raro seruat̄ in practica. de quo etiam in spe. de lit.cōte. §.j. v. sic igitur. in lit. ɔte. ꝓcedat̄. Et est lit.cōtestatio fundamentū iudicij p petitōem in iure ꝓpositaz ꝛ cōgruam responsionē secutam animo litis ɔte.factaz. Quo omisso si figura iudicij ꝓcedat̄. vexant̄ inanibus laboribꝰ ꝛ sumptibus litigantes. Et istam diffinitiōem que est Hostien. ipe p singula membra declarat. Et ponit post eū Johan.an.in.c. vnico. de lit.cōte. Et fit cōꝛ ter p reum sub ista forma.

Talis ꝓcurator N. rei respondendo pretēso libello actoris narrata ꝓut narrantur negat esse vera. ꝛ dicit petita in ipo fieri nō debere animo lit.cōtest. Et tunc scribet tabellio lit.contest. esse factam hoc modo. Anno tali die tali ꝛc. Coram dño decano iudice p̄dicto eo sedēte pro tribunali comparuit tal' actor vel talis eius ꝓcurator. ꝛ causam ac petitionem suam in ipsius libello contētam verbo proposuit. predictusq3 dominus iudex vel actor seu ipius procurator talem reum vel talem eius procuratorez sup sic propositis ac petitis an ea crederet fore vera. ꝛ petita fieri debere interroguit. Qui ad interrogationem huiusmodi respondens: narrata ꝛ proposita eo modo negauit esse vera. ꝛ dixit petita fieri non debere animo lit.cōtest. Vel sic responsionez suam fecit ꝛ in scriptis obtulit in hec verba. Talis procurator ꝛc. Litisq3 contestatione sic facta. iudex ipis partibus vel procuratoribus partium ad p̄standum ꝛ p̄stari videndum huiusmodi calumnie iuramentum diem talem pro termino assignauit. Tabellio ordinariū sic solet scribere. Talis reus vel eius procurator respondendo libello actoris negauit narrata in ipso prout narrantur eē vera. Et dixit animo lit. contest. petita fieri nō debere. Et iurabitur de calumnia tali die ꝛc.

Per istam rei responsionez rñdetur

ad narrata ⁊ ad petita in libello. ⁊ exp̄mat animus.s. q̄ animo lit. ꝯte. ⁊c. vt pʒ in forma. Si tñ fit rñsio ad solam narratōem vel etiam ad solā cām ex q̄ petit. dicunt Pe. ⁊ Alb. ⁊ Host. ⁊ Jo. an. q̄ facta est lit. ꝯte. qꝛ ꝑ negatōem cause sequit negatio effectus. ⁊ negatis narratis negat cōclusio que sequit ex narratis. Qꝫ aūt nō sit necessaria declaratio vl' exp̄ssio animi. vicꝫ q̄ dicat reus animo lit. cōte. est decisum in rota. vt patʒ in cōclusione. xviij. que incipit. Jteʒ si ps rea. Et determinat Guil. in spec. de lit. ꝯte. §. nūc dicamus. v. quid ergo si ꝯponit. qꝛ p̄sumit animus ex quo v̄ba sunt apta. vñ si reus diceret aliqua verba apta ad lit. ꝯte. nō tñ vellet ꝑ ea liteʒ cōtestari. sed diceret ea ad iudicis intētōem deberet de hoc ꝓtestari. de quo ð fo. cōpe. si clericus. Et in alle. c. vnico. de lit. ꝯte. Et ꝑ p̄dictā responsionē formaliter ⁊ cōiter fit lit. cōte. An aūt ꝑ responsionē iuris si dicat reus. nolo vel volo litigare. vel ꝯtendendū puto vl' nō credo me debere. sed si debeo paratus sum soluere. vel dicit ad actorē tu mentiris ꝑ gulam. vel respondet de crudelitate ⁊c. an lis sit ꝑ hoc ꝯte. no. in. c. vnico. de lit. ꝯte. ⁊ in spe. e. ti. §. i. Et si reus cōfitetur si libellus p̄cessit ꝑ talē ꝯfessionē est facta lit. ꝯtest. de quo de elec. dudum. ij. Et dixi al's circa materiā libellorum. qd tñ quidā legiste impugnant. de quo plene ꝑ Jo. an. in addi. spec. de lit. ꝯte. §. i. sup v. quid si reus dicat. Et qꝛ vt dictū est supra facta lit. cōtest. iudex assignet terminū ptibus ad iurandū ð calūnia. qꝛ id ex ordine statim succedit cum in ipo litis exordio. sit p̄standū. ð calūnie iuramento. c. i. Et exponit ibi post primū litis exordiū. s. imediate p⁹ lit. cōtesta. vt eo. ti. cum causam. Si tñ non fuerit iuratū in exordio poterit postea in quacunqꝫ pte litis p̄stari. vt. e. ti. c. i. li. vi. Etiam si in tota causa omissuʒ fuerit tacite. ꝑ hoc ꝓcessus nō viciatur. vt ibi in secūdo responso. Et qñ dicit p̄stari iuramentū de calumnia. debet intelligi. s. vitanda. sicut dr. habeat vnusquisqꝫ vxorem suam ꝓpriam ꝓpter fornicatōem. s. vitandā non cōmittēdā. xxx. di. verum. Et est calumnia qñ quis sciēter iniuste agit vel resistit. vt in. l. i. ff. ad turpil. §. calumnia. iij. q. iii. §. notandū Et habet hoc iuramētū quinqꝫ ca. que ponit Berñ. de iuramen. calum. c. i. ⁊ i iiii. glo. Et de hoc ponit etiam ibi versus. Judex ergo faciat iurare actorem primo vel eius ꝓcuratorē habenteʒ tñ ad hoc mādatū speciale sub hac forma

Forma iuramenti de calumnia. Juramētū.

Tu iurabis vel iuras q̄ calūniose nō petis. sed qꝛ credis ⁊ estimas te iuste petere. Vel fm alios dicit. Tu iurabis te litem istam animo calumniandi nō mouisse nec mouere nec moturū. Jteʒ q̄ veritatē sup his ð quibus interrogaberis rñdebis. ⁊ eam nō negabis. Jteʒ vt non vteris sciēter falsa ꝓbatōne. Jtē q̄ nō corrupisti nec corrūpes iudicem vel tabellionem. nec dedisti nec dabis. nec promisisti. nec promittes aliquid ꝑ te vl' interpositam p̄sonam pro hac causa vt sententia ꝑ te feratur. nisi illis personis quibus iura dare ꝑmittunt. Jtē q̄ dilatōem non petes gratia litis differende. Et concludendo dicat iudex. Et ita iuras q̄ sicut ego dixi verum esse. et ⁊ ita seruabis. sic te deus adiuuet ⁊ hec sancta dei euāgelia. Consuluit tamē Guil. in spe. e. ti. §. nunc dicam⁹. in pñ. q̄ vltimū puta de dilatione ad euitatōnem piurii multorum euitet ⁊ omittatur Deinde iudex ꝯuertēdo se ad reum vl' eius ꝓcuratorem dicat sibi. Et tu iurabis q̄ putas te petiōni actoris iuste cōtradicere. ⁊ ita verum esse. ⁊ te obseruaturum in defendendo sicut iste iurauit in agēdo. sic te deus adiuuet ⁊c. In cōmunibus sūt iudiciis vbi vterqꝫ gerit

ꝑsonam vtriusqꝫ.s.actoris ⁊ rei. vt de ꝓba.ex literis. vterqꝫ p̄stet iuramentum actoris ⁊ rei. partes tamen vel ꝓcuratores eoꝝ se breuiter expediendo dicant ⁊ quilibet eoꝝ. Ego iuro iuramentum de calumnia cum omib⁹ ca. ⁊ clausulis suis. sic me deus adiuuet ⁊c̄. omissa expressione capituloꝝ. ⁊ iurant ꝓcuratores in animas dominoꝝ suoꝝ ⁊ non ꝓprias. Sed q2 ꝓcurator calumniari potest sicut dominus. vnde ꝓcurator etiā in animā ꝓpriam iurare tenet. de iura. calum.c.ij.primo rūso.li.vj. Vn̄ dominus nō incurrit piurium ex facto procuratoris. nisi ipse dominus sit in culpa de quo in.c.vl.de iureiuran.li. vj. et in cle.j.de ꝓcu.in vl.glo. Et iuramētuꝫ istud de calumnia est inuentū vt veritas eliciat. Item vt timore iuramēti litigantium temeritas compescat. Iteꝫ vt iuramenti timore iurans immemor sue salutis quo ad alia ca. nō efficiatur Et ita no. de iura. calum.c. ceterum. in glo.ij. et sup ea. Et aduertendū q̄ habemus quatuor genera iuramentoꝝ que p̄stant a partibus in iudicio. Iuramētum de malicia: qd̄ pōt deferre iudex parti quandocūqꝫ sibi videbit expedire. vt etiā tactū est supra circa exceptiones. Item iuramentum de calūnia. et istud p̄stari debet statim post lit. ꝯtest. vt dictū est supra. ⁊ p̄stat hodie tam in spūalibus q̄ȝ in ciuilibus. vt de iuramēto calum.c.j. Rūso.ij.li.vj. Ac etiam in criminalibus. de quo tamen sunt opiniones. vt no. eo.ti.c.j. in glo. ātepenlt. Item iuramentuꝫ de veritate dicenda qd̄ in spiritualibus p̄statur. Item iuramentum decisorium. qd̄ defert iudex actori in supplementū ꝓbationum. vl' reo ad suam innocentiam ostendendā vel etiam pars parti. iuxta formam ca. vlti. de iureiuran. Formam autem iuramenti qd̄ iuramentum p̄statur a iudeo. ponit Guil. in spec. eo. ti. §. restat. ver. sed pone iudens. Et si aliqua partium recusaret p̄stare hoc iuramentuꝫ habebit penam. de qua in.c.vl. de iura. calum. §. penam. Et tabellio predicta scribat in actis in hac forma.

Die tali. anno quo supra ꝯparuerūt in iudicio corā domino iudice supradicto. ipso in loco suo ꝯsueto ꝓ tribunali sedente talis actor vel talis ipsius ꝓcurator ex vna parte. ⁊ talis reus vel eius ꝓcurator parte ex altera. Et ibidē partes hmōi vl' earum ꝓcuratores. primo actor vel suus ꝓcurator. deinde re⁹ vel ꝓcurator eius calumnie iuramentum cum capitulis ⁊ clausulis suis prestiterunt. Quo p̄stito predictus domin⁹ iudex. s. actori prefato vel suo ꝓcuratori diem talem ad ponendū ⁊ articulāduꝫ ac parti ree ad hoc fieri videndū in causa hmōi ꝓ termino assignauit. Notarij ordinarioꝝ breuit sic scribūt. Die tali. Anno tali. iurato ꝑ partes vel earꝫ ꝓcuratores de calumnia articulabitur tali die.

De positōnibus ⁊ articulis.

Termino ergo predicto adueniente actor habebit offerre positōnes et articulos ⁊ istos vsus longeuus in causis admisit in cle. sepe. de ver. sig. Sunt ergo ab vsu inducte positōnes. et postea per ius canonicum approbate. s. a tempore Greg. ix. Quia ante eum de positionibus nō habuim⁹ expressum ius. ſꝫ ꝑ ipsum. vt in.c. dudum. de elec. ⁊ in.c. vnico de lit. cōtest. Et quō vocabuntur aliquando articuli. aliquando positiones. aliquando ca. no. de cau. pos. et ꝓpri. cum cc. de testi. presentium. li. vj. et in cle. sepe. de verbo. signi. Et fiunt positiones ad faciliorem litium expeditionem propter partium confessiones. ⁊ articuli ad clariorem probationem. vt dicit textus in cle. sepe. de verbo. signi. Et positōnis plures dant diffinitōes; q̄ꝝ aliq̄s ponit guil. in spe. de positōni

bus. §.j.⁊ alle no. de ꝯfes. capi.j.li.vj.in glo.j.⁊ sup ea. Et quõ dicaꝶ positio. eo quia positionibꝰ lis poniꝶ velut super fundamento. quia eis cõfessatis vel negatis lis ꝑcedit vlterius vel nõ ꝑcedit. Item etiam no. ꝑ Jo. an. in nouella.

Articulus aũt diciꝶ vt quia artat. id est arte ꝯponiꝶ ⁊ artat ad respondendũ no. in. c. presentiũ prius alle. ⁊ sup glo. articulis. Et est nomen diminutiuum designans aliqđ pticulare a genere suo ꝑ debitas circũstantias decisum. ad h̃ de offi. dele. c. sup questionũ. de articulis no. Jo. an. in addi. spe. de positõnibus. §.j. Et dicit ibi Jo. an. in addi. spe. de testi. §. nunc videndũ. in prin. ꝙ ars articulãdi inter causidicos summũ tenet gradum in curia romana. et maxime in beneficialibus deuolutis. Vnđ consulit ꝙ curiam intrãtes caueãt q̃ntumcunqꝫ sint magni iuriste ne suo capite hanc artẽ in prin. sumant. sed antiquis aduocatis assistant. vel secum habeant ꝑcuratores expertos. Et ibi Jo. an. circa eundẽ. §. instat. ⁊ pulcram materiam tractat ibi. Et licet positõnes et articuli iusto lit. seu iudicij ordine seu loco fiũt. s. post lit. ꝯtest. ⁊ iuramen. calumnie. sup principali tñ q̃ncunqꝫ faciende sunt ꝑbatõnes fieri possunt. de q̃ in spe. de positõnibus. §. iiij. in princi. Quia si reus habet ꝑbare exceptõnez: vel actor replicatõnem suaz rediget exceptõnes vel replicatõnes in positões ⁊ articulos. Ad formandas igiꝶ positiones hac via ꝯuenitur. Nam formans eas habeat libellum ꝑ oculis. ⁊ ex eius tenore sumat ⁊ formet positõnes ⁊ diligẽter ꝯsideret quid habeat necesse ꝑbare et super omnibus que debet probare positõnes faciat. nec valet positio nec etiam confessio. nisi fiat super re đ qua agitur. de quo in spe. de posiꝶ. §. v. versi. regulariter autem de quo etiã de confes. c.j.⁊.ij. li. vj. In actõne ergo realis sicut visum est supra in prima forma libelli. sic ordinet positõnes suas actor Positõnes et articulos infrascriptos ac contenta ⁊ descripta in eis omnia et singula dat facit ⁊ exhibet. Corã vobis honorabili dño N. iudice ⁊c. procurator nomine ꝑcuratorio talis actoris medio suo iuramento in tali causa ⁊c. Quibus omnibus petit sigillatim per talem reum responderi ꝑ iuramentum suuz sufficienter. ⁊ clare ꝑ verbum credit vel nõ credit offerens se ad probandum negata. ad supfluam tñ ꝑbatõem se nõ astringens. In primis ponit ⁊ ꝑbare intendit ꝙ anno tali tempe cõtractus. de quo infra talis Sempronius in campo talis loci talem fundum cuius cõfines infra specificanꝶ habuit ad eum ptinentem. Item ꝙ idem Sempronius anno p̃dicto die ⁊ mense tali fundũ hmõi titio actori p̃dicto ementi vẽdidit ꝑ p̃cio tot librarum denariorũ. Itez ꝙ ipse titiꝰ p̃ciũ p̃exp̃ssatũ p̃dicto suo venditori numerauit realr̃ ⁊ ꝯsoluit. Vel ponaꝶ si nõ est facta solutio ꝙ venditor de precio fidem habuit ⁊c. vt in forma libelli. Item ꝙ semproniꝰ vẽditor memoratꝰ fundũ p̃dictũ ⁊ eiꝰ possessionẽ realiter tradidit titio emptori añdicto. Item ꝙ Seyꝰ reus p̃dictꝰ eũdem fundũ a tali tpe detinuit ⁊ occupauit detiet ⁊ occupat fructusqꝫ ex eo ꝑuenientes ꝑcepit ⁊ ꝑcipit. ⁊ eũ titio actori restituere liberũ ⁊ vacuũ dimittere seu assignare cum fructibꝰ ꝑceptis refragatur in periculum anime sue. Item ꝙ đ p̃missis omnibus et singulis fuit ⁊ est publica vox et fama. Dat etiam libellum ꝑ parte sua oblatũ ꝑ positõnibꝰ ⁊ articulis. ac ꝑducta ac producenda in hmõi cã inq̃tum faciunt ꝑ parte sua ⁊ nõ vltra. necnon de notorijs signis ⁊ sigillis saluo iure addẽdi. minuẽdi. supplendi. declarandi. vt moris est. Et positõnes sic sꝫ formãde. ꝙ fundẽt inten-

tionez ponentis ꝯsiderata natura ꝓposite actõis. Si ergo actor agit de dominio rei petite. habꝫ ꝯsiderare que necessaria sunt in ꝓbatõne dominij. Et q̄ sunt ista tactū est supra circa primū libellum. & no. Guil. in spe. de locato. §. nūc aliqua. ver. lvj. Si igit̄ agit publici ana ꝯsideret que sunt necessaria in ea. & sic de alijs. de quo in spec. de posi. §. v. ad fi. Et debent fieri positõnes de ꝯtentis in libello vel ad ea ꝑtinentibus. Et iudex debet examinare eas an faciant ad causam vel nō &c. vt postea patebit. vt no. in. c. j. de ꝯfes. li. vj. Et debēt dari positõnes ꝑ iuramentū. & qui dat contrarias incurrit ꝑiurium. de quo de iureiu. c. vl. li. vj.

Tabellio sic scribit.

Anno tali. die tali. talis actor vel ei⁹ ꝓcurator ꝯparuit coram iudice predicto. ac positõnes & articulos obtulit infrascriptos. quibus ꝑ ꝑtem aduersaꝫ responderi & eam ad hoc ꝯpelli & cogi postulauit. Ex aduerso p̄dicto dn̄o iudice adhuc sedente ꝓ tribunali talis re⁹ vel talis eius ꝓcurator corā eo ꝯparuit. ac positionū & articulorum p̄dictorum copiam sibi decerni. ac terminū ad dicendū cōtra eas vel respondendū eisdem cōpetentē petijt assignari. Predictus ḡ dominus iudex copiā hmōi reo vel eius ꝓcuratori fieri decreuit & diem talē ad dicendū ꝯtra positõnes & articulos huiusmodi vel eis respondendum ꝓ termino assignauit.

Vel corā ordinario scribit tabellio.

Exhibitis his positõnib⁹ & articulis ꝑ talem actorē vel eius ꝓcuratorē in p̄sentia talis rei vel ꝓcuratoris sui. Anno tali. die tali. eis rn̄debit. vel ipsi impugnabunt ꝑ ipsum reum vel eius ꝓcuratorem die tali. Et in hmōi assignatione terminorum aliq̄n nō exprimit̄ peremptorie. quia isti termini ꝑemptorij itelligunt̄ licet nō exprimant̄. vt not. in c. pastoralis. de excep. Nisi fieret citatō vel assignatio ad sn̄iam audiendam. vt suo loco patebit.

Forma positionū & articulorum i actione ꝑsonali.

Positõnes & articulos &c. vt supra in forma p̄cedenti. In primis igit̄ ponit & ꝓbare intendit q̄ Titius actor p̄dictus prefato Seyo reo mutuauit vel mutui causa numerauit decē libras denariorum talis monete. Item q̄ idem Seyus debitor hmōi mutuatā sibi pecuniam p̄dicto Titio creditori suo soluere ꝓmisit in tali termino & loco bona fide. Item q̄ hmōi debitū ipse Seyus debitor antedictus suo creditori Titio in p̄expressato termino diudū elapso soluere neglexit. & hodie ministrare & de eo satisfacere indebite ꝯtradicit. Item q̄ de p̄missis omnib⁹ & singulis fuit & est publica vox & fama. Insuꝑ dat libellū vt in p̄cedenti forma.

In actõne depositi sic ꝯcipiant̄ &c.

Positiones &c. In primis ponit et ꝓbare intendit q̄ Titius actor p̄fatus penes Seyum reum p̄dictum deposuit decretales. Item q̄ hmōi depositus liber decretalium scriptus fuit in cart. bedinis seu in ꝑgameno. Item q̄ glo. habuit ordinariā seu apparatum Bern. prepositi papiensis. Item q̄ habuit desuꝑ coreum rubeum album vel nigrū. Item q̄ secundus sextern⁹ sic incipiebatur. Item q̄ primi quaterni principium fuit tale. Item q̄ memoratus Seyus predictū librum decretalium ex causa depositi ad se recepit. Item q̄ ipsuꝫ librum predicto depositori idem depositarius reddere et restituere contradicit. Item q̄ de premissis omnib⁹ et singulis &c. Etiam insuper dat libelluꝫ in prima forma.

In possessorio recuꝑande seu interdicto vnde vi fiant sic positiones et articuli.

Positōes ⁊c. vt prius. In p̄mis po-
nit ⁊ ꝓbare intēdit q anno tali. die tali
Titi9 actor p̄dict9 talem fundū vel do-
mū cui9 ꝯfines infra describunt posse-
dit. Item q seyus p̄dictus p̄dicto āno
⁊ die eundem Titium sic in possessiōe
reali ⁊ corpali existentem de domo seu
fundo hmōi Seij ⁊ possessione violen
ter expulit ⁊ eiecit. Item q domuz seu
fundū hmōi seu eius possessionē a tpe
deiectōnis ⁊ spoliatōis p̄dicte detinu-
it ⁊ occupauit detinetq ⁊ occupat. ⁊ pos
sessionē eandem cum fructibus inde p
ceptis ⁊ qui pcipi potuerūt p̄dicto Ti
tio spoliato restituere ꝯtradicit. Itez q
dāna ꝓpter hoc p̄dictus sustinuit spoli
atus ex tali causa ⁊c. ⁊ ipi9 interest spo-
liationem hmōi ⁊ deiectionez factā nō
fuisse. Item q fructus pceptos ⁊ qui p
cipi potuerūt a p̄dicto tempe verisimi-
liter put ⁊ pcipi annuatim ꝯsueuerunt
videlicz tot maldra frumenti talis mē-
sure. Damna vero ⁊ interesse ad tot li-
bras denariorū ipe spoliatus estimat.
vestra tamen iudiciali salua taxatione.
Item de p̄missis omnib9 ⁊ singulis fu
it ⁊ est publica vox ⁊ fama. dat nihilo-
minus libellum ⁊c. Sic fiūt positōnes
⁊ articuli membratim ⁊ distincte. quia
articulus est pars intentōnis. vt no. de
testi. p̄sentium. in glo. v. articulis. li. vj.
Vel si agit ꝯtra eum que nō spoliauit
sed spoliari mandauit. vel spoliationez
ratam habuit vel rem spoliatam rece-
pit sciēter a deiectore. sic ꝯcipiant posi-
tiones vt prius.

Forma ꝯtra detentorē mandatorem
vel detrahentē.

In p̄mis ponit et ꝓbare intendit ꝓ-
curator p̄dictus q tali tempe Titius
rem talem possedit. Item q talis sem-
pronius eodē tpe. vicz tali die veniens
eundē titiū possessorē de possessiōe ei9-
dem rei expulit violēter ⁊ eiecit. Itē q
sey9 spoliatōez ⁊ deiectōez eandē p eun
dē semproniū fieri fecit ⁊ mādauit. Vel
si nō mādauit. ꝫ ratū habuit. ponat sic.
Item q spoliatiōez ⁊ deiectōnez hmōi
idē sempron9 fecit noīe ⁊ ꝯtemplatiōe
seij rei supradicti. Itē q ipe seyus ean-
dem spoliatōez sic suo noīe ⁊ ei9 ꝯtem-
platōne factā gratā ⁊ ratā habuit. Itez
q rem hmōi ipe sey9 ad se recepit. ⁊ eaz
a tpe deiectōis ⁊ spoliatōis p̄dicte huc
usq detinuit ⁊ occupauit. detinetq ho
die occupataz. Vel sic qn̄ ꝯuenit re9 q
sciēter rē recepit a deiectore p̄misso. p̄-
missis duobus p̄mis articulis. puta de
possessione titij ⁊ spoliatione Sempro
nij: de cetero ponat sic. Item q p̄dict9
Seyus p̄fatam rem spoliatam a predi
cto Sempronio deiectore ⁊ spoliatore
recepit. Item q ipe Seyus sciuit Ti-
tium p̄dictum rem hmōi a sempronio
fuisse ⁊ eē spoliatum.

Pro formis positionum in diuersis
materijs habeat recursus ad spec. ti. de
testi. §. nūc videndum. Et in tractatu li
bellorū. ibi quasi p singulos titulos in
materijs formant positiones sup libel
lum. Et etiā aliq positōnes formantur
de ꝯfes. c. j. li. vj. in glo. magna. ibi ꝺ ma
teria positionū. ⁊ c. sequēti.

De modo rn̄dendi ad articulos.

Factis aūt ⁊ oblatis positōib9 re9 si
sūt ptinentes clare ⁊ certe ꝺz ad eas rn̄-
dere. de testi. p̄sentiū. li. vj. imo si inter-
rogat9 sup positionib9 ⁊ iussus rn̄dere
hoc facere recusat habent positōnes ꝓ
ꝯfessatis. nisi rationabilis cā recusantē
excuset. vt in. c. ij. de confes. li. vj. Et que
sit causa rationabilis ibi no. in glo. pu-
ta si positio est suꝑflua que nō facit ad
causam vel obscura incerta captiosa ꝺ
facto alieno impertinens. vel indiffini-
ta iuris. vt ibi. Ponens em̄ debet pone
re certum ⁊ sic respondens certum po-
test dare responsum. vt not. in iuribus
alle. Et ista singla declarant. c. ij. ꝺ ꝯfes.
li. vj. in p̄dicta glo. Et quod dicit ponit

⁊ ꝓbare intendit hoc hodie est in vsu. alias positões dabant sic dicendo. primo ponit tal' ⁊c̃. Et si negabant iste positões postea dabant articuli sic dicendo. Talis intendit ꝓbare ⁊c̃. Hodie ergo simul fiũt ita ꝙ positões negate succedunt in locũ articuloꝝ ⁊ intentionuꝫ ꝓbandi. de quo etiam in spe. de testi. §. nũc videndũ. in prin. cũ remis.

Exceptões ꝯ articulos ⁊ positões.

In termino igit̃ p̃dicto puta ad dicẽdum ꝯ positões ⁊ articulos vel eis r̃ndendũ statuto solent quoqꝫ dari exceptõnes ꝯ positões ⁊ articulos sub hac forma.

Forma exceptionũ ꝯ positões.

Contra positões ⁊ articulos p̃tensos oblatos ꝑ talem actorẽ vl' talem ipius ꝓcuratorem in causa tali ⁊c̃. Procurator noĩe ꝓcuratorio talis rei ꝓponit ⁊ dicit excipiẽdo. ꝙ hmõi p̃tense positões ⁊ articuli sunt generales nimis obscuri incerti informes indeterminati dubij multiplices indiffiniti iure captiosi de facto alieno ⁊ impertinẽtes ac tales que minime relevarent actorẽ ꝓbati vel cõfessati. ⁊ eis inquantũ ꝓ positõibus dãtur nõ est ꝑ pte rei respondẽdũ. Inquãtũ vero offerunt vt articuli nullatenus sunt admittendi. vt ex eoꝝ ptꝫ inspectõe euidenter. ⁊ latius si fuerit opus deducet. Quare p̃dictus ꝓcurator rei petit ꝑ vos ꝓnunciari decerni ⁊ declarari positiones ⁊ articulos p̃assertos nõ eẽ admittendos. sed eos reijciendos ⁊ repellendos fore. ac reijci ⁊ repelli ptẽ ream ab instantia iudicij vestri inde absolui. et actorem sibi in expensis legitimis ꝯdẽnare saluo iure addendi diminuẽdi ⁊c̃. Qñ tñ positões ⁊ articuli sunt obscuri impertinentes vel inadmissibiles. sic ꝙ ꝓbati non relevarent ponentẽ. dicit Io. an. in ca. dudũ. ij. de elect. ꝙ incautẽ facit advocatus partis alterius si petit declarari articulũ. Vel a principio dicit eũ nõ esse admittẽdũ. vel etiã si format interrogatoria talia q̃ ꝑ testes hoc habeant declarare. Iudex tñ põt examinare positiões ⁊ articulos ⁊ impertinentes repellere. qñ de impertinẽtia constat. In dubio potius habet admittere. vt no. de testi. ꝑ tuas. ⁊ de confes. c. ij. li. vj. de ap. cum speciali. §. porro. v. excessu quoqꝫ Unde cõsueuerũt fieri responsiões ad positões ⁊ articulos saluo iure impertinentiũ ⁊ nõ admittendoꝝ. de quo etiaꝫ in spe. de positõibus. §. vij. v. si vo certum est ⁊c̃. Possunt ergo fieri respõsiones ad positões formatas sup libello in actione reali sub hac forma.

Responsiones ad positões in actione reali.

Procurator noĩe ꝓcuratorio seu rei saluo iure impertinentiũ ⁊ nõ admittendoꝝ positionũ ⁊ articuloꝝ p̃tensoꝝ talij actoris. sic ꝙ responsiones quas forsitan ad ipertinẽtes ⁊ inadmissibiles positiones hmõi fieri contingit ꝓ non factis habeant. dat facit ⁊ exhibet medio iuramẽto respõsiones infrascriptas ⁊c̃. Ad primã positõem p̃tensaꝫ que sic incipit. In primis ⁊c̃. ꝓcurator seu p̃dicti r̃ndendo ad eam non credit. Ad secundã ⁊c̃. nõ credit. Tercia dependet a secunda negata. similr ⁊ quarta. Ad quintã credit se fundũ possidere. ⁊ eius restitutõem seu ⁊ assignatõeꝫ iuste ꝯtradicere Et finalem credit de cõfessatis. ⁊ negat de negatis. Et licꝫ p̃dicte positões sint ꝓ maiori pte de facto alieno. tñ qr faciunt ad causam. iõ est ad eas respondendũ. qr siue sint de facto ꝓprio siue de facto adversarij. siue etiã de facto tercij debet eis r̃nderi. Ita dicit Io. an. in addi. spe. de posi. §. vij. Iteꝫ supra dicit in responsionibus ad terciam ⁊ quartaꝫ positiones. ꝙ dependeant a secũda negata nõ opꝫ aliter ad eam responsionẽ fieri Unde ex quo negatur contractus emptionis seu venditiõis, negãtur alia in-

clusa vel necessario cōcurrentia ad talē
contractū. vt ꝑcij numeratio rei tradi-
tio ex tali causa facta ⁊c. Positio tñ de-
pender a negata que nō dependeret ali
qñ a cōfessata. vt no. de cōfess. c. ij. li. vj.
sup glo. v. rōnabili. Et ꝙ fit rñsio ꝑ ver-
bum credit vel non credit. hoc ꝓcedit
ex vi iuramenti calūnie talis. Sed iu-
ramentū de veritate artat ꝑ verbū scio
vel nescio. Tamen iurās de veritate est
interrogandus ⁊ etiā rñdere tenetur de
credulitate. vt No. ꝑ Hosti. in. c. lrās. ꝺ
iura. ca. Et cōfessio de credulitate etiaȝ
ꝑiudicat sicut cōfessio de v̾itate. vt not.
de iureiu. ex lrīs. in glo. fi. ⁊ de iur. calū.
cum causam. De stilo tñ curie iurat ꝗs
dicere veritatē quā scit vel credit. Si re
spondet per verbuȝ dubito an sufficiat
no. in alle. c. cum causam. in glo. j. ⁊ sup
ea. Quid etiam iuris sit cum actor pe-
tit centum. reus respondet se sub cōdi-
tione ꝓmisisse. an videaꝛ pure cōfes-
sus. no. ꝑ archidya. ⁊ Jo. an. de cōfes. c.
j. li. vj. Ista responsio est in ꝑte ꝯ respō-
dentē. s. inquantū cōfiteꝛ se ꝓmisisse. et
⁊ in ꝑte ꝓ eo. s. inquantū dicit ꝙ sub cō
ditiōe ꝓmisit. sed cōfessioni staꝛ contra
cōfitentem non ꝓ eo. Et ergo videꝛ fun
data intentio actoris ꝑ talem cōfessio-
nem. nisi reus probet conditiōeȝ. Sed
in contrariū facit. q2 ista respōsio ē vni-
ca ⁊ vnum cōstructū. ergo actor aut to-
tam approbet. aut totam refutet vel re-
cuset. Et q2 si vult approbare ꝓ se debȝ
etiam cōtra se approbare. Finalit̾ cre-
dit Jo. an. ꝙ reus iuste peteret declara-
ri ꝑ actorē an ponat ip̄m ꝓmisisse pure
vel sub conditione. ⁊ sic cessaret illa per
plexas. Archidiac. tñ dicit ꝙ reus pos-
set negare se pure ꝓmisisse. Istū auteȝ
actum responsionū factaruȝ scribat ta-
bellio hoc modo.

Forma actuū in actis.

Die tali. Anno quo supra. talis reus
vel talis eius procurator coram prefa-
to domino N. iudice in solito suo loco
ad reddendū iura pro tribunali seden-
te cōparens responsiones ad positōes
⁊ articulos talis actoris sibi ibidem cō
parentis infrascripti tenoris obtulit. et
rñsiones hmōi facit medio iura. ꝗbus
responsionib⁹ sic factis ⁊ receptis actor
ꝑdictus vl̾ procurator eius sibi dilatō-
nem competentē ad producēdū testes
pro sua intentione fundanda assignari
postulauit. Cui ip̄e dominus iudex ꝑ-
dictus talem diem vel vnum mensem
pro termino ⁊ dilatione ad testes pro-
ducēdos assignauit. Vel sic scribit no-
tarius ordinarij. Factis vl̾ exhibitis re
sponsionibus ꝑdictis per talem reum
vel talem ip̄ius procuratorē. anno tali
die tali. in ꝑsentia actoris vel sui procu
ratoris probabiꝛ. vel producenꝛ testes
ꝑ actorem pro prima dilatione die tali
⁊c. De istis autem dilationibus produ
cendis an dentur tres dila. vel vna tm̄.
vel ita spaciosa ꝙ infra illam pñt fieri
tres pruductiones. not. de dilati. c. ij. in
glo. ij. ⁊ super ea. vt postea videbimus.
Pars contra quaȝ fit productio testiū
dat interrogatoria. ⁊ dantur sup articu
lis volentis producere testes. ⁊ formā-
tur ꝫm circūstantias cause ⁊ ꝑsonarum
testium. de probat. licet. §. post hoc. de
testi. cum causam. ⁊. c. ꝑ tuas. vbi hoc. ⁊
de testi ꝑsentium. libro. vj. Et ibi poniꝛ
forma eoꝝ.

Datis ergo articulis per alteram ꝑti
um. pars contra quaȝ dantur petit ter-
minū ad dandum interrogatoria. ⁊ iste
terminus datur vt probant iura alleg.
⁊ etiam vt generalis habet consuetudo
dandus est. Fuit ergo isto modo sup
articulis in reali actōne ⁊c.

Forma interrogatorioꝝ.

Interrogatoria infrascp̄ta dat. fac̄ ⁊
exhibet ꝓcu. ꝓcuratorio noīe tal̾ ꝫm ꝗ

om̄ia ⁊ singula petit singulos testes ꝑ-
tis aduerse interrogari. ⁊ int̃rogatiões
hm̄oi cum r̄n̄sionibus testiū ad eas in
actis redigi ⁊ cõscribi. Alioquin de in-
ualitudine depositionū. ⁊ ꝙ sibi nõ p̄-
iudicet ac alijs ꝓtestat̃ ꝑut est moris.
Diligenter ergo ⁊ nõ ꝑfunctorie testes
ibi examinent̃. ⁊ ab eis prudenter suꝑ
quolibet articulo querat̃ de singul̃ cir-
cūstantijs. Querat̃ etiam a quolibet te
ste de ip̄ius etate. fide. fama. statu ⁊ cõ-
ditõe. an sit nobilis vel plebeius. Item
quantū habeat in bonis. Itez an prece
vel precio gratia odio timore vl̃ fauore
testificetur. Item an ei datum sit aliq̄d
vel ꝓmissum vel aliquā habeat spem:
ꝙ sibi detur vt sic testificet̃. Item an sit
excõicatus maiori excõicatõne. Itē an
sit amicus socius vel familiaris. cõsan
guineus. affinis. vel subditus. vel de iu
risdictõe ꝓducentis. vel eius ꝯtra quez
ꝓducit̃ inimicus. Itē an sit instructus
cõtra quē ⁊ quid deponere debeat. Itē
an suꝑ hoc cõcordauerit cū testibꝰ suis
Itē vtrū sit subordinatus. Itē quā ꝑtē
mallet in hm̄oi cā obtinere. ⁊ cui plus
faueat ⁊c̃. Et specialiter si dixerit testis
esse verū qđ in primo articulo continet̃
interrogetur de causa scientie. vicz vnde
sciat testis fundū ad semproniuz perti-
nuisse. ⁊ quõ hoc vel qñ. Sempronius
dominiū acquisiuit. Item de ꝯfinibus
eiusdem fundi. Itē circa secundū ar
ticulū querat̃. si testis dixerit eū verum
esse de cā scientie. an testis fuerit p̄sens
in cõtractu. ⁊ qui cum eo fuerunt p̄sen
tes. quot numero. ⁊ ad quid ibi fuerūt.
Item de loco cõtractus in qua domo
an domus sit terrea lignea vel lapidea
in qua ꝑte domus. Item de tempe. s. đ
anno mēse die ⁊ hora. Itē đ forma ip̄iꝰ
cõtractus. an fuit purus vel cõditõnal̃
vel modalis. ⁊ ꝑ que verba celebratus.
Et si cõditional̃ vel modalis. queratur
an cõditio postea extiterit ⁊ fuerit puri

ficata vel modus seruatꝰ. Itē an testis
nouerit ꝑsonas ꝯtrahentiū. Itē an p̄ci-
um interuenerit ⁊ an p̄ciū solutū fuerit
in qua moneta. ꝑ quē. cui. quo loco. tꝑe
die. hora. quibus p̄sentibus. ⁊ semꝑ de
causa scientie. de auditu. fama. certitu-
dine ⁊ crudelitate ⁊ singulis circūstan-
tijs alijs que ad veritatē faciunt eliciē-
dam. ⁊ detegendā falsitatē. de testi. cuz
causam. Plenissime de testi. §. iam de
interrogatorijs. in spec. Et cautuz est ꝙ
hm̄oi interrogatões distincte forment̃
ponendo ante quālibet. Item vel cõsi-
mile vt tradit doctrinā Guil. in spe. de
testi. §. nunc de interrogatorijs. Et fiūt
interrogatoria circa ꝑsonas testiū ⁊ cir-
ca dicta. Sed dicit Guil. in spe. đ testi.
§. iam de interrogatorijs. v. in summa
ꝙ sunt duo genera questionū seu inter
rogatoriarū. Vnū genus fit ad destruē
dum dicta testium. Aliud ad fundādū
exceptões. i. intentõem eius ꝯ quaz te-
stes ꝓducant̃. q2 testis deponere debet
ꝓ vtraqꝫ ꝑte. Dicit tñ Io. an. ibi in ad-
di. ꝙ interrogatoriū nõ debet cõtinere
nouū capitulū ꝓ aduersario. Exēpluz
Titius ꝓducit testes ꝯtra seyum ad ꝓ-
bandū mutuū. Seyus dat interrogato
riū petēdo interrogari testes suꝑ solu-
tione mutui. s. an soluerit hoc faciēduz
nõ est. q2 seyus đ hoc habet facere capi
tulū ⁊ Titius interrogatoria. Primuz
genus interrogatoriarū fit duplicit̃. vi
delicet vel rõne ꝑsone testis. vt q2 est ex
cõicatus. instructus. subordinatus. iu-
deus. suspectus. vel al̃s minus ydoneꝰ
ad testificandū. vel rõne dicti. vt q2 de-
ponit cõtraria. vel' vacillat. vel nõ red-
dit aptam dicti sui causaz. De diuersis
aūt interrogatorijs ⁊ formis interroga
toriarū ꝑ Guil. in spe. de testi. §. iam đ
interrogatis. De hoc etiā in. c. p̄sentiuz
de testi. li. vj. Et ibi textus loquit̃ de in-
terrogatorijs. ⁊ in glo. ponitur forma. ⁊
añ ñ hūimꝰ textū de eis. De materia ēt

ista.no.in.c.p tuas.z in.c.cum causam de testi.Et ibi no.q si aliqua necessaria interrogatio/fuerit omissa post publicatõnem attestationū. petit a iudice vt iterum interroget. vt qd omissum ē recuperet. Idem Guil.in spe.§.nunc videndū.in fi.Et ista interrogatoria vl copia de ipsis nō debēt dari pti aduerse p ducēti testes pter subordinatõis timorē.q eis habitis posset instruere testes vt cõcorditer ad interrogata rñderent: ne posset falsitas dephendi. z sic p hoc tolleret efficacia interrogatorio q ad hoc sunt inuenta vt falsitas facilius dephendat.sed dantur iudici/qui debet illas moderare.supflua z inutilia resecare.Si aūt nō facit.nec ps dat interrogatoria. tunc iudex faciet ista que habent in.c.cum cām.de testi.Et cõsulit Host. q potius fiant supflua q aliqd necessariū omittat ex duabus causis. Prima q si factum est interrogatoriū z omittitur negligent necessariū seu dolose supplebitur seu repetit nō obstante publicatione.vt supra dictum est. Secunda causa.quia forte iudex ex officio plura resecabit vel resecaret q expediret. Ita no.in ca.psentium.de testi.li.vj.sup glo. interrogatoria.]

De testibus recipiendis z examinandis.

Factis rñsionibus ad positiões si p eas reus confitet positões.releuat per talez cõfessionē actor a probatiõe.z tūc non restat aliud nisi cõfessum condēnare.q non sunt ptes iudicis ad cõfitentez nisi vt pronunciet. de transacti. pterea. Aduertat tñ diligenter actor an omēs suas positiones sit reus cõfessus.Si q aliquas positões est cõfessus videat an p cõfessatas eius intētio fundata sit vl probata.z tūc sniam postulat ipe actor Et promptiores sunt negatões in iudicijs p quas oportet ponentē onus probandi subire. Unde si reus omnes vel aliquas positiones negauerit. tunc habet actor suam intentõem probare.ff.d proba.l.ei qui.vj.q.vl.accusator.Actor ergo tunc petat sibi terminū dari ad pbandum.z iudex sibi statuet terminuz competentez pro prima dilatõne quis dare iubet tres dilatiões.de testibus. vltra terciam. not.de dilat.c.j. Uel fm alios statuat terminū vnū pro omnib dilatõibus.vicz pro prima secūda z tercia dilatõne.primū tñ seruat.de quo in spe.de proba.in prin. Et no. in alle.c.j. de dila.plenius in ca.in causis. d testi. in glo. Finita tñ prima dilatõne iudex nō dabit secundā nisi ex iusta cā. Unde vt ibi dicit Inno.secunda z tercia dilatio dabit qñ petens illam ostēdit se impeditū in pma.Qtū aūt ad tpis spaciū cõtinere debeant iste dilatiões.hr in.§. spaciū.iij.q.iij.no.ple.p Jo. an.in.c.vltra terciam.de testi.in cõmento. Actor q qvult producere testes faciat eos per iudicē vocari. q testis sine vocatõne se ingerēs ex hoc quoddāmodo se suspectū reddit.vt.C.d testi.autē. rogati.z faciat citari aduersariū vt videat eos iurare.als receptio testiū cõ absentē nō vocatū facta nō valet. vt in.c.ij.de testi.

Judices aūt raro p se recipiūt testes vel eos examināt s alijs cõmittunt. de hoc cõquerit Hosti. vt scribit Jo. an.i c.psentiū.de testi.li.vj.sup glo. interrogatoria.De quo etiā in spec. de testi.§. nūc tractandū.v.lz aūt dixerim. Nā in probatõibus pēdet totū ius cause. Unde deberent iudices potiꝰ cõmittere alia q testiū examinatõez.facit.xliiij.di.quiescamus. Sz q ex quo ē onerosum eis iō defacili p eos cõmittit.qd tñ fieri nō deberet.Si tñ vtiq cõmittere vellēt.deberēt nō notarijs vel alijs simplicibus s idoneis discretis z honestis delegare de testi.si qui testiū.de testi.co. c.j.d cõsan.z affi.c.j. Quia tñ qñq testes sunt q non possunt vel non tenent ad inui-

cem venire ꝓ testimonio ferendo. ꝗ iu-
dex ad eos ire vel mittere debꝫ ꝓpter ꝓ
uilegiū vel impotentiā ipoꝝ testiuꝫ. vi-
delicet si testes sunt egregie ꝑsone vel
mulieres. aut senes seu remoti. Vel q̇
ꝓducit est pauꝑ ꝛc̄. de quo in. c. si q̇ te-
stiuꝫ. de testi. ꝛ ibi de hoc dant᷑ versus.
Unde tunc est iusta causa cōmittendi
aliis receptōem testiū ꝛ examinatōem
vt ibi no. de testi. cū cām. Prius tamē
q̄ꝫ scribat iudex seu cōmittat examina-
tōem testiū. recipit cautōem ab eo ꝯtra
quem ꝓducunt᷑ testes. vel cōmittat vt
vadat infra terminū competentē ad vi
dendū iurare testes. vt dicit Guil. i spe
cu. de testi. §. qualiter. v. sunt aūt testes
De hoc tñ est dicendū vt no. in. c. cōsti-
tutis. de fideius. in glo. antepenul. ꝛ su-
per ea. ꝛ in. c. statutū. de rescrip. in glo.
penul. li. vj. Et fit cōmissio sub hac for-
ma.

Forma cōmissionis recipiendi te
stes.

N. decanus ꝛc̄. Iudex cause ꝛ ꝑtiuꝫ
infrascriptarū a sede apostolica delega
tus vel archidyaconus vel officialis ꝛc̄
tali notario publico vel alteri cui ꝯmit
tit Salutē in dño. Quia talis actor in
causa quā tali reo mouet in iudicio co-
ram nobis ad intentōem eius fundan
dā nōnullos intendit ꝓducere testes q̇
rū receptioni ꝛ examinationi ꝑsonalit᷑
interesse nō valemꝰ. Iccirco de vestra
legalitate ꝛ discretōe plurimū cōfisi vo
bis cōmittimus ꝛ mādamus quatenꝰ
testes quos idem actor vel eius ꝓcura
tor vobis duxerit nominandos ad ve-
strā p̄sentiā ꝯuocetis. receptoqꝫ ꝭm for
mā iuris ꝛ iudicij morē ab eis primitꝰ
iuramento suꝑ intentōe ꝛ articulis p̄n
tibus inclusis. vel vobis ꝓ parte acto-
ris exhibendis. ꝛ ꝭm interrogatoria ꝑ-
tis alterius si vobis dabūt᷑ cogatis eos
dē veritati testimoniū ꝑhibere attesta-
tōes in publicā formā redactas sigillo
vestro clausas. fideliter ꝛ secrete inclu-
sas ꝑ nunciū fidelēꝫ ꝛ idoneū nobis in
talem diem remittatis. Vel sic.

Talis iudex ꝛc̄. Salutē in dño. No-
ueritis q̇ in causa que inter talē ex vna
ꝛ taleꝫ ꝑte ex altera vertit᷑ in iudicio co
ram nobis ꝑtes hinc inde nōnullos vo
lentes ꝓducere testes ꝓ fundāda sua in
tentione. quos corā nobis difficile foret
ꝓducere ꝛ ꝑtibus onerosum. Iccirco
discretioni vr̄e cōmittimus ac firmiter
ac discrete p̄cipiendo mandamus qua
tenus testes quos ꝑs vtraqꝫ ꝓducere
curauerit coram vobis infra spaciū vni
us mensis. vel talem diem legaliter re-
ciꝑe. ac eos suꝑ articulis a ꝑtibus hinc
inde in causa hmōi datis. ꝛ ꝭm interro
gatoria partiū que vobis vna cū p̄sen-
tibus transmittimus ꝭm datā a deo vo
bis prudentiā diligenter examinare cu
retis seruata forma debita ꝛ consueta.

Depositōes ipoꝝ testium cum arti-
culis ꝛ interrogatoriis p̄dictis ac toto
ꝓcessu quem suꝑ hoc coram vobis ha
bere contingit sub sigillo vestro fidelit᷑
inclusis. nobis quātotius poteritis re-
mittere studeatis. Aliqñ cōponit eti
am forma cōmissionis decipiēdis testi
bus reprobatoriis clausa sb ista forma.
Quod si forte altera ꝑtiū testes alteriꝰ re-
probare voluerit. testes suꝑ reprobatōe
hmōi ꝓducēdos infra. xv. dies post di-
ctum mensem imediate sequentes fide
liter admittere ꝛ examinare solicite stu
deatis. Aliqñ etiaꝫ addit᷑ clausula. Te-
stes vo. si se gratia odio vel amore pre-
cio vel timore subtraxerint ꝑ censuram
ecciasticā ad ꝓhibendū testimoniū veri
tatis auctoritate nr̄a. imo verius apl'ica
cōpellatis. Aliqñ etiā addit᷑ clausula
vicꝫ significātes nobis quāta fides pos
sit ipis testibus adhiberi. Ista clausula
habet᷑ de fideiusso. constitutus. in. fi. ibi
de hoc. de quo etiā no. in. c. qm̄ contra.
de ꝓba. de ista cōmissione seu remissio-

ne ꝛ eius forma vide in.c.ꝑsentiū.de te
sti.li.vj.vbi papa facit remissionē ad ꝑ-
tes ꝓ testibus ꝓducendis ꝛ de recepto
ribus testiū. an possit vlterius cōmitte
re habet de re iudi.cum bertoldus. ꝛ in
cle.iudices.de offi.dele. Pōt etiam iu-
dex hoc officiū ꝯmittere tabellioni seu
notario cause. ꝛ sic exercebit vtrūq of
ficiū.s.receptoris testiū.ꝛ scriptoris.et
ita tenet Inno.in.c.qm̄ cōtra.de ꝓbat.
Et hoc etiam habet generalis cōsuetu-
do.Et dicit ibi Hosti. ꝙ sanū est ꝯsiliū
qd de cōmissione iudicis tabellioni fa-
cta fides fiat nō ꝑ ipm tabellionē cui fa
cta est cōmissio.qꝛ ei in hoc nō creditur
sed ꝑ instrm alterius tabellionis vel lit
teras autentico sigillo sigillatas. Cum
ergo ps ꝓducit testes suos corā iudice
vel eo cui hoc ē cōmissum.debēt testes
iurare dicere veritatē.qꝛ sine iuramen-
to dictis eoꝝ nō credit quātūcunq sint
religiosi.nisi iuramētū eis a ptibus re-
mittat.vt in.c.nuper.ꝛ in.c.de testibus
de quo etiam in spe. de testi. §.sequit.

Forma iuramenti testium.

Forma aūt iuramenti testiū habet ď
testibus.fraternitatis.in vl.glo.qꝛ iura
bunt ꝙ dicant totam veritatē iudici vl
cui cōmiserit quā nouerint de ista cau-
sa seu re super qua iurant. Item ꝙ nul-
lam interserant falsitatē.Itē ꝙ ꝓ vtra-
q pte dicant iudici veritatē quā sciunt
Item ꝙ dicāt oēm veritatē siue sint in-
terrogati siue non. Itez ꝙ nec ꝓcio nec
amore vel odio.seu ꝓ aliquo cōmodo
testimoniū dicant.Et de facto additur
sextū.s.secretū teneāt dictū suū vsq ad
publicatōez.de quo etiā in spe.de testi.
§.sequit.Et debent iurare tactis euan-
gelijs.vt in.iij.q.ix.hortamur.Qndo si
nō apparet testem tetigisse illud euāge
liū ꝓsumat tractat Jo.an. in addi.spe.
in.§.primo alle.sup ver.ꝛ no.Qn̄ aūt
debet ꝓbari cōsanguinitas ad dirimē-
dū matrimoniū est spālis forma iuran
di vel iuramentū testiū.de quo in.c.licz
ex quadaz.de testi. Pars aūt ꝯtra quā
testes ꝓducunt sit pn̄s in ꝓductōe testi
um.ꝛ videat ꝑsonas testiū quales sint.
an sint tales ꝙ nō pn̄t testificari ꝛ faciat
protestatōem ꝙ dicere velit in ꝑsonas
testiū.alr̄s post publicatōem ac testatio
nē nō pōt nisi in duobus casibus.s.ni-
si iuret ꝙ hoc ex malicia ñ procedat.vl
nō ostendat se post publicatōem ea di-
dicisse que obijcit in ꝑsonas. vt in.c.ꝑ-
sentiū.de testi. Et debet fieri ista prote-
statio tpe productionis testium.vt in ti
tu.ex parte.eo.ti.¶Tamen ista protesta-
tione facta si testes aliquid dixerint ꝓ
protestante. eis defacili non credetur.
vt in allega.c.ꝑsentium.in fine. Quali
ter tamen hoc intelligat ibi not.Et ista
omnia puta testium receptōem eoꝝ iu
ramenta ꝛ ptis protestatōnem tabellio
scribat in actis.de proba.qm̄ cōtra. Et
erit ista forma.

Forma actuum in actibus signā
dorum.

Anno tali.die tali talis actor vel ta-
lis ipius procurator coram tali iudice
vel tali cōmissario cōparuit.ꝛ N.B.C
testes ibidem cōparentes produxit. pe
tens eos ꝑ ꝑdictū dn̄m iudicem seu cō
missariū recipi ꝛ admitti. Ex aduerso
talis reus vel tal ipius procurator ibi-
dē cōparens protestat expresse ꝙ in ꝑ-
sonis testium hmōi dicere vellet ꝛ ob-
ijcere seu post depositionis apturā re-
probare. Predictus ergo dominus iu
dex vel cōmissarius testes ꝑnomiatos
recepit.qui oēs ꝛ singuli tactis euan
gelijs solitum ꝑstiterunt iuramentum
ꝛc.¶Tandem iudex vel cōmissarius pro
cedendo ad examinatōem testiū voca
bit ad te testes ꝛ singulos secrete ꝛ sigil
latim examiabit.exēplo daniel ꝙ falsos
sacerdotes ꝯtra Susannā inductos se

crete examinauit. vt habet Danie. xiij. Et no. de testi. ca. ij. in glo. nō est ita. ibi de hoc. Et dicet ei. amice falsidicus testis tribus ꝑsonis ē obnoxi⁹. s. deo cui⁹ p̄n̄tiam cum sit vbiq̄ ɔtēnit. Item iudici quē mentiendo fallit. Item parti innocēti quā falso testimonio ledit. de crimie falsi. c. j. Et qm̄ testis q̄ veritatez occultat ⁊ q̄ mendaciuz dicit est re⁹. qꝛ prim⁹ ꝓdesse nō vult. scd̄s nocere desiderat. xj. q. iij. quisq̄s. Vn̄ cū iuraueris dicere veritatem. ꝑ id iuramentū obsecro te vt aiam tuā salues. ⁊ qd̄ scis d̄ tali negocio plene dicas. Deinde ꝓponas sibi qualiter inter talē ⁊ talē causa vertit͛ suꝑ tali re vel debito ⁊c̄. Deinde legat ⁊ exponat sibi primū articulū et super illo testē interroget an sciat eū esse verū. Et si testis dicit eū esse verū querat ab eo de causa scientie. ex q̄ cā sciat eum esse verū. ⁊ s̄m alia interrogatoria que data sūt circa istū articulū diligēt͛ eū interroget et sigillatim. Deinde facta interrogatōne de his q̄ in p͛io articulo ɔtinenter. ⁊ de interrogatorijs circa eum datis. ⁊ factis depositōnibus ⁊ responsionib⁹ ꝑ testez ad ea tūc descendat examinator ad scd̄m articuli. tandē ad terciū. ⁊ sic de alijs. Adhibeat tamē cautelam si visum fuerit expedire q̄ ꝓ̄ queret a teste in genere q̄d sciat de tali causa que vertit͛ int͛ tales ⁊c̄. anteq̄ aliquē articulū sibi ꝑlegat. Vel q̄n̄q̄ primo interroget de vltimo vel de medijs artic̄lis. Istā ꝓposterationē seruādo vt ꝑ hoc facilius apprehendere valeat an testis sit subordinat⁹ seu instructus vel nō nec suadeat ei neq̄ ip̄m inducat vt aliquid certum dicat. sed querat in genere. nec etam inducat eum ad dicendum se scire qd̄ credit. vel econuerso. d̄ quo in spe. de testi. §. nūc tractandum Hanc tamen cautelā ⁊ sequentia notarius scribat isto modo.

Falsidicus testis

Forma depositionuz in actis signādorum.

Anno. mense. die. talib⁹ talis testis iuratus suꝑ ꝓ̄ articulo q̄ sic incipit. Item ponit ⁊c̄. sibi lecto diligēter et exposito examinat⁹ dixit se articulū ignorare. vl͛ dixit vera esse q̄ in ipso ɔtinent͛. Interrogat⁹ de cā scie seu quō sciret. rn̄dit q̄ interfuit. ⁊ ita fieri vidit ⁊ audiuit. Interrogat⁹ de tēꝑe ⁊c̄. s̄m q̄ interrogatoria data fuerūt. rn̄dit q̄ anno tali. die tali ⁊c̄. Item suꝑ scd̄o articulo q̄ sic incipit. Item ⁊c̄. sibi lecto ⁊ clare exposito dixit. ⁊ sic de alijs articulis. Et querat͛ de causis ⁊ circūstantijs circa formam interrogatoriaꝝ circa quēlibet articuluz datoꝝ ⁊ rn̄siones ipsi⁹ testis qualescunq̄ fuerint redigant͛ in scriptis. vt in forma supra sicut a teste ꝓferunt͛. nihil mutādo vel detrahēdo. ⁊ diligēter vulgare interp̄tet͛ in latinuz. nec scribat testem dixisse credo vbi dixit scio. vel ecōtra. Nam taliter possz dictū testis redigere in scriptis q̄ auferret ius h̄n̄ti ⁊ sic se sibi ad restitutōez seu satisfactōez obligabit. Caueat etiaz ne scribat talis testis dixit ꝑ oīa sicut talis prim⁹ vl͛ secūdus. ꝫ cuiuslibet testis dictū ꝑ se in scriptis in integꝝ redigat. vt not͛. de ꝟ. sig. nihil obstat. de q̄ ibi plene. Et aduertēdū q̄ vbi suꝑ articulo ꝓ̄ncipali test͛ deposuit. examinator seu tabellio non dꝫ vti his ꝟbis. vicz talis test͛ requisit⁹ vl͛ interrogat⁹ suꝑ articulo tali rn̄dit ⁊c̄. ꝫ dicat seu scribat. Talis iurat⁹ q̄ suꝑ articulo tali sic dixit. Sed vbi de cā sciētie vel de circūstantijs extra articulum p͛incipalē querit͛. tūc his ꝟbis tabellio vtit͛ scribendo. Talis interrogat⁹ vel requisitus quō sciret vel de temꝑe seu loco ⁊c̄. rn̄dit ⁊c̄. De quo in spe. de testi. § nūc tractandū. ꝟ. ⁊ aduerte diligenter. Quō etiā in testium examinatione q̄dam ɔsideranda sunt circa examinatorem testium. videlicet q̄ sit prudēs. ex-

pertus.diligens.et attent⁹.fidelis et cau
tus.prudēter et discrete attendendo v-
ba qualitatem et vultum ipsius testis.
Quedam circa ipos testes.videlicz an
sint inimici vel infames.Et quedā cir-
ca dicta testiū videlicet an depositōnis
causam reddant etc̄. Ponit guil.in spe.
in ti.de testi.§.nūc tractandū.in v̄si.vt
aūt hoc plenius.Debet ḡ examinator
iudex vel ꝯmissarius attendere an test̄
vacillat vel titubat.seu cū trepidatōne
vel incōstantia loquatur.Et si vacillat de
bet hoc scribi in actib⁹ p tabellionē.Sz
an tabellio debeat hoc scribere ad p̄ce-
ptum iudicis examinantis. etiam si ta
bellio nihil de titubatōne vel vacillati-
one ppendat.no.de pba.qm̄ ꝯtra.et in
spe.de testi.§.nūc tractandum.v̄. con-
siderare debz.et sequenti.Et dicit ibi q
sic triplici ratione. Prima quia iudex
habet auctoritatē in recipiendo et exa-
minando testes. sed tabellio solum in
scribendo. Scd̄a quia iudex supior est
vnde sibi magis est credenduz. Tercia
quia tabellio intentus circa scripturaz
nō pōt ita attendere circa variatōez te-
stium.et titubationē pallorem vel mu-
tationez faciei ipsius testis sicut iudex
qui semp pōt oculos ad testem habere
ideo sibi magis est credenduz. Pōt ta-
men tabellio saluādo ꝯscientiā sic scri-
bere hoc casu. Et iudex mihi tabellio-
ni sic dixit vt scriberez q testis vacilla-
bat.sed scriptura esset efficacior si adde
ret tabellio.et sic mihi videbatur q vacil
laret dūmodo rei veritas sic se habebat
Debēt etiam quantū possunt cum ve-
ritate exprimere.s.vacillatōnis modū
scz talis testis vacillando siue tremēdo
vel trepidando vel sudando p̄ nimio ti
more loquebatur.vel pallidus efficiebatur
vel huiusmodi.Et debz hoc scribere te
ste recedente vel ignorante in continē-
ti.Tamen exq̄ testis audiuit.nisi iudex
vellet posset testem ex hoc punire.de q̄
no.in alle.c.qm̄ ꝯtra.de pba.p Inno.et
Hosti.et in spec.v̄si.pximo alle.supra.
Postq̄ aūt testes recepti sunt et exami
nati.si hoc factū est p aliū ex commis-
sione iudicis ipse redactis attestatōni-
bus in scriptis ipsas attestatōnes cum
articulis et interrogatorijs ac alijs corā
eo sup hoc actis iudici remittat sic scri
bendo.

Forma commissionis examinatio-
nis testium.

Honorabili viro dn̄o N. iudici vel
officiali etc̄. Salutē in dn̄o.et mandatū
vestrum iniunctū parno suscipiendo
et exequendo affectu testes quos talis
in causa tali coram me pducere voluit
vel testes mihi p talem nominatos ci-
taui.et ab eis p talem actorē vel ei⁹ pro-
curatorem in p̄ntia talis rei vel talis ip
sius pcuratoris.vel in penā ꝯtumacie
rei p me ad hoc citati et nō cōparentis
pductis.iuramentū iuxta morē qd̄ ipi
oēs et singuli tactis sanctis euangelijs
p̄stiterunt recepi. Ipos q̄ sup articulis
actoris et s̄m interrogatoria ipsius rei
mihi transmissa cuz diligentia qua po
tui examinare curaui.Quorum depositi
ones p talem notarium publicū in scri
ptis redactis sub sigilli mei impressio
ne inclusas.vna cum articulis interro
gatorijs.citatōnibus. protestatōnibus
testium iuramentis.et alijs coram me i
negocio huiusmodi actis.factis. et pro
ductis.per latorem p̄sentium quez ad
hoc de vtriusq̄ partis consensu tanq̄
idoneum et fidelem duxi assumendum
vobis remitto. Aliquādo additur ista
clausula.Et partibus talem terminuz
in quo se coram vobis representare p
se vel procuratorem teneantur assigna
ui.Et in forma dicitur de testiuz iuramē-
tis.ideo posui.quia iuramenta huius-
modi sunt in acti.scribenda.vt tactum
est supra.Vn̄ non sufficeret poni in at
testatōib⁹ sic.talis testis iurat⁹ dixit etc̄.

quia assertio ista seu narratio est de pre terito. nec p eam apparet de psentia iudicis vel part. ptra quã nec dies prestiti iuramenti. de quib⁹ omnib⁹ constare debet. de testi. c. ij. de pba. qm̃ ptra. Ita dicit Jo. an. in addi. spe. de testi. §. sequitur. Si tñ scriptũ inuenit in actis testium corã iudice iurasse partib⁹ presentibus. bene psumit iurasse vt debuit. scz cum tactura euangelioꝝ. vt etiã dixi supra. Et plene p Jo. an. in loco alleg. Et debet testis recipi ⁊ venire expensis pducentis. vt in. c. statutũ. §. penl. de rescrip. li. vj. Nec pars alia p eo q dat iterrogatoria tenet aliquid ad expensas testiũ ministrare anteq̃ iter arripiat p eundo ꝛc. Et quõ nõ habet ratio illaꝝ expensaruz quas testis domi facturus erat. ⁊ quõ soluet etiam expensas p vectura equoꝝ si conditio persone testis hoc requirat. etiam si testis pprĩũ equũ duceret. tractat Jo. an. in additõ. spe. de teste. in. §. qualiter. Utrum aũt valeat depositio testis facta post terminuz datum ad pducendũ ⁊ ad recipiendũ testes seu pbandum not. in in spe. §. j. alle. v. Js quoq cui. Et ibi late p Jo. an. in additõ. cui finaliter placet distinctio Guil. ibi posita in primo ⁊ secũdo mẽbro. saluo eo qđ not. in spe. de dila. §. j. v. illud quoq. in fine.

De publicatõne attestationũ pt⁹ dilatões habitas.

Postq̃ hic pducti ⁊ examinati sunt testes si hoc factũ est in prima dilatiõe ⁊ sufficiens est facta pductio. procedet ad publicatõnem attestationũ. Si nõ est sufficiens et producens petat secundam vel terciam dilatõnem. Si iusta causa subest. dabitur cum cause cognitione secunda vel tercia. vt supra dictũ est. Et no. de dila. c. ij. de testi. in causis. cum similibus. Quarta dilatio nõ dabitur nisi cum quadam solennitate legali. De qua ⁊ qualis sit illa solennitas habet in. ca. vltra terciam. de testi. et ibi plene. Testibus sic pductis et examinatis partes renunciãt testium productioni ⁊ postulant attestatões publicari vel saltem pars pducens id petit. Judex ergo volens attestatões publicare vocabit partes. quia eis absentibus ⁊ nõ vocatis nõ debet aperire. de re iudi. cum ita ⁊ maxime vocare habet illũ ptra quem sunt pducti vt si velit possit aliquid in apertõne ptestari partibus sic vocatis ⁊ presentibus. Uel altera p ptumaciaz absente pcedit iudex ad publicatõnem isto modo. quia pcepit notario q legat coraz se ⁊ partibus publice in iudicio dicta testiũ vel ipsemet legat. ⁊ si sunt multe vel prolixe. sufficit legere vnam p omnib⁹. Quo facto iudex dicit. Iste sunt attestatões in tali causa habeatis eas p publicatis. vl' ea p publicato. de quo in spec. de teste. §. satis vtiliter. in prin. Dicit autẽ ibi Jo. an. in addi. de facto seruari q legit aliquid de vna attestatõne in prin. ⁊ dvna in pgressu ⁊ de vna in fine. Satis tam̃ est iudicem pnunciare istas pro publicatis haberi. ⁊ ita cõmuniter in istis ptibus seruat. Et omnia ista per tabellionem redigunt in actis hoc mõ.

Forma actuum in actis signandorum.

Anno. die. mense. ꝛc. Talis actor vel talis ipsius pcurator ex vna. ⁊ talis reus vel talis ipsius procurator parte ex altera ad publicandum ⁊ publicari videndũ ⁊ ad audiendum dicta testiuz p parte dicti actoris pductoris citati cõparuerunt coram predicto domino iudice sedente pro tribunali ⁊ testibus pducendis renunciauerunt. ac dicta testium predictorum publicari consense runt et expresse postularunt ac ipsaruz copiam sibi fieri ⁊ decerni attestatões huiusmodi petierũt. Predictus autez reus terminum ad dicenduz contra p'

sonas ⁊ dicta testium ɔ̄petentē sibi pe-
tijt assignari. Prefatus ergo dominus
iudex attestatōnes hm̄oi p̄ partem ta-
lem ipsaꝝ attestationū publice coram
se legere fecit. Quo facto ipsas attesta-
tiones voluit et fecit pronunciari. et ꝓ
apertis ⁊ publicatis haberi. ⁊ copiā de
ipsis partibus vel earum procuratori-
bus hoc petentibus fieri et dari decre-
uit. Et tali reo vel eius procuratori ta-
lem diem ad dicendū ⁊ obijciendū in
p̄sonas vel ad dicta testiū ꝓ termino as-
signauit. Vel sic breuiter.

Consimilis forma

Lecte ⁊ publicate sūt he attestatōes
in p̄sentia partiū vel eaꝝ procuratorū
ɔ̄sentientiū ⁊ publicationē fieri peten-
tium. vel in p̄sentia talis actoris seu sui
ꝓcuratoris publicatiōz fieri postulātꝭ
in penā ɔ̄tūacie talis rei ad hoc citati
⁊ minime comparentis. Anno tali. die
tali ⁊c̄. Excipiet ɔ̄tra dicta ⁊ p̄sonas te-
stium ⁊c̄. In renunciatōne tamen ha-
beatur cautela. scꝫ q̄ fiat renunciatō so
lum productōni testium non ꝓbationi
in genere. quia tūc nō possent produci
instrumenta que alias produci possūt
vsq; ad cōclusionē cause. de fide instru-
men. cum dilectus filius. Item q̄ vna
partiū nō renunciet. nisi ⁊ alia renunci
at. de quo in spe. de teste. §. vl. v̄. Item
notandū. ⁊ v̄f. si. p̄ abbatem. de testi. in
ca. de testi. q̄ꝛ alias p̄s que nō renunci-
asset posset producē testes ante publi-
cationem. Et talis renunciatio adimit
facultatē producendi testes alteri par-
ti sup̄ eodem articulo. de q̄ plene in. ca.
cum venisset. de testi.

Quid agendum sit pro reproba-
tione testium post publicatōnem atte-
stationum.

Attestatōnib⁹ publicatꝭ solet sup̄ eis
disputari. vt dī in. c. in causis. de testib⁹
Testes etiā q̄nq; ɔ̄sueuerūt reprobari:
⁊ an h̄ liceat vel an p⁹ publicatōnez. ha
bet in. c. p̄sentiū. de testi. li. vj. Impug-
nant aūt vt etiā alias dixi ꝓbatiōes fa
cte p̄ testes ratōne p̄sonaꝝ. ⁊ etiā ratiōe
dictoꝝ ipsoꝝ testium. Videam⁹ de pri
ma. ratōne p̄sonaꝝ repellunt testes seu
reprobant aliquando ꝓpter crimen. ali-
quando ꝓpter suspicationē. quandoq;
ꝓpter defectum. Propter crimen. vt q̄ꝛ
est latro. fur. raptor. periurus. infamis.
vel alias criminosus. de testi. testimo-
nium. ⁊. ca. sicut nobis. cum similibus
Et si ꝓpter suspitionem. vt quia est pa-
ter consanguineus vel socius. vel fami
liaris. affinis. coniunx. vasall⁹. libertus
vēditor. fideiussor ei⁹ q̄ eū ꝓducit. De q̄
iiij. q. iij. §. Itē testiū. de testibus. insup̄
⁊. c. cū nūci⁹. ⁊. c. in l̄ris. Et plene i spe.
de teste. §. j. Propter defectū pōt poni
exemplū de impubē. de q̄ in spe. de te-
ste. §. j. v̄. Itē excipit. q̄ ē ipubes l̄ furi
os⁹ vel iude⁹. de testi. iudei. ⁊. c. licet. Et
generaliter. requirunt in testib⁹ septez.
q̄ his v̄sib⁹ ɔ̄tinent. Cōditio. sext⁹. etas
discretio. fama. Et fortuna. fides. in te-
stib⁹ ista req̄res. Illos v̄sus ponit glo.
in. c. ij. de testi. in glo. ij. ⁊ ibi sup̄ glo. ad
singula ista dant ɔ̄cordātie. Iudex ḡ fa
cta publicatōe assignabit terminū īfra
quē recipiāt copiā attestationū. q̄ꝛ copi
am facere tenet iudex. de ꝓba. qm̄ ɔ̄tra.
Et originalia dꝫ iudex vel tabellio apd̄
se retinere. vt ibi no. Deinde habita co
pia attestationū p̄ partes iudex dabit
alium terminū reo infra quē ⁊ testes
si potest repellat. Et post istum termi-
num non audietur. de probat. licet. de
de quo etiam in specu. de test. §. penl̄.
Quandoq; tamen ante publicationē
attestationum testes reprobantur ⁊ re-
pellunt. de quo vicꝫ an exceptō ɔ̄tra te
stes ꝓponi debeat ⁊ ꝓbari ante publi-
cationem attestationum. vel an p⁹ fieri
possit magna est diuersitas inter docto
res. et diuerse sunt opiniones. Tenet
tn̄ cōiter q̄ exceptio legitima q̄ oppo-

nitur ꝯtra testes sp a principio sit recipienda siue facienda. Et iudex nõ recipiendo grauaret ptem. ⁊ sic locus esset appellatõni. Sed recipe statim ꝓbatio nes sup tali exceptõne. vel hoc differre post publicatõem est in arbitrio iudicis. Ab isto excipiunt tres casus. de qbus i c. ex pte ade. de testi. in glo. hmõi. ⁊ sup ea. Et iudex in talibus arbitrarijs debet aduertere ad plura. vicz an illud de quo excipit habeat eandẽ equitatẽ cuz p̄dictis casibus exceptis. vt sic ex eadẽ equitate ꝓbatões prius recipiat. Item an sit publicũ qḋ excipit. Item an habeat ꝓbatões. Item an sit p̄sumptio ꝯ excipientẽ ꝙ faciat hoc causa differẽdi ⁊ ꝓm hmõi ⁊ alias diuersas circũstantias facti videbit iudex an expediat prius recipe testes reprobatorios vel non In dubio tñ differatur reprobatio. de q̃ plene in. c. ex pte. supra alleg. ⁊ ibi p io. an. sup p̄dicta glo. Et ita est in arbitrio rei opponere exceptõem cõtra testes a principio. vel illam differre in tempus disputationũ dũmodo de hoc ante ꝑte stet iuxta dispositõem. c. p̄sentiũ. de testi. Sed in arbitrio iudicis regulariter est ꝓbatões sup hmõi exceptões statim recipe. ⁊ ipas discuti aut in tempus p̄dictũ differre dũmodo attẽtis facti circũstantijs bene arbitrat vt dictum est. Et dicit regulariter. q2 in tribus casibꝰ ꝓbatões statim admittũt. vt supra ptꝫ Et si ad ꝓbatõem testiũ ꝓbatorioꝝ inducunt testes reprobatorij. ⁊ isti testes ꝓbatorij possunt p alios testes reprobari. ꝗ vlterius non admittat reprobatio. vt est casus in ca. licet. iij. de testi. De h dantur versus. In testeꝫ testis ⁊ in hũc sed non dat vltro. Et in exceptione cõtra testes qñ reprobãt p̄textu criminis debet fieri specificatio criminis ꝯtra ꝑsonã cuiuslibet testis. vt in. c. p̄sentium ḋ testi. li. vj. Exceptio tñ bene recipit si ne tali specificatõe. ⁊ tũc debet fieri specificatio ante testiũ receptõeꝫ. vt ibi no. sup glo. notabili. De qua aũt specificatione intelligat. no. ibidẽ in glo. nõ esse. ⁊ supra.

Forma ṽo exceptionis cõtra testes ⁊ ꝑsonas testiuꝫ erit ista. excipiendo ꝯ testes p talem ꝓductos.

Coram vobis honorabili dño iudice ⁊c̃ In causa que inter eundem actoreꝫ ex vna ⁊ taleꝫ reum parte ex altera sup tali re vel debito vertitur ꝓcurator ꝓcuratorio nomine p̄dicti N. rei ꝓponit ⁊ dicit ꝙ testes hmõi ad testimoniũ contra ipm reum non sunt admittẽdi. sed a testificandi officio seu actu excludendi ⁊ repellẽdi. vel dicit ꝙ testes tales A. B. C. intra ordinem vel numerum testiuꝫ admittendi non sunt vel computandi. nec eis nec eoꝝ dictis dari debet fides vel adhiberi. nec dicta eoruꝫ in aliquo sunt sequenda. sed tãꝗ morbosa ⁊ infecta reprobãda ⁊ relinquenda. ex eo ⁊ ꝓ eo ꝙ talis testis fuerit tempore depositionis periurus. Naꝫ alias in causa tali coram tali iudice inductus in testem peierauit vel de periurio est conuictus Item ꝙ talis testis erat tempore depositionis adulter. ⁊ de hoc confessus vel condemnatus vel adhuc potest ꝓbari. vt de testi. super eo. j. Item talis testis precio corruptus falsuꝫ testimoniũ dixit in hmõi causa. Nam cum deposuerit me tali die ꝯtra xisse Erford. ego fui eodem die Moguñ. Item talis ⁊ talis sunt leuis opinionis ⁊ suspecte vite. et tales ꝙ eorum dictis dari vel fides adhiberi in iudicio vel extra non consueuit. Quare petit huiusmodi exceptiones admitti. ⁊ ꝓbatões sup eis recipi ac ipis ꝓbatis legitime p pte sua sniaꝫ absolutoriam ferri. Vtrum autem sufficiat obijcere ⁊ probare ꝙ testes corrupti fuerunt. vl an cum hoc exigatur

ꝓbatio falsitatis dicti ipius testis.not.
in.c.licz.de ꝓba.§.post hoc.⁊ in.c.sicut
nobis.de testi.Nam si excipit ante sen
tentiã.sufficit ꝓbare corruptõem cuz ꝑ
hoc ꝓhibent criminosi.Et idem p⁹ sen
tentiã in causa appellationis. vel alias
in causa vbi snia nõ habet effectũ rei iu
dicate.vt no.in dicto.c.sicut nobis.§.si
vo.Sed vbi snia transiuit in rem iudi
catã tunc oportet addi de falsitate.⁊ ẽt
ꝓbari.imo tunc etiam addi debet ꝙ iu
dex in sententiando fuit dicta testiũ cor
ruptoꝝ secutus ꝑ iura que alle.in dicto
ca.licz dilectus.de testi.in.ij.glo.Et ibi
ex tex. Ab.collegit sex exceptiões ꝯtra
testes. Prima de contradictõe. Secũ
da de singularitate. Tercia de mala fa
ma. Quarta de leui opiniõe. Quinta
de falsitate. Sexta de corruptõe. Iste
tñ exceptões nõ oẽs directe sunt ꝯtra ꝑ
sonas testium.sed alique respiciunt di
cta testium. Vtrum autẽ testis puniat
ꝓpter crimen sic in modũ exceptõnis.
vt a testimonio repellat ꝓbatum cõtra
eum.le.⁊ no.de or. co.c.ij. Et ita habe
mus quõ ꝓbationes ꝑ testes reprobãt
rõne ꝑsonaꝝ.

Qualiter dicta testiũ impugnent

Videamus ergo nunc quõ dicta te
stiũ reprobant ⁊ impugnant. qꝛ nisi ex
cipiant attestatões que etiã al's nõ vale
rent.possent ꝑ ꝯsensum ꝑtium etiaz ta
citum ratificari.de quo no.de testi. cuz
causam.sup glo.ij. Vñ aduertenduz
ꝙ habita copia attestationuz aduocati
ꝑtiũ in aliquib⁹ locoꝝ ꝑtibus faciũt mẽ
bra vt ipi vel iudex melius ⁊ facili⁹ ad
indaginẽ veritat ꝑssit ꝑuenire.De istis
rubricis qualiter sunt faciende tractat
Guil.in spe. ð testi.in.§.publicatis. in
prin. Videbit em causidicus vtriusq ꝑ
tis depositões testiũ ⁊ aduertit an arti
culi sint plene ꝓbati vel non. Vnde ad
uocatus isti⁹ ꝗ ꝓduxit testes signet arti
culũ ꝑ crucez lrãm vel aliud signuz.Et
vbi ꝑ dicta testiũ alicuius ꝓbat idẽ ar
ticulus.ibi ponat idem signũ vel lrãm
candẽ in margine circa eadez dicta . Et
vbi alij testes cum eo cõcordant. faciat
idem.ita vicz ꝙ ſm pluralitatẽ ⁊ diuer
sitatẽ articuloꝝ diuersificet etiã lrãs vel
signa.vt ꝑ signoꝝ vel lrãrum diuersita
tem appareant qui articuli ꝑ que dicta
sunt ꝓbati.⁊ vbi ac in quibus testes cõ
cordant. Posset em poni circa primuz
articulum A.circa secũdũ B.circa ter
cium C.⁊ sic de alijs. Et vbi ꝑ dicta ali
cuius testis ꝓbatus est primus articu
lus.ibi etiam in margine ponat A.vbi
vo ꝓbatus ẽ secũdus ponat B.vbi ter
cius C.⁊ sic de alijs.Ecõtra aduocat⁹
rei ꝯ quẽ testes ꝓducti sunt studere hz
designare ꝑ hmõi vel ꝯsimilia signa di
scordãtias ⁊ cõtrarietates dictoꝝ testiũ
ꝙ habeat eas in parato.Et vt facilius ⁊
clarius possit eas ac ipa dicta ipugna
re.de quo plene in spe.de testi. in dicto
§.publicatis.iste tñ rubrice seu talia si
gna rubro raro fiunt hic in ꝑtibus.

Forma exceptionũ ꝯ dicta testiũ.

Possunt tñ sic formari exceptiões ꝯ
dicta testium. Procurator procurato
rio nomine talis rei exceptões ꝯtra di
cta testium ꝓtensoꝝ productoꝝ pro ꝑ
te talis actoris in causa quã mouet tali
reo ꝓdicto.s.Seyo vel titio ⁊c.

Coram vobis honorabili viro domi
no iudice ⁊c. ꝓponit ⁊ dicit ꝙ ipa testiũ
dicta seu testimonia ꝓtensa sunt singu
laria.obscura.dubia.icerta.⁊ testes ipi
varij sunt.⁊ i dictis suis vacillant ⁊ ne
gatiuã astruere ⁊ probare intendũt.nec
causas dictoꝝ suoꝝ seu scientie sue red
dunt requisiti.vel reddũt malas insuf
ficientes ⁊ ineptas vel al's nõ probant
ad qð probandũ sunt inducti . sibiq in
dictis suis euidentissime cõtradicunt.
Item dicta ipoꝝ nulla sunt ⁊ inualida
ex eo ꝙ minime iurauerũt vl deposue
runt non iurati. vel parte non presen-

te nec citati iurarūt. vel deposuerūt su-
per nō iuratis. vel qꝛ deposuerūt de sci-
entia in tpe quo nondū citatᵒ erat testꝭ.
Quare reiectis ꝛ minime attētis testi-
um hmōi dictis nullis ꝛ inualidis, pe-
tit ꝓcurator p̄dictus in causa ꝯcludi: et
se ab actoris impetitōne absolui. ac ip-
sum actorē in litis expensis ꝯdemnari
sibi. Istaꝝ exceptionū alique puta tres
habenꝭ in. c. cum eccl'a sutrina. de cau.
pos. aliqui. ex. c. licet de ꝓba. Itē ex. c.
ij. ꝛ. c. tuis. ꝛ. c. nup. de testi. Item aliq̄
istaꝝ nō indigent ꝓbatōne. sed veritas
vel falsitas eaꝝ patet ex dictis. Sufficit
ergo in his sola allegatio ꝛ ostensio di-
ctorū vt veniat ꝓbatio facti. vt in exce-
ptione de singularitate. variatōne. non
redditōne cause. contrarietate. ꝛ hmōi.
In quibus aūt debeant ꝯcordare noꝭ.
de testi. c. ij. Et danꝭ de hoc versus per
Innoc. Res. psona. gradus. locus. hec
sunt ꝯsona tps. In his variando impe
diūt fidem suā. Alique requirūt ꝓbati
onem puta cum opponiꝭ de nullitate.
ꝛ aliqñ incumbit ꝓbatio ꝓducenti te-
stes ex causis antedictis vt ꝙ iurati de
posuerūt. vel ꝙ pars fuit citata. Aliqñ
vo parti opponenti seu excipienti in-
cumbit ꝓbatio vt si dicaꝭ testis corru-
ptus vel falsum dixisse. de quo etiā p
Jo. an. in addi. specu. de testi. in. §. sepe
Aduertendū ꝙ aliqñ opponiꝭ de falsi-
tate cum corruptōne. aliqñ de sola cor-
ruptione. Item de falsitate aliqñ dire-
cte. aliqñ indirecte. Falsitas directa ra
ro ꝓcedit post publicatiōeȝ. nisi ex cul-
pa iudicis nō faciētis fieri debitā speci
ficationē. de quo p Jo. an. in addi. spe.
in loco ꝓxi. alle. Falsitas indirecta po-
test post aperturaȝ p testes ꝓbari. vt in
ca. ex tenore. de testi. vbi de hoc. Sicut
aūt falsitas directa admittiꝭ post aper-
turā ꝓpter omissionē debite specificati-
onis articuloꝝ. vt supra dictū est. et sic
indirecta ꝓbatio falsitatis excluditꝭ pᵒ
publicatōeȝ ꝓpter specificatōeȝ factam
vt ibi pᵒ Inno. scripsit Jo. an. Nā si in
articulis nō declaraꝭ locᵒ ꝛ tps. ꝫ testes
hoc bñ expsserūt. admittiꝭ post publi-
cationē ꝓbatio falsitatis dictoꝝ testiuȝ
indirecta. secᵒ si in articulis tps ꝛ locus
fuissent declarata. qꝛ tūc post aperturā
volēs etiā indirecte ꝓbare ꝯtrariū non
audieꝭ. p cle. ij. de testi. Sup ista ḡ ꝓba
tione indirecta falsitatis dictoꝝ testiuȝ
posset sic formari exceptio.

Forma exceptōnis indirecte falsi
tatis ꝓbationis.

Excipiendo ꝓponit ꝛ dicit ꝓcurator
talis rei cōtra dicta testiū talis actoris
ꝙ testes hmōi falsum tulerunt testimo
niū. vnde ad hmōi eoꝝ dictum falsum
ipe reᵒ nō est ꝯdemnandᵒ. Dixerūt eñ
ipm reū tali die in opido Erford. cum
actore talē cōtractū celebrasse. ꝛ ipe reᵒ
eadem die fuit in ciuitate Maguntiñ.
Vnd ipm tūc Erford. psonaliter vt te-
stes exprimunt cōtraxisse nō est possi-
bile ꝙ p testes idoneos est ꝓbare para-
tus. Quare petit ꝛc. Qd aūt supra di-
ciꝭ excipiendo de ꝯtrarietate testiū ob-
stat qñ dicta testiū que videnꝭ cōtraria
nō possunt reduci ad cōcordiam. als si
fieri pōt semp dicta testiū sunt concor-
danda ꝓpter odiū piurij. Et p queȝ mo
dum hoc fieri posset vel debeat. habeꝭ
ꝛ no. in. c. cum tu. ꝛ. c. in nostra. de testi.
ꝛ ibi in glo. Et qd excipiꝭ ꝙ nō reddāt
aptam causam sciētie. Sciendū ꝙ si te
stis interrogatus est de scientie causa ꝛ
eam nō reddit. nō valet dictuȝ eius. Et
idem si reddit malā ꝛ ineptam. de testi.
cum causam. Si non est testis interro
gatus de causa. tūc si data sunt p ptem
alia interrogatoria. ideȝ ꝙ supra. vt ibi
no. ꝛ in. c. p̄sentiū. de testi. li. vj. Si nō sꝭ
data interrogatoria. tūc dicūt aliqui ꝙ
bñ valet dictū testis. de quo in dicto. c.
cum causaȝ. de testi. Dicūt tamen qui-
dam ꝙ iudex nō querens de cā sciētie

tenetur parti ad interesse. ꝑ l. siq̄s. C. de testi. in fi. q̄d restringũt alij vbi est notabilis negligẽtia. Qđ putat Jo. an. verũ in foro pniali. si causa expssa parti non nocuisset. Sed in iudiciali peticio non habet effectũ. nisi ipse reꝰ cõfiteretur. de q̄ ꝑ eum in addi. spe. de teste. §. j. Et intelligitur de causa scie. s. quõ sciat illud qđ dicit. nõ de causa actus istiꝰ de quo deponit. q2 de illa nõ tenetur dicere. Quis de ea posset interrogari. de renun. c. super hoc. Et istas exceptões ꝯtra ꝑsonas ⁊ dicta testiũ.

Tabellio scribat in actis hoc modo Anno tali. die tali. ꝯparentibus corã tali iudice. tali actore. vel tali eius procuratore ex vna. ⁊ tali reo vel eiꝰ ꝓcuratore parte ex altera. ꝑdictus reus vel ꝓcurator eiꝰ ⁊ exceptões ꝯtra ꝑsonas ⁊ dicta testiũ actoris exhibuit infrascriptas. Ex aduerso ipe actor vel eiꝰ procurator copiam ipsarum ꝑ iudicẽ sibi decerni ac fieri. ⁊ terminũ ꝯpetentem ad respondendũ seu publicandũ cõtra eas si sibi cõpetierit ei assignari postulauit. Prefatus igitur iudex copiam petitam actori dandã decreuit. ⁊ diem talẽ ad dicendum contra exceptões ꝑdictas sibi ꝓ termino ꝑfixit ⁊c. Istis exceptõnibus ꝑ talem exhibitis anno tali. die tali. in ꝑsentia talis rei vel sui ꝓcuratoris dicetur seu replicabitur contra eas tali die ⁊c. Quõ aũt actor cõtra istas exceptiones rei factas contra ꝑsonas vel dicta testium possit replicare. videlicet dicere testem criminosum fuisse de crimine emendatum. ergo in ciuili admittẽdũ de testi. testimonium infamen restitutum fame. de re iudi. cum E. ⁊ A. Vel dico absentem citatum ad videndum iurare ⁊ ꝯtumacẽ ⁊c. Et replicatõnum forma patet ex superioribus. Et plures sunt modi probandi seu species ꝓbationum. de quibus no. in ca. cum ad sedem. de resti. spo. in glo. ⁊ no. quatuor. ⁊ sup ea. in spe. de proba. §. videndum autem. s. per testes. ꝑ instrumenta. per euidentiam facti. per ꝑsumptionẽ. per famam. ꝑ delatõnem iuramenti. Si ergo actoris intentio nõ est probata ꝑ testes. potest recurrere ad instrumenta si habet ⁊ ista ꝓducere ante conclusionẽ cause etiam post publicatõnem ez. de fide instru. cum dilectus. nisi datus esset terminus ⁊ lapsus a iudice ad instrumenta. sicut fit dando terminũ ad ꝓducendum omĩa. post quem sup ꝓductione nõ audiretur in ista instantia. de quo ibi no. in spe. de dila. §. videndũ. v. quid si datus. plenius in cle. sepe. de verb. sig. v. eo saluo. in glo. vbi ergo. Quid autẽ sit instrumentum ⁊ quot sint species instrumẽtorum. ⁊ in quibꝰ instrumentis adhibeatur fides. ⁊ qualiter ⁊ que scripture producte in iudicio impugnentur. ⁊ de alijs circa hoc plene in spec. de instru. edi. ꝑ totum. Et videat pars cõtra quam ꝓducitur instrumentum q copiam eiꝰ petat. ⁊ terminũ ad impugnandũ illud. ⁊ in termino si potuerit id impugnet. q2 alias eo ipso q pro publico instrumento fuerit productum. ⁊ aduersarius qui nil opponens tacuit. Videtur illud approbasse de offi. dele. gratum. No. hostien. in. c. q̃m ꝯtra falsam. de ꝓba. Et ibi etiam plene no. quõ instrumentũ debeat redigi in actis. s. principiũ ⁊ finis. Ponẽdo tamẽ cautionẽ de tenore q cesset equocatio ⁊c. vt ibi plene. Si ergo actor ꝓbauit intẽtionem suã ꝑ testes vel instrumẽta. reꝰ si habet peremptoriam exceptõnem opponat eam. videat tamen vt eam probet quia si fundata actoris intentõe reus opponit peremptoriũ. ⁊ si in eius deficit ꝓbatõne ꝯdemnabitur actori in expensis q̄s fecit postq̃ reus accepit inducias. Et si soluendo nõ est ad arbitriũ iudicis punietur. Ista est ꝓuisio decre. finem. de do. ⁊ contu. Si tamen vult eam in incontinenti ꝓbare liceat deficiat sibi ꝓbatõ

nõ est locus pene. vt ibi no. Debent ergo duo ꝯcurrere ad hoc ꝙ excipiẽs patiet᷑ hanc penã. s. ꝙ fundata sit actoris intentio. ⁊ ꝙ nõ in ꝯtinenti reꝰ assumat onꝰ ꝓbandi. vt ibi no. Põt ĝ reus opponere exceptõez rei iudicate vel transactionis. ⁊ formas istaꝝ habuimus supra. Vel põt excipe de pacto de nõ petendo. vel de p̃scrip̃. vel solutõne debiti facta ⁊c̃. sub hac forma.

Forma exceptõis ad puniendaz seu elidendã intentõnez actoris.

Coram vobis honorabili dño iudice ⁊c̃. ꝓponit ꝓcurator ꝓcuratorio nomie talis rei. excipiẽdo ad intẽtõez tal' actoris ꝑimendã seu elidendã. ⁊ dicit ꝙ ip̃e reus domũ talẽ quã actor ab eo vendicat possedit pacifice. annis. xxx. ⁊ vltra ꝯtinue eaz p̃scripsit bona fide. Quare petit ip̃m reũ ab actoris impetitõe absolui ꝑ v̄ram sñiam diffinitiuam ⁊ eũdem actorẽ sibi in expẽsis lit. ꝯdẽnari.

Vel sic. In exceptõne solutionis ad elidendã ⁊ efficaciter ꝑimendã talis actoris intentionẽ ꝓcurator talis rei ꝓponit ⁊ dicit excipiendo ꝙ etiã si debitum p̃tensum ꝑ ip̃m actorem a p̃dicto reo petitũ eẽt legitime ⁊ sufficienter ꝓbatum. Ip̃e tñ reus de eodẽ debito p̃tẽso illud sibi numerando realiter et in ꝑata pecunia ꝑsoluendo satisfecit. Cũ aũt solutõni eiꝰ qđ debet᷑ omĩs obligatio sit sublata. Idcirco p̃dictus ꝓcurator noie quo supra petit ⁊c̃. vt in p̃cedẽti forma. ⁊ sic de alijs exceptõibꝰ. Et reus exceptionẽ ꝑemp̃. ꝑ eũ oppositaz ꝓbare dz. quia in excipiendo reꝰ fit actor ⁊ ita in eum transfert᷑ onꝰ ꝓbandi. ff. đ excep̃. l. j. ⁊ in. l. exceptio. saltem regulariter. quia in casibus nõ ꝓbabit excipiens. sed actor vt in exceptione nõ numerate pecunie vel dotis. de quo etiaz in specu. de excep̃. §. viso. Si tamen eã nõ ꝓbat reus ex eo solo non obtinebit actor nisi ꝓbet intentionẽ suam. de except᷑. cum venerabilis. de qũo etiaz in spe. de excep. §. viso. v̓. illud quoqꝫ. Et diligẽter aduertat aduocatus rei quibus verbis vtat᷑ in cõcipiẽda exceptione. de quo etiã in spe. in. §. ꝓxi. alle. Et tabellio hmõi actũ exceptõis ꝑempto. opposite scribit hoc mõ.

Comparuit in iudicio coram tali iudice anno tali. die tali. talis reus vel talis suus ꝓcurator. ⁊ infrascriptam obtulit ꝑemp̃. exceptionẽ. Ex aduerso iudice adhuc ꝓ tribunali sedente talis actor vel talis eius ꝓcurator comparẽs eiusdez exceptõnis copiam sibi ꝑ ip̃m dominum iudicẽ decerni ⁊ fieri petijt. ac competentẽ terminũ ad dicendum ꝯtra easdẽ seu replicandum assignari. Cui p̃dictus dominus iudex copiã exceptionis huiusmodi decreuit. ⁊ talez diẽ ei statuit ad dicendum ꝯtra eaz seu replicandum si voluerit. Acta ⁊c̃. Vel sic. Exhibitis his exceptõnibꝰ ꝑ talem reum vel talem eius ꝓcuratorem in p̃sentia talis actoris vel sui ꝓcuratoris. anno tali. die tali replicabit᷑ die tali ⁊c̃. Si autez in termino sic dato actori ad replicandum. actor nullã ꝓponit replicationem. quia forte nõ habet tunc admittit᷑ exceptio rei ad ꝓbandum. et dabit reus arti. đ materia huiusmodi sue exceptionis ⁊ illas ꝓbabit si poterit ꝑ testes vel istrumẽta ⁊c̃.

De renunciatõne ⁊ ꝯclusione.

Postq̃ꝫ vt p̃missum est ꝓcessum est in causa. vt quia lis est contestata. iuratum est de calumnia. date sunt positiones ⁊ articuli. ⁊ ad positõnes ⁊ responsiones facte sunt ꝓbatõnes testium vel instrumentoꝝ. inducte exceptõnes opposite replicatõnes. forte ⁊ duplicationes subsecute. cum partes nõ habent quid vlterius in causa ꝓponant vlterioribus ꝓponendis renunciãt ⁊ postulãt in causa ꝯcludi. Et ista omnia sunt redigenda in scriptis et in actis. de ꝓba.

qñ. Et si vna ptiū renunciet seu renun
ciare velit. ⁊ alia dicit ꝙ adhuc habeat
aliqua ꝓponere. quare dicit ꝙ non vult
renunciare. Tunc iudex assignabit ei
terminū cōpetentē infra quem ꝓponat
quicquid velit. de quo in spe. de renun.
in prin. Et videt aliquibus ꝙ idem sit
renunciare ⁊ ꝯcludere. ⁊ hoc tenet gof.
vt no. de cau. pos. pastoralis. cum textu
ibi. ⁊ in. c. qm̄ cōtra. de ꝓba. ponit ista vt
diuersa. ⁊ ꝙ eoꝝ quodlibꝫ sit actus ꝑ se
Et tenet. G. in spe. de renun. ⁊ cōclusio
ne. in ver. ⁊ nota. Et sic pōt dici ꝙ ꝑ re-
nunciatōem renunciat ꝓbationibus ⁊
allegationibus facti. Per cōclusionē
inducit renunciatio allegationū iuris.
Dicit tñ Jo. an. in addi. spe. in loco su-
pra allegato. ꝙ in renūciatōibus hmōi
sunt ponderanda verba ⁊ status cause
⁊ ꝯsuetudo fori. qꝛ si fit renunciatio al-
legatiōibus ⁊ oībus ꝓbatōibus. certū
estꝙ ista renūciatio est cōclusio. vt no.
in. c. cum dilectus. de fi. instru. in glo. ij
Et idem putat ipe si fit renunciatio al-
legationū iuris ⁊ facti. ⁊ hoc qñ status
cause patitur cōcludi. Item si habet cō
suetudo fori verbū allegatōis cōphē-
dere ius ⁊ factum. Et ꝑ illud solū con-
cludi. vt tunc renunciatis allegatōnibꝰ
ꝑ hoc etiā intelligat cōclusum. de quo
etiam ꝑ modernos in cle. sepe. de verb.
sig. Pōt ergo sic registrari in actis re-
nunciatio ⁊ cōclusio ꝑ tabellionē. An-
no tali. die tali. Cōstitutis coraꝫ tali iu-
dice ptibus ꝑdictis. puta tali actore et
tali reo vel eoꝝ ꝓcuratoribus. ipe ptes
in causa hmōi allegatōnibus vlteriori
bus mutuo renunciarunt. petentes cō
cludi causa in eadē. In qua etiā quātū
in eis erat cōcluserunt. Vñ iudex ꝑdi-
ctus hmōi renunciatōem admittendo
in ipa causa cum eisdē ptibus seu eorū
ꝓcuratoribus vt ꝑfertur cōcludentibꝰ
⁊ cōcludi volētibus ⁊ petentibꝰ cōclu-
sit. ⁊ habere voluit ꝓ cōcluso. Acta ⁊c.

Facta cōclusione in causa amplius ꝓ-
bationi non est locus etiaꝫ ꝑ instrumē-
ta. vt in. d. c. cum dilectus. de fi. instru.
Iudex tñ ex officio interrogare pōt pꝰ
conclusionē de facto si aliquid dubita
tionis occurrit. vt in. c. cum Jo. e. t. sed
hoc iudex non faciat ad petitōem ptis
vt ibi no. ⁊ in. c. in ꝑsentia. de ꝓba. in fi.
glo. iiij. ⁊ in. c. ꝑ tuas. de testi. Quō aūt
fiant allegatiōes iuris tractat Guil. in
spe. de dispu. ⁊ alle. ꝑ totum. ⁊ sic sumꝰ
expediti de secunda pte principali ordi
nis iudiciarij.

Interlocutorie sententie.

Sed antequā ve-
niamus ad terciaꝫ ptem. s. de
snia ⁊ illis que eam sequunt.
qꝛ aliqñ aliqua emergunt in lite seu cā
sup quibus iudex habet interloqui. nā
lꝫ sup incidenti nō sit necesse ꝓnuncia-
re. tñ sup emergenti est ꝓnūciandū. vt
no. de or. co. c. j. Et quid sit incidens vel
emergēs ibi no. ⁊ iō de interlocutorijs
videamus. ⁊ que sit snia interlocutoria
no. in clemē. vnica. ō seque. pos. in glo.
ꝟ. diffinitiua. ⁊ vide not. in. c. j. de ap. li.
vj. Sup exceptōe ergo dilatoria videlꝫ
an libellus sit offerendus vel nō. vl' an
sit ei rñdendū. vel an causa sit corā ipo
iudice tractanda vel nō. vel vtrū excōi-
cationis exceptio cōtra actorē opposi-
ta sit ꝓbata vel nō. vel vtrū dilatio peti-
ta sit ꝯcedenda vel nō. ⁊ de silibus exce
ptionibus iudex ꝓnunciet interloquē-
do sub hac forma.

Forma sententie interlocutorie sup
exceptione dilatoria.

N. decanus ⁊c. Cuꝫ in causa tali que
inter talem actorem ex vna. ⁊ talē reuꝫ
pte ex altera. de ⁊ sup re vel debito tali
in iudicio coraꝫ nobis vertitur ꝓ parte
dicti rei oblata fuit exceptio talis vl' ta-
lis dilatio petita. vel fuit ꝓpositum exci
piendo libello sibi ꝑ actorē oblato non

esse rñdendū vel actorē ab agēdo repel
lendū. ꝓ eo ꝙ maioris esset vinculo ex
cōmunicationis innodatus. vel nobis
in hac causa iurisdictōem nō cōpetere.
pro eo ꝙ tempe impetratiōis rescripti
ipe actor impetrans fuerit maioris ex-
cōicatōis snia ligatus ⁊c. Nos visis et
diligenter cōsideratis suꝑ hoc ꝑ testes
hincinde coram nobis ꝓductis ꝓpositꝭ
⁊ allegatis. Habito etiā cōsilio cū peri
tis. ꝓnunciamus. decernimus. ⁊ decla
ramus ṗdictā exceptōem admittendā
nō esse seu ea non obstante in cā hmōi
ad vlteriora ꝓcedendū fore. ⁊ ꝑ nos ac
coram nobis procedi debere. Vel sic
si est legitima exceptio. Decernimus ⁊
pronūciamus ipam exceptōem eē ad-
mittendā. ⁊ admittimus actorē propter
excōicationis vinculum ab agendo re-
pellendū excludēdū fore. ⁊ excludim⁹
seu repellimus seu nobis obstante ex-
ceptione ṗdicta iurisdictōꝫ ⁊ cognitōeꝫ
in negocio hmōi nō cōpetijsse. neqꝫ cō-
petere seu libello ṗdicto ꝑ ipm reuꝫ re-
spondendū nō esse. sed eundē reum ab
instantia iudicij fore absoluenduꝫ ⁊ ab
soluimus. ⁊ ipm actorem sibi in expē-
sis legitimis ꝯdemnamus. earꝫ taxatio
nē nobis in posterū reseruantes. ⁊ tūc
in fine interlocutorie tabellio subscribet
isto modo.

Lecta ⁊ lata ē hec interlocutoria an-
no tali. die tali. in pñtia ipaꝝ ꝑtium vel
procuratoribus pñtibus talibus ⁊c. Et
de istis ⁊ de alijs interlocutoriaruꝫ for-
mis no. in spe. ꝺ excep. §. viso. ⁊ est int-
locutoria que fertur inter ṗncipiū cau-
se ⁊ finem nō suꝑ principali. sed suꝑ in-
cidentibus questionib⁹ vel emergenti-
bus. de appel. significantib⁹. de testi. si-
gnificauerūt. Et transit interlocutoria i
rem iudicatam quo ad ꝑtem si ab ea in
fra decem dies non fuerit appellatum.
vt in. c. cunqꝫ dilecta. in fi. de elect. ꝫ nō
quo ad iudicem quin possit eam reuo-
care etiam post decem dies. de quo tñ
dicendū est. vt plenius no. in. c. cum ces
sante. de ap. in glo. j. Vbi distinguūtur
tres spēs interlocutoriaꝝ. Quia q̄dam
interlocutorie ṗparant seu ordināt litē
Quedā emergentia seu incidētia in li-
te decidūt. Quedā aliquid restitui vel
dari vel nō dari. fieri vel nō fieri. vel ali
quid equipollens iubent: cōcludendo
tñ ibi tenent doct. ꝙ omnis interlocuto
ria mutari ⁊ reuocari pōt ex causa. sine
causa nō. maxime post deceꝫ dies sine
voluntate ꝑtis pro qua est lata. Vnde
si iudex sine causa iusta interlocutoriā
reuocet poterit appellari.

Formas aūt diuersas reuocatōis in
terlocutorie ponit Guil. in spe. ꝺ excel.
§. viso. q² pōt sic dicere iudex.

Nos talis iudex ⁊c. q² in tali cā ⁊c. ṗ-
dem suꝑ tali exceptione ꝑ talem reum
opposita. ꝓnunciamus interloquēdo
eandē exceptōeꝫ non esse admittendā.
vel q² ꝯtra talem sic ꝓcessimus ⁊c. Ha
bito postmodū cōsilio peritoꝝ inueni-
mus ipm grauasse vel indebite ꝯtra eū
ꝓcessisse. Iccirco vsi cōsilio saniori int-
locutoriā ipam vel ꝓcessum hmōi exṗs
se reuocamus. Quidaꝫ tamen iudices
erubescentes factū suū reuocare sic di-
cunt. Nos talis iudex ⁊c. Si te talem
in aliquo grauauimus. illꝺ reuocam⁹
⁊c. Sed talis reuocatio dubia est cōdi-
tionalis ⁊ incerta. ⁊ iō non ad mittenda
Vnde appellans nō ob stāte tali reuo-
catōe nihilominus insistere pōt ꝓsecu-
tioni sue appellatōis. si pure nō fiat re
uocatio. Quidam etiam iudices sic di
cunt. Frater si te grauauimus in ali-
quo parati sumus illud reuocare ꝺ cō-
silio sapientū. Et ṗfigimus tibi talē ter
minū ad comparendū. infra quē volu-
mus plenius deliberare. Et dicit Guil.
vbi supra ꝙ hec forma habet in. c. apo-

stolice.de iudi.li.vj.ver. eratqꝫ paratus.
Glo.in.c.cum cessante. de appella.dat
aliam reuocatõez hmõi interlocutorie
vel grauaminis formã.vicz vt sic dicat
iudex.Non credo te grauasse.sed si gra
uaui te in aliquo illud reuoco. Sz ista
forma que duo membra continet. quo
ad vtrunqꝫ non est sana.qr in primo do
cet mentiri. Nam põt esse ꝙ iudex cõ-
trariũ credit.⁊ cõtra tales cautelas vel
doctrinas videndũ est qđ not.Guil.in
spe.de excep.§.penul.⁊ in vlti. colũna
Quo ad secundũ membꝝ est cõditio-
nalis incerta vt dixi supra. Vñ Hosti.
dat talem formaz.vicz vt si dicat iudex
ad eum cõtra quem est lata interlocu-
toria. Tu dicis te grauatũ ꝑ talem in
terlocutoriã quod non confiteor. Ego
tamen reuoco tue satisfaciens volunta
ti.ne de me saltem defacto cõqueri pos
ses.Et simil' forma tradit in.c.nisi spã-
lis.de vsupallij.Et ꝙ dicit iudex in re-
uocatõne ꝙ nõ confiteor caute dicit.qr
per hoc non sequitur ꝙ neget se grauas
se.Et aliqui iudices consueuerunt sta-
tuere terminũ.appellanti ad docendũ
de grauamie.sed ad hoc ipe appellans
non tenetur.de quo in.c. si a iudice. de
appel.li.vj.

Sequitur tercia pars ordinis iu-
diciarij.

n Vnc ergo vide-
amus de tercia parte ordinis
iudiciarij .s. de sentẽtia ⁊ que
illam sequunt.Et Guil.in spe. de sent.
pla.in princi. diffiniẽdo sic dicit.Sen-
tentia est iudicialis diffinitio cõtrouer
sie finem imponens. ꝯdemnatõem vel
absolutõem continens. Dicit.n.sentẽ-
tia iudicialis diffinitio controuersie fi-
nem imponens.vt in.l.j.ff.de re iudi.⁊
debet continere absolutõem vel ꝯdem
natõem.de accusa.illa ꝑpositoꝝ.Et ibi
de hoc in vlti.glo. Vel aliquid qđ tan-
tum valeat.de ver.sig.in his. Vtrũ au
tem sentẽtia diffinitiua sit de actis cau
se ita vt cõtineat inter acta. tractat Jo.
an.in addi.spe.de sent.prola. in princi.
Et ibi post ar.pro ⁊ cõtra videtur tene-
re ꝙ sic.maxime ꝑ.c.cũ eterni. de re iu-
di.li.vj. vbi sententie ferende ⁊ cõcipiẽ-
de ponunt in actis cause. Et debet fer-
ri snia diffinitiua ptibus pñtibus vel al
tera absente ꝑ contumaciã.ita vt citetur
ad sniam audiendam.de testi. cũ olim.
in fine.al's si feratur contra absentẽ nõ
citatum non tenet.vt no.de sen.⁊ re iu-
di.tenor.in glo.penl'.⁊ sup ea.Et neces-
se est hoc casu ꝙ exprimatur perempt.
vbi vnica sit citatio. de hoc.xxiiij.q.iij.
de illicita.in fi.magne glo.Et in spe.de
citationibus.§.viso de tempoꝝ.Et per
Jo.an.in.c. cum bertoldus. de re iudi.
in ver.remisissent.⁊ de accu.ad petitiõz
nisi in causis in quibus sine strepitu et
figura iudicij ꝓcedetur.vt in cle.sepe.đ
ver.sig.circa finem.ibi etiam de hoc in
glo.ar.iiij. Si autem in sententia conti
netur eum cõtra quem lata est fuisse ci
tatum an stetur sententie. ita ꝙ non sit
necessaria alia ꝓbatio citatõnis.tractat
Guil.in spe.de sen. pla. §.vt autem.v.
⁊ nota.Sed plenius ꝑ Jo.an.ibi in ad-
di.qr de iuris subtilitate necesse ẽ ꝓba-
re ꝑempt.Et si quis vellet tenere ꝙ vi-
ctor hoc nõ habeat ꝓbare.victus tamẽ
põt ꝓbare se citatum non fuisse ꝓducẽ
do acta.Et si inter ista nõ apparet hu-
iusmodi citatio habebit pro non cita-
to.nisi ꝓbetur cõtrariũ. Vtrum autez
ꝑsumat cõdemnatuz fuisse ꝑsentem in
sententia si aliud non dicatur vel expri
matur in ea.no.Guil.in specu. in loco
proximo allega. Et sentẽtia diffinitiua
debet generaliter sex cõtinere. Primũ
nomẽ iudicis ⁊ eius qualitatẽ. puta an
sit delegatus vel ordinarius. Secũdũ
nomina litigatorum. Tercium teno-

rē petitiōis in iudicio porrecte. Quar-
tum sunstantiā ꝓcessus cause. puta lit.
ꝯtest. iuramenti ꝑstatōez. ⁊ silia. Quin
tū ꝙ fiet mentio in sententia ptes fuisse
ꝑsentes vel ad cōtumaciā absentes. de
quo supra dixi. Sexto ꝙ ꝯtineat ꝯdem
natōem vel absolutōem vel aliquid eq̄
ualens. de quo etiam tactū est supra. et
ista etiaz enumerat Guil. in spe. ď sen.
ꝓla. §. qualiter aūt. iuxta finē ⁊c.

In actione ergo reali pōt sic dictari ⁊
formari sententia.

In nomine dn̄i Amen. Officialis vł
iudex talis. orta inter A actorē ex vna.
et. B. reum de et super tali fundo area
vel domo pte ex altera materia qōnis.
Idem A. libellum dedit vel obtulit in
hac forma. ⁊ ponat totus tenor libelli i
snia. Lite igit coram nobis legitime cō
testa. ⁊ ꝑstito a ptibus vel earū ꝓcurato
ribus hincinde calūnie iuramento. fa-
ctisqꝫ ⁊ oblatis positōibꝰ ⁊ articulis. ad
ipas positiones rn̄sionibus subsecutis
testibus ⁊ instrumentis ꝓductis ⁊ atte
stationibus publicatis. oppositisqꝫ cō
tra dicta testiū nōnullis exceptōibus ⁊
replicatōibus factis. tandē renunciatis
ꝑ ꝓcuratores ptium hincinde positōni
bus cum ipis ꝓcuratoribus ptiuz con-
cludentibus ⁊ cōcludi petentibꝰ in ipa
causa cōclusimus ⁊ habuimus ꝓ ꝯclu-
so. Nos igit visis ⁊ auditis diligēter iu
ribus rationibus ꝓbatiōibus ⁊ allega-
tionibus ptium. cognitisqꝫ ⁊ inuestiga-
tis ad plenum ipius cause meritis de-
liberatōe ꝑhabita diligenti. ⁊ cōmuni-
cato cōsilio iurisperitoꝝ xp̄i noie inuo-
cato. ptibus ꝓpter hoc in nostra ꝑsentia
ꝯstitutis ⁊ sniam ferri postulantibus.
vel tali actore vel reo p̄nte ⁊ sniam fer-
ri petente. Et tali reo vel actore ad hoc
ꝑemp. citato cōtumaciter se absentāte
cuius absentia dei ꝑsentia repleat ꝓ tri
bunali sedentes. ⁊ habentes pre oculis
deū solū sententiando. In his scriptis
ꝓnunciamus. decernimus et declara-
mus fundū ꝑdictum ad ꝑfatū A acto-
rem ptinuisse de iure ⁊ ptinere. ꝑfatum
qꝫ N. reum fundū hmōi occupasse ⁊ de
tinuisse. ac occupare ⁊ illicite detinere.
⁊ ipm fundū memorato actori adiudi-
candū. ac N. reum antedictuz ad resti-
tuendū ⁊ libere dimittendū fundū eū-
dem eidem actori ꝯdemnandū ⁊ repel
lendū fore. adiudicamusqꝫ ⁊ ꝯdēnamꝰ
ipm reum supradicto actori in fructibꝰ
a tpe mote litis. vel a tempe occupatio
nis ⁊ detentōis valet in tot modijs seu
maldris frumenti ⁊c. rōne fructuū pce
ptoꝝ ex fundo hmōi p euz pceptis. Et
in expensis litis nihilominꝰ ꝯdemnan
tes. quarū expensarū taxatiōem nobis
in posteꝝ reseruamus. Vel si debeat
fieri snia pro reo absolutoria forte quia
actor nō probauit. vel reus probauit ď
iure suo. tunc ita formetur. In noie
dn̄i Amen ⁊c. vsqꝫ ibi. pronūciamus de
cernimus ⁊ declaramus ꝑdictū N. reū
a ꝑfati N. actoris impetitōe absoluen-
dū. ac eidē actori sup petitōe sua ⁊ fun-
do ꝑdicto silentiū ꝑpetuū imponendū
fore. ac absoluimꝰ ⁊ imponimus ac no
stra snia diffinitiua mediante cōdēnan
tes eundē actorē eidem reo in expēsis
litis. quarū taxatōem ⁊c. In cuiꝰ rei te
stimoniū ⁊c. ista snia incipit. In nomi-
ne dn̄i ⁊c. vt. xxiij. dis. In noie. de testi.
in noie. Melius ad ꝓpositū in. c. verita
tis. de do. ⁊ ꝯtu. Et nō scribit seu dirigi-
tur alicui. vicz ptibus vel alijs vel vni-
uersis. Quia si iudex sic scriberet. vni-
uersis ⁊c. noueritis ꝙ in causa tali pro-
nūciamus ⁊c. tales lr̄e seu scripture nō
facerent fidē. qr eēnt potius testimonia
les seu recitatorie ꝑteritoꝝ q̄ȝ assertorie
ꝑsentiū. vt no. Guil. in spe. de sen. ꝓlat.
§. iuxta. v. ⁊ no. ꝙ quidā iudices. Not.
etiam in. c. apostolice. de re iudi. li. vj.
Item in snia fit narratio processus ad
quem affectum hoc fiat. not. in spec. de

sen. pla. §. restat. ℣. in summa. no. ⁊ Jn
no. ⁊ Hosti. in. c. cum in iure. de offi. de
leg. vbi etiam not. quid fieri debeat si ꝑ
alium tabellionem scribat sententia. ⁊
acta ꝑ alium fuerint scripta. Jtē in sen
tentia dicit. nos visis ⁊ auditis diligen
ter iuribus, ꝓbatōibus. ⁊ allegatōnib⁹
ꝑtiuꝫ ⁊c. qꝛ iudex ſm allegata ⁊ ꝓbata
coram eo debet iudicare. non ſm ꝯsciē-
tiam quā habet vt priuatus. sed ſm cō
scientiā exactis ꝓbatōibus ⁊ allegatio
nibus informatā. vt. iij. q. vij. Judicet ꝫ
de quo de offi. deleg. pastoralis. in glo.
ar. cōtra de offi. ordi. c. j. in glo. canonū
⁊ in spe de dispu. ⁊ alle. §. vl. ℣. lꝫ autē.
Et ibi de hoc ꝑ Jo. an. in addi. vbi po-
nit rōnes quorundā theologoꝝ qui te-
nent contrariū. ⁊ illas soluit. ⁊ quale re
mediū tunc habeat iudex ibi no. qꝛ de-
ponet si pōt consciam. si non pōt dele-
get causam alicui. vel ad supiorem re-
mittat ⁊c. vt plenius notat vbi supra.
Jtem sequit in sententia cognitis ⁊ in
uestigatis ad plenum cause meritis ⁊c.
Nam ferri non debet sententia nisi li-
queat de meritis cause. de quo in. c. ꝓ-
ut. de dol. ⁊ cōtu. cum si. Snia. n. nō est
ꝑcipitanda. vt in. l. ij. C. de sen. ex pi. re-
ci. hac lege. ⁊ in clemen. pastoralis. d' re
iudi. imo cum peritis super ea ferenda
consiliū habere debet. de dolo ⁊ contu.
cum olim. de consue. ad nostraꝫ. De q̊
⁊ qualiter iudex deliberare debeat ⁊ cō
siliū iurisperitoꝝ requirere. ⁊ diligēter
cum peritis suꝑ negocio cōferre. inspi-
ciendo petitionem iuxta quam senten
tia est formanda. de accu. qualiter. ij. de
symo. licet hely. Positiōes ⁊ articulos
ꝓbatōnes ⁊ alia acta cause ⁊c. vt tradit
Guil. in spe. de requisitōne consilij. Et
ideo dicit in sententia. deliberatiōe pre
habita. ⁊ habito consilio cum peritis.
Jtem subditur in sententia ꝑtibus pro
pter hoc in nostra ꝑsentia constitutis ⁊

sniam ferri postulantib⁹ ⁊c. De isto po
nit Guil. in spe. rubricam spālem. s. de
petitione sententie ⁊ eius cautela. ibi d'
hoc. Jtem qn̄ altera ꝑtiuꝫ est absens ꝑ
contumaciā solet dici in sententia. Cu-
ius absentia dei ꝑsentia repleatur. de q̊
in. c. de manifesta. ij. q. j. in. c. veritatis.
de do. ⁊ contu. Jtem in forma sentētie
ponit ꝓ tribunali sedeñ. ⁊ habentes ꝑ
oculis solum deuꝫ. de hoc in. c. cū eter-
ni. de re iudi. li. vj. Unde sedendo debꝫ
iudex sniam ꝓferre non stando. al's nō
valeret. vt in. c. vl. de re iudi. li. vj. ⁊ que
sit rō ibi no. nec debet ꝑ gratiaꝫ vel sor-
tem iudicare contra iusticiā ⁊ cōtra cō-
scientiam. al's sustinebit penas. de qui-
bus in. c. cum eterni. all. Jtem illis ver
bis vtatur iudex in sententia vel parib⁹
ꝓnunciamus. decernimus. non tamē
refert an sic dicat iudex. an dicat preci-
pio vel statuo vel ordino. vt in. c. in his
de ver. sig. Nam q̄uis lex dicat nō va-
lere sententiā que condemnatiōem vel
absolutōem non continet. vt in. l. ꝑses.
C. de sen. ⁊ interlo. om. iudi. ⁊ tactū est
etiam supra. Sufficit tn̄ si contineat cō
demnatōem seu absolutōem vel equi-
pollens. de quo etiam in spe. de sen. ꝓ-
la. §. vt autē. ver. ⁊ nota. Et non est vis
nec refert etiam an sentētia feratur sub
verbis prime vel tercie persone. de quo
etiam in spe. e. ti. §. iuxta. ver. non valet
de quo etiam dicendū est vt ibi. Jtē di-
citur in sententia sententiando ⁊ sentē-
tialiter in his scriptis ⁊c. hoc idō. quia
sententia diffinitiua debet ferri in scri-
ptis. Debet etiam in scriptis recitari et
ꝓferri. ⁊ ꝑ ipm iudicem non per alium
legi. al's est nulla. de quo in. c. vlti. de re
iudi. li. vj. Non tamen est necessarium
exprimi in sententia in his scriptis dū-
modo al's in scriptis feratur. lꝫ sit cau-
tum. de quo in spe. §. iuxta. in ver. non
valet etiam superius allega. ⁊ in dicto

ca.vlti.de re iudi.li.vj. Et qd sequit in sententia.s.fundum pdictum ad prefatum N.actorem ptinuisse 7c. hoc pz declaratū circa petitōem in libello cōtentam sm quaz vt dictum est sentētia ferri debet. Item condemnet iudex victū in expensis ipi victori qd fieri debet.vt in.l.eum quē temere.ff.de iudic.7 in.c. calumniā.d pen.nisi ipe victus habuisset pbabilem causam litigandi: que euz excusaret.vt no.in dicto.c.calumniā.et in dicto.c.finem.de do.7 contu.in glo. magna.7 sup ea.Et tunc qn omittit iudex condēnatōnem expensarū.dz cām exprimere in sententia pter quā victuz in expensis victori nō cōdemnat.vt ibi no.7 pba.in autē.de iudi.§.optet.col. vj.Et iste est vnus casus qui in sententia debz exprimi.s.causa illa.vij. alij casus notant in.c.sicut nobis.de sen.7 re iudi.alias regulariter in sententijs non debet exprimi causa.vt ibi.imo fatuuz esset exprimere.quia faciliter possz mala causa exprimi 7 bona subticeri. 7 ita non valeret sententia. De quo in.c. ex pte.de conces.pben.de resti.in inte.cuz ex lris.v.nos igitur. 7 hoc etiā obtinet in interlocutorijs. Si tn iudex expmit aliquas causas.tunc post specialia submittat clausulā generalē. vicz ex his et alijs nos mouentibus 7c.Et sic sub tali generalitate comphēdit sniam seu decisionē cause iustificantē.vt no.de re iudi.abbate.li.vj.

Sententia in actione psonali potest sic formari.

In nomine domini Amen 7c.vt in pcedenti forma vsqz ibi cōtinuando pnunciamus. decernimus 7 declaram⁹ pdictum N.reum memorato N.actori teneri 7 obligatū fore i decē libris 7c. Et ipm eidē actori in debito hmōi esse condemnandū.7 ad eius solutōem cōpellendū.ac in eisdez decem libris. nec nō in lit.expensis legitimis eundē reū pfato actori condēnamus taxationem expensarū nobis in posteruz reseruantes. An aūt sententia sit cōcipienda in psonam pcuratoris vel dñi.no.de elec. querelam.in glo.v.yconomi. 7 sup ea. Sed lz in hoc multū instent doctores 7 maxime legiste. tamen Jo.an.ibi non placet legalis subtilitas in hoc casu.qz si pcurator fuit in causa nomine domini sui quale peccatū est si dñs condemnat. Unde graue esset dicere sententiā pter hoc in pcura.ferendā. qd tn videtur velle.l.j.C.de sen.7 inter.om.iudic. Hostien. tamen in dicto.c. querelam. motus ista subtilitate legali. ponit formā sententie in causa matrimoniali.cōsulendo qz iudex pnūciet isto modo pnunciamus decernimus 7 declaram⁹ titium fore maritum seye.7 pcuratorē ipius noie ad matrimoniū. d quo actū est condēnamus. pcipientes vt dictus titius deinceps seye adhereat vt vxori. 7 tam in lecto qz extra lectum eaz maritali affectione ptractet. Pro qua forma allegat.c.ex pte.7.c.veniēs. de spōsa. Alie sententiaruz forme defacili pñt haberi.quia libellus bene formatus in quacunqz actione dat formaz sententie concipiende.que ex forma petitōnis libelli pcedere debz.vt allegatū est supra Et vt supra ptz in sentētia absolutoria. reus absoluit ab impetitione actoris.7 actori silentiū imponit. Qd vtrunqz illoz ponendū sit sententia et quare habetur in.c.cum eccia sutrina. de cā pos. 7 ppri.in fi.in.c.dudum. in fi. de cōuer. coniug.cum similibus.7 no. in spe. de sen.pla.§.vt aūt.v.qz aūt vtrunqz.

Et lecta sentētia notarius subscribet sententie annum 7 diē ac testes 7c. hoc modo.

Lecta 7 lata est hec sententia diffinitiua.vt supra tali die in subscriptōe interlocutorie lata est hec sententia interlocutoria. Uel si redigitur sentētia in for

mam publici instrumēti scribit in hac
forma. In quoꝝ omniū ⁊ singuloꝝ te-
stimoniuȝ p̄ntes lr̄as seu p̄sens publi-
cum instrumentū ꝑ talē notariū publi
cum in causa hmōi coraȝ nobis scribā
fieri ⁊ publicari mādamus. nostriq̄ꝫ fe-
cimus sigilli appensione muniri. Da-
tum ⁊ actum in loco tali quo nos con
sueuimus sedere ad reddenduȝ iura ꝓ
tribunali. Anno tali. indictōe tali. pōti-
ficatus sanctissimi in xp̄o p̄ris ⁊ dn̄i no
stri dn̄i pauli diuina ꝓuidentia pape se-
cundi. anno sexto. die iouis. ij. mēsis de
cembris. hora terciarū vel quasi. p̄senti
bus discretis viris A. steinhorn. ⁊ Ste
phano religiosis. ⁊ pluribus alijs fide-
dignis testibus ad p̄missa sp̄aliter vo-
catis ⁊ rogatis ⁊c.

De appellationibus.

Lata sententia diffinitiua. si ab ea nō
appellat ꝑs cōtra quā est lata infra de-
cem dies. transit in rem iudicataȝ. vt in
c. ꝙ ad consultatōem. de re iudi. ⁊ idem
de interlocutorijs quo ad ꝑteȝ. vt in. c.
cum dilectus. in fi. de elec. ⁊ etiaȝ tactū
est supra. Unde aduertēdū ꝙ aliter
appellat ab interlocutoria ⁊ aliter a dif
finitiua. Qn̄ appellatio interponit ab
interlocutoria vel alio grauamine. opȝ
ꝙ in scriptis fiet. ⁊ cum exp̄ssione cause
iniuste seu iniquitatis interlocutorie vl
grauaminis. Ista duo substantifice re-
quirunt etiam si causa sit notoria. De
quo ꝑ Jo. an. in. c. cordi. de appel. li. vj.
in nouella. nisi qn̄ in maioribus ⁊ in re
seruatis interponit appellatio. de quo
in ca. vt debitus. in fi. eo. ti. Et. xiij. que
requiruntur seu debēt recurrere in ap-
pellando ante sn̄iam ad ip̄am appella
tōem validandā colliguntur ⁊ enume-
rantur in. c. dilecto. de ap. ibi ꝑ Hostiē.
sup verbo firmato. Et primū est ꝙ cau-
sa in appellatōe exp̄ssa sit vera. Secun
dū ꝙ exceptio opponat. Terciuȝ ꝙ co-
ram iudice ꝓponatur. nisi excuset iusta
causa. Quartū ꝙ appelletur. Quintū
ꝙ coram iudice. nisi ex causa. Sextum
ꝙ exceptio non admittat. s. ꝙ expectet
repulsa exceptione. Septimū ꝙ ꝓpter
iniustam repulsionē appellet. Octauū
ꝙ exceptio opposita sit legitima. No-
num ꝙ grauamen illatum sit vel cōmi
natū. Decimū ꝙ in scriptis fiat appel-
latio. vt supra. Undecimū ꝙ petantur
apostoli infra. xxx. dies. Duodecimuȝ
ꝙ si petierit appellat⁹ veniat appellās
instructus iuxta casum. ca. cordi. de ap
pel. li. vj. Tredecimū ꝙ appellatio int-
ponatur infra decem dies. de hoc etiaȝ
in. c. cordi. de ap. li. vj. ⁊ in spe. ꝑte. ij. eo.
ti. §. qualiter. ver. in sum. not. ⁊ hoc in
appellatione iudiciali. sed in extraiudi
ciali ista omnia non requiruntur. quia
ibi non exigitur veritas cause. sed suffi-
cit ip̄ius veri similitudo. Item non re-
quiritur ibi grauaminis illatio seu cō-
minatio. sed sufficit ꝙ timeatur inferri
in futurū. De istis ⁊ alijs differētijs. scȝ
in quibus differunt appellatio iudicia
lis ⁊ extraiudicialis. vel etiam in q̄bus
ꝯueniunt. solet notari in. c. bone. de ap.
vbi notantur duodecim differentie et
tres conuenientie. Qn̄ aūt appellatur
a diffinitiua tunc lata sententia iste cō-
tra quem fertur si vult potest appella-
re verbo apud acta. dūmodo hoc faciat
in continenti iudice adhuc ꝓ tribunali
sedēte. anteq̄ꝫ se diuertat ad alios actus
vt in. l. litigatoribus. C. e. ti. Canonista.
ij. q. vj. c. fi. ver. litigatoribus. nota. de
appella. c. j. libro. vj. in fi. Sed si ex int-
uallo. videlicet dum iudex diuertat se.
scȝ post latam sententiam ad prandiuȝ
vel alios extraneos actus velit appella
re. tunc necesse est etiā appellare in scri
ptis. sicut ab interlocutoria. vt in. l. ij. ff.
eo. ti. ⁊. C. e. ti. l. eos. §. sin autē. Et ista ē
vera opinio seu exceptio. licet quidam
exponunt ilico. quod ponitur in. l. pre-
dicta. i. eadeȝ die. vt notatur in dicto. c.

cordi. Item a diffinitiua appellat̄ sine
expressione cause. vt ibi ⁊ in iurib⁹ ꝑxi.
alle. Unde sufficiat appellāri dicē. ap-
pello a tali sn̄ia diffinitiua tanq̄ iniqua
⁊ iniusta. de quo etiā in spe. de appel. §
qualiter in prin. Et tn̄ diffiniēdo appel
lationē dicit ꝙ appellatio ē sn̄ie vl' gra-
uaminis relaxatio ꝑ ꝓclamationem a
minori ad maiorē iudicē facta ꝑtextu
iniqui iudicis grauaminis vel iniuste
sn̄ie. Ioh. teu. ponit vnā diffinitiōz. ij. q.
vij. in sum. Osti. pl'es ponit i sūma eo.
ti. §. j.

Pōt ergo sic formari appellatio a
grauamie vel interlocutoria sn̄ia iudicis

Corā vobis dn̄o iudice tali puta or
dinario vel delegato, ⁊ te notario pub-
lico ac testibus hic p̄ntibus. Ego talis
principalis vel talis eius ꝓcurator no
mine ꝓcuratorio talis actoris vel rei ꝓ
pono animo appellādi. Et dico ꝙ licet
in causa que int' talē actorē ex vna. ⁊ p̄-
dictū N. reū de ⁊ sup re vel debito tali
pte ex altera vertit̄ in iudicio corā dn̄o
iudice p̄dicto exceptionē talez opposu
erim. Et ponat̄ tenor vel saltē mens et
effectus ipius exceptiōis in appellatio
ne exprimat̄ Et tunc subiungat si velit
eam ꝑ vos admitti vel ꝰm ꝯtenta ⁊ pe-
tita in ipa ꝓnūciari postulaueri. Uos
tn̄ dn̄e iudex hmōi exceptione legitti-
ma spreta ⁊ neglecta ipa saltē tacite re-
pellēdo in ipsa causa ad talē exceptio-
nē vel ad aliū actū exceptiōi mee ꝯtra
riū ꝓcessistis. vel eandē exceptionez ꝑ
vestrā quā tulistis interlocutoriā ꝓnū-
ciando sic vel sic minus iuste repulisti
vel alias in causa hmōi ꝑ talem vestrā
cōminationē siue actū seu p̄ceptuz tale
me indebite grauastis. Unī ad interlo-
cutoria hmōi iniqua ⁊ iniusta sen. ex p̄
dicta exceptōe non admissa. vel saltē ta
cita repulsione, vel a tali vr̄a cōminatō
ne seu p̄cepta tali tanq̄ iniquo graua-
mine in his scriptis ad reuerendum in

xp̄o patrē ⁊ dn̄m episcopū talē. vel ad
sanctā sedem apostolicā ⁊ sanctissimuz
in xp̄o patrē ⁊ dn̄m nostrū dn̄m Pau
lum diuina ꝓuidentia papā scdm pro
uoco ⁊ appello. ⁊ apl'os prio. scdo. ter-
tio. ⁊ cū debita instātia mihi dari peto
subiiciēs p̄dictū N. reū cum adheren-
tibus suis ꝓtectioni dn̄i episcopi vl' do
mini pape ⁊ sedis apostolice speciali.
Et ꝓtestor ꝙ appellatōez hmōi possim
corrigere, emēdare. ⁊ innouare. ac eam
intimare verbo ⁊ prosequi prout mihi
videbit̄ expedire. Dicit̄ primo in
forma. Corā vobis ⁊c. q2 corā iudice et
eius p̄ntia est appellandū. vt. ij. q. vj. bi
duū. §. dies aūt. de ap. suggestū. si eius
p̄sentia pōt haberi. vel nisi iustus met⁹
excuset. tunc debet ꝓtestari in p̄sentia
bonoꝝ viroꝝ volēs appellare iuxta for
mā ca. vlt̄. eo. ti. Et si sunt pl'es iudices
quoꝝ p̄sentia simul haberi nō pōt. tūc
fiat ꝰm ꝙ habet̄ in cle. j. eo. ti. q2 tunc p̄t
corā ipsis vel corā maiori pte eoꝝ ap-
pellari. ⁊ apostoli p̄nt peti sepati. vt ibi.
Aliq̄ in appellationibus solēt p̄mitte-
re. cum appellationis remediū ad rele
uamē oppressoꝝ a iure sit inuētū. ꝺ ap
pel. ca. cum speciali. §. porro. ⁊ in. l. p̄fe
cti pretorio. ff. de mino. cum similib⁹. Sz
de hoc nō est curandū. q2 ista sunt ṽba
iuris quoꝝ non est necessaria ꝯpositio
sed ṽba facti sunt ꝯponenda. de quo in
ca. si quis iusto. de elec. li. vj. Itez dicit̄
ordinario vel delegato. q2 debet expri-
mi iudicis q̄litas. que ꝯsiderāda ē. ma-
xime qn̄ supra appel. man. aper. impe-
trat̄ de excep. dilecte. de appel. ex insi-
nuatōe. Postea fit mētio in appellatō
ne de ꝓcessu cause ⁊ de grauamine seu
interlocutoria. ⁊ causa iniq̄tatis ⁊ gra-
uaminis seu interlocutorie exprimat̄.
q2 hoc est necesse qn̄ ante sn̄iam appel-
lat̄. vt dictū est supra. Nā nō sufficit di-
cere appello a tali interlocutoria tanq̄
iniqua ⁊ niusta, qḋ tn̄ sufficeret a diffini

tiua.de quo no.in ca.penl'. de no. ope.
nunciacia. Itē dicit in forma appellatōis
ꝙ iudex non admisit exceptionē.sed ea
spreta ꝓcessit.vel ꝙ ipam interlocutori
am repulerit. Nā duobꝰ modis iudex
repellit exceptionē.videlicet tacite ⁊ ex
presse.Tacite qn̄ exceptiōe neglecta iu
dex ꝓcedit ad ea que se non cōpatiunt
cum exceptiōe ꝯposita.ꝺ appel.ex pte.
⁊ no.eo.ti.dilecto.Et in spe.de excep.§
ij.v.⁊ no.ſm vbertū A.no.etiā p Ioh.
mo.in ca.j.de appel.li.vj.Et tunc pote
rit appellari hoc expsso in appellatiōe
ꝙ ꝓcessit iudex exceptōne nō admissa.
Expresse repellit.puta qn̄ p interlocu-
toriā ꝓnunciat ꝯtra exceptionē.Quid
aūt faciendū sit qn̄ iudex nō repellit ex
presse nec etiā tacite.puta ꝓcedēdo vt
dictū est.nec etiā admittit.sed semp est
in deliberando forte vt excipiēs fatiga
tus ⁊ vexatꝰ laboribus ⁊ expēsis ex di-
uersis terminis quos iudex ad audien
dā deliberationē assignat cedere liti.vl'
ab exceptōe recedere cogat.no.in dicto
ca.dilecti ꝺ appel.qꝛ vt recitat ibi Osti.
si iudex tertio reqsitus humiliter expe
ctato responso tpe cōgruo nō responde
rit.Expresso tali grauamine poterit ap
pellari.de quo pleniꝰ ibi.Itē dꝛ in for-
ma appellatōis ꝙ a tali interlocutoria
vel tali grauamie ⁊c.appello.Pnt etiā
plura grauamina exprimi in appellati
one.ꝫ caueat appellās ꝙ sint legittima
⁊ vera.Nā cācellaria vnū solū respicit
grauamē.vel vnā appellatiōis causaꝫ
de quo in ca.cū causam.de ap.sup alle.
glo.Vn̄ posset cācellariꝰ eligere causaꝫ
forte falsam sup quolibet tn̄ grauamie
dat vnū singlare vel speciale rescriptū
ad eosdeꝫ iudices.vt ibi no. Et ex sola
causa in appellatōe expssa ⁊ nō ex alia
p̄cedēti vel supuenienti appellatio iu-
stificari poterit vl' impugnari.vt in cle.
appellāti eo.ti.Itē dicit in appellatiōe
ad talem epm supiorem vel ad papam
appello ⁊c. Et si simpliciter dicerē ap-
pello.non expresso an ad epm vel ad
archiepm seu ad papā ad quem videat
appellasse. Vl' si dicat appello ad ma-
iorē.no.in ca.vt debitus.de ap.Et dici
tur ibi ꝙ intelligit ad ꝓximū appellas
se.De quo etiā in spe.eo.ti.§.nunc tra-
ctemus.v.sed qd si quis.⁊ sequē.Vtꝝ
aūt valeat appellatio alternatiua vide
licet sub hac forma. Appello ad
archiepm vel papam qn̄ ab epo appel
lat.vl' appello ad epm vel archiepum:
cum appellat ab inferiore iudice.no.ꝺ
off.dele.si is cui.li.vj.in glo.penl'.⁊ sup
ea.Et melius in questiōe posita supra
regula in alternatiuis.de regu.iu.li.vj
Et dicit ibi cōcludendo ꝙ in primo ca
su.scꝫ quādo appellat ab epo ad archi-
epm vl' ad papā tenet appellatio. dum
modo appellās eligat infra tpus q̄ de
buit appellare.videlicet infra decendi
um.In scdo casu etiā appellatio valet
scꝫ qn̄ appellat ad epm vel archiepm.
quia tunc inquātum exprimit de archi
epo est inutilis.qꝛ eo casu non pōt ad
archiepm appellare epo medio omis-
so.de ap.dilec.vlt. Inquantū aūt inter
ponit ad epm est vtilis.sed vtile p inu-
tile non viciat.vt in regula.vtile.de re-
gu.iu.li.vj.igit ⁊c Et quō gradatim si-
ue seriatim est appellandū.si tn̄ omitti
tur medius ⁊ nō opponit exceptio an
teneat appellatio.vl' an in hoc valet cō
suetudo ⁊c.etiam no.in dicto ca.dile-
cti.Et si vnus litigantium appellat ad
archiepm alius ad papā.quid iuris sit
habet in ca.si duobus.de ap.⁊c. Item
subiungitur in appellatione ⁊ aposto-
los primo scdo ⁊ tertio.⁊ cū debita in-
stantia peto ⁊c.De hoc.ij.q.vj.post ap
pellationē.§.vlt.ad finem.⁊ in.l.iudici
bus.C.eo.ti. Sufficit tn̄ ꝙ ista petitio
fiat vnico contextu.vt in clemē.Quis
rigor.de ap.Et de istis apostolis infra
patebit.⁊ non est de substantia appella

tionis ꝙ in ipa appellatione petant dū modo petant postea infra.xxx.dies.vt in le.j.ff.de ap.in glo.De quo i spe.iiij. pte ti.de ap.§.sequit.in fi.ꝛ no.in alle. cle.Quis.eo.ti.in glo.lex.Dicit postea in forma.sequit adherentibꝰ.quō appellans se adherentesq; suos submittit ꝓtectioni eius ad quē appellat De istꝭ adherentibꝰ tangit in ca.vt circa.ꝺ ele cti.li.vj.Diuersas appellationum formas iudicialium ante sententiā a grauamie vel interlocutoria ponit Guil. in spe.iiij.pte.§.j,vt supra tactū ē.Causa debet exprimi in appellatione ante sententiā interpositā.ꝛ illa debꝫ esse rationalis ꝛ vera. Vn̄ appellans quilibꝫ habet ꝓbare duo.s.causam appellationis esse legitimā.sed ad hoc ꝓbanduꝫ non requirunt testes vel instrumēta.ꝫ est in arbitrio boni viri scꝫ iudicis. videlicet an causa sit talis que ꝓbata debeat legittima reputari.vt in ca.vt debitus.de ap.Iteꝫ ꝓbare debet appellās causam appellationis esse verā.ꝛ ad h̄ requirit ꝓbatio.vt no.in ca.cum speciali.eo.ti.nisi appellās obtulisset se ꝓbaturū veritatē cause corā iudice a quo n̄ fuisset admissus.ac ꝓ tanto appellasset de quo dicēdū ē.vt in ca.interposita.e. ti.in prin.Debet ergo causa appellationis vā eē.al's appellatio ē frustratoria vt in ca.vt debitus.supra alle.

Appellatio a diffinitiua poterit sic formari quando in scriptis ex interuallo appellatur.

Coraꝫ vobis tali iudice ꝛc.Ego talis principalis vel talis ꝓcurator.vt supra in precedenti forma.Dico ꝛ propono animo appellandi ꝙ decem diebus nondum elapsis in causa tali que inter me ex vna.ꝛ talem B.aduersarium meum parte ex altera.de ꝛ super re vel debito tali asserto vertebat in iudicio.Coram vobis sententiam contra me ꝛ pro aduersario meo tulistis diffinitiuā.Si nomen sententie mereretur habere me ꝑ eandem sententiam p̄tensam vestraꝫ eidem meo aduersario in petitis ꝑ euꝫ minus iuste cōdemnando.vel eundeꝫ aduersarium meū a mea impetitōe absoluendo ꝛ mihi sup petitis ꝑpetuū silentium perperam imponendo. Idcirco ab eadem sententia pretēsa tanq̄ iniqua ꝛ iniusta ipsius nullitate semꝑ salua in his scriptis ad talem appello ꝛc. vt supra in alia forma ꝛc.Vel breuiter posset sic dictari ista appellatio

A tali snia p̄tensa diffinitiua ꝑ vos dn̄m iudicem in causa tali contra me ꝛ ꝓ aduersario meo tali lata tanq̄ iniq̄ ꝛ iniusta in his scriptis appello ad sedeꝫ talē ꝛc.An aūt dies late snie sit inserenda in appellatione.vel ꝑsona aduersarij in ea exprimenda.ꝛ quid si pl'es habeat quis aduersarios.ꝛ vnū exprimit ꝛ aliū subticet.ꝛ de quibusdaꝫ alijs tractat Guil.in spe.iiij.pte.de ap.§.j.v̄.si vero appellat.Nec de istis est curandū multū.quia notarius qui de appellatione ꝯficit instrumentū talia debet declarare.Et de die sententie late constabit ꝑ instrumentū sententie de die interposite appellatiōis ꝑ instrumentū appellationis constabit.Quādo vero appellat ilico a sententia viua voce apud acta non est necesse dari formā.quia ꝑ sententiā que immediate lata est ꝛ a q̄ i ꝯtinenti appellat satis constare potest quis cōtra quem.a qua snia.ꝛ a quo iudice vel ad quē iudicem appellat.licet ista in appellatiōe non exprimant.Dicat ergo ille ꝯtra quē est lata snia. Ego talis a tali snia tāq̄ iniqua ꝛ iniusta ad talē supiorem appello.Et aliq̄n sententia ꝯtinet plura capitula.ꝛ in vno fert ꝓ vna pte.ꝛ in alio ꝓ alia pte.ꝛ sic vtraq; ps appellat ab eadē.de quo i.c.Raynuncius.ꝛ in ca.Raynaldus.de testa.

Notarius aūt appellatōis sic ꝯficiet istrumentū sup appellatione.

In nomine dñi Amē. Anno a nati-
uitate eiusdē dñi. M.cccc.lxix. inditōe
xiij. pontificat⁹ sanctissimi in xpo pris
ac dñi. dñi nostri Innocentij diuina ꝓ
uidentia pape scdi. anno primo die se-
cunda mensis decembris. hora tertia ꝯ
vel quasi i opido Erford. Maguñ. dy-
ocesis in domo vel loco tali corā tali iu
dice. in meiqꝫ notarij publici subscri-
pti ꝛ testiū infrascriptorū p̄sentia ꝑso-
nalit̄ cōstitut⁹. discret⁹ vir tal̄ pricipalis
vl̄ talis ipi⁹ ꝓcurator noie ꝓcuratorio
hn̄s in māib⁹ suis quādā papiri cedu-
lam: infrascriptā appellationē in se cō-
tinentē. quam appellationē ibidē inter
posuit ꝛ legit alta intelligibili ꝛ sonora
voce. ꝓut in ipa cedula continebat̄. seu
sm̄ eiusdē cedule appellationis formā
ꝛ tenorē appellauit. apostolos petiuit
ꝓstabat̄. ꝛ alia fecit sicut exp̄mit̄ in
eadem. Cuius appellationis tenor de
verbo ad verbū fuit ꝛ est talis.

Corā ꝛc. Qua appellatione sic int̄-
posita. ac apostol̄ petit̄ a iudice supra
dicto idem iudex appellationē eandeꝫ
plectaꝫ ꝛ interpositā habuit copiā eius
dem appellationis ab appellāte petijt.
ꝛ eam sibi ꝑ eundem appellantē vl̄ ei⁹
ꝓcuratorem traditam recepit. ac taleꝫ
diem vel terminum iuris ad dandum
sibi apostolos. ꝛ pinde ad recipienduꝫ
eosdem ei ꝓ termīo assignauit. ꝛ infra
terminū iuris se apostolos daturū eidē
ꝓmisit. Sup quibus omnib⁹ ꝛ singul̄
idem appellans vl̄ ipius ꝓcurator me
notarium publicum vt sibi vnum vel
plura conficerem instrumenta requisi
uit. Acta sunt hec anno. inditione. mē-
se. die. hora ꝛ loco quibus supra p̄senti
bus ꝛc. Et appellatio semp ꝑt interpo-
ni siue dies feriata sit siue non. Et peti
possunt apostoli etiam extra locum iu-
dicij. In loco tamē congruo ꝛ honesto
ꝛ hora congrua. non quando iudex est
in balneo vel in mensa ꝛc. vt no. in cle.
Quis rigor. de ap. Et sufficit appellatō
nē coram iudice interponi ꝛ iudici scri
ptam offerri. licet ipius appellationis
tenor non legatur. vt in ca. appellatio.
eodem ti. li. vj. Et ꝙ dicitur in instrum
to ꝙ iudex assignat certum diē ad dan
dum ꝛ recipiendum apostolos appel-
lanti. vel dicit se daturum infra termi-
num iuris. vel in termino iuris. qui est
infra. xxx. dies. qui currunt a tempe in
terposite appellationis. non a die sen-
tentie vel grauaminis. vt tenet ibi Ge
zel. ꝛ cuꝫ eo tenet Rota. ꝓpter motiua
ꝛ rationes quas inducit. licꝫ Johānes
an. in dicta clemē. Quis teneat ꝙ a die
late sententie ꝛ nisi appellās petat apo
stolos infra. xxx. dies. vel in termino si
bi ꝑ iudicem ad hoc assignato appella
tioni renunciat. vt in allꝫ. clemen. Quis
Et iudex tenetur illos dare appellanti
ꝛ petenti. als ipius ꝓcessus non vale-
bit. vt in ca. j. et in ca. ab eo. §. illud eo.
ti. li. vj. si non dedit eos exp̄sse vel taci-
te. ꝛ appellans nihilominus potest ꝑ-
sequi appellationem suam. vt in clem.
Quis eodem ti. in fi. ꝛ ibi etiam nota. i
glo. sepius alle. An gratis dari debeāt
apostoli vel expensis ipius appellan-
tis. Et sunt apostoli quedam littera-
ruꝫ breuis forma. verborum. quia scri-
ptura non est de substantia. iudiceꝫ ad
quem appellatur instruens. motiuum
iudicis a quo ꝛ totius appellatiōis cir
cumstantias breuiter comp̄hendens.
vt ꝓbatur. ij. questi. vj. post appellatio
nem. ꝛ ca. forma. Et dicuntur apostoli
ab epi quod est supra ꝛ stolon missio.
quasi littera missa ad superiorem. Et
debent contineri quis appellauit. a q̄
contra quem. sup quo. et ex qua causa.
Et an ille a q̄ appellat̄ deferat appella
tōi. vl̄ nō ꝛ q̄re h̄ faciat. vl̄ ñ. vt i. l. vnica
ff. d libel. dimisso. ꝛ i. c. cordi d ap. li. vj.

Et no.in clemen.quis.de appel.e.ti.⁊
in spe.e.ti.ꝑte quarta.§.penul.Et sunt
plures species apostoloꝝ. Nam quedã
sunt cõuentionales. vt qñ ꝑs admittit
appellatiõem sententie in iudicio iudi-
ce eam refutante vel tacente. vt de ap.
sepe.⁊.c.oblate.siue extra iudicium.vt
ibi. Alij sunt testimoniales q₂ testificãt
de appellatione facta coram iudice vel
alijs honestis ꝑsonis. Alij sunt dimis-
sorij ꝑ quos apparet ꝙ iudex appella-
tioni detulit.⁊ ꝙ appellantẽ a sua iuris
dictõe exemit.⁊ causam ei ad quem ap
pellatũ est remittit. Alij sunt reuerẽtia-
les.vt qñ ꝓpter supioris reuerentiã ap-
pellationi defertur.vt in.l.eos.§.super
his.C.de appel. Alij sunt refutatorij ꝑ
quos apparet ꝙ iudex nõ defert appel
lationi.s.cũ appellatio est friuola ⁊ fru
stratoria. Talibus enĩ appellantibꝰ nõ
est deferendũ a iudice.nec ius defert.vt
in.c.cum appellatõnibus. de ap.li.vj.
Vñ vt sciatur cui appellationi deferẽ-
dum sit an non. Est aduertendũ ꝙ qua
druplex est appellatio. q₂ est appellatõ
manifeste frustratoria. vt qñ appellatͬ i
crimine notorio. Est ⁊ latens frustrato
ria.vt cum in appellatione exprimitur
rõnabilis causa.sed ista est falsa. Est eti
am latens ꝓbabilis. vt qñ exprimitͬ in
ea causa iusta.sed a iure non expressa.
Item est aliqua manifeste ꝓbabilis.vt
cum appellatur ex causa iniusta in iu-
re expressa manifeste notoria. vt lit.nõ
cõtest.c.ij.⁊ sic attenditͬ qualitas appel
lationũ. Attenditͬ etiam qualitas iudi-
cis.vicꝫ an sit delegatus cum clausula
ap.re.vel sine tali clausula. seu ordina-
rius. Prima appellatio repellitur a iu
re ⁊ a iudice quocunqꝫ. Secunda repel
litur a iure sed admittitͬ a iudice quo-
usqꝫ cõstet de falsitate cause. Tercia ad
mittitͬ a iure ⁊ iudice.nisi dato cũ clau-
sula ap.re. Iste non tenetur tali appel-
lationi deferre. Quarta admittitͬ a iure
⁊ iudice.ita post Pe.⁊ Ab.no. Jo.an.
in.c.pastoralis.d appel. Et qñqꝫ iudex
assignat appellanti terminũ in datõne
apostoloꝝ ad appellatõis sue ꝓsecutio
nem. vt in.c.cum sit romana. de ap.cũ
concordi. Vtrum istius termini assi-
gnatio habeat vim delationis. solet no
tari in.c.oblate.de appel. plenius in.c.
cum appellatõibus.eo.ti.li.vj.Et dici-
tur ibi ꝙ nõ.q₂ ista ponuntͬ ibi vt diuer
sa. Si vero dicat notarius ꝙ iudex beni-
gne recepit appellatiõem an intelligatͬ
delatum.no.in spe.de ap.§.nunc dica-
mus.in fi.Et dicit Guil.ibi. ꝙ nõ vide
tur iudex detulisse.dicit tñ ꝙ clementi
placebat contrariũ. Si iudex simplicitͬ
dat apostolos non exprimendo an de-
ferat vel non.dicit Ab.ꝙ deferre videtͬ
ita no.ipe in.c.dilect.de ap. Item dicit
ꝙ si dat acta pro apostolis. quia tũc de
tulisse intelligitͬ.ita est decisum in rota
An autem postqꝫ iudex detulit appel-
lationi possit delatõem ipam reuocare
no.de ap.constitutus.ij.de accu.memi
nimus.de ap.cum appellatiõibꝰ.li.vj.
Et tenent doct.ꝙ nõ possit etiam re in
tegra.lꝫ Jo.an.tenuerit cõtrariũ ꝑ du-
as rões. Prima quia interlocutoriã
põt iudex reuocare.ergo ⁊ delatõeꝫ ⁊c.
Item quia appellans potest reuocare
appellatõem.pari rõne iudex delatõeꝫ
sed iste rões nõ vrgent.vt ibi no.Et qñ
iudex detulit appellationi an post de-
latõem possit statuere terminũ appel-
lanti.etiam no.in.c.cum appellantibꝰ.
Et ꝑ Bern.in.c.ij.de mrimonio cõtra.
cõ.interdi.eccle.in iiij.glo. ⁊ tenet ꝙ sic
Et ꝓbat Johan.an.in.c. cum appella-
tionibus.in nouella. per plures ratio-
nes.vt ibi patet.

Et est aduertendũ ꝙ aliquando iu-
dex defert appellationi. aliquando ꝑs
appellata. Sed ob iudicialẽ reuerentiã
iudex debet appellatõeꝫ recipe. Pars
vero dꝫ illam approbare appellatõeꝫ.vt

no. de ap. interposita In potestate ꝗ est
alteri⁹. s. iudicis ⁊ appellãtis approba-
re appellationẽ. Vñ appellat⁹ etiã iu-
dice inuito põt eam approbare ⁊ econ-
tra. Iudex põt eam admittere ꝙuis di
spliceat appellãti. Et sic in hoc equipã
tur iudex ⁊ appellat⁹. Sʒ iudex ⁊ appel
lator etiã equipant̃ in vno. videlicet in
termino assignãdo. vt in. ca. ꝑsonas. ⁊ i
ca. oblate. de appel. Sʒ in potestate soli
us appellatoris est an appellet vel nõ
⁊ sub q̃ forma. Caueat tñ ne erret. vt in
ca. cordi. eo. ti. li. vj. In ptãte aũt ⁊ arbi
trio solius appellãtis est an velit princi
pale negociũ tractari vel nõ. vt in cap̃.
cordi. iã alle. Et effect⁹ delatiõis est ꝙ ꝑ
eam abdicat̃ iurisdictio a iudice a quo
⁊ in supiorẽ ad quẽ trãsfundit̃. vt in ca.
cũ appellatõib⁹ sepius alle. Effect⁹ ve-
ro assignatõis termini est ꝙ si in termi
no appellãs non ꝓsequit̃ suã appella-
tionẽ. inducit̃ renũciatio ⁊ desertio ap-
pellationis. ⁊ act⁹ a quo emissa est ap-
pellatio manet rat⁹. vt in ca. cum sit. et
in ca. repꝛhensibilis. ⁊ in ca. sepe. de ap.
⁊ termin⁹ hmõi statuit̃ vel ad iter arri-
piendũ. vel ad p̃sentandum se supiori
ad quẽ appellatũ est. de q̃ in ca. ꝑsonas
in glo. ij. ⁊ sup ea. Ipsius tñ termini di
uersi surgũt ⁊ causant̃ effect⁹. ſm ꝙ in
ipius assignatõe aliqua ɔcurrũt vł nõ
Nã aliqñ appellatio solũ recipit̃ a iu-
dice ita ꝙ cũ assignatõe termini ɔcurrit
delatio iudicis. Aliqñ solũ approbat̃ a
ꝑte. Aliqñ ɔcurrit vtrũqꝫ q̃ recipit̃ a iu
dice. ⁊ a ꝑte approbat̃. Aliqñ neutrũ fit
q̃ nec recipit̃ nec approbat̃ Si ergo ap
pellatio recipit̃ a iudice vł etiã si appro
bat̃ a ꝑte. tunc termin⁹ hmõi hʒ vim ꝑ-
empt̃. ita ꝙ non venientẽ ɔstituit ɔtũa-
cem. sic ꝙ in articulo appellatõis ɔ̃ euʒ
vt ɔtumacẽ põt ꝓcedi. Et tenet̃ mitte-
re ꝓcuratorẽ sufficientẽ saltẽ ad articu
lũ appellatõis expediendũ. vt in ca. se-
pe. ⁊ ca. Nicolao. de app el. Idẽ ⁊ forti
us vbi vtrũqꝫ ɔcurrit. s. receptio iudicis
⁊ approbatio ꝑtis. Sed vbi neutrũ in-
teruẽit. q̃ nec recipit̃ a iudice appella-
tio. nec approbat̃ a ꝑte. tũc sufficit mit-
tere ꝓcuratorẽ ad impediendũ ⁊ ɔtra-
dicendũ tm̃. nec ꝓcedere in articulo ap
pellatõis ɔtra absentẽ. vt no. i dicto ca.
Nicolao. licʒ glosator ibi videat̃ tene-
re ɔtrariũ. Si aũt recipit̃ ⁊ approbatur
appellatio. ⁊ cũ hoc petit appellat⁹ ꝙ
veniat appellãs instruct⁹. tunc dʒ mit-
tere ꝓcuratorẽ instructũ sufficientem.
ne dũ ad articulũ appellatõis ſʒ etiã ad
cãm p̃cipalẽ. vt i. c. cordi. d̃ appel. li. vj

Forma apostolorum qui dimissorij dicuntur est.

Sanctissimo in xp̃o patri ac dño: dño paulo diuina ꝓuidentia sacrosctẽ romane ac vniuersalis eccl'ie sũmo põtifici. Episcopus talis ⁊c̃. vel talis officialis ei⁹ deuot⁹ fidelis ac obediẽs deuota pedũ oscula beatorum. Nouerit sanctitas vr̃a ꝙ cum in causa q̃ inter A. ex vna ⁊ B. ex altera ꝑte d̃ ⁊ sup domo vł fundo tali seu debito tali corã me in iudicio vertebat̃. sniam p̃dicto A. ⁊ cõtra Bernardũ p̃fatũ tuli diffinitiuã. vel interlocutoriã sic vel sic ꝓnunciãdo sup exceptõe tali. Et q̃ ab hmõi snia diffinitiua vel interlocutoria idẽ B. ad. e. v. scʒ ad sctãʒ sedẽ apostolicã appellauit. Idcirco ipm B. appellantẽ a meo iudicio dimitto ad. v. s. examẽ. ex his litteris meis dirigo sibi lr̃as hmõi sigillo meo sigillatas ɔcedẽs. In testimoniũ p̃missorum. Datũ ⁊c̃. Et hoc cũ appellatũ est ad papã. Si vero ad inferiorẽ puta ad ep̃m vel archiepiscopũ scribatur sub eadẽ forma. verbis cõpetenter mutatis. scribẽdo. Reuerendo vel reuerendissimo ⁊c̃. Aliqui non dirigũt supiori sed scribũt Vniuersis. Alij breuit̃ sic concludendo dicunt ad appellantẽ v̄bo. vel in cedula nuda scribunt in hec verba vel similia. Quia tu a me appel

lasti a tali sñia mea diffinitiua vel inter
locutoria. Ideo ab obseruatiõe mei iu
dicij his aplis te dimitto ⁊ ad eius ad
quē appellasti examē dirigo. Et si vo-
lunt ibi statuere terminū. iungit triū vl
q̄ttuoꝛ mensiū spaciū. Vel diē talē sta
tuo ꝓ termino ad iter accipiendū pꝛo
appellatõis tue ꝓsecutione faciēda. vl
ad p̄sentandū te ꝯspectui sedis aplice:
vel alteri⁹ supioꝛis ad quē appellasti ꝛc̄
Forma apostoloꝛum reuerentia-
lium potest esse talis.
Sanctissimo vel reuerendo ꝛc̄. vt
supꝛa. Talis actoꝛ vel talis re⁹ in causa
tali q̄ inter ip̄m vel talē ex vna ⁊ talem
pte ex altera de ⁊ sup tali re ⁊ ei⁹ occa-
siõe in iudicio corā me vertebat. a sñia
diffinitiua vel interlocutoꝛia ꝛc̄. ad san
ctitatē vr̄am vel reuerentiā appellauit.
Et q̄uis appellatõ sua mihi friuola vi
deat. tñ ob reuerentiā vr̄am eidē sue de
fero appellatio. statuēdo sibi terminū
ꝛc̄. vbi supꝛa.
Apostoli refutatoꝛij possunt dari
sub hac foꝛma.
Sanctissimo vel reuerēdissimo ꝛc̄
vt supꝛa. Nouerit sctitas vel reuerētia
vr̄a q̄ talis a me ⁊ interlocutoꝛia sñia i
tali causa que corā me inter ip̄m ⁊ talē
supꝛa re tali vertebat. ad e. se v. seu ad
vos appellauit. Et qꝛ hmõi appellatio
friuola ē ⁊ frustratoꝛia ex tali cā. ideoq̄
cum hmõi appellationib⁹ friuolis nec
ius deferat nec sit ei p iudicē deferēdū
eidē appellatõi non duxi deferendum
neq̄ defero. ⁊ hos apostolos refutato-
rios sibi tradidi atq̄ trado. In quoꝝ te
stimoniū ꝛc̄. vt supꝛa. Et ponit ista foꝛ-
ma de interlocutoꝛijs. qꝛ quando a dif-
finitiua appellat tunc necesse est defer-
ri. qꝛ ius defert. de iureiurā. venientes.
de appel. non solū. li. vj. nisi in casibus
ibi no. in glo. vt quia. Judices moder-
nis tempib⁹ raro diligūt tales lr̄as ad

supioꝛē. sed facile se de istis apostol ex-
pedientes dicūt verbo ad appellantez
vel eius ꝓcuratoꝛē sub hac foꝛma.
Appellationi tue ob reuerentiaz
sedis apostolice vel talis superioꝛis ad
quē est appellatū deferim⁹ seu defero.
⁊ talē tibi terminū p̄figo ad appellatio
nē tuam ꝓsequendā. Vl qꝛ appellatõ
tua videt nobis friuola. ideo ei nõ defe
rimus. hanc responsionē tibi ꝓ aposto
lis refutatoꝛijs ꝯcedentes. Et hoc faci-
unt iudices p notariū scribi loco apo-
stoloꝝ. Et scribit notari⁹ si vult appel-
lationem ⁊ apostoloꝝ dationem in ea-
dem carta seu in vno instrumento po-
nendo in fine instrumenti appellatõis
foꝛmā. ō qua supꝛa; Itē āno inditiõe põ
tificatus quibus supꝛa. die tali mēse ta
li. Corā iudice p̄dicto ac in mei notarij
publici ac testiū infra scriptoꝝ p̄ñtia p
sonaliter ꝯstitut⁹ p̄dictus N. appellās
vel talis ip̄ius ꝓcuratoꝛ aplos per p̄di
ctū dñm iudicē sup appellatione sua p̄
dicta sibi dari cum instātia humilit po
stulauit. Cui iudex ip̄e dando aplos in
hec verba rñdit vel scriptā cedulā tra-
didit. ⁊ in ea ꝯtenta ꝓ aplis sibi dedit.
cuius tenoꝛ talis est ꝛc̄. Et scribit teno-
rem seu foꝛmā aploꝝ. ⁊ subiungit po-
stea. Sup q̄bus ꝛc̄. vt supꝛa in instrum
to appellatõis. Si aūt iudex terminū
datū vel dandū ad recipienduz aplos
ꝓrogat in aliū diē an tūc iterato appel
lans teneat cõparere seu aplos petere
vel si rñdet iudex apostolos se daturuz
nullo certo termino p̄fixo. q̄d iuris sit
legit ⁊ no. in cle. q̄uis rigoꝛ. supꝛa sept
us alle. Et ita sunt ista expedita que se
quunt sñiam quādo ab ea appellat. qꝛ
tunc sñia non debet exeq̄. cum p appel
lationē sit suspensa. vt in dicto ca. veni
entes. de iure iurā. Immo quicq̄d post
sententiā etiā ante appellationē p iudi
cez vel aduersariū fit. totū reuocabit p

modum attemptati. De quo plene i. c.
non solum supra alle. ⁊ sic transit nō in
rem iudicatam. Si vero a sentētia nō
fuerit appellatum. ⁊ sic transiuit in rez
iudicatā tunc ipa sentētia debz exequi
al's parū ꝓdesset sentētias dari si exe-
cutōi non demandarenꝛ. vt de re iudi-
cata. cuz aliquibus. Aduertendū
tū ꝙ sunt quedā snie que nunq̄ȝ transe-
unt in rem iudicatā. vt sunt sentētia q̄-
rum obseruantia induceret ꝑiculū ani
me. de re iudi. tenor ⁊ ca. ꝯsanguinei. d
fri. ⁊ male. fraternitatis. cuz similibus.
Quedā sūt que statim trāseūt. vt ē sen-
tentia excōicatōis de appel. pastoralis
de sen. excō. ꝑ tuas. que tū ꝓprie nō est
sententia. Et hoc verum ꝙ non statim
transit in rem iudicatā quo ad priuatā
vtilitatē. Sed quo ad publicā vtilitatē
tangentē periculū animaꝝ nunq̄ȝ tran
sit. ar. de excep. pia. li. vj. Nam semꝑ au
ditꝛ conquerens de iniusta excōmuni-
catiōe. de offi. dele. cum ꝯtingat. Sunt
etiā quidā casus in quibus diffinitiua
sentētia statim transit in rem iudicataz
que no. de re iudi. suꝑ Rubrica. Que-
dā sententie tenent mediū. q2 transeūt
in rem iudicatā. sed non tū statim. sed
post decem dies. Et istud regularitꝛ ob
tinet in sententijs p̄dicta extrema sunt
casualia. notaꝛ de re iudi. suꝑ Rubrica
⁊ in ca. ꝯsanguinei. Et hoc quādo sen-
tentia tenet licet sit iniusta. Secꝰ si eēt
nulla. q2 tunc non transit. de sen. ⁊ re iu
di. ca. j. Et modos nullitatꝭ pōit Guil.
in spec. de sen. pla. §. iuxta ꝓpositiōis.
Et dꝛ snia nulla. quia lata est cōtra ius
constitutionis expresse. Iniusta dicitꝛ
que est lata contra ius litigatoris. Nul
la tamē non transit. iniusta sic vt dictū
est. Distinguitꝛ tamen. q2 qn̄q3 sentētia
est nulla nec seruaꝛ. vt si ꝯtra ius consti
tutionis est lata expresse. Quādoq3 est
nulla. sed seruaꝛ donec de nullitate cō-
stet. vt si est lata ꝑ falsos testes seu falsa
instrumēta. quia ista est nulla in verita
te. sed est aliqua in opinione. de quo d
excepꝛ. cuz venerabilis. Quādoq3 nul-
la est ⁊ trāsit in rem iudicatā post. xxx.
dies. vt ibi no. de quo ꝑ Osti. in ca. cuz
Bertoldus. de re iudi. Snia ergo que
transiuit in rem iudicatā in actione ꝑso
nali demandabitꝛ executioni post tem-
pus quadrimestre. q2 istud tempꝰ con-
demnatis in ꝑsonali actione cōceditꝛ a
iure. vt in. c. querēti. de offi. dele. Pōt
tamē hmōi tempus artari vel ꝓlonga
ri ꝑ iudicem ex causa. sine causa h non
potest. Alias si artauerit sine causa sup
plebitꝛ a lege. vt ibi notaꝛ. ⁊ i spe. d sen.
excō. §. videndū. in pricipio. Et fiet exe
cutio in hmōi actione ꝑsonali isto mō
seu ordine. Quia p̄cipietꝛ reo ꝙ pecuni
am in qua condemnatus est actori si-
bi soluat. Et an ipse condemnatus ad
ipsius pecunie solutionem precise co-
gi debeat victore instante ⁊ petente. re
citat Johes an. ibi in addi spe. ꝙ Guil
helmus in ista questione tenuit condē
natum. si habet in pecunia ad illud te-
neri. Si vero non habet victus in pe-
cunia vnde satisfaciet executō fiet in re
bus eius. Et primo mobilibus. videli
cet. vt capiantur mobilia si possidet. si
mobilia nō habet. recurritur ad ad im
mobilia. Si nec immobilia possidet ꝑ
uenitur ad nomia siue iura. scilicet ad
ipsius condemnati debitores. sic tamē
ꝙ nomina debitorum debitum confi-
tentium ⁊ non negantium pignora ca
piantur. d quo in spec. de sentē. execu.
§. sequitur videre. In actione reali
statim fit executio postq̄ȝ sententia trā-
siuit in rem indicatam. scilicet si regula
riter post decem dies. Unde si actū est
ad fundū vel domū ⁊c. mittēdꝰ ē actor
in possessionē eiusdē rei. s. fundi vel do
mus. de re iudi. cum Bertoldus. in fi.

Nec sufficit dare pignora. sed requirit
corpalis possessionis traditio. vt in. ca.
cū aliqb⁹. de re iudi. Et quō iudex mā-
dat executori suo ꝙ eandez rem actori
adiudicatā seu eius rei verā ꝛ corpalez
possessionē det ipsi actori. Guil. ponit
formā in ꝺ sent. execu. i dicto. §. sequit
Quia p̄ceptū hmōi scribi debet i acti-
bus ꝑ notariuz. Talis iudex tali curie
exequēdo sniam diffinitiuā in causa ta
li ꝑ eum latā vel ꝑ talem inferiorē iudi
cem vel ipsius delegatū latā manu tal'
notarij scriptā vel subscriptā. ac ipsius
iudicis sigillo vl' p̄dicti notarij signo si
gnatā ꝛ sigillatā. Et p̄cepit ꝛ iniūxit ta
li executori seu cursori siue nūcio ꝙ rez
talē tali actori ꝑ sniam p̄dictaz adiudi-
catā. ac eius nudā ꝛ possessionē corpa-
lem det ꝛ assignet eidē victori p̄dictum
N. reuz amouendo ab eodē. Acta sunt
hec ꝛc̄.

Vel fit p̄ceptū iudicis ꝑ lr̄as diri
gendas executori. Et possunt tunc scri
bi sub hac forma.

Judex tali actori ꝛc̄. Salutē i dn̄o
Pridē orta inter talē actorē ex vna pte
ꝛ reū de ꝛ sup tali fundo vl' dono ex ei⁹
occasiōe pte ex altera. materia questio-
nis ꝛ causa hmōi intētata ꝛ itroducta i
iudicio corā vob. Nos i cā eodē iure ꝛ
iudiciario ordie obseruatis ꝓcedētes.
Sniaz tulim⁹ diffinitiuā p̄dicto actori
domū peritā ꝑ eundē adiudicando. ac
p̄fatū reum ad traditionē seu restituti-
onē domus hmōi. ꝛ in expēsis litis cō-
demnādo. ꝓut in ipsa snia nostra plent
us ꝯtinet. Verum qꝛ parꝝ ꝓdest snias
ferre nisi executioni demandet. Jdcir-
co ꝓ parte memorati actoris humilit
requisiti ad p̄dicte snie executionē du-
ximus ꝓcedendū. Vobis ḡ in virtute
sancte obedientie firmiter ꝛ districte p̄-
cipiēdo man. quate. p̄fatū N. actorē in
corpalem ꝛ realē p̄dicte dom⁹ sibi vt p̄
fert adiudicate possessionē inducatis.
ac ipsam domū ac eius possessionē tra
detis ꝛ assignetis eius detentorē abin-
de remouēdo. Monētes eūdē N. reū
quē nos p̄sentibus pemptorie mōem⁹
vt infra sex dieꝝ spaciū a notificatione
p̄sentiū sibi facta cōputādū quoꝝ duo
ꝓ primo ꝛc̄. ab eiusdē dom⁹ detētione
ꝛ occupatōe desistēs. eam p̄fato actori
vacuā ꝛ liberā tradat. ꝛ ad ipius corpa
lē ꝛ pacificā possessionē illū admittat.
sicqꝫ summā talem florenoꝝ seu libraꝝ
denarioꝝ taliū ꝓ expensis ꝑ eum in li-
te p̄dicta corā nobis factis restituat ac
ꝑsoluat. ꝛ alias p̄dicte snie nr̄e pareat
humiliter ꝛ intendat. Alioquin ꝯtra ip
sum ꝑ censurā ecclesiasticā ꝛ alia iuris
auxilia. ꝓut de iure poterimus ꝓcede
mus. Diē vͦo ꝛc̄. vt supra i formis alio-
rū mandatoꝝ. Et sic executio illi⁹ p̄tex-
ti iudicis fit ꝑ cursorē seu nunciū habe
bit referri iudici diē ꝛ formā executōis
Et q̇cq̇d factum est ꝑ eum ꝛ hmōi rela
tio scribat in actis videlicet.

N talis curie cursor seu executor si
ue nūcius retulit se de mādato talis iu
dicis in vim executōis snie talis. in tali
causa lata de tali re dedisse ꝛ assignasse
tali victori nudā ꝛ corpalē possessionez
talis fundi eidē actori ꝑ eandē sniaz ad
iudicati quā talis vict⁹ detinuit ꝛ occu
pauit.

Vtrū aūt delegat⁹ ordinari⁹ possit
exeq̄ sniam suā no. in. c. si q̇s ꝯtra. de fo
ro cōpetēti. Vel an hoc possint mino-
res iudices. notat in ca. cum eccl'iaꝝ. ꝺ
offi. ordi. cum remiss. Et sunt opiniōes
pōt dici ꝙ delegati ordinarij etiam alij
minores iudices hoc possunt ꝑ censu-
ram ecclesiasticā que est simplicis iuris
dictionis. sed non ꝑ traditionē possessi
onis qꝺ est mixti impij. Judices tamē
indifferenter exequunt sententias suas
ꝑ excōmunicationem ꝛ ꝑ missionē. Et
delegatus principis exequit sententiā
suam infra annuz. post annum expirat

totaliter ipius potestas. Ita etiā ꝙ ex-
cōicatū ꝑ eum infra annū anno elapso
non absoluit. vt legit̃ ⁊ notat̃ de offi. de
le. querenti. Iudices tñ exequent̃ iudi
cialiter sñias suas ⁊ ꝑ excōicationē ⁊ ꝑ
missionē. Ex quib⁹ causis vel ꝑ quas
exceptōes impediri possit executio sen
tentie. plene no. in ca. doctor. de re indi.
Et in spe. de sen. excō. §. vlti. Sed q̊ iu
re petat̃ executio no. in spe. eo. ti. §. bre
uiter. Et dicit ibi Guil. ꝙ victor ibi ha
bet duo auxilia ꝑ que exequit̃ sñiam. s.
officiū iudicis ⁊ actionē iudicati. nō āt
ꝑ actionē in factū. Et in hoc dicit erra-
re multos aduocatos. ⁊ ꝓcedit sūma-
rie sine datiōe libelli ⁊ lit̃. ꝯtesta. de q̊ di
cendū est vt ibi. Licet aūt sñia trāsiuit i
rem iudicatā. ⁊ sic faciēda sit ipius exe
cutio. vt dictū est. Victus tñ qñqꝫ rele
uat̃ remedio supplicatōis. vt in. c. ex lit
teris. de resti. in inte. De quo in spe. de
supplicatōib⁹. ꝑ totū. Vel bñficio resti
tutōis in integrū. vt eo. ti. ꝑ totū. Et tūc
ex q̊ sic impetrat̃ principalit̃ ꝓcedet̃ in
causa restitutōis in integꝝ ordine iur̃
obseruato. vt de offi. indi. ca. ij. Et ista
causa tunc finiri debet ⁊ expediri infra
quadrienniū. vt in cle. vnica. de resti. in
inte. Et libellos in materia restitutōis
ponit Guil. in spe. ꝑte. iiij. de resti. in in
te. Raro hic in ꝑtibus practicat̃. igitur
omitto. Et qꝛ vt dictū est aliqñ reus nō
parēs sñie excōicat̃. ⁊ aliqñ ꝓ contuma
cia. qꝛ citatus non compet. vt visuꝫ est
supra in pricipio ꝓcessus. Et qꝛ volēs
parere ⁊ absolutionē petēs debꝫ absol
ui. vt in ca. cum ꝯtingat. d̾ offi. dele. Ideō
vt habeant̃ forme absolutionū sciendū
ꝙ si q̊s est excōicatus ꝓ contumacia. si
vult cauere de parēdo iuri est absoluē-
dus sub forma iuris. Si offert cautio-
nem de parendo iuri ⁊ soluēdo expen
sas rōne sue ꝯtumacie ꝑ aduersariū fa-
ctas. de ap. qua fronte. v̾. sane. de iudi.
ca. j. Et hoc si sñia est iusta. qꝛ si est iniu
sta debet absolui sine difficultate. de se.
excō. cum medicinalis. li. vj. §. si q̊s. cū
ꝯcord. Et intelligendū est etiā qñ excō-
municat⁹ est ꝓ contumacia vel offen-
sa dubia. Nā si quis est excōicatus pro
ꝯtumacia vel offensa notoria nō absol
uit̃. nisi satisfactōe ꝑmissa. vt i ca. ex ꝑte
de ver. sig. q̊ ad offensam manifestam.
De manifesta ꝯtumacia ꝓbat̃. vt i ca.
venerabilib⁹. i. §. sec⁹. de sen. excō. li. vj.

Sequit̃ forma absolutionis sub
forma iuris.

N. tal̃ iudex ⁊c̃. Rectori tali seu ple
bano. Salutē in dño. Quia talis excōi
catus a nobis ꝓ ꝯtumacia ad instanti
am talis paratū se offert stare iuri corā
nobis. Vñ ipm ab hmōi excōicatiōis
sñia absoluimus in dei noie in his scri
ptis. Et idē talē in quo p̄dicto actori sa
tisfaciat ⁊ iuri pareat corā nobis sibi ꝓ
termino ꝑemp. assignam⁹. Quare vo-
bis mādam⁹ quaten⁹ eundē N. sic ab-
solutū publice nūcietis. Volētes autē
p̄dictū t̃minū actori memorato tēpesti
ue intimare vel nunciare. Datum ⁊c̃.
Vel breuius sic.

Official̃ vl̃ iudex talis tali plebano
salutē in dño. Quia talis excōicatus a
nobis ꝓ ꝯtumacia ad instātiā talis pa-
ratus est die seu feria tali stare iuri corā
nobis vñ ipm sub forma iuris absolui
mus. Mādamus vobis quatenus eū-
dem N. sic absolutū publice nuncietis
⁊ p̄dictū terminū volum⁹ actori matu-
re nunciari. Datū ⁊c̃. Et ista forma co-
ram ordinario sic frequentat̃. In aliq̊-
bus locis absoluit̃ excōmunicatus per
iudicem a vinculo excōmunicationis
⁊ remittit̃ ad sacerdotē ad reconcilian-
dum ꝓ peccato inobedientie ꝓ q̊ fuit
excōmunicatus. Et huiusmodi recon-
ciliationis formam ponit Guil. in spe.
de sen. ꝑla. in v̾. debet aūt. fieri absolu-
tio cum psalmo penitentiali. Possit eti
am forma absolutionis extendi ⁊ dila-

tari narrando ꝓcessum habitum ⁊ cõtumacie qualitatem ⁊ alia. sicut faciũt quidã delegati sub hac vel cõsili forma

N. ꝑpositus vel decanus eccie talis: iudex delegatus ⁊c̃. Uniuersis ⁊ singulis ꝑpositis. decanis. scolasticis. cantoribꝰ. thesaurarijs. hebdomadarijs. plebanis. vicarijs. altaristis. ceterisq; diuinoꝝ rectoribus ⁊ vices eoꝝ tenentibus seu gerentibus. clericis ⁊ notarijs publicis quibuscunq; ꝑ talem ciuitatẽ vel diocesim Maguñ. ac al's vbilibet constitutis qui pñtibus fuerint reqsiti Salutem in dño. ⁊ mandatis nr̃is imo verius apostolicis firmiter obedire. Cuz in causa que inter talem actorez ex vna pte. ⁊ talem reum pte ex altera de ⁊ super tali re vel debito vertitur coram nobis. ⁊ ꝑdictus actor ꝑfato reo libellum in scriptis obtulisset. Nos eidẽ reo diẽ talem ad rñdendũ eidẽ libello. vel exceptões dilatorias sibi forsitan cõpetentes ꝓponendum ꝓ termino ꝑemptorio duximus assignãdũ. Sed q: in termio hmõi idem reus minime comparuit ꝑ se vel responsalẽ ⁊ exceptõnes aliquas ꝑponere aut ꝑdicto libello rñdere ꝯtumaciter nõ curauit. Jccirco idẽ N. reꝰ ꝓ cõtumacia hmõi monitiõe ꝑmissa ꝑ nos fuit ⁊ est excõicatõis vinculo innodatus. Nunc aũt reus ipe se repñsentãs coram nobis petijt humiliter ⁊ deuote ab hmõi excõicationis snia se absolui. offerens se iudicio sisti seu de parendo iuris cautioni. etiam ꝑstans ⁊ dicẽs se paratũ pti aduerse satisfacere ꝯgrue de expensis. Uñ citato adhuc ipo aduersario: ⁊ pñte vel contumaciter absentãte. ac recepto ab ipo excõicato ꝑus iuramẽto ꝑm formã iuris de parẽdo mãdatis eccie. ⁊ cõgrua faciẽda satisfactõe expensarũ eũ ab hmõi excõicatõis vinculo absoluimus ⁊c̃. vt supra. Et cautelam de custodiẽda ⁊ reseruãda absolutõe dat glo. in. c. ꝓposuit. de cleri. excõ. ministran. Et Guil. in spe. de sen. ꝓlat. §. nũc aũt. v. absolutõz aũt. Dũ ṽo excõicatꝰ ꝓ debito vel ꝓ re iudicata vel ꝓ crimine vel offensa manifesta satisfecit. tũc simplicit absoluerit sub hac forma.

Forma absolutionis suꝑ debito vel re iudicata.

Officialis ⁊c̃. Quia talis excõicatus ꝓ re iudicata vel ꝓ tali manifesta offensa ad instantiaz talis de hmõi iudicato vel offensa satisfecit. Jccirco eũ absolutõem petentẽ absoluimus in dei noie i his scriptis. Mandãtes ⁊c̃. vt supra. de absolutiõe ad cautelã quõ ⁊ qualit fiat no. in. c. apostolice. de except. ⁊ in. c. solet. de sen. excõ. li. vj.

De ꝓcessu q̇ fit simplr ⁊ de plano.

Jsum est supra

v

de ꝓcessu ordinario q̇ in causis regulariter obseruat. Sz est quidã specialis ꝓcessus qui obseruatur qñ iudex simplicter ⁊ de plano sine strepitu ⁊ figura iudicij ꝓcedit. Et quis ordo tunc seruandus sit tradit in cle. sepe. de ver. sig. q: libellus necessario nõ offertur. Est tñ dãda petitio summaria in scriptis. vel faciẽda verbo ⁊ in actis redigenda. Jtem ꝓcedet sine lit. ꝯtest. ac sine cõclusione. que tria in ꝓcessu ordinario sunt de substantia. vb ibi dictũ est. Põt etiã ferre sniam diffinitiuã stãdo qꝺ in alijs nõ posset. vt etiã ibi not. Et valet citatio ad sniam audiẽdã. etiaz nõ ꝑempt. que alias sufficiẽs non esset Jtez in isto ꝓcessu fortius q̃z in alio debet iudex amputare materiã dilationũ refrenare iurgia ptium. ⁊ testiuz multitudinẽ. Et ꝓcedere põt tpe feriaꝝ ⁊ i fauorẽ hoim introductoꝝ. Et ita sũt plura in hoc ꝓcessu specialia. scz. xj. vel. xij. vt no. in illa cle. sepe. de ver. sig. in glo. j Et ꝓcessuz hmõi aliqñ iudex tenet obseruare. aliqñ põt si vult. q: si princeps mandat sic ꝓcedi. vt faciat in conserua

torijs studiorum tunc ita iudex tenet pcedere. Valet tn̄ pcessus si ordo iudiciarius ptibus oino nō cōdicētibus fuerit obseruatus. vt sepe alle. Sz pōt iudex sic pcedere si vult. s. i causis priuilegiatis a iure sup tali pcessu. Et iste sunt qttuor species cause. beneficiales. mrimoniales. decimarum et vsurarū. In istis relinquit potestati iudicis si vult pcedere simpliciter et de plano. vel ordinē iudiciariū obseruare. vt in cle. dispendiosam. de iudi. ver. de hoc in glo. nō licet Et qr pōt iudex vt dictū est in istis causis obseruare ordinē et sic libellū exigere. Qualiter ergo in causa beneficiali formandus sit libellus videamus. Et pōt sic concipi.

Forma libelli in cā beneficiali.

Coram vobis honorabili viro domino auditore vel iudice pponit procurator procuratorio noie discreti viri A. canonici eccie beate Marie virginis Erford. Magun. dyoce. cōquerēdo in iure aduersus B. clericū se asserentē dyoce. eiusdem et quemlibet aliū pro eodē in iudicio legitime interuenientē. et dicit q lz pfato A vigore gratie apłice eidem de canonicatu sub expectatōne pbende in eccia sancte marie predicte in spāli facte canonicatus et pbēda p mortem quondā C. eiusdem eccie dū vixit canonici pbendati tunc vacantis p certum executorem ad hoc a sede apostolica specialiter deputatū fuerint et sint collati. et sibi de eisdem sit prouisum. ac ipe A. ad canonicatū ac pbendā hmōi p eundē executorē inuestitus existat. sic q idem canonicatus et pbenda cū iuribus et ptinētijs suis vniuersis ptineāt: et ptinere debeāt ad eundē. Tamē pfatus B. ad eosdē canonicatū et pbendaz se intrusit de facto et intrudi fecit et procurauit ac intrusionē de se factā ratam habendo pdictos canonicatū et pbēdā detinuit et occupauit, detinet et occupat fructus redditus et prouētus. iura et obuentioñ. prouenieñ. ex eisdē pcepit et inbursauit. pcipit et inbursat. Secz pfato A. opposuit et opponit. ac euz impedit et impediuit. fecitq et facit p intrusionē occupatōem et alia supradicta quominus ipe A. canonicatus et pbēde hmōi ac iuriū ac ptinentiarū earundē possessionē seu quasi assequi possit. et habere anie sue periculū. et pdicti A. piudiciuz et detrimentū. Quare agit et petit procurator q supra noie procuratorio quatenus vos dñe auditor seu iudex reuerende pcognito quātū sufficit de pmissis pronūcietis. decernatis et declaretis canonicatū et pbendā pdictos ad mēoratuz A ptinuisse de iure ptinere. et eos eidē A. adiudicādū fore. ac adiudicari debere et adiudicetis. Intrusionēqz detentōem occupatiōem et alia pmissa temeraria illicita et iniusta fuisse et esse. et pdictū B. occupatorē ab occupatione ipedimētis et alijs pdictis cōpescēdū et cōpescatis sibi de pfatis silentiū iponēdū et imponatis sup eisdē canonicatu et pbenda. et eorum detentōe eum remouēdū et remoueatis. Predictūqz A. in possessionē seu quasi eorundē canonicatus et pbende. iuriūqz et ptinentiarum ipaz inducendū et inductū defendendū atqz inducatis et defendatis. seu induci et defendi pcipiatis. ipm B. pdicto A. in fructibus pceptis et expensis litis legitimis nihilominus cōdemnando p vestram diffinitiuā sniam et eius executōz. Hec petit cōiunctim et diuisim ad necessariā probatōem solum se astringens. officium vrm in pmissis omibus et singulis quantū opus fuerit hūiliter implorando. saluo iure corrigendi. addendi. minuendi etc. vt est moris. Iste libellus pcedit qñ agēti bñficiū iam ē collatū. ita q ē suū et hz ius in re. Si vo nōdū eēt sibi collatū vel de eo vel de ea puīsum. s; pferendū ita q nō eēt suū s; sibi

debitū eēt ius ad rē. de quo de rescrip. auditor. in cle. in glo. si pnūciaret. Tūc sm hoc deberet mutari libellus. s. narrando quō beneficiū tale de tali causa sibi esset debitū. Et petendo id sibi debitū ꝛ cōferendū pnunciari. ꝛ tunc auditor qui pnunciat illud ei debitū pōt sibi sine nouo mandato ꝺ illo puidere vt circuitus euitetur. vt in cle. alle. c. auditor. de rescript. Vel etiam debet fieri mutatio libelli sm quantitatē facti. Et plures libelloꝝ formas ponit Guil. in spe. de pben.

Si beneficiū est de iurepatronatus tūc bñficiatus sic formet libellū suum.

Coram vobis ꝛc. Et dicit ꝙ lz A. pdictus ad ecciam vel vicariam talem per mortē quondā C. vl. rectoris eiusdē vacantis ꝑ D. clericū vel laicum ipius ecclesie vel vicarie verū patronū. ꝛ in iurepatronatus eccie vel vicarie eiusdem in possessione vel quasi existentē. ac p tali habitū cōmuni iure ꝛ deputatū vobis dño pposito vel archidyaco. vel offici. infra tēpus debitum quadrimestre pñtatus existat. Ad inuestiendū tñ pdictus B. psentationi hmōi facte ꝛ inuestiture faciende se opposuit ꝛ opponit temere. impediuit ꝛ impedit friuole ac fecit ꝛ facit minus iuste. Quo minus psentatio pdicta ꝑ vos admissa fuerit suū debitū sortita atqꝫ sortiatur effectū Agit igit ꝛ petit pcurator pdictus nomine quo supra. ꝙ pcognito quantum sufficit de pmissis pnunciari decerni et declarari pñtatōem de pfato A. vt pfertur fuisse factā eē admittendā ꝛ admitti. ipmqꝫ A. ad ecciam vel vicariā pdictā instituēdū ꝛ inuestiēdū fore instituī ꝛ inuestiri. ac in corpalē ac realē ipius eccie seu vicarie. iuriūqꝫ ꝛ ptinentiarum eiusdē possessiōis vel qsi inducēdū. ꝛ induci. pdictoqꝫ B. aduersario sup oppositōe ꝛ impedimētis ad ecciam seu vicariam talē ppetuū silentiū imponēdū ꝛ imponi. ꝛ ab ipis impedimētis ab opposition eē cōpescēdū ac ɔpesci vrā snia diffinitiua ꝛ censura eccliastica mediante. Hec petit cōiunctim ꝛ diuisim vna cū expēsis litis ꝛc. Ista petitio colligit ex no. p Inno. in. c. cum bertoldus. de re iudi. ꝛ quidā addūt i libello. Peto pñtatōem meā admitti. ꝛ pñtatōem aduersarij ꝯ nō patronū ꝛ eū qui nullū ius pñtandi habet factam cassari ꝛc. De quo in alle. c. cū bertoldus. ꝫ nō ē curādū. Et si aduersari⁹ pñtatus a nō patrono iam eēt institut⁹ sm hoc aliter formaret petitio isto mō. Peto talē a nō patrono nec iure patronatus possessore psentatū ꝛ male institutū ab illo beneficio amoueri ꝛ meā pñtatōem a vero patrono factā admitti ipm beneficiū mihi adiudicari ꝛ me ad illud instituī ꝛ inuestiri ꝛc. vt in. c. cū bertold⁹. supra all. Et si forte pñtator in ꝟitate nō ē patronus ꝫ solū possidet iuspatronat⁹ cū bona fide. tūc pñtatus non dicat in libello ipm eē patronū. ꝫ ipm fuisse tpe pñtatōis ꝛ eē in possessione vel quasi iuspatronatus ꝛ sufficit. vt in. c. cōsultatōib⁹ de iurepa. ꝛc. de quo etiā not. in. c. ij. de resti. in inte. cū similib⁹. cū aūt de iure patronatus agit inter patronos. qliter tunc concipiat libellus ponit Guil. in spe. de iurepa. ꝛ pōt sic formari.

Libellus qñ agit de iurepatronatus inter patronos.

Corā vobis ꝛc. ꝓponit cōquerēdo in iure pcurator noie pcuratorio discreti viri A. laici aduersum B. laicū. ꝛ dicit ꝙ lz iuspatronatus talis eccie vel vicarie ad pdictū a ptineat ꝛ ptiere debeat de iure. Ipseqꝫ A. fuerit tpe spoliatōis infrascripte in possessione vel quasi iurispatronat⁹ eccie vel vicarie eiusdē. tñ pdict⁹ B. die anno ꝛ mēse tali quēdā D ad ecciam seu vicariā pdictā tūc certo mō vacātē vobis pñtauit. ipm a possessione vel qsi iurispatronat⁹ pdicti spo-

liando. Quare agit ꝛ petit procurator
ꝑdictus qtenus vos dñe iudex ꝓcogni
tis quantū sufficit de ꝑmissis pronūcie
tis. decernatis. ꝛ declaretis. iuspatrona
tus eccie vel vicarie predicte ad ꝑfatū
A ptinuisse ꝛ ptiere. ꝑntatōemq ꝛ spo
liatiōes ꝑdictas ꝛ temerarias ꝛ illicitas
iniustas esse ꝛ fuisse. ac eundē A in pri
stinū statū possessionē seu quasi eiusdē
iuris reponēdū restituēdū ꝛ reducēdū
fore. restitui. reponi. ꝛ reduci debere. re
stituatisq reponatis ꝛ reducatis ꝑ vrā
diffinitiuā sniam. ꝛ ꝑ istū libellū intēta
tur possessoriū ꝛ petitoriū. Posset etiā
alterū tm intentari. vt dictū est in alio
processu circa formas libellorū. ꝛ ista cā
sup iurepatronatus nō ē bñficialis. cū
de titulo beneficiali nō agat. vñ in ea ꝓ
cedēdū ē ordine iudiciario obseruato.
ꝛ sup ꝑmo libello pñt sic formari posi
tiōes ꝛ articuli. vt in ꝑoribus formis.
In ꝑmis ponit ꝛ ꝓbare intēdit q in
dyoc. Maguñ. in terra thuringiorū fuit
ante. x. xx. xxx. vel. xl. annos citra vel vl
tra. ꝛ a tpe de quo vel de cuiꝰ initio siue
cōtrario mēoria hoim nō existit. fuit et
est qdā oppidū vocatū cōiter oppidū
Erfordꝫ. habēs diuersas eccias collegia
tas ꝛ prochiales. ac als palā ꝛ notorie.
Itē q in eodē oppido Erfor. int alias
eccias ibidē fuit a ꝑdicto tpe ꝛ ꝑ idē tē
pus. ꝛ est etiā collegiata eccia beate ma
rie virginis ab Erfordꝫ. cōiter appella
ta. hñs ꝑpositū. decanū ꝛ capitulū. cer
tas ac distinctas ꝑbēdas ac iura alia ec
clesie collegiate publice ac manifeste.
Itē q de ꝑmissis ꝛ signāter oibus fuit
ꝛ ē publica vox ꝛ fama. Itē ponit et ꝓ
bare intēdit q sctissimꝰ in xpo pr ꝛ dñs
nr Inno. diuia ꝓuidētia papa moder
nus ꝑdicto A. grām faciēdo spālē die
tali. mēse tali. canonicatū in eccia ꝑdi
cta ꝑdicto N. ꝯtulit. ꝛ ipm ꝑ decanū et
capitulū recipi mādauit in canonicū et
frēm. stallūq in choro ꝛ locū in capitu
lo cū iuris canonici plenitudine eidē
assignari. Itē q ꝑbēda si q tūc vacaret
vel quā in posterū vacare cōtingeret ec
clesia in eadē. eā ꝑdictus A. infra men
sis spaciū vnīꝰ acceptaret. ꝑdictus dñs
nr papa eidē A. cū oibus iuribꝰ ꝛ ptinē
tijs suis vniuersis cōferre ꝛ de ea sibi ꝓ
uideri. ac ipm ad eādē in ipsiusq ac iu
riū ptinentiarūq possessionē eiusdē vel
quasi inuestiri ꝛ induci. inductū quoq
tueri ꝛ defendi voluit ꝛ mādauit. Itē
q idē dñs nr papa ad collatōes ꝓuisio
nē ꝛ inuestiturā. ꝛ als ꝑdicte grē debitā
ꝛ effectualē executiōem faciendū certū
vel certos executores deputauit. Item
q memoratus A. grām ꝑdictā sibi vt
ꝑm ittit factā ratā hñs ꝛ gratā sup eum
lrās in forma ꝯsueta extrahi. ꝛ ꝓcessus
ꝑ executorē fieri ꝓcurauit. Itē q de ꝑ
missis oibꝰ ꝛ singulis fuit ꝛ ē publica
vox ꝛ fama. Itē ponit ꝛ probare inten
dit q de anno dñi. M. cccc. lxxvij. die
tali. mēse tali. ꝛ añ. M. N. fuit canoni
cus ꝛ ꝑdicte eccie beate Marie certos
ꝑbendatꝰ ꝛ certos canonicatū ꝛ ꝑbēdā
in eadē eccia habuit ꝛ possedit. Itē q
idē N. canonicus anno ꝛ mense predi
ctis. die tali diē suū extra romanā curiā
clausit extremū. Adq ꝑ ipsiꝰ obitū ca
nonicatꝰ ꝛ prebēda predicti qs nil pre
fata eccia obtinebat vacare inceperūt ꝛ
vacauerūt. ꝛ vacare cōiter reputabant
palā ꝛ manifeste. Itē q predictꝰ N. vel
talis eiꝰ ꝓcurator predictos canonica
tū ꝛ prebēdā sic vacātes tāq grē predi
cte vigore sibi ꝛ nulli alteri de iure debi
tos. die tali. mēse tali. predictis cū ꝓte
statōe cōsueta acceptauit. Itē q ꝑ talē
predicte grē executorē A. predictꝰ cano
nicatū ꝛ prebēdā sibi cōferri de eisdē ꝓ
uideri. ac se in ipsorū iuriū ꝛ ptinētiarū
in earūdē possessionē vel qsi inuestiri ob
tinuit tali die. Itē q de premissis oibꝰ
ꝛ singulis fuit ꝛ ē publica vox ꝛ fama.
Itē ponit q A. predictꝰ tpe grē sibi fa

cre ac collatiōe ꝓuisionis ⁊ inuestiture
ꝑdictarū fuit ⁊ ē clericꝰ vel sacerdos ⁊c.
in cōione fidelium de legitimo mrīmo
nio ꝓcreatus. ⁊ al's abilis ⁊ idoneus ad
eccīasticū beneficiū. maxime canonica
tū ⁊ ꝑbendā supradictos obtinendum
Itē ꝙ B. aduersariꝰ añdictꝰ ad ꝑdictos
canonicatū ⁊ ꝑbēdā pꝰ ꝑdicti quōdam
N. mortē se intrusit seu itrudi fecit ⁊ ꝓ
curauit. ipos ꝫ canonicatū ⁊ ꝑbēdā de
tinuit et occupauit. detinet et occupat
fructꝰ redditꝰ ⁊ ꝓuētꝰs ex eisdē ꝓuentē
tes ꝑcipit ⁊ ꝑcepit. imbursauit ⁊ imbur
sat. ac ꝑfatū ipedit ⁊ ipediuit. fecitqꝫ et
fac ꝑ intrusionē. occupatōz. ⁊ alia ꝑdi
cta q̄ minꝰ grā collatio ꝓuisio ⁊ inuesti
tura. ⁊ alia ꝑmissa suū debitū sortiri po
terint ⁊ sortiant effectū. ⁊ ꝑdictꝰ A. pos
sessionē seu q̄i possessionē canonicatꝰ ⁊
ꝑbende ꝑdictoꝝ asseq̄ possz libere ⁊ hr̄e
Dat insuꝑ libellū ꝓ ꝑte sua oblatuz. ac
ꝓducta ⁊ ꝓducenda in hac cā inquātū
faciūt ꝓ ꝑte sua ꝓpositōibꝰ ⁊ articul' ⁊c.
Ac etiā denotatū signis ⁊ sigillis saluo
iure addendi. corrigēdi. supplēdi. decla
randi ⁊c. vt moris est ⁊ stili. Qñ bñfi
ciū ē de iurpatronatꝰ tūc ex libello seu
petitōe formant positōnes ⁊ articuli in
hūc modū. Positōes ⁊ articulos vt su
pra in alijs. In primis ponit ⁊ ꝓbare in
tēdit ꝙ in oppido Erfordi. maguñ. dyo
ce. a. x. xx. xxx. vel. xl. annis citra vel vl
tra. ⁊ a tpe ⁊ ꝑ tp̄s de cuiꝰ ꝯrio seu initio
nō ē mēoria hoim fuit ⁊ ē certa eccīa ꝑ
rochialis appellata cōiter sancti Pau
li Erfordi. Nōqꝫ in eadē eccīa fuerūt et
sunt certe vicarie ꝑpetue a secularibus
clericis solite gubernari. Itez ꝙ int al's
vicarias ꝑpetuas i eadē eccīa existētes
fuit a tpe ⁊ ꝑ tp̄s. de q̄ supra. ⁊ ē certa vi
caria ad altare sancti talis palā ⁊ noto
rie. Itē ꝙ vicaria hmōi ꝑpetua ꝑ talez
laicū instaurata ē ⁊ fūdata ac de bonis
suis dotata. ⁊ ꝑ loci dyocesanū ꝯfirma
ta. Itē ꝙ iuspatronatꝰ vicarie eiusdē ei

dē instauratori. ⁊ suis heredibꝰ seruatū
existit ac ꝑtinuit ⁊ ꝑtinet ad eosdē. Itē
ꝙ de ꝑmissis oibus ⁊ singulis fuit ⁊ est
publica vox ⁊ fama. Itē ponit ꝙ supra
dictus N. fuit ꝑfati quōdā instaurato
ris filiꝰ legitimꝰ ⁊ naturalis. Eidēqꝫ prī
suo in bonis ꝑ euz relictis ⁊ maxime in
iurepatronatꝰ ꝑdicte vicarie insolidū
heres successit. ac hereditas paterna cū
iure ꝑdicto fuit ⁊ ē ad eū tanq̄ verū he
redē ⁊ ꝓximū deuoluta. Itē ꝙ idez N.
filius ⁊ heres quōda D. ꝑdicte vicarie
vicariū ad eandē vicariaz tūc certo mō
vacantē vobis dño officiali p̄ñtauit. qō
qꝫ eadem p̄ñtatio ꝑ vos admissa fuit. ⁊
idē quondā p̄ñtatus ad p̄ñtatōz eandē
ad ꝑdictā vicariā institutꝰ eā tenuit ⁊ pa
cifice possedit. Itē ꝙ ꝑdictꝰ N. fuit ⁊ ē
in iurepatronatꝰ mēorate vicarie pos
sessione vel quasi. Itē de ꝑmissis oibꝰ ⁊
singulis. Itē ꝙ de anno dñi tali die. ta
li mēse. tali bone mēorie D. ꝑdictꝰ vica
rius vt ꝑmittit vicarie predicte nouissi
mus fuit viā vniuerse carnis ingressus
Itē ꝙ ꝑ eiusdē quōdā D. nouissime se
pedicte vicarie rectoris mortē ipa vaca
re incepit vicaria. vacauitqꝫ ⁊ vacare re
putata fuit palā ⁊ notorie. Itē ꝙ N. ꝑ
dictus ipius vicarie patronꝰ ⁊ iurispa
tronatus eiusdē possessor ꝑfatuz N. ad
eandē vicariā. sic vacantē die tali. mēse
tali. anno supradicto vobis dño officia
li ꝑ certas lr̄as suas ipius sigillo sigil
latas p̄ñtauit. Itē ꝙ tpe p̄ñtatōnis hu
iusmodi idē N. p̄ñtatus fuit ꝓut est in
etate legitima ⁊ in minoribus ordinibꝰ
⁊ in cōione fideliuz aliasqꝫ abilis ⁊ ido
neus ad beneficiū hmōi obtinēdū. Itē
ꝙ B. aduersariꝰ mēoratꝰ ꝑtextu eiusdē
p̄ñtatōis ꝑ nō patronū. nec iurispatro
natus possessorē de ipo ꝑdicto A. ⁊ p̄ñ
tatōe de eo vt ꝑfert ꝑ verū patronū fa
cte opposuit de facto ⁊ opponit. impe
dit ⁊ ipediuit. ac fecit ⁊ facit. q̄ minꝰ ea
dē p̄ñtatio ꝑ vos admissa fuit ⁊ ē ꝑ insti

tutõem ⁊ inuestiturã.ac al's suũ debitũ
sortita atq; sortiat effectũ. Itẽ q̄ de pre-
missis ⁊c.dat etiam libellũ seu petitõez
saluo iure corrigendi ⁊c.Et si pñtat⁹ est
a patrono ꝫ nõ ẽ in possessione pñtãdi.
vel si forte ẽ possessor iurispatronat⁹ bo
na fide.lꝫ in veritate nõ sit patron⁹ ꝑm
hoc forment articuli vt dictuꝫ est circa
libellũ in hac materia.

In cã mr̄imoniali sic p̄t ꝯcipi libell⁹
Corã vobis honorabili viro dño pre
posito vel officiali.ꝓponit ꝓcurator no
mine ꝓcuratorio A.aduersus B.puel-
lã ⁊ quẽcũq; aliũ ꝓ ipsa B. legitime in
iudicio interuenientẽ. Et dicit in iure cõ
querẽdo q̄ lꝫ inter A.⁊ B. p̄dictos ma
trimoniũ legitime sit ꝯtractũ ꝑ mutuũ
⁊ simultaneũ vtriusq; cõsensum verbis
de pñti ad hoc aptis vltro citroq; inter-
minatũ vtroq; dicẽte.Ego recipio te in
meã ⁊ ego te in meũ.nec te dimittã pro
meliori vel deteriori.subarratõe etiam
mutua subsecuta.vel arris datis hinc-
inde ⁊ receptis.tñ B.p̄dicta mr̄imoniũ
hmõi ꝑ corpalẽ copulã cõsũmare p̄di-
cto A.tanq; marito suo adherere ⁊ euꝫ
vxorali affectõe ꝑtractare recusat in pe
riculũ aie sue.Quare agit ⁊ petit ꝓcu-
rator predict⁹ q̄ supra noĩe ꝑ vos ꝓnun
ciari.decerni.⁊ declarari sententialiter
⁊ diffinitiue mr̄imoniũ inter A.⁊ B.su
pradictos fuisse ⁊ esse cõtractũ. dictãq;
B.eidẽ A.in vxorẽ adiudicãdam.⁊ ad
mr̄imoniũ de q̄ agit et ipsi⁹ ꝯsũmatõez
faciẽdũ ac vt sibi tãq; marito adhereat
Et eũ tã in lecto q̄ extra cõiugali affe-
ctione ꝑtractet ꝯdẽnãdũ ⁊ cõpellẽdũ fo
re.adiudicareq; cõdẽnari cõpelli iusti-
cia mediante. Hec petit vna cũ expẽsis
litis. Itẽ põt etiã mr̄imoniũ cõtrahi
ꝑ alia verba.de quo in.c.ex lr̄is.⁊ in ca.
si inter. de spon.Et sic formet libellus
ꝑm q̄ se habebit factuꝫ. Si vo mr̄imo
niũ iam nõ est corpali copula cõsũma-
tũ.⁊ aliquãdiu ipsi ꝯiuges cohabitaue

rũt.sed tandẽ alter eoꝝ ab alio se diuer-
tit.⁊ eũ dimittit.tũc dimissus põt agere
petitorio ⁊ possessorio.ꝫ cautius ẽ age-
re possessorio. Oportet tamẽ restitutõꝫ
petentẽ ꝓbare coniugiũ ⁊ copulã.quia
ista possessio non habet sine iure. vt in
c.ex transmissa.de resti.spo.Et tunc for-
met sic libellus.

Coram vobis honorabili viro archi-
dyaco.vel offic.⁊c.ꝓponit ꝓcurator no
mine ꝓcuratorio A. viri cõquerẽdo in
iure aduersus B.mulierẽ.Et dicit q̄ lꝫ
dudũ B.mulier supradicta cum p̄fato
A ꝯtraxerit mr̄imoniũ. ⁊ traductõe ac
carnali copula subsecuta sibi in loco ta
li ꝑ plures annos vel menses cohabita
uit tanq; vxor eũ in oibus affectõe vxo
rali ꝑtractando.tñ de anno tali die tali
mense tali.ipsa B.nescit quo spũ dedu
cta a predicto A.se diuertit sine iudicõ
eccie.⁊ eundẽ dimittit ꝓpria temeritate
eum possessione vel q̄i ipsius ⁊ iuris cõ
iugalis i ea destituẽdo temere ⁊ spoliã-
do in aĩe sue detrimẽtũ. Agit igit ⁊ pe-
tit predictus ꝓcurator noĩe procurato-
rio quo supra.q̄tenus precognitio quã
tũ sufficit de premissis pronũcietis.de-
cernatis.⁊ declaretis.diuisionẽ. dimis-
sionẽ ⁊ spoliatõez predictas fuisse ⁊ eẽ
temerarias illicitas ⁊ iniustas. temere
illicite et iniuste de facto presumptas.
Ipsumq; A.ad possessionẽ seu q̄i pre-
dicte cõiugis sue ⁊ iuris cõiugalis in ea
restituendũ ⁊ reducẽdũ fore ac reduca-
tis ⁊ restituatis.ac ipsa B. vt ad eundẽ
A.quẽ incõsulte dimisit.redeat ⁊ cõiu-
galia obsequia sibi prestet sicut ꝑus cõ
dẽnandã ⁊ cogendã eẽ.cõdẽnetis ⁊ co-
gatis ꝑ vr̄am diffinitiuã sñiam ⁊ censu
rã eccłasticã ⁊ alia remedia oportuna.
Hec petit ⁊c. Si aũt vxor opponeret
marito restitutõꝫ petẽti.exceptõez ꝯsan
guinitatꝭ in g̃du ꝓhibito.an faciẽda sit
restitutio no.⁊ hꝫ i.c.lr̄as.d̄ resti.spo.d̄
ma,etiã libelli,in.c.ꝯq̄one.e.ti. vbi de B

Aliqñ aūt agiť inter coniuges ad diuortiū.ꝛ hoc dupliciť.Quia qñꝙ ꝑ sepatōē q̄tū ad vinculū.qñꝙ q̄tum ad thoꝝ tm̄ ꝛ mutuā seruitutē. In primo cum agiť ad sepatiōnē vinculi.saltē de facto ꝯtracti.tunc ꝯcipiť sic libellus.

Corā vobis ꝛc̄.ꝓponit ꝓcurator nomine ꝓcuratorio A.viri aduersus B. mulierē.Et dicit ꝙ licet A ꝛ B. p̄dicti sibīinuicē attineāt.ꝛ sint in tertio vl̄ q̄rto gradu ꝯsanguinetatis cōiuncti.Et licet p̄dicti A ꝛ B.affines existāt in p̄io affinitatis genere.ꝛ in p̄io vel scd̄o vel tertio gradu.ipi tñ de facto matrimōium siť ꝯtraxerūt.illud etiā carnaliť cōsūmando.Quare agit ꝛ petit p̄dict⁹ ꝓcurator nomine ꝓcuratorio q̄ supra ꝑ vos p̄cognito q̄ntū sufficit de p̄missis ꝓnūciari decerni ꝛ declarari inť A ꝛ B p̄dictos ꝯsanguinitatis ꝛ affinitatꝫ impedimēto p̄dicto matrimoniū nō esse nec subsistere posse.Ipos ꝙ sicut de facto ꝯtraxerūt.de facto diuortiandos et sepādos fore.ꝛ cohabitatiōe ac mutua seruitute ac vinculo facti absoluendos diuorciari.separi ꝛ absolui.Dariꝙ p̄dicto A.licentiā ad vota alia ꝯuolādi sententialiť diffinitiue. Hec petit v̄im ad hoc officiū humiliť implorādo .Et idē de aliīs impedimētis.q̄ habent de iure dirumpe m̄rimoniū.mutatꝫ mutādis.

In scd̄o vo casu cū agiť ad separationem thori que fit propter adulteriū sic concipitur libellus ꝛc̄.

Corā vobis ꝛc̄.ꝓpōit ꝓcurator nomine ꝓcuratorio A.mariti ꝯquerēdo i iure ꝯ̄ B.mulierē eiusdē A.vxorē.ꝛ eā accusando seu denūciādo.dicit ꝙ p̄dicta B.vxor post ꝯ̄ctū inter ipam ꝛ p̄dictū A.m̄rimoniū de anno tali.die tali. mēse tali.cū C.viro in tali loco.ꝛ in camera tali in legē ꝯiugiī committēdo.ꝛ thoꝝ violādo adulteriū ꝑpetrauiť. seu eidē C.adhesit publice ꝛ adheret cū ea dē adulterādo. Quare petit ꝓcurator p̄dictus q̄ supra noie. q̄ten⁹ p̄cognito q̄tū sufficit de p̄missis ꝓnuncietis.decernatis.ꝛ declaretꝫ p̄dictos A ꝛ B.cōiuges ad instantiā ꝛ petitōēꝫ ipius A. mariti ꝓpter p̄dictū adulteriū vxoris sepandos ꝛ diuorciādos fore q̄ ad thorū ꝛ mutuā seruitutē. atꝙ sepetis ꝑ vestrā diffinitiuā sniaꝫ. Aliqñ addiť atꝙ dotē eidē A.adiudicandū ꝛ adiudicetis.vt in.c.plerūꝙ.de dona. inter vi. ꝛ vx. Isto mō agiť de crimine adulteriī ciuiliter.Et dꝫ in libello exprimi tp̄s ꝛ locus.ꝫ inscriptō nō est necessaria. De q̄ ꝛ de materia hmōi libelli.in ca.tue d̄ ꝓcu. vide.ꝛ in ca.j.vt liť.non ꝯtesta.cū remiſ.Et qñ sic agiť de adulterio ad sepatōē thori nō est cā m̄rimonialꝫ.q2 nō agiť de federe m̄rimoniī.ꝫ de crimine adulteriī.ꝛ iō in ꝓcessu talis cause debet ordo iudiciari⁹ obseruari. Ita habetur in ca.j.vt liť. nō ꝯtesta.sicut in simili dixi de causa b̄nficiali ꝛ causa sup er iurepatronatus.

Sup libello i cā m̄rimōiali qñ agiť de ꝯiugio positōes ꝛ articuli sic formāť

Positōes ꝛ articulos vt in p̄cedētibus formis articuloꝝ. In primis pōit ꝛ ꝓbare intēdit ꝙ de āno dn̄i. M.cccc. lxx.in mēse septēbri. A ꝛ B.p̄dicti i domo vel in loco vel in domo tali ꝯuenerūt ad inuicē ad m̄rimoniū ꝯtrahendū ꝛ ibidē de ꝯtrahēdo ꝑ eos m̄rimonio simul ꝯtract⁹ habuerūt. Itē ꝙ tandē per tract⁹ hmōi ad ꝯcordiā veniētes matrimoniū ꝑ ꝯsensum mutuū ꝛ simultaneum.ibidē adinuicē ꝯtraxerūt. Itē ꝙ ꝑ ꝯsensum tali mō matrimonialē idē A ꝛ B. vbis d̄ p̄nti aptis vltro citroꝙ intimauerūt exp̄sse vtroꝙ dicente. Ego te recipio in meā.ꝛ ego te recipio i meum.vel ꝓ meliori vel peiori te dimittere non intēdo. Itē ꝙ in signū m̄rimōiī inter eosdē A ꝛ B vt p̄ferť ꝯtracti ipse A.eidē B.spōse sue anulū vnū aureū tradidit.ꝛ ipsa B.eidē a sponso suo cle

culum vnū argenteū tradidit.q̄ hincin de sic data arre noie receperūt. Itē q̄ tpe ɔtractus particulati A ⁊ B. p̄dicti puberes ⁊ al's apti ⁊ idonei fuerunt ad mr̄imoniū ɔhendū palā ⁊ notorie. Itē q̄ de p̄missis oibus ⁊ singulis fuit ⁊ ē publica vox ⁊ fama. Possent positio nes ⁊ articuli p aliū modū sic formari. In primis ponit ⁊ ꝓbare intēdit q̄ A ⁊ B. p̄dicti die tali currētis āni vna cū certis psonis aliꝭ fuerūt i tali loco cō gregati. Itē q̄ predict⁹ A p̄fate puelle vel mulieri B. supplicauit vt cū eo ma trimoniū ɔhere seu ipm ad maritū re cipe vel ducere dignaret. ꝓmittēs eam habere in vxorē. ⁊ nunq̄ dimittere pro meliori seu deteriori. Itē q̄ p̄dicta B. i ipm A ɔsentiens statim dixit q̄ cuz eo libenter vellet ɔtrahere ⁊ euz ducere vł recipe seu habere in maritū. Itē q̄ idez A ⁊ B. ibidē adinuicē matrimoniū cō traxerūt. vnus alterū mutuo ɔsensu v̄ bis ɔsuetis expressis recipiēdo dicente A selpam B. recipe ⁊ d̄ cetero habere velle in vxorē ⁊ eam nunq̄ ꝓ meliori vel peiori dimittere. Ac similiter B. di cente q̄ ipm A. in suū recipet ⁊ habere eū vellet in maritum.

Cum agit ad disiungendū propter impedimentum positiones ⁊ articuli super libello sic forment.

Positōes ⁊ articulos ⁊c̄. Et pone mus q̄ vocent Seyus ⁊ titia de quorū matrimonio agit. In primis poit ⁊ ꝓ bare intendit q̄ in tali loco opido vel villa erāt olim ⁊ morabant quondam. Martin⁹. ⁊ quondā Berta mulier pa lā ⁊ notorie. Itē q̄ idē M ⁊ B. fuerūt soror ⁊ frater. ⁊ se tales nominauerunt. gesserūt. habuerūt ac tenuerunt. ac ab aliꝭ cōiter tenti ⁊ noiati habiti ⁊ repu tati fuerūt. Itē q̄ ex p̄dicto quondam M. descēdit Lothari⁹. ⁊ fuit fili⁹ natu ralis eiusdē qđ est palā ⁊ notoriū. Itez q̄ idē Lotharius p̄dictū seyū genuit ip seq̄ Lothari⁹ pater fuit eiusdē seij na turalis. Itē q̄ ex alio latere de p̄dicta berta mulier reberga descēdit ipi⁹ ber te carnalis filia. Itē q̄ eadē reberga titi am p̄dictā filiam suaz ꝓcreauit. Itē q̄ de p̄missis oibus ⁊ singulis fuit ⁊ ē pu blica vox ⁊ fama. Itē q̄ seyus ⁊ titia p̄ noiati sic exn̄tes ɔsanguinei. ⁊ in ɔsan guinitatis gradu titio ɔiuncti tali tēpe inuicē de facto ⁊ q̄tū i eis fuit mr̄imo niū ɔxerūt. ⁊ carnali copula subsecuta sibi tanq̄ coniuges mutuo adheserunt ⁊ adherent de facto.

In actione iniuriaꝝ qñ agit ciuilit ad interesse ɔcipit sic libellus.

Corā vobis ꝓponit ꝓcurator ꝓcu ratorio noie discreti viri titij ɔq̄rendo i iure aduersus semproniū seu quēcūq̄ aliū ꝓ ipso in iudicio legittime interue nientē. Et dicit q̄ lz Titi⁹ p̄fatus fuerit ab ānis discretionis sue. ⁊ sit hō pacifi cus ⁊ bone fame. stat⁹ integri. laudabił vite. ⁊ ɔuersatōis honeste. de legittimo genitus mr̄imonio. Et vt talis ac ꝓ ta li cōiter habit⁹. tentus. noiat⁹. ⁊ reputa tus. Tñ de āno currente videlicet. M. cccc. lxx. die tali. mēse tali. in tali domo vel vico p̄dict⁹ Sempron⁹ nescit quo spū ductus memoratū Titiū aio sibi in iuriādi verbis affecit iniuriosis dicēdo expsse ⁊ nominādo ipm Titiū filiū me retricis vł hereticū seu nequā pessimū vel d̄ eo malū cantauit canticū seu car men famosuz. seu libellū famosum de ipso scripsit. videlicet in tali forma ⁊c̄. Quā iniuriā eidē titio p eūdē sempro niū illatā. idē titi⁹ reuocauit ⁊ reuocat ad animuz. ac eā pro sua estiauit ac sua estimat interesse ad tot marcas floreno rū seu libraꝝ denarioꝝ malēs d̄ suo tm̄ pdere si haberet cōmode q̄ tali fauore iniuriā sibi irrogatā tolerare. vestra tn̄ iudiciali taxatōe sp salua. Agit igit et petit procurator predict⁹ quo supra. q̄ tenus postq̄ ɔstiterit de premissis pro

nuncietis ⁊ declaretis predicta vba p Semproniū predictū ꝺ predicto titio seu ꝯtra eū vt preferṫ dicta ⁊ ꝓlata seu alio modo presūpta fuisse ⁊ eē temeraria. illicita ⁊ iniuriosa. temere illicite ⁊ iniuriose presūpta. Et in predicti titij iniuriā attēptata. ip̄mq̄ꝫ semproniū ꝓpterea eidē titio ad interesse teneri. ac eū sibi in predicta marcaꝝ seu floreoꝝ seu librarꝝ sūma noīe interesse. v̄ra vt premittiṫ taxatōe salua iudiciali ꝯdēnandū. ⁊ ad satisfactōꝫ cōpellendū fore. ⁊ ac condēnetis ⁊ cōpellatis ꝑ vestram diffinitiuam sententiam.

Positiones ⁊ articuli in actiōe huiusmodi possunt sic formari.

Positōes ⁊ articulos vt i forma supra. In primis ponit ⁊ ꝓbare intendit ꝙ Titi⁹ p̄dict⁹ ab ānis discretionis sue fuit ⁊ est hodie hō pacific⁹ bone fame. opinionis illese. vite cōmendabil'. ⁊ cōuersatōis honeste. Et vt talis ac ꝓ tali tent⁹ cōiter nominat⁹ ⁊ reputat⁹ palaꝫ est ⁊ notoriū. Itē ꝙ de anno recurrente die tali mensis septēbris Semproni⁹ p̄dictus malo vt crediṫ sp̄ū ductus. verbis turpib⁹ ⁊ iniuriosis Titiū p̄dictuꝫ affecit. sibiq̄ꝫ ꝯuiciū publice dicēs eum meretricis filiū vt hereticū seu nequaꝫ pessimū nominādo exp̄sse ⁊ appellando turpissimū temere aio sibi iniuradi vel tale de eo cātauit canticū vl' carmē tale famosum. vel taleꝫ cōscripsit librꝫ famosum. Itē ꝙ titius p̄dict⁹ iniuriaꝫ passus. eandē iniuriā statim postq̄ꝫ eaꝫ sibi irrogatā intellexit. reuocauit ꝓut reuocat ad aim. ⁊ ipsaꝫ estimauit ⁊ estimat ꝓ suo interesse ad tot marcas vel florenos vel libras denarioꝝ talis monete. ꝓ quibus nollet iniuriā tali modo sustinere. v̄ra salua iudiciali taxatione. Itē ꝙ p̄dictus sempronius tp̄e illate iniurie supradicte fuit doli capax. sane mentis. ⁊ alias talis qui pōt. iniuriā irrogare. Itē ꝙ de p̄missis oibus ⁊ singulis fuit ⁊ est publica vox ⁊ fama. Et ita hēm⁹ libellos ⁊ articulos in causis b̄nficialib⁹ m̄rimōialib⁹ ⁊ iniuriaꝝ ⁊c̄.

De defensionib⁹ in istis causis b̄nficialib⁹ m̄rimōialib⁹ ⁊ iniuriarum.

Nūc de defension ib⁹ reoꝝ in huiusmōi causis videam⁹. Et p̄io i cā b̄nficiali pōt reus ꝯcipe in vim ꝑemp. defensionē illo mō vt p̄tensa b̄nficiali causa que inṫ A. ex vna pte. ⁊ B ex altera pte vertiṫ corā vobis dn̄o iudice. ꝓcurator noie ꝓcuratorio B. p̄dicti ꝓponit ⁊ dixit excipiēdo ꝙ b̄nficiū de quo ē q̄stio inter ptes p̄dicto A. mime debetur nec ius aliqđ hꝫ in eo vl' ad illud maxime ex eo qꝛ gr̄a p̄tensa ꝑ eum impetrata fuit ⁊ est surrepticia ꝑ veri taciturnitatē. vel falsi exp̄ssionē obtēta. Tacuit em̄ impetrādo se b̄nficiū i tali eccl'ia obtinere. de quo nullā in hmōi gr̄e impetratōe fecit mentionē. vel exp̄ssit fruct⁹ talis b̄nficij decē marcaꝝ valorē annuū nō excedere. cū tn̄ valeat q̄ndecim marcas annuatim. Vel false expressit se clericū cū nōdū habuerit primā tōsurā. Vel b̄nficiū est post impetrationeꝫ gr̄e assecutus. qđ cum b̄nficio de quo ē ꝯtrouersia de iure tenere non pōt. ꝑ qđ gratie hmōi pretense renunciauit iuris dispositōe. Vel similes pōt opponere exceptiones.

Qn̄ b̄nficiū est de iure patronatus ⁊ agiṫ inter p̄ntatos pōt sic excipi

Procurator noie ꝓcuratorio B p̄sentari ꝓponit in vim ꝑemp. Et dicit excipiēdo ꝙ p̄ntatio predicti B. ⁊ ꝑ vos dn̄m iudicē admittēda est ꝺ iure. Et eisdē B. p̄ntatus ad beneficiū de quo agitur instituendus. qꝛ ⁊ si non cōstat cuꝫ esse patronū ⁊ ipsius b̄nficij iuspatronatus habere a quo talis B. est p̄ntat⁹ Fuit tn̄ p̄ntationis tp̄e. ⁊ sic est idē presentator in possessione seu quasi ipsius iurispatronatus bona fide. Unde dato etiā ꝙ ex aduerso esset ꝓbatū presen

tatorē alterius ptis dicti beneficij fore patronū. Quia tñ iuspatronat⁹ non ipse ꝫ presentator predicti B. possedit et possidet. Vñ ipsius possessoris pñtatō est pferenda de iure ꝛ admittēda. Vel dicit excipiēdo ꝙ cum ipse B. p patronos nūero plures pñtat⁹ existat. ꝛ plures patronoꝝ voces habeat preferēd⁹ est tanꝗ in iure potior ꝛ inuestiēd⁹. cuꝫ ipse a tribus ꝛ alter a duobus tantum sit presentatus.

In cā mrimoniali qñ agit̄ de ꝯiungēdo pōt re⁹ dicē excipiēdo ad libellū.

Ad elidendū intentōꝫ actoris talis in cā quā supra pretenso mrimōio prosequit̄ aduersus talē reaꝫ in iudicio corā vob ꝓcurator noie ꝓcuratorio eiusdē ree ꝓponit excipiēdo. et dicit ꝙ ipsius actoris intentio quo ad vinculū matrimoniale nō est legittime ꝓbata seu in aliquo fundata. Et dato ꝙ de ꝯtractu ꝓtenso sufficiēter ꝯstaret. Quia tñ ipse actor ꝛ rea sibi attinēt ꝛ sunt ꝯsanguinei in tertio vel q̄rto gradu. ve sunt affines in primo genere affinitatis in tertio vel quarto gradu. vel inest eis cognatio spūalis. cū pater ipsius ree leuauit actorē de sacro baptismate. Unde hmōi affinitatis vel ꝯsanguinitatis vel spiritualis cognationis impedimento obstāte inter eos matrimoniū esse non pōt. Quare petit ꝓcurator predictus quo supra noie p vos ꝓnunciari matrimoniū inter ipsas ptes legittime ꝯtrahi. vel ꝯtractū subsistere non posse. dictāꝗ reā ab actoris impetitōe absoluēdum fore. Et eidē actori silentiū est imponēdū. ac absoluatis ꝛ imponat̄ diffinitiue.

Qñ agit̄ ad matrimoniū dirimēdū propter aliquod legittimū impedimētum potest reus sic excipe

Procurator noie procuratorio tal' ree ꝓponit in modū exceptiōis ad ꝑimendū intentionē tal' mulieris seu vxoris matrimoniū minus iuste accusant̄. Et dicit dato ꝙ ꝯsanguinitatis vel affinitatis vel spūalis cognationis impedimentū pro pte ipsi⁹ actoris allegatū sufficienter ꝛ legittime sit probatū. matrimoniū tñ inter eos ꝯtū hmōi assigti vel preassignati impedimēti occasione non est dirimendū. cum sup tali impedimēto pretēso p sedē apostolicā dudū sit dispensatū. ꝛ ipsuꝫ impedimētū sublatū vt videt̄. Et iō eo nequaꝗ obstante inter eos mrimonium legittime pōt ꝯtrahi. seu ipse actor ꝛ re⁹ in matrimonio ꝯtracto licite remanere. Quare petit procurator predict⁹ prefato noie quaten⁹ pronūcietis decernatis ꝛ declaretis prefate mulieri sup accusatiōe siue denunciatōe mrimonij occasione preasserti vl' preassignati impedimenti silentium imponendum fore. ꝛ imponetis diffinitiue.

Qñ aūt agit̄ ad sepatōꝫ thori ꝓpt̄ adulteriū excipi pōt illo modo.

Excipiēdo p vim pemp. ꝓponit ꝓcurator noie ꝓcuratorio tal' mulier̄ p talē maritū suū de ꝓtēso adulterio accusato ad sepatōꝫ thori. Et dic̄ ꝙ ꝛ si adulteriū pretēsum ipsi⁹ mulieris eēt sufficienter probatū. diuortiū tñ ꝓ pte mariti ꝯsideratū ꝛ petitū nō ē int̄ ipsos ꝯiuges celebrandū ex eo ꝙ ipse marit⁹ eandeꝫ vxorē suā tradidit adulterandā. vl' ipsa mulier fuit violenter oppressa. vel ipse maritus post adulteriū ab ea cōmissuꝫ eā sibi recōciliauit. vel ipsaꝫ de tali mō adulterij cōmissi minime accusare iurauit. Quare petit ꝛc.

In actione iniuriaꝝ pōt reus sic se defendere excipiendo.

Pro pte viri discreti B. rei ꝓponit ipsius procurator procuratorio nomie coraꝫ vobis domino iudice. Et dicit excipiēdo ꝙ pretēsa iniuria quā A. actor p B. predictū sibi asserit irrogataꝫ probata nō est legittime. nec ipsi⁹ actoris

intentio fundata est p testes vel instrumenta aut quouis alio modo vel genere ꝓbatōis sed dato. minime tñ cōcesso ꝙ de iniuria hmōi ꝓtensa cōstaret. ipsa tñ asserta iniuria dissimulatōe vł lapsu anni dudū est sublata ꝛ tacite vel exp̄sse remissa. Nam eo die quo iniuria ip̄a illata p̄tendit. ꝛ postq̄ B. ip̄i A. iniuriā vel cōuiciū dixit idem A. ꝛ B. sił comederunt. Quare p̄dictus ꝓcurator noie quo supra petit B. reū p̄fatū a memorati A. impetitōe absolui. ꝛ eidē A. sup iniuria p̄tensa ꝛ eius ꝓsecutiōe ppetuū silentiū imponi. ac eū p̄dicto B. in expensis litis cōdemnari.

In causis appellationū libelli formāt s̄m formas ip̄arū appellationū. Unde quedā est appellatio iudicialis. ꝛ ē etiā extraiudicialis. Item iudicialis aliqñ imponit ante sniam. aliqñ ab ip̄a sentētia diffinitiua. Si ergo appellat in iudicio ante sniam diffinitiuā. pōt appellatorius libellus sic formari.

Libellus qñ appellat a grauamie

Coraz vobis honorabili viro dño iudice offic. in cā appellationū ꝛ ptiū infra scriptaruz a sede apłica delegatus. Vel coram vobis dño offic. curie ep̄ał talis ꝛc. vel archiep̄alis ꝓcurator noie ꝓcuratorio discreti viri titij appellātis aduersus semproniū appellatu ꝛ quēcūq̄ aliū ꝓ eo in iudicio legitime interuenientē. ꝓponit ꝛ dicit ꝙ lz in q̄one seu causa que vertit inter Titiuz ꝛ semproniū p̄dictos ꝺ ꝛ sup re tali vel debito tali corā tali iudice ordinario vel delegato in iudicio vertebat ꝓ pte p̄dicti Titij ꝓpositū fuerit. excipiēdo ꝙ libello p̄tenso p p̄dictuz semproniū sibi oblato nō erat rñdendū sibi ex tali cā rei. vel ꝙ positioni tali que imptinēs erat nō essz rñdendū. vel lz ꝓ pte ipsius titij ꝯ semproniū p̄dictū tūc actorē fuerit opposita exceptio excōicatiōis ꝛ ꝓbata. q̄ obstante idē actor vlterius sup ꝓsecutōne cāuse ꝓtense nō erat audiēdus ꝫ ab agēdo fuit repellēdus. Idē tñ iudex exceptōz hmōi admittere denegauit. vel eā nō eē admittēdā in īloq̄ndo ꝓnūciauit pperā ꝛ iniuste. vel eā tacite repellēdo in cā eadē ad talē vel talē actū eidē exceptōi sue ꝯtrū ꝓcessit. Vñ p̄dict⁹ titius se p hoc grauatū sentiēs. a denegatōne admissione hmōi vel a repulsione ꝛ nō admissione p̄dicte exceptiōis sue. vel a p̄dicta snia īterlocutoria iudicis tāq̄ iniqua ꝛ iniusta ad sedē apłicā vel ad dñm ep̄m vel archiep̄m predictū ꝛ ei⁹ curiā in script' appellauit infra. x. dies. ac sup appellatōe hmōi apłos tp̄e cōgruo petiuit. ꝛ recepit hmōi appellatōis cām p scīssimū in christo p̄rem ac dñm nr̄m dñm paulū papā modernū vobis obtinuit delegare. ꝛ hoc qñ ē delegatus. q̄re procurator predict⁹ q̄ supra noie petijt p vos pronunciari decerni ꝛ declarari predictū iudicē male pperam ꝛ iniuste processisse. vel p eum male ꝛ iniq̄ īterlocutū seu pronūciatū fuisse. Dictū q̄z titiū bñ atz legitime ab eo appellasse. seu p dictū titiū ab eadē interlocutoria pretēsa bñ ꝛ legitime appellatū fore. Ipsū q̄ processum seu īterlocutoriā preassertā iudicis p̄oris cassandā ꝛ reuocandā eē ꝛ reuocari ꝛ cassari. Sniasq̄ excōicationis post appellatōz predictā p eūdē in dictū titiū de facto lata. Et quicquid post appellatōem eandē p eundē iudicem vel ptē aduersarij i hmōi negocio in aliam ptem vł ipsius appellātis preiudicium fuerit attemptatū per modū innouati seu attentati. reuocari ac cassari irritum ꝛ nullum pronunciari. Et predictum semproniū eidem titio in expensis litis legitimis condemnari. hec petit coniunctim ꝛ diuisim saluo iure corrigendi. vt est moris.

Libellus in causa appellatōis interposite a diffinitiua sic format.

Corā vobis ꝛc. vt s̄. ꝓponit ꝓcurator

noie ꝓcuratorio titij appellātis aduersus semproniū appellatū. ⁊ aliū quēcūq ꝓ eo in iudicio legitime interuenientez. Et dicit ꝙ nuꝑ in cā que inter titiuz ⁊ seyū ꝑdictos de ⁊ suꝑ re tali vel debito tali vel eius occasione vertebat i iudicio coram tali iudice. ꝑposito. archidyacono vel officiali. Idē iudex predicto titio nō vocato de meritis cause sufficiēter nō cognito iure ⁊ iudiciario ordine ꝑtermisso ⁊ ex obrupto. ⁊ ꝑcipitāter sniam si snie nomen habere meret. ꝓ sempronio ꝑdicto ⁊ ꝯtra eundē titiū tulit diffinitiuā. Ipmq titiū eidez sempronio ad petita ⁊ nihilomin⁹ in lit. expensis ꝯdemnando. vel eundē semproniū ab ipius impetitōe absoluendo. et eidē titio suꝑ petitis ꝑ eū imponēdo silentiū ꝑperā ⁊ iniuste. Et qꝛ ꝓ ꝑte eiusdem titij a snia ꝑtensa hmōi tanq iniq ⁊ iniusta fuit in scriptis appellatū infra decem dies. vel in cōtinenti postq ipsa snia nuncupata lata fuerat. Priusq q iudex ipe ꝓferens ad alia se diuerteret. viua voce apud acta ad sedez aplicam vel ad ꝑdictū dn̄m epm seu archiepm. ⁊ eius curiaz appellatū. ac apli ꝯgruo mō petiti ⁊ recepti. Et hmōi cause cognitio ⁊ decisio ꝑ sedem ꝑdictaz vobis demandata si est delegat⁹. Iccirco ꝓcurator ꝑdictus noie quo supra petit q tenus ꝓnuncietis. decernatis. ⁊ declaretis sniam ꝑdictā fuisse ⁊ eē iniquā ⁊ iniustā ꝑperā inique ⁊ iniuste latā. Ipam q cassandā infirmandā. irritandā ⁊ retractandā ⁊ reuocandā fore cassari. infirmari tractari ⁊ reuocari debere. atq cassetis. infirmetis. retractetis. reuocetis. ⁊ irritetis ⁊c. ꝑdictūq sempronium titio supradicto ad petita cōdemnādū. ⁊ ad traditōem restitutōem siue spoliatōem siue solutōem ad cōdemnandū ⁊ cōpellendū. ac cōpellatis ⁊ condēnetis ꝑ vr̄am diffinitiuā sniam. Et hoc si appellās fuit actor. Si fuisset reus dicat. Ipm titium a ꝑdicti sempronij impetitione absoluēdū ac absoluatis. ⁊ eidez sempronio silentiū ꝑpetuū imponēdū ⁊ imponatis ꝑ vr̄am diffinitiuā sniam. Aliqui petendo sic cōcludunt. Peto ꝓnunciari decerni ⁊ declarari sniam ꝑdictam cum omibus inde ⁊ ob eam secutis nullam fore cassam ⁊ irritā ipo iure Vel si ꝓpter defectū ꝓbationū vel al's appellauit ipam tanq iniustā cassandaz annullandā irritandā ⁊ infirmandā fore. Et tunc etiā in narratōe libelli ponitur quō snia est lata ⁊ nulla ex tali causa. sic ꝙ ab ea necesse appellare nō fuisset. tn̄ ad cautelā tm̄. ⁊ ne ipe ꝯtra quez lata fuit eam ratificare intenderet. ꝫ vt sibi ꝓuideret saluo nullitatis beneficio ipe ab ea appellauit. de quo i.c. dilecto de appel. ⁊ ibi Hosti. tradit formā.

Suꝑ primo libello appellatorio positiones ⁊ articuli possunt sic formari.

Positiōes ⁊ articulos infrascriptos ⁊ contenta ac descripta in eis. oia ⁊ singula narratiue ⁊ dispositiue dat facit ⁊ exhibet ꝓcurator noie ꝓcuratorio titij appellantis in caussa appellatiōis que inter eundem titium ex vna. ⁊ semproniū appellatū ꝑte ex altera vertit coraz vobis dn̄o iudice. Quibus oibus ⁊ singulis ꝑ semproniū ꝑdictum petit rn̄deri sigillatim sufficienter ⁊ clare ꝑ iuramentū offerens se negata necessaria ꝓbaturū necessaria dūtaxat ꝓbatōne.

In primis ponit ⁊ ꝓbare intendit ꝙ nuꝑ inter titium ⁊ semproniū ꝑdictos de ⁊ suꝑ fundo agro seu domo tali vel tali debito tot libras denarioꝝ tal' monete. coram tali iudice suborta ⁊ suscitata fuit materia questionis. Vel sic. In ꝑmis ponit ⁊ ꝓbare intendit ꝙ sempronius ꝑdictus ꝑfatuz titium de ⁊ super tali re vel debito tali ⁊ eius occasione coram tali iudice in iudiciū traxit. ⁊ in eā petēdo in libello ꝑtēso quē obtulit. eundē titiū sibi ꝯdemnari ⁊ com-

pelli ad restitutionē rei p̄dicte vel debi
ti solutionē supradicti. Itē ꝙ in cā hu-
iusmōi coraȝ p̄dicto dn̄o iudice fuit ꝓ
ꝑte Titij antedicti ꝓpositū excipiendo
ꝙ ⁊ libello p̄asserto ex causa tali ꝓ ꝑte
ip̄ius Titij non erat rn̄dendū ac petitū
hoc ꝑ p̄dictum iudicē ꝓnunciari. ⁊ ip-
sum Titiū a sui instātia iudicij absolui
Vel ꝙ positiōi tali ip̄ius titij ꝓ eo. q꞉
imꝑtinens erat. non fuit rn̄dendum ⁊c̄
vt in libello. Itē ꝙ iudex p̄dict⁹ hmōi
exceptionē admittere denegauit vel eā
non esse admittendā ꝑ suam interlocu
toriā p̄tensamq꜄ quā tulit in scriptis ꝓ
nunciauit. vel candē exceptionē tacite
repellēdo in causa p̄dicta ad vlteriora
ad actū talē vł talē p̄fate exceptōi ꝯriū
ꝓcessit ꝑperam ⁊ inique. Itē ꝙ ipse Ti
tius ꝑ hoc se grauatū sentiēs ab hmōi
admissione denegatione seu repulsiōe
⁊ nō admissione dicte exceptionis sue
vel a p̄dicta p̄tense interlocutōis iudi-
cis p̄dicti sn̄ia tāq꜄ iniqua ⁊ iniusta ad
sanctā sedē apostolicā ⁊ sanctissimū in
xp̄o patrē ac dn̄m nostrū dn̄m Pauluȝ
papā modernū. vel dn̄m ep̄m vel archi
episcopū ⁊ eius curiā in scriptis infra
x. dies appellauit. Itē ꝙ in appellatiōe
hmōi idem Titius appellās apostolos
a iudice p̄dicto instan᷑ ⁊ cōgruo tp̄e pe
tijt ⁊ recepit. Item ꝙ suꝑ appellatione
hmōi idem titius appellās memorat⁹
p̄dicte appellationis sue ꝓsecutioni in
sistens hmōi appellationis causam in
fra tempus debitū ꝑ dictum dn̄m nr̄m
papam obtinuit vobis delegari. Vł
sic si est ordinari⁹. dicat infra tp̄s debi-
tum corā vobis introduxit. ⁊ al's circa
ꝓsecutionē hmōi institit ꝓut instat co
ram vobis. Itē ꝙ de p̄missis oībus et
singulis fuit ⁊ est publica vox ⁊ fama.
Et licet sic possent formari libelli ⁊ arti
culi in causis appellationū ante diffi-
nitiuā. tn̄ aliqui iudices ⁊ p̄sertim i cu-
ria romana nō faciūt dare libellū ⁊ ar-
ticulos in hmōi causis. De quo an de-
beant dari an nō. no. de testa. Haynal.
in glo. ⁊ ita ⁊ suꝑ ea. cū remis. Sȝ in eis
ꝓcedūt isto mō. ꝙ primo ꝑs absens ci
ta᷑ ad ꝓcedendū ⁊ ꝓcedi videnduȝ in
causa hmōi ꝓut de iure debeat ꝓcedi.
Et si ꝑtes in hmōi termino cōpareant
ꝓducit appellās suā appellatōeȝ ⁊ alia
iura ⁊ munimēta fundātia iurisdictōeȝ
iudicis appellationē. videlicet faciēda.
ad deuolutionē cause. Quib⁹ ꝓductis
cite᷑ ꝑs. vel si est p̄sens da᷑ sibi termi-
nus ad dicendū ⁊ excipiendū ꝯtra ap-
pellationē ⁊ alia ꝓducta. Deinde assig̃
tur termin⁹ ipsis ꝑtibus. videlicȝ appel
lanti ad iustificandū appellationē ⁊ im
pugnandū ꝓcessuȝ iudicis prioris. Et
ecōtra ipi appellato ad iustificandū ꝓ
cessum ⁊ appellatōȝ impugnandū. In
causa aūt appellatōis a diffinitiua sen
tentia serua᷑ ordo iuris sicut in princi
pali. q꞉ ibi articulus appellatōis non ē
seꝑatus a negocio principali. Et tūc sic
forman᷑ positōes ⁊ articuli. Positōes
⁊ articulos ⁊c̄. In primis ponit ⁊ ꝓba
re intēdit ꝙ pridē de anno tali corā tali
iudice p̄posito vel decano vel offic̄. in-
ter titiū actorē ex vna ⁊ semproniū su-
pradictos de ⁊ suꝑ domo vel fundo. vł
suꝑ tali debito ⁊ eius occasione ꝑte ex
altera questio fuit ⁊ causa i iudicio ver
teba᷑. Itē ꝙ p̄dictus iudex in cā hmōi
taliter qualiter ex obrupto ⁊ iure ⁊ iu-
diciario ordine p̄termisso ꝓcedens cā
ad plenū non examinata. nec ipo T.
vocato sn̄iam diffinitiuā. si ita nūcupa
ri mere᷑. tulit ꝓ p̄dicto Sempronio et
ꝯtra Titiū antedictū. ꝑ quā eundē Ti-
tiū eidē sempronio ad petita ꝯdēnauit
vel ꝑ quā absoluit eundē sempronium
ab impetitōe Titij supradicti. Eidē eti
am Titio silentiū imponēdo ꝑpetuuȝ
suꝑ petitis ꝑ eū imponēdo ꝑperā ⁊ ini
que. Itē ꝙ ab eadē sn̄ia tanq꜄ iniq̃ ⁊ in-
iusta ꝑperā ⁊ inique lata fuit ꝓ ꝑte ipi

as titij in scriptis infra .x. dies vel in cō
tinēti priusq̄ȝ iudex ad act⁹ alios se di-
uerteret. ꝛ eo adhuc sedēte ꝓ tribunali
viua voce apud acta ad sedē aplicā. vel
ad dn̄m ep̄m vel archiep̄m ꝛc̄. ꝛ ipius
curiā appellatū aplicq̄ȝ petiti tp̄e ꝯgruo
ꝛ recepti. Itē q̄ p̄dictus titi⁹ appellās
ꝛc̄. vt in forma p̄cedēti i alia positione.
Itē q̄ de p̄missis ꝛc̄. Et si post sniaȝ vel
appellatōȝ interpositā ꝑ iudicē vel ad-
uersariū in negocio aliq̄d est attempta
tū in preiudiciū appellātis ꝛc̄. De h̄ eti
am in articulis. Et pōt sic formari arti
culus. Positōes ꝛ articuli qn̄ aliq̄d
attemptat in p̄iudiciū appellātis. Iteȝ
ponit q̄ post sniam latā vel appellatōȝ
interpositā iudex memoratus in nego
cio hm̄ōi in ipius appellātis p̄iudiciū
processit ad talē vel talē actū vl' in ip̄m
appellantē tulit sniam excōicatōis de
facto. vel p̄dictus aduersari⁹ appellat⁹
ip̄m appellantē domo vel fundo p̄di-
cto. ꝛ ipius possessione spoliauit. vt su-
pra in alijs formis.

Exceptōes appellati ꝯ appellantē

Appellat⁹ aūt p̄t se sic defēdere excipi-
endo contra appellationem. ꝛ ipaȝ im
pugnando hoc modo.

Procurator ꝓcuratorio noīe Sem
pronij appellāti excipiēdo ꝯ appellati
onē p̄tensaȝ Titij appellātis. Et eandē
appellatōȝ impugnādo ꝓponit ꝛ dic̄ q̄
ipa p̄tensa ipius titij appellatio nulla ē
ꝛ cassa ꝑ eo non est interposita infra .x.
dies vel interposita est ꝑ eum q̄ manda
tū non habuit appellandi. vel licet ab i
terlocutorio vel grauamine. vel etiaȝ a
diffinitiua ex interuallo sit appellatuȝ.
non tn̄ in scriptis ȝ verbo tm̄. Vel q2 li
cet fuerit interposita appellatio. apl'i tn̄
infra tp̄s ꝯgruū petiti non fuerunt nec
recepti vel ipa appellatio iusto cessan-
te impedimento infra terminū talem a
iudice statutū vel infra annū non est ꝑ
appellantē prosecuta. Vn̄ iurisdictiōe
et dispositione deserta est appellatō de-
relicta ꝛ dimissa. ꝛ causa ipa corā prio-
re iudice tractāda ꝛ finiēda. vel snia dif
finitiua executioni debite demādanda
Vel licet sit appellatū. ipa tn̄ appella-
tio ex falsa ꝛ frustratoria causa ē omis-
sa. ꝛ male ac iniuste interposita. Et per
priorē iudicē bene ꝛ iuste processum ex
tali vel tali cā. Quare petit procurator
p̄dictus noie quo supra. quatenus pro
nuncietis. decernatis ꝛ declaretis p̄di-
ctā appellatōȝ p̄tensam ex causis p̄mis
sis fuisse ꝛ eē irritā. nullā ꝛ inanē. vl' de
sertā derelictā ꝛ dimissaȝ. vel ꝑ dictū ti-
tiū male ꝛ friuole appellatū. Et ꝑ iudi
cem a quo bn̄ ꝛ legittime processuȝ vl'
iuste pronunciatū ꝛ interlocutū. Ipsa-
q̄ȝ asserta appellatōe nō obstāte p̄dictū
iudicē priorē sua posse ꝛ debere iurisdi
ctōe vti ꝛ procedere in p̄cipali. vel sen
tentiā p̄dictā fuisse ꝛ eē executōi demā
dandā ꝛ ip̄m appellantē eidē appella-
to in expēsis legittimis ꝯdēnandū. atq̄ȝ
ꝯdēnetis iusticia exigēte. saluo iure cor
rigēdi. addēdi mutādi. diminuēdi. vt ē
moris. Et tm̄ de appellatōib⁹ ꝛ p'lib⁹
alijs dicta sufficiāt.

Incipit tractatus presumptionum.

Resumitur cō
tractus simulat⁹ sine aliq̄
probatōe his casib⁹. Pri-
mus int' p̄rem ꝛ filiū. ff. de
proba. l. q̄ testamētū. Scd̄s inter mari
tū ꝛ vxorē. ff. de dona. int' vi. ꝛ vx. l. qn̄
tus muci⁹. ꝛ. l. si spōsus. §. certa. ꝛ. l. iij. §
j. C. d̄ ꝯhē. emp. ꝛ vē. Terti⁹ē de aucto-
ritate p̄stāda. l. vlt. §. sine dn̄o. Alij reco
ligunt in. l. ꝑ diuersas. C. mādā. ꝛ. l. ab
Anastasio. q̄ loquunt' de cessiōe fraudu
losa. Et qd̄ dictū ē in vxore pōt etiā di-
ci de yconomo. ꝛ h̄ ex lra quā hēm⁹. C
ꝯ epi. ꝛ cle. aut'. legitimā. Ibi d' in glo.

et in tex. q̄ ea que ꝯstant ep̄m acquisiuisse ante episcopatū. ⁊ q̄ in iure successionis vsq̄ ad quartū gradū habuit q̄ de illis disponere pōt. de alijs acq̄sitis ipius ep̄atus non ꝫ remanēt eccl'ie. Et dicit glo. ad quartū gradū. q̄ꝛ vltra p̄sumit q̄ affectōe eccl'ie ⁊ non affectōe cognatōis vel agnitōis acquisiuisset. hoc idē est in alijs clericis. Idē est in administratore qd̄ in yconomo eadē rōne. q̄ꝛ q̄libet ꝑcurator tutoꝝ aut alius negociatoꝛ seu negociū gerēs alteri⁹. si acquirit p̄sumit de bonis que in manib⁹ habuit acq̄siuisse. nisi ꝯtrariū doceat. vid̄ etiā in ca. inquirendū de pecu. cle. i tex. ⁊ glo. q̄ etiā res emptas p p̄latū poterit vēdicare sibi. licet sue sunt. si p̄latus emit etiā eas etiā noīe ecclesie. q̄ꝛ de bonis ⁊ pecunijs eccl'ie p̄sumunt empte. vide etiā glo. in defensionis facultas. C de iure fisci. li. x. q̄ delegatus etiā nō visis allegationib⁹ delegati ad aliquā ꝓuinciā regendā deputati pn̄t tollere ea que delegatus superlucratus est vltra debitum. vt ibidem.

Presumit ignorātia nisi ꝓbet scia. ff. d̄ ꝓba. l. ver⁹. C. d̄ ep̄is audiēdis. l. si legibus. C. qui milita. non pn̄t. l. sup his. ⁊ ad terculia. l. ac si.

Presumit aliquē h̄re bonā famā. C. q̄ milita. nō pn̄t. l. sup seruū. C. de p̄scrip. lon. tem. x. vel. xxx. ānoꝝ. l. sup longi.

Presumit aliq̄s viuē nisi ꝓbet mortu⁹ C. d̄ dona. int vi. ⁊ vx. l. si vn⁹. ⁊ aut. hodie. C. d̄ cap. ⁊ postliminium reuersis. l. nec nos.

Presumit aliq̄s sane mēt' fuisse. nisi ꝓbet ꝯtriū. C. d̄ codicil. l. nec codicillos.

Presūit ⁊ oī tp̄e bon⁹ q̄ semel fuit bonus. ff. de re mili. l. nō oīs. §. a barbaris ⁊ sic ex vita p̄cedēte p̄sumit ꝓ pn̄te siue in bonū siue in malum.

Presumit oī tp̄e mal⁹ q̄ semel mal⁹. ff. de accusa. l. si cui. §. eisdem

Presumit spōtanea volūtas nisi ꝓbet coacta. C. qd̄ met⁹ cau. l. ij.

Presumit idign⁹ officio oꝛdiat⁹ inuit⁹. C. de epi. ⁊ cleri. l. si quēq̄.

Presumit falsari⁹ si suspecta scriptura vtat in iudicio vt fidē apponat. C. d̄ ꝓba. l. iubemus.

Presumit q̄ miles pecuniā nō recipiet mutuo. C. de epi. ⁊ cle. l. si. quēq̄. nisi in castrēsis negocijs. C. ad mate. l. fi. Et est p̄sumptio iuris ⁊ d̄ iure. quāq̄ non admittit ꝓbatio in ꝯtrarium.

Presumit patrē ⁊ matrē voluisse reseruasse eis vel alteri ꝓ eis acq̄sita nisi specialiter in aliū trāspon̄at. C. de scōis nuptijs. antenti. nunc.

Presumit ⁊ frēm bona castrēsia voluisse ꝑtinere frī relinquēdo sibi bona paganica. C. de testa. mili. l. j.

Presumit mulierē stipulatā fuisse dotē sibi retinere cū extrane⁹ dederit ꝓ ea nisi extrane⁹ dotē sibi reddi spēalit fuerit stipulat⁹. C. de rei vxo. ac l. j.

Presumit aliquē possidere q̄ sub imagine alteri⁹ ꝑsone possidet quē suppo͂suerat. C. de distrac. pig. l. ⁊ q̄ sub.

Presumit q̄ aliq̄s sit idōe⁹. nisi ꝓbet ꝯtriū. de seru. in oꝛ. faci. ca. j.

Presumit ꝓpter naturalē affectū q̄ filius voluerit in continēti patrē liberare quem voluerit esse liberatū ab actu tute. ff. de liber. legi. l. aurelius. §. Titius. testamen.

Presumit rōne ꝓximitatis. C. d̄ dona. l. censualis

Presumit ꝯ aliquē ex posterioꝛi actu. ff. ad. l. iuliā de adul. l. si q̄s. ⁊ ibi ē p̄sūptio violēta. sic ē ꝯ ꝯfessum ⁊ ꝯuictum.

Presumit aliquē habuisse animū occidendi. ꝑcutiendo aliquē. nisi ꝓbet contrariū. C. ad. l. coꝛneliā de sicca. l. j. ⁊. ff. co. ti. l. j. §. diuus. Et p̄sumptio debꝫ eē de p̄senti ad p̄teritum

Presumit aio iniuriādi aliquē dixisse v̄ba q̄ vident inuidiosa nisi ꝓbet ꝯtriū C. de iniu. l. si nō ꝯuicij.

Presūit̃ aliquē fuisse filiū mariti na tū ex vxore viri ꝛ ea p̄nte exn̄te ꝛ ecōuerso

Presumit̃ ꝯ filiū si pr̄ fuit absens p decē ānos.ff.q̄ sui vl̃ alieni iuris.l.filium.

Presumit̃ suspect⁹ q̄ opas gerit inuito §.j.ff.de pcu.l.que oia.

Presumit̃ ꝙ potēti nō sit facta iniuria niē apte pbet̃ impotētia.ff.qd̄ metus cau.l.nō est verisimile.

Presumit̃ aliquē acqeuisse snie q̄ i mlt̃is casib⁹ facit qd̄ ptinet̃ in snia.ff.famili.herci.l.quedam.

Presūit̃ acqeuisse snie q̄ dilatōez petit ad soluēdū.C.de re iudi.l.ad solutionē

Presumit̃ agere ꝛ petere iudiciū p̄ris q̄ ab heredib⁹ aliquē emit vel pduxit ꝛ silia fecit.ff.de inoffi.testa.in.l.fi.

Presumit̃ aliquā eē vxorē nisi pbet̃ ꝯtriū.ff.de ritu nup.l.in libere.ꝛ in.c.illud de presumpt̃.

Presumit̃ aliqs bon⁹ si nat⁹ est de progenie bona ꝛ ecōtra.ff.de redibitio.l.si seru⁹.§.q̄ mācipia vendunt.

Presumit̃ vxorez hr̄e acq̄sita de bonis mariti.nisi pbet̃ ꝙ aliūde habuit.ff.de dona.int̃ vi.ꝛ vx.l.q̄ntus mucius

Presumit̃ ꝙ sibi puidere.al's pspicere velit q̄ ea pditōe dotem dedit vt sibi redderet̃.etiā in illū casū q̄ fuit exp̄ssi⁹.nisi ꝯriū pbet̃ p mulierē.ff.de pdi.causa data.l.si extraneus

Presumit̃ inuit⁹ nisi pbet̃ volēs se fecisse q̄ oia bona sua alienauit.ff.de seruitu.p̄dio.vrba.l.inuitū.

Presumit̃ ꝙ vsure sūt pmisse q̄ lōgo tēpe sunt solute.ff.de vsu.l.cū de in rem.

Presumit̃ debitor liberat⁹ q̄ hʒ istrumtū debiti cācellatū vel incisuz.ff.de solut̃.l.si cyrographū.

Presumit̃ mulierē ex alio cōcepisse q̄ post mortē viri vltra.xj.mēses pepit.in aut̃.de resti.ꝛ ea q̄ pit.xj.mēse post viri mortē.§.mulier. Hec tū p̄sūptio fit de p̄nti ad p̄teritū.ꝛ part⁹ d̄r viri defūcti q̄ post mortē ipi⁹ nascit̃ Auicēna fen.xxj. dic̃ in septimo pit ꝛ viuit.in.xij. morit̃. in.ix. viuit.i.x.morit̃.ḡ mulier piēs viuū in.viij. vl̃ post.xj.mēsem a tpe met pcubit⁹ nō est me⁹ ꝛ vide glo.i dicta auten.in.§.mulier.vbi nota.pfecto ꝙ nō solū nō est me⁹ q̄ post.xj.mēsez nascit̃. ꝫ etiā q̄ post decē mēses q̄rta vl̃ q̄nta die xj.mēsis nascit̃. Nā mulier p.x.mēses ꝛ duos dies pōt filiū in ventrē portare ꝛ nō plus. Et no.etiā ꝙ plus q̄ⁿ sex mēses portet ꝛ optimū ē nature ꝙ tāto tpe portet vide p isto.l.septimo mense.ff. de sta.ho.

Presumit̃ de p̄terito ꝯ p̄n̄s. vt colligit̃ ff.q̄bus mōis pig.vl̃ ypo.sol.l.sic.§.supuacuū. Nā sic est ꝯ aliquē i suo bn̄ficio pseruādo.ff.de inoffi.test.l.papinianus.§.meminisse.

Presumit̃ ꝙ res filij sunt p̄ris.C.de pba.l.siue possidetis

Presumit̃ oia solēnit̃ acta i instrumēto p̄missa.insti.de inuti.stipu.§.si scriptū

Presūit̃ ꝙ aliqs q̄ sit ppetuo furiosus q̄ i furore est.C.de vsufru.l.ambiguitatez.

Presumit̃ donatōz factā añ mr̄imoniū fuisse factam tpe matrimonij.ff.de iure doti.l.si res

Presumit̃ aliquē pactū fecisse d̄ pignore nō petēdo si de pecūia pact⁹ est.ff.q̄bus mōis pig.vel ypo.sol.l.soluit̃

Presumit̃ infantē p̄ mortuū q̄ⁿ ipe et mr̄ i naufragio portus sunt mortui.ff. de pac.dota.

Incipit sūma mgr̄i Dominici de ciuitate Visentina.q̄liter notarij archiepoꝝ ꝛ epoꝝ debeant notarie officiuz exercere.

Omne datū optimū ꝛ oē donū pfectū desursu' est pcedēs a p̄re luminū Cū reuera oīs sapia honor facultas v̄tus ꝛ ptās mēoria ꝛ intellect⁹ ꝛ cetera bona q̄ p humanū gen⁹ regunt̃ ab illo

ꝓcedunt patre q̃ creauit ex nihilo vniuersa. Ea ꝓpter siquidē vt p̄terita ⁊ pn̄tia reducant ad capacitatis memoriaȝ in futura. Cum inter cetera bona ⁊ virtutes xp̄i in sacris scripturis memoria q̄plurimū cōmendat. cum dicat Sen̄. Inter humane nature cōmoda nil dignius memoria reperitur in xp̄i nomine ⁊ in eiusdē gr̄a q̄plures doctores periti a iuriscanonici ⁊ ciuil' existent clipeo p̄muniti. ⁊ nō ignorent prudēter ac discrete tanq̄ʒ causarū defensores aduocationis officiū exercere. ⁊ tanq̄ʒ magistri doctores iudices ⁊ iuriscōsulti causas cum maturitate debita terminare. non tn̄ quendā certū verboꝝ modū rōe cursus ⁊ ẜm dictaminū materiā tanq̄ʒ practicā ꝓpter verboꝝ dissuetudinē sciunt aliquatenus ordinare. Cū nōnulli in stilo dictaminis quadā verboꝝ ꝓlixitate subam siue naturā rei sue minime cōtingentem. alij vo ímproprie. alij autē impfecte. q̃ arengas volūt pendere. alij etiā inducūt q̄plurimas nouitates. Idcirco ego Dn̄icus dominici oriund⁹ d̄ ciuitate Visentina in arte dictatoria discipulus discreti viri dn̄i Johannis seuerini boñ. me. quondaȝ archidyaconi calagoritañ. ⁊ thesaurarij visentini qui p spacium tp̄is ⁊ cōtinue circa officiuȝ notarie cum diligentia maxima fui solicitus ⁊ attentus. Nō siłitudinarie. nō metaphorice. nō p allegoriā. nec diffuse sed plane ⁊ ꝓprie. Licȝ in scia memoria ⁊ intellectu insufficiens existam. nō tn̄ sapientū ⁊ peritoꝝ eruditōne. q: videt quedā impossibilitas nature. vt dicit canon. Superuacuis laborat impendijs qui solem facibus nititᷣ adiuuare. Sed ad instructōem quorundaȝ nouicioꝝ in arte dictatoria discere volentiū ⁊ ꝓdesse quādā breuē summā ẜm quaȝ notarij archiep̄oꝝ ⁊ ep̄oꝝ debent notarie officiū exercere. ⁊ alias etiā lr̄as incipiendo p ordinem in hoc breuissimo volumine cōpilabo.

Explicit ꝓhemiū.

Incipiūt capitl'a archiep̄oꝝ ⁊ ep̄oꝝ.

Primo sequit forma lr̄arū in causa pecuniaria.

Sequit ⁊ alia qn̄ rector spoliat clericuȝ suo p̄stimonio.

Alia citatio ꝯ̄ prochianos denegantes soluere decimas oblatōes ⁊ alia sua iura rectori.

Alia citatio ꝯ̄ rectorē recipientē ad diuina prochianos alterius eccle.

Alia citatio cōtra subditos prauitateȝ vsurariā exercētes.

Citatio in causa m̄rimoniali qn̄ vir diuertit ab vxore sua ⁊ ꝯtraxit defacto cū secunda.

Citatio in cā m̄rimoniali qn̄ vir nō vult cohabitare vxori.

Citatio i cā m̄rimoniali qn̄ emanat ad instantiā vxoris ꝓ eo q̄ ē affinitas inter ip̄m ⁊ virum.

Citatio in cā m̄rimoniali eo q̄ vir propter impotentiā ꝑpetuam non cognouit vxorē cum p triennium cōtinue cohabitauit eidem.

Alia citatoria sup adulterio cōmisso.

Snia lata ꝓ m̄rimonio sepando q̄tum ad cohitatōȝ thori occasiōe adulterij.

Snia diffinitiua ꝓ m̄rimonio lata qn̄ secundū m̄rimoniū defacto cōtractuȝ decernit esse nullum.

Snia ꝓ m̄rimonio lata.

Snia diuortij lata inter virū ⁊ vxorem ꝓpter viri impotentiā coeundi.

Snia diuortij lata inter virū ⁊ vxorem ꝓpter affinitatē.

Qualr̄ ap'li ꝓcedūt qn̄ in cā m̄rimoniali vel al's a snia finali vel interlocutoria appellatur.

Forma excōicatōis q̄liter ꝓcedat ꝯtra ꝯtumaces nolētes corā iudice cōparere cū sibi ꝯstat te cōtumacia.

Alia forma excōicatōis cū nō ꝯstat de cōtumacia.

Expliciũt capitl'a archiepoꝝ ⁊ epoꝝ

Incipiunt eple ⁊ phemia super gratijs faciendis.

Primo sequit̃ forma spãlis lr̃arum citatoriarũ in causa pecuniaria.

Nicolaus miseratione diuina vniuersal' bonoñ. episcop⁹ dilecto suo A. de M. salutem ⁊ benedictiõem. Querelam accepimus ad instantiã B. mercatoris continentem q̄ A. de M. cã mutui seu depositi vel alicuius contract⁹ xx. lib. denarioꝝ monete sibi soluere teneatur. ⁊ idem dictas libras soluere recuset. lz terminus in quo ipsas libras soluere debuit sit elapsus. Quocirca p̄sentiũ tenore mandamus quatenus dicto A. ex pte nostra dicatis. q̄ si ita ẽ cũ p̄fato mercatore amicabiliter se cõponat. vel a receptione p̄sentiũ vsq̄ ad. xv dies. quẽ sibi pemptoriũ terminuz assignamus. coram nobis compareat sup his facturus ⁊ recepturus qd̄ ordo dictauerit rõnis. Alioquin in dicta causa put iuris fuerit pcedemus q̄ si dies cõparitionis vel litigij in diez ceciderit feriatam. cõpareat in sequenti non feriata. De citatione vo ⁊ diei assignatiõe. et de his que circa hoc geritis nos certos p vr̃as lr̃as faciatis. Datũ ⁊c.

Sequit forma ꝙ rector spoliat cleri-
cum suo prestimonio.
Icolaus mis.ꝛc̄. dilecto suo ꝛc̄.
n Accedens ad p̄ntiam nr̄am A.
lator p̄ntiū nobis exposuit con
querendo. ꝙ vos quodā suo p̄stimonio
qd̄ se in dicta ecc̄ia canonice asserit obti
nere auctoritate ꝓpria spoliastis. Quo-
circa mandamus quatenus si est ita di
ctū prestimoniū cum fructibus inde ꝑ
ceptis restituatis. vel a receptione p̄n-
tium vsq; ad octauū diem quez vobis
ꝑempt. terminū assignamus cōpareatis
facturi ⁊ recepturi coram nobis vt su-
pra in ꝓrimo. ꝙ si dies comparitōis vl̄
litigij ꝛc̄. Datū ꝛc̄.

Alia citatio in ꝑte generalis ⁊ in ꝑte
specialis.
Ectori ecclesie ꝛc̄. Veniens ad
r nos C. rector de P. ⁊ nobis gra
uiter est conquestus ꝙ vos sup
quādā pecunie quantitate iniuriam inl
eidē pro vr̄o libito voluntatis. Iccirco
vobis. N. q. si est ita sup p̄missis cum
eodē amicabiliter cōponatis. vel a rece
ptione p̄sentiū ꝛc̄. vt supra. Datū. ꝛc̄.

Alia citatio cōtra ꝑrochianos dene-
gantes soluere iura. decimas. oblatōes
⁊ alimenta suo rectori.
Icolaus mis.ꝛc̄. dilectis filijs su
n is ꝑroch.ꝛc̄. D. ecc̄ie. Johannes
rector eiusdez ecc̄ie nobis grauit
cōquerendo mōstrauit ꝙ vos ꝯtra deū
⁊ iusticiam. decimā. oblatōes. mortua-
ria. ⁊ quedā alia iura sibi soluere dene-
gatis ꝓ vr̄o libito voluntatis. Vn̄ N.
vobis. quatenꝰ si est ita eidē de oībus p̄
missis plenarie respōdeatis. Alioquin
vos N. ꝑut nr̄is lr̄is in mandatis tra
didimus. canonica monitōe p̄missa ad
soluendū de p̄missis ꝑ censurā ecc̄iasti
cam compellet. Si v̄o creditis aliquā
iustam cām habere ꝑ quam sibi predi-
cta iura non debeatis. N. quatenus a
receptōe p̄sentiū ꝛc̄. vt supra.

Alia citatio cōtra rectorē recipientem
ad diuina ꝑrochianos alterius ecc̄ie.
Icolaus mi.ꝛc̄. dilecto filio suo
n F. rectori J. ec. de S.ꝛc̄. Johan
nes rector N. ecc̄ie nobis gra-
uiter cōquerendo mōstrauit ꝙ vos au-
ctoritate ꝓpria contra deum ⁊ iusticiaz.
⁊ in p̄iudicium suum non modicū tan
q̄ raptor mittens falcez in messem alie
nam ꝑrochianos suos recipitis ad diui
na. eisdē etiā ministrando ecc̄iastica sa-
cramenta. Quocirca mandamus vob
quatenus si ita est eidem de tanta iniu
ria plenarie satisfaciatis. Alioquin a re
ceptione p̄ntium ꝛc̄. vt supra.

Alia citatio ꝯtra subditos prauitatem
vsurariā exercentes.
Icolaus mise.ꝛc̄. mercatori de
n P.ꝛc̄. Querelam latoris p̄senti-
um recepimus continentē ꝙ cū
ip̄e vobis quandā possessionez ꝓ certa
quantitate pecunie pignori obligasset.
vos nō vultis eidē p̄dictā possessionem
restituere cuz de sorte p̄dicta ꝑ fructus
redditus ⁊ possessionē ipsius sitis vt as-
serit iam contenti. Vn̄ vobis cōsulimꝰ
⁊ mandamus quatenus facta cōputa-
tione de his que ex fructibus ⁊ redditi
bus dicte possessionis hactenus recepi
stis dicto X. prefatā possessionē ⁊ quic-
q̄d vltra sortez recepistis restituatis. cū
non deceat seruos xp̄i tanq̄ hereticos
vel iudeos alimēta sua acquirere ꝑ vsu
rariam prauitatem. Alioquin ꝛc̄. vt su-
pra.
Citatio in causa mr̄imoniali quādo
vir diuertit ab vxore ⁊ contraxit defa-
cto cum secunda.

n Icolaus mis. &c. dilecto suo T. rectori &c. Veniens ad nos G. latrix pñtium nobis exposuit cõquerendo q cum G. de H. quem suum maritũ asserit. & ipsa in facie eccie p verba de pñti ad inuicem mrimoniũ ꝯtraxissent. Idem Jo. tanq̃ sue salutis immemor diuertit ab eadem & cõtraxit matrimoniũ cum secunda muliere de facto. cum de iure non possit. Qua re petit a nobis G. pdicta sup pmissis fieri iusticie complementũ. Unde mãdam⁹ vobis quatenus pdictũ G. & aliaz cũ qua postmodũ vt asserit de facto contraxit auctoritate nr̃a citetis vt die tali quem eis pemptoriũ terminũ assignauimus nr̃o cõspectui se psentent. vt inter ipsos qd iustũ fuerit decernat. Alioquin &c. Mandamus vobis nihilomin⁹ auctoritate pdicta q testes quos vtraq̃ pars pducere voluerit ad suam intentiõem pbandam adueniendũ & phibendũ coram nobis veritati testimoniũ p censuram eccīasticã cõpellatis. Datũ &c.

Citatio in cã mrimoniali qñ vir non vult cohabitare vxori.

n Icolaus mis. &c. rectori &c. Veniens ad nos M. mulier latrix psentium nobis exposuit cõquerendo &c. vt in primo vsq̃ ad cõtraxit. Unde M. vobis quatenus pfato M. dicatis si est ita dicte M. tanq̃ vxori legitime cohabitet. & eã maritali affectione ptractet. Alioquin ipm auctoritate nr̃a citetis vt die &c. vt supra.

Citatio viri in causa mrimoniali qñ emanat ad instantiã vxoris p eo q ẽ affinitas inter ipm & vxorẽ.

n Icolaus mise. &c. rectori &c. Accedens ad pñtiam nostram P. mulier latrix psentiuz nobis insinuauit dicens. q cum ipsa P. & maritus suus B. per verba de pñti & in facie ecclesie mrimonialiter contraxissent. & postmodũ matrimonio cõsũmato inter ipsos p carnalem copulam multorũ relatione intellexit q dictus marit⁹ suus consanguin eam suam carnaliter cognouerat añq̃ ipsam P. duceret in vxorem. Quare dicta mulier petijt a nobis super hoc salubriter pnideri. Unde mãdamus vobis quatenus pfatuz B. maritum suũ ex parte nostra citetis. vt die tali quẽ sibi &c. Mandantes vobis notario q aucte nr̃a testes quos dicta mulier &c. alioquin &c.

Citatio in causa matrimoniali eo q vir propter impotentiã ppetuaz nõ cognouit vxorem. & sibi p trienniũ ꝯtinue cohabitauit.

n Icolaus mise. &c. dilect. &c. Veniens ad nos K. mulier latrix psentium nobis conquerẽdo mõstrauit q cum tu & ipsa in virum & vxorem publice in conspectu eccie p verba de pñti vos adinuicem receperitis & iã p trienniũ insimul cohabitaretis. tu pter tuam impotentiã ppetuaz sibi nõ reddidisti debitũ coniugale. lz ipsa quãtum in ea fuerit ad mrimoniũ ꝯsũmandũ daret opem & operam iuxta posse. Verum cum eadem mulier publice asserat coram nobis q vult esse mater & filios pcreare. Mandamus quaten⁹ tibi die tali quem tibi pempt. terminum assignamus coram nobis compareas. vt inter te & ipsam quod iure fuerit decernatur. Alioquin &c. q si dies iuri. &c Datũ &c.

Alia citatio sup adulterio cõmisso.

n Icolaus mis. &c. mlieri &c. Veniens ad nos K. maritus tuus lator psentium nobis exposuit conquerendo viua voce q tu diabolo instigante tue salutis tanq̃ nephandissima femina imemor adulteriũ cõmittendo. maritalem thorũ non erubuisti irreuerẽter ac turpiter maculare. vtpote cum & te in thoro pprio solaz cũ solo inuenerit adinuicẽ ꝯmiscẽtes. Quare

nobis humiliter supplicauit vt propter
tantum ⁊ tamgraue obꝓbriũ ⁊ enor-
me delictum te iuxta sanctões canoni-
cas puniremus. petente a nobis cũ in-
stantia vt dignaremur te a sui thori cõ-
sortio separe. Quia võ nec ipi nec ali-
cui possumus nec debemus iusticiã de
negare. N. tibi. q. a receptiõe pñtiũ die
ꝛc. quem tibi pempꝫ. terminũ assigna-
mus ꝛc. iusticiã factura ⁊ receptura ꝛc.
Alioqn ꝛc. Datum ꝛc.

Sententia lata ꝓ matrimonio separando
q̃ntum ad cohabitatõem thori occasiõe
adulterij.

i N nomine dñi Amen. Cum L.
de tali loco lator pñtiuz coram
nobis J. mis. ꝛc. vxorẽ suam de
adulterio citasset. lite coram nobis int
ipos legitime cõtestata receptis testib⁹
⁊ eoꝝ dictis in pñtia ꝑtium publicatis
attestatõibus ⁊ auditis hincinde ꝓposi
tis habito ꝯsilio peritoꝝ. Quia dictus
L. legitime ꝓbauit qd̓ se in dicta causa
obtulit ꝓbaturũ. nos in scriptis hmõi
inter p̃fatos L. virum ⁊ N. vxorẽ q̃ntũ
ad cohabitatõem diffinitiuaz sniam di
uortij duximus ꝓferendã. Lata ⁊ lecta
fuit hec snia in scriptis in tali loco ⁊ ta
li die. Si võ non ꝓbatur in scriptis ꝓ-
nunciamus dictam mulierẽ adulteriũ
minime cõmisisse. ⁊ ipam ex crimie qd̓
ei falso modo impingitur volumus eẽ
saluam.

Sentẽtia diffinitiua lata ꝓ matrimo
nio quando secunduz matrimoniũ de
facto cõtractum decernitur esse nullũ.

i N nomine domini amen. Cum
N. ⁊ P. mulieres coraz nobis
N. miseratione diuina ꝛc. H. si
bi in virum peterent adiudicari pro eo
q̃ vtraq̃ dicebat se cum eodem ꝑ ver-
ba de p̃senti mr̃imoniũ contraxisse. lite
coram nobis suꝑ hoc legitime cõtesta-
ta. prestito de veritate dicenda ab vtra-
q̃ ꝑte iuramẽto receptis testibus ⁊ hinc
inde eorũ attestationibus in presentia
partium publicatis. auditis etiam que
partes proponere voluerunt cõmuni-
cato consilio peritoꝝ prefatum N. in
scriptis adiudicamus in virum prefate
B. mulieri. mandantes dicto viro vt ei-
dem mulieri legitime cohabitet ⁊ eam
maritali affectõe pertractet. decernẽtes
vt inter p̃fatum H. ⁊ P. mulierez non
matrimoniũ quod fuit postmoduz de
facto cõtractum sed potius concubina
tum extitisse. dantes eidez mulieri si si-
bi placuerit licentiam cum aliquo cõ-
trahendi domino concedente. Lata in
scriptis fuit hec sententia ⁊ lecta publi
ce. die tali ⁊ tali loco ꝛc.

Sententia diuortij inter virum ⁊
vxorem propter impotentiam coeun-
di.

i N nomine domini Amen. Cuz
E. mulier latrix p̃sentium corã
nobis mis. ꝛc. peteret separi a vi
ro suo cui per trienniũ continue coha-
bitauit. ꝓ eo q̃ ipa dicebat eundẽ virũ
suũ impotentẽ ad reddendũ ei debitũ
cõiugale cum desideret esse mater ⁊ fi-
lios ꝓcreare. lite coram nobis legitime
contesta. p̃stita ab vtraq̃ ꝑte de veritate
dicenda iuramento receptis testibus. ⁊
eoꝝ attestationibus diligenter examia-
tis ⁊ publicatis. auditis in allegando
hincinde ꝓpositis habito consilio peri-
toꝝ in scriptis tulimus sniam diuortij
inter eos. Dantes vtriq̃ si eis placuerit
cum alijs licentiã ꝯtrahendi. Lata ⁊ le-
cta fuit hec snia in scriptis ꝛc.

Sententia diuortij inter virũ ⁊ vxo-
rem ꝓpter affinitatem.

i N noie dñi Amen. Cuz K. mu-
lier coram nobis J. mis. ꝛc. pe-
teret se separi a viro suo. ꝓ eo q̃
vt ipa dicebat dict⁹ vir cognouerat car-
naliter consanguineaz suam dicte mu-
lieris anteq̃ cuz dicta muliere mr̃imo-
niũ ꝯtraxisset, lite corã nob ꝛc. Habito

consilio peritoꝝ diffinitiue ꝓnũciamꝰ
in scriptis. nullũ matrimoniũ inter ip-
sos fuisse de iure ꝯctũ. Lata ⁊ lecta ⁊c̃.

Qualiter apl'i ꝓcedunt in causa mr̃i
moniali vel a sñia alia interlocutoria.

s Anctissimo i xp̃o pr̃i ⁊ dño. dño
N. sacroscte romane eccl'ie sũ-
mo pontifici J. licet indignus.
N. ep̃s cuꝫ sũma reuerẽtia pedũ oscu
la btõꝝ in causa mr̃imoniali q̃ inter D
virũ ex vna pte. ⁊ E. mulierẽ ex altera.
corã nobis extitit ventilata ꝓ muliere
sñiam tulimꝰ quã iuste credimꝰ esse la
tã. a qua sñia ex pte viri p̃dicti ad se. ap.
extitit appellatũ in hunc modũ. In no
mine dñi amẽ ⁊c̃. ponẽdo totã appella
tionis formã deferẽtes eidẽ has nr̃as
lr̃as patentes nr̃o sigillo sigillatas pro
apl'is sibi duximꝰ ꝯcedẽdas. Data. ⁊c̃.

Forma excõicatõis qualiter ꝓcedat
ꝯtra cõtumaces nolentes coraꝫ iudice
cõparere cum cõstat de cõtumacia.

i Ohãnes mis. ⁊c̃. rectori ⁊c̃. Ve
nicẽs ad nos Z. lator p̃ñtiũ nob
exposuit ꝯquerendo q cuꝫ N.
de T. p nr̃as litteras citaret vt cõpare-
ret corã nobis sibi ⁊ suis petitionibus
responsurus ꝓ eo q vt dicebat sup qua
dã re iniuriabat eidẽ. ⁊ cui dies. c. ꝓ ter
mino pemp. fuerat assignatus. quo co-
rã nobis cõparere deberet. Et cum di-
ctus lator ipa die cõparuit corã nobis
⁊ etiã sequenti petẽs a nobis vt ꝯtra ip
sum aduersariũ tanq̃ꝫ cõtra ꝯtumacem
ꝓcedere deberemus. Sꝫ q2 nobis nõ
constat vtrum ad ip̃m citatio nostra p
uenerit N. vobis. q. sup hoc inquirat
diligentius veritatẽ. ⁊ si inueneritis ip
sum citatũ fuisse vt asserit denuncietis
eundẽ publice excõmunicatuꝫ. q2 nos
ip̃m ꝓpter suam contumaciã excõicati
onis duximus vinculo innodandum.

Qualiter excõicatus ꝓpter ꝯtumaci
am p̃stans cautionẽ de parendo iuri re
fusis sibi expensis debeat absolui ⁊ de
nunciari absolutus ⁊c̃.

i Ohãnes mis. ⁊c̃. dilecto suo vi-
cario ⁊c̃. Cũ occasione ⁊c̃. questi
onis q̃ coram nobis inter P. ⁊
J. ex pte vna. ⁊ H. de H. ex altera ver-
tit p̃dictus P. p nos excõicatus ꝓpter
suaꝫ ꝯtumaciã extitisset. Quia v̂o nũc
veniens p̃stitit cautionẽ de parendo iu
ri ⁊ refusit expeñ. aduersario dicto. ido
ip̃m a sñia excõicationis duximus ab-
soluendum. Vñ mandamus vobis. q.
dictũ P. in locis in quibus auctorita-
te nostra denunciastis excõicatũ denũ
cietis eadem auctoritate publice abso-
lutum. Datum ⁊c̃.

Qualiter sñia ꝓ mr̃imonio lata sit
executioni mandanda.

i Ohãnes mis. ⁊c̃. G. archiep̃o.
⁊c̃ Z. de H. que corã nobis con
querẽdo mõstrauit. q cũ in cau
sa matrimoniali que corã nobis int ip
sam ex vna pte. ⁊ J. virum suum ex al
tera extitit ventilata. ⁊ pro ip̃a muliere
sñiam diffinitiuã tulissemꝰ. ip̃e sibi co-
habitare ⁊ eam maritali affectõne tra-
ctare recuset. Quocirca vobis in virtu
te obediẽtie p̃cipiendo N. q. ipum J
monitione p̃missa ad cohabitandũ di-
cte mulieri tanq̃ꝫ vxori legittime ⁊ eam
maritali affectioe tractandũ auctorita-
te nostra p censurã ec. cõpellatis. Et ni
hilominus N. vobis. q. si sñias nr̃as
noluerit obseruare. eadẽ auctoritate ex
cõicetis eundẽ. ⁊ oẽs eidẽ cõicantes au
xiliũ ⁊ ꝯsiliũ impẽdentes. Datũ ⁊c̃.

Qualiter ep̃s debeat scribere p̃latis
⁊ vicarijs qñ vir diuertit ab vxore ⁊ est
vagabundus ⁊c̃.

v Niuersis sancte matris ecclesie
p̃latis ⁊ eoꝝ vicarijs ad quos p̃-
sens littera peruenerit. Johes mi
ser. ⁊c̃. Salutem ⁊ sinceram in dño cha
ritatem. Quia E. lator p̃sentium intui
tu dyaboli ac eiusdem p̃sumptuosa te-
meritate ⁊ p̃sumptione temeraria du-

ctus.ab vxoꝛe diuertens eidem coha-
bitare recusat. ꝛ al's est vagabundus p
loca discurrēs varia ꝛ diuersa. Ideo ro
gamus vniuersitatem vestrā quatenus
cum dictus E. inuentus fuerit in ptib9
vestris ipm ad cohabitandū dicte mu-
lieri tanq̄ vxoꝛi legittime. ꝛ eam mari
tali affectione tractandū p censuraz ec.
cōpellatis. Datum ꝛc.

Snia lata ꝓ causa pecuniaria sup oꝛ
dinatōe rei de qua agit ꝛ similiter cum
in eadē causa reus absoluit ab impeti-
tione actoꝛis.

Iohānes mis. ꝛc. Cum A. d N
peteret centū lib. thuroñ. ex cau
sa mutui vel depositi vel ex cau
sa alicuius obligationis vel alio ꝯtra-
ctu iusto mō. Tandē coꝛam nobis lite
legittime cōtestata ꝛc. receptis testib9.
ꝛc Et q2 inuenimus q a legittime pro
bauit q se obtulit ꝓbaturū dictum C.
ab impetitione dicti A. duxim9 absol-
uendū. Datum ꝛc.

Foꝛma qualiter eps ꝯuicinus debe-
at sequi sniaz sui coepi dimissoꝛia siue
commenð.

Reuerendo in xpo patri ꝛ amico
charissimo Z. epo benefrano I
eadē mis. ratisboñ. eps. Salutē
ꝛ sinceram in dño charitatem. Cum sit
iustum ꝛ rationabile ꝛ etiam in sacris
canonibus dicat q malefactoꝛes non
debeant de sua malicia commoduz re-
putare. Idcirco grauiter condolentes
significamus T. laicum in nostra dyo-
cesi rapinam ꝛ q̄plures excessus publi
cos ꝛ notoꝛios contra deum ꝛ iustici-
am ꝛ libertatem ecclesiasticā cōmisisse.
quē nos canonica monitione premissa
excōmunicauimus ꝓpter p̄fatus exces
sus ꝛ crimina ab eodem cōmissa. Ve-
rum cum ipe sententias nostras vilipē
dens non curet nobis ꝛ ecclesie nostre
satisfacere de tantis iniurijs ꝛ excessib9
iam cōmissis. Rogamus vos quaten9
dictas snias nostras publicetis. ꝛ facia
tis subditis vestris i ecclesijs vestre dyo
cesis publice nunciare diebus dñicis ꝛ
festiuis vt nos pinde vobis ad consimi
lia si ꝯtigerit teneamur.

Lra dimissoꝛia siue cōmendatoꝛia ꝓ
clericis se ad ptes alias trāsferentibus.

Uniuersis sancte matris eccl'ie p̄
latis ꝛ eoꝝ vicarijs. Johannes
mis. ꝛc. salutē ꝛ sinceram in do-
mino charitatem. Noueritis N. sacer
dotē nostre dyocesis p nos vl' p talē epi
scopum de licentia nostra ad sacerdo-
talem oꝛdinem fuisse promotum. Ve
rum cum idem sacerdos ad partes ali
as vt asserit ꝓpter necessitatem affecta-
uerit se transferre nobis humiliter sup
plicauit. vt ad hoc litteras dimissoꝛias
ꝛ licentiaz sibi concedere dignaremur
Nos vero ipius precibus inclinati ei-
dem non excōmunicato. non suspenso
nec alicuius irregularitatis quam nos
sciamus nota vel noxa resperso. predi-
ctas litteras ꝛ licentiam duximus con
cedendas. quem vniuersitati vestre p-
pensius cōmendātes. Rogamus qua-
tenus cum ipm ad partes vestras veni
re contigerit pmittatis in susceptis oꝛ-
dinibus in ecclesijs vestris liberaliter
ministrare ac diuina officia celebrare.
nos aūt quantum humana fragilitas
nosse sinit vobis de ipso laudabile te-
stimonium perhibemus.

Qualiter clerici extranei non recipi
antur in epatu sine lris cōmēdatoꝛijs.

Iohannes mis. ꝛc. dilectis suis.
Z rectoꝛibus. vicarijs ꝛ archip̄
sbyteris. ꝓcuratoꝛibus ꝛ ceteris
clericis ecclesiarum argeñ. ciui. ꝛ dyoc.
Salutem ꝛ bene. Quia nonnunq̄ q̄-
plures sacerdotes ꝛ excōmunicati alij
irregularitate. alij ifamia notati. alij in-
terdicti ꝛ suspensi ad ptes alias se trās-
ferūt absq̄ licentia dyocesani. qð cedit
ad multaꝝ animaꝝ piculū. Idcirco vo

bis in virtute obediẽtie ꝛ sub pena.ex-
cõmunicationis ꝑcipiendo N.q.nul
los clericos extraneos aliũde veniẽtes
in ecclesijs vr̃is ministrare vł diuina, ce
lebrare absq3 nr̃a speciali licentia ꝑmit
tatis. Alioquin tanq3 inobedientes fili
os vos grauiter puniem⁹. Datum ꝛc.

Lr̃a ꝑ quã ꝯcedit̃ ꝑsbytero aliũde ve
nienti q3 celebret in episcopatu.

i Ohãnes mis̃.ꝛc. Vniuersis re-
ctorib⁹.cõmendatorib⁹.vicarijs
archipꝑsbyteris ꝛ ceteris clericis
ꝑ Argeñ.ciuita.ꝛ dyoc̃.ꝯstitutis ad q̊s
pñs littera ꝑuenerit. Salutẽ ꝛc. Vidi-
mus ꝛ diligenter inspexim⁹ lr̃am reue
rendi patris dñi P.dei gratia Basilieñ.
epi.sub hac forma ꝛc. Nos vero ꝑfato
ꝑsbytero licentiã damus ꝛ cõcedimus
q3 in vestro dyoc̃.vel ciuitate vsq3 ad bi
enniũ tm̃ diuina officia celebrare.ita tñ
q3 ꝑnias ꝛ alia ecclesiastica sacramẽta
non possit ferre.nisi hoc sibi iniunctu3
fuerit ab illis q̇ curam animaꝝ a nobis
vel a nr̃is ꝑdecessoribus receperũt. In
cuius rei ꝛc. Datum ꝛc.

Littera episcopi directa ad episcopũ
q3 ꝓmoueat ad ordĩes clericos sue dyo
cesis.

r Euerendo in xp̃o patri ꝛc. Ep̃s
ꝛc.ꝓ Johãne sbdyacono nostre
dyoc̃.latore presentium quẽ vo
bis mittimus examinatum.ꝛ ad T.ec
clesie nostre dyocesis presentatũ pater
nitatem vestram duxim⁹ ex affectu ro-
gandã.quatenus cum vos cõtigerit or
dines celebrare. Vel sic.q.si vos conti
gerit in istis quattuor tempꝰibus ꝓxio
venturis ordines celebrare.ipm ad or-
dinem dyaconatus dignemini promo
uere ꝛc.

Littera ordinationis ab episcopo ex-
traneo.

v Niuersis ꝑsentes litteras.ꝛc.sa
lutẽ ꝛc. Noueritis nos tale3 cle
ricũ latorem ꝑsentium de licen-
tia ꝛ ꝑ litteras reuerendi patris tal' epi
sue dyoc̃ ad titulũ T.ec.talis dyoc̃. ad
dyaconatus ordinẽ ꝓmouisse. In cui⁹
rei ꝛc. Datum ꝛc.

Forma litterarũ pro redemptiõe ca-
ptiuorum.

i Ohannes miser.ꝛc. Vniuersis
xp̃ifidelib⁹ ꝑ agañ.ciuitatẽ ꝛ dy
oce.ꝯstitutis.ad quos pñtes lit-
tere ꝑuenerint. Salutẽ ꝛ bened̃. Qm̃ vt
ait apł's. Oẽs stabim⁹ añ tribunal xp̃i
recepturi ꝓut vnusq̇sq3 gesserit in cor-
pore siue bonũ fuerit siue malũ. opor-
tet nos diẽ messiõis extreme misericor
die opibus ꝑuenire.ac ea seminare i ter
ris que reddẽte dño cum multiplicato
fructu recolligere possum⁹ in celis. fir
mã spem fiduciamq3 tenẽtes. Qm̃ qui
parce seminat.ꝑce metet ꝛ q̇ seminat in
benedictionibus.d̃ benedictionib⁹ me
tet vitã eternã. Vł aliud facias ꝓhe-
miũ. Eterni patris fili⁹ dñs noster Jhs
xp̃s cui ip̃e pat' oim viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ
iudiciũ tradit cum sederit in solio ma-
iestatis ſm opa sua cuilibet redditur⁹
de opibus misericordie. sicut ip̃e testat'
ꝑcipue disceptabit. ꝛ quemadmodũ ꝓ
opibus pietatis bonis glorie regnũ cõ-
fert. Ita ꝓ illoꝝ defectu malos ad tar-
tarea regna detrudet. vbi est ignis inex
tinguibilis diabolis cũ eis angelis ꝑ-
paratus. Cum igit' Maria latrix ꝑsen-
tium habebat quendã virum sc3 suum
Petrũ nomine apud S.locũ in terra
saracenoꝝ captiuitate detentũ.ꝛ ip̃e ca
ptiuus ꝓ redemptõe sua centu3 libras
T dño suo soluere teneat',ꝛ nõ habeat
vñ dicta3 pecuniã soluere possit.nisi au
xilio ꝛ elemosynis xp̃ifideliũ adiuuet'.
Vniuersitatẽ vr̃a3 rogãtes monem⁹ et
in dño exhortamur. Quaten⁹ d̃ bonis
a deo vobis collatis eidẽ mulieri ad re
dimendũ de captiuitate dictũ virũ suũ
pias elemosynas ꝛ grata charitatis sub
sidia erogetis.vt ꝑ hec ꝛ alia bona que

dño inspirãte feceritis.ad eterne felicitatis possitis gaudia puenire.Nos em̃ de oipotẽtis dei misericordia z beatoꝝ aploꝝum petri z pauli auctoritate.z ea quã nobis dñs indulsit ptãte ꝯfisi omibus vere penitẽtib⁹z ꝯfessis q̃ eidẽ muli eri ad extrahendũ virũ suũ de captiuitate p̃dicta man⁹ porrexerit adiutrices xl.dies de iniũcta sibi penitentia legitime misericorditer relaxamus p̃ntib⁹ post biẽniũ minime valituꝝ. Datũ zc̃

Forma litterarum ꝓ recolligendis elemosynis ad opus hospitaliũ z piorum locorum

Ohãnes mis.zc̃. Uniuersis xpi fidelib⁹ zc̃.Qm̃ vt ait apl's.Oẽs stabi.zc̃.vel eterni p̃ris zc̃.Cum igit tale hospitale die noctuq; recipiat infirmos debiles paupes z egenos.a q̃buscunq; xpianoꝝ ptibus venientes.z eis ꝓut ipsi⁹ hospitalis facultates suppetunt necessaria administret.vniuersitatem vestrã zc̃.vt.vt.supra ꝑ x.zc̃

Forma litteraꝝ p quam epus cõmẽdat nũcios ꝓ recolligẽdis elemosynis a rectoribus sue dyocesis.

Ohãnes mis.zc̃.dilectis suis zc̃ A rectoribus.cõmendatoribus vicarijs.archip̃sbyteris z ceteris clericis eccl'iaꝝ aganeñ.ciuitatis z dyocc.Salutẽ z bene.Cum latores p̃ntiũ ad petendũ colligendũ z recipiendum elemosynas a xpifidelibus ad opus talis hospitalis sint speciales nuncij deputati.vniuersitatẽ vestrã rogamus z i virtute obedientie p̃cipiendo M.q.cũ dictos nuncios ad ecclesias vestras venire ꝯtigerit ipos ꝓ honore z reuerẽtia sancte romane eccl'ie. Cui⁹ priuilegijs z indulgẽtijs ad petendũ z recolligendũ elemosynas talis hospital' siue eius nuncij vberrime fulciti sunt z dotati.benigne ac charitatiue recipiatis.inducẽtes parrochianos vestros pijs exhortationibus vt eis porrigant subsidiũ caritatis.z ipsi⁹ nuncijs indulgentias z priuilegia papalia exponere pmittatis.scientes q̃ vos ꝓpter obedientiam laudabimus.z ꝓpter inobedientiam grauiter puniemus.Datum zc̃.

Forma litterarum pro fabricatione pontium.

Ohannes miser.zc̃.Quoniam vt ait apostolus. Uel eterni patris zc̃.Cum igitur tali loco sup fluuio quod taliter nuncupatur vbi in hiemali tempore propter inundatiões aquarum q̃plures fuerunt mortui xpiani.alij vero fluctibus expositi sarcinulas et alias res suas irrecuperabiliter amiserunt.quidam pons sit valde necessarius qui transeuntibus hincinde. zc̃. Uniuersis zc̃.vt supra.

Littere pro fabricis ecclesiarum.

Ohannes.miser.zc̃. Uniuersis christifidelibus zc̃. Splendor paterne glorie qui sua munduz illumiat ineffabili claritate.pia vota fidelium de clementia maiestatis ipsius spectantium tunc precipue benigno fauore prosequitur cum deuota ipsoruz humilitas sanctorum precibus z meritis adiuuatur.Cum igitur talis ecclesia nostre dyocesis in honore dei z eius genitricis z sancti N.de nouo incipiat fabricari.z non possit absq; fideliũ auxilio z consilio consummari.vniuersitatem vestram zc̃.vt supra. In fine consueuit aliquãdo poni huiusmodi clausula. Preterea ratas z gratas habebimus indulgentias quas ceteri archiepiscopi z epi nostris subditis dicto operi benefacientibus duxerunt acten⁹cõcedendas.Datum zc̃.

Forma littere promo.eius qui de saracenica perfidia vel iudaica sumpsit originem et ad fidem catholicaz est cõuersus.

Ohãnes mis.zc̃.vniuersis xpifidelib⁹ p anageñ. ciuitatem et

dyocesim ꝛc̄.Eterni patris filius ꝛc̄.vt
supra.Cuȝ Jo.ꝛ K.vxor sua latores p̄-
sentiū diuino illuminati spū q̇ fugat te
nebrarū̄ errores.iudaice cecitatis perfi-
dia derelicta ad xp̄m deū verum lumē
penitus sint ꝯuersi ꝛ sacri fontis liquo
re diuina gratia insigniti.nihil secū pre
ter nuda corpa deportātes.ꝛ quasi mō
geniti infantes lac cōcupiscētes dulce-
dinis.Sic cū ꝛ ipi istructōe fidei emo-
limento xp̄iqꝫ fideliū indigeāt auxilio
ꝛ fauore.Vniuersitatē vr̄am rogamus
vt supra.quatenꝰ de bonis a deo ꝛc̄.ne
ꝓpter defectū necessarioꝝ in obprobri-
um xp̄iane religionis qd̓ absit ad p̄sti-
ne cecitatis errorē redire tāq̄ȝ canis ad
vomitū cōpellant.Nos de oipotentis
dei mia ꝛc̄.Datum ꝛc̄.

Forma lr̄e qn̄ auctoritate dn̄i pape
dispensat cum scolari sup defectu nata
liū cōtracto ꝛc̄.

Niuersis p̄n̄tes lr̄as ꝛc̄.Noue-
v ritis nos sūmi pontificis in hūc
modū lr̄as recepisse J.ꝛc̄.Nos
ṽo cōsideratis vniuersis circūstantiꝭ
diligenter in dicto rescripto ap̄lico ꝯtē-
tis ipm A.scolarē de idoneitate p̄sone.
literatura.cōuersatōe ꝛ vita ipius exa-
minandū duximus ꝓut nobis in dicto
rescripto ap̄lico est iniunctū.Et qꝛ eun
dē cōpetentis literature idoneuȝ ꝛ al̓s
cōuersatōis ꝛ vite cōspicuū inuenimꝰ.
cum eodē aucte dn̄i pape q̄ fungimur i
hac p̄te ꝙ ad oēs ordines ꝓmoueri ꝛ ec
clesiasticū bn̄ficiū.etiā si curā aiarū ha-
beat obtinere valeat dispēsamus.ita ꝙ
sicut onus ꝛ cura bn̄ficij reqsierint se fa
ciat statutis t̄pibus ad ordines ꝓmo-
ueri.ꝛ residentiā faciat in eadē p̄sonalē
In cuiꝰ rei ꝛc̄.

Qualiter ep̄s aucte dn̄i pape penitē-
tiarij dispensat cū clerico sup irregula-
ritate cōtracta p cōcubinatū.

Niuersis ꝛc̄.Nouerītis nos re-
v ligiosos viros dn̄i pape penitē-
tiarios recepisse lr̄as in hac for-
ma.Venerabilis penitentiarij ꝛc̄.Ve-
rū qꝛ recepta sufficienti cautōne a dicto
p̄sbytero ꝙ̄ i domo ꝓpria nec aliena cō-
cubinā decetero non retinebit.eo ꝙ ab
officio suspēso ad t̄ps ꝓut vidimus ex-
pedire eūdē p̄sbyterū a sn̄ia excōicatio-
nis q̄ erat astrictus tenebat ꝓpter cō cu-
binā aucte p̄dictarū lr̄arū absoluimus
ꝛ cū eodē sup irregularitate contracta
duximus dispensandū.Jn cuius rei ꝛc̄

Qn̄ ep̄s vocat ad synodum clericos
sue dyocesis.

Ohānes mis.ꝛc̄.Vniuersis C.
i prioribus archip̄sbyteris ꝓcu-
ratoribus ꝛ capellanis ecclesia-
rum patauien̄.ciuitatis ꝛ dyocesis Sa
lutem et benedictōnem.Cum nos ac-
cedemus die N.primo venturo syno
duȝ disponente dn̄o apud Z.celebrare
N.vobis in virtute obediētie ꝛ sub pe
na suspensionis officioꝝ ꝛ beneficioꝝ ꝛ
beneficioꝝ.quatenus ad eundē synodū
die supius assignata sine mora ꝛ dispē-
dio accedatis.ita ꝙ nullus aliquā cau-
sam excusatōis p̄tendat.Volumꝰ etiā
ꝛ mandamus quatenus in qualibet ec
clesia remaneat vnꝰ p̄sbyter tm̄ qui in-
terim celebret diuina cum vno seruien
te et populo amministret eccīastica sa-
cramenta.Alioquin noueritis ꝙ vos
nō venientes officijs ꝛ beneficijs duxi-
mus suspendendos.dūmodo impedi-
ti aliqua ꝓbabili causa ꝛ rōnabili non
existant.Datū ꝛc̄.

Qn̄ ep̄s ꝓcedit cōtra clericos nō ve-
nientes ad synodum.

Ohānes mis.ꝛc̄.vicario vel ar-
i chip̄sbytero loci J.salutē ꝛ bn̄.
Quia T.rector F.eccīe non ve
nit ad synodū quā nup in A.duximus

celebrandū.nec al's ꝑ lr̄as vel ꝑ nūciuz
se legitime excusauit. ipm ab officio et
beneficio duximus suspendendū. Mā
dātes vobis.quatenus inhibeatis sub
pena excōicatōnis prochianis dicte ec
clesie ꝙ eidem nihil ꝑsoluant de iurib⁹
dicte eccie.sed vobis de oibus rn̄deant
ꝛ intendant quecꝫ recipient. Etiā ꝛ ad
vos mandatū nr̄m eccle. quocꝫ ipam ꝛ
oia iura eccłastica ipius ꝛ ornamēta fi
deliter custodiatis ꝛc. Datū ꝛc.

Qualiter epus excuset aliquē de sy
nodo.

Ohānes mis. ꝛc. dilecto suo M
I rectori ꝛ P. salutem ꝛ bn̄. Rece
pimus vr̄as lr̄as continentes ꝙ
cum vos quadaz instanti ꝛ vrgenti ne
cessitate impediti ad synoduz nr̄m non
possetis absqꝫ graui damno ꝛ scandalo
interesse vos habeam⁹ a dicta synodo
excusatū. Nos ṽo vestris iustis preci
bus paterna solicitudine inclinati vos
habebimus hac ꝓ vice a p̄fata synodo
excusatū dūmodo aliquē ꝓcuratorem
cōstituatis q̄ vice ꝛ noie vestro recipiet
ꝛ acceptet ea que i dicta synodo ꝑ nos
extiterint ordinata.

Qualiter eps vocat clericos sue dyo
cesis ad ordines suscipiendū.

Ohannes mis. ꝛc. dilecto suo ar
I chipr̄bro X. salutem ꝛc. Nouerl
tis ꝙ nos auxiliāte dn̄o in istis
quatuor tpibus ꝓximo venturis inten
dimus apud M. ordines celebrare. vn̄
M. vobis.q.conuocatis coram vobis
rectoribus cōmēdatoribus ꝛ ceteris ec
clesiarū clericis beneficiatis ꝛ illis qui
ad ordinem sunt ꝓmouendi ex pte nr̄a
sub pena officioꝝ ꝛ beneficioꝝ iniūga
tis eisdem. vt p̄dicta die apud talem lo
cum absqꝫ more dispēdio accedāt a no
bis ordines quos onus beneficioꝝ eo
rundē requirit suscepturi. alioqn nō ve
nientes ab officijs ꝛ beneficijs duxim⁹
suspendendos.

Litera ordinatōis ab epo suo.

Ohannes mis. ꝛc. Vniuers. ꝛc.
I Salutem ꝛc. Noueritis nos C.
clericū B. eccie talis loci nostre
dyocesis latorē presentiū ad dyacona
tus ordinē statuto tpe ꝓmouisse. In cu
ius rei ꝛc.

Quando eps excusat aliquem ab or
dinibus suscipiēdis.

Ohannes mis. ꝛc. dilecto suo R
I rectori. Quia nobis significa
stis ꝙ vrgente qnadā ineuitabi
li necessitate ad p̄sens nō poteratis ad
nos tali die accedere a nobis ordines
suscepturi. nos rogando ꝙ vos ad pn̄s
haberemus a susceptōne p̄dictoꝝ ordi
nū excusatos. nos ṽo vr̄is p̄cibus incli
nati a susceptione p̄dictoꝝ ordinū excu
samus. has vobis lr̄as nr̄o sigillo mu
nitas in testioniū cōcedentes. Datū ꝛc.

De inuētario faciēdo in eccia vacāte

Johannes mis. ꝛc. dilecto suo
I M. archipr̄bro talis loci ꝛc. Re
latōe plurimoꝝ intelleximus ꝙ
E bone mēorie talis rector talis eccl'ie
est viā vniuerse carnis ingressus. Quo
circa. M. vobis. q. visis lr̄is absqꝫ mo
ra ac dispendio ad dictam eccīam vos
ꝑsonaliter accedētes faciatis fieri inuē
tarium de omnibus rebus ipius eccie
tam mobilibus q̄ꝫ imobilibus a mini
mo vsqꝫ ad maximū. ꝛ ipam eccīam tā
in tempalibus q̄ꝫ in spūalibus alicui sa
cerdoti fideli ꝛ idoneo cōmendetis qui
ipam ecciam custodiat. ꝛ oēs res ei⁹
bene ꝛ fidelit quousqꝫ dicte ecclesie sit
ꝓuisum. Datū ꝛc.

Qualiter episcopus patronis scribe
re debeat ꝙ presentet se ad ecclesiaz va
cantem.

Ohānes mis. ꝛc. Vniuersis pa
I tronis heredib⁹ ꝛ parochianis.
ac illis qui ius habent p̄sentan
di ad ecciam Salutem ꝛ benedictōem.
Cum eccia talis vacet ad pn̄s ꝑ mortē

P. bone memorie quondã rectoris ec
clesie memorate. M. vobis. q. die tali
vos nr̃o cõspectui p̃ñtetis. vt eadez die
nobis aliquã lr̃atã psonã ⁊ idoneã in
rectorẽ ad dictã eccl'iaz simul ⁊ ꝯcordit
p̃ñtetis. Alioqn nos dicte eccl'ie de re-
ctore put de iure fuerit curabimus pro-
uidere. Datum ⁊c.

Qualiter eps ꝯstituat rectorẽ ad pre
sentationẽ patronoꝝ.

Ohannes miser. ⁊c. Uniuersis
i parrochianis vl' dilectis suis cle
ricis portionarijs talis ecclesie
Salutẽ ⁊ b̃ndi. Noueritis q nos ad p̃
sentationẽ S. regis patroni vel ad pre
sentationẽ patronoꝝ eiusdẽ eccl'ie cleri
cũ latorẽ p̃ñtiũ: quẽ de litteratura ⁊ ido
neitate psone ac vita ⁊ ꝯuersatõe ipius
multipliciter cõmendam⁹: instituim⁹ re
ctorẽ in eccl'ia memorata. Ita tñ q per
istã p̃ñtationẽ patronis alijs si q̃ sunt
nullũ in posteꝝ p̃iudiciũ generet. Et si
reqret onus b̃ñficij sic se faciat statutis
tpibus ad oẽs ordines pmoueri. Alio
quin hmõi gr̃a quo b̃ñficiũ ipm habet
nulli⁹ penit⁹ sit momẽti. Idẽ vero no-
bis ad sctã dei euãgelia corpaliter p̃sti
tit iuramentũ q nobis ⁊ successoribus
nr̃is canonice intrãtibus obedientiã et
reuerentiã exhibebit. ⁊ q nobis ⁊ ipi ec
clesie vliboñ. psoluet integre iura nr̃a ⁊
q sñias nostras ⁊ vicarioꝝ nostrorum
⁊ statuta synodalia obseruabit. Et q in
dicta eccl'ia residentiã faciat psonalem.
nisi de licentia nostra ⁊ successoꝝ nr̃oꝝ
fuerit aliquãdo excusatus. ⁊ q oia iura
ipius ecclesie p viribus iam depoicet
Uñ M. vobis. q. eidẽ rectori vr̃o obe-
dientiã ⁊ reuerentiã exhibẽtes. sibi de iu
ribus dicte eccl'ie plenarie respondea-
tis. Et q ipe vos p iuribus dicte eccle
sie cõpellere possit. sibi p p̃sentẽ plenari
am cõcedimus potestatẽ. ⁊ sñias quas
ipi p iuribus dicte eccl'ie rite tulerit. in
rebelles nos ratas habebim⁹ atq fir-
mas. ⁊ eas faciemus auctoritate dñó vs-
q ad ꝯdignã satisfactõez inuiolabiliter
obseruari. Datum ⁊c.

Qualiter eps cõmendat eccl'iaz cũ
cõmendatos facit fructus.

Onsilis lr̃a fiat de cõmendãdo
c eccl'ia cũ cõmendatos facit fru-
ctus suos. excepto q non dicat
instituimus. sed cõmẽdam⁹. Et vbi dr
obediatis tanq rectori ⁊c. scribat tanq
cõmendatori.

Cõcessio cõmendatori p epm ⁊ suũ
vicariũ facta.

Ohãnes miser. ⁊c. Uniuersis
i parrochianis ⁊c. Noueritis nos
a nr̃o vicario recepisse lr̃as sub
hac forma. Petr⁹ de M. ⁊c. Nos p̃di-
ctus eps cõmendato factũ p subscrip-
tũ vicariũ approbãtes eundẽ institui-
mus in eadẽ ecclesia curã ⁊ admistrati
onẽ eiusdẽ ecclesie sibi in sp̃ualibus et
tpalibus ꝯcedẽtes. ita tñ q ex hmõi cõ
cessione patronis alijs si q̃ sunt nullũ
in posterũ p̃iudiciũ generet eidẽ. Insu
per rectori p̃cipiẽdo mãdantes. quate-
nus infra tp̃s p ꝯstitutiões ⁊ canones
diffinitum faciat ad oẽs ordines pmo
ueri. ⁊ in ipa faciat residentiã psonalez
Datum ⁊c.

Qualiter eccl'ia cõmendat ad tp̃s.

Ohannes mis. ⁊c. Cũ dicta ec-
i clesia vacet ad p̃ñs ⁊ expediat
q interim oia bona ⁊ ornamẽta
ipius non pereant. sed poti⁹ cõseruentur
Nos em̃ eccl'ie p̃dicte ⁊ bonis ipi⁹ cõ-
patiẽtes ipam ecclesiã ⁊ bona tam spi-
ritualia q mũdana tali p̃sbytero latori
p̃ñtium quousq eidẽ ecclesie de recto-
re prouideat p̃sentibus commendam⁹
Unde mandamus quatenus eidẽ pre
sbytero de oibus iuribus dicte ecclesie
respondere curetis. ⁊ q ipe p iuribus
dicte ecclesie vos cõpescere possit sibi

ꝑ ꝑsentes plenariam concedimus potestatem.

Confirmatio portionarij in ecclesia vacante

Iohānes mis. ꝛc. dilecto suo clerico eccl'ie nostre dyoc. Salutē ꝛ benedictionē. Collationē portionis cum ꝑstimonijs sup decimis talium parrochianoꝝ eccl'ie talis que vacauerat ꝑ mortē N. quondā portianarij dicte eccl'ie tibi factā i dicta ecclesia ꝑ discretū virū N. rectorē gratā ꝛ ratam hñtes ipam auctoritatē nostra salua pontificali tertia confirmamus. In cuius rei ꝛc.

Confirmatio ꝑstimonij tantum.

Iohānes mis. ꝛc. vt supra ꝓxia collatōe ꝑstimonij .s. decimas talium parrochianoꝝ talis eccl'ie tibi factā i dicta eccl'ia ꝑ discretū virū ꝛc. vt in ꝓximo. Si vero datur prestimonium de mensa rectoris in certa pecunie quantitate. non scribak salua tertia pontificali ꝛc.

Confirmatio generalium causarum

Iohānes mis. ꝛc. dilecto suo P rectori F. ecclesie. Salutem et benedictōē. Vniuersitatē causarū quas in ciuitate C. vel i tali castro occurrere cōtigerit vobis auctoritate nostra totaliter committimus audiendam. ꝛ eam fine canonico terminandā faciendo quod decreueritis auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari. Testes autem qui fuerint nominati preterꝗ̄ de crimine si se gratia odio vel timore subtraxerint censura ecclesiastica simili auctoritate nostra cogatis veritati testimonium ꝑhibere.

Commissio specialis.

Iohānes miser. ꝛc. Causam ꝗ̄ vertitur inter D. mercatorez ex vna parte. ꝛ N. d L. ex altera super quadam pecunie quantitate vobis committimus audiendam. ꝛ eam fine canonico terminandam faciēdo quod decreueritis.

Commissio in causaz matrimonij tantum.

Iohannes miser. ꝛc. Causaz matrimonialem que vertitur inter B. virum ex vna parte. ꝛ A mulierem ex altera. vobis committimus audiendam quousꝗ̄ ad nos eam duxerimus reuocandam. vel aliter nihilominus diffinitiuam sententiam nobis reseruantes. faciendo ꝛc.

Alia commissio in causam matrimonij.

Iohannes miser. ꝛc. In cā matrimoniali que coram nobis inter P. ex vna parte. ꝛ N. ex altera ventilatur. vobis receptionem testium tantum duximus committendā Mandantes vobis. q. receptis testib9 nobis attestationem per publicam manum scriptas et vestro sigillo interclusas per certum nuncium transmittatis assignando partibus ꝛc.

Reuocatio cōmissionis

Iohannes miser. ꝛc. N. dilecto A. ꝛc. Causa que inter L. ex vna parte. et R. de N. ex altera coraz nobis ex delegatione nostra super tali re vertitur ad nos totaliter reuocamus. Mandantes vobis quatenus ordinationem processus ꝛ que coram vobis confecta fuerunt nobis per partes sine mora dispensio ꝛ occasione aliqua destinetis. Datum ꝛc.

Forma littere de confirmatione portionis tanto tempore vacantis. ꝙ collatio ipsius est ad episcopuz deuoluta

Nouerint vniuersi presentes litteras inspecturi. ꝙ cum nos miseratiōe. ꝛ cetera. ad talem ecclesiam nostre dyocesis causa visitatio-

nisi correctōis ꝑsonaliter accederemꝰ
cōperimꝰ ꝙ quedā portio in ipa eccl'ia
tāto tpe vacauerit. ꝙ collatio ipius por
tōis de iure ꝯstitutionū sūmi pontific
ad nos erat totaliter deuoluta. nos vo
deū hn̄tes ꝑ oculis ipam portionē tali
clerico de R. latori p̄ntiū duximꝰ cōfe
rendā. In cuius rei ⁊c.

Qn̄ possessio dat' alicui in emphi-
teothico contractu.

Icolaꝰ mis' ⁊c. dilectis suis G.
⁊ S. cleric tal' eccl'ie. de tali loco
nr̄e dyoc. Quia nobis significa
stis ꝙ qn̄dā hereditatē cōem ad collati
onē p̄dictā spectantē que est in tali lo-
co isimul habit'. cōsideratōe ꝙ vere vo
bis sit inutilis. cui mercatori in emphi
teothico ꝯtu dare decreuistis ꝓ certa
ānua pensiōe p̄dicte eccl'ie ꝑsoluēda ꝓ
prietate nihilominꝰ p̄dicte eccl'ie reser-
uata ⁊ vos nobis sub debito iuramēto
retulistis ꝙ hmōi ꝯtractꝰ cedebat in vti
litatē eccl'ie memorate. ⁊ ꝙ eadē eccl'ia
ꝓpter h nullā incurrebat lesionē. Nos
aūt dictū ꝯtractū gratū ⁊ ratū hn̄tes ad
hoc vobis p̄stabimus nr̄m cōsensuz pa
riter ⁊ assensum. In cuius rei ⁊c.

Forma cōfirmationis inter rectorē
⁊ clericos facta.

Uuerint vniuersi p̄ntes litte
ras inspecturi ꝙ N. miser. ⁊c
vidimꝰ diligent' inspeximus
quandā litterā diuisionis int' A recto-
rē eccl'ie talis de tali loco ex vna pte et
clericos portionarios eiusdez eccl'ie ex
altera facte. cuiꝰ tenor talis est ⁊c. Nos
vero q2 dictā diuisionē licite ⁊ sine ali-
cuius prauitatis excessu ad vtilitatē ec
clesie ⁊ rectoris ac clericoꝝ p̄dictoꝝ in
uenimus esse factā auctoritate nr̄a du-
ximus cōfirmandā. In cuius rei ⁊c.

Qualiter ꝓcedit' ꝯ clericos q̄ veniūt
contra diuisionem.

Icolaꝰ miser. ⁊c. dilecto suo
C. archipresbytero ⁊c. Gra-
uem querelā clericoꝝ porcionarioꝝ ta
lis ecclesie accepimꝰ cōtinentē ꝙ rector
ipius ecclesie ꝓpria auctoritate ordina
tionē diuisionis infringere nitit'. que i
ter eos auctoritate nr̄a extitit cōfirma-
ta. Quocirca. M. vobis. q. p̄fatos cle-
ricos sup ordinatione hmōi non ꝑmit
tatis inquietari a rectore p̄dicto. vel ali
quo alio molestari. cōtradictores ⁊ re-
belles eadē auctoritate ꝑ censuram ec-
clesiasticā cōpellendo. Verū si inter p̄
fatos rectorē ⁊ clericos aliqua occasio
alicuius ordinatōis de nouo emerserit
ipam audientes ⁊ eā fine canonico ter-
minetis. Qz si forte dictā causaz nō po
teritis cōcordia vel iudicio terminare.
dictā causaz instructā ad examē nostri
iudicij transmittatis.

Qualiter ep̄s compellat rectorez ⁊
clericos vt administrēt scolari fructus
sue portionis.

Icolaus mis'. ⁊c. dilect suis
rectori ⁊ clericis talis ecclesie
Veniēs ad nos B. scolaris
socius vester nobis humiliter suppli-
cauit ꝙ vos auctoritate nostra ꝓ vestr
excessibus denunciāremus excommu
nicatos publice faciēdo nunciari in ec
clesijs dicti castri coram fideli populo
diebus dominicis ⁊ festiuis: eo ꝙ ei-
dem fructus portionis sue dedignami
ni in studio ministrare. Vn̄ in virtute
obedientie ⁊ sub pena excōicatiōis vo
bis p̄cipiendo M. quatenus eidem de
sue portionis fructibus sollicite mi-
nistretis ꝙ studens feruentius ad scien
tie metā ꝑueniat vt peroptat.

Qualiter episcopus defēdit ab ex-
actionibus ⁊ seruitut'. scolarem pro-
mot'. ad ordines maiores.

Ohannes miser. ⁊c. Vniuer
sis archip̄sbyteris. rectoribꝰ.
cōmendatoribus ⁊ ceter cle
ricis F. ciuitat ⁊ dyoc. Salutē ⁊c. Cū
nos munitione premissa p̄torez ⁊ ana-

zilles talis ecclesie excõicauerimus et
excõicatos publice faceremus nũciari
ꝓpter suos excessus notorios ⁊ manife
stos ꝑ eo ꝙ a nobis moniti nõ ꝑmiserit
ꝓmotũ ad maiores ordines q̇ cum vir
gine matrimonialit̃ ↄtraxit gaudere ꝓ-
uilegio clericali .imo ip̃m ad ↄtribuen-
dũ cum laicis in angaria ⁊ exactionibꝰ
secularibꝰ cõpulerunt ⁊ s̃nias nostras
vilipendẽtes non curauerũt aliquate-
nus obseruare in p̃iudiciũ ⁊ ↄtemptuz
non modicũ ecclesiastice libertatis.Di
gnũ est siquidẽ ꝙ aliquis ex sua mali-
cia cõmodũ non reportet.Et cum dica
tur nil ei humilitas videret̃ ꝓdesse hu-
milibꝰ si ↄtemptus ↄtumacibꝰ nõ ob-
esset.Nolentes itaqꝫ ꝙ tãta iniq̃tas trã
seat impunita.nec tanta det̃ actio incẽ-
soribꝰ malignandi M.vobis.q.dictos
p̃torẽ ⁊ anazilles ⁊ alios auctoritate no
stra pulsatis cãpanis ⁊ accẽsis cãdelis
publice in eccl̃ijs vestris denũcietis ex
cõicatos diebꝰ dñicis ⁊ festiuis quous-
qꝫ de tãtis iniurijs fact̃ eccl̃ie satisfaci-
at cõpetenter ⁊ ip̃os faciatis penitꝰ ex-
cõicatos ab oibus artius euitari.eadez
auctoritate oẽs sibi coicantes vel parã
tes ↄsiliũ auxiliũ vel fauorem.

Carta quitatiõis illoꝝ qui bona ep̃i
recipiunt ⁊ expendũt.

Niuersis p̃sentes l̃ras inspectu
v ris N.mis̃.⁊c̃.Noueris ꝙ die
tali in loco tali recepimꝰ cõputa
tionẽ a seruiente nr̃o de oibus q̃ de no-
bis ⁊ mãdato nr̃o vsqꝫ ad presentem di
em recepit.tenuit soluit ⁊ expẽdit.ꝙ d̃
oibus receptis expensis ⁊ solutis nob
bonã ⁊ iustã reddidit rationẽ.propt̃ qđ
ip̃m ad reddendam nobis ⁊ successori-
bus nostris rõem damus pro libero ⁊
quieto.

Alia l̃ra quitationis quãdo aliq̃d re-
manet ad soluendũ.

Querint vniuersi p̃ñtẽ paginaz
n inspecturi ꝙ nos S.mis̃.⁊c̃.die
tali ⁊ loco recepimus cõputatõez a Z.
seruiente nr̃o latore p̃ñtiũ de oibus q̃ d̃
nobis ⁊ mãdato nr̃o vsqꝫ ad p̃ñtem diẽ
recepit.tenuit.soluit.⁊ axpendit.ꝙ de
oibus cõputatis remãserunt ad soluen
dũ nobis.xx.lib.th.⁊.x.modia frumen
ti.De alijs vero exceptis solutis expẽ-
sis nobis reddidit bonã ⁊ iustam ratio
nem ⁊c̃.vt supra.

Quando episcopus vadit ad visi-
tandũ dyce.

Icolaꝰ mis̃.⁊c̃.dilecto suo T.re
n ctori vel cõmẽdatori seu ꝓcura-
tori talis eccl̃ie Salutẽ.Nouerі
tis ꝙ nos dante dño die tali erimꝰ in ve
stra eccl̃ia ⁊ eam intendimꝰ visitare.vñ
M.vobis q.p̃paretis ad recipiendum
nos hilariter ⁊ benigne ⁊ ad ministran
dum nobis ibidẽ ꝓcuratõz nostrã.Si-
gnificãtes parrochianis vr̃is ꝙ nos vbi
erimꝰ illa die.⁊ ꝙ illi si necesse fuerit a
nobis eccl̃iastica recipiant sacramenta
Datum ⁊c̃.

Littera cõpulsiua ꝙ rector faciat i ec
clesia residentiã ꝑsonalem ⁊c̃.

Ohãnes mis̃.⁊c̃.dilect̃.A.suo b
i rectori eccl̃ie.Salutẽ ⁊c̃.Quia
dignũ ⁊ iustũ ꝙ eccl̃a a iusto sui
p̃lati seruitio nõ fraudet̃.q̃ ab eadem
suscipit alimenta.Siquidem ꝑ certo
comperimus ꝙ vos contra deum ⁊ ca
nonicas sanctiones dictã ecclesiã a lon
gis temporibus tanq̃ꝫ sponsam repudi
atã ꝑ derelicta habentes cum ꝑ obse-
quentiã vestrã in spiritualibus ⁊ tem-
poralibus fere penitus est elapsa.non
curatis ꝓut de iure tenemini accedere
ad eandem.⁊ sibi cum officijs vel alijs
deseruire.Verũ cum tantã vestrã desi-
diã ⁊ negligentiam ꝑspicere oculis cõ-
niuentibus non possumꝰ nec debeamꝰ
sub dissimulatione de cetero sustinere
monentes M.vobis in virtute obediẽ
tie.quatenus ab hinc ad dies octo ad p̃
fatam ecclesiam accedentes.facturi qđ

ordo exigit in eadē residentiā ꝑsonalē.
ita ꝙ ꝑsentia vestra ipam faciat consola
tam. Alioquin patronis ⁊ heredibꝰ ꝑfa
te ecc̄ie nostris dabimus lr̄is in mādā-
tis ꝙ nobis ꝑsentent ꝑsonā idoneā ad
ecc̄iam memoratā.

Qualiter ep̄s dispensat cū aliquo ꝙ
possit duo beneficia retinere.

Ohanes mis. ⁊c̄. portionario ⁊c̄.
i Consideratis tue ꝑsone merit
ac industria. Quapropter tuis
meritis exigentibꝰ paterna solicitudie
te i nostris amplectamur viscerib' cha
ritatis quā etiā benigno fauore ꝓsequi
affectamus. Volumus ergo vt cuz por
tione quā in dicta ecc̄ia obtines portio
nē quē tibi in tali ecc̄ia ꝟ tali loco cano
nice ē collata. insimul possis habere ac
licite retinere tecuz auc̄te ordinaria dis
pensamus cōstitutione seu consuetudi
ne non obstante.

Qualiter ep̄s excusat aliquē ad tp̄s
a residentia in ecc̄ia facienda.

Ohannes mis ⁊c̄. dilecto suo F.
i rectori. Quia nobis vr̄is lr̄is si
gnificastis ꝙ q̄pplurimū expedi-
ebat ex causa ineuitabili ⁊ necessario su
per quibusdā rebus vr̄is ꝓcurandis ad
breue tempus ad ꝑtes alias vos trāsfer
re. ⁊ ꝙ interim excusemus a residētia in
dicta ecc̄ia facienda vsqꝫ ad bienniū ex-
cusemus. Ita ꝙ ꝑ absentiam vr̄am hu
iusmodi penam canonicā non incurra
tis dūmodo aliquem fidelem ꝓcurato
rē in dicta causa constituatis q̄ in eadē
ecc̄ia spūalia ⁊ tēpalia administret. In
cuius rei ⁊c̄.

Qualiter ep̄s publicare ⁊ significare
debeat con. ec.

Niuersis ꝑsentē lr̄am inspectu-
v ris Johānes mis. Noueritis ꝙ
disponente dn̄o talē ecc̄iam ꝟ ta
li loco ad honorem dei ⁊ gloriose virgi
nis matris marie ⁊ sancti N. intēdimꝰ
consecrare, nos de oīpotentis dei mia
⁊ beatoꝝ apostoloꝝ Petri ⁊ pauli au-
ctoritate. ⁊ ea quā dn̄s indulsit ꝑtāte cō
fessis oībus ⁊ vere penitētibus confisi:
qui ad dedicatōem dicte ecc̄ie causa de
uotionis ⁊ orōnis ꝑuenirent vnum an
nū ⁊ quadraginta dies de iniuncta sibi
penitentia legitime misericorditer rela
xamus.

De anniuersario dedicatiōis ecclesie
eiusdem.

Niuersis, xp̄ifidelibꝰ ad nos ꝑ-
v sentes lr̄e ꝑuenerint. Johānes
mis. splendor paterne glorie ⁊c̄.
vt supra. Quia vere legit in sacris scri-
pturis ꝙ non locus hominē sed homo
locū sanctificare bonis opibus ꝯsueuit
ꝓpter hoc piꝭ ⁊ religiosis. nō ꝓpter lo-
ca sed ꝓpter diuini cultus seruitiū ⁊ re-
uerentiaz saluatoris nr̄i ⁊ oīm nos de-
bemus esse fauorabiles ⁊ benigni. Cuz
aūt ad honorem ⁊ reuerētiā saluatoris
nostri ⁊ genitricis ipius talem ecc̄iaz ꝟ
tali loco duximus ꝯsecrandā. ⁊ cultus
diuinus non debeat minui sed augeri.
nos de omnipotentis dei mia ⁊ beatō-
rū ⁊c̄. vt supra. omnibus vere penitēti-
bus ⁊ ꝯfessis qui ad dictā ecc̄iam quo-
libet anno in die ipius āniuersarij cau-
sa deuotiōis ⁊ orōnis venerint quadra
ginta dies de iniuncta sibi pn̄ia legiti-
me misericorditer relaxamus.

Di viduis ⁊ pupillis ⁊ orphanis de-
fendendis.

Xcellentissimo dn̄o F. dei gr̄a il
e lustri regi cecilie ⁊c̄. S. mis. ⁊c̄.
Salutem corporis ⁊ anime cū
omni reuerentia ⁊ honore. Accedens
ad pn̄tiam nr̄am B. vidua latrix ꝑsen-
tiū nō sine afflictōe cordis nobis graui
ter est cōquesta. asserens ꝙ cum ipa sit
vidua ac miserabilis ꝑsona. ⁊ officialis
vestri castri ad instantiā mercatoris q̄ ē
diues ⁊ potēs. qui sup quibusdā bonis
suis aggrauet ⁊ molestet eam. Et lꝫ ipa
de sua facultate modica velit satisface-

re alicui aduocato qui suam causaȝ fo-
ueat ⁊ defendat. Nullus tñ est qui pa-
trocinari velit ne ꝑdicti mercatoris in-
currat inimiciciã vel offensam. Verũ
cum pia mater humilis ecclesia intui-
tu pietatis teneat miserabiles ꝑsonas
pupillos ⁊ orphanos defendẽ. ⁊ in sua
iusticia conseruare. excellentiã vestram
rogãdã duximus ex affectu. q. placeat
dominationi vr̃e dictis P. rectoribus
officialib⁹ scribere ꝙ in hac causa se nõ
intromittant aliquid diffinire. ȝ ꝙ no-
bis dictam causam remittent. Et aliqs
de ea conquestus fuerit corã nobis suã
iusticiam ꝓsequatur. Et nos tã de ipsa
vidua ꝙ̃ de ipsis pupillis ⁊ orphanis et
miserabilibus ꝑsonis faciemus fieri iu
sticie cõplementum.

De epõ ad epm vicinũ ꝙ in sua dyo-
cesi suppleat vices suas.

Venerabili in xp̃o patri ⁊ amico
suo charissimo dño J. dei gra-
tia epõ aquinati. N. mis. ⁊c. Cũ
ineuitabili ⁊ necessaria causa in remo-
tis ptibus morem trahere intendam⁹
sup nr̃is ⁊ eccie nostre arduis negocijs
ꝓtractandis. paternitatẽ vr̃am rogan-
dam duximus ex affectu. q. in ciuitate
⁊ dyocesi nr̃a que ordinis pontificalis
spectant ad officiũ cum a vicarijs nr̃is
vel eoꝝ altero fueritis requisiti. digne-
mini exercere. ad hoc autẽ exercẽdi vo-
bis plenariã cõcedimus ꝓtãtem. Insu
per ⁊ gratas habere nos indulgentias
quas subditis in ep̃atu nr̃o ꝓtextu cõ-
secrationũ eccia ꝝ ⁊ alioꝝ pioꝝ locoꝝ ⁊
religiosarũ ꝑsonarũ ⁊ captiuoꝝ duxeri
tis relaxandũ. Datũ ⁊c.

Qualiter archieps scribit suis suffra
ganeis de consecratione electi in episco
pum.

Iohãnes dei gratia archiepisco-
pus capuanus venerabilibus
fratribus et amicis in xp̃o cha-
rissimis eiusdem gratia tali epõ Salu
tem ⁊ sinceram in dño charitatẽ. glori-
ficet nomen altissimi disponens omia
suauiter. cuius incõphensibilia sunt iu
dicia ⁊ inuestigabiles vie eius. ꝙ in ca-
pitulo talis eccie de pastore ꝓuidere di
gnatus est. ꝑsona vtiqȝ eminentis scien
tie ꝑdita honesta pacifica ⁊ benigna. d
qua nouimus ꝓuisum eẽ eccie. Veruȝ
cum ad examinatõem ꝑsone ꝓcedere-
mus: litteratura scientia ⁊ conuersatõe
ipius inuenimus ipm nõ tm̃ ad hoc ȝ
ad maiora dignum esse fraternitatẽ ve-
stram rogondã duximus ex affectu. q.
tali die ad locum talem ꝑsonaliter acce
dentes. eidem munus vr̃e sanctiõis ca
nonice impendatis. Datũ ⁊c.

Qualiter iudeus compellat ꝑ censu
rem ecciasticam.

Iohannes mis. ⁊c. tali archiepõ
talis ecclesie. Cuȝ dñs papa ex
solita benignitatis sue largitate
omnibus vexillum sancte crucis defe-
rentibus ad visitandũ terram sanctam
hierosolimitanã concesserit ꝙ ad solu-
tõem vsurarũ minime teneantur. Con
stitutis igitur coraȝ nobis xp̃iano ⁊ ta-
li iudeo talis loci qui xp̃iano ꝑfato ꝑte
xtu vsurarũ summã pecunie soluere te
nebat. Quia vo nobis ꝑ confessionem
dicti iudei vel per testes vel ꝑ publica
instrumenta cõstitit ꝑfatum iudeũ sor-
te sua debita de iure contentũ. eidẽ mã
dauimus ꝙ nihil a ꝑfato xp̃iano ratõe
vsurarũ aliquatenus ꝑsumeret extorq̃-
re. Alioquin si secus attentaret ipm iu-
deum ad desistendũ ab hmõi prauita-
te auctoritate nr̃a ꝑ censurã ecciasticaȝ
compellatis. s. excõicando omes dicto
iudeo cõicantes ⁊ eidem ꝑstantes cõsi
lium auxilium ⁊ fauorem. ⁊ cum eodẽ
mercimonia contrahentes. ⁊ eideȝ ali-
quid ratione huiusmodi debiti persol-
uentes.

De episcopo ad legatum pro clerico
concubinario.
Euerendo in christo patri ⁊ do
r mino B. epo apl'ice sedis lega-
to N. mis. ⁊c. Cum ad ecciam d
tali loco nostre dyocesis causa visitatio
nis ⁊ correptõis nos contigerit accessis
se. inuenim⁹ ibidem psbrm portionariũ
eiusdẽ latorẽ pñtiũ sup cõcubinatũ ex-
cõicatõis sniam incurrisse. quẽ ⁊ excõi-
catõem indictã qua tenebat astrict⁹ du
ximus absoluendũ. Sed qr cum eodẽ
de irregularitate ptracta nequiuimus
dispensare. ipm ad paternitatẽ vestram
duximus remittẽdũ. vos affectuose ro
gantes. q. sup irregularitate sic ptracta
dignemini dispensare misericorditer.
datum ⁊c.

Qualiter eps remuneret laicos sibi
seruientes.
Via mercennarius dignus est
v mercede sua. ⁊ cum tam de rigo
re iuris q̃ de equitate rõnis ex-
pediat q bene ⁊ fideliter seruientes cõ-
dignã remuneratõem recipiant. ne sub
tractio sanguinis qd absit de illor ma
nibus pcedat qbus seruitiũ est impen-
sum ⁊ subtractor a dño in die nouissimo
requiratur. Iccirco nos mis. ⁊c. Consi
derato seruitio nobis ⁊ eccie nr̃e conti-
nue a longis retroactis tpibus impen-
so qd talis fecit laicus seruiens clienti-
bus noster lator pñtiũ eidẽ B. possessio
nẽ in tali loco existentẽ ad mensam no
stre pontific. spectantẽ in pstimonium
conferendũ duximus. ita q inde fruct⁹
possessionis ipius habeat ⁊ in vita sua
possideat. salua substantia rerũ. Sz p⁹
mortem ipius pfata possessio cũ melio
ratõibus in eandẽ facta ad mẽsam põ-
tific. sine aliqua controuersia reuertat.
In cuius rei ⁊c.

Qualiter eps absens faciat aliquem
canonicũ recipi in eccia cathedrali.
Icolaus mis. ⁊c. dilectis suis.
n Cum in vxoñ. eccia quedam ad
pñs vacet pbenda p mortem N.
bone memorie quandam canonici talis
eccie ⁊ ad ipam cõsecrandam ad ecciam
nr̃am pter quedã iminẽtia negocia ac
cedere non possumus. M. vobis. q. ad
collatõem ipius pbende noie ⁊ vice no-
stra. ⁊ simul cum capitulo put vobis et
ipi capitulo dñs ministrauerit pcedat
⁊ pmittimus nos ratũ habiturũ ⁊ fir-
mũ quicquid de collatõne pdicta cum
caplo duxeritis ordinandũ. Datũ ⁊c.

Qualiter excõmunicat in genere q̃
furta cõmisit.
Ohannes mis. ⁊c. tali rectori ec
i cle. T. Accedẽs ad nr̃am psen-
tiam mercator lator pñtium no
bis lacrimabiliter ẽ cõquestus. q cum
ipe die tali apud domũ suam in lectu-
lo cõcubuisset. circa medie noctis horã
dum in medio silentij esset aliqui mali
gno ducti spũ deum p oculis nõ habẽ-
tes. clam ⁊ latẽter in domũ ipius irruẽ
do quandã summã pecunie ⁊ res alias
exportarunt. Quocirca. M. vobis. q.
in eccia vr̃a ⁊ in locis circũiacentibus
aucte nr̃a moneatis in genere omes il-
los qui furta cõmiserunt pdicta q a re-
ceptõne pñtiũ vsq ad dies octo secreto
restituant res pfatas. Alioquin tã ipos
malefactores q̃ consentientes in dictis
ecclesijs excõicatos denũcietis ⁊ facia-
tis publice nunciari quousq eidẽ de p
fatis reb⁹ sibi furtiue subtractis plena-
rie satisfaciant.

De limitatõne eccliarum.
Voniã labilis est memoria ho-
q minis cum a vili ⁊ corruptibili
materia sit formata. ⁊ cum nil cer
tius morte. nil incertius hora mortis.
iõ inuentũ fuit sacre scripture remediũ
vt ea que in pñti dispositõne extiterint
ordinata possint in posterũ ad ppetuam
rei memoriã liquido comprobari. De-

rum cum in ecclesijs nr̃e dyoce. visita-
tionis ꝛ correptõis officiũ exercemus.
inuenimus inter eadẽ ecciarũ rectores
sup decimis ad prochianoꝝ scandaluꝫ
cõtrouersiam multipliciter ac nouiter
subortam. cum vterqꝫ eoꝝ adinuiceꝫ et
ad prochianos alterius manus auidas
extendebant. Nos v̄o terminãdo litis
discordiã. tam auctẽ ordinaria ꝙ̃ vtriusqꝫ ptis beneplacita ꝑ viam pacis ꝛ cõ-
cordie ferẽda benigno fauore dirigere
cupientes p̃fatis ecclesijs limitam⁹ ꝑ-
rochianos ꝑ certas terminoꝝ distãtias
in hunc modũ. vicꝫ assignamus tali ec
clesie proch. ꝛ terminos ppetuo limita
tos. In cuius rei ꝛc. Fecimus inde fie-
ri duas cartas nostro sigillo munitas.
quaruꝫ vnam hꝫ talis rector. aliam v̄o
talis rector. Actũ ꝛc.

Qualiter contra clericũ incorrigibi-
lem ꝓcedat.

Iohannes mis. ꝛc. archidya. Si
cut matutinus lucifer alia side-
ra in splendore p̃cellit. ꝛ q̃i sol re
fulgens in planetaꝝ medio p̃eminenti
choruscatõne clarius elucescit sic cleri
calis ordo ad decorẽ domus dñi debet
inter alios eminentius resplẽdere. Cle-
ricus em̃ a cleros qđ est sors. quasi i sor
tem dñi electus interp̃tat. quasi signuꝫ
ad sagittam positũ. Vñ debet ostẽdere
alijs qualiter optet alios in domo dñi
cõuersari vt malũ euitent. bonũ discãt.
Qđ. n. fit a p̃latis facilius dat subditis
in exemplũ. Verũtamen peccatis exi-
gentibus portionariũ talis eccie fama
publica deferente inuenimus ꝙ̃pluri-
bus delictis enormibus furto homici-
dio ꝛ excessibus publicis ꝛ manifestis.
ac alijs criminibus multipliciter irreti
tum. Et lꝫ ꝑ nos vt se corrigeret ꝛ d̃ tan
tis excessib⁹ satisfaceret et caritatiua mo-
nitio p̃cessisset. Idẽ P. tãꝙ̃ sue salutis
immemor satisfacere recusauit. imo dete-
riora prioribus cõmissis accumulatis
saltẽ nõ formidauit nos scandalo mul-
tiplici ꝑturbare. vel offensam ꝛ multa
enormia delicta in contumeliã ꝛ igno-
miniã creatoris cõmittere nõ expauit.
Ꝓpter qđ ipm excõicam⁹ ꝛ deinde ipm
recusantẽ de tantis excessibus satisface
re. nec ad viam correctõis ꝑuenire ana-
thematizamus iusticia mediante. De-
inde eundem in sua solita ꝑtinacia per-
durantẽ ab officio ꝛ beneficio duxim⁹
suspendendũ. quẽ sic nec ad reconcilia
tõem ꝛ emendatõem redire volentem a
clericali cõsortio duximus segregandũ
Vñ cũ nõ debeat d̃ sua malicia cõmo-
dum reportare. ꝛ dignum sit vt quos ti
mor dei a malo nõ reuocat. saltem eos
coerceat seueritas tempalis. N. vobis
quatenus eundẽ multũ sagaciter capi
faciatis absqꝫ corporis lesione. ꝛ in carce-
rali custodia retineri vinculis ferreis ꝑ
petuo religatũ. ita ꝙ hmõi pena cedat
alijs in exemplũ.

De constitutõibus synodalibus regi
strandis.

Nicolaus mis. ꝛc. dilectis suis ar
chidya. prioribus. cõmendato-
ribus. archip̃sbyteris. ꝓcurato-
ribus. rectoribus. capitulis. ꝛ ceterꝫ cle
ricis ecciarum ciuita. ꝛ dyoc. Si rõnes
rerũ ꝛ ꝑsonaꝝ statuta ꝛ ordinatiões iu-
risperitoꝝ. ꝛ mãdata principũ minime
seruarent. non tanꝙ̃ verba prudentuꝫ.
sed quasi essent verba puerilia deputa
rentur. Sane cum apud talem locũ nu
per in nostra eccia cathedrali vna cum
capitulo nostro synodũ duxerim⁹ cele-
brandũ de ꝯsilio ꝛ approbatõe dicti ca
pituli ꝛ nr̃i quasdã in ipa synodo cõsti-
tutões ediderimus synodales. N. vo-
bis in v̄tute obediẽtie quaten⁹ ipas in
ecclesijs ꝛ prochijs vr̃is inuiolabiliter
obseruãtes. ꝛ in libris ecciaꝝ vr̃aꝝ p̃fa-
tas ꝯstitutiões cõscribant q̃s vobis sub
nostro duximus sigillo interclusas per
B. latorẽ p̃ntiũ destinãdas. Alioqn cõ-

temptores hmõi mandati vr̃i ꝓpter in-
obedientiā grauiter puniemus.

Qualiter ꝯstitutõnes synodales exe
cutioni dentur.

Ohannes mis̃.⁊c̃.archi.⁊c̃.Re-
i lationeveridica intelleximꝰ plu
rimoꝝ ꝙ quidaꝫ rectores archi-
dyaconatus vestri i ꝓrochijs hincinde
indifferenter manus ad inuicē extēde-
runt auidas contra deū ⁊ libertatē san-
cte matris eccie.ac ꝯtra cõstitutões no
stras synodales in synodo nr̃a nuꝑ edi-
tas.⁊ ꝑ capitulū nr̃m ⁊ ecciaꝝ rectores
nr̃e dyoc.vniuersos legitime approba-
tas.Quocirca.N.vobis in ỽtute obe
dientie.quatenus dictas ꝯstitutões no-
stras inuiolabiliter in archidyaconatu
vestro faciatis ab oibus rectoribus qbꝰ
cõmendata est animarū cura ⁊ ceteris
clericis inuiolabiliter obseruari. Cõtra
riū facientes etiaꝫ rebelles auctoritate
nostra ꝑ censurā ecciasticaꝫ firmiter cõ-
pellendo.

De illo qui intestatus decessit.

Icolaus mis̃.⁊c̃. Archiꝑsbyter
n exhibita nobis talis rectoris ec-
clesie petitio cõtinebat ꝙ cuꝫ A
laicus ꝓrochianus suus subita mortis
suffocatione decesserit intestatus.here-
des ⁊ successores dicti intestati sibi ter-
ciam ꝑtem de tercia omniū bonoꝝ suo
rū ꝓut seruat̃ de iure ⁊ cõsuetudine no-
stri episcopatus soluere contradicunt.
Quocirca. N.vobis.q. inquisita suꝑ
hoc diligentius veritate si inueneritis
ꝓrochianū eundē decessisse vt asseritur
itestatū heredes ⁊ successores ipius ad
soluendū dicto rectori terciā ꝑtē de ter-
cia bonoꝝ dicti intestati auctoritate no
stra ꝑ censurā ecciasticā ꝯpellatis.inuo
cato ad hoc consilio si necesse fuerit et
auxilio brachij secularis.

Visitatio contra clericum ꝑ archi
dyaconum.

Ohãnes mis̃.⁊c̃.dilecto suo N.
i archidiaco.Relatõe plurimoꝝ
ad nos noueritis ꝑuenisse ꝙ ali
qui clerici in nostro archidiaconatu cõ
stituti de incõtinentia ⁊ alijs excessibꝰ.
⁊ al̃s ꝑuerse ⁊ inique cõuersantes. vt et
de vite infamia publica notent̃ sanctaꝫ
religionē clericoꝝ abominabiliter defe
dantes exorbitent. Quocirca in virtu
te obedientie ⁊ sub testatõe diuini iudi
cij districte p̃cipiēdo. N.q.omi mora
postposita ad ecciaꝫ nostri archidyaco-
natus ꝑsonal̃r accedatis. de vita ⁊ ꝯuer
satõe prioꝝ ⁊ clericoꝝ diligentius inq̇-
ratis.corrigendo que videritis corrigē
da.nihilominus s̃m sanctõnes canoni
cas excessus delinquētiū puniendo.

Ad fratres p̃dicatores de alieno ꝓro-
chiano ad sepulturā recepto.

Icolaus mis̃.⁊c̃.religiosis viris
n ⁊ amicis in xp̃o charissimis pri
ori ⁊ cõuentui fratrū p̃dicatorū
de tali loco Salutem ⁊c̃.Ex ꝑte talis re
ctoris ⁊ clericoꝝ eccie talis nobis ꝯque
rendo extitit intimatū ꝙ A.ꝓrochianꝰ
eccie p̃dicte agens vt fidelis christicola
in articulo mortis ipsi eccie tanq̄ ꝓro-
chianus eiusdē quedā de bonis suis le
gauerit. ⁊ ibidem in vltima voluntate
se p̃cepit sepeliri vos tanq̄ alieni iuris
raptores falcem in alienā messem mit-
tentes corpus ꝓrochiani p̃dicti cū qui-
busdā legatis eccie p̃fate ad sepeliēduꝫ
in vr̃m monasteriū deportastis. Verū
cum nõ debeamus alicui iusticiā dene
gare. N.vobis. q.si ē ita corpus defun
cti ad p̃fatam ecciam cuius ꝓrochianꝰ
extitit deportantes dictis rectori ⁊ cleri
cis legata plenarie ꝑsoluatis. Alioquin
tali die quē vobis terminū assignamꝰ
coram nobis ꝑ sufficientē ꝓcuratorem
cõpareatis.dictis rectori ⁊ clericis de p̃
missis facturi iusticie cõplementū.alio
quin nos in dicta cā ꝓut de iure fuerit
ꝓcedemus.ꝙ si dies feriata ⁊c̃.

Compositio inter epm ⁊ capitulū.
In nomie dñi Amen. Nouerint
vniuersi p̄ntes lr̄as inspecturi:
ꝙ inter nos B. mis. diuina epm
aquinatē ex vna pte. ⁊ capitulū eiusdez
eccie ex altera. sup diuisione bonoꝝ no
stroꝝ. s. sup decimis. mortuarijs ⁊ alijs
iuribus ecciaꝝ nr̄e dyoce. a longe retro
actis tempibus esset quedā litis mate-
ria suscitata. Tandē altissimus Jesus
xp̄c vnigenitus gloriosus qui est testa-
tor pacis ⁊ vere salutis formator. om̄e
remouens scandalū odiū vel offensam
inter nos amicabiliter cōpositōem du-
ximus ordinandā in hunc moduz. vicz
ꝙ ep̄s qui nunc est ⁊ oēs eius successo-
res q̄ p̄dicte eccie p̄fuerint libere ⁊ sine
qualibet cōtradictōe dicta mortuaria ⁊
alia iura talis eccie. scz A. ꝑpetuo possi
deat ordinatū. Etiā extitit inter nos ꝙ
capitulū p̄dictū decimas. mortuaria. ⁊
alia iura cōmunia talis ecclesie. s. B. p̄-
ter ꝓcuratōem que dat rōne visitatōis
libere habeat ⁊ possideat cunctis tpibꝰ
seculoꝝ. In cuiꝰ rei testimoniū fecimꝰ
inde fieri tres cartas p alphabetū diui-
sas nostro sigillo sigillatas. quarū vna
remanet penes nos dictū ep̄m. alia pe-
nes dictum capitulū. ⁊ tercia remanet
penes thesaurarios dicte eccie ꝑpetuo
obseruandas.

Vt cōpositio cōfirmet p papam.
Sanctissimo in xp̄o patri ⁊ dño
dño N. diuina ꝓuidētia sacro-
sancte romane eccie sūmo pon-
tifi. cum summa reuerentia pedū oscu-
la beatoꝝ. Cum nos ad inuicē sup deci
mis mortuarijs ⁊ rebꝰ alijs siue sup di-
uisione oīm bonoꝝ ecciarū nr̄e dyoce.
questio varia ⁊ diuersa agitata diutius
extitisset. Tandez redēptoris altissimi
gr̄a qui pacis est ⁊ ꝯcordie reformator
p amicabilem compositōem cōcordati
quā ꝓut iuste ⁊ sine prauitate facta est.
vestris dignemini lr̄is cōfirmare, ac sta
bilitate ꝑpetua solidare. Datū ⁊c.

Cōpromissum in arbitros.
In noie dñi Amē. Nouerint vni
uersi p̄ntes lr̄as inspecturi. ꝙ cū
inter nos. N. mis. ⁊c. ex pte vna
⁊ tale capitulū ex altera sup iurepatro-
natus talis eccie nostre dyoc. scz posses-
sionibus. decimis ⁊ alijs rebus aucto-
ritate apl'ica questio esset diutius agita
ta. nos volentes ꝑcere laboribus ⁊ ex-
pensis: prefatam q̄ōnem iudicio vel cō
cordia terminandā ꝓ bono pacis ⁊ cō-
cordie sup questione prefata ꝯpromisi-
mus in A. ⁊ B. viros ꝓuidos ⁊ discre-
tos sub fide hinc ⁊ inde corpalis ⁊ p̄sti-
ti iuramenti. ⁊ sub pena centuz marca-
rum argenti soluendarū ex parte cōtra
dicente. parti obtempare volenti arbi-
trio seu iudicio talium arbitratorum ⁊
sub pena eadem ꝓmittimus ⁊ obliga-
mus nos sub ypotheca bonoꝝ nostro-
rum temporaliū ⁊ sp̄ualium arbitrio ⁊
mandato peritoꝝ seu iudicio predicto-
rum in arbitros acceptoruz obseruare
quicquid ipi vel duo ipoꝝ in hac q̄ōne
contenta arbitrando. mandanto. iudi-
cando. ordinando. laudando. cōponen
do. ⁊ etiam sententiādo duxerint faciē-
dum. In cuius rei testimoniū has no-
stras patentes lr̄as nostris sigillis sigil
latas eisdem duximus ꝯcedendas. Da
tum ⁊c.

Cotractus mutui.
In nomine dñi Amen. Noue-
rint vniuersi ꝙ die tali anno ta-
li loco nos mis. ⁊c. Cognoscimꝰ
⁊ confitemur a mercatore talis loci. c.
marcas T. ⁊ legalium mutuo accepis-
se. ⁊ ipsas nobis fuisse solutas in pecu-
nia numerata. quas quidem marcas
in vtilitatibus ⁊ negocijs talis ecclesie
duximus concedendas. Nos vero di-
ctas marcas vel valorem earum dicto
mercatori vsq ad talem diem in ciuita-
te vlixoñ. in pacem ⁊ sine contradictōe

reddituri. In cuius rei potiorē securita
tem lrām nr̄i sigilli munimine robora-
tam dicto mercatori vsq ad talē diē du
ximus ꝯcedendā.

Quitatio pecunie renumerate

n Ouerint vniuersi ꝛc. ꝙ ego B.
mercator vlixoñ. ꝯfiteor et reco
gnosco me habuisse ꝛ in nūera-
ta pecunia recepisse a venerabili patre
dño venefrano ep̄o. c. marc. bonoꝝ. T.
ꝛ legaliū quas eidē ep̄o mutuaui Et iō
ip̄m ꝛ successores suos ꝗ venefranā ec-
clesiā ꝑfuerūt ab hmōi debitū do ꝛ ꝯce
do ꝓ liberis ꝛ q̄etis. ita ꝙ si de cetero ꝯ̄
ꝛ sup debito dicto carta vel scriptura si
ue instrumēta aliqua apparuerint sint
irrita ꝛ nullā habeāt roboris firmitatē
In cuius rei testimoniū hanc patentē
lrām p manus L. tabellionis factā di-
cto ep̄o ꝯcessi ꝛ mei sigilli munimie si-
gnatā. Et ego tabellio his oibus inter-
fui ꝛc.

Cōtra officiales ciuitatis ꝗ tenēt ali-
quē obsessum in ecclesia.

g Regorius mif. ꝛc. dilecto suo ta
li archidiacono ꝛ archip̄sbytero
ꝛc. talis castri salutem. Dolētes
nō imerito ꝙplurimū ꝛ turbamur. qꝛ
intelleximꝰ ꝙ quidā laici qbꝰ falso mō
ꝛ inique mortis impingebāt piculū ti-
mētes p̄torē ꝛ officiales dicti castri p̄e
metu mortis ꝯfugiētes ad eccl'iaz talez
vt in eadē securius possent a mortis pi
culo defensari. Qui p̄tor ꝛ officiales cō
temnentes imunitatē ip̄ius eccl'ie tan-
ꝙ speluncā latronū violando dictis cō
fugientibꝰ in ꝯtemptū dei ꝛ sctē mr̄is
eccl'ie panē ꝛ aquā ꝛ cetera victualia tā
ꝙ ꝑuersores fidei subtraxert. Quocir-
ca mādamus quatenus ip̄os p̄torem ꝛ
officiales auctoritate nr̄a moneatis. vt
dictos ꝯfugientes in p̄fata eccl'ia obses
sos teneāt. nec eis subtrahūt aliqua ali
menta. Nō si p̄missis monitionibꝰ ve
stris id facere recusant. ip̄os. ip̄os au-
ctoritate nostra excōicetis. excōicatos
publice nuncietis. ꝛ faciatis ab oibꝰ tā-
ꝙ excōicatos artiꝰ euitari. Insup oēs
dicti castri eccl'ias supponatis ecclesia-
stico interdicto. quousq dicti ꝯfugiētes
liberū ꝛ securū habent exitū ꝛ recessum
ꝛ eidē eccl'ie cuius imunitatē ꝯtempse
runt violando ꝛ de tanta deo ꝛ nobis il
lata iniuria satisfaciant cōpetenter.

Reseruatio beneficij auctoritate apo
stolica.

n Icolaꝰ mif. ꝛc. dilectꝭ suis por-
tionarijs talis eccl'ie. Salutē ꝛc.
Harū lrāꝝ qua fungimur i hac
pte dictū clericū in scia moribus vita ꝛ
ꝯuersatiōe examinauimꝰ. put in dicto
rescripto pleniꝰ ꝯtinet. Et qꝛ ip̄m inue
nimus dignū ad hmōi beneficiū obti-
nendū reseruauimꝰ eidē in dicta eccl'ia
portionē quā p̄io vacare ꝯtigerit. quā
ꝛ ad collatōz ip̄ius iam dicti clerici iux
ta mandatū sūmi pontificis reseruare
volumꝰ. Quocirca vobis eadē aucto-
ritate p̄cipimꝰ ꝛ mādamus. quatenus
ꝙcito i eadē eccl'ia portionē vacare cō-
tingeret ad collationē ip̄ius nullatenꝰ
ꝓcedatis. qm̄ de ip̄a portione dicto cle
rico intendimꝰ ꝓuidere. decernētes ir-
ritū ꝛ inane quicqd de collatiōe p̄dicta
ꝯtra mandatuz dñi pape p̄sumpseritis
attemptare. Datum ꝛc.

Cōfirmatō bñficij auctoritate ap̄lica

i Dbes mif. ꝛc. dilectꝭ suis recto
ribus ꝛ clericis portionarijs tal'
eccl'ie. Noueritꝭ nos olim sum-
mi pontificis recepisse lrās sub hac for
ma N. ꝛc. Et cū dictū clericū tūc tp̄is
in scia. moribꝰ ꝛ vita ꝛ ꝯuersatiōe exa-
minauimꝰ. ꝛ iuenerimꝰ dignū ad hmōi
bñficiū obtinendū. nos sibi reseruaui-
mus portōz ꝙcito ibidē si vacaret ꝯfe-
rendā iuxta mandatū dñi pape put in
lrā nr̄e reseruatōis plenius ꝯtinet. nūc
aūt cuz in dicta eccl'ia quedā portio va
cet ad p̄ns ꝓpter mortē talis portiona-

rũ ipsius ecclesie volentes vt dignũ est mandatis dñi pape obedire. quã aucto ritate qua fungimur duxim⁹ pfato cle rico conferendã. ⁊ ipm de dicta portiõe p nrm pilleũ inuestiuimus. Cõtra dicto res ⁊ rebelles excõicatõis vinclo inno dantes. In cuius rei ⁊c.

Cũ metropolitan⁹ vocat ad synodũ suos suffraganeos

m Artinus dei grã archieps capu anus venerabilib⁹ frib⁹ ⁊ ami cis i xpo charissimis dei gratia epis suffraganeis capuañ. ecclie. Salu tem ⁊ fraternã in dño charitatem. Cuz de grege nobis cõmisso in extremo die iudicij nos optet reddere rõnem. expe dit vt p ecclia dei taliter vigilemus. vt cõmissum nobis gregez ab illius lupi morsibus q circuit querens quẽ deuo ret defendam⁹. nõ facientes tanq mer cennarius cuius ppie non sunt oues. qui videns lupum venientem dimittit oues ⁊ fugit. sed tanq boni ⁊ expti pa stores greg. qui oues sibi cõmissas de fendẽtes a lupor lacerantibus morsi bus vigilant vt cõseruẽt. Hinc est q vos rogamus attẽte ⁊ monem⁹ quatenus i tali ciuitate oĩ mora postposita nobi scũ psonaliter intersitis. vt ibidẽ nobi scum sup vtilitatibus eccliar nostrarũ ⁊ totius dyocesis pcurandũ habeam⁹ colloquium ⁊ contractum.

De anniuersario dato ecclie ab epi scopo viuente.

i N nomine dñi. Cum ex debito nature filius ad reuerentiã tene atur ⁊ obedientiã mrĩs sue que suis mãmillis ipm lactauit ⁊ vberib⁹ ⁊ qplurimis sumptib⁹ ⁊ sudoribus enu triuit. Siquidẽ nos miseratiõe diuinã venefan⁹ eps recolẽtes plurima bona que a mre nrã ecclesia a teneris annis recepimus. q nos etiam in sue pietatis gremio collocãdo de honore ad hono rem pduxit. ⁊ de bono in melius expe ctauit vt diuini cultus seruitiũ in dicta ecclia non diminuat. sed augeat poti⁹ ad honorẽ gloriose virginis Marie. et bti martyris cui⁹ corp⁹ sctissimũ in di cta ecclia requiescit. damus ⁊ concedimus dicte ecclie possessionẽ nostrã cum oi bus ptinentijs suis quã habem⁹ in tali loco que nobis ex successione nrĩ patri monij remãsit ppetuo possidẽda. ita vi delicet q pter reddit⁹ dicte possessio nis vna missa ad honorẽ sanctispũs in quolibet die iouis. alia vero missa in q libet die sabbati ad honorẽ genitricis virginis gloriose. alia in quolibz die ta lis martyris ad honorẽ eiusdẽ martyr bti. Ceteris vero diebus ⁊ singulis vna missa de requie p aiabus patris ⁊ ma tris nostri ⁊ p anima nostra decantet. Datum ⁊c.

De condendo testamento. De cõdẽdo testamento

i N nomine scẽ ⁊ indiuidue trini tatis ⁊ humanitatis pñs ⁊ filij ⁊ spũscti Amẽ. Nos N. miseratiõe di uina. P. eps memores cõditõis huma ne quã sp cõmittat inata fragilitas. cui ab ipo vite principio mortis imperiuz dñat. dum vite nobis instaret termin⁹ loquele tñ ⁊ memorie in nobis integri tate vigente egri corpe sane mẽte sic sa luti nrẽ anime puidimus cõsulendũ. vt reb⁹ humanis exempti videamur d ve ri ⁊ eterni dei misericordia cõfidentes. q cor ctritũ ⁊ humiliatũ non despicit. qui vt suum redimeret populum gu stare voluit calicẽ passionis. Hoc pñs testamentũ qd nuncupatiuũ dicit. i. si ne scripturarum solennitate in hũc mo dum duximus statuendũ. videlicet p anima mea ⁊c.

Quando eps cõstituit pcuratorẽ in romana curia.

i N nomine dñi Amen. Noue rint vniuersi q nos. P. eps no mine talis ecclesie nostre consti tuimus. fecimus. seu ordinauimus A

et B. latores p̄sentiū ꝓcuratores nr̄os quēlibet eoꝝ insolidū. ita ꝙ nō sit melior ꝯditio occupātis. sed qđ vnus incepit alter valeat cōsummare in romana curia in oībus causis appellationū. ⁊ in principalibus ꝯtra nos motis ⁊ mouēdis a quibuscūqꝫ ⁊ ꝯtra quoscūqꝫ in iudicio ⁊ extra vbicūqꝫ nos inuenerit citatos ab hoīe vel a viro corā quocunqꝫ iudice seu auditore delegato sedis apostolice. ad agendū. defendendū. excipiendū. replicandū ad petendū absolutionis beneficiū ad cautelā. ⁊ cōponēdū ⁊ ad cōpromittēdū in arbitros seu amicabiles cōpositores seu arbitratores. ⁊ ad iudices eligendū ⁊ recusandū. ⁊ ad impetrandū ⁊ ꝯtradicendū lr̄as legendas simplices. iusticiā siue grām ꝯtinētes ⁊ ad appellandū ⁊ appellatōꝫ ꝓsequendā ⁊ apostolos petendū ⁊ recipiēdū. ad p̄standū in aīam nostrā de calūnia seu de veritate dicenda. vel cuiuslibet alteriꝰ generis iuramētū dātes eisdē. vt vterqꝫ ipoꝝ habeat potestatē substituendi aliū seu alios ꝓcuratores loco suo. ⁊ ipos reuocandi qn̄cunqꝫ. ⁊ q̊tienscunqꝫ eis vel alicui eoruꝫ videbitur expedire. ⁊ in se ꝓcuratōis officiū resumendū. Et ꝓmittimus nos sub hypoteca bonoꝝ p̄dicte eccl̄ie ratū habituros ⁊ firmū q̇cquid p p̄dictos ꝓcuratores seu alterū cōstitutū seu sb̄stitutū ab eis vel altero eoꝝ factū fuerit in p̄missis et singulis p̄missoꝝ. In cuius rei ⁊c.

Qualiter ep̄s ꝯstituit ꝓcuratorē ad mutuum contrahendum.

V niuersis p̄ntes litteras inspecturis. S. mis. ⁊c. nouerit vniuersitas vr̄a ꝙ nos dilecto mḡro nostro B. canonico eccl̄ie in ꝯfluētia. quē ad sedem apostolicā nostrum ꝓcuratorem ⁊ nunciū destinamus ꝓ nostrꝭ nostreqꝫ ecclesie negocijs ibidē ꝓcurādis speciale mandatum damus ⁊ liberā cōcedimus potestatē nostre ⁊ ecclesie nostre nomine mutuum contrahendi ⁊ q̊cunqꝫ siue quibuscūqꝫ creditoribus vsqꝫ ad sumā. c. lib. T. ⁊ obligandi nos ⁊ successores nostros ac ecclesiā ⁊ oīa bona nostra presentia ⁊ futura ecclesiastica ⁊ mundana illi siue quibus idem noster ꝓcurator vsqꝫ ad dictam summam duxerit mutuare contrahendum ⁊ iurandum in aīam nostraꝫ ꝓ illa pecunia siue parte ipsius quaꝫ ip̄e nostro ⁊ ecclesie nostre nomine duxerit mutuo contrahendā. etiā si non sit in nostrā sed in nostre ecclesie vtilitatē conuersa Et ad renunciandū priuilegio seu beneficio restitutōis in integrū ⁊ exceptōi. etiā ꝙ p̄dicta pecunia nō sit ꝯuersa in nostrā ⁊ eccl̄ie nostre vtilitatē p̄textu alicuius cōstitutiōis canonice vel ciuilis. ⁊ ꝯstitutōis de duabus dietis edite in ꝯsilio generali. cunctisqꝫ cōstitutionibꝰ ꝓbationibus ⁊ exceptōibꝰ q̄bus contra creditores ipos nos tueri possemus. ⁊ per quas posset eis sup eodē mutuo p̄iudiciū aliqđ generari. Dantes eidē ꝓcuratori speciale mandatū submittēdi nos iurisdictionibꝰ cuiuscūqꝫ iudicis capitulis dn̄i pape si voluerit. in quem tanq̄ in iudicem nostrum consentimꝰ spōte. scientes nostrum iudicem non eē ꝙ ipse possit ⁊ debeat de predicta summa pecunie sine eiꝰ parte nos condemnare. ac in nos excōmunicationis sententiam ferre quotienscunqꝫ voluerit si pecuniam de qua fuerimꝰ cōdemnati nō solueremus in termino ab ipso auditore nostro statuto. ꝓmittentes nos ratū gratū ⁊ firmū habiturū. ⁊ cōtra de iure vel facto aliquatenus non venire quicquid de supradictis vel aliorū aliquo seu aliquibus idē noster ꝓcurator faciendum duxerit aut etiam procurandū ⁊ velit in cōtractu seu litteris eiusdem nostri procuratoris hincinde faciēdis plene contigerit continere. etiaꝫ si contigerit super omnibus premissis ⁊ sin-

gulis litteras apostolicas impetrari cõuentioni iudiciū per nos vel ꝓcuratores nostros in romana curia commorātes renunciamus expresse. In cuiꝰ rei testimoniū ⁊ euidentiam pleniorem p̄sentes litteras nostri sigilli munimine duximus roborandas. Datū ⁊c̄.

Confirmatio beneficij ad instantiaz sui vicarij.

v Niuersis p̄sentes litteres inspecturis J. mis. ⁊c̄. Significamus sanctitati vestre q̄ presbyter nostre dyocesis. quasdaz litteras apertas munitas sigillo talis nostri vicarij nobis exhibuit ⁊ ostendit. quarum tenor est talis. Nouerit ⁊c̄. Et nos dictꝰ ep̄us qḋ factū est in p̄missis ꝑ dictū nostrū vicariū approbātes de p̄bēda talis ecclesie auctoritate dn̄i pape nob̄ in hac parte cōmissa dictū p̄sbyterū ꝑ nostrū pilleū inuestiuimus. ⁊ eundē instituimus in eadē. Et oēs ⁊ singulos q̄ ei sup ea impedimentū quocunq̄ mō prestiterint: publice vel occulte. excommunicatōis snia innodamus: parrochianis eiusdē ecclesie ⁊ alijs vndecunq̄ ⁊ cuiuscunq̄ conditionis extiterit qui tenerenł in aliquo eidē ecclesie N. in virtute obedientie vt salubria eius mandata obseruent. ⁊ de iuribus ecclesie p̄dicte debitis eidem debeant tanq̄ rectori suo plenarie respondere. Ratas ⁊ firmas habētes sententias quas idem preexpressus aut alius iuste ⁊ rite tulerit in rebelles. In cuius rei ⁊c̄.

Cōfirmatō beneficij auctoritate apostolica.

g Regorius mis. ⁊c̄. discreto viro ⁊c̄. Lr̄as sanctissimi patris dn̄i ⁊c̄. pape non viciatas. non cancellatas. non corruptas. nec in aliqua parte sui lesas recepimus in hac forma ⁊c̄. Volentes itaq̄ vt tenemur mandatis apostolicis in omnibus obedire cū aliquid canonicum non obsistat quod prouisionem tibi faciendam pro prestimonijs supradictis impediat auctoritate domini pape qua fūgimur in hac parte prestimonia. que sunt talis ecclesie vacantia per mortem B. canonici tibi ꝯferimus. teq̄ per nostrum pilleum inuestimus presentialiter de eisdem reseruata nihilominus potestate prouidendi pinguius de prestimonijs si ꝓm tenorem predictarum litteraruz de his que tibi contulimus non fuerit plene prouisum. Contradictores vero ⁊ rebelles si qui fuerint excommunicationis sententiam incurrisse promulgādo decernimus. In cuius rei ⁊c̄.

In eundem modū vel quasi

n Jcolaus miser. ⁊c̄. discretis ⁊c̄. Litteras domini pape recepimꝰ in hunc modum ⁊c̄. Volentes itaq̄ vt tenemur mandatis apostolicis obedire ꝓm tenorem predictarum litterarum eidem clerico prestimonia talis ecclesie. talis dyocesis. vacantia per mortem talis canonici contulimus. ipsumq̄ per biretum nostrum presentialiter inuestiuimus. de eisdem nobis nihilominus ⁊c̄. substituentes in eius rei executionem N. cui q̄tum in hoc non tamen in totum committimus vices nostras qua fungimur vobis auctoritate ⁊c̄. N. q. eundem vel procuratorē suū eius noīe. in corpalē possessionem p̄dictorum p̄stimonioꝝ iuxta mandati apostolici tenorem inducatis ⁊ defēdatis inductuz. ita tamen q̄ ad exequēda predicta omnes vos aut vestrum alterum non expectat contradictores ⁊c̄ In cuius rei ⁊c̄.

Qualiter episcopus committat vices suas canonico vt absoluat clericum ꝓm litteras penitentiarij domini pape.

g Gregorius.mis.⁊c. Noueritis nos religiosi viri dñi pape penitētiarij recepisse lr̃as in hac forma. Unde ⁊c. Quocirca auctē p̄dictarū vobis p̄cipimus ⁊ mandamus q̃tenus cōsideratis diligenter circūstātijs vniuersis in dictis lr̃is cōcedendis dictum A. a p̄fatis excōicationū sententijs absoluatis. ⁊ cum eodē sup irregularitate cōtracta dispensetis, put in p̄fatis lr̃is dñi pape plenius cōtinet.

Lr̃e citatorie auctē dñi pape.

p Etrus mis.⁊c. Noueritis nos a sanctissimo patre summo pontifi. recepisse lr̃as in hac forma. N.⁊c. ponēdo totū tenorē lr̃arū. quo posito ita dices. Uolentes mandatū apostolicū exequi reuerenter. qua fungimur vobis auctē N. q. p te vel p idoneū rñsalem. viij. die post receptōem p̄sentiū quem terminū a nobis editū p termino pempt. assignamus apud talem locū nr̃o te ↄspectui repñtes dicto N. in iudicio respōsurus. Alioquin p cedemus in causa put exigerit ordo iuris. q si p̄dictus terminus in diem caderet feriatā. sequentē diem nō feriatā tibi pemptoriū assignamus.

Qualiter pcedatur cōtra contumaces sm̄ auctēm aplicam.

i Ohannes mise.⁊c. Cum auct. nobis a dño papa ⁊c. S. tali die coram nobis lr̃is nostris citari fecerimus. Idem mandato nr̃o deducto penitus in cōtemptū certo sibi peremptorio termino assignato venire neglexerit. ppter qd̄ ipm ↄtumacem eius exigente malicia p pñtes decernimus eum excōicatōis sniē subiacere. Quocirca ne idem cōmodū de sua cōtumacia reportet. q2 nihil humilitas pdesse videret si ↄtemptus ↄtumacibus non obesset. Discretioni tue qua fungimur auctoritate sub excōicatōis pena p̄cipiendo mādamus quatenus singul' diebus dñicis ⁊ festiuis pulsatis cāpanis ⁊ candelis accensis denūcietis corā populo excōicationis vinculo innodatū: donec sue culpe inobedientiā recognoscat ⁊ de p̄dicta cōtumacia satisfecerit: vt tenet. Si autē mandatū nr̃m neglexerit qd̄ nō credimus adimplere. te in scrip. excōicationis vinculo innodam⁹ Datum ⁊c.

Qñ eps̄ ↄmittit vices suas archidyacono sm̄ auctē aplicam.

i Ohānes mis.⁊c. Noueritis nos a dño papa recepisse lr̃as sb hac forma. G. Cum igit varijs ⁊ diuersis negocijs impediti cognitōi ⁊ decisioni ipi⁹ cause interesse nō possum⁹ de vr̃a prudētia ⁊ solicitudine plurimū cōfidentes sup ipius cause cognitōe et decisione tenore pñtium vobis integre diffinitiua sententia reseruata cōmittimus vices nr̃as. In cuius rei ⁊c.

Nota q aliqñ cōmittit sola cause cognitio vsq ad diffinitiuā. ⁊ tunc dices. p̄sentiū vobis auct. cōmittimus vices nostras in eadem nobis diffinitiua sententia reseruata. Item nota q hmōi cōmissio vel subdelegatio aliqñ fit p publicū instrumentū.

Qual'r eps̄ scribit dño pape cum appellatū est in causa sibi cōmissa.

s Anctissimo in xp̄o patri ⁊ dño: dño S. sacrosancte romane ecclesie summo pontifici N. lz indignus eps̄ seipm ad pedū oscula beatoꝝ. a sanctitate vestra recepi lr̃as i hac forma. N.⁊c. Cum ad executōem mādati vestri humiliter ⁊ deuote pcedens ptes easdē coram me fecerim legitime euocari. Idē B. in cause pcessu sub hac forma vestram audiētiā appellauit corā vobis dño ⁊c. ponendo appellatōez sm̄ formā si expedit cōicato cōsilio sa-

plentum ipsi appellatori non duxi aliq̄tenus deferendū. nec ipm̄ tn̄ ab examine vestri iudicij reuocaui. p̄cepi tamen eidem q̄ vsq3 ad triginta dies his lr̄is vestro se cōspectui rep̄sentarent. In cuius rei. Datū. ꝛc̄.

Prohemiū sup gratijs faciendis.

Iudices psonarum attendimus merita cuz aliquis gratiā exigit. Nec satisfit gratie dum indignus intenditur. nec ꝑ his r̄ndetur si eis ꝓ meritis gratia denegat̄. Illis siquidē qui merent̄ ē dextera porrigenda digna retributōne meritoꝝ. vt sic merita honestatis ꝓbitatisq3 extollant̄ ꝑ congrue retributōis p̄miū. vt ꝛ pluralitas magnificet̄ meritoꝝ. Vn̄ ascribi cuplētibus militie clericali libenter facimus de bonis eccl̄iasticis ꝓuideri. vt ex hoc diuinū officiuz artius amplectentes. que dei sunt auidius exequant̄. Hinc est ꝛc̄.

His qui dant sancta opa vt clerical ordine domino famulent̄. debet ꝛ merito de bonis eccl̄iasticis ꝓuideri. vt ab eo stipendia vite suscipiant. cuius obsequijs mancipantur. Hinc est ꝛc̄.

Cupientibus disciplinis scolasticis informari libenter gratiā impartimur. vt ꝑ eam studio auidius insistentes cōsequant̄ facilius qd̄ intendunt. Cum igitur dilectus noster talis cupiat sicut asserit disciplinis scolasticis informari. nos desideriuz eius fauore beniuolo ꝓsequentes. Mandamus. q. ꝛc̄.

Incipit tractatus notariatus.

Tractaturi de arte notarie siue notariatus. Primo videnduz est quid sit ars notarie. Secūdo quid sit notarius. ꝛ quot modis nuncupet̄. ꝛ qualis esse debeat. Tercio quot sint principales ptes artis huius notarie. Ad primū r̄ndetur q̄ ars notarie siue notariatus est aliquis scribēdi ꝛ dictandi peritus. ꝑ quē fragilitatis humane negocia roborant̄ ꝛ ꝑhēni memorie cōmendant̄. seu hoim̄ negocia publice ꝛ autentice notant̄. ꝛ quia non omnis scriptura notarij autentica est ſ3 dumtaxat illa que in publicā ꝛ autenticam redigit̄ formā. Et dr̄ notari⁹ a noto as. are. quia in notas acta debent redigi. Vnde in aliquibus locis rogationes appellant̄ note. q2 sunt note instrumentoꝝ. que etiam ideo vocātur rogationes. eo q̄ illas rogat̄ tabellio scribere. ꝛ ex illis rogat̄ facere instrumentuz. Dicunt̄ aūt ꝓthocolla a ꝓthos qd̄ ē primū ꝛ collatio. i. prima collatio. Conferunt em̄ primo partes quid facere velint. ꝛ ex illa collatōe fit ꝓthocollum siue rogatio. Pro secundo sciendū q̄ notarius ē ꝑsona publica officiū tabellionatus gerens auctoritate principis vel apostolici. aut alterius ad id ptātez dandi habentis. Ad cuius fidem recurritur publice. vt ea scribat. ꝛ ad ꝑhennē memoriā redigat ꝑ quibus debite fuerit requisitus ꝛ rogat⁹. Dicit̄ etiā tabellio a tabula. q2 olim veteres solebāt notare in tabulis. iō tabelliones appellant̄. qd̄ nomen habet̄ adhuc in iure ciuili. C. de tabu. ꝛ scri. li. x. Dicit̄ etiā seruus publicus. non q̄ vere sit seruus. ſ3 q2 eius officiū ad publicā vtilitatē ē adinuentum. Dicit̄ etiam librarius. q2 sicut libra omnia equaliter ꝛ iuste pōde-

rat. ꝛ debet ostendere mensurā regulatā ꝛ ꝯsuetā. ita notarius singula sibi cōmissa iuste librare ꝛ fideliter sine fraude ꝯscribere ꝛ in publicā formā redigere debet ꝛ tenet. Dicit quādoq; scriniarius. q: scripturas suas debꝫ in scrinijs suis caute seruare ꝛ custodire. vt in gl. ca. ad audietiā. de ꝑscrip. Dicit etiā scriba a scribēdo. Notarius insup debꝫ eē hō liber nō colonarie ꝯditionis alteri⁹ necessitati nō astrictus masculus sane mētis videns ꝛ audiēs. integre fame. habēs plenā noticiā art. no taie No tandū tertio ꝙ officiū notariatus principalissime ꝯsistit circa tria. Primo circa ꝯtractus. Scđo circa vltimas volūtates ꝛ testamēta. Tertio circa instrumētoꝝ confectionē. Vt ergo distincti⁹ infra dicenda memorie poterint cōmendari cuilibet pti principali sua annectētur capl'a. Prima igit ps notariatus que ꝯsistit circa cōtract⁹ habebit octo capl'a. In primo dicet q̄d sit ꝯtractus. In scđo de diuisione ꝯtractuū. In tertio quot ꝛ q̄. in ꝯtractib⁹ exigant. In q̄rto occasione quaꝝ ꝑsonaꝝ cōtractus viciant. In q̄nto occasione quaꝝ rerū cōtractus infirment. In sexto qualiter cōtract⁹ orit ex obligatōis diuisionibus. In septimo de ꝯuentiū pactis. ꝛ ipoꝝ pactoꝝ diuisiōib⁹. ꝛ q̄n pena posita pactis exigi poterit ꝛ q̄n non. In octauo de quibusdā renūciationib⁹ bn̄ficioꝝ seu defensionibus in ꝯtractib⁹ apposit. seu apponēdis. Scđa ps notariatus officij q̄ cōsistit circa testamēta ꝛ vltias voluntates nouē habet capl'a. In p̄io dicet q̄d sit testamentū ꝛ de eius diuisione. ꝛ quē modū seruare debeat faciendo testamentū in scriptis. vl' nuncupatū testamentū. In scđo de his q̄ testari non pn̄t. In tertio que requirant ad testamentū. ꝛ q̄t testes sint necessarij. ꝛ q̄t requirant testes in codicillis. In quarto differentia inter testamentū ꝛ codicillū. ꝛ in quib⁹ casibus posteri⁹ testamentū nō tollet p̄mū. In q̄nto de institutionib⁹ ꝛ q̄bus verbis fieri solet et que ꝑsone instituí pn̄t ꝛ que nō. ꝛ qualiter fiat institutio. ꝛ in quot ptes hereditas diuidat. In sexto de substitutionibus ꝛ earū diuisionib⁹. In septimo de legatis in testamēto. In octauo de successionib⁹ ab intestato cum declaratōe arboris ꝯsanguinitatis ꝛ affinitat. p̄missis. In nono in quib⁹ casibus parentes pn̄t filios exheredare. ꝛ ecōtra. i quibus casibus pueri pn̄t exheredare pentes. Tertia ps principalis officij notariatus q̄ ꝯsistit circa instrumentoꝝ ꝯfectōꝫ quattuo: hꝫ capitula. In p̄mo ostendet diffinitio instrumēti cum ipsius diuisione. In scđo quid ꝑtinere debeat instrumentū. In tertio q̄t sint publicationes req̄site ad instrumentū. In quarto de quibusdā instrumentoꝝ formis cum eoꝝndē declarationibus Et ita pn̄s tractat⁹ oibus p̄missis expeditis sub trina membroꝝ distinctiōe in nomine sancte trinitatis suum habebit finem

Capitulum primuꝫ.

Ota ſꝫm Baldū

n in. l. labeo. §. ꝯtractū. ff. de v. sig. Cōtractus ꝓprie dict⁹ est q̄n vltro citroq;. i. hinc inde ex vtraq; pte orit obligatio vt in ꝯtractu emptiōis. locatōis. venditōis. cōductōis. ꝛ sic de alijs. Improprie aūt ꝯtractus est quādo vna ptiū dumtaxat obligat vt in cōtractu donatōis. vbi solū donās obligat ad traditionē rei donate. p. l. si nominis. C. d dona. Immo absenti fit donatio. p. l. nec ambigi. C. eo. ti. Similit est in mutuo vbi recipiēs solū obligat ad tantundē restituendū. vt. l. ij. ff. si certū pe. Improprijssime aūt dr̄ ꝯtus q̄n ex nulla pte orit obligatio. ꝫ liberatio. vt fit in transactōe ex nudo pacto facta

Siser fit liberatio p acceptilationē. p h in.l.siue apud acta.C.de trāsac. Valet ergo ista distinctio vt cū loquit᷑ statutū de ɔctu.intelligendū est de ɔctu ꝓprie dicto. Nā verba statutoꝝ ꝓprie sunt intelligēda. vt.ff.de le.iij.l.non aliter. Est igit᷑ ɔctus ꝓprie duoꝝ vel pluriū in idē ɔsensus. De hoc p archidiac.in glo.ca. romana.de so.cōpe.li.vj. Qn̄ tn̄ ex contractu nascit᷑ obligatio tunc nō est nomen iuris.sed est nomē facti qn̄ nō oritur obligatio.vt in dicta.l.labeo. Capit᷑ etiā qn̄qꝫ ꝓ oī pacto seu qnacūqꝫ cōuentione seu quasi ɔctu in istis. Et sic i suo generali noie ɔctus ꝓlatus ɔtinet tam innoiatos q̄ȝ nominatos ɔtractus. vt i glo.sup verbo suo noie.in.l.iurisgentium.ff.de pac. Et qualiter ɔctus oriat᷑ ex obligatōibus ⁊ obligatiōes ex ɔtractu infra patebit.

Capitulum.ij.

Contractuuz alii

nominati.alij innoiati.alij magis noiati. Noiari sūt ɔct⁹ emptiōis vēditōis.locatōis.ɔductōis cōmodati.depositi.mādati ⁊c. Qui iō nominati dicunt᷑.eo ꝙ nunqꝫ aliquod dictoꝝ vocabuloꝝ alteri suā significationē tribuit. Et qꝛ nomen ita stricte attributū est illi ꝙ alteri ɔtractui accōmodari non pōt.vt emptio ⁊ venditio non pn̄t dici accōmodatū nec ecōtra. Innominati ɔctus dicunt᷑ do vt des.facio vt facias.do vt facias.facio vt des Exemplū primi vt fit in ꝑmutatōe.do tibi domū meam.vt des mihi piscinaz tuam. Exemplū scdi.ꝓmitto tibi facere istrumentū vel scribere decretales.vt tu promittas mihi edificare piscinam. Exemplū tertij.do tibi tunicā.vt tu ꝓmittas mihi scribere sermonē. Exemplū quarti.ꝓmitto te informaturū artem vasandi vt des mihi duos florenos renenses

Et ideo dicunt᷑ innominati.qꝛ eoꝝ nomina sunt ita vaga ꝙ alijs noiatis contractibus pn̄t accōmodari. Vnō do vt des.pōt accōmodari emptioni ⁊ venditioni. Venditor em̄ dat rem ⁊ emptor dat preciū. Item do vt facia⁹.pōt accōmodari locationi ⁊ cōductioni.qꝛ conductor dat mercedē seu pensionem.eo ꝙ locator sibi prestet licentiam vtendi. Magis innominati cōtractus dicunt᷑ pacta.que ideo magis dicuntur innominati.eo ꝙ eorum nomina accommodari possunt contractibus nominatis ⁊ innominatis.quia pactum est adeo nomen generale vt omnibus contractibus potest accommodari.quia omnia complectitur que fiunt causa obligatōnis contrahende vel tollende.

Capitulum.iij.

Visis de diffiniti-

onib⁹ ⁊ diuisionib⁹ ɔctuuz.restat nūc videre quot ⁊ q̄ exigantur in ɔtractibus ⁊ ex quib⁹ ɔstent. Sꝫ qm̄ cōtractus ɔstant ex trib⁹.s. ꝑsonis. rebus.⁊ eorundē diuisionib⁹. Et quedā ꝑsone se in cōtractu obligare possūt quedā aūt ɔtractū reddūt inutilē. Erūt ergo sex diuisiones personaꝝ. Prima homines aut masculi sunt. aut femine.aut hermofrodite. Masculi sunt qui regunt ⁊ gignunt. Femine que patiuntur concipiunt ⁊ pariunt. Hermofrodite sunt qui habent vtrunqꝫ sexum. Sed quicunqꝫ sexus in eis magis conualescit ⁊ preualet denominationē ipsius tribuit Alia diuisio personarum.alie sunt nate alie nasciture. Nate sunt que ab vtero matris separate sunt ⁊ redierunt in lucc. Nasciture que cōcepte adhuc sūt in vtero mr̄is Tertia diuisio.om̄is hō aut liber est.aut seruus. Seruus est qui nascitur ex ācillis

nostris.vel qui capit ad hostiū potesta tem.q̄ alio mō mancipia dicunt quasi manu capta.sec⁹ si capiat i guerra dua rū ciuitatū.q: talis p hoc non efficit ser uus si alias tpe captiuitatis fuit liber. Casus in.l.cum cognatū.C.de ingenu is ꝛ manumiss. Jtē seruus est q̄ maior xx.annis ad p̄ciū pcipiendū vel alio iu sto titulo alienati alicui⁹ lucri vel com moditatis causa non ignar⁹ sue pditio nis se venūdedit.vel vt p̄ciū pcipet.sūt em̄ alie multe diuisiones seruoꝝ.de q̄ bus nihil ad p̄ns. Liberi aūt dicunt na ti de liberis parentib⁹.vel saltē de libe ra matre.q: liberi sequunt pditōez ma tris ꝛ non patris.C.de rei ven.l.partū.

Quarta diuisio liberoꝝ. Alij sunt in genui.alij libertini. Jngenui sūt q̄ cum nati statim sunt liberi siue nascant ex duobus ingenuis siue ex duob⁹ liberti nis.siue ex vno ingenuo ꝛ vno liberti no. Unde si quis nascat ex matre libe ra ꝛ patre seruo ingenu⁹ ꝛ liber est. Li bertini sunt q̄ ex magna seruitute iusta de causa manumissi sunt.vt insti. de li berti.p totū.Et quot modis fiat eoꝝ manumissio ꝛ quottuplex sit stat⁹ eo rum.habetur institu.de liberti. §. vlt.

Quinta diuisio psonaꝝ.alie sunt sui iuris.alie alieni iuris.Sui iuris sunt li bere psone.p̄res m̄res ꝛ famuli seu filij q̄ facti sunt sui iuris p mortē parentuꝫ vel p emācipatōꝫ.vel alio legittimo mō Alieni iuris sunt serui. Jtē filijfamili as q̄ ex iustis nuptijs pcreati sunt siue obtineāt p̄mū locū filioꝝ.scꝫ q: sunt na ti ex vxorib⁹ n̄ris siue vlterioꝝ.vt nepo tes pnepotes. sic ceteri ex masculino sexu descendētes. Jtē cum oēs hoies sint vel fuerint filij.Sit de illis alia di uisio.videlicet filioꝝ alij naturales ꝛ le gittimi.alij legittimi tm̄.alij nec legitti mi nec naturales. Legittimi ꝛ natura les sunt q̄ pcreant ex legitimo m̄rimo nio. Legittimi tm̄ sunt adoptiui. Natu rales tm̄ sunt q̄ nati sunt ex concubina vnico ꝛ idubitato affectu pducta. Nec legittimi nec naturales sunt spurij ex i cestuoso coitu nati. Alia diuisio sepri ma.Oēs psone aut sunt legittime etatꝭ aut non. Legitima etas est a vigintiqn q̄ ānis supra.Et hu⁹etatis hoies dicū tur maiores.Nō legittima etas est a vi gintiquinq̄ ānis infra.Et huius etatis hoies dicunt minores.Et hoꝝ minoꝝ alij dicunt puberes.alij ipuberes. Pu beres sūt a.xiiij.ānis supra masculi.fe mine ab annis.xij.supra.Et hi etiā dicū tur adulti ꝛ adolescētes. Jmpuberes sunt masculi minores.xiiij.ānis.ꝛ femi ne minores.xij.ānis.Et vocant pueri ꝛ puelle.Et si p̄res nō h̄nt vocant pupil li ꝛ pupille. Hoꝝ impuberꝫ alie sunt in fantes.ꝛ hi sunt a die natiuitatis. ma sculi ꝛ femine vsq̄ ad septimū annum. Alie sunt pxime infātie.ꝛ hi sunt a se ptimo āno supra.femine ad nouem an nos ꝛ dimidiū.masculi vsq̄ ad vndeci mū annū ꝛ mediū. Abinde vero supra dicunt masculi vsq̄ ad decimūquartū annū.femine vsq̄ ad duodecimū annū pxime pubertati.Et hec de psonaꝝ di uisionibus sufficiant.

Capitulū.iiij

Dictū est in capi

tulo p̄cedenti de psonis ꝛ eo rum diuisionibus.restat nunc videre q̄ psone contrahendo se possunt obligare ꝛ que non.vt inferius appare bit.Sunt aūt quedam ex illis que con tractū viciant ratione etatis.vt infans ꝛ maior infante. ꝛ proximus pubertati Et puberes quidem ratione conditio nis.vt filiusfamilias.Et seruus quideꝫ ratione morbi.vt mut⁹.furiosus.ꝛ sur dus.Quidam ratione delicti.vt prodi gus.hereticus.apostata. ꝛ committēs crimen lese maiestatis.de quibus om nibus aliquid p ordinem dicetur. Jn

fans em̄ minor septē annis nec ciuilir nec naturaliter obligatᷣ.nec al's sibi obligare pōt.ß maior infante tenetᷣ tm̄ de sponsalicijs ꝯtractibus ⁊ non de alio. Proximus pubertati aut habꝫ tutorē vel nō.Si habet tutorez ⁊ ꝯtrahit sine ipo tutore.nec ciuiliter nec naturaliter obligatᷣ.Si aūt cum ipo obligatᷣ.licet si deceptꝰ fuerit possit restitui. vt infra patebit de bn̄ficio minoꝝ.Sꝫ si careat tutore obligatᷣ naturaliter tm̄ ⁊ nō ciuiliter.Et sola naturalis obligatio de iure ciuili inefficax est ad agendū recte sicut ex nudo pacto non datᷣ attio de iure ciuili.ff.de pac.in.l.iurisgē.§.sed cuz nulla.⁊.C.de pac.l.legē.De casibus tn̄ vbi ex nudo pacto datᷣ actio.vide glo.insti.de act.§.sed in ꝑsonā.Est ⁊ alius casus in.le.in ꝯuentōe.C.de pac.De iure aūt canonico peccāt mortaliter recedētes a pactꝭ alias licitis.extra de pac.c.j.⁊.xxij.q.j.p̄dicandū.Sunt tn̄ duo casus in quibus ꝯtrahēs non habens tutorē ciuiliter ⁊ naturaliter obligatᷣ Primo ex ꝯtractu quo factus est locupletior.Secundo si contrahendo dolū cōmisit.q: tunc tenetᷣ insolidū.Puber et masculus maior.xiiij.⁊ femina.xij.sed vterq; minor.xxv.annis.siue paterfamilias siue filiusfamilias sit tenetᷣ d̄ oi cōtractu inito cum p̄decessori suo.⁊ ex cōtractu facto cum tutoris decreto nisi in duobus casibus.Primo cuz graue damnū passus sit.i.maius dimidio iusti p̄cij.vl' fraudis ꝯsiliū intercessit.id ē dolose sit deceptꝰ a tutore.In illis duobus casibus non tenetᷣ de ꝯ̄ctu inito cū tutore.De his que gesta sunt cum ipo pubere siue adulto distinguitᷣ aut quia habuit curatorē vel nō.Si hꝫ non obligatur sine curatoris auctoritate.Sꝫ si nō habet obligatᷣ ipe adultus ciuiliter ⁊ naturaliter.ꝑ.l.si curatorē.C.de in integ.resti.minorū.xxv.ānis.Verumtamen si deceptus est etiaz ꝓ modico dāno.i.minus dimidio iusti precij.dūmmodo non sit ita minimū q̄ preiudicet maiori rei.vel summi restitutionis i integrum beneficiū petere potest.vt infra dicetur de beneficio minorum.Sed tn̄ ad hoc vt minor restituatᷣ debet se probare minorē ⁊ deceptū.q: non eo ipso q̄ deceptus est minor intelligitᷣ.Fallit tn̄ in quinq; casibus de quibꝰ minor de inito cōtractu ab eo non restituitᷣ.etiaz si ꝓbauerat se deceptū.Primꝰ casus ē qn̄ mutat statū.i.vendendo se ad precium vel ad lucrum ꝑticipandum.Secundus casus si maiori rei vel summe p̄iudiciū generetᷣ.i.si petit se restitui in minima parte in qua dicit se deceptuz ⁊ meliꝰ est q̄ recipiat damnū in illa minima parte q̄ꝫ totus contractus infringeretᷣ.Tertius casus si minor communi iure vsus sit.Verbi gratia.vt q: adiuit hereditatem locupletez.vel emit seruum necessarium.⁊ postea nacte reperiunt.vel seruus mortuus est.Naz nō euentus damni.sed inconsulta facultas p̄bet restitutionem.vt.l.non videtᷣ.C.de in inte.resti.minorum.xxv.annis Item quarto si dolum commisit.vt.l.si his.C.si minor maiorem se dixerat.q: deceptis ⁊ non decipientibus iura subueniunt.Quinto si corporaliter iurauit se non contrauenturum occasione minoris etatis ⁊ sponte prestitit.vt in auten.sacra.puberuz.C.si aduersus venditionem.Itē si iurauit per deum viuum verbotenus non restituitur nisi probat per ar.scrip.inserta.id est per instrumenta publica facta.de die natiuitatis sue.Sed si vellet probare per testes non audiretur.Consimiliter ingenuum fore.q: sufficienter non probat per testes.sed per testes ⁊ instrumenta.vt dic̄.l.j.C.de testibus.Itez filius subiectus potestati patris aui vel proaui si cum eo vel eis contrahit ciuiliter non obligatᷣ.quia iuris interpretatiōe eadē

est ꝑsona patris ⁊ filij.vt.l.fi.C.de ipu.⁊
alijs substi.nisi de castrensi.qꝛ in tali tā
ꝙ paterfamilias habet.Si tñ cū alio ꝗ
cunqꝫ cōtraxerit naturaliter ⁊ ciuiliter
obligat.beneficio tñ restitutōis sibi sal-
uo.Non tamen ꝑmittit rem patris ob
ligare sine ipius ꝯsensu.nec etiaꝫ paci-
scendo patris cōditiōem pōt recipe vel
actōem patri ꝯpetentē tollere sine ipi⁹
mandato.vt.C.de pact.l.filius.Consi-
milis casus in.l.nō solum.ff.solu.ma.⁊
l.cum maritū.C.de solu.⁊ libera. Iteꝫ
alios casus spāles vbi exigit spāle mā-
datū.enumerat glo.in.c.qui ad agēdū.
de ꝓcu.li.vj.Nota seruus cū dño ciuili
ter nō obligatur sed cum extraneo pa-
cisci pōt dño acquirendo.qꝛ ex ꝑsona
dñi habet ius stipulandi. alij vo effica-
citer non obligat cum ꝓ mortuo repu-
tatur.sed eius ex cōtractu dñs cōuenit
de peculio serui.vel de eo quod in rem
dñi versum est.vel qd iussu ipius factū
est.fallit tñ in tribus casibus in quibus
dñs de peculio serui non tenetur. Pri-
mus cum seruus nō donat.Item cum
vouet. Item cum fideiubet extra cau-
sam pecuniariā.Item furiosus vl' men
te captus tpe furoris ꝯtrahere non pōt
qꝛ contractus non possunt fieri sine cō
sensu.mō ipe expresse vel tacite consen
tire non pōt. Verūtamen si contrahit
mente recepta vel habuerit dilucida in
terualla cōtractus cum eo initus valet
Mutus surdus⁊ qui hmōi morbis na
turaliter laborant contrahere non pñt.
quia stipulatio habet fieri ꝑ interroga-
tōem ⁊ responsionē. ⁊ his qui stipulat
verba interrogantis ⁊ ecōtra audire de
bet. Prodigus cui bona sunt interdi-
cta nō obligatur. Similiter hereticus
apostata ⁊ cōmittens crimen lese maie
statis nō possunt cōtrahere,quia his ꝑ-
sonis interdicta est a lege facultas con-
trahendi.de quibus latius infra de te-

mente capti cōtrahere nō pt

mutus et surdus nō

prodigus nō

absens ... qꝛ ambo ...

stamentis dicetur.Ceterū lꝫ mulier nō
sit de ꝑdictis octo ꝑsonis que se obliga
re nō pñt.⁊ lꝫ regulariter se suo noīe ob
ligare possit in fideiussiōe.tñ ꝓ alijs nō
obligatur.sed iuuat beneficio senatus-
cōsultus velleiani.de quo beneficio in-
fra spāliter patebit.

Capitulum.v.

Viso de ꝑsonis

que reddunt contractū inuti
lem.videndum est de rebus
quarū occasione cōtractus reddunt in
utiles.Rerum quedā sunt iure ꝓhibi-
te alienari.quedā vo natura.Iure ꝓhi
bita est alienatio predij minoris.l.im-
puberis ⁊ omniū rerū ipius minoris ꝗ
seruando seruari pñt.vt auri argenti ge
minarū ⁊ oīm aliarum rerum tpis ꝓli-
xitate defacili non periturarū nisi ea in
terueniant ꝗ de iuris solēnitate in alie-
natōe rei minoris debent interuenire.
scꝫ vt fiat talis alienatio ob es alienum
vt soluat debitū creditori ipm minorē
argenti.vel si vsurarū nomine grauare
tur.secundo vt fiat aucte tutoris.tercio
vt interueniat iudicis decretum.qd de
cretū cuꝫ magna ⁊ matura deliberatōe
iudicis debet inponi. Nota tñ ꝙ ali-
qñ prediuꝫ minoris etiam sine decreto
iudicis pōt alienari.vicꝫ qñ defunctus
ex cuius bonis illud ꝑdium ꝑuenit ad
minorē hoc in vltima voluntate iussit.
vel si minor illō a principe impetrauit
Alie vo res que seruando seruari non
possunt.vt sunt vestes.carnes. frumen
tū.vinum.oleum.farina⁊ similia.⁊ aia
lia supuacua vendi possunt a tutorib⁹
sine iudicis decreto.⁊ hic appellatōe ꝑ
dij intelligunt tam predia vrbana ꝙ ru
stica.Item ꝓhibita est alienatio filiofa
milias rerum que obueniūt filio ex ad
uenticio peculio.⁊ dicit aduenticiū pe

culiū qđ venit filiofamilias ex successi-
one matris vel alterius sibi cōiuncti ꝑ
lineam maternā vel eius prospera for-
tuna ⁊ nō ex substātia patris vel ei⁹ cō-
templatione. quod etiam a filio nō po-
test alienari nisi patre consentiente cū
ipsius peculij aduenticij proprietas sit
filij ⁊ vsufructus patris. Peculium ꝓ-
fecticiū dicit quod obuenit filio ex sub
stantia patris. De castrensi aūt peculio
pōt filiusfamilias tam cum patre q̄ cū
quocunq; alio cōtrahere ⁊ pacisci. q2 fi-
lius illius peculij plenus est dn̄s. ⁊ di-
cit castrense peculiū quod filius acq̄rit
in castro ꝑ militiā suam. quasi autē ca
strense dicit quasi militare qđ acquirit
filiusfamilias. vt aduocatus. magister
vel medicus. aut ex quacunq; sua arte.
vel officio suo. de h plene insti. ꝑ quas
ꝑso. no. obli. acq̄. Item prohibita ē alie
natio fundi dotal' inestimati dati in do
tem. per. l. mariti. C. de fundo dota. q̄a
si existimatus est non dicit dotalis sed
empticius Et hic fundus dotalis neq;
ab vxore neq; a viro etiam consentien-
te vel iurante vxore alienari debet. quia
lex ꝓhibet. ꝑmittitur tamen ipsius alie
natio ex necessitate contingente. vt qn̄
mulier dedit in dotem portōem fundi
qui indiuisus est ⁊ inestimatus. ⁊ mari
tus ꝓuocat ad diuisionem a socio fun-
di. tunc em̄ ⁊ ex necessitate videt aliena
re cūm ꝓuocatus fuerit. secus cum ipse
ꝓuocaret. ⁊ ita intelligit dicta lex mari
ti. Item alienatio est necessaria qn̄ ma-
ritus noluit cauere vicino suo de dam
no infecto cui dotale p̄dium minabat
ruinam. ⁊ ob hoc vicinus est missus in
possessionē. ex. j. ⁊. ij. decre. Itē aliena-
tio fit si mulieri expediat q fundus cō-
uertat in pecuniā. vt quia vxor illū vē-
dit ꝑ redimendo viro. filia ꝑ alendo pa
tre. ⁊ soror ꝑ alendo fratre laborantib⁹
inopia. Itē fit alienatio fundi dotalis
quando loco ipsius alium fundū mari-
tus accipit in dotem. Item ꝓhibita est
alienatio illius rei quam testator in vl-
tima sua voluntate ꝓhibuit alienari et
causam expressit. quare noluit alienari
vel si ꝑsona apparet occasione cuius ꝓ
hibita est alienatio. Item prohibita est
alienatio rei litigiose. Res de cuius pe-
titione litigium mouet vel questio seu
causa inter petitorem ⁊ possessorē. Fit
autem litigiosa res in continenti obla-
to libello. ⁊ huius litigiose rei ꝓhibita
est alienatio adeo q magne sunt danti
⁊ recipienti rem litigiosā imposite pe-
ne. Etiam ille qui accepit eam emptio
nis vel donatōis seu quocunq; alio ti-
tulo siue contractu si quidē sciebat rē
litigiosam cogitur rem reddere ⁊ nihi-
lominus priuatur precio. ille vo q̄ alie
nauit p̄cium. quod recepit cogitur pre-
stare fisco ⁊ tantū de suo. Si autē qui
accepit ignorauit rem litigiosam cogi-
tur reddere rem restituto sibi p̄cio a vē
ditore. qui venditor tantundē dabit em
ptori de suo ⁊ fisco. Emptori terciā ꝑtē
quia eum decepit. duas em̄ partes da-
bit fisco. Et hec pena locum habet etiā
in donatione rei litigiose. vt facta vera
estimatōne rei punitur vterq;. vt dictū
est supra in precio. In ceteris tamen ca
sibus permittit lex rem litigiosam alie
nari. vt causa dotis vel donatōnis pro-
pter nuptias transactionis vel diuisio-
nis hereditatis. vt habetur in. l. cense-
mus. C. de litigiosis. Itē pretor ꝑmit-
tit alienatiōem illius rei pro impensis
in funere defuncti pro solutione debiti
⁊ ꝑ cibarijs familie. vt. ff. de peti. here.
l. diuus pius rescripsit. in. §. causa au-
tem. ver. nā funeris gratia. Item no-
ta inutilis est contractus si quis suam
rem pure stipulet vel emat. Secus vo
si sub conditione emat. Quia in euen-
tum conditionis valebit emptio. vt pu-

ta si emat ꝛ res desineret esse sua. qꝛ tũc
adueniente cõditione tenet̃ rem emere
ꝛ ei dare. Alioquin estimatõem rei da-
re debet. Valet tñ emptio rei ꝓprie rõ-
ne possessionis quã emptoꝛ non habet
vel rõne alterius iuris sibi emptoꝛi de
ficientis in sua re. Aliene tñ rei venditõ
ꝑmissa est in ꝑiudiciũ vendẽtis nõ aũt
ementis. Sed tm̃ distinguo hic de em-
ptione. aut em̃ emptoꝛ sciens alienam
rem emit, aut ignoꝛans. si sciens rẽ alie
nam emit iteruꝫ distinguat̃. qꝛ aut sibi
fuit cautum de euictõe aut non. si non
fuit cautũ nõ põt agere cõtra vendito-
rem. imo ꝑciũ datum perdit ꝑ legeꝫ. si
fundũ. C. de euict. Si aũt sibi fuit cau-
tũ ꝑ ꝓmissionẽ. stipulatõe vallata. tunc
tenet̃ venditoꝛ emptoꝛi ad ꝑcij restitu-
tõem. ꝛ ad oẽ id qð ꝓmissum erat ꝑ sti
pulatõem siue sit duplũ siue triplum.
ꝛ etiam ad interesse. Si autẽ ignoꝛans
emit rem alienã ꝛ fuit sibi cautũ tutus
est. si non fuit sibi cautũ agit ꝯtra ven-
ditoꝛẽ ad preciuꝫ ꝛ ad interesse ad du-
plum siue triplum aut simplũ ꝓut na-
tura cõtractus exigit. ꝑ. l. nõ dubitatur
C. de euic. Casus tñ est singularis in. l
vl. §. emptoꝛ. C. cõia de leg. vbi qͥs emit
rem alienam etiam scienter que man-
data fuit restitui ꝑ fideicõmissum re ta
li euicta nihilominus recuꝑabit ꝑciuꝫ

Item nota rei aliene ꝓhibita est obli
gatio vel impignoꝛatio sine cõsensu il-
lius cuius est. Et creditoꝛ qui alienam
rem in pignus accepit non habet in ea
ius pignoꝛis vꝉ ypothece. qꝛ debitoꝛ in
illo pignoꝛe vel alia re aliena debitũ cõ
stituere non põt. eo ꝙ nemo plus iuris
in alium trãsferre potest q̃ȝ ipe habeat.
in regula nemo plus iuris. de regu. iu-
ris. libꝛo. vj. Dicitur autem pignus ꝓ-
prie res mobilis que pignoꝛe datur cre
ditoꝛi ꝛ datur ei possessio illius rei. vbi
aũt nõ transit possessio in creditoꝛẽ di-
cit̃ ypotheca. Itẽ inutilis est stipulatio
sup rebus que in reruꝫ natura nõ sunt
nec fuerunt. vt si quis stipuletur hirco-
ceruũ vel chimeram. Item si quis sti-
puletur res impossibiles sibi dare vt lu
nam. solẽ. vel aureos montes. Itẽ si qͥs
stipulet̃ rem que lꝫ fuerit. tñ mõ nõ est.
vt si quis stipulet̃ stichiũ moꝛtuũ non
valet stipulatio. sed si ipa ꝑcessit moꝛtẽ
vt quia aliquis ꝓmisit dare stichiũ die
statuto. sed fuit in moꝛa postea moꝛtuꝰ
est stichius tenet̃ ad estimatõem stichij
eo ꝙ fuit in moꝛa. verum si quis stipu-
let̃ rem que nõ est sed futura sperat̃ rõ-
ne rei valet stipulatio. vt si quis stipule
tur futurũ ꝑtuꝫ ancille vel futuros fru
ctus. vel si quis emerit iactum rhetis
vbi inest conditio. vt si quid capiatur il
lud debeat̃. Itẽ ꝓhibita ẽ alienatio mã
cipij xp̃iani in iudeũ. qꝛ nõ lꝫ iudeum
possidere mancipiũ xp̃iani. Itẽ ꝓhibe-
tur alienatio reꝝ que a cõmertio hoim
sunt empte. vt sunt res sacre religiose ꝛ
sancte. ꝛ que deo sunt dedicate. vt ec. ꝛ
liber homo. Sunt nanqꝫ res sacre que
publice ꝛ non priuate ꝑ pontifices deo
sunt dedicate vt ec. Religiose vͦ sunt
sepulchꝛa seu loca in que hoies moꝛtui
inferunt̃. Sãcte sunt res. vt muri ꝛ poꝛ
te ciuitatis municipioꝝ ꝛ castroꝝ adeo
ꝙ pena capitis imponit̃ violatoꝛibꝰ ea
rũ. vt si aliquis aliter ingrediat̃ ciuitatẽ
vel municipiũ q̃ȝ ꝑ poꝛtas. Publice res
sunt flumina poꝛtus maris ꝛ etiã q̃ de-
dicate sunt ppl'o vt stagnũ stadiũ publi
ca oꝛbita. insti. de re. diui. §. sacre res. ꝛ
se. Est ergo inutilis ꝯtractus sup rebus
ꝑdictis. imo emptoꝛ q̃ scit res tales esse
ꝛ emit. ꝑdit ꝑcium ꝛ rem. Sed ignoꝛãs
a venditoꝛe sciente sibi cõparuit tenet̃
vẽditoꝛ in id qð sua interest se deceptũ
nõ fuisse. verũtamẽ fallit in supfluis va
sis ec. que si debitũ vꝛgens iminet ven-
di possunt alijs venerabilibus locis vꝉ
cõfracta ꝑuatis. Fallit. n. i libero hoie
qui vendi ꝛ alienari põt si interueniũt

Contractus constat ex duobus s. [illegible] et verbis

ea que habent in.l.ij.C. de patri.q̄ si.di stra.nec est cōtra.l. qui filijs. C.que res pig.da.pos. vel nō.Cetere aūt res ec.p hibite sunt alienari nisi vrgeat tale debitū qd ex mobilibus solui non possit. tunc eñ detur primo in pignore creditori vt ipe creditor tamdiu teneat eam q de fructibus z de sorte sibi fuerit satisfactū. vel si non inuenit qui rem pignori velit recipe. tunc rector domus coraz epo debet iurare psente maiore pte ibidē seruientiū vt debitū sit vrgens. z q d mobilib solui nō pōt. z hoc facto debet res subhastari z stare venal.xx.diebus z plus offerenti det. deinde res debet vendi cū consensu maioris ptis ibi seruientiū facta mentōe de pdictis omibus solennitatib. z hoc fm leges. fm iura canonica vo venditio rei imobilis ec. etiā si solū interueniant iste solēnitates que in emphiteoticis ɔcessiōib hoc mō est. vt si res valet.x. addatur vndecima pars z interueniat epi auctoritas z capituli cōsensus vtili causa assignata si nō inuenit aptior modus debet dari emptori vel insolutuz creditori adiecta vndecima pte in pcio vniuerse estimatōis rei. no. in.l. sancimus. in autē. pterea. C. de sa. san. ec.

Capitulum. vj.

Cum visum sit d duobus ex qbus contractus constat. s. psonis z rebus. Restat nunc videre de obligatōnibus. Est aūt obligatio iuris vinculū quo necessitate astringimur alicuius soluende rei vel aliquid dandū vel faciendū fm nostre ciuitatis iura. vt insti. de obli. in pnci. Obligationū alia naturalis tm. alia ciuilis tm. alia natural z ciuilis sil. Naturalis ē q naturalē equitatē continet hac naturali solū obligatiōe se obligat pupillus pximus pubertati sine tutoris auctoritate non factus locupletior nec dolū cōmittens. Itē seruus dño et cuilibet alteri psone. Itē fili pri in ei ptāte exñs. z ecōtra. sed tal natural obligatio inefficax est ad agendū. Ciuil obligatio est cū quis solēnitati iuris astrictus est. z talis obligatio ex sola dispositōe legis pcedit. vt cum quis ɔfessus est mutuo recepisse decē spe future numeratōis. de quo mutuo scriptura ē facta post bienniū tenet ciuiliter. lz pecunia nō sit numerata. sed naturalis eqtas eum tenere nō suadet. vñ lz fm ius ciuile taliter cōfessus sit obligatus. naturalis tñ equitas non vult vt soluat id qd nō recepit. s q2 pōt infra bienniū excipe d nō numerata pecunia. quā si nō opposuerit. tūc vult naturalis eqtas q sibi imputet z tenetur naturaliter z ciuiliter. Patet ergo q naturalis obligatio p se seu ciuilis obligatio p se ad agēdū est efficax z ineuitabilis. Naturalis z ciuilis obligatio est vbi ambo cōcurrunt. s. psona que de iure contrahere pōt z dispositio legis. z hec efficax ē ad agendū. Obligationū naturaliū z ciuiliū simul. alia est ex ɔtractu. alia ex qsi cōtractu. alia ex maleficio. alia ex quasi maleficio. Obligatio ex cōtractu ē q pcio ɔtrahit z que ex ipo pcio z contractu descendit. vt emptio. venditio. locatio. cōductio. donatio z hmōi. Et quasi ex contractu obligatio est. vt cum qs gerit alterius negociū sine ipius mandato. vt sūt tutor. curator. siue negociorum gestor z similes psone. Isti eñ nō contraxerunt cum illis quor negocia gesserunt. vnde nō tenent ex contractu s quasi ex cōtractu. Ex maleficio vt qñ aliquis furtū. rapinaz vel iniuriā alicui fecit tenet ex maleficio. Ex quasi autez maleficio est qñ aliquis directe nō deliquit sed quasi. vt qñ ex domo sua quaz inhabitat aliquid effusum ē vel eiectū. qd alteri nocuit. vt insti. de obli. que ex quasi maleficio nascunt. in princi. Cō-

trahunt aūt obligatiōes aliqñ re aliqñ verbis.aliqñ lr̄is.aliqñ consensu.Ex re cōtrahit obligatio vt in mutuo.cōmodato.deposito.similiter ⁊ i pignore ⁊c. Ex re igit mutuata tenet quis ad simile rem reddendaꝫ.Ex re vo cōmodata deposita vel pignorata tenet qs ad eandem rem restituendā. Pro euidētiori intellectu obligationū est notanduꝫ. ꝙ rerum quedā nullū habent vsum ꝓprie loquendo sicut pecunie que soluꝫ sunt mediū rerum que vsum hn̄t.vnde pecunie ꝑ hmōi generis ꝯcordia inuēte sunt ad supplementū earū rerū que ꝑ vsu hoim sunt necessarie. vt vult aristo.j.poli.⁊ iō pecunia ꝓprie nō pōt vēdi emi vel locari nec conduci. pōt tam̄ mutuari.deponi ⁊ ꝑmutari. Quedam sunt res quarū vsus est ipsoꝝ cōsūptio sicut vinū.ceruisia.panis.caro.⁊ sic de alijs.⁊ tales nō habent locari neqꝫ ꝯduci.possunt tn̄ emi.vendi.deponi.ꝑmutari ⁊ mutari.Quedā vo sunt qꝝ vsus pōt separi a ꝓprietate earū ip̄is manentibus in esse.vt domus ⁊ alie possessiones.s.equus.vestis ⁊c. ⁊ tales emi pn̄t vendi ⁊ etiam locari.alia aūt supradicta nō pn̄t locari.qꝛ ex tali locatōe nulla posset ꝑcipi vtilitas. In his aūt vltimis cū dominiū stet penes locantem. vsus aūt penes ꝯductorē.licite pōt d talibus accipi pensio ꝑ locantē.vsus aūt penes ꝯductorē ꝓpter pensionē residebit.Nam in rebus que vsu cōsumunt. si quis vellet seorsum cōputare vsum a re.violentaret naturā rei.vt si quis seorsum vellet vendere vinū.⁊ seorsuꝫ vsuꝫ vini.vel venderet id qd̄ nō est.vl eandē rem bis venderet qd̄ in rebus quarum vsus a ꝓprietate pōt separi nō cadit.vn̄ in talibus pōt vtrūqꝫ seorsum cōcedi vtpote si eēt q̄ alteri traderet dominiū: siue ꝓprietatē domus reseruato sibi vsu ad aliqd̄ tp̄s. vel ecōtra cum qs ꝯcedit alicui vsuꝫ domus reseruato sibi dominio ⁊ ꝓprietate domus licite pōt accipe ꝑciū ꝑ vsu domus.vt.ff.⁊.C.locati.per totū. Verbis ꝯtrahit obligatio ꝑ interrogatōem ꝑcedentē ⁊ rn̄sionē imediate sequentē. Vn̄ nisi interrogatio ꝑcedat rn̄sionē non valet obligatio.vtpote si iohānes ita stipulet a petro ꝓmittente mihi dare centū.vel facere hoc.⁊ petrus rn̄deat in ꝯtinenti valet obligatio Est aūt stipulatio firma verboꝝ conceptio qua quis aliquid se facturū daturūve ꝓmittit alteri.sup quo interrogatio dirigitur.⁊ dicit a stipulon grece.i. firmū latine.vel dicit a stipula.i.stipite descendēs.Et socius ꝓ socio pōt stipulari.filius ꝓ patre.seruus ꝓ dn̄o.similiter frater pro fratre.ꝓcurator pro parte curator pro adulto. Litteris contrahit obligatio qn̄ aliquis misit lr̄as ex causa mutui recipiendo.x.vel.xx. qui non recepit sed fecit spem future numeratōnis.vnde vigorē illaꝝ lr̄arū si infra biēniū non exceperit.de nō numerata pecunia lapso biennio tenet ciuiliter ⁊ naturaliter.vt supra dictū est. Cōsensu solo ꝯtrahit obligatio.vt in societate.mādato emp.⁊ ven.illa em̄ cōsensu solo ꝯhunt. Itē cōtrahit aliqñ obligatio pure.aliqñ in diem.aliqñ sub ꝯdiōe. Pure cōtrahit obligatio qñ ꝓmittit aliqd dari nō apposito certo die vel cōditiōe vt dicendo ꝓmitto tibi dare decē ex cā mutui. Vnde hec pure debent.i.in cōtinenti.sed nō ita incōtinenti ꝙ ꝑus nō debeat expectari q̄ꝫdiu numerent vl tādiu vt cōmode solui pn̄t. In diē cōtrahit obligatio .vtpote ꝓmitto tibi dare decem hinc ad pasca.vn̄ facta ꝓmissiōe in cōtinenti debitor factus sum. non tn̄ pōt a me petē nisi adueniēte die. Sub conditōe fit obligatio.vtpote ꝓmitto tibi dare decem si nauis venerit ex asia. vn̄ lꝫ pendente cōditōe non orit obligatio vel actio.ea tn̄ secuta cōditōne est actio.Ceteruꝫ stipulatōes inutiles red-

dunt multis de causis. Aliqñ rōne interualli interpositi nisi modicū sit intervallum. vnde certū est ꝙ in stipulatōne necessaria ē interrogatio ꝛ respōsio. ita neqꝫ mutus neqꝫ surdꝰ neqꝫ infans stipulatōem cōtrahere possunt. nec etiaꝫ absens qm̄ ambo audire debent. Iteꝫ inutilis est stipulatio rōne dissensus. vt si stipuloꝛ vnū ꝛ tu ꝓmittis aliud. Iteꝫ redditꝛ inutilis rōne ꝯditōis impossibilis. vt si celum digito tetigeris ꝛc̄. Iteꝫ si ex causa turpi descendit vt stipuloꝛ sibi sacrilegiū adulteriū vel homicidiū. Item inutilis est si fiat ꝑ metū vł dolū Itē inutilis est rōne detractōis vel abiectōnis. vt si stipuloꝛ pure ꝛ tu respōdes sub cōditōe. Item inutilis est rōne apposite ꝑsone. vt si stipuloꝛ nomie illius cuius mādatū non habeo nisi sit talis cui subiectus sum. vtpote filius patri. seruus dño ꝛc̄. Valet. n. tūc talis stipulatio. ꝛ ex tali acquiritꝛ patri actio siłr ꝛ dño. sed alteri ꝑ̄ dictis ꝑsonis non pōt quis stipulari nisi sua intersit. vnō si stipuloꝛ alteri dare cui dare mea intersit: tenet stipulatō. vt si stipuloꝛ dare creditori meo vel ꝓcuratori vel curatori aut tutori. vł siłibus ꝑsonis. lꝫ ex tali stipulatōe solus ego agere possim ꝛ non iste cui stipulatus sim dare. In casu tñ ex mea stipulatōe agit iste cui dare pactꝰ sum. vt si tutoꝛ paciscatꝛ dare pupillo vł curatoꝛ furioso. vel actoꝛ vniuersitati. Itē si ꝓcuratoꝛ absens stipulatus ē dare dño tenet. verū lꝫ alteri stipulari vel pacisci nemo possit vt dictū est. si tamē adijcitꝛ stipulationi pena stipulatio pene valet. vt si quis ita stipuletꝛ ꝓmittis mihi ꝙ dabis B. c. ꝛ si nō dederis ei dabis mihi deceꝫ nomine pene. Vltima stipulatio pene tenet. lꝫ principalis nō teneat. ꝛ qñ pena adiecta pactis exigi possit ꝛ qñ nō. hꝛ in. c. pxi.

Capitulum. vij.

Viso de cōtractibus ꝛ cōtractuū ꝑtibus ꝛ eaꝝ diuisionibus. restat nunc videre de pactis cōtrahentiū ꝛ ipoꝝ diuisionibus.

Vñ pactū est consensus duorū vel pluriū in ideꝫ alteri ab altero paciscentiū dandū vel faciendū. Attende ergo singula verba diffinitōis. pactꝰ. n. solo consensu ꝑficitꝛ in emp. ꝛ ven. ꝛ hoc ad differentiā stipulatōis in qua nō solum cōsensus sed etiā verba necessaria sunt. qꝛ habet fieri ꝑ interrogatōꝫ ꝛ rñsionē. vt supradictū est. Itē necessariuꝫ est vt in pacto sint duo vel plures q̄ cōsentiant in idē dandū vel faciēdū. ꝛ sic differt a pollicitatōne. qꝛ pollicitatio solius offerentis ē ꝓmissio. vt. l. pactū. ff. de polli. Et in idē ꝛ nō in eodē ꝛ bene. qꝛ si ego ꝛ tu cōsentiamus ꝙ sempronius sit lapis ñ ē pactū. qꝛ talis cōsensus nō obligat vnū alteri. nec ē de dando vł faciēdo. Dr̄ etiā alteri ab altero. qꝛ si cōsentiamus ꝙ vnus nr̄m det aliqd titio vel ꝙ titius det vni ex nobis nō ē pactū vt. ff. de ver. ob. l. stipulatio ista. in prin. Cū stipulari alteri vel pacisci q̄s nō possit nisi eidē obligetꝛ. nō āt obligatꝛ regulariter aliqs negociū alterius ꝓmittēdo. Dr̄ aūt pactū a pactōe. i. a pace ꝛ actu. Nam si paciscimus ex diuersis ꝛ ꝯtrarijs aīoꝝ moribus pꝰ multa variaqꝫ dictamia in vnā cōsonātē deducimur sententiā. vt in. l. j. §. j. ff. e. ti. vel dr̄ pactuꝫ a palmaꝝ ꝑcussione vt sepe fieri solet. Pactoꝝ multe sunt conditōnes. de deseruiētibꝰ ad ꝓpositū dūtaxat dicetꝛ. Pactoꝝ quedā sunt inutilia. quedā vo vtilia. Vtilia pacta sunt q̄ rōne vestiuntꝛ. ꝛ eoꝝ q̄dā rōne ꝑsonaꝝ. q̄dā rōne rerū. et q̄dā s̄m iuris ordinē fiūt. Est aūt sciēdū ꝙ ꝑsone q̄ pactū faciūt opꝫ ꝙ tales sint q̄ se obligare pñt ꝛ res et sint tales sup q̄bus pactuꝫ fieri debet. que a iure nō sint ꝓhibite ꝛ ꝙ seruetur ordo iuris

vt in p̄cedenti ca. supra visuz est de p̄so-
nis rebus ⁊ obli. Inutilia v̄o sunt pa-
cta que fiūt ꝯtra leges ꝯstitutōes ⁊ edi
ta p̄toꝝ ⁊ in fraudē. Cōtra leges d̄r fieri
pactū qñ alienaꝫ p̄diū minoris sine de
creto. vt. l. cū emācipatis. ⁊. l. non soluz
⁊. l. nō est. ⁊. l. ⁊ si his. C. d̄ p̄diis vl̄ aliis
rebus minoꝝ sine decreto alienādis vl̄
non. Vel qñ alienaꝫ fundus dotal̄. vt i
l. j. C. de fundo do. ꝯ̄ ꝯstitutōz aūt fit qñ
aduocat⁹ paciscit̄ cum clientulo de q̄ta
p̄te litis habēda ꝓ suo solario. ꝑ. l. si q̄s
aduocatoꝝ. C. de postu. Cōtra edictuz
p̄toris fit vt si sciat pactū ꝙ alicui si li-
ceat facere furtū vel homicidiū sine pe
na. imo scienter ei⁹ crimē occultās soci
us efficit̄ crimis ⁊ pena principali pu-
niet̄. vt. l. j. C. de his q̄ latrones vel alio
rum criminū reos occultāt. In fraudē
aūt fit pactū variis mōis. q̄ꝛ aut fit frauſ
de p̄sona ad p̄sonā. aut de re ad rez. aut
de ꝯctu ad ꝯctū alteꝝ. aut d̄ ꝯtractu ad
ꝯctū eundē. aut de noīe ad nomē. aut d̄
facto ad factū. De p̄sona ad p̄sonaz fit
fraus. vtpote ego tutoꝛ vel curatoꝛ. q̄a
ꝓhibeoꝛ aliq̄d emere de bonis pupilli
vel adulti mei durāte tutela vel cura. ꝑ
l. iiij. ff. rē pupilli. saluā foꝛe mō ego nō
emo ꝑ me sed ꝑ interpositā p̄sonā. vt ꝑ
vxoꝛē vel filiū meū vel etiā extraneum
noīe tñ meo. Publice tñ ⁊ palā ⁊ bona
fide pōt res pupilli emere. vt. l. cuz ip̄e.
C. de ꝯ̄hen. emp. ⁊ ven. ⁊. l. si in emptōe
§. tutoꝛ. in glo. ff. eo. ti. De re ad rem fit
fraus. q̄ꝛ etiā ꝓhibitū ē mutuare pecūi
az filiofamilias. ego pecūiā nō mutuo
sed aliā rem sibi do. vt ip̄a vendita vta-
tur pecunia. De ꝯctu ad ꝯctū alteꝝ fit
fraus vtpote vir ⁊ vxoꝛ ꝯstante m̄rimo
nio ꝓhibent̄ sibi donare. vñ nō donāt
sed donationis causa vendunt sibi inui
cem. De ꝯtractu ad ꝯtractū eundez fit
fraus. vtpote cuz tu mutuares ticio pe
cuniā mulier eius vellet fideiubere. ꝓ
eo. ego vero ecōtra. ne mulier defraude
tur mutuaui pecuniā mulieri ⁊ titium
fideiussoꝛē recepi. De noīe ad nomē fit
fraus. vt si ꝓhibet̄ aliquis ne fiat in po
testatē alicuius terre ⁊ ip̄e facit se eligi
non in potestatē. sed in defensoꝛē. cum
tñ idem sit solo noīe mutato. De facto
ad factū fit fraus. vt vendidi tibi ancil-
lā eo pacto ne ꝓstitueres eā in lupana
ri ad faciendū questū sui coꝛꝑis. tu ve-
ro in lupanari nō posuisti eā. sed i cau-
ponā vel tabernā ꝙ ibi mistraret. q̄d tñ
idē est q̄ꝫtū ad effectū. Itē nota ꝙ nō so
lum p̄dictis rōnibus sed etiā aliis qui-
busdā occultis pacta reddunt̄ inutilia
Est eñ pactū factū inter debitoꝛē ⁊ cre
ditoꝛē ne liceat creditoꝛi pignus distra
here. q̄d non valet. q̄ꝛ alias debitoꝛ inci
taret̄ ad delinquendū. i. ad solutionem
denegandā. Sec⁹ si paciscaris de non
repetendo depositū vl̄ de nō agendo d̄
positi actiōe. Silr̄ si q̄s pactus sit vt ex
causa depositi oē ꝑiculū p̄stet. Nam ta
lia pacta valēt. vt. l. iurisgen. §. si q̄s pa
ciscat̄. ff. de pac. De pig. oblig. notandū
ꝙ si inter creditoꝛē ⁊ debitoꝛē interue-
niat pactū vt si debitū non fuerit sol̄. t̄-
mino statuto liceat creditoꝛi pignus di
strahere valet. ⁊ si q̄d vltra illud q̄d sibi
debet̄ ex pignoꝛe accipit tenet̄ id credi-
toꝛi restituere. si vero min⁹ debitoꝛ cre-
ditoꝛi tenet̄ ad supplementū. ꝑ. l. hypo
tecis. C. de distra. pig. Si aūt tale pactū
nō interuenit tunc elapso die solutōis
debet creditoꝛ denūciare debitoꝛi vt lu
at pign⁹. vt no. ex. l. creditoꝛ. Et habet̄ i
l. si in hoc. C. de distra. pig. q̄d si non fe
cerit. tunc elapsis duob⁹ ānis iuxta pa-
trie ꝯsuetudinē poterit creditoꝛ illō di-
strahere. Itē si fiat pactū inter eos. vt si
preciū termīo statuto debitoꝛ nō soluat
pignus sit creditoꝛis. nō valet. ꝑ ca. si-
gnificare. de pigno. q̄ꝛ ꝯ̄ bonos moꝛes.
⁊ ꝓhibitū a lege. ꝑ. l. j. ⁊ vlt̄. C. de pact̄.
pig. ⁊. l. cōmissoꝛia. sed si fiat pactū si in
fra certū tp̄s p̄ciū sit solutū ꝙ tunc iure

emptõis creditoꝛ possideat rem pigno
ratam iusto p̄cio extimandã valet. Nã
talis dr̃ venditio ꝯditionalis.ff.eo.l.iu-
risgen.§.vl.Admittit̃ tñ tale pactũ i cõ
tractu venditõis si rem vẽditã emptoꝛ
termino.statuto nõ soluat res redeat ad
venditoꝛẽ.ꝑ.l.q̃ ea.C.ď pac.inter emp.
ꝛ ven.ꝛ.l.j.eo.ti.facit lex si super.C. de
transac.Itẽ pactũ in quo q̃s generalit̃
in se suscipit casus fortuitos non valet
ꝛ est rõ.ne q̃s generali vi verboꝝ susci-
pet qď specialiter nõ esset suscepturus
Itẽ pactũ de dote vtiliori die reddẽda
nõ valet.Rõ qꝛ dãnosis data est dos et
publice vtilitati.Itẽ pactũ factũ vt ma
ritus dãnet̃ vxori vtiliter.i.ꝙ cõmode
facere possit non valet.qꝛ ꝯ bonos mo-
res.Itẽ pactũ factũ inter militẽ ꝛ eius-
dẽ aduersariũ ꝙ miles possit eẽ ꝓcura
toꝛ.non valet qꝛ ꝯriũ publice vtilitati.
eo ꝙ milites scire dñt arma ꝛ non iura
Itẽ pactũ quo q̃s exp̄sse remittit iura-
mentũ calumnie.non valet.qꝛ publice
rei interest.vt lites sine oi suspicione ꝓ
cedãt.Itẽ pactũ factũ de p̄cario non re
uocãdo non valet. Pactoꝝ quedam
sunt vestita q̃dã nuda. Pacta nuda sũt
que nõ cõtinẽt causam.Inutilis ẽ em̃
alicui⁹ rei traditio sine causa.Et etiã di
cunt̃ nuda illa que nõ vestiunt̃ aliquo
infra scriptoꝝ sex vestimentoꝝ. Et hec
nuda pacta non sunt efficacia ad obli-
gandũ vel ad agendũ licet ꝓsint ad de
fendendũ.qꝛ nudũ pactũ regularit̃ nõ
parit actõꝫ ſꝫ exceptionẽ. Pacta auteꝫ
vtilia dicunt̃ vestita sex mo dis.scꝫ re.v
bis.lr̃is.ꝯsensu.coherentia ꝯctus ꝛ in-
teruentu rei.De primis q̃tuoꝛ mo dis
dictũ est supra in.c.vj.vbi dicebat̃ quot
modis ꝯtrahet̃ obligatio.De q̃nto vero
hoc ẽ de coherẽtia ꝯctus est exempluꝫ
vendidi tibi domũ tali pacto vt ego de
beã morari in ista domo vsq͡ꝫ ad annũ.
Istud vltimũ pactũ non valeret de se
factũ.qꝛ nudũ est.sed coherẽtia illi⁹ pa
cti vestiti.s.venditõis in qua positũ est
valet ꝛ etiã ex eo dat̃ actio. De sexto.s.
rei interuẽtu est exẽplũ.ꝓmisit tibi ali
q̃d dare vel facere.vt tu mihi aliq̃d da-
res vel faceres cũ ego dedero qď ꝓmit
si statim vestitũ est pactũ ex ꝑte mea.et
sõ interuẽtu illius qď dedi es mihi obli
gatus ad dandũ id qď ꝓmisisti. Ter
tia diuisio pactoꝝ.quedã ꝯsistũt in dã-
do.quedã in faciendo. Exẽplũ primi:
q̃s paciscit̃ dare equũ vel aliã rem .Ex
emplũ scďi vt facere domũ vel estuariũ
Quarta diuisio pactoꝝ.quedã exp̄s
sa.alia tacita. Expressum ẽ.vt si ꝯuent
tibi aliq̃d dare vel facere. Sꝫ tacitũ. vt
si ꝯduxi domũ tuã.ꝛ in eadẽ res meas
induxi tacite videoꝛ pepigisse tecũ cuꝫ
illata sint obligata tibi ꝓ pensione do-
mus.Itẽ tacitũ pactũ est.vt si habeam
tres debitores qui mihi tenent̃ in.xv.ꝛ
erat vnusq̃sq͡ꝫ insolidũ obligatus.vñ si
ab vno coꝝ recepi.v.videoꝛ renũciasse
iuri insolidũ ꝛ pactũ fecisse tacitũ non
petere ab vnoquoq͡ꝫ illoꝝ.nisi alia q̃n-
q͡ꝫ.l.si creditores.C.eo.ti. Quinta di
uisio pactoꝝ.alia gratuita.alia nõ gra-
tuita.Gratuitũ vbi nullo dato vel pro-
misso grat⁹ debitũ remittit̃. Nõ gratui
tũ est vbi trãsactio aliquo dato retento
vel quasi ꝓmisso. Porrigant̃ aũt pa-
cta similiter trãsactões ad illas tm̃ ꝑso-
nas inter quas facta sunt ꝛ alijs ꝑsonis
regulariter nõ ꝓsunt.ꝑ.l.j.C.de trãsac.
Fallit h tñ in quibusdã infrascript⁹ ca
sib⁹.Vñ pactũ de nõ petẽdo factũ reo
principali ꝓdest fideiussori.nisi in paci
scendo pactuꝫ sit ne prosit fideiussori.
vel nisi fideiussisset aĩo donãdi vel in
rem suã.In his tribus casibus pactuꝫ
factũ reo non ꝓdest fideiussori.sed ecõ
tra pactũ fideiussori factũ de non petẽ-
do non ꝓdest reo.ꝑ.l.Itẽ in duob⁹ reis
ff.de pac.qꝛ licet rei intersit a fideiusso-
re nõ peti.qꝛ fideiussoꝛ habiturus erat
regressum cõtra reũ.non tñ fideiussoris

interest a reo non petenti cum reus ꝯ
fideiussorē non habeat regressū ꝫ nisi fi
deiussor in rem suā fideiussisset. qꝛ tunc
fideiussor ꝓ re accipiēdus est. ⁊ tali ca-
su pactū factū reo ꝓdest fideiussori. et
pactū fideiussoris in rem suā ꝓdest reo
pactū vero fideiussoris non ꝓdest fide
iussori nisi exꝑsse agatˀ ꝙ ꝓsit reo ⁊ fide
iussori ⁊ tūc singulis ꝓdest. Sic pactū
vnıꝰ rei debēde ꝓdest alteri. Itē pactū
factū cū venditore vel donatore ꝓdest
emptori. vt si venditor vēdidit domuꝫ
quā ipē nondū soluebat vel soluit ꝑpt
inducias sibi datas emēs eisdē gaude-
bit inducijs. Itē pactum factū cum fi-
lio vel seruo ꝓdest patri ⁊ dn̄o. Pactuꝫ
aūt ꝓcuratoris ꝓdest dn̄o ⁊ non nocet
nisi in tribꝰ casibus. s. si ad hoc speciale
mandatū vel si in rem suā ꝯstitutꝰ sit vł
generalē dn̄i bonoꝝ habeat admistrati
onē. Qn̄ aūt factū ꝓcuratoris noceat
⁊ ꝑiudicet dn̄o habetˀ in. l. si ꝓcurator.
C. de ꝓcu. ⁊ ca. j. vt lit. nō ꝯtesta. in glo.
sup verbo ꝓpter. in. c. cum olim. de cau
sa possessionis ⁊ ꝓprietatis. Itē pactuꝫ
tutoris ⁊ curatoris ꝓdest pupillo vł ad
ulto ⁊ non nocet si bona fide fiat ⁊ non
animo calumniandi vel defraudādi

Capitulum. viij.

Nunc videndū ē

de pēis pacto appositꝭ. Sci
endū pena pacto apposita ali
qn̄ cōmittitˀ aliqn̄ nō. Si em̄ ꝯuētio in-
cipit a cōditione vtpote si stichium nō
dedero decē dabo nomine pene. hic pe
na cōmittitˀ cum certū est conuentum
dari non posse. Si vero incepit a prece
denti pactōe. vtpote ꝓmitto stichū da
re. alioquin pene noie decē dabo. Et si
tunc ꝑcedēs pactio fecerit obligationē
vt si sit pactū vestitū cōmittitˀ pena. exq̊
stichū dare potuit ⁊ n̄ fecit. aut ꝑcedēs
pactio non est obligatio nō cōmittitˀ pe
na. nisi demū lite ꝯtestata sup eo qđ in

pacto deductū est. Et diligenter aduer
tendū ꝙ in ꝯctu stricti iuris pactū cohe
rens informatˀ ⁊ vestitˀ. p. l. lecta. ff. si cer
tū petatˀ. Et sic rōne informatiōis agitˀ
ex stipulatu ad id sup quo nō fuit inter
posita stipulatio. Et agitˀ taꝫ ad cōten-
ta in stipulatione ꝗꝫ etiā deducta in pa
ctū. ⁊ sic est casus specialis in quo sti-
pulatio excedit ꝓprios termīos siue su
am ꝓpriā naturā. p. l. petēs. ex stipulati
one. C. de pac. licꝫ alias regulare sit ꝙ
quodcūqꝫ in stipulatōe obmissum sit ꝓ
omisso habeatˀ. licꝫ ꝙ nō agatˀ ad id qđ
deductū est in nudū pactū. vt. l. ita sti-
pulatꝰ. ff. đ v. ob. Silr coherēs ꝯctui bo
ne fidei. p. l. i bone fidei. C. de pactˀ. Silr
coherētia stipulatōis vestitˀ pactū. e. ti. l.
si pactū. Silr traditōe. eo. ti. in. l. legem
Et nō refert an pactū ꝑcedat vel sequa
tur dūmō in cōtinenti apponatˀ. fac lex
iurisgen. §. quīmo. ff. eo ti. Notandū
ꝯsequenter ꝙ pacta qdā fiūt ꝺm leges.
quedā fiūt ꝑter leges. ⁊ aliqua ꝯ leges.
Scđm leges fit puta qn̄ ꝓmittitˀ aliqđ
dari vel fieri ꝺm ꝙ lex ꝑmittit. mō si est
pena ꝓmissa pōt peti aut res vel pena
id est alteꝝ eoꝝ solū nisi sit dictū ꝙ pe-
na soluta vel non ratū maneat pactum
qꝛ tunc vtrūqꝫ potest peti. Casus in. l.
cum ꝓponas. C. de transac. Iteꝫ pactū
fit ꝑter leges. scꝫ qn̄ pacto aliquid pro-
mittitˀ qđ directe a lege expresse non ꝓ
hibetˀ. vtputa ꝓmitto factū alienum et
si nō fiat id ꝓmitto penaꝫ vel paciscor
alteꝝ alteri dari. ⁊ si nō detˀ stipulor pe-
nā. tunc licet nō valeat factū principa-
le. qꝛ factū alienū ꝓmittere nō possuꝫ.
nec etiā alteri pacisci. valet tn̄ pene pro
missio. Itē pactū fit cōtra leges cum
ꝓmittitˀ aliqđ qđ lege exꝑsse ꝓhibetur
scꝫ res sacra vel religiosa. ⁊ tunc neutꝝ
valet neqꝫ principale neqꝫ pene ꝓmis-
sio. Iteꝫ aut pena adijcitˀ quātitati aut
speciei aut facto. si adijcitˀ quantitati. vt
ꝓmitto dare decē sub pena dupli. tunc

ipsa pena q̃uantacūq̨ ⁊ qualitercunq̨
sit reducit ad legittimū modū vsurarū
sortis promisse. Et hoc ideo. qꝛ ex quā
titate pecunie solet fenus cōmitti. de h
p Inno. i ca. suā. de penis. si vo adijcit
spēi. vt ꝓmitto dare equū. vel aliā rem
stichiū vel titiū sub pena decē librarū
illa pena exigit. ⁊ iterū pena tota exigi
tur. de hoc p Bar. in. l. lucius. ff. de act.
emp. ⁊ ven. Cōsequenter notādū ꝙ re-
cte sicut in iuramētis ita ⁊ in pactioni-
bus intelliguntur cōditiones generales.
scʒ si deus voluerit. si res in eodē statu
ꝑmanserit. si mihi seruabit fides ⁊c̃. de
q̄bus ꝯditionibus p docto. ⁊ glo. in ca.
quēadmodū. de iureiurā. Itē si q̄s iura
uit se soluturuʒ spe future numeratio
nis intelligit cōditio si pecunia fuerit
numerata. Casus in. l. indubitati. C. de
non numerata pecunia. Itē dabo cen-
tū si ꝯtraxeris mecū matrimoniū. In-
telligit ꝯditio secutis nuptijs. ff. de iure
dol. ꝓmittēdo. Et generaliter in oib⁹
iuramētis ꝓmissorijs generales condi
tiones intelligunt. In assertorijs vero
iuramētis nulla subintelligit. Specia-
les aūt cōditiones nunq̨ subintelligū
tur. sʒ oportet ꝙ expresse ponant. vt di-
cit Bern. in ca. tua nos. de iureiurando

Notandū ꝙ multa possum facere
sponte ad que non possum me pacto
astringere. Nam sponte possum mihi
aliquem heredem instituere. non tamē
ad hoc pacto me astrigere. Casus in. l.
pactū ꝙ dotali. C. d pact. silr i. l. stipula
tio h mō ꝯcepta. ff. de v. ob. Item ea q̄
ob reuerentiā alicuius ꝓmittuntur nō
obligāt promittentē. Casus i. l. j. §. one
rande. ff. quarum rerum actio non dat.
⁊ ibi p Bar. Sic etiaʒ tempalis ꝑstatio
non vestit cōuentionē nudā. p. l. si cert
annis. C. de pactis. Et non refert an ta
lis ꝑstatio fuerit facta scienter vel igno
ranter quo ad necessitatē in posterū sol
uendi. secus quo ad effectū repetitiōis
id est si scienter solui in debitū repetere
non possum. p. l. j. ff. de ꝯdi. inde. Distin
guendū tñ est in hoc casu qñ quis agit
ꝓ illo qd sibi ꝯsueuit solui aliquot an-
nis aut aut actor qui agit ꝯtra illū qui
cessat soluere ꝑstationē innititur soli tpi
aut alteri cause. si soli tempi succumbit
i. ꝑdidit causam. qꝛ tempus non est mo
dus obligatōis tollēde vel inducēde. p
l. obligationū fere. §. placet. ff. de act. et
obliga. Aut non solū allegat tp̄s ʒ ali
am causam. aut talis causa est sufficiēs
ad agendū vel nō. si scd̄m allegat nudū
pactū vel ꝓmissionē ⁊ iterum succum
bit p dictam legem Si certis ānis. aut
actor ꝑtendit causam sufficientē. vt sti-
pulatōis ⁊ venditōis emptionis aut al
terius tituli. ⁊ actor obtinebit ⁊ proba-
uerit solutionē sibi factā ad plures an-
nos licet non probauerit causam effica
ceʒ. quia presumit ꝙ reus non soluerit
sine causa legittima. qꝛ nemo presumi
tur rem suam iactare. p. l. cum de inde-
bito. ff. de proba. Itē probat p glo. c. fi.
xviij. q. ij. vbi dicit ꝙ allegata consuetu
dine alicuius aliquid soluendi cuʒ cau
sa ⁊ prestatione illius solutionis indu-
citur obligatio. ad idem facit ca. perue-
nit. de cen. vbi dicit in fi. oportet quip-
pe vt omnis census ad quid ⁊ quando
persolui debeat presciatur. Conclusiue
tenent doctores ꝙ premissa vera sunt.
de capitulo peruenit. quando per tan-
tum tempus solutum sit quod sufficit
ad prescriptionem. ⁊ non fuit in posses-
sione recipiendi huiusmodi solutioneʒ
vi precarie aut clam. Item nemo ali
enum factum promittēs obligatur. vñ
qui ꝓmittit pro aliquo nō tenet ad ali
ud nisi ꝙ det operam quā potest ꝙ ille
faciat qd promittit. p. l. stipulatio ista. ff
de verbo. obli. nisi quis promittat se ef
fecturū curaturū ve vt promissuʒ fiat. in
sti. de inuti. sti. §. si q̄s aliū daturū. Itē
si q̄s ꝓmisit insulā facere ad certū tem

pus sub certa pena ꝛ tantū tēpus iam transiuit ꝙ modo infra tempus statutum fieri non poterit. lꝫ totum tps non transierit. possum tñ agere cōtra talem pinde acsi totū tps transierit ꝑ. l. hoc iure. ff. de ver. obli. Item si aliquis ꝓmittit generaliter hoc modo. qdcunqꝫ postulaueris dabo. in tali excipiunt oia illicita ꝛ ꝑiudicialia ꝛ etiā ea que in generali contractu non veniunt. s. que qs spāliter noīata nō dedisset. Casus in. l. j. C. que res pig. ob. pos. vel non.

Defensionuz seu

beneficioꝝ quedā in fauoꝛem quedaz in odium introducte sunt. vnde contingit ꝙ ꝑsone ꝑ quibus inuente sunt ꝑ eas iuuant ne teneant ꝺ obligatōibus quas fecerunt. Et lꝫ verꝫ sit regulariter licitū esse his ꝓ se introctis renunciari. l. si quis in scribēdo. C. de pact. sunt ex eis tñ quedaz beneficia qbus renunciare nō possumus. ꝛ renūciatione facta nō impedit quo minus hmōi beneficia ꝛ defensiones opponi possunt. Alique tñ sunt quib⁹ quis renunciare pōt ꝛ renunciatōe facta tenet ꝛ illa ꝑsona que ante renunciatiōez per ipa beneficia iuuabat renūciatōe facta amplius non iuuat. Alique sunt defensiones quibus quo ad qd quis renūciare pōt ꝛ quo ad quid nō. Igit de singulis est videndū. ꝛ primo ꝺ illis quibus renunciare nō pōt.

Beneficium ma-

cedonianū senatuscōsulti cōpetit filiofamilias q̄ pecuniā accepit mutuo sine voluntate tacita vł expꝛessa patris. Et nota lꝫ appellatōne pecunie largo modo sumpte cōtineat quicquid numero pondere vel mensura cōtineat. capit tñ hic stricte solū ꝓ pecunia filiofamilias mutuata. vt dictuz est. ꝛ sic iuuat. si tñ filius recepit qđ cōsistit in pondere vel mensura tenebit nisi fraus adhibita sit a creditoꝛe. vt quia dedit filiofamilias frumentū vel oleuz vt his distractis vteret ꝓ pecunia. vt supꝛa dictū ē. c. px. vbi dicebat. in fraudē aūt fit pactū varijs modis ꝛ nō solū cōpetit ei interim dū ē in ptāte pr̄is. verꝫ etiā postq̄ fact⁹ ē sui iuris ꝛ etiā cōpetit heredi filijfamilias ꝛ eius fideiussoꝛi. ꝑ l. ꝫ ꝛ si pr̄. §. nō solū. ff. ad maced. Et introductū ē in odiū feneratoꝝ. ꝛ huic beneficio renūciare nō pt. vñ p⁹ sniam datur exceptio ex eo. ff. ad mace. l. j. dicta. si pr̄. §. nō soluz. naturalis tñ obligatio manet. vt in. l. si iulian⁹. §. quāq̄. eo. ti.

Nota tñ ꝙ in casibus sequētib⁹ exceptio bñficij macedoniani nō hꝫ effectū Primo si filiusfamilias ꝑ mēdaciū dixit se patrēfamilias. vt in. l. zenodoꝛus. in glo. ꝛ in. l. j. C. ad senatus. mac. Scđo si credebat fili⁹ foꝛe pr̄familias. qꝛ fungebat publicis munerib⁹. vt dicta. l. zenodoꝛus. Tercio si filiusfamilias a pupillo recepit mutuum nō interueniēte ipius tutoꝛis. curatoꝛis auctē. Quarto si mutuā pecuniā in vtilitatē pr̄is ꝯuertit. vel cū illa pecunia fecit qđ pr̄ cēt facturus. vt dotādo filiā vel soroꝛē. ꝑ. l. filiusfa. ff. e. ti. Quinto si recepit pecuniā cā legatōis vel studij. vt i. l. macedoniani. C. e. ti. Sexto si pr̄ ratū hꝫ vel ꝯsentit postea qñ mutuū accepit fili⁹ vł pn̄s fuit ꝛ nō ꝯdixit. vt. l. si filiusfa. e. ti. Itez si filiusfamilias fact⁹ paterfamilias soluit ptē debiti cessat beneficiū macedonianū. ꝑ. l. sed iulianus. §. fi. ff. e. ti. Itez cessat illđ bñficiū si fili⁹ hꝫ peculiū vsqꝫ ad quantitatē peculij. i. pecunie mutuo recepte. glo. in. l. dicta. Zenodoꝛ⁹ ponit plures casus ꝺ codē. Itē qđ dictū ē de filiofamilias. dicēdū ē de nepotib⁹. ꝑ. l. filiū habeo. ff. e. ti. Et idē tenet Salicetus in. l. si filius. e. ti. illud tñ verū est de nepotibus qñ agit de fauoꝛe ipoꝝ. vel patꝝ suoꝝ. Casus in. l. liberoꝝ. §. ꝫ ꝛ pa

pinianus.ff.de ver.si.Secus eum agit de odio ipor.vt in causis penarū vl' cōdemnationū.nam tali casu appellatōe filior nō intelligunt nepotes.

Eneficiū restitu

b tionis cōpetit minorib⁹ toto tpe minoris etatis etiā eo finito infra quadrienniū cōtinuū.sed si i minori etate decepti fuerint eor facilitate z aduersarij calliditate. Notandū minorēnis multis modis pōt intelligi Primo qui minor est.xiiij.annis.vt in c.in psentia.de pba.§.pterea.Secūdo a discretōne vsq ad septēniū.C.de iure delib.le.fi.si infanti.Tercio q̄ ad matrimoniū ɔtrahendū vsq ad.xiiij.annum masculus.z ad.xij.annū femia.Quarto quo ad testamenti factōnem vsq ad xiiij.annum.xvj.q.j.admonere.z.c.se. Quinto quo ad restitutōē vsq ad.xxv annū.ff.e.ti.p totū.Modo ad ppositū minoribus etate dānis subuenire non in rebus psperis seu pspere gestis nocere cōsueuit.C.de pcu.l.nō eo min⁹.Errantibus.n.z nō fallētibus publica iura subueniunt.vn̄ si minor qui nunc se maiorē asseuerat fallaciter maioris etatis mēdacio aliquē decepit in integrū restitui nō debet.C.si minor ma.se di. l.si is qui.Item si minor.xxv.annis renunciat beneficio ecclesiastico nō restituet si illud beneficiū est alteri collatū. qz beneficiū est legitime adeptus non pōt illo sine culpa priuari.Sz si minor obmisit aliquā pbatōem necessariā vel alias captus est in iudicio pōt petere i integrū restitutōem.vt in.c.ex pte.d resti.spo.p Bern̄.Itē si minor facit qd diligentissimus fecisset nō restituet.vt si de cōsensu suor amicor adiuit hereditatē quā putabat fore multū pinguem lz non inueniat opulentam.qz tali casu vti iure cōi.casus in le.nō videt.C.de in integ.resti.minor.xxv.annis.Item minor in iudicio legitimā psonā standi non habet.C.de legi.pso.p totū.Ideo si agit z sniā cōtra eum lata est habebit beneficiū restitutōnis.p eo aūt lata tenet in dicta.l.eo min⁹.Itē minor.xxv. annis agere pōt sine tutore z curatore. vt in illis casibus in q̄bus minor censetur maior.vt si iudex p fraudē tutoris absoluit reum a iudicio pōt conuenire tutorem.ita q necesse est ipm pmo cōueniri.z hoc casu restituit minor etiā si cōtumax fuerit.vt.ff.de mi.xxv.an.l. minor.Hec Johānes.lxxxvij.di.irreligiosam.Itē minor pōt cām matrimonialē p se agere vel p pcuratorē.p.c.ex pte.de resti.spol.Item censet maior in voto.xx.q.ij.ca.j.vbi dr q firma erit pfessio virginitatis ex quo adulta esse ceperit.z que solet apta nuptijs deputari Itē qn̄ mior morē patris exequit.xv. q.iij.de crimine.Itē qn̄ agit ex testamēto patris.Itē qn̄ agit d recupanda possessione.C.q legi.pso.l.vl.Itē qn̄ d thoro violato agitur.ff.de adul.si maritus z.l.iure mariti.C.eo.ti.Itē qn̄ agit d libero homine exhibendo.imo tali casu pupillus admittit.ff.de libe.ho.exhi.l. iij.Item qn̄ impetrat veniam etatis.et qualiter impetret z corā quo z q̄ etate hr̄.C.de his q̄ veni.eta.impe.l.ij.Item qn̄ agit negocia alterius.lz em̄ agere p se nō posset.pōt tn̄ p alijs agere si saltē habet mandatū.ff.de pcu.l.filiusfa.Ad iudicia aūt pcurator nō pōt eē nisi.xxv annor.p.c.qui generaliter.de pcura.libro.vj.

Eneficium ne

b quis ɔdemnet nisi inquantū facere pōt z non vltra.i.habita rōne ne egeat cōpetit marito z ei⁹ heredib⁹ z filijs oibus vtriusq sexus z ei⁹ patri qn̄ cōuenit ab vxore.z cōpetit patri vxoris qn̄ vxor cōuenit a viro hinc inde p dote z donatiōe.Item patrono

qñ conuenit a liberto. Itē cōpetit socio qñ ꝯuenit a socio. Itē ꝯuenit pr̄i qñ cō uenit a filio vel filia. ⁊ huic beneficio re nūciari non pōt. Sciendū ꝙ plerunq̄ꝫ cōtingit quē cedere bonis ⁊ ille tūc qui sic cessit bonis solūmō damnat inquā- tum facere pōt. Itē postea cōueniri p̄t si tm̄ acq̄sierit quo p̄tor possit moueri. ꝫ tñ fraudandus nō est alimētis quoti dianis. nec etiā debet detrudi in carce- rē. ff. de ces. bo. li. iiij. l. q̄ bonis. ⁊ l. si de bitores. Et talis cessio bonoꝝ obligati onē debiti nō tollit sed inefficax est tal' obligatio ꝓpter debitoris inopiam. ꝫ ꝓdest vt non detrudat in carcerē cedēs vt in dicta. l. q̄ bonis. Et q̄ bonis cedit anteq̄ꝫ agnoscat debitū vel añq̄ꝫ ꝯdem net vel in iure ꝯfiteat debitū audiri nō debet. ff. de cess. bo. l. pnl't. Et ibi habetur i glo. ibidē sup verbo non debet. Nō ce- dens bonis dꝫ bona indicare. allegat ꝓ argumēto. l. fi. C. de iure delib. Itē ha- bet in glo. ibi. ꝙ oibus bonis cedere de bet vt etiā vnum denariū non retineat licet in post quesitis bonis secus sit. vt in dicta. l. qui bonis. Si tñ tal' sustinuis set penā corpalē ꝓ debito tunc non te- net de postquesitꝭ soluere. vt. xiiij. q. vj si res. Itē bona cedentis dñt vendi nō occupari ꝓpria auctoritate credentiū ꝫ bñ iudicis. vt. ff. eo. ti. l. legis. iulie. De cessione tali habet p canonistas. in cap. bedardus. de solut.

Eneficium ne li

b ber hō ob es alienū obligetur huic bñficio nō poterit renūci ari. q: hec renūciatio est dānosa ⁊ ꝯ̄ria libertati. Qui em̄ liberꝝ hoim cogit ser uire ꝓ debito pena eius est vt pdat de- bitū. Scdo tantundē dabit pentib⁹ illi us hois quē in seruitutē reduxit. Ter- tio punit pena corpali. vt dicit salicet⁹ circa legē. ob es alienū. C. de obli. ⁊ ac. facit lex. q̄ filios. C. q̄ res pig. obli. pos. vel nō. Itē Jo. an. dicit ꝙ libri alicui⁹ studentis ad ꝯtinuū vsum ipius deser- uientis non obligent ob es alienū. Itē nec salaria aduocatoꝝ vel militū a pu- blico ipis debita. vt not. Salicet⁹ in. l. ne q̄s de corpe. C. d̄ aduo. diuer. iudi.

Eneficium fori

b qd̄ cōpetit forēsi cuiq̄ꝫ dicit ꝙ ipe reus sub suo iudice debe bat ꝯueniri. q: actor dꝫ sequi foꝝ dei. de fo cōpe. si cleric⁹. ⁊ ca. cum sit generale C. de iurisdic. om. iu. l. ij. ff. de alie. iudi. mu. can. fac. l. j. in p̄n. nō aūt ecōtra. ni- si in q̄busdā casib⁹ vt statim infra dicet Et huic bñficio seu p̄uilegio pacto nō renunciat ꝫ ad hoc ꝙ reus alibi possit q̄ꝫ in foro suo ꝯueniri ꝓmittat solutōꝫ facere vbicūq̄ꝫ fuerit petita ab eo q: tūc ibi tenet solutōꝫ facere vbi ꝯuenit. R̄ō q: priuilegio fori a principe vel lege in dulto ⁊ oī iure introducto in eius fauo rem in ꝯtractib⁹ pōt renunciari. vt. l. si q̄s in cōscribēdo. C. de pac. In his casi bus sequētib⁹ actor nō sequit foꝝ rei. Et ponunt. vj. q. iij. p Jo. glo. decre. v̄- sus. Cōtract⁹. crimenq̄ꝫ reus religioq̄ꝫ. Vir rō similis vel ꝓuocat atq̄ꝫ resat. Excellit iussu. vel si ꝯsentit vterq̄ꝫ. Ne- glector iudex feodarius atq̄ꝫ scolaris.

Notandū cum clericus habet causā aduersus aliū clericū ꝯueniat ipm co- ram epo ꝓprio. s. ipius rei vel de ꝯsilio ipius epi aliū iudicem vtraq̄ꝫ ps eligat ecclesiasticū tñ. eo. ti. ca. j. ar. ꝯ̄. p ca. cuꝫ R. de offi. dele. Vbi dr̄ ꝙ actor dꝫ elige re non vtraq̄ꝫ ps. So. illa decretalis in- telligit s̄m Bern̄. qñ altera ps ē absens vel cū non vult ꝯcordare reus. ⁊ ita ob seruet in curia.

Eneficiū seu pri

b uilegiū fori qd̄ cōpetit clericꝭ d. ꝙ licet cleric⁹ d̄ iure cōi sub- iectus sit iudici seculari. p priuilegium

tñ potest declinare ⁊ dicere ꝙ velit solū
corā suo epo rñdere. aut alio cōpetenti
⁊ huic beneficio de iure canonico ⁊ eti-
am ciuili non renunciat. qꝛ introductū
est in fauorē totiꝰ cleri. ⁊ nō alicuiꝰ sin-
gularis clerici. Nā priuilegio fori a pri
cipe vel le. indulto pōt in ꝯtractibꝰ re-
nunciari. vt dictū est. imo iudex admit
tens exceptionem fori non admitten-
dā facit litē suā. vt ptꝫ in alle. l. si qs i cō
scribēdo. Et sicut iudex male iudicans
facit litē suā. sic etiā arbiter. ⁊ arbitrator
sed non tenent de estimatōe litis nisi d
dolo ⁊ lata culpa. dūmō saltē fuerit ele
cti de priū ꝯsensu. facit. l. j. §. j. ff. si men
sor falsum modū dixerit. Itē videt de
ꝯsultore. vt. l. j. discusso. C. li. x. nam cui
libet in sua arte experto crependū est. ff.
de ventre inspiciendo. l. j. ⁊ ca. cā matri
monij. de ꝓba. in glo. Notanduꝫ ad
hoc ꝙ clericus possit ꝓrogare iurisdi-
ctionem. non sui iudicis ſm panormi-
ta. in ca. significasti. de fo. compe. Pri-
mo requiritur eius consensus. quia in
uitus iudicari non pōt. Scdo si cōsen-
tiat ex certa scientia non per errorem.
vt in glo. j. dicti ca. facit lex fi. C. de con
di. inde. Tertio ꝙ nō fiat ꝓrogatio me-
tus causa. vt. l. ij. in princi. ff. de iudici.
Quarto ꝙ iudex in quē ꝯsentiat sit ec-
clesiasticus de hoc in ca. si diligenti. de
fo. compe. Quinto vt talis alias presit
iurisdictōi. qꝛ fundamentū ꝓrogatōis
est iurisdictio. Igit in iudicē non habē
tem iurisdictionem non pōt fieri ꝓro-
gatio. qꝛ non entis non sunt qualitates
vt. l. eiꝰ. q in ꝓuincia. ff. si cer. pe. Sex-
to ꝙ talis sit iudex ordinariꝰ. qꝛ nemo
pōt ꝓrogare iurisdictōꝫ nō sui iudicis
delegati etiam cum consensu episcopi
quia iudex delegatus vigore rescripti
habet iurisdictionem limitataꝫ ⁊ restri
ctam. Septimo ꝙ fiat cum cōsensu sui
episcopi. Octauo ꝙ prorogās non pe-
niteat re integra. quia cum res est inte
gra penitentie est locus al's non. vt in
capi. j. de iudi. Nono ꝙ sit talis causa:
que recipiat prorogationem illius iu-
dicis. quia laycus qualemcunqꝫ iuris-
dictionem habeat non prorogatur in
spiritualibus causis. de hoc per Iohā
nem andree. in clēmen. dudum. de se-
pul. in glosa super verbo speciali. Iteꝫ
laicus trahens clericum inuituꝫ ad iu
dicem secularem perdere debet causaꝫ
⁊ iudex secularis priuat iurisdictione
ꝑ auten. statuimus. C. de epis. ⁊ cle. Itē
quid si clericus trahit clericum ad se-
cularem. Respondetur. debet excom-
municari non beneficiatus. beneficia-
tus vero beneficio ⁊ offi. suis priuari.
xj. q. j. inolita.

Exceptio nō nūe-
rate pecunie date vel tradite
rei aliqñ cōpetit ifra duos an
nos. aliqñ. infra. xxx. dies. aliqñ ifra an
nū. aliqñ infra tres mēses. Ecce eñ de-
bitor q ꝯfitet se mutuo pecuniā recepis
se quā in veritate nō recepit pōt oppo-
nere exceptionē non nūerate pecunie
infra duos ānos a die cōfessionis facte
Creditor vero q ꝯfessus est sub spe fu-
ture numeratōis creditū suuꝫ recepisse
a debitore hꝫ exceptionē non solute pe
cunie infra. xxx dies. ꝑ legē in cōtracti-
bus. §. illo. C. d non nūe. pecu. Itē ma
ritus q ꝯfessus est sub spe future nume
ratōis se dotē recepisse. hꝫ exceptioneꝫ
non numerate dotis q apponēda est i-
fra annū post solutū matrimoniuꝫ. ⁊ h
si matrimoniū durat minꝰ duobus an
nis. ⁊ est opponēda infra tres mēses si
matrimoniū durauerit plus duobꝰ an
nis. ſ minus decimo. Predictis excepti
onibus non pōt renūciari. ⁊ renūciatio
si facta est non impedit quo minus in-
fra dicta tempa opponi possit. verūtamē
in h ꝓdest renūciatio ꝙ si nō eēt facta
renūciatio deberet ꝓbari aduersarius

defendenti pecuniam ip̄am soluisse. et
ita ꝓdest renūciatō talis ꝙ ꝯuertit onꝰ
ꝓbandi in renunciantē. vt no. in rubꝛi.
ne fideiussores vel mādatores dotiū dē
tur. C. cum suis legibꝰ q̄ prohibēt fide
iussorē dari ꝓ dote restituenda in euen
tū restituende dotis. Vñ licet q̇dā sci-
ant ⁊ faciant hmōi fideiussionē renun-
ciantes p̄dicto rubꝛo cū suis legibꝰ ip̄a
tn̄ renūciatio de iure nō valet. qꝛ talē fi
deiussorē dari ꝓ dote restituenda ꝓhi-
bet̄ a lege. mō id qd̄ fit ꝯ legem etiaȝ si
iuratū sit ꝓ non facto habet̄. ꝑ. l. nō du
biū. C. de legibꝰ. Rō aūt legis scd̄e p̄di
cti rubꝛi. elicit̄ ex eiꝰ v̄bis cū dicit. si em̄
credendā eē mulier sese suāq̧ dotē par-
ti mariti existimauit. quare fideiussor
vel aliꝰ intercessor exigit̄. Nota tn̄ fauo
rē magnū fore mulieꝝ ꝓ dote recuꝑan
da. vt in. c. ex lr̄is. de pigno. vñ mulieres
p̄ oibus creditoribꝰ ꝓ recuꝑanda dote
priuilegia ꝯ ꝑsonales actōes sīu eꝓ re
alia hn̄t. vt. C. qui potiores in pignore
habeant̄. l. assiduis. Talē etiā fauorem
mulier etiā in suos heredes trāsmittit.
Sed tn̄ priuilegiū hmōi mulier nō hȝ
in donatōe ꝓpter nuptias si pacta est d̄
lucrāda donatōe. qꝛ tali casu non p̄fert̄
alijs creditoribꝰ. qꝛ in dāno vitādo eis
succurrit̄. non aūt in lucro captādo re-
cte sicut in lucrꝫ ignorātia iuris mulie-
ri nō ꝓdest. vt in. l. iuris ignorātia. C. q̇
admit. ad bo. pos. ⁊ infra q̄ tp̄s. Itē ꝓpt
maleficiū viri vxor nō ꝑdit dotem exce
pto crimine lese maiestatis. vt dicit au-
tētica. Bona dānatoꝝ. C. de bo. p̄scrip.
⁊ dāna. nec etiā ꝓpter crimē heret̄. nisi
tꝑe ꝯtractꝰ mr̄imonij vxor sciuerit viꝝ
hereticū. casus in. c. decreuit. de here. li
bro. vj. Itē nec ꝓpter maleficiū patris.
C. sol̄. matri. l. ij. Nam vult ius fiscū te
neri ad dotē vt ibidē in glo. ⁊. ff. sol̄. ma
tri. l. si marito. in prin. ⁊. C. de bo. p̄scri.
l. si vt ꝓponis. Itē in. l. satis. C. in quibꝰ
causis pignus tacite ꝯtrahit̄ habet̄ ca-
sus singularis ꝙ etiā patrimoniū vxo-
ris tacite obligatū est ꝓ debito mariti
in causa primipularij licet alias regula
re sit bona vxoris ꝓ debito mariti obli
gari nō debere. vt. C. ne vx. ꝓ ma. ꝑ to-
tum. Itē priuilegiū dotis est ꝙ oia bo
na mariti sunt tacite obligata pro dote
vxori. vñ si aliq̇s possidet hereditatem
mariti tenet̄ respondere mulieri ꝓ do-
te. vt in. c. ex lr̄is. de pig. Etiā extendit̄
hoc ad parafernalia. qꝛ sicut bona ma-
riti obligata sunt vxori ꝓ dote. ita ⁊ ꝓ
parafernalibus. Nota si mulier aliqua
ex iusta causa seꝑata fuerit a viro tota
dos debet sibi reddi habita rōne ne ege
at. vt si aliqd̄ impedimentū fuerit inter
eos. vtputa affinitatis vel cōsanguinita
tis aut aliquod tale qd̄ ignorarunt. Et
tunc oia empta vel cōꝑata de bonis vi
ri ⁊ mulieris debēt diuidi inter eos si h̄
cōstat alias p̄sument̄ de bonis viri em
pta. ff. de dona. inter virū ⁊ vxorē. l. q̄n-
tus mucius. ⁊. c. j. ij. ⁊. iij. in textu ad gl.
extra. eo. tit. Si aūt ꝯhentes scientes i
pedimentū cōtraxerint soluto mr̄imo-
nio vterq̧ ꝑdit qd̄ alteri d̄dit ⁊ fisco ap
plicat̄ nisi errore vel etate excusent̄. C.
de incest. nup. l. q̄ ꝯtra hoc facit ca. ij. q̇
filij sint le. immo de iure canonico sciē
ter ꝯtrahētes ꝓhibiti in gradu sunt ex
cōicati ip̄o iure. vt in cle. vnica. de con.
⁊ affi. Cōsiderādū tn̄ si mulier ita reuo-
cauerit dotē. non tn̄ potest eam aliena-
re cōstante mr̄imonio. sed necesse habȝ
eam seruare ad vsum mariti ⁊ filioꝝ. fa
cit. l. vbi. C. de iure dot̄.

Vnc de benefi-

n cijs videamꝰ quibus q̄s renū
ciare pōt. ⁊ quoꝝ renunciatō
impedit ne ampliꝰ opponi possint. Est
em̄ quoddā beneficiū quod vocat̄ no-
ua cōstitutio d̄ pluribus reis debendi
a res rei ⁊ non a reatu. que ꝯstitutio di
cit ꝙ si plures sint rei debendi. hoc est

plures debitores idonei τ soluendo h
diuisiõis bñficiũ hñt q pôt dicere vnus
q̃sq̃ q ꝑ sua tñ pte teneat̃ i solidũ ꝓpt
istud bñficiũ duo sunt necessaria. scʒ q
ꝓmittãt τ obligẽt se insolidũ. τ renũci-
ent dicte noue ꝯstitutõi de plurib⁹ reis
debẽdi. τ sic vbi creditor habʒ plures re
os debẽdi insolidũ. hʒ electionẽ alterũ
de ꝯreis ꝯueniendi insolidum. secus si
eẽnt pl'es rei debendi ꝓ pte p. l. j. C. de
duob⁹ reis stipu. τ ꝓmit. Notadũ vn⁹
de bitor soluẽs totũ pro suis ꝯdebitori
bus habet actionẽ negocior gestor cõ
tra ꝯdebitores. vel mãdati ꝯtra cõreos
actione sibi cõcessa p creditorẽ. p. l. fi. fi-
deiussor. C. de fideiusso. τ manda. Sciẽ
dũ q plures rei debẽdi pñt simul cõue
niri in eodẽ libello. dum tñ actor ꝓte-
stet̃ in dicto libello se velle eẽ ꝯtentũ to
ta solutõe vnius. ff. eo. ti. l. ij. τ. iij. Itẽ in
terruptio facta ab vno creditore ꝯ plu-
res reos debẽdi. τ ecõtra interruptio fa
cta p vnum de plurib⁹ reis debẽdi con
tra plures creditores vel vnuʒ nocet τ
ꝓdest alijs. p. l. cum quidã. C. de duob⁹
reis. ff. eo. ti. l. in duob⁹. Nota diligent̃
q virilis receptio diuisionẽ toti⁹ obliga
tiõis inducit. vt his q̃ soluit non possit
vlteri⁹ ꝯueniri. p. l. si creditores. C. de pa
ctis. vñ qui non soluerũt possunt ꝯue-
niri vltra virilẽ portionẽ residui. cõpe-
tit tñ eis exceptio diuisionis. q: illa di-
uisio est ꝯ naturã integralis obligatio-
nis. ideo inducit tacitũ pactũ. de nõ pe
tendo. ar. dicta. l. si creditores. C. de pac.
Nota tñ ſm Baldũ. in dicta. l. si credi-
tores. triplicẽ esse diuisionẽ. Quedã fit
a ꝑncipio. vt qñ plures se obligãt ꝓprijs
noibus exp̃ssis. tũc tenet̃ quilibet ꝓ vi
rili. in. l. reos. §. cum tabulis. ff. de duo-
bus reis stipu. Alio mõ fit diuisio ex
epistola diui adriani. vt. ff. de fideiusso.
l. inter eos. Exemplũ. duo fideiussores
ꝓmiserũt soluere centũ τ quilibet eor
τ tunc ꝯuenire possum vnũ ex his ꝓ il-
lis centũ quem voluero. Si tñ hoc pa-
cto petã a quolibet cẽtũ. possunt ipi pe
tere a iudice vt ipis impartiat̃ bñficiuʒ
epistole diui adriani seu bñficiũ noue
constitutionis. de fideius. τ mãda. Ter-
tia diuisio est que venit ex superueniente
pacto tacito vel exp̃sso. Et fit duob⁹ mo
dis. Vno modo p receptionẽ viril' por
tionis. de illa casus in dicta. l. si credito
res. Alio modo p petitionem receptio
nis virilis portionis. vt in. l. liberũ. C. de
fideius. vbi dicit̃ q actio p litis contesta
tionẽ diuisa ampli⁹ reintegrari nõ pôt
Nota epistola diui adriani ꝓ fideiusso
ribus fallit in quinq̃ casibus. Primo
in fideiussore tutor. qui non implorat
hmõi beneficium. licet tutores sint sol-
uendo. ff. rem pupilli saluam fore. l. fi.
Item fallit in fideiussore fideiussoris.
vt. ff. eo. ti. si plures. §. fi. Item fallit qñ
do ceteri fideiussores soluendo non sũt
tpe litis ꝯtestationis. Item fallit quan
do eiusdẽ summe sunt fideiussores sed
non ꝓ eodẽ. ff. eo. ti. si dubitet. §. si plu
res. in glo. sup verbo ptem petere.

b Eneficiuʒ quod
cõpetit fideiussoribus dicit̃ q
si principalis τ fideiussor am
bo sunt idonei in soluendo debet pri-
us ꝑncipalis ꝯuenire q̃ʒ fideiussor. sed
ad hoc vt fideiussoreʒ q̃cunq̃ creditor
possit ꝯuenire renunciare debet fideius
sor noue constitutioni de fideiussorib⁹.
Et nota q̃cunq̃ duo. tres. quattuor vl'
plures principaliter τ insolidũ se obli-
gant locum habet renunciatio ꝑdicta.
que debet poni hoc modo. Renuncia-
mus cõmuniter τ diuisim nouis cõsti-
tutionibus τ epistole diui adriani bñfi
cio τc. Vnusquisq̃ eñi pro altero intẽ-
dit soluere cum vltra partem sibi con-
tingentem se videtur obligare. Dubita
tur an laicus fideiussor clerici existens
possit conueniri coram iudice seculari.

⁊ videt̄ ꝙ nō.eo ꝙ principalis non pōt
cōueniri corā eo cum renūciare non
poterit priuilegio suo.vt supra dictū ē.
de beneficio clericoꝝ. Spe.in ti.de cō-
pe.iudi.adi.in ver.sed pone ꝙ clericus
tenet ꝙ sic.q꞉ ꝑsonales exceptōes cōsti
tutione nō transferunt̄.reales ꝟo sic.ff.
de excep.l.exceptiones.facit.l.si cum ꝓ
curatore.ff.de re iudi. Notandū.xj.q.j.
c.te quidē.dicit̄ ꝙ clericꝯ fideiubere nō
debet ꝓ laico.si tm̄ fideiusserit tenet. vt i
ca.sequenti.Clerici tm̄ possunt fideiube
re inter se qn̄ conueniūt̄.C.de epi.⁊ cle.
l.oms̄.§.in hac aūt vrbe inclita.Itē qn̄
necessitas instat tunc ex pietate tenent̄
subuenire alij.vt.lxxvij.di.nō satis.Itē
ꝓ ecclesijs suis.vt in auten. de san.epi.
§.alium aūt.col.ix.hec Jo. ix.q.j.te q̇-
dem. Nullus religiosus absq꜄ ꝑlati sui
licentia:⁊ maioris ꝑtis capituli ꝯsensu
debet fideiubere ꝓ aliquo.nec ꝓ aliquo
mutuā pecuniā recipiat vltra summā
cōmuni ꝓuidentia ꝯstitutā ꝯuentꝯ seu
capituli.al's cōuentus ⁊ cap'lm nō tene
tur rn̄dere ꝓ his nisi manifeste ꝯstiterit
in vtilitatem eius redundasse.vt in.c.ꝙ
quibusdā.ꝺ fideius. Vlterius sciēdū
ꝙ in his casibus pōt fideiussor agere ꝯ
pricipalē debitorē.vt eum liberet a fide
iussione. Primo si diu stetit in obliga-
tione. Secundo si debitor incipit verge
re ad inopiā. Tercio si fideiussor ꝯdem
natus sit hi casus ponunt̄ in.c.vl.de fi-
deiusso. Quarto si ab initio conuenit.
ff.e.ti.l.fideiussor.eo. ⁊ in.l.si pro ea.C.
manꝺ.vbi elicit̄ tanq꜄ ꝓ regula ꝙ fide-
iussor vel mandatarius anteq꜄ soluat ꝓ
reo principali non eget mandati cōtra
eum nisi sit condemnatus vel reus bo-
na dilapidet vel conuentꝰ sit ꝙ possit
qn̄cūq꜄. Fideiussor tm̄ iniuste ꝯdemna-
tus appellatōe non vsus ꝯtra reum re-
gressum nō habet qꝺ est notatu dignū.
Fallit hec regula in fideiussore iudicij
q꞉ statim post stipulatōnem cōmissam
agere pōt.vt in.l.si mandato.j.respōso
ff.e.ti.Rō est.q꞉ illa fideiussio paratā se
cum hꝫ executōem.Fallit in fideiusso-
re cōtractus qui fideiussit animo nouā
di.vt in dicta.l.si mandato.ij.rn̄so.Rō.
q꞉ reum liberauit.⁊ sic soluēti est silis.
nam in tali nouatione obligatio prima
debitoris transfundit̄ i fideiussorē. Itē
fallit si fideiusor nō animo nouandi ꝫ
interpellatus in iudicio quantitatē sū-
me debitoris deposuit in iudicio. ⁊ eā
cōsignauit.⁊ talis etiā similis est soluē
ti. Item qui fideiussit ꝓ aliquo vel etiā
simpliciter ꝓmisit soluere ꝓ alio. Non
solū ip̄e sed etiam heredes eius cōueni
ri possunt.insti.de fideiuss.§.fideiussor
non tm̄.⁊.l.j.C.de ꝯsti.pecu.⁊.l.potest.
§.fideiussor.ff.de fideiuss. Item si debi-
tor ꝓmisit fideiussori se eū liberatuꝝ in-
fra terminū.qꝺ si non fecerit ⁊ fideius-
sor ꝓ eo soluerit habeat ꝑdia empta q̄
creditori erant obligata pro ea pecunia
quā soluit. Promissio seu pactū tenet.
q꞉ apparet venditio conditionalis.ff.ꝺ
cōtrahen.empt.l.vltima. Item fideius-
sor habet exceptōez si mandauit credi-
tori ꝙ aliter nō crederet nisi recipet pi-
gno.ff.de fideius.l.si in puerpere.

d Efensio seu ex-

ceptio ꝑ cōditōez indebiti ali-
cui cōpetens est vt si aliq̇s in-
debite soluit.vt q꞉ illud nō tenebat̄ sol-
uere pōt illꝺ repetere. ⁊ huic beneficio
renunciat̄. Sciendū si aliquis bis cre-
ditori pecuniā soluisset oblitus se ꝑmo
soluisse.reducens ꝟo ad memoriā po-
stea repetit indebitū.ip̄e tm̄ repetens de
bet ꝓbare.vt pecunia indebita sit solu-
ta.nisi creditor negaret solutōez sibi fa-
ctā.tūc si ꝓbabit̄ solutio opꝫ creditorē
ꝓbare ꝙ pecunia illa sibi debita fuerit.
de hoc casus in.c.his qui.de solu. Et ꝫ

intelligitur de psonis nō priuilegiatis. secus de psonis priuilegiatis. vt est pupillus. mlier. miles. rusticus. et alie sim plicitate gaudētes. hec eīn psone nō tenentur pbare pecuniam indebitā. sʒ ille qui recepit debet pbare eam sibi debitam. ff. de pba. l. cum d indebito. §. si autem. Nota aliquid dicit indebitum iure ciuili tm̄. aut iure naturali tm̄. aut iure ciuili et naturali simul. Indebitum iure ciuili tm̄ aut soluit p ignorantiā facti. aut soluit p igrantiā iuris. Per ignorantiā facti repetere potest illud sicut ē illud qd̄ quis pōt retinere per. l. falci. vt quia quod credebat se plus habere i hereditate q̄ʒ haberet. Per ignorantiā iuris non repetit. C. ad. l. falci. nisi a psona priuilegiata soluat. vt a milite. rustico. minore. vel muliere et c. vt. ff. de pba. cum indebito. Indebitum iure naturali tm̄ est illud ad quod p cyrographū obligamur spe future remuneratōis. Indebitū ciuile et naturale sil. in his duobus casibus quacūq ignorātia soluat repetit. sed si sciens soluit nō repetit. qr sic donasse videtur. ff. de cōdi. inde. l. j. Exceptio qua quid dicit indebitū iure naturali vel ciuili vel vtroq simul. aut est tempalis. aut ppetua generalis. Tēporalis si soluat indebitū cessat repetitio. vt si pmisi aliquid dare cū moriar. si ante do repetere nō possum. ff. de cōdi. indebita. l. si non cum moriar. Perpetua generalis. aut fauorabilis ē aut odiosa. Fauorabilis sic p errorē solutū indebitū repeti potest. vt accidit in velleiano. quia propter fauorē mulierum statutū est ne fideiubeant. Odiosa. vt si filiusfamilias cōtra macedonianū mutuum accepit. vt paterfami. solueret nō repetit. macedonianū eīn in odium creditoris datur. et ideo si solutū est indebitū sine p ignorantiā iuris sine facti nō repetitur. Si incertum est an sit perpetua vel tempalis sic pcedetur ac si esset ppetua. hec tria membra habent. ff. de condi inde. qui exceptoēm. In illis casibus indebitū solutum non repetitur. Primo quando aliquid solutum est ex causa iudicati. vt. l. j. C. eo. tit. Secundo si aliquid solutum est ex causa transactōnis. vt. l. ij. C. de condi. inde. et. l. cum te pponas. et. l. nec intentio. C. de transac. Tercio si iurauerit credit et debitore deferente. lʒ etiam male iurauerit. Quarto si ex causa pietatis aliquid fuerit solutum. vtputa alimentorum et cōsimiliū. Quinto si aliquis sciens soluit indebitū. Sexto si soluitur ex causa p inficiatōem crescentē. vt. l. ea que. C. de cōdi. inde. Unde versus. Si ius dicetur si causa negandi dupletur. Si p debētes si res pietate mouetur. Et si iuretur vel soluens certus habet. Si transiget indebitū non repetet.

Beneficiū condi

ctōnis sine causa competit qñ aliquid primo ex iusta causa et ab initio obligatū est. et sine causa postea apud alterum retinetur. aut per aliquem effectum amplius apud eum eē non debet. Item si penes te habes rem meā quam non habes ex contractu vel quasi. ex maleficio vel quasi. aut alias quouis modo es mihi obligatus. et sic sine causa res mea est apud te. competit mihi repetitio rei ex hac conditōe sine causa. Et huic beneficio quis pōt renunciare. nam certum est q soluto debito repeti potest beneficio p conditione sine causa. vt in. l. dissoluto. C. de cōditione ex lege et sine causa. possum ego renunciare huic repetitioni.

Sciendum q propter inopiam alicuius quis potest repetere debitū a suo debitore ante terminum solutionis sta

tutum ad soluendū fisco tributū. quod alias nō liceret. ꝑ. l. j. C. de ꝯdi. ex. l. mō huic beneficio quis poterit renūciare. sic ꝙ ꝓpter quācunqȝ inopiam nō velit exigere debitū ante tempus a suo debitore.

Exceptio doli mali

e xceptio doli mali est qñ aliquis dicit se dolo ⁊ calliditate alicuius inductuȝ fore. ⁊ huic exceptioni ob dolū ꝓteritū poterit quis renunciare. Notanduȝ dolus nunqȝ patrocinaṫ doloso. nec ꝓstat ei causam rescindēdi cōtractū ꝑ eū initū. ꝑ. l. cum ꝓfitearis. C. de reuo. do. Ideo semꝑ oīs cōtractus valet quo ad iudiciū dolosi. nec transactio rescindiṫ ad instantiā ꝓpriā dolū allegantis. Casus in. l. transactōe finiṫ. C. de transact. Dolus malus cōsistit in calliditate fallacia ⁊ machinatōe. vt. ff. e. t. l. j. vñ calliditas cōmittiṫ in tacendo vel dissimulando. vt si quis venditor sciebat rei vēdite deberi seruitutē aut ipam alienam vel alteri obligatā fore. Fallacia autē ē in mentiendo ⁊ falsum asserendo ꝯtra cōsciam. Machinatio aūt fit ex ꝑte verboꝝ. Nam dicit beatus Aug. vtiqȝ verba instituta sunt nō vt ꝑ ea hoīes se inuicem fallant. sed eis quisqȝ in alterius noticiā cogitatōes suas ꝓferat. Verbis igiṫ vti ad fallaciā peccatū est. xxij. q. ij. Is autem.

Beneficium fori.

b eneficium fori. qd cōpetit scolaribus. scolaris qui bononie moraṫ subiectus est de iure cōmuni iudici bonoñ. eo ꝙ bononie habitat. sed ꝑ ꝓuilegiū potest declinare ⁊ dicere ꝙ velit coraȝ suo doctore cōueniri. ⁊ huic beneficio pōt renunciari. Nota illud beneficiū nō solū datum est scolaribus sed etiam legum ꝓfessoribus magistris ⁊ doctoribus. vt dicit autē. habita. C. ne filius ꝓ patre. et illud priuilegiū dat eis facultatē secure adeundi loca studioꝝ ⁊ transeūdi ⁊ cōuersandi in illis cum illoꝝ nuncijs ⁊ rebus. debent etiaȝ tueri ab iniurijs ⁊ dānis. Et lȝ illud idem dicat ius cōe. vt. l. cōgruit. ff. de offi. ꝑsi. tñ scolares maxime secure debent ire ⁊ habitare. Et idō generaliter nō erat dimittēdū tāqȝ speciali nō digni. Et si illud priuilegiū vltra ius cōe opatur. ar. l. si quando. ff. de le. j. Nam nō teneretur ad pedagia nec ad gabellas ꝑ libris suis quos secū studij causa ferunt. aut vestimentis alijsqȝ rebus ipis ꝓ victu necessarijs. Queriṫ qui dicanṫ scolares ⁊ qui gaudeant priuilegio dicte autentice. Rñdeṫ ꝙ intrātes scolas ⁊ studentes nō ficti aut vagabundi. ar. l. qui sub ꝓtextu. C. de sa. san. eccle. ⁊. l. j. C. de thuronibus. li. xij. ⁊ ibi glo. dicit ꝙ vagus scolaris nō debet fieri magister. Item gaudent doctores licentiati in decretis legibus ⁊ in artib⁹. licet scolas non intrent dum tamen intrare non ꝓhibeātur. ⁊ sic ex natura rei mutatus est actus. non autem habitus ideo non habet obesse sic nec honor auctus conditiōe non mutata. vt. l. pe. ff. ď senato. Queritur an hec autentica corrigat legem cū clericis. C. de epi. ⁊ cle. vbi dicitur. quando reus habet plures iudices electio est actoris. cuius tamē contrarium habetur in autentica predicta. in fine. Nam reus pōt eligere sibi iudicem quem voluerit. Respondeṫ ꝙ ista lex non corrigiṫ. quia hoc spāle ē in scolaribus. illud ṽo regulare. vt diĉ glosa dicte autētice. Queritur an scolaris possit variare. Dicendū ꝭm glo. autentice vsqȝ ad litis contestatōem non postea. argu. l. si cum dotem. §. eo autem tempe. ff. solu. mat. ⁊. l. si conuenerit. ff. de iuris. om. iudi. Cinus autem ⁊ communiter alij doctores allegantes. l. non vtiqȝ. ff. de eo quod certo loco. tenet cōtrarium. vnď dicit Cinus. ex quo semel

elegit amplius variare nō pōt. facit ad hoc lex statu liberoꝝ. in. §. stichum. ff. de le. ij. Secundo querit. scolaris exns in studio cōuentus coraȝ epo eligit doctorem suū laicū. qꝛ de clerico nō ē dubiuȝ quin pōt. ideo de laico querit. an istum possit eligere. ꝛ videt ꝙ non. per c. si diligenti. de foro ꝯpe. alij dicunt ꝙ pōt. qꝛ auctoritate legis illud facit. Cinus tenet primū dicens ꝙ illud priuilegiū fuit eis concessum anteꝗ̄ clerici essent exempti a iurisdictiōe principis ꝛ facti de iurisdictōe eccie. ꝑ auten. statuimus. C. de epi. ꝛ cle. Ideo hodie nō posset. quia priuilegiuȝ principis non pōt euȝ eximere a iurisdictōe episcopi.

Queritur scolaris ꝯuentus corā doctore vl' potestate elegit epm. ꝛ sub isto vult cōuenire laicū actorē an possit. et videt ꝙ sic. ꝑ auten. ꝛ cōsequēter. C. de sen. ꝛ interloc. om. iudi. Cōtrariū dicūt Jacobus de harena. ꝛ Cinus. qꝛ agens nō agit ibi sponte. ꝛ sic nō eligit sibi iudiciū epi. vnde merito nō debet ibi recōueniri. facit lex. ij. §. sed si agunt. ff. d iudi. ꝛ quia trahit ꝛ non trahit. igit ꝛc. ar. l. finali. ff. quod quisꝗ̄ iura. nisi conuentio fiat ex eodē negocio. qꝛ tūc non recōuentio sed natura cause ꝛ eius cōnexitas operatur ne ad diuersum iudiciū eatur. vt. l. j. ff. de quibus rebꝰ ad eūdem eat. Queritur. quid si scolaris habet duos doctores ꝛ coram vno cōuētus eligit alium an possit. Bal. dicit ꝙ si is sub quo est cōuentus est principalis eius doctor. tunc ille est cōpetens. ꝛ ideo alium velut incōpotentē non pōt eligere. sed vel potestatē vel epm. secus si ambo essent principales. tūc pōt gratis facere ꝛ eligere queȝ velit. vt. l. si qs seruū. §. si inter duos. ff. de leg. Querit secundo an scolaris suspēsus ab introitu scole ꝛ alijs ecclasticis actibus gaudeat beneficio huius autētice. Et dicēdū ꝙ non. ꝑ. c. ex lr̄is. de constitutōibꝰ. ꝓsertim inchoādis. secus ꝓ in iam inchoatis. ar. l. cum quedā puella. ff. d iuris. om. iudi. An studens in ciuitate interdicta habeat priuilegiū huius autētice. Dicendū est ꝙ nō. si ex interdicto studium generale sit vl' intelligat interdictū. facit qđ notat in. c. priuilegiū. de re. iu. li. vj. ꝛ ibi ꝑ glo. ꝛ qđ not. insti. de capi. dimi. §. vl.

b Eneficiū quod

dicit conditōis incerti. quod habet locum qñ aliquis institutus heres rogatus est hereditatē vel certam ꝑtem alteri restituere. vel si aliquis institutus est heres si decesserit sine liberis substitutus est ei alius. ꝛ sic substitutus hȝ ius in hereditate. eo ꝙ adueniente conditione debet in euȝ venire hereditas. ꝛ tale fideicōmissum dicit incerti conditio. qꝛ incertū est an institutus decedat sine liberis vel nō. Et huic beneficio substitutus potest renūciare. De insti. infra. cū de testamentis agetur ꝛ tractabit.

b Eneficiuȝ iuris

ypothecarum competit vxori in bonis viri. qꝛ oia bona mariti tacite sunt obligata vxori ꝓ dote. ꝛ huic beneficio pōt vxor renunciare. si tamen certificet ꝙ illud beneficiū ei competit. debet eī vltra semꝑ certificari de iure suo. qꝛ licitum est mulieribus ignorare iura. Item predictuȝ beneficium competit etiaȝ creditori si bona debitoris sint ei tacite vel expsse obligata. ꝛ huic beneficio pōt renunciari. Beneficium senatusconsulti velleiani competit mulieribus intercedentibus seu se obligantibus ꝓ alio. ꝛ dicit illud beneficiū ꝙ si mulier fideiubeat seu ꝓ alio se obliget realiter nō teneatur. cū de iure mulier fideiubere non possit. et

omnino viro subsit ⁊ sue volũtatis nõ
existat. vt hĩ. xxxiij. q. v. mulierẽ. ⁊ huic
beneficio potest renunciare. debet tam̃
de eo certificari. Notandũ qñ mulier
recipit tutelam filij. vel auia tutelã ne-
potis. debent renunciare secundis nu-
ptijs ⁊ velleiano ⁊ omni alio auxilio.
glo. l. j. ff. ad velle. ponit aliquos casus
in quibus mulier tenetur. Primo si fi
deiubet ꝓ pecunia danda ꝓ libertate.
vt. C. e. ti. l. penul. Itez ꝓ dote. ꝑ. l. si do
tare. ⁊. l. vlti. C. e. ti. Itez si renunciat be
neficio velleiano. vt. l. fi. §. penul. ff. eo.
ti. Item si accipiat ꝓ̃cium ꝓ intercessi-
one. vt. l. antique. C. e. ti. Item si decipi
at. vt. l. si decipienti. ff. e. ti. Itez si caue-
at. ⁊ hoc si post bienniũ a prima intces-
sione. q: intercessio secũda post lapsuz
biennij facta aufert mulieri beneficiuz
velleiani. vt. l. si mulier. C. eo. ti. Et po-
nit glo. hec metra. Casibꝰ in senis mu-
lier spondendo tenet. Pro libertate ꝓ
dote renuncians(que). Recipiat ꝓ̃ciũ deci
piat cauens(que) secundo. Item septimo
si in rem suam fideiussit. vt. ff. eo. l. ali-
quando. ⁊. l. de die. §. qui mulierem. ff
qui satisda. co. Item octauo si successit
illi ꝓ quo intercessit. vt. l. non putãt. §.
plane. ff. eodem. Consimilis glosa ha-
betur in. l. fi. C. e. ti. Et eo. vlti. l. colligi-
tur casus singularis vbi ex nuda polli
citatõe de iure ciuili competit rõ fauo
re dotis. Nam dicit lex generaliter san
ximus. vt si quis maior. xxv. siue ma-
sculus siue femina dotem pollicitꝰ sit.
vel spoponderit ꝓ qualib3 muliere cũ
qua matrimoniũ licituz est omni mõ
compellatur suam confessionez adim-
plere. Et subiungit. cum eñ scimus fa
uore dotium ⁊ antiquos iuris condito
res seueritatez legis sepius mollire me
rito ⁊ nos venimus ad hmõi insancti-
onẽ. facit ad hoc. l. j. §. j. ff. de pollici.

Notandũ ꝙ illud priuilegiuz dotis
maius est priuilegio velleiano sed mi-
nus priuilegio etati concesso. Nam si
minor etate ꝓmitteret dotem nisi post
modũ ratificaret petere põt restitutõez
quam mulier non potest. vt dictũ est.

Sequit correlarie ꝙ aliud est ꝓ alio
promittere seu fideiubere. ⁊ aliud sine
obligatione ꝓ alio soluere. Nam ꝓ̃mo
casu iuuatur mulier beneficio velleia.
Secundo ṽo casu non competit ei re-
petitio cõtra debitorẽ tanq̃ indebituz
soluisse. Casus in. l. mulieribus. C. ad
velle. quia dicit glos. ibi. mulier soluẽs
ꝓ alio videtur donare. igit ei nõ cõpe-
tit beneficiũ velleia. põt tñ nihilominꝰ
mulier repetere ab illo ꝓ quo debitum
soluit. Notanduz Ja. de rafen. dicit. ꝙ
eadem fragilitate qua mulier interce-
dat ex eadem etiam renunciat. igit te-
net ꝙ mulier beneficia velle. non põt re
nunciare. allegat. l. doli. §. diuersuz. ff.
de noua. sed glo. pe. C. de velle. l. j. tenet
cõtrariũ mota ꝑ. l. fi. §. pe. ff. e. ti. Plu-
res tamen doctores tenent opiniones
Ja. quia ꝓ̃sumit ius qñ mulier fraudu
lenter ⁊ ex fragilitate inducat ad renũ
ciãdũ beneficio suo. ⁊ illud sit speciale:
lic3 alias sit regulare ꝙ quis poterit re
nunciare priuilegio suo in sui fauorez
introducto. vt. l. si quis in cõscriben. C
de pact. Item quidã dicunt ꝙ valet re
nũciatio talis iudicialiter facta mulie-
re certificata de priuilegio suo allegan
tes. l. si mulier. ff. ad velle. Cinꝰ in. l. ge-
neraliter. C. e. tit. distinguit. aut mulier
obligat se ꝓ marito. vt in autẽ. si q̃ mu-
lier. e. ti. ⁊ nõ valet renunciatio. etiam si
fiat in iudicio. Aut intercedit pro alio
non suo marito. ⁊ tũc aut sine scriptis
⁊ subscriptõe trium testiũ iterũ renun-
ciato velleiano. ⁊ tunc seruat in. l. anti-
que. §. fi. e. ti. Aut intercedat interscri-
ptis cum solennitate huius legis anti-
que. ⁊ tunc aut renunciat velleiano in
causa in qua ip̃a mulier necessario ob-
ligat ⁊ valet. vt in autẽ. matri. C. qñ mu

tter tutele officio fungi pōt.aut alias re
nunciat in causa non priuilegiata in iu
dicio tenet⁊ extra nisi ratificet post biē
niū non tenet. Jo.an.in nouella dic ad
euitandū ambiguitates legistarū cau-
tum sit ꝙ in renunciando hmōi bene-
ficio mulieris interueniat iuramentū
⁊ rata manebit renūciatio. Sentit idez
in.l.sciendū.ff.de ver.sig. Notandū in
strumentū in quo mulier cōfessa est se
recepisse pecuniā ꝑ sua intercessiōe fa
cit cessare velleianū. ⁊ plenam fidez fa
cit ⁊ paratam habet executōem. vt no.
in dicta.l.antiqua. Sꝫ diceres an mu-
lier debeat audiri volens ꝓbare ꝙ eo
tempe quo debuit pecuniam recepisse
nō fuerit in loco instrō cōscripto. Et vi
det ꝙ sic.ꝑ.l.cum ꝑcibus.C.de ꝓba.et
c.tercio loco.de ꝓba.⁊.c.cum Jo.de fi.
de instru. Respondet ꝙ nō admittitur
in contrariū ꝓbatio.qꝛ illud instrm ha
bet ꝑscriptōnem iuris ⁊ de iure.vt.l.fi.
C.arbitriū tutele. Si vo eēt tale instru
mentū qd nō induceret ꝑsumptōez iu
ris ⁊ de iure. tūc admitteret ꝓbatio in
contrariū.vt dicunt iura in cōtrariū de
ducta. Quid si mulier dicat se modicū
recepisse ⁊ ꝑ magna summa fideiussis-
se an ꝑ residuo iuuetur velleiano. Opi
niones plures fuerūt. sed senatus in.l.
antiqua concludit ꝙ quantūcunqꝫ mu
lier modicū receperit fideiubēdo non
iuuatur.quia in tali casu non videt cu
rare de bñficio.imo renunciare potius
in delusionē sui beneficij. Sciendū ꝙ
ex.§.si minus.dicte.l.antique colligit
nouus casus in quo mulier non iuuat
velleiano.vicꝫ qñ alterius obligatiōez
nouauit.⁊ ob eam cām pecuniam rece
pit vel pignora.vel etiam prius excuti
debet.⁊ inquantū nō est soluendo resti
tuit actio in veterē debitorem. ⁊ in tali
nouatōe non cōsiderat an nouans sit
soluendo vel nō.vt.l.q satisdare.§.pla
ne.ff.de fideius.⁊ insti.q.mo.ob.tol.§.
ꝑterea nouatōe. Modo hic ē singula-
re ꝙ in ista nouatōe facta ꝑ mulierē cō
siderat an mulier sit soluendo vel non
Nam si est soluendo excutit.sin autez
dat actio ꝯ veterē.rō specialitatis.quia
olim ꝑ senatuscōsultū velleianū muli-
er subducebat.⁊ actio dabat i antiquū
debitorē indistincte.nūc aūt introductū
est ꝑ illam legē ꝙ mulier si ē soluendo
prius excuti dꝫ. Itē bñficiū velleianū
ꝯpetit etiā heredib⁹.silr fideiussoribus
mulierū.ꝑ.l.heredes.⁊ ꝑ.l.mulieris.C.
eo.ti. Sciendū pietas ꝑsone non exclu
dit velleianū.lꝫ pietas cā sit. Nam mu
lier iuuatur etiam si intercedat ꝓ filio.
vt.l.fi.C.e.ti. Item in.l. cuꝫ ad eas. C.
eodē.hr casus ꝙ mulier iuuat si credi-
tor eligat potius cum ea contrahere ꝙ̄
cum masculo suo.⁊ hoc ꝓpter callidita
tē creditoris q cōsiderauit si ꝯheret cū
viro ⁊ mulier fideiuberet ipsa iuuaret
velleiano.quare eligit cōtrahere cum
vxore ita vt vir fideiuberet.nihilomin⁹
tñ creditori cōpetit bñficiū institutoꝝ
ꝯ maritū qui pene contraxit.lꝫ multū
ficte dicat cōtraxisse.

Finis huius.

Sequitur de beneficijs

Sequitur de be-
neficijs quibus quo ad quid
renunciari potest et quo ad
quid non. Est quoddam beneficiū qd
dicitur redibitoriū. ⁊ competit illi qui
ignorans emit rē morbosam vel vicio-
sam. Ex hoc enim beneficio potest em
ptor agere contra venditorez vt reddat
sibi precium ⁊ accipiat rem. Et hec re-
dibitoria competit infra sex mēses. Est
etiam aliud beneficium quod appella
tur quanti minoris.⁊ dicit ꝙ si aliquis
emit animal vel aliā rem viciosaꝫ igno
rans potest agere contra venditorem
petendo sibi illam partem precij red-

dī quā̄ non dedisset si sciuisset illud ani
mal adeo viciosum. ꝛ hoc bn̄ficiū cōpe
tit infra annū. Et huic bn̄ficio p̄dictaꝝ
actionū pōt actor renūciare. ꝛ renūcia-
tio ꝓdest venditori si vēditor viciū vel
morbū ignorabat. Si aūt rei viciū vel
morbū sciuit ꝛ subticuit. nec emptorez
certificauit rōne doli in venditōe com-
missi. renūciatio p̄dictaꝝ actionū facta
nō valet. Sciendū tn̄ qui scient emit rē
morbosā vel viciosaz non aget redibito
ria actōe vel quāti minoris. vt. l. j. §. si i
telligat. ff. de edil. edic. Itē glo. dicte le-
gis p̄me dicit ꝙ actio redibitoria vtilis
cōpetit ꝓprie ꝓ fundo ꝓducente her-
bas pestiferas. vel etiā libris incorrect
multū. Directa vero ꝓ aīalibꝰ morbo-
sis. Dn̄s Albertꝰ dicit. si scolaris eme-
ret libꝝ incorrectū agere posset redibi-
toria. Secꝰ in doctore. Nā ille exptꝰ est
q̄ potuit bn̄ ꝓuidere. ita tn̄ ꝙ defectꝰ sit
manifestꝰ ꝛ luat quare nō ꝓspexit. Idē
dicit ꝙ ꝓsenete nō agunt redibitoria. qꝛ
p̄sumunt multū expti qꝛ sepe ꝯtrahūt
ꝛ vēdūt. Nota fm glo. l. j. ff. de edil. edi.
redibitio fit multis mōis. Prio ꝓpter
morbū corpis q̄ vsum rei impedit; siue
sit ꝑpetuꝰ siue tp̄alis. vt in. l. pomponiꝰ
eo. ti. Scdo ꝓpter viciū animi. qd̄ qn̄qꝫ
adest. qn̄qꝫ etiaz abest. Tertio qn̄ aliq̄d
abest qd̄ dictū est adesse. Quarto ꝓ vi-
cio animi qd̄ est in iumētis. vt in. l. bo
uē eo. ti. Quinto qn̄ venditor nō cauet
l. non certiorauit emptorē de vicio rei.
vt in. l. si q̄d venditor eo. ti. Sexto ꝙ dz
venditor emptori significare seruū fo-
re fugitiuū vl' furē aut in arena pugnas
se vel capitalē cōmisisse dolū. vel ꝙ vo-
luerit seip̄m eximere rebꝰ hūanis. No-
ta solū p̄ciū rei empte in iudicio redibi
torio deducit. non aūt dāna cum ab ip
sis liberet vēditor emptori ꝓ dānis rē
vēditā dimittēdo. p. l. ꝙ si nolit. ff. e. tit.
Itē fiscus nō patit redibitionē. ꝫ ciuita
tes ꝛ ppl'i. sic casus in. l. j. §. illud scien-
dum. ff. eo. ti. Sciendū ꝓ regula ꝙ pro
vicio animi nō dat actio redibitoria. vt
i. l. ob q̄ vicia i. §. animi aūt viciū. ff. eo.
ti. Fallit hec regula. Prio si vēditor se
obligauit cauere de vicio animi. vt ser-
uū non esse erroneū furē vel fugitiuuz
vel ꝯsimilē. Scdo si dictū est viciū ab-
esse ꝛ adest. vt in. §. in sūma. ea. l. Ter-
tio si seruꝰ est erroniꝰ. Quarto si iumē
tū est pauidū vmbrosum vel calcitrosū
vt in. l. bouē eo. ti. Itē qn̄ viciuz animi
causat a vicio corpis. vt ex infirmitate
ꝛ febribꝰ. Vlteriꝰ sciendū ꝙ vinum ad
mensurā venditi ꝑiculū ꝯtingens ante
mensuratōz non morosaz ad vendito-
rē spectat. Vēditi aūt vt corpꝰ vl' vt spe
cies ꝑiculū est emptoris qd̄ etiā obtiet
in frumēto oleo ꝛ similibꝰ. C. in. l. cum
ꝯuenerit. C. de ꝑiculo ꝛ cōmodo rei vē
di. Vt ḡ clarius appeat cuius sit ꝑicu-
lū in ꝯtractōe vendite seruanda est hec
tanq̄ꝫ aurea regl'a. Cū venditio fit pure
sine scriptis certe speciei ꝛ rei. q̄ degu-
statōz nō exigit. ꝑiculū om̄e spectat ad
emptorē excepto casu publicatiōis. Et
nisi pactū mora culpa. vl' calliditas vē
ditoris seu tradētis interuenerit dꝛ pu
re. qꝛ si sub ꝯditōe ꝛ an̄ ꝯditōis euentuz
res ꝑeat ꝑit venditori. licet secꝰ sit si res
facta sit deterior. Rō qꝛ oīno nulla fuit
obligatio ex q̄ ꝯditio non extabat. Dici
tur sine scriptis iō. qꝛ ꝓpter non existē-
tis ꝯditōis emptio non est cōpleta. s. si
emptio celebret in scriptis ꝑiculū ante
scripturā factū ꝑtinet ad venditorē. vt i
l. ꝯtractꝰ. C. de fi. instru. Similis casus
habet insti. eo. ti. §. cuz aūt. Dicit certe
speciei. qꝛ si venditio in genere sit facta
vt dicēdo. vēdo tibi hoiem. h̄ casu non
spectat ꝑiculū ad emptorē. nā totū ge-
nus nō pōt ꝑire. Secꝰ si species eēt cer-
tificata. vt vēdo tibi stichū vel pamphi
lū. ex q̄ nō est certa species spectabit ꝑi-
culū ad venditorē si alter eoꝝ ꝑeat. secꝰ
si ambo simul pereant. Casus in. l. si i

emptiõe.ff.de 3hen.emp. Dicit͛ que de gustatõz non exigit. q2 debet attēdi an degustatõe vēdat͛ vt spēs. vel an ad mēsurā si est vendita ad mensurā. Hoc casu exigunt͛ duo vt piculū sit emptoris Prio degustatõ. Scdo mēsuratõ. vt in l.ij. C.e.ti.z.l.si viā.ff.eo.ti. Df excepto casu publicatõis. nā tale ē vēditoriz. Casus in.l.si fundū.ff.locati. Dicit͛ nisi pactū. q2 pacta frangūt dispositionē legis Pactū etiā in casu fortuito derogat. vt l.si in venditõe.ff.eo.ti. z.l.j. C. cõmodati. Dicit͛ culpa. q2 si culpa pcedit casum piculū est venditoris. ar.l. mortis casus. C.de piculis. z cõmo.rei. vendi. Dicit͛ mora. q2 mora opat͛ φ piculū manet apud ipm venditorē eo φ reqsitus nõ tradidit. vt.l.cum int͛. C.eo ti. Si āt ambo sint morosi debet attēdi q̄ sit posterior mora. nā illa pponderat ita φ piculū spectat ad euz q̄ postea fuit in mora. Silr dicat͛ de calliditate facit optie lex.illud sciēdū.ff.eo.ti. Querit͛ an venditor excuset͛ si expsse dixerit emptori de nullo vicio teneri. Dñs Paulus de castro ponit pulcrā distinctõz. q2 cū venditor excepit aut excipit generaliter vel specialit͛. Si primo hoc ptingit tripliciter. Vno mõ q2 dixit se nil velle pstare loco vicij. z tunc dr φ non excusat͛ nisi de illis q̄ ignorauit. verū quo ad interesse. sed tenet͛ reddere pciū. Sed p scitis tenet͛ casus. vt in.l.qro. ff.de act͛. et emp. z glo. bona in.l.fi. C.de edi.edict͛. Aut venditor excipit generaliter vicia istis vbis. vendo tibi illaz rem z nulla actione volo tibi teneri. hoc casu nõ tenet͛ ad pciū vt dicit Cin⁹ in.l.non dubitat͛. C.de euic. Cõtrariū tñ verius est φ teneat͛ ad restitutionē pcij. p.l.si p emptorē.ff.de act͛.emp. Et illā viā etiā tenet dñs Paulus de castro. Tertio ptingit φ venditor excipit generaliter vicia istis verbis. nolo tibi teneri d aliquõ vicio. nec volo tibi teneri ad pciū vel ad interesse. z sic de nullo tenet͛. z valet pactū. vt dicit Cinus in.l.circa locutiões. C.locati. z est bona glo. in.l.fi. C. famil. herc. Ex illa distinctõe elicit tres pclusiones. Quar prima est vēditor paciscēs nulla actõe teneri. nihilominus tenet͛ ad pcū restitutionē re euicta. Scda paciscēs generaliter φ non teneat͛ d morbis rei vendite. tenet͛ nihilomin⁹ de ignoratis ad pcium z ad interesse. Immo i dubio psumit͛ quis scire viciū suar rerum. facit.l. qsquis. C. de rescin. vendi. Tertio põt venditor pacisci φ re euicta vel re debita nec ad pciū nec ad interesse sit obligat⁹. Scdo ptingit φ venditor specialiter excipit aliqd viciū. vt qa dicit nolle teneri de vicio qd nominat emptori. Et hoc dupliciter. Aut venditor loquit͛ obscure fallendo emptorem q2 dixit. ille equus nõ ascendit arbores in silua. z valet tm̄. l. nõ vadit p pontes z tenet͛ p glo. vt si in.l. ea. que cõmendā di.ff. de ptraben. empt͛. Scdo emptor i format se verbis multis causa celādi defect⁹ vl vicia. vt dicēdo vēdo tibi equū añ z retro claudicātē. cecū z vmbrosuz calcitrosum z scabiosum. nominando multos defect⁹ z vicia. z tñ in veritate tēpore ptractus equ⁹ non claudicat: nec cecus est. sed tñ aliqua vicia nomiata isunt equo. z dicit nolo tibi teneri de aliquo vicio tali. si postea venerit vicium qd non nominauit z sciuit tale viciū nihilominus tenet͛ emptori rõe doli. Tertio venditor nõ loquit͛ obscure sed dic nolo tibi teneri si cludicat equ⁹ ante vl retro. Aut venditor dixit dolorē nõ inesse. vel dissimulabat q2 fecit equū calefieri φ non doluit. aut crura eius vino vel vnguēto aliquo fecit liniri φ nõ doluit currendo. tenet͛ pter dolum vl dissimulatõz. Aut venditor nõ dissimulauit verbo vel facto z viciū certū excepit illo casu nõ tenebit͛ emptori. sed standū est puentioni. illo casu loquit͛.l. qrit͛

§.si venditor.ff.de edil.edi.vbi dr. si venditor dixit in venditōe se nolle teneri d aliq certo vicio.n tenet nisi fuerit sciēs dissimulauit. Dñs Alphoricus. hmōi dat distinctionē de tpis cursu cu quis agere intēdit redibitoria vel quāti minoris.aut agit qs ꝓpter viciū rei vendite. tunc tps est sex mensiū vel anni. ⁊ illa tpa currūt a tpe venditōis ⁊ scie subsecute. Aut agit ꝓpter aliqd dictū vel ꝓmissum qd pcessit ꝯtractū. ⁊ incepit tēpus currere a tpe venditōis ⁊ nō dicti: vel ꝓmissi.aut si illud dictū vl ꝓmissū sequit ꝯctū. ⁊ tunc incepit currere a die dicti vel ꝓmissi.vt in.l.sciendū.in.§. tēpus aūt redibitionis. in vbo. sed tempus.ff.de edili.edic. Est quoddā bñficiū ne quis vocet ius diebus feriatis. mō quibusdā pōt renūciari.qbusdā vo non. Nā si feriati sint rōne messiu vel vindemiaꝝ de volūtate litigantiu pōt eis renūciari. Si aūt sunt feriati dies i honorē dei.vt dies pascalis.natalis.circūcisionis. ⁊ dies dñici ⁊ ceteri.nō pōt eis renūciari.q ex pacto priuatoꝝ hominū reuerentia domini remitti nō pt

Caplm primū secunde partis.

Quantū ad scdam ptē huius tractatus li.de arte officij notariatꝰ q ꝯsistit circa testamēta ⁊ vltias volūtates fm ordinē pmissum examināda veniūt eius capla. Caplm pmu de rescrip.test. Testamentū est iusta sententia alicuiꝰ de his q post mortē sua fieri vult cū institutōe heredis.vt colligit ex.l.j.ff.de testa. Vel sic testamētu ē quedā solēnis snie volūtas cum institutōe hered.q sine institutōe heredu nō valet testamentū In q testamēto nemo pōt sibi legē imponere a q recedere nō licet. cū mutabil sit volūtas vsq ad exitū vite. Testamētū aūt nisi testatore mortuo vires nō hab. Et dr testamentū quasi mentis testatio vel vires recipiēs post testatoris monumentum

Testamentoꝝ aliud in scriptis.aliud sine scriptis. ⁊ tale dr testamentū nuncupatiuū.sicut sunt testamēta que fiūt circa tabellionē ⁊ testibꝰ. ⁊ instituit heres ⁊ alia interueniūt sine scriptura. S nihilominus septē testes necessarij sunt. silr heredis nominatio.vt insti.eo.ti.§.si. Testamentū aūt qd fit in scriptis dr fieri cum solēnitatibꝰ a iure ꝯsuetis. vt sunt iste solēnitates.q testator testamētum ꝓpria manu scribat si est litteratus s si litteratus non est ⁊ scribere nescit. alius de mādato eius scribat ⁊ offerat ⁊ ostendat illud testator corā septē testibus litteratis.dicens.istud suum testamentu esse qd sic offert. non tñ refert an illi testes sciant qd seu que ꝯtineantur in testamēto vel non. Et sint in eo scripta noīa heredū. Et pdictꝰ testator vel ille q lras eius scribit in psentia septem testiū in hmōi testamēto etiā qsq de testibus se subscribat vt vno ⁊ eode die sigillū apponat. Sed si testes lrati fuerint tūc vnusqsq ipoꝝ ꝓpria manu seu vno eodēq die ⁊ ipe subscribat.als sine illis solēnitatibꝰ de iure ciuili testamentū nō valet. Fit etiā testamentū aliqn sine scriptis.videlic qn non pōt haberi tabellio. tunc testator aduocet. vij.testes in ciuitate ⁊.v.in villa. ⁊ si in villa plures inuenire non pōt ⁊ expōat corā eis volūtatē siue dispositō suā et heredū nominatō ⁊ rogat illos eē testes. Mortuo aūt testatore tunc aliqs hñs ius in testamēto accedat ad iudicem loci noiando sibi h.tunc iudex vocatis heredibus legatarijs siue fideicōmissarijs:et siue veniat siue non.committat alicui tabellioni testes ipsos ad noticiam testamenti.⁊ ad perpetuam rei memoriā recipe ⁊ ipi testes iurati d ponāt vnusqsq sigillatim ⁊ interroget quisq eoꝝ de noie ⁊ etate testatoris et de verbis eiꝰ qbus vsus fuerat in suo testamēto. ⁊ specialit ad heredū institutō

nē. de anno die loco ꝛ testib⁹. His exa
minatis legant dicta testiū coram iudi
ce p̄ntib⁹ alijs testib⁹. ꝛ tabellio de mā
dato iudicis publicet dicta testiū ꝛ tan
dē se subscribat. Volēs ergo ordinatō
nē suaz facere secretā si lr̄at⁹ est ꝑ se scri
bat testamentū. Sin aūt ꝑ aliū scribat.
vel scribi faciat in mēbrana bona ꝛ soli
da. in cuius ꝑte sup̄iori relinquit spaci
um triū vel q̄tuor digitoꝝ. i dextro; ve
ro lattere ꝛ sinistro; tantundē. in spacio
vero inferiori sup̄ sit spaciū vacuū q̄ntū
palma digitis extēsis. ꝛ in medio illoꝝ
spacioꝝ scribat tenor ꝛ series testamēti
Quo facto plicabit carta ita q̄ spaciuz
sup̄i⁹ ꝯiungat cū inferiori. ꝛ signent ibi
tres cordule. Implicature vero dextri
spacij due. ꝛ sinistri due sic q̄ q̄uis ce
dula duo habeat foramīa interiorē lit
terā siue scripturā ledētia. q̄bus cordu
lis singula spacia singul' ꝯiūcta ligent.
ita q̄ interior lr̄a videri vel legi nō pos
sit. Porro de illo magno spacio iferio
ri vacuo tm̄ relinquat q̄ ibi possint pa
tent ꝛ apte testiū ꝛ testatoris subscriptō
nes scribi. q̄b⁹ vel eodē die vel plurib⁹
dieb⁹ aū. Sic scriptis vel fact̄ ꝛ ordia
tis postea q̄n placet testatori vocabit.
viij. testes viros vtiq̄ ꝛ lr̄atos ꝛ scribe
re sciētes ꝛ nullū iuris impedimentuz
h̄ntes. ꝛ corā eis testator ip̄az scripturā
clausaz ꝛ inuolutā dictis cordulis liga
tā vt dictū est i manib⁹ tenēs offerre de
bebit. dicēs illud eē suū testamentū sua
vl' alteri⁹ manu scriptū. ꝛ eos rogare in
testes. ꝛ rogādo mādare vt ip̄m testam̄
tū subscribāt ꝛ signēt. Ipe vero testator
etiā se debebit sua manu subscribere. er
go ibidē in p̄nti vno cōtextu anteq̄ ip̄e
testator vl' aliq̄s ex testib⁹ inde discedat
debebit vnusq̄sq̄ eoꝝ testiū anulū vl' si
gillū caracteratū ad vnā ex cordul' ap
ponere. siue suū siue alteri⁹ testis si ꝓ
priū non h̄z. ꝛ post hoc ꝯtinuo i spacio
inferiori discrete fiāt subscriptōes. p̄mū
testator si ꝓpria manu scripsit testamē
tum se hoc modo subscribat. Ego Jo
hānes paginam p̄sentem clausam ꝛ li
gatam in manib⁹ meis tenēs infrascri
ptis testibus omnibus simul presenti
bus ꝑ me ad hoc adhibitis ꝛ rogat̄ ob
tuli ab eis s̄m iuris ordinem signandā
ꝛ subscribendā. asserens q̄ in ea scriptū
est meum fore testamentum ꝛ illud to
tum ꝛ heredu3 institutionē ac oīa ꝛ sin
gula que in ea cōtinent a me scripta eē
necnon coram eis p̄sentem subscriptio
nē ꝓpria manu subijciens. Si vero de
mandato testatoris quis illud testamē
tū scripsit. ille taliter se subscribat. Ego
A mandato talis litterarum ignari vl'
scribere ꝓpter corporalem egritudinē nō
valentis hoc eius testamentū tam he
redis institutionē q̄ȝ cetera in eo ꝯten
ta suo mandato manu mea ꝓpria scri
psi. Et postea p̄sentem paginam ꝛ litte
rā inscriptis testibus ꝑ eum vocatis et
rogatis omnibus simul p̄sentibus offe
rente eo ꝛ asserēte id q̄d in eo continet
suum esse testamentū. ꝛ a me scriptum
p̄sentem subscriptionē meaz vice ꝛ no
mine suo ꝛ eius mādato apposui. ꝛ in
testimonium me subscripsi. Ceterū ibi
dem ꝛ in p̄senti quilibet ex testibus ta
liter se subscribat. Ego A rogatus ꝛ p̄
sens vna cum omnibus infrascriptis ꝛ
suprascriptis testibus ad omnia ꝛ sin
gula in hoc presentibus pagine supe
riori spacio facta contenta ꝛ scripta si
mul presentibus ꝛ rogatis in ipsa pagi
ne eius. A testamento ꝛc̄. suo mandato
manu mea in testimonium me subscri
psi. ꝛ eam sigillo proprio si habet. vl' si
gillo illius habente in circulo formam
leonis vel lilij ꝛc̄. quod ad vnam ex cor
dulis supradictis cere impressi. Sic igi
tur septem sigillis appensis ꝛ factis oc
to subscriptionibus antedictis ꝛ ceter̄
rite pact̄ testator testamētū secrete stu
deat custodire. Cōsequent aūt cui⁹ int

est postulat illud apiri z publicari. vt de publicatōe testamentoꝝ z ipoꝝ formis latissime habek in spec.in ti. de instru.edi. §.ostēso.v.z qm.z infra patebit de testamentoꝝ formis.

de his qui testari no possunt et qui phibet facere testa

Capitulum.ij.

Sciendū in generali de his q̄ testari nō pñt.z qui ꝓhibenk a lege facere testamentū.z sunt impuberes.s.masculus minoꝛ.xiiij. femina minoꝛ.xij.qui nō habent animi iudiciū.vt.l. qua etate.ff.de test. Item filiusfamilias nō pōt testari etiā si pater cōsentiat.nisi de peculio castrensi.vl' q̄i vt.l.vl.de inoffi.tes. Item furiosus seu mente captus q̄diu talis est. vt.l.furiosum.C.qui testa.fa.pos. Item mutus z surdus naturaliter.i. a natiuitate. vt.l. discretis.C.e.ti. Sed si accidentaliter est mutus z surdus z facit lr̄as. potest suum scribere testamentū z codicillos sed si tm̄ surdus bene pōt facere testamentū. Item seruus vel damnatus ad moꝛtē.s.qui ꝯdemnatus efficit seruus pene. Itē qui dubitat de statu suo vtꝝ sit liber vel seruus vel filiusfamilias. Itē qui dānatus ē ꝓ crimie famoso.sicut est crimen cōtra naturā seditōis in populo depopulatōis vel cōsil'e. Itez monachus vl' canonicus regularis.vt xix.q.vl.ꝑ totū. de quibus aliquid infra dicek. Itez qui cōmisit crimen lese maiestatis. Item hereticus sil'r histriones cū infames sint.iiij.q.j.c.j. Itez cecus testari nō pōt nisi spāli quadā solēnitate adhibita.vt in.l. hac ꝯsultissima C.qui test.fa.pñt. Debent eñ sic vocari septem testes z tabellarius.z cec⁹ coram eis expmere noīa indicia z dignitates heredū quos instituit ne sola nominū cōmemoꝛatio quicꝙ ambiguitatis pariat.z debet legata designare.z h̄ oīa scribenda sunt a tabellione z coꝛaz testibus recitari.z cecus debꝫ ꝓfiteri id esse suū testamentū z illud dispositum esse ex sui animi sniā.z in fine dꝫ vnusquisqꝫ testiuz z etiā tabellarius se subscribere.z testiuz z tabellarij signacula debēt apponi. Si aūt nō pōt hr̄i tabellarius octauus testis debet adhiberi.z illud testamentū dicik nuncupatiuum z magnā similitudinē habet cū testam̄to in scriptis facto. Itē credentes receptoꝛes z fautoꝛes hereticoꝝ si post excōicatōez non satisfecerint infra annū. nō pñt facere testamētū nec.aliqd ex testamento recipe.de hereti. excōicam⁹. §.credentes.z.c.vergētis.z.C.e.ti.manicheos. Itē dānatus ad moꝛtē siue sit dānatus vt moꝛiak.siue vt fiat seru⁹ pene.siue depoꝛtatus in insulā.vt.l.ei⁹ q̄. §.si cui.z ibi bona glo.ff.de testa. Sed cū dānatus capitali crimie appellauerit z testamentū fecerit appellatōe pēdente z ita decesserit.valebit.vt in.l.q̄ a latronibus.§.si quis.ff.e.ti. Et ꝑcedentes modi fere oēs habenk instit.de his q̄bus nō ē ꝑmis.face.testa. Itē vsurari⁹ manifestus nisi pꝛius de vsuris satisfecerit vel cautōem idoneā pstiterit. vt i c.quēq̄.de vsu.li.vj. Itē i q̄bus casib⁹ eccīastica psona de bonis ab eccia possessis possit testari hr̄ notabilis glos.in c.pñti.sup verbo reseruari.de off.oꝛ.li.vj. Itē an clerici pñt ꝯdere testamentū hr̄.xij.q.iij.c.j.z d testa.c.q2 nos. z.c.relatū.ij. Et lꝫ clerici de bonis eccie testari nō pñt.tñ q̄diu viuunt z sui cōpotes existūt pñt dare aliqd moderate d ipis bonis.nō rōne testamenti sed elemosyne. Posset aūt dare paupib⁹ z religiok locis.etiā illis qui sibi seruierīt.siue cōsanguinei sint siue cognati vel agnati. siue extranei iuxta seruitij merituz. vt i dicto.c.relatū.z.c.ad hoc. Itē si clerici hñt beneficia in diuersis ecclesijs.tunc debent diuidi bona eccie fm ꝯgruam estimatōem ink ip̄as eccias. vt ibidez. itē spado q̄ hꝫ vnū testiculū z gnāre pt vt.l.si kuū.ff.d iur.do.ꝓt hēdē institutē.

Capitulum.iij.

s D testamētū in scriptis factū regulariter requirunt quatuor. Primo ꝙ septez testes intersint. Secundo ꝙ se subscribant. Tercio ꝙ sigillent. Quarto ꝙ nomen heredis scribatur ꝓpria manu testatoris vel vnius testis. ⁊ testes debent esse pn̄tes ⁊ debent rogari. ⁊ ille q̄ scribit testamentū in numero septez testiū computat. Etiā pn̄t cōputari in eodem numero legatarij si p̄sentes sint. ⁊ hoc verū est nisi questio inter heredes ⁊ legatarios orireẗ. tūc legatarij non possunt esse testes. igiẗ tutius est ꝙ alij testes adhibeanẗ si haberi possunt. In testamento autez non in scriptis facto qd̓ alio nomine nuncupatiuū vel codicillus appellaẗ. vbi testator expresse hoc dicit. sufficiūt quinꝫ testes. per. l. si quis agere. C. de codicillis vbi glo. ver. quinꝫ. dicit ꝙ femina admittiẗ vt testis in codicillis. non aūt in testamentis. vt. l. j. C. de testa. Notatur etiam ex eadem lege casus in quo testamentū solēne in quo fuit extraneus institutus rumpiẗ ꝑ codicillū in quo fuit heres institutus. Itē in testamento ꝯdito in villa. siliẗ quinꝫ testes sufficiunt. Item in testamento militis q̄ ꝓ salute romani imperij iurauit se nō euitaturū mortē aliqn̄ sufficiūt duo testes. aliquā do vnus. Similiter milites in expeditione degentes possunt facere testamētū qualiter voluerint nulla iuris solēnitate seruata. ꝑ. l. milites. C. de test. mili. Item in testamento cōdito in p̄sentia impatoris adhibitio duoꝝ testiuz sufficit. ꝑ. l. oim̄. C. de testa. ⁊ quēadmo. test. ordi. Vel s̓m aliquos etiam nullus testis requiriẗ de necessitate. Expeditissime tn̄ aduertēdū ꝙ s̓m ius canonicuz duo testes cum p̄sb̄ro sufficiūt in testamētis ⁊ in alijs causis q̄tū ad pias cās vt extra de testi. cū eēs. ⁊ duo tm̄ sine p̄sbytero in relictis ad pias cās, ⁊. c. relatū. ⁊ intelligo i p̄cedēti casu necessariaz pn̄tiā sacerdotis. q2 nō detrahiẗ solēnitate legali nisi quātū inueniẗ exp̄ssum. vt in. c. ad audientiā. de deci. de elect. ecclesia nr̄a. ij. in fi. ⁊. l. sancim⁹ C. de test. l. cū oia. C. d̓ inoffi. do. Si igiẗ ip̄e sol⁹ interesset cū alio nō sufficeret. sic etiā si eēnt tres sine ip̄o nō valeret. multū em̄ ꝓ ip̄o p̄sumit ius ꝙ fraudes excludat. xiiij. q. j. deniqꝫ. de symo. nemo. de post. c. fi. ⁊ magis eius dicto crediẗ q̄ꝫ alterius. lxxvij. di. monach⁹. ꝓpe fi. Ideo q̄ꝫ statur vt duo cū eo sufficiāt. Si vero essent quatuor sine eo due sibi p̄ferrēẗ quātūcunqꝫ p̄sumaẗ ꝓ eo. ar. c. cū a nob̄ ⁊. c. lꝫ ex q̄dā de testi. Ita specula. istas decretales. intelligit. Ca.iiij.

n Otandū ꝙ differūt codicillus ⁊ testamentū. q2 in testamento fit aliqn̄ indirecta institutio. in codicillis aūt ꝑ fideicōmissuz. In testam̄to vt illi q̄ sint heredes ab intestato hereditatē alteri restituant certo t͞pe vl̓ cōditōe ꝓut testator ordinauerit. In codicillis v͞o nō pōt fieri substitutio a testatore. nec aliq̄ cōditio apponi q̄ noceat instituto heredi. Item in testamēto regulariter vt dictū est requiruntẗ septem testes rogati. ꝫ in codicillis sufficiūt q̄n qꝫ etiā nō rogati. Item posterius testamētū tollit primū ip̄o iure. ⁊ nō potest quis docere de duob⁹ testamentis relictis ꝙ vtrunqꝫ valeat. Fallit hoc in testamento inter liberos cōdito ꝙ ꝑ secūdam dispositōem nō tolliẗ. nisi testator viso primo testamēto declaret nolle illud valere. C. de testa. in auten. hoc inẗ liberos. Item fallit cum quis in p̄mo testamento introduxerit sibi licentiam iterum testandi. tunc. n. primū testamētū nō tollitur ꝑ secundū. nisi fiat mētio de primo. ff. de le. iij. l. si quis. in princi. Semꝑ em̄ testator mutare pōt suaz volūtatē. etiā si pactū interuenerit ne possit mutare. ꝑ. l. pactum quod dotali. C.

de pac.⁊ etiã si fuerit ꝑ principẽ ꝯfirma
tũ.C.eo.ti.qꝛ nemo sibi iudicẽ eligere
põt.vt a ꝑori testam̃to.sibi recedere nõ
liceat.ff.de le.iij.si q̇s.in p̃n.facit ca. cũ
marthe.de cele.mis. Posterior tñ codi-
cillus nõ rumpit primũ.nisi exp̃sse ꝯdi
cat ei.ꝑ.l.cum p̃ponatis.C.eo.ti. Item
differũt codicilli a testamẽto.qꝛ i codi-
cillis hereditas neqꝫ dari neqꝫ adimi di
recte põt.ne ꝯfundent ius testamento-
rũ ⁊ ius codicilloꝝ.nec i eis põt exhere
datio scribi.nec ꝯditio heredi instituto
põt adiici.nec substitui aliq̇s.ꝫ ꝑ fidei-
cõmissum in eis recte relinquet. vt in-
sti.de codicillis.§.codicill'.⁊.§. directo
⁊.l.si idẽ.C.e.Et est hec forma codicilli

forma Codicilli

In noīe dñi amẽ.Ego Jo.talis dyo.
ce.p̃nti die ꝓpria ⁊ spõtanea mea volũ-
tate licet egrotãs corꝑe.sanus tñ mẽte.
Codicillũ facio.in q̇ testamentũ meuꝫ
principale ꝑ man⁹ talis notarij publici
ꝯfirmo.volo atqꝫ p̃cipio. ꝙ vxor mea.
N.habeat de bonis meis vineã istã in
tali cãpo sitã tot agroꝝ.et N.filio meo
libros tales q̇s ego reliqui bononie ⁊c.
Quẽ quidẽ codicillũ ꝑpetuũ ⁊ firmuꝫ
habere volo.ꝯtra quẽ si q̇s filioꝝ meoꝝ
venire p̃sũpserit aliũ obseruãti. ꝑpetue
singul' annis eo viuẽte tm̃ vel tantũ no-
mine pene ꝑsoluat.Et nulli pñt facere
codicillos nisi q̇bus facere ꝑmissum ẽ
testamẽtũ.De forma aũt testamẽtoꝝ i-
fra patebit. Illud tñ aduertendũ ẽ si co

Adverte

dicillus fit ante testamẽtũ.⁊ tũc in testa
mẽto facienda est mẽtio p̃cedẽtis codi
cilli si fit post testamẽtũ ⁊ post alios seu
aliũ codicillos.qꝛ plures codicilli pñt
fieri ab vna ꝑsona.⁊ tũc mentio est faci
enda nõ solũ de testamẽto ꝫ etiã d̃ plu
rib⁹ codicill' p̃cedẽtib⁹. Aliq̃n tñ fit co
dicillus nõ tñ p̃cedẽte vel sequẽte testa
mẽto ⁊ ille seruari dꝫ. Cõficiunt tñ ex-
p̃sse codicilli facto testamẽto nõ iure ꝑ
fideicõmissum. vt ecce testator corã se-
ptẽ testibus instituit heredẽ, reliq̇t lega
ta ⁊ ita subiecit.si nõ valet testamentuꝫ
iure testamẽti valet tñ iure codicilloꝝ.
Et ꝓbant hec.ff.eo.l.ꝯficiunt. Notan-
dũ.hec clausula.si nõ valet testamentũ
iure testamẽti.valeat tñ iure codicilloꝝ
vel cuiuslibet alteri⁹ vltime voluntatis
s̃m Ja.bertrãdi.opat tm̃ vt cũ testamẽ
tũ deficit ꝓpter defectũ solẽnitatis.pu-
ta cũ deficit numer⁹ testiũ vel alia solẽ
nitas ꝙ tũc valeat iure codicilli nõ aũt
opat si alio d̃ficit.puta si rũpat ꝑ q̃relã
vel postumi agnatõꝫ vel capitis dimi-
nutionẽ.Et sic cũ dꝛ ibi valet.loquit d̃
p̃nti defectu q̇ est.vt qꝛ ibi nõ est plen⁹
numer⁹ testiũ.vel qꝛ nõ rogat ⁊c.⁊ tũ-
non cõprehẽdit futuros defect⁹. vt erc
go cauti⁹ fiat vt oẽs cõprehẽdat defect⁹
dicat sic.Si nõ valet vel nõ valebit iu-
re testamẽti ⁊c.Et est ar.in.l.si stipulat⁹
fuerim.ff.de v̇.ob.⁊.l.verbũ oportebit
ff.de v̇.sig. Vl' s̃m odofredũ dicat.aut
statim cũ fit testamentũ deficit ꝓpt so-
lẽnitatis defectũ.⁊ tũc verba illa si nõ
valet referunt ad illũ casuꝫ ⁊ nõ ad ali-
os p̃dictos.aut nõ deficit statim.ꝫ po-
stea ex aduẽtu.puta capitis diminutiõe
vel alio mõ.⁊ tunc etiã ad casum illũ ꝑ
tinẽt v̇ba hec. qꝛ in dubijs interp̃tãdu
est magis vt res valeat:q̃ꝫ ꝑeat.ff.de v̇.
ob.q̇tiẽs.⁊ ca.inter.de fide instru. ⁊ ca.
cum int.dilectos.de dona. Illud tñ no
tandũ vt dicit azo.in sũma de codicill'.
Si g̃ primo hereditatẽ directo ex qua-
dã volũtate vltima quã dicebã testamẽ
tũ esse.⁊ postea ex fidecõmisso eandem
hereditatẽ peto mihi restitui ꝓpter idẽ
testamentũ reducẽdo illud ad codicil-
los.vl' illud reputando ꝓ codicillis.q̇a
forte illud exp̃ssit testator nõ possum ef
fectualit.in ꝑncipio em̃ litis habeo ne-
cesse eligere an agã iure directo ex testa
mẽto an agã iure fideicõmissi.⁊ vno ele
cto repellor ab altero.sum em̃ ꝯtrarius
mihiip̃i si ex eadẽ scriptura ꝯrijs mõis
peto.Si tamẽ suꝫ de ꝑentib⁹ defuncti:

ex linea paterna vsqꝫ ad quartū gradū
vel de mr̄na vsqꝫ ad tertiū gradū nō re-
pellor iure electōis vtēs ex eo testamē-
to ꝙ testator vicē codicilloꝝ voluit ob-
tinere. in ꝑncipio tñ litis tuti⁹ est ꝙ qui
libet de ꝑentib⁹ id qđ necesse est eligat.
In collateralib⁹ aūt defuncti non repe
rit tale ꝑstitū bñficiū. vt. C. eo. l. vl. Et il
lud correlariū tenēt doctores. licet pla-
centin⁹ scripserit ꝯtrium

Capitulum. v.

n Otandū licꝫ plures sint gradus
substitutio nū. imo infiniti cū sp
de vno in aliū ꝓcedāt. tñ prim⁹
grad⁹ succedēdi ex testamēto đr institu
tio. ꝛ scđs gradus substitutio. recte sic
scđe nuptie dicunt̄ oēs q̄ sequunt̄ pri-
mas. ita ꝛ institutōes q̄ fiunt post prias
dicunt̄ substitutōes. Videndū est igit̄
q̄d sit heredē instituere ꝛ vñ dicat̄ qui-
bus v̄bis fiat ꝛ i qua volūtate. ꝛ q̄liter
ꝛ in q̊t ptes diuidat̄ hereditas. ꝛ qualit̄
distribuat̄ inter heredes. ꝛ q̄s possit in-
stitui heres. Heredē instituere nil aliđ
est q̄ꝫ sibi heredē aliquē statuere. i. face
re. ꝛ est idē dictū q̄si intus. i. in loco suo
quē statuere. Hoc em̄ agit q̇ instituit.
vt institut⁹ suo loco post mortē suā sit
dñs bonoꝝ. ꝛ ne dū ille q̇ scribit̄. sed etiā
ille q̇ nuncupat̄ đr institut⁹. ff. e. l. j. §. in
stitutū. Institutio fit q̇nqꝫ v̄bis. vt ecce
luci⁹ titius mihi heres esto. Itē trib⁹ v̄-
bis. vt si dicat luci⁹ heres esto. Itē duo
bus verbis fit. vt si dicat. lucius heres.
nec adiecerit esto. i. si dicat lucius esto.
Institutio fit v̄bis directis. vt esto mi-
hi heres. Reflexis. vt illū heredē facio
instituo. ꝛ volo. mādo vel cupio. ꝛ sic đ
alijs. vt. l. qm̄. C. de testa. Et quēadmo
dū testamēta ordinent̄ reflexa. Vñ q̄r
reflexa vel inflexa dicunt̄. noīa in oib⁹
casibus suis ꝑterqꝫ in nominatiuis. sa-
tis ex h̄ liquet voluntatis intentōꝫ q̊li-
bet loquēdi genere formari posse. nec
nocet seruasse momēta v̄boꝝ. q̄r forte
semiuoces titubās vel balbutiēs ligua
ꝓfudit. Iđo si dicat habeas bona mea
vel tibi relinquo bona mea non variat̄
q̄r institutio q̄buscūqꝫ verbis fieri pōt.
nec hodie curat̄ verboꝝ solēnitas. vt in
dicta. l. qm̄. §. allegata. Itē institutio fit
in testamēto tantū. vel añ legata vl̄ p⁹
legata. vel ante exheredationē vel post
Sed olim fiebat ante legata tm̄. q̄r in-
stitutio caput est ꝛ fundamentū totius
testamēti. vt. ff. eo. l. j. Rñ. j. In codicil-
lis aūt hereditas ꝑ fideicōmissum iure
relinquit̄. lex em̄ in defectū conditiōis
posite in codicillis intelligit testatoreꝫ
de adimenda hereditate cogitasse. ff. de
condi. insti. l. quidē. §. vl. sed forte inua
nū cogitauit. vt ibi dicit̄ illa porro here
ditas non videt̄ dari in codicillis. cete-
rum idē est si ita dicat. Titiū instituo si
eum in codicillis instituero. Est em̄ cō
ditionalis institutio ꝛ valet quouis he
rede instituto ꝑter filiū. Itē ꝛ illa valet
si ita dicat. illū instituo cuius nomē in
codicillis declarauero. vt. ff. de condit.
institutionum. l. institutio talis. Item
in institutione certum heredem demō
strari oportet. quotiens em̄ non appa-
ret quis sit institutus heres non valet.
vt ecce testator cuꝫ plures amicos eius
dem nominis habeat ad designationē
vnius. singulari nomine vtitur. nec
valet institutio nisi ex alijs aptissimis
probationibus fuerit releuata pro qua
persona testator senserit. vt. ff. eodem ti.
l. quotiens §. heres. Et satis est heredē
demonstrari. nedum nomine proprio
sed etiam signo indubitabili quod pe-
ne a nomine nihil distat. non tamen cū
eo quod contumelie causa solet addi.
nam legata turpia que denominandi
magis legatarij gratia scribūtur. odio
scribentis pro non scriptis habentur.
Secus si pater stat in eodem genere.
vt. ff. eodem titulo. l. quotiens. §. si q̄s
nomen. et. ff. de lega. j. l. turpia. Item

declaratio vel demonstratio heredis a
testatore est faciēda.nō alieno arbitrio
vt.ff.eodem titu.l.illa institutio.Et dici
tur illa institutio alio nomine capta to-
ria.Item sufficit demōstrari heredē ab
initio vel postea ꝑ cōditiōis euentū. vt
ff.eo.l.quotiēs.§.si qͥs ita.Itē demon-
stratio ad oculū facta ꝓ noie ꝓprio ac-
cipit̃.vt si dicat.hic mihi heres esto cuꝫ
sit corā eo q̄ ostendit̃.vt.ff.eo.ti.l.nemo
dubitat̃.Si aūt est erratū in corpe nul-
la est institutio.vt si volēs aliquē scribe
re aliū scripsit velut frat̃ meus ꝓ patro
nus meꝰ. Nam neqꝫ scriptꝰ erit heres
qm̄ voluntas deficit.ꝑ.l.si pater. C. de
here.insti.neqꝫ his quē voluit.qm̄ scri-
ptus vel nuncupatꝰ non est.si tm̄ testa-
tor sciat illū non esse frēm suū quē no-
minauit frēm recte cum noie fris insti-
tuit eum heredem.vt .ff. eodem titulo
l.quotiēs.j.Rn̄.⁊.l.nec apud.C.e.ti.Itē
ꝓprij nois error nō viciat institutioneꝫ
Itē si plures instituunt̃ in rebus certis
licet viriliter sint heredes.tm̄ res in qui
bus instituti sunt dn̄t vnicuiqꝫ assigna-
ri in iudicio familie herciscūde ⁊ de eis
pōt detrahi falcidia sicut d̾ quolibet le
gato.⁊ locū habet cū vnus vel plr̄es in-
stituunt̃ in certis rebꝰ⁊ alij simplr̄. vel
quotis portionibꝰ.Nam tunc instituti
in re certa habent̃ loco legatarioꝝ.vt.C
eo.ti.l.quotiēs. Itē institutio pōt fieri
pure ⁊ etiā sub cōditione. Et tantuꝫ de
institutionibus.

In institutiōe facienda exprimi pn̄t
q̄ntitates portionū hereditariaꝝ ꝓut te
statori placuerit.nā tot vncie assem fa-
ciūt quot testator voluerit. Sꝫ nisi ali-
as appareat testatoris volūtas.fit solē-
nis distributio hereditatis in.xij. vnci-
as.duodecim aūt vncie assis appellatō
ne ꝯtinēt̃. Habēt aūt he ꝑtes ꝓpria no-
mina ab vnitate supiꝰ vsqꝫ ad assem et
vsqꝫ sit exclusiuū.nam quelibet haruꝫ
portionū maior est vncia.⁊ quelibet ea

rū minor asse.qꝛ nulla earū ꝯtinet duo
decim vncias.Sunt aūt hec noia parti
um.vncia.sescuns.sextās.q̄drās.triens
q̄ncuns.semis.sepcuns. Bes dodrās.
dextrās.denꝰ.as.vt insti.eo.ti.§.heredi
tas.ff.eo.ti.l.seruū.§.vlt̃.Sescuns ꝯti-
net vnciā ⁊ dimidiā .Dicit̃ em̄ sescuns
quasi semi ⁊ vncia.⁊ est tertia lr̄a eiꝰ s.⁊
⁊ nō x.Sextās q̄si sextā ꝑtē significat.
i.duas vncias.Quadrās quartā ꝑtē si-
gnificat.i.tres vncias.Triēs.i.tertiam
ꝑtē.⁊ sic quattuor vncias significat.Et
ista q̄ttuor noia sumūt iterp̄tationē ex
eo q quotā portionis hereditatis signi
ficāt.sequētia vero noia hn̄t etimologi
am.qd̾ ptꝫ ex eo q certū numerū vnci-
arū significāt.Dicit̃ em̄ quincuns non
qꝛ q̄ntā ꝑtem hereditatis significat. sed
qꝛ q̄nqꝫ denotat vncias.semis ꝯtinet di
midiā hereditatis.i.sex vncias.sepcuns
septē vncias. bes octo.dodrās nouem
dextrās decē.denꝰ vndecim.as duode
cim.Attēde q ncn oēs vncie q̄ signifi-
cant̃ ꝑ ista noia ꝯtinent̃ in asse.qꝛ sic as
ꝯtineret.lxvj.vncias ⁊ dimidiā.Id aūt
eis ponunt̃ ꝑtes.qꝛ q̄libet eaꝝ pōt in as
se teneri.hac rōne hō risibilis actiōe le-
gis acq̄lie ⁊ penalis d̾r. Nec p̄termittē
duꝫ est q as q̄nqꝫ ponit̃ ꝓ nummo.vn̄
d̾r nonne duo passeres asse veneunt.sed
pondus d̾r large oē qd̾ in statera posi-
tū pendet.ꝫ hic stricte accipit̃ pro pon-
dere.xij.vnciarum. Inde etiā d̾r dipon
diū pro pondere.xxiiij.vnciaꝝ . Inde
tripondiū pro pondere.xxxvj.vnciarū.
si in tot vncias testator suā hereditateꝫ
distribui vellet. Nā etiā i pauciores p̄t
eam velle distribui.vt si duos ex asse in
stituit heredes.Tertiū aūt instituit ex
dimidia ⁊ sexta ꝑte assis i.xx.vncias as
diuideret̃ ⁊ octo vncias ferret ille q̄ scri
ptus est in dimidia ⁊ sexta.scripti autē
ex asse ferrēt.xij.vncias.vt.ff.eo.ti.l. int̃
dū.§.sed si duos.hodie tm̄ hmōi subtili
tatis diuisio nō multū vsitata est .ꝫ ser

nata diuisione assis in.xij. nibilomin⁹
si opus fuerit q̄libet ptiū hereditatis vl
teri⁹ diuidi poterit.⁊ illud cōiter seruat
de hac tn̄ diuisione lati⁹ Azo. determi-
nat in sum.C.eo.ti.Quelibet aūt pso-
na pōt heres institui ⁊ hz factionē testa
mēti in passiua significatōe q̄ non veta
tur a iure cape.poterit igit īstitui liber
hō ⁊ seru⁹ si sit seruus eius q̄ pōt insti-
tui.Itē paterfamilias . filiusfamilias.
mut⁹.surdus.furiosus.pdigus. miles.
honorat⁹.laicus.cleric⁹.monachus. ci
uitas.impator.impatrix.fisc⁹.eccl'ia.lo
cus q̄libet venerabil'.vt insti.de hered.
q̄li.⁊ differ.§.testamēti aūt factōez.⁊.l.
cum heredes.C.q̄ test.fa.pos.Etiaz in-
certe psone instituunt diuini iur' intui
tu.vt.C.de epi.⁊ cle.l.id qd.⁊.l.nulli.⁊
l.si q̄s ad declinandā.al's em̄ certus he-
res debet demōstrari.Itē seruū ꝓpriuz
nedū.ſʒ alienū etiam illū qui nulli⁹ est i
stituere possum.insti.eo.ti.§.seru⁹ alie-
nus.ff.e.l.seru⁹ hereditarius.Itē si ser-
uum ꝓpriū institui heredē sp videro eū
instituisse cū libertate.vt insti.eo.i pn.
Sciēdū tn̄ ꝙ q̄nq3 etiā cum libertate
non pōt institui heres seru⁹ a dn̄a sua.s.
cum ipe de adulterio accusat⁹ cōmisso
cum dn̄a sua q̄ rea fuit eiusdē criminis
postulata.vt.ff.e.l.his vbis.§. interdū
⁊ insti.eo.§.est aūt.Itē nō pn̄t institui
deportati.Itē dānati in metallū.Item
⁊ banniti q̄ impune pn̄t puniri q̄ equi-
pant deportat'.Sil'r hostes impij ⁊ ro
mane eccl'ie.Itē heretici infideles apo-
state collegia illicita nō hn̄tia speciale
puilegiū.Itē incerte psone qn̄ non ptē-
dit fauor pietatis.Itē non pn̄t institui
nati ex dānato coitu de quib⁹ p docto-
res.in.l.q̄ 9 legū.⁊.l.si q̄ris.C.de inces.
⁊ inuti.nup.Sil'r p autē.licet.C.de na-
turalib⁹ liberis ⁊ matrib⁹ eoꝝ. In q̄ dr
ꝙ nati ex dānato coitu omni beneficio
excluduntur. id est nulla via nec insti-
tutionis nec substitutionis succedunt

Diceres q̄d si au⁹ vl' pr donat nepoti
spurio ex legittimo filio nato vl' ecōtra
vel si donat nepoti legittio ex filio spu-
rio in vtroq3 casu dicit Roffred⁹ dona-
tionē non valere nisi pbet talem nepo
tem aliq̄ seruitia fecisse auo ꝓpter q̄ p-
sumi posset donatōz fuisse factā. vt dic
in quadā q̄stione q̄ incipit neraci⁹. Ia-
cobus de beluiso idē tenet in questiōe
quā disputauit eo.ti.l.j.Idē tenet spec.
eo.ti.de succes.ab intest.§.j.v.q̄d ergo.
v.q̄d de legittimatis.Spe.rn̄ in ti.de i
stru.edit.§.cōpendiosa.v.q̄d si pr na-
turalis ⁊c.allegat pl'es leges q̄ tn̄ nō fa
ciūt directe p illo p quo adducit vide-
licet ꝙ valeat institutio.Cum pr hn̄s fi
liū bastardū instituat in vna vncia.⁊ na
turalē ⁊ egittimū in oibus alijs bonis
Sed bn̄ facit text⁹ p eo in aut.de testa-
mēto impfecto.col.viij. pmū dictū cō-
muni⁹ est apud doctores de rigore iur'
vltimum autem dictum speculatoris
continet equitatem.

Capitulum.vj.

Ostq̄3 visum est de p° gradu suc
p cedēdi videlicet institutōe.con-
grue videndū est de scdo gradu
successiōis.q̄ substitutio; appellat. Est
em̄ substitutio scda institutō.ois scz in-
stitutio q̄ fit post primā ⁊ in locū prime
deficiētis.plene igit videndum est q̄ sit
eaꝝ diuisio.scdo quis faciat eas. tertio
q̄s admittat in eis ⁊ qn̄ expirēt. Sub-
stitutionū alia directa.alia obliqua.Di
cit em̄ directa qn̄ ab vna psona ad aliā
sine aliqua alia media hereditas deuol
uitur.Et alio mō dr 9stitutio 9ueniēs
vbis ⁊ psonis.Et in tali substitutōe nō
habet locū quartaꝝ deductio.vt in ca.j
de test.li.vj.Obliqua vero substitutō si
ue fideicōmissaria est qn̄ q̄s p mediā p-
sonā accipit hereditatē defuncti.vt cuz
dixero instituo Titiū heredez oim bo-
norū meoꝝ.⁊ volo ꝙ post decē annos
illā hereditatē restituat sempronio. hic

p

eim sempronius illã hereditatẽ habere
nõ põt nisi ꝑ mediã ꝑsonã.s. Titiũ.⁊ in
tali locũ habet quartaꝝ deductio.⁊ de
huiõi substitutõe ⁊ quartaꝝ deductõe
loquunt capitula Rainaldus ⁊ Ray-
nuncius.de testa.⁊ dictũ.c.j. si pater.et
sunt tres species illaꝝ quartaꝝ. Nam
alia ẽ diffinita iure nature.⁊ dr̃ bonoꝝ
subsidiũ.⁊ debet filijs tm̃ q̃ sine cã ex-
heredari nõ possunt.l.si totas.C.de do-
na.⁊.l.parentibus.C.de inoffi.test. Et
huic quarte nullũ grauamen põt ipo-
ni.C.e.ti.l.omni modo.⁊ duabꝰ sequẽ-
tibus.⁊ hodie aucta est ad trientẽ vl' se
missum ꝺm numeꝝ filioꝝ.⁊ si sint q̃tu
or filij ⁊ infra debent hr̃e terciã ꝑtem.si
aũt sunt plures debent hr̃e medietatez
hereditatis defuncti intestati.vt.C.eo.
ti.autẽ.nouissima. Alia q̃rta dr̃ trebel-
lianica.vt cum institutꝰ heres si moria-
tur sine prole rogatus est restituere he
reditatẽ alteri. Ille sic institutus reti-
net quartã ꝑtẽ de tota hereditate ꝑ tre-
bellianũ.⁊ cõputant in ea legata ⁊ do-
natões.vt.ff.ad.l.fal.in quartã. Tercia
quarta ẽ q̃ debet iure institutiõis.vt cũ
aliquis est institutus heres.⁊ illa here-
reditas ẽ exhausta ꝑ legata vel fideicõ-
missa.tũc institutꝰ põt detrahere de sin
gulis legatis vel fideicõmissis quartaz
ꝑtẽ.⁊ hec noiat falcidia. C.ad.l.falci.ꝑ
to.⁊ legitime ꝑtes heredũz his versibꝰ
ꝯtinent. Quattuor aut infra dãt natis
iura trientẽ. Semissez natis dant illis
quinqꝫ vel vltra. Arbitriuz sequit suba
cetera patris. Quartã tibi capies si sis
extraneus heres. Tunc trebellaris cuz
reddere cuncta rogaris: Et defalcaris:
dũ ꝑ legata grauaris. Directarũ substi
tutionũ alia vulgaris. alia pupillaris.
alia exẽplaris.alia breuiloqua.alia cõ-
pendiosa. Vulgaris ẽ duplex.s.expssa
⁊ tacita.Expssa ẽ que fit verbis negati
uis.vt si ille mihi heres non erit aliꝰ sit
heres.insti.de vul.substi.in pñ.Tacita
vo fit verbis affirmatiuis vt sic.vos in
uicẽ substituo.vl' ita.quisqs mihi heres
erit sit heres filio.vel ita.Titiꝰ esto he-
res plotij cũ instituissem.plotiuz.C.de
here.insti.l.vl.⁊.ff.e.ti.l.cũ in testamen
to.§.hec verba. mõ sic tacita substitu-
tio pupilla.inesse videt substi.expsl.vul
ga.vt.ff.de here.insti.l.titius.⁊.l.se. Et
ecõtra sub expssa pupillari ꝯtinet taci-
ta vulgaris.vt.ff.e.ti.l.nã hoc iure.Ex-
pirat ãt hec substitutio vulgaris ab he
reditate adita.vt.l.post aditã.C.de im-
pu.⁊ alijs substi.Et addit lex nisi facta
fuit filijs impuberibꝰ.Effectus eius ẽ
ꝙ si heres noluerit vel non potuerit ex
quacũqꝫ cã.⁊ vndecunqꝫ veniat in illa
potentia locus ẽ substitutõi. Pupilla-
ris substitutio alia expressa. alia tacita.
Expressa est.vt si filius meus mihi he-
res erit.⁊ si i pupillari etate decesserit
ille sit ei heres.vt insti.de pupil.substi.
§.substituit.vl' cũ pater filio impuberi
quẽdã substituit in vulgari casu.intel-
ligit etiã substituisse i pupillari.Casus
in.l.ꝯuis.C.de impu.⁊ alijs substi.Et
qñqꝫ tm̃ rõ inequalitatis facit vt sb vul-
gari nõ ꝯtineat tacita pupillaris. Po-
namus eim exemplũ.Quidaz in testa-
mento vxorẽ instituit in dimidia ꝑte et
filiũ suũ impubẽ in alia dimidia.⁊ vlti
mo quendã substituit impubes deces-
sit in pupillari etate substitutus voluit
admitti ad portõem ex substitutõe. Et
dr̃ ꝙ nõ admittit rõne inequalitatis. Sz
mater eius admittet.⁊ intelligit tm̃ te-
statorẽ voluisse institutõem hr̃e locum
in ꝑsona sue mr̃is si pupillꝰ nõ adiret q̃
vulgaris ẽ. Et ẽ diligẽtissime ꝯsideran
dũ qñ substitutio vulgaris ẽ facta duo
bus copulatiue.vt i p̃dicto exẽplo.tũc
substitutio nõ hz locũ in ꝑsona vniꝰ ni-
si etiã in ꝑsona alterius. naz mater hic
ipedit illã substitõem. Sz si mr̃ añ filiũ
fuisset mortua.⁊ postea filiꝰ infra ãnos
pubertatis decessisset locũ habuisset sb

stitutio. ⁊ dr̄ hec substitutio pupillaris
q̄ꝛ a solo pupillo ⁊ impubere fit. ⁊ non
distinguit̄ an iaꝫ sit in ptāte pr̄is. vl̄ an
post posthumꝰ nascat̄. vel vtrū sit filiꝰ
vel nepos ex filio. Pupillū in ꝓposito
accipe masculū minorē. xiiij. femellaꝫ
minorē. xij. annis. vt. ff. e. ti. l. ij. in prin.
si tn̄ pr̄ impuberi voluerit queq̄ꝫ substi
tuere pupillariter nō in toto tp̄e pupil
laris etatis ꝫ in minus. puta si filiꝰ mo
riat̄ infra decimū annū vel octauū aut
septēniū ⁊c. valebit substitutio. vt. ff. e.
l. si ita q̄s substituerit. si auteꝫ voluerit
substituere in longius pupillaris etat̄
finiet̄ pupillaris substitutio aduenien
te pubertate. ff. e. l. in pupillari. Effectus
pupillaris substitutōis ē vt q̄s directo
sit heres ipuberi tanq̄ꝫ si ipse pupillꝰ si
bi heredē fecisseꝫ substitutū. vn̄ ⁊ duo te
stamenta vident̄. vnū pr̄is alterū filij. ⁊
ꝯtinēt ad substitutos pupillaris bona
q̄ pupillis etiā postea obuenerint. neq̄ꝫ
ei suis bonis tm̄ testatoꝛ substituit ꝫ ēt
ipuberis. Itē pr̄ adoptiuꝰ filio arroga
to ipuberi nisi ad quartā solā. ⁊ ad ea q̄
intuitu arrogatoris ab amico arrogatꝰ
ꝯsecutꝰ ē substi. ꝑt. vt. ff. e. l. ꝫ si plures.
§. in arrogato. Iteꝫ expirat pupillaris
substitutio maxiā. media vel etiā mini
ma capitis diminutiōe pupilli. vtputa
si ē arrogatus. ff. de adop. l. nec ei. §. eo
rū dūtaxat. substituto tn̄ succurrit̄ ꝑ vti
lem actōem. Itē expirat si non ē adita
hereditas pr̄is. Itē si omissa cā princi-
palis testamēti ab intestato possideat̄
hereditas. ⁊ tūc cōsulit̄ substituto sicut
⁊ legatarijs in quoꝝ fraudē institutus
nō ex testamento ꝫ intestato heredita-
tē possidet. Et illud q̄d dictū ē q̄ expi-
ret substitutio pupillaris ex n̄ additiōe
hereditatis paterne. verūtn̄ ē si is q̄ re-
pudiat minoꝛ erat ⁊ in integꝝ restitutꝰ
est vt liceat sibi adire ꝓficit pupillari
substitutōi vt teneat. vt. ff. e. l. ij. §. adeo
aūt. Item expirat pupillaris substitu-
tio expugnato patris testamēto in to-
ta ꝑ querelā inofficiosi testamenti. Itē
rupto paterno testamento. vt. ff. e. ti. l. si
quis eum. Itē expirat pupillare testa-
mentū ꝑ agnatōem posthumi. vt. ff. e. l.
si pater filiū. sic ecōtra ꝯfirmat̄ pupilla
re testamētū queadmodū ⁊ paternū si
pater ab hostibus captus sit sil̄r cū filio
⁊ ibi ambo decedāt. q̄uis pr̄ prius de-
cedat. Item hoc ordine facienda ē sub
stitutio pupillaris vt prius. primo quis
scribit sibi heredē. deinde vel eadē ho-
ra vel quacūq̄ꝫ alio filio substituat nec
debet cōuertere ordinē scripture. Iteꝫ
admittit̄ ex pupillari substitutōne ille
quē noīatim substituit testatoꝛ. vl̄ si te-
statoꝛ generaliter substituit. ita. s. q̄ q̄s-
q̄s mihi heres erit admittent̄ illi q̄ scri
pti sunt heredes. Tacita pupillaris fit
hoc mō. filius meꝰ impubes heres esto
Vl̄ sic. q̄sq̄s mihi heres erit sit ⁊ heres
filio meo. ⁊ dicit̄ ideo tacita. q̄ꝛ quedaꝫ
verba in ea nō expressa subintelligunt̄
que al̄s in exp̄ssa pupillari ponerent̄.
Nam hic intelligitur q̄ si filius deces-
serit in pupillari etate. ille tunc qui eēt
heres patri etiā sit heres filio. Sequit̄
correlarie q̄ pupillaris tacita intelligit̄
sub vulgari expressa. Et fit hec substitu
tio solū a patre qui filios dicit̄ habere ī
sua ptāte non a matre. ⁊ ꝑ hoc differt a
substitutōe exemplari. vt statim dicet̄.

Exemplaris substitutio fieri potest a
parentibus vtriusq̄ꝫ sexus in ꝑsonis li-
beroꝝ cuiuscunq̄ꝫ sexus. vt furiosis vel
mentecaptis. ⁊ cum tali determinatōe
substitutio facienda est. vt si quidē mē
te captus habeat descendentes ex se. il
li omnes vel quidā ex eis. vel vnꝰ sub-
stituat̄ ei. Et dr̄ exemplaris. q̄ꝛ fit ad ex
emplū pupillaris. vt cū dic̄ pr̄. si filiꝰ in
pupillari etate decedat ille sit hēs. sil̄r
in ꝓposito dicit. si filius decedat anq̄ꝫ ꝑ
ueniat ad mētis sanitatē ille sit heres. ⁊
sic pupillaris expirat aduenīete puber

tate.ita ⁊ exemplaris aduenīente sani-
tate. Differunt tñ.qꝛ illa fit pupillis tm̄
hec etiam maioribus. Itē illa fit a pa-
tre qui habet impuberem in ptāte.hec
autem fit a quolibet parentū. Com-
pendiosa substitutio fieri pōt a milite.
ita vicz. Si filius meus qn̄cunqꝫ deces
serit ille sit ei heres.⁊ hic sub tali v̄boꝝ
compendio cōtinet expressam pupilla
rem.s.si filius decedit in pupillari eta-
te.si autē decedat pubes verba directe
illius substitutōis trahunꝭ ad fideicō-
missariā substitutōem.de qua copiose
in.l.ꝓcibus.C.ꝺ impuberū ⁊ alijs sub
stitutis.⁊ forte fauore matris que est in
medio anteqꝫ filius venit ad pubertatē
compendiosa directa dicit.sed postea i
fideicōmissaria trahit. Item compē-
diosa facta a milite infra tēpus puber-
tatis quandocunqꝫ valet iure directo.
⁊ obliquat post pubertatē.i.mater po-
stea ꝑ fideicōmissum potest petere he-
reditatem. Diceres.quid si paganus
fecerit hmōi cōpendiosam substitutio
nē ꝑ verba iam dicta. Respondet si pu
pillus decedat in pupillari etate substi
tutus succedit iure directo ⁊ mr̄ impu
beris repellitur oino. Si aūt pupillus
fiat pubes ⁊ postea decedat substitutꝰ
oino repellit.⁊ venientes impuberi ab
intestato succedunt in totū. vt.ff.e.ti.l.
verbis.⁊.l.centurio. Si aūt testatoꝛ ita
substituat.s.filius meus qn̄cunqꝫ deces
serit illum substituo. hanc puto cōpu-
tandā fideicōmissariā. Quia hoc ver-
bum substituo aptatur ad fideicōmis-
sum.vt.l.generaliter.§.vl.C.de insti.⁊
substi.⁊ quia talis interꝑtatio rez omi
tempe valere suadet.vt.l.quotiens.ff.ꝺ
rebus du.si v̄o ita substituat filꝰ meus
quandocūqꝫ decesserit sine liberis ille
sit heres vel illum substituo semꝑ int-
ꝑtanda ē fideicōmissaria.quia illō ver-
bum sine liberis innuit vt etiam in pu
pillari etate substituerit per fideicōmis
sum.qꝛ tunc liberos habere non pōt.ꝫ
ꝙ directa verba trahant ad fideicōmis
sariā.ꝓbat.ff.ad trebel.l.ceuola.vbi di
cit ꝙ substitutio directa facta i codicil-
lis trahit ad fideicōmissum . etiā si supꝑ
est in medio ⁊c. Et his casibus succedit
mr̄ vel quilibet ab intestato heres. ⁊ re
stituet bona detracta.l. falcidia. Si v̄o
quis dicat si filius meꝰ decesserit in pu
pillari etate.vel postea sine liberis illū
substituo. Due sunt substitutōnes pu-
pillares.exꝑssa ⁊ fideicōmissaria ꝓpter
distinctōem ⁊ alternatōnem ipaꝝ.⁊ sic
hoc verbū substituo aptat diuersis mo
dis.ꝓut euidentius apparebit si testa-
toꝛ subijciat pupillarit.⁊ ꝑ fideicōmis-
sum substituo. Breuiloqua substitu
tio ē que cōtinet duas vulgares substi-
tutōes.⁊ duas pupillares. vt cum duo
impuberes a parēte qui eos hꝫ in ptā-
te inuicē substituunt.⁊ hāc substitutōꝫ
lex appellat reciprocā.vt.ff.e.ti.l.naz ꝥ
iure. Et dicendū ē ꝙ oēs iste quattuoꝛ
substitutōes expresse sunt.nihil.n. ma-
gis de vna qꝫ de alia pōt dici. Vn̄ con-
tingit ꝙ ꝓpter has quatuoꝛ substitutio
nes mr̄ repellit oino ⁊ substitutis suc-
cedit.vt.ff.e.l.lucius. Si em̄ eēt pupil-
laris tacita nō repelleretur etiam in te-
stamento militis. vt.C.ꝺ impu.⁊ alijs
substi.l.ꝓcibus. Placentius dixit taci-
tam pupillarē admitti ꝯtra mr̄em.nisi
ipa mater cū ipubere filio eēt instituta
Sꝫ tñ distinguendū ē.aut em̄ extraneꝰ
vulgariter substituit impuberi. ⁊ tunc
tacita pupillaris nō admittit ꝯ mr̄em.
Aut substituat impuberi frater eius.⁊
tūc repellit mr̄.qꝛ nō ē verisiꝉe ꝙ testa-
toꝛ vxorē suā hoc ē mr̄em ipuberis vo-
luerit ꝑterire. Casus in.l.cū quidē.C.ꝺ
insti.⁊ substi. Notandū si seruus ali-
cuius dn̄i fuerit heres institutꝰ.si adi-
re eā noluerit vel nō poterit.qꝛ ꝑ euentꝰ
morte dn̄s nihil habebit.secus de filio
la instituta.qꝛ ipius pr̄ eā hereditatem

adire pōt.p.l.si infanti.C. de iure deli.
Et facit plenius lex cum nō solum.C.
de bonis que libe. Nam ibi dicit ꝙ eti
am inuito filio pater aduēticia filij po
test adire. Dicunt tñ doctores ⁊ etiam
bona glo.in.l.cum ꝓponas.C.de here.
instituen.si seruus cōpelleret adire he
reditatē acquireret dño hereditatē ⁊ ta
li casu coacta voluntas etiā est volūtas
Sciēdū cū plures instituti ⁊ sibi in
uicem substituti fuerint in portiōibus
inequalibus vno morienti ceteri resi
duū cōsequunt quiuis iuxta rataȝ sue
portōnis in institutōe sibi expresse.Ca
sus in.l.j.C.d impu.⁊ alijs substi. Itē
cuȝ duobus impuberibus fit substitu
tio cum adiectōe nois collectiui. vt est
ly vterq̃ȝ.tūc ita demū locus ē substitu
tioni ⁊ in vtriusq̃ȝ psona conditio sub
stitutōis verificat.secus si ē substitutio
facta p signū distributiuū.vt est vter al
ter.Exemplū.testator dixit.instituo io
hānē ⁊ petrū.⁊ si vterq̃ȝ decesserit in pu
pillari etate.substituo eis bartolomeū
Ecce hic Bartholomeus vno dūtaxat
mortuo in pupillari etate nō succedit
ex substitutōe.secus in secundo casu vi
delicȝ si testator sic dixit.Johannē ⁊ pe
trū instituo.⁊ si alter ipoꝝ decesserit in
pupillari etate substituo eis barthola
meū.Casus in.l.cū quidē.C.de impu.
⁊ alijs substi.Item cum fit insti.⁊ sub
sti.pluriū cum adiectiōe nois distribu
tiui.tūc quilibet ipoꝝ vocat in virilem
ac si oēs simpliciter ⁊ noiatim eēnt in
stituti.nisi int hmōi institutos seu sub
stitutos plures.vel duo eoꝝ essent pat
⁊ filius.q̄ tales lȝ plures sint tñ cū alijs
adiunctis vnā virilē habebūt portōem
in.l.vl.C.de impu.⁊ alijs substi.

Capitulum.vij.

q Voniā aūt in testamentis ple
rūq̃ȝ legata psolui ⁊ executores
eorūdē vel heredes defuncto
rū demandat modicū de legatis ⁊ ipo
rū varijs modis disponēdi pstringēdū
ē. Legatū ē deliberatio hereditatꝭ quā
testator ex eo ꝙ vniuersum heredis fo
ret alicui quid collatū velit.vt.ff.de le.
legatū.Et nemo legare pōt nisi qui de
iure facere pōt testamentum. Et ei soli
pōt legari qui pōt institui. de q̄bus su
pra visum ē.Itē legatū fit his verb.do
lego.dari iubeo.ipo.mādo.glisco.pci
pio.exigo.posco.peto.rogo.flagito.vo
lo.depcor.exoro.cupio.vt des.opto vt
des.credo te daturū. vt dicit Azo in sū
ma.C.e.ti.allegans.l.ij.C.cōia dele.ff.
de le.j.l.etiā hoc mō. anteq̃ȝ tñ soluant
legata creditores hereditarij sua exigē
do debita habēt potiores. facit.l.si vni
uerse.C.de le.⁊ qualiter fiat distributō
bonoꝝ hereditarioꝝ creditorib⁹ habet
p ea que habent ⁊ notant in.l.scimus.
C.de iure.deli.ad quā recurre. Item
si quis scienter legat rem alienā. heres
tenet rem illam redimere vel legatario
pcium dare si sit talis res que vendi pt
si aūt ignorāter rem alienā legauit nō
valet legatū nisi leget psone cōiuncte.
C.de le.l.cum alienā.Et legatarius de
bet pbare sciam.vt.e.l.§.ꝙ aūt.sm ca
nones tñ si alicui legate sūt res aliene.
talis tenetur illi restituere cuius sunt.⁊
pōt agere cōtra heredē si scienter lega
uit res.vt habet in tex.⁊ glo.c.filijs.de
testamentis.Itē si aliquis sciēter legat
rem obligatā creditori. heres dȝ eā lue
re.secus si legans nesciuit rem obliga
tā.vel forte voluit legatariū luere.⁊ h
expssit tūc heres non tenet eā luere.in
sti.de le.§.sed ⁊ si rem. Itē si res lega
ta sine facto hēdis.i.sine mora sm glo.
perierit legatario perit. insti.de le.§.si
res.⁊.l.si seruū.ff.de ver.obli. Item
si aliquis legauit ex illo vase vinas de
cem.⁊ ibi nō sunt decem sed pauciores.
nō extinguit ꝓpterea legatum se tantū
modo accipiet quātū inueniet.l.si q̄s
seruū.ff.de le.ij. Item si aliq̄s in testa

mento legauit ep̃o ꝓprïam portõem et alia multa legat monasterijs vel ecclesijs si legauit illã portõem ep̃o sub hac cõditõe vt illa tm̃ esset ↄtentus ⁊ ep̃us hoc acceptauit. valebit. ⁊ nõ põt exigere de ceteris portiõem sibi deputatam põt adhuc sibi portõem suam eligere. sed ↄstiterit ꝙ testator in fraudẽ modicũ legauit ep̃o vt ꝑ illõ modicũ defraudaret ab alijs. tũc ep̃s adhuc põt exigere portõem. ꝑ. c. officij. de testa. Sciẽdũ tñ ꝙ lꝫ ſm antiqua iura ep̃s vel aliꝰ inferior nõ potuerit deducere suaꝫ portõnem canonicã de relictis seu legatis monasterijs de ordine minoꝝ ad vsuꝫ diuini cultus spectantibꝰ. vt ad calices vel alia ornamenta. hodie tñ põt vt habet in cle. dudum. de sepult. in. §. verũ ne prochiales eccie ⁊c.

Item qui nõ implet volũtatẽ defuncti tota hereditas est sibi auferẽda. ꝑ. c. lꝫ vniuersis: de vo. ⁊ vo. redẽ. xj. q. j. siluester. ſm leges tñ hoc obseruãt in extraneo herede. lꝫ. n. filius heres patris nõ adimpleat voluntatẽ patris defuncti. ñ iõ ꝑdit totũ sed seruat ei legitima portio. C. de fideicõ. auten. hoc ampliꝰ Itẽ si aliquis legauit mõasterio sancte M. decẽ. ꝫ nõ determinauit cum plura sint monasteria sancte marie. dabit paupiori. ar. in autẽ. de eccle. ti. §. siqs in noie. col. ix. Itẽ si quis legauit seruũ in aliena ꝓuincia cõstitutũ expẽsis heredis nõ legatarij querit seruus. ff. ꝺ le. j. cum seruus. ⁊ l. se. Itẽ si testator põt imponere penam heredibus si nõ paruerint eius voluntati dũmodo non sit turpe aut inhonestũ. qꝺ̃ p̃cipit. insti. de le. §. pene qm̃ noie. ⁊. § vl. facit. l. vnica. C. de his que pene noie in testamẽto vel codicillis relinquũt. Item ex testamento nõ adeat hereditas deficit legatũ nisi ita sit legatũ ꝙ a venientibꝰ ab intestato p̃stetur legatũ. tũc. n. ab heredibus petendum est. ꝑ. l. eam quam. C. ꝺ fideicõ. Sił p̃stat legatũ cũ testator dixit. si nõ valet vt testamtũ. valeat tñ iure codicilloꝝ. vel etiam qñ legatũ ẽ cõiuncte ꝑsone factũ. Itẽ qñ vna res pluribus legat quilibet hꝫ ibi ius nisi appareat alia voluntas testatoris. ff. de le. j. si pluribus. Et dicit Bartho. ibidẽ ꝙ lꝫ hõ posset oia bona sua consũmere cũ sanus sit. tñ in morte nõ põt filios vł nepotes p̃terire. insti. de inoffi. te. ꝑ totũ. ⁊ ꝑ. c. de his. extra de sepul. Itẽ cũ vna res duobus legat cõiunctim. lꝫ alter eoꝝ in rerũ natura nõ sit. tñ tota res alteri ↄiuncto debet. vt in. l. si duobus. ff. de le. j. C. de cad. tol. vnica. §. j. Cinꝰ aũt dicit si sperabat ille secundus fore in reruꝫ natura ꝓcedat lex. vel si fuerit tp̃e testamẽti cõditi. ꝫ si nõ sperabat in rerũ natura nec fuerit tp̃e testamẽti. ꝑs eius ꝑtineat ad fiscũ. allegans. l. itẽ veniũt. j. §. cũ anteqꝫ. ff. de peti. here.

Itẽ qui scienter soluit ex minus solẽni testamẽto defuncti alimẽta in eo alicui legata ꝑ terminũ tenet ad p̃standũ ea ad futurũ. qꝛ secutus ẽ voluntatẽ defuncti. Casus in. l. j. C. de fideicõ. Sił si quis scienter soluit ea que minus solenni testamẽto ꝑ fideicõmissum legata sunt. si quis ergo senserit se grauatũ voluntate defuncti nõ p̃stet. vt dꝛ in. l. ij. eo. ti. Itẽ si testator vni quẽ primo nominauit fundũ legauit. ⁊ eũdẽ fundum alteri postea legauit. demũ eũdeꝫ fundũ primo iterũ legãdo lꝫ prius bis nominatus fuerit. tñ ip̃e vnam alteram medietates habebit. vt. l. cuꝫ questio. in. §. sed ⁊ aliam. C. de le. Similit dicat si quis iuerit institutꝰ in. xij. aliꝰ in. vj. vncijs. videt testatorẽ p̃mo id ademisisse qꝺ alteri legauit. Itẽ si claudiꝰ legauit mihi alimenta ⁊ vestiariũ quousqꝫ moreret. tunc lꝫ claudius moriat. post mortẽ tñ eius mihi legata debent vt. l. j. C. e. ti. ⁊ legatarius subtrahẽs rẽ legatã ꝑdit eã. eo. ti. nõ ẽ dubiũ. ⁊. l. si le

gatarius. Item legato fundo instru
cto hoies mancipia. pecora . ⁊ vina ibi
exorta nō venalia sed mansiua⁊ cetera
que in fundo sunt agri stercorādi cā di
cunt legata. vt. l. j. ⁊. ij. C. de ver. sig. Si
militer illa dicunt legata que maiori p
te anni ibi sunt mansura. vt e. ti. vbi di-
cit lex semota carne mēsas. pōdera. fer-
ramenta que laniande carnis causa p̄-
parata ⁊c. In trutinellas. cultros. dolo
bras instrumēto relinquimus.

Itē legari pōt res que nō est in reruz
natura. si modo futura ē veluti fructꝰ
qui in illo fundo nati erunt. aut q̄ ex il
la ancilla natū erit. vt insti. e. §. ea quo-
q̄ȝ res . Sic ergo legari possunt ea que
sunt vel que nō sunt sed futura sunt. s̄ȝ
que nō sunt nec fuerūt nec erūt legari
nō p̄nt. vt insti. de inuti. sti. in princ. Si
p̄o dubiū est an res legata tpe testamē
ti sit in rerū natura nata. puta an hō le
tus viuat. agi quidē pōt ex testamēto.
sed officio iudicis cautio interponitur.
vt cum heres rem p̄secutus fuerit ⁊ na
ctus legatario restituat. vt. ff. de le. j. ser
uo legato. §. vltimo. Ideoq̄ȝ si tpe testa
menti seruus legatus esset in fuga vel
longinquo absens debet heres p̄stare
operā vt eū requirat ⁊ prestet ⁊ sumptꝰ
in eā rem debet impēdere. Si autē ser-
uus legatus post testamentū factū fu-
gerit viuo testatore. ipensa dȝ reddi pe-
riculo legatarij. q2 rem eo loco dȝ p̄sta-
re heres in quo a testatore est relicta. vt
ff. de le. j. l. cū seruus legatus. ⁊. ff. apud
iul. ⁊. l. si seruus legatꝰ. j. rn̄. Et illō q̄ō
dictuȝ ē q̄ ea que sunt legari p̄nt. tamē
si talis res sit cuius nō sit cōmercium
nec ipsa debet. nec eius estimatio. vt si
quis legauit templa vel basilicas vel q̄
publico vsui deputata sūt. ⁊ sic de alijs
rebus in q̄bus nō cadit cōmertiū. p̄re-
rea nedū corpalia possunt legari. verū
etiā incorpalia. vt iura ⁊ s̄uitutes. Pre
terea notarius pōt legare alteri roga-
tōes. s̄nias. ⁊c. Item instrumento pi-
ctoris legato veniunt cere colores pa-
triniculi cultoria ⁊ vngille. Similit in-
strumento piscatoris veniunt naselle q̄
pisciū causa capiendoꝝ cōparate sunt
⁊ piscatores. Similiter instrumēto bal
neario legato balneatorē contineri cū
balnea sine balneatoribus vsum suū p̄
bere non possunt. ff. eo. titu. l. pictoris.
Item succurritur heredi si eadem res
sepius in testamento fuerit legata. sa-
tis est causa semel prestari. vt. ff. de leg.
ij. l. mephius. §. eum. Si autem eadeȝ
quantitas in eodem testamēto sepius
legetur deberi poterit sepius si legata-
rius euidentissimis probatōibus ostē-
derit testatorē multiplicare legatū vo-
luisse. sed vbi in diuersis voluntatibus
vel codicillis vel vno testamento ⁊ alio
codicillo eadem quātitas sepius lega-
tur sepius debetur nisi heres probaue
rit testatorem voluisse legatarium esse
contentum vna earum quantitatū. ff.
de leg. l. plane. §. si eadem. ⁊. ff. de le. ij.
. l. sempronius. vbi dicit. si due tabule
testamenti eodeȝ tempore exemplarij
causa scripte sunt in vna centuȝ. ⁊ in al
tera quinquaginta aurei legati in titiū
heredi p̄cenduȝ est. Ideo vtrunq̄ȝ lega
tum nullo modo debetur. sed tm̄ quin
quaginta aurei.

Item qui habet duos seruos vnum
ex his legando. ⁊ non apparet queȝ te-
stator temptauerit. electio erit legatarij
facit. l. qui duos. ff. de lega. j. exemplifi-
ca de duabus vaccis vl' equis. ⁊ hoc fa
uore vltime volūtatis. nisi verba testa-
toris prolata essent ad heredem . vt sic
dixit testator. Tibi fili mi vnum ex ser-
uis meis rogo vt tradas. Titio procu-
li. tunc electio est heredis. Secus cum
q̄s plures seruos habuerit eiusdē nois
⁊ vnū ex his legauerit is quē tūc heres
elegerit p̄stabit. i. l. si q̄s a filio. §. si q̄s

plures stichos.ff.e.ti. Itē si vni ex duobus eiusdē nois exn̄tibus de amicis testatoris res aliq̄ legaꝛ.ꝛ cui ex illis lega tū dandū sit dubiteꝛ.eligere debꝫ heres cuiꝫ soluat vt ab eo defendaꝛ.ꝑ.l.si quis seruū.§.si inter duos.ff.de le.ij. Itē cū testator ita legauerit vxori.vt tantā ptē quantaꝫ vnus ex filijs de herditate paꝛna seu testatoris.ꝯsequereꝛ ꝓut scꝫ testator ipis legasset ptes inequales ꝓstabiꝛ ei tanta quāta minoris ptis legatuꝫ se extēdit. Rō.ne cū maior portio ei soluta fuerit.alter filioꝝ minꝰ obtieret q̄n ta debita iure nature cum tñ in pr̄is potestate dānatꝰ non esset. Casus in.l.q̄ cō cubinā.in.§.cum ita legatū.ff.de.l.iij. Itē vsufructu bonoꝝ mioris donec ad xxv.annū ꝑuenerit legato legatario nō extinguiꝛ minore mortuo añ.xxv.ānū. sed durabit ei vsufructꝰ donec curricula ꝓdicti tpis effluxerint. Sed si legatarius viuo miore.anteq̄ꝫ.xxv.annū attigerit moriꝛ.extinguiꝛ vsufructꝰ.nec ad heredes eius vsufructū trāsmittit. Casus in.l.ambiguitatem.C.de vsu ꝛ habitatōe. Itē si q̄s in genere legat vinū frumētū vel oleū non; ꝺr legasse vinum gallicū aut oleū ꝓciosum.sed generale vinū terrestre.vt habeꝛ in cle.nō pōt.de ꝓcura.in glo. Itē si legatū fit hoc mō.lego tali oēs equos meos ꝓter grisellū vel gradariū.oēs equi veniunt ꝑsoluēdi dempto grisello vel ḡdario. si vero fit his verbis.lego illi oēs vineas meas ꝓter asinū quē oneratū athenas remisi.oēs vinee veniūt ꝛ cū hoc asinꝰ ꝑsoluēde. Rō ꝓmi.q̄ꝛ his ꝟbis exꝓmiꝛ volūtas ꝓferētis. Si em̄ voluisset illū habuisse oēs equos.non exꝓssisset ꝓter qđ ibi capiꝛ exceptiue. q̄ꝛ poniꝛ inꝛ res eiusdē speciei vel generales. Rō generalis aūt scđi est. Cum ly ꝓter cadit inꝛ res oino sepatas ꝛ distinctas diuersarū specieꝝ merito capiꝛ inclusiue ꝛ augmētatiue. Nā si testator nō voluisset legatariū habere oēs vineas ꝛ cum hoc asinū frustra exꝓssisset ꝓter asinū cum sufecisset.lego illi oēs vineas meas. Capiꝛ etiam ꝓter ꝯiunctiue interdū.vt plerūq̄ꝫ solet fieri in dispensatōis materia. vt in.c.dudū.de elec.ꝑ Bar.ꝛ in.l. actiōis C.de transac.ꝛ in regula pctm̄.de regu. iur.li.vj. Itē si dixit testator exheredo filiū meū Jo.ꝛ duos habuerit filios h nomie eo q̄ non specificauit quē notauerit.ꝛ cum exheredatio sit odioso nullū exheredauit Et hec cōpendiose rudibus de legatis recollecta sufficiāt.

Capitulum.viij.

Satis enī quāto breuius fieri potuit de successionibꝰ ex testato dictū est. Nūc vero respiciendū est de successionibꝰ ab intestato. Sed q̄m plerūq̄ꝫ in hmōi successione distinctio graduū ꝛ eorundeꝫ cōputatio ꝓut in arbore ꝯsanguinitatis edocemur ꝓrequiriꝛ. Ideoq̄ꝫ supficialiter in ꝓsentiaꝝ vt materia successionū eo lucidiꝰ humanū cerebꝝ subintrare valeat. Arborꝫ noticiā expedit ꝓmo enodare. Generalis em̄ cognitio ipius ꝯsistit in his.videlicet q̄ sciaꝛ q̄d sit consanguinitas.quid linea.ꝛ q̄t sint eiꝰ species. Itē quid sit gradus ꝛ qualiter ꝑsone dicunꝛ esse in gradu. Cōsanguinitas est vinculū diuersaꝝ ꝑsonaꝝ ab eodem stipite descendentiū carnali ꝓpagatiōe ꝯtractū. Linea est ordinata collectio ꝑsonaꝝ cōsanguinitate ꝯiunctaꝝ ab eodem stipite descendentiū diuersos gradus ꝯtinēs ꝛ eos ab vnitate stipitis s̄m numeros distinguēs. Lineaꝝ tres sunt species.quedā est ascendentiū ꝛ ꝯtinet illos a q̄bus originē traximus vt pater mater.auus ꝓauꝰ ꝛc̄. Descendentiū ē illa q̄ ꝯtiet illos q̄ duxerūt originē a nob vt filiꝰ nepos ꝓnepos ꝛc̄. Trāsuersalis ꝛ est illa que ꝯtinet illos qui non duxerunt originē a nobis nec nos ab ipsis

vt frater soror. ⁊ eoꝝ ꝓgenies. vt. xxxv. q. v. primo gradu. ¶ Gradus est quedã habitudo siue distãtia ꝑsonaꝝ facta adinuicem collatione ad cõem parentem qua cognoscit̃ quanta generatõis distantia due ꝑsone inter se differãt. Itẽ ꝑsone que distant equaliter a cõi parente dicunt̃ esse in gradu ⁊ facere gradũ que vero inequaliter dicunt̃ distare gradu. vt. xxxv. q. v. porro. ⁊ ca. pẽtele. Itẽ canonicã computationẽ in linea transuersali facias ꝑ istam regulã. Quoto gradu distat q̃s ab aliquo supiore eodẽ distat a quolibet descendẽti ab eo ꝑ aliam lineã vsq̃ ad lineam equalitatis postea ꝓ numero personaꝝ gradus apponit̃. hec regula habet̃ in ca. q̃ dilecto de consanguinitate ⁊ affinitate Incipe igit̃ a prima superiori cellula. s. Abau⁹ que distat a trunco quarto gradu. igit̃ propatruus qui descendit ab abauo ꝑ aliã lineam. similiter quarto. ⁊ sic communiter fac̃ ꝑ alijs. Sic ꝓpatruus ⁊ ꝓauus sunt duo fratres. ⁊ sic in primo g̃du. igit̃ auus filius ꝓaui distat secũdo gradu a patruo. Pater ergo trunc⁹ q̃rto. Similiter filius ꝓpatrui distat q̃rto a trunco. ꝓbatur. quia filius propatrui ⁊ auus sunt duo nepotes. igit̃ in secundo gradu. q̃ sunt filij duorum fratrum qui sunt in primo gradu. igitur pat̃ distat a filio ꝓpatrui tertio. truncus quarto. Similiter nepos ꝓpatrui distat q̃rto a trũco. ꝓbat̃ nepos propatrui ⁊ pater sunt ꝓnepotes. igitur sunt ĩ gradu tertio. quia sunt filij duorum nepotum qui sunt in secundo gradu. igit̃ truncus distat quarto. Similiter ꝓnepos ꝓpatrui cũ trunco est in quarto ⁊ in linea equalitatis que continet omnes ꝑsõas equaliter cum eo descendẽtes. ꝓbatur sunt duo abnepotes. ergo sunt in quarto gradu. quia sunt filij duoꝝ ꝓnepotũ qui sunt in tertio ascende ⁊ ad patruum distat a trunco tertio g̃du. Igit̃ patru⁹ magnus qui ab eo descendit ꝑ aliam lineam. similiter tertio ꝓinde ꝯsobrinus tertio ⁊ filius eius secum in tertio in linea equali. Deinde ꝓ numero ꝑsonaꝝ adijciat̃ gradus. ⁊ in ꝓbatione ista procede vt prius. quia patruus magnus ⁊ auus sunt duo fratres. igit̃ in primo g̃du pater distat scd̃o. trunc⁹ tertio a patruo magno. ⁊ ita de alijs. Hec ꝓbatio colligit̃. xxxv. q. v. ad sedem. Ad inueniendum igit̃ gradus cõsanguinitatis ₰m vtrunq̃ ius. dicit Johes an. ĩ arbore tolle hanc magistralem regulam ascendentiũ ⁊ descendentiũ. Quot sũt persone de quibus querit̃ computatis intermedijs vna dempta tot sũt grad⁹ inter eos. Et intelligit̃ illa regula quando vna persona continue descendit ab alia. Et sic non sequitur. petrucius habet duos parentes. iiij. auos. viij. proauos ⁊c̃. igit̃ toto gradu distat. Regula collateraliũ in linea equali quoto gradu distat quiuis eoꝝ a communi stipite toto distant inter se. ⁊ hoc ₰m canonicam computationem. Scd̃m leges vero quoto gradu quiuis eoꝝ distat a commũi stipite toto duplicato distãt inter se. Regula de linea collaterali inequali est quoto gradu quis eorum remotior distat a cõmuni stipite toto distant inter se ₰m canones. ₰m leges vero quot sunt ꝑsone stipite dempto tot sunt gradus. Sciendum ₰m legalẽ computationem quelibet ꝑsona facit g̃dum. vnde filius ⁊ filia faciunt duos g̃dus. Scd̃m canonicã vero computationem due ꝑsone faciunt vnũ gradũ Rõ. q̃ in legibus ꝓpter hoc assignant̃ grad⁹. vt hereditas vel successio ab vna ꝑsona ad alterã inter cõsanguineos deferat̃. Et q̃ hereditates nõ p̃nt deferri ab vna ꝑsona in alteram. Ideo in singulis ꝑsonis singuli ponunt̃ gradus. ꝫ in canonibus ꝓpter hoc computat̃ gradus vt demõstret̃ vsq̃ ad quotũ gradũ

nuptie celebrari dñt. Et qꝛ nuptie inter duas psonas fiūt. Ideo canones duas psonas in vno gradu ponūt. vt. xxxv. q v. ad sedē. Sciendū ꝙ he psone coniungi non pñt matrimonialiter.

Qui non possunt coniungi matrimonialiter

Nata soror nepť matertera fris ⁊ vxor.
Et patrū cōiūx nurus ꝓuigni nouerca
Vxorisq; soror ꝓuigni nata nurusq;
Atq; soror patris cōiugio lege vetantur

Nec papa cum his dispēsat. vide de h in ca. lra. de resti. spo. in glo. j. non vult

Casus impedientes et dirimentes matrimonium

Casus in qbus impedit matrimoniuz cōtrahendū ⁊ dirimit cōtractū. Error cōditio votū cognatio crimē. Cultus disparitas vis ordo ligamē honestas. Si sis affinis si forte coire neqbis. Casus i qbus soluunt sponsalia d futuro. Mutuus assensus absentia siue inuentus. Factus affinis vł altera copula carnis Crimē religio si mala cōditio. Si lesura grauis spōsalia soluis in istis.

Affinitas. d. e.

Affinitas est ꝓximitas psonaꝝ ex carnali cōmixtiōe ꝓueniēs oī carens pentela ex carnali cōmixtiōe. Correlarie sequit ꝙ affinitas cōtrahit taz ꝑ legittimū ꝙ̄ per fornicariū coitum. vt. xxxv. q. iij. nec eā ⁊ ca. discretionē. de eo q̄ cog. cōsang. ⁊. c. fraternitatis. e. ti. Et dicunt affines q̄si ad alteri⁹ fines tendētes.

Diuersi affines

Nā sicut ego ⁊ vxor mea sumus in primo genere affinitatis. sic soror vxoris mee est affinis mihi in ꝑmo genere ⁊ ꝑmo gradu. Genus affinitatis inuenit ꝭm hanc regulā psona addita psone ꝑ carnis cōmixtionem facit genus affinitatis ⁊ non gradū. Verbi grā. Frater me⁹ ducit vxorem cui admiscet carnaliter. ꝑ hanc carnalē copulam orit primū genus affinitatis inter vxorē fratris ⁊ ei⁹ sororē q̄ ē ex alio latere. Itē da vxores istis tribus q̄ descendūt ex frē. vt fili⁹. nepos. ꝓnepos. qbus cōiungant ꝑ carnalem copulam orit primū genus affinitatis inter eas ⁊ sororē fratris. Eodem mō ex alia pte arboris soror nubat viro cui cōiungatur carnaliter ꝑ hanc carnalem copulam orit primū genus affinitatis inter virū sororis ⁊ frēz sororis vt pri⁹. Itē gradus inuenies ꝑ hanc regulā. psona addita psone ꝑ carnis ꝓpagationē mutat gradū ⁊ nō genus. Verbi grā Frater ducit vxorē illa ē affinis sororis fratris in primo genere ⁊ in eodē gradu in quo frat est ei cōsanguine⁹. s. in ꝑmo. qa cum hic nō fuit carnis ꝓpagatio non ē mutatus gradus. Adde sorori psonam ꝑ carnis ꝓpagatōez. scz filiū ista mutat gradū. igit attinebit vxori fris in secundo gradū genere nō mutato. Adde aliam psonaz. scz nepotē illa similiter mutat gradū ⁊ nō genus. igit erit vxori fratris in tertio gradu ⁊ primo genere affinitatis. Eodē mō cōputabis grad⁹ ex alio latere. qꝛ vir sororis est affinis fratri ⁊ sue successioni in primo genere in eodē vel diuersis gradib⁹. vt dictū est. Itē oēs cōsanguinei vxoris sunt affines viro in primo genere affinitatis. ⁊ in eodē gradu in quo sunt cōsanguinei vxori ⁊ ecōtra. oēs cōsanguinei viri sunt affines vxori in primo genere affinitatis. ⁊ in eodē gradu in quo sunt cōsanguinei viro. Consanguinei vero viri ⁊ cōsanguinei vxoris inter se nō sunt affines. Vnde pater ⁊ filius possunt ducere matrez ⁊ filiā. ⁊ duo frēs duas sorores. eo. ti. super his. Itē oēs mariti cōsanguinearuz mearum sunt mihi affines in primo genere affinitatis ⁊ in eodē gradu in quo vxores eoꝝ sunt mihi cōsanguinei. Idē ⁊ ꝑ oia intelligas de vxoribus cōsanguineorum. Hec oia cōprobant. xxxv. q. v porro ptz ꝑ hoc ꝙ vxores duoꝝ fratruz vel alioꝝ consanguineꝝ nō sunt affines qꝛ olim attinebāt in scđo genere affinitatis. qđ hodie sublatū est. Itē ꝓhibitio de scđo genere affinitatis ⁊ tertio reuocata ē. ⁊ ꝓles suscepta ex scđis nuptijs pōt cognationi prioris coniugis copulari. licet olim non potuerunt. eo.

titu.non debet. Hoc sic intellige frater me⁹ habet vxorē eo mortuo relicta sua nubit alij ꝛ ꝓlem gignit. illa ꝓles non potuit copulari cognationi prioris mariti ꝓpter publice honestatis iusticiam nam hoc mō reuocatū est. Sed alia publice honestatis iusticia que quē est de sponsa de futuro adhuc manet. Itez q̄ ignorāter sororē vxoris sue cognouit putās eam esse vxorē suam iurabit ꝙ h̄ inscius fecerit. ꝛ tunc ab vxore eius nō separabit. sꝫ reddet ꝛ exiget. Illa ꝯo sine coniugio maneat. xxxiiij. q. j. i lectū.

De successione ex intestato ꝙ sequitur seruandū est ꝑ lege. de successiōe ex testato. superius dictum est.

Legittimi ꝛ naturales

Primi gradus tm̄ equaliter succedūt siue sint masculi siue femie siue i ꝓtāte ꝯstituti siue nō. In aut. de here. ab intesta. veni. §. reliquū. ꝛ. §. nulla. col. ix.

Vlterioris gradus tm̄. i. non filij. tūc succedūt ꝑ stirpes in infinitū siue in inequali tm̄. siue inequali iur. repr̄sentatōnis seruato. Insti. de here. que ab intesta. deferunt. §. Item si ex duobus.

Primi ꝛ vlterioris gradus simul tūc oēs primi gradus succedūt ꝛ excludūt alios. Sed si aliqui sint p̄mortui eorū filij succedunt cum alijs per stirpes in infinitum. Idez ex alijs succedere non possunt. vt insti. de here. que ab intesta. dese. §. fi. ꝛ. §. cum filius.

Legittimi tantum

Spirituales vt ex sacramenti donatioñ. vel illius detentione. ꝛ non succedunt talibus parentibus. cum ista generatio respiciat eterna ꝛ non temporalia. xxx. q. vij. peruenit ꝛc. Adoptati ab auo materno vel paterno. tunc idez vt in membro precedenti. Ab alio puta a patruo vel fratre vł quocunqꝫ alio tunc succedunt si moritur. tempore ipsius patris non sunt emancipati. vt. l. cum in adoptiuis. C. de adopt. Arrogatus tñ filius habet oia iura sicut fili⁹ naturalis ꝛ legitimus.

Naturales autem.

Ex simplici coitu. Legittimati ꝑ p̄ncipem vel matrimonium subsequens ꝛ succedunt. extra qui fi. sint legit. ca. ꝑ venerabilem.

Non legittimati. In bonis maternis indistincte succedunt cum alijs naturalibus ꝛ legittimis. nisi mater sit illustris. l. si qua illustris. C. ad sena. consul. orphi. institu. eodem titulo. §. nouissime.

In bonis paternis non succedunt: nisi in duabus vncijs cum matre sobole ꝛ coniuge non extantibus. vt in auten. licet. C. de natu. liber. Ex damnato coitu. et s̄m omnes doctores non succedunt insti. ad se. consul. orphi. §. nouissime.

Permixti

Naturales ꝛ legittimi. naturales tātum. ꝛ legittimi tantum. Tunc legittimi tantum videlicet arrogati concurrunt cum naturalib⁹ ꝛ legittimis. ꝛ naturalib⁹ tantū legittimatı̄ . ꝛ naturales tantum excludunt vt dictum est. Filij tamen secundi matrimonij non succedunt cum primis in bonis acquisitı̄ constante matrimonio primo. in. l. femine. C. de secundis nuptijs. sic nec filia in re feudali existente masculo. Etiam si de hoc pactum factuꝫ sit. vt in auten. de suc. feudi. in. §. hoc etiam. col. x. Nec etiam vir legittimatus tantuꝫ nec legittimatus per sequens matrimonium siue speciale mentioñ. Casus in auten. in succes. C. de suis ꝛ legit. li. j.

Capitulum. ix.

x autētico vt cū

e de appellationibus cognoscit §. causas. col. viij. Siłr ꝑ not. i ca. quinta vallis. in glosa de iureiuran.

colligunt quidā casus in quibus parē tes solent exheredare filios. vt patz in his metris.
His septē causis natus ꝓuabit heres.
Parentes feriat vel verbū dicat amaꝝ
Crimē accusans veneno si potat illos.
Aut si tradet eos si cura furētibꝰ absit.
Se societ reprob patriā dilexit amicā.
Nō fideiussit ꝑ prē vl' ab hoste redemit
Testariqꝫ prēz vetuit se imiscet arenā.
Nō orthodoxus vouerē si nota sequet
Casus in qbꝰ filij exheredāt parētes.
Sz pr̄ ꝛ octo filij cū spernit honorē.
Accusat filiū veneno si potat illum.
Coniunctā filij diligat testariqꝫ vetat.
Furētē negligat captū nec ab hoste re demit.
Consort. vit. crudeliter insidietur.
Notandū ex auten. de nup. §. ingra titudinē. col. iiij. colligunt tres casus in qbus frater pōt exheredare frēm. Primus cuz frater ꝓcurauit mortē fratris Secundus si criminaliter actiōem cō tra eū duxit. Tercius si sue substantie in frēm cōtecturā ꝓcurauit. vt velle sibi facere incendiū vel simile quo casu eiꝰ portio ad alios fratres ꝛ attinentes ꝑti nebit. Unde fratre decedente ab in testato succedit pater cuz alijs fratribꝰ demptis casibꝰ exheredatōis. vt dcm̄ ē
Compendiose cum visum sit de primis duabus officij notariatus ꝑtibus Postremo videndū est de eius tercia ꝑte principali que cōsistit circa instrumentoꝝ cōfectōem eiusdē ꝓmissa prosequendo capitula.

Capitulum. j.

i Instrumentum est scriptura ad assertionem seu ꝓbatōem alicuius rei facta. vel est solennis ꝛ rite ordinata scriptura ꝑ autentice ꝑsone manū publice causa memorie facta. Et dicit instrumentū. qꝛ instruit. vt. c. fi. de do. ꝛ contu. vel dicit instrumentū quasi documētū. qꝛ docet. ar. vij. q. ij. Si quis de cleri. ꝛ. C. de eden. autē. si quis in alieno. ꝛ. c. sicꝫ ꝑsbyteroꝝ. de re. eccle. nō alienan. Vel dicit instrumentū quasi munimētū. qꝛ munit ꝓducentē contra aduersariū. vt in. c. cordi. §. post hoc. de ap. li. vj. Et lz appellatōe instrumentoꝝ testes contineant ꝛ oē id qȝ iudicem instruit. vt. c. ꝑuenit. de testi. cogen. ꝛ. ff. de fi. instru. l. j. Tamen instrumentū in ꝓposito ꝓprie dicit scriptura ad mēoriā alicuius rei cōfectaꝝ. Instrumentoꝝ due sūt species. Nam aliud publicū seu autenticū aliud priuatū. Publicū seu autēticū quod publicam habet auctoritatē cuius plures sunt species. Nam publicū est qȝ ꝑ manū publicam est scriptū id est ꝑ manū notarij qui ē publica ꝑsona. vt. l. orphanotrophos. C. de epis. ꝛ cle. Item publicam formā redactaz de ꝓsumptōnibus. Illud de fiȝ instru. c. ij. ꝛ. c. inter dilectos. Item quia sigillo autentico sigillatum. de fide instru. scripta. de ꝓbatōibus. tercio loco. Itē dicitur publicum. quia auctoritate iudicis exemplificatū ꝛ autenticatū. vt. l. publicati. C. de testa. ꝛ. l. fi. C. de re iu. l. vlt. quia in iudicio scribitur apud acta publica. Et valet ꝑ quēcanqꝫ scripta sit vt. l. ij. C. de edendo. de ꝓbatōibus. qm̄ contra. Item quinto dicitur publicū eo qꝫ habet subscriptōem trium vl' plurium ſm canones viuentium testium. etiam si sit ꝑ priuatā manū scriptuz. de fide instru. c. ij. de ꝓbatōibus. qm̄ ꝯtra. l. scripturas. C. qui potiores in pignore habeantur. Et in auten. de testi. fi. §. si quid igitur vult caute. ꝛ. §. sequenti. colla. ij. Item dicitur publicum quod de archiuo publico siue armario publico ē ꝓductū. de ꝓscriptio. ad audiētiā ff. de ꝓba. celsus. Et generaliter omnez scripturā dicit publicam cui de iure vl'

speciali cōsuetudine credit̃. ꝺ fi.instru.
cum dilectus.⁊ p Inno.eo.ti.c.j. Pri-
uatū vo instrumentū quodcunqꝫ dicit̃
nisi aliquo predictoꝝ modoꝝ sit corro
boratū.Et illoꝝ tres sunt spēs. Nā ali-
qñ facis scripturaꝫ tibi tm̃. aliqñ alteri
tm̃.aliqñ tam tibi q̃ꝫ alteri.Et scripture
quā tibi facis in p̄iudiciū alterius nul
la fides habet̃.C. de pba.l.exemplo. et
l.nō epistolis. Scripture vo quā facis
aliȷ̃ ꝯtra te.puta creditori tuo de eo qꝺ
ab eo recepisti credit̃ cōtra te.ff. de po-
siti.l. publia menia.§.fi.xxvij.q.j. oēs
femine.Tibi aūt ⁊ aliȷ̃s facis scripturā
sicut est codex rōnū tuaꝝ cui interduꝫ
credit̃.ff.de edēdo.si quis ex argētariȷ̃s
l.quendā.§.nūmularios. Argentariꝰ
is est qui quondā p̄ponebat̃ auctoritã-
te publica.vt in p̄dicto.§.nūmularios
argento dando ⁊ recipiendo. ad cuius
fidem sicut nunc ad fidē tabellionis re
currebat̃. Item de nūmulario q̄ alienā
pecuniā tenebat publica auctoritate vt
in dicto.§.nūmularios.Et hr̃ in autē.
de fideicōmis.§.fi.col.j. Similiter stat̃
cyrographo q̄ sup depositio solet fieri i
eadē forma depositario ⁊ deponēti.ita
vicꝫ q̄ q̄dā lr̄e p mediū incidant̃ sicut i
ꝓuicia ⁊ in dyocesi narboneñ.solet fie-
ri.etiā s̄m naturā alioꝝ cōtractuū. cui
scripture standū ē.vt in dicta.l. publia.
⁊.ff.de pba.si cyrographum. Regula-
riter autem priuate scripture nō credit̃
C.de pba.l.instrumenta.⁊.l. rōnes.ni-
si contra eum qui scripsit.⁊ hoc in ꝑso-
nalibus.C.qui potiores in pignore ha
beant̃.l.scripturas.nisi forte sit a testi-
bus nō paucioribus tribus subscripta
ꝓut latius p speculatorē.in ti.ꝺ instru.
edi.§.Nunc dicendū.ver.v.Credit̃ au
tem publico instrumento sine omi ad
miniculo.dūmodo illud instrumentū
appareat sine cancellatura rasura vl' in
nouatione prime figure que possent su
spitōem inducere. nec sit deletum vel
abolitum.in autē.de fide instr.§. si vo
moriatur.colla.ij.p capitulū ex litteris
⁊.c.inter dilectos.eo.ti. de fal.c.licet.C
de edicto diui adria.tol.l.fi.§.j. ⁊ gene-
raliter creditur instrumento. dūmodo
non sit suppositū alicui de viciȷ̃s vl' de-
fectibus quos ponit specu.in titulo de
instrumentoꝝ editōne.in.§. postremo
restat videre.in ver.si autem.vsqꝫ ad v.
opponitur aūt.Si vo instrumentū nō
apparet suspectū incumbit ꝓbatio ac-
cusanti.vj.q.vl.actor.

Dubitatur quot testes p̄iudicent in-
strumento.Specu.in titu.de instrumē
toꝝ editione.in.§.restat videre.in ver.
sed quero. allegat Odofredum ⁊ Ber
nardum.qui dicūt q̄ auctoritas tabel-
lionis equipollet duobus testibus.vt
de pba.quoniā contra.C. de fide instr.
l.in exercendis. Licꝫ aliȷ̃s videat̃ q̄ tri-
bus.xvj.q.iij.§.potest. ⁊ aliȷ̃s q̄ quin-
qꝫ.C.qui testa.face.possunt.l. hac ꝯsul
tissima.de testibus in omni. Igitur vi-
detur q̄ quatuor aut quinqꝫ siue inscri
pti siue aliȷ̃ tantum vincent instrumen
tū.Dicit tamen odofredus q̄ conside-
randa est natura cōtractus in instrumē
to contenti.vt si sit testamenti in q̄ s̄m
leges septeꝫ sunt testes necessariȷ̃ vl' co-
dicilli in quo quinqꝫ requirunt̃.Tunc
enim necesse est q̄ instrumentū per to-
tidem ⁊ per duos ⁊ amplius reprobet̃
Et sic colligitur q̄ regulare ē q̄ potest
per testes probari cōtrariū eius quod
instrumento publico continetur.argu.
l.Cum p̄cibus.C. de pbatōnibus.⁊.C
de contrahenda ⁊ cōmittenda stipula-
tōe.l.optimā.§.finali. quod verū est p̄
terqꝫ in duobus casibus.vt.C. ad vel-
leianum.l.antique.⁊.C. arbitrium tu-
tele.l.finali.quaꝫ eligit glos.dicte legis
in exercendis.⁊ latius per doctores in
l.generaliter.C. de nō nume. pecunia.
Item Azo dicit q̄ viua vox duorum
testium in nullo casu validior ē publi-

co instrumento.sed publicuz instrumẽ
tum validius est duob⁹ vel pluribus te
stibus. In multis tñ casib⁹ in quib⁹ nõ
habent parẽ vim testes ꝛ instrumẽta. ꝛ
in quibus requirit scriptura ꝛ ꝓbatio ꝑ
scripturã. quos enumerat speculatoꝛ i
titulo de instrumẽtoꝝ editione in. §. re
stat videre. in ṽ. quid si tm̃ vnus ex testi
bus. Et in quibus cõtractibus scriptu-
ra sit de substãtia. vide legẽ contractus
C. de fide instrumentoꝝ. l. celsus. ff. de
ꝓbationibus. ꝛ magistralem glosam
ca. j. de censibus. li. vj.

Capitulum. ij

Sciendum q꞉ in-
strumẽtũ publicũ vt dicit spe
culatoꝛ eo. ti. duo principalit
debet continere. s. publicationes. De q̃
bus in ca. primo sequenti. Scdm̃ erit
factum siue negocium quod dicit con
tractus qui inter partes contrahit. ꝛ in
publicationes redigit siue oꝛdinatur.
scz q꞉ ipsius negocij tenoꝛ enarret. Sũt
em̃ quidam contractus stricti iuris. q̃-
daz bone fidei. Et bone fidei sunt actio
ex vendito. ex empto. locato. conducto
negocioꝝ gestoꝝ mãdati depositi ꝓ so
cio tutele cõmodati pignoꝛaticia fami-
lie herciscũde. ꝯ cõi diuidundo ꝛ actio
ꝓscriptis verbis. que. id est de extimato
pꝛoponit permutatio. hereditatis peti
tio ꝛc. prout continetur in ca. Cum ve-
nerabilis. de exceptionibus. ꝛ instit. de
actionibus. in. §. actionũ. Alie vero
actiones dicunt districti iuris. vt actio
ex mutuo stipulatu. arbitrio. nudo pa-
cto. ꝛ transactionũ ꝛc. Nec dicunt bõe
fidei q꞉ in eis tm̃ seruari debeat bona fi
des. q꞉ in actionibus stricti iuris etiam
seruari debet fides. ꝛ in quocunqz con-
tractu bona fides interuenire debet. ꝑ
l. bonã fidem. C. de actionibus ꝛ obli-
gationib⁹. Sed ideo dicunt bone fidei
q꞉ maxime deberet exuberare. ꝛ eis bo
na fides ꝛ inter contrahẽtes. q꞉ vltra id
veniũt etiam oia accessoꝛia ꝛ ea de qui
bus in contractu non est cogitatũ. vide
licet in cõtractu emptionis ꝛ venditio-
onis ꝛ similibus bonefidei. venit etiaz
id qđ expꝛesse non est actũ. videlicet a
tpe moꝛe q̃ alteri non reddidit id ad qđ
tenet. De natura em̃ contractus veniũt
damna ꝛ interesse. que etiam debent re
fundi. Sed in actionib⁹ stricti iuris nõ
venit accessoꝛiũ. nec ea de quibus non
est cogitatũ. Poterit notarius sup q̃cũ
qz negocio ꝛ contractu a iure vel ab ho
mine non ꝓhibito. put ex supioꝛib⁹ hu
ius artis alumnis. ꝛ in ea initiantibus
mediocrib⁹ claruit debite requisitus i-
strumentũ facere ꝛ ꝯficere. Si vero no
tarius ignarus iuris. ꝛ sue salutis imme
moꝛ extiterit. Et de ꝯtractibus ꝓhibi-
tis instrumentã cõficere. seu illis inter-
esse ausu temerario attemptauerit. pe-
nas legales incurrit. ꝛ gehennã edifica
bit. Refert em̃ Hostiensis q꞉ notarij
qui sup vsuris ꝛ ꝯtractibus vsurarijs si
ue alijs quouis mõ in fraudẽ vsurarũ
initis cõficiunt instrumenta piurij no-
tam incurrũt. q꞉ cum creant iurant q꞉
hmõi non faciãt. Periurus aũt efficit
infamis. ꝛ ꝑ consequens testificari non
põt. nec instrumẽta cõficere. de testib⁹.
licet ex quadã. ꝛ ois infamis tam de iu
re q̃ de facto pelli debet a ꝓmotione si
ue sit dignitas siue oꝛdo. Nam infami
bus poꝛte dignitatũ patere non dñt. in
regula. infamib⁹. de regul. iuris. lib. vj.
Neqz põt esse ꝓcuratoꝛes neqz iudices
causaꝝ. de iudicijs. cũ deputati. Repel
lunt etiã ab accusando. l. q̃ accusare. ff.
de accusatõibus. Silr repellunt a po-
stulando. ff. de postulãdo. l. j. Predictaz
etiã sententiam de notarijs ꝑdictis ap-
pꝛobat archidyaconus. xlvj. dis. cap. si.
qđ alias incipit. sicut non suo noie. in
glo. sup verbo. alieno nomine. ad qđ al
legat. c. ex pte. ꝯ testi. Ad quod facit qđ

notatur in ca. sicut. ne cleri. vel monachi. Simili modo de quocunque contractu a iure prohibito notarius abstinere debet. alioquin penam seu penas a iure expressas se noverit acrius incursurum.

Capitulum. iij.

Sequitur nunc videre de publicationibus requisitis ad instrumentum publicum. quarum reguraliter sex sunt. scilicet annus domini. inditio. dies. mensis. locus. contractus. testes. et nomen tabellionis. Licet septima publicatio in quibusdam locis et terris addi consueverat. scilicet nomen pape vel imperatoris pro tempore regnantis quo fuit conditum instrumentum. Sed hac septima omissa de predictis sex videndum est per ordinem. Notandum antequam ponatur annus domini solet poni invocatio nominis eiusdem domini nostri hoc modo. In nomine domini amen. Vel sic. In nomine domini nostri Jesu christi. vel sic. In nomine patris et filij et spiritussancti Amen. Hec autem invocatio ponenda est semper in magnis et perpetuis instrumentis. In alijs autem brevi tempore valituris. Similiter in nomine domini amen incipiendo. Subsequenter ponuntur anni domini qui tunc currunt incompleti hoc modo. In nomine domini Amen. Anno a nativitate domini etc. lxviij. Et aliquando dicitur Anno ab incarnatione domini. M. etc. lxviij. Inditione. x. vel quota tunc fuerint anni. dicitur autem inditio ab indicendo. id est precipiendo. Cesar enim augustus describens universum orbem sub tributo singulis annis. xv. sibi exhibendo. orbem in tres partes divisit. uni parti imposuit ut primo quinquennio daret certam quantitatem argenti. secunde ut daret certam quantitatem ferri tertie parti et ultimo quinquennio daret ei certam auri quantitatem. Et sic finitis tribus quinquennijs. s. xv. annis fiebat reiteratio ad primum. Et propterea nulla inditio transcendit quintamdecimam. Omnis enim inditio aut est prima secunda aut tertia et sic de alijs. usque ad quintamdecimam inclusive. Et post quintamdecimam fit reiterato ad primam. Et dicitur unusquisque annus quindena indutionum. Fuit autem primo inventa ista inditio cum fuit preceptum istud a cesare Augusto tribus annis antequam dominus noster Ihesus christus de virgine nasceretur Maria. et propter hoc diversis annis domini per quindenos his tribus adiunctis annis qui superfuerit ostendunt inditionem iuxta suum numerum. Versus. Si per quindenos domini diviseris annos. his tribus adiunctis inditio certa notatur. Premissa autem vera sunt secundum eos qui inditionem mutant in nativitatem domini sicut et annum. et bene secundum modernos. Quidam tamen mutant inditionem viij. kal. octobris. sicut ante christi adventum fiebat. quam mutationem iam non curamus. si tamen quis velit invenire inditionem que est ab. viij. kal. octobris secundum illos usque ad nativitatem domini: sive ad kal. ianuarij sequentis seu secundum alios usque ad festum incarnationis iungat annos domini. iiij. dividendo eos. ut dictum est. et sic secundum eos inditio invenitur. Circa tamen tempus mutando inditionem regionis est consuetudo servanda. qua consuetudine considerata sepe instrumenta concordant. que prima facie secundum variationem inditionis false videntur. Igitur notarius ea que sunt moris et consuetudinis loci in bone fidei iuditijs servare debet. per. l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de edil. edic. Post inditionem subsequentem ponitur dies contractus. vel negocij nominando ipsum mensem sub quo continetur. et quotam diei. an sit primus. secundus. vel tertius illius mensis in quo factum est instrumentum. Ponitur autem dies mensis diversimode. Uno modo secundum consuetudinem bononiensium. ut in hoc exemplo.

primo die maij. scd͞a die intrāte maiū. tertia die intrāte maiū. ⁊ sic vsq͂ ad. xvj Trāsactis aūt. xvj. ponunt dies ꝑ dictionē exeūte hoc mō. q̄ntadecima die exeunte maiū. q̄rtadecima die exeūte maium. vsq͂ ad penultimā diē. In penultima die maij d͛r. Penultima die maij. ⁊ tunc vltima die maij. Et ita de singulis mensib⁹ hn̄tibus. xxxj. dies. In illis aūt hn̄tibus. xxx. dies silr̄ vsq͂ ad. xv. ꝑ hāc dictionē intrāte. ⁊ finitis q̄ndecim diebus ꝓcedūt descēdendo ꝑ alios dies: cum hac dictiōe exeūte. sꝑ tn̄ in prima die nō ponūt intrāte. ⁊ in penultima ⁊ vltima non ponit͛ exeūte ⁊ sic obseruatur in regno cecilie. Alio mō fm̄ ꝯsuetudinē modernoꝝ ⁊ quasi oim alemanaꝝ ꝓuinciaꝝ ponit͛ dies mēsis sꝑ ascēdendo hoc mō. p͂ma die. scd͞a die mensis. ⁊ sic de alijs dieb⁹ mensiū. Sed necessariū est notoriū scire quot q̄libꝫ mēsiū habeat dies q̄ patebūt in his v͛sib⁹.

Juni⁹ apl̄r septē nouēq͂ tricenos
Plus vno reliq̄ februsq͂ vicēos ⁊ octo
Cui si bisextus fuerit supaddit͛ vnus.

Tertio mō ponit͛ dies in instrumētl̄ kalendaꝝ nonaꝝ ⁊ yduū vt colligit͛ his v͛sib⁹ seq̄ntib⁹. Sed q͛ expositio horū versuuꝫ longā exigeret scripturā. iō cōpotistis relinquendum est.

Sex nonas mai⁹ october iuli⁹ ⁊ mar.
Quattuor ⁊ reliq̄ tenet yd⁹ q̄libet octo
Jan⁹ ⁊ august⁹ necnō mēsis duoden⁹.
Denas ⁊ nonas dicunt͛ hie kalendas.
Juni⁹ aprilis septēber sicq͂ nouēber
Ter sēas retiet febru⁹ bis octo kalēdas
Juli⁹ october mar mai⁹ septēq͂ decem
Sortiri nomē decet has a mēse seq̄nte

Cōsequent͛ in instrumēto dꝫ poni locus in q̄ ꝯtractus vel negociū habitus vel gestū est h̄ mō. Actū bononie in palatio cōi vel loco tali. In stuba vl̄ camera inferiori vel supiori loco. locū specificādo. Itē post locum ponunt͛ testes aliq̄n ꝑ ablatiuū hoc mō. pn̄tibus ibidem A ⁊ B. testibus ad hoc vocatis ⁊ rogatis. Aliq̄n ꝑ genitiuū p̄cedente isto/ ablatiuo pn̄tia hoc mō. Acta sunt hec in p̄sentia A. ⁊ B. testiū ad hoc vocatoꝝ ⁊ rogatoꝝ. Aliq̄n ꝑ nominatiuū h̄ mō His act͛. interfuerūt A ⁊ B testes rogati. Dex licet de ꝯsuetudine tabelliōis in oi instrumēto apponat͛ ꝙ testes vocati sint ⁊ rogati. Non tn̄ in oi ꝯtractu d͛ iure est hoc necessariū. Solūmō em̄ in testamētis ⁊ diuortijs ⁊ in cōfessione creditoris ꝯfitētis creditū sibi solutuꝫ exigunt͛ testes vocati ⁊ rogati ⁊ in alijs cōtractibus vbi ad ꝓbanduꝫ exigunt͛ testes ⁊ scriptura in supiorib⁹ p̄uisum est

Notādū vbi non est cert⁹ numer⁹ testiū a iure vel ꝯsuetudine diffinitus sufficiūt duo testes qn̄ plural͛ locutio duorū numero ꝯtenta sit. Vbi aūt diffinitus est numer⁹ vt in testamētis ⁊ in codicillis simili͛ in inuentarijs ⁊ alijs. vt habet͛ in summa de ꝯtractu ⁊ iudicijs. sub rubrica d͛ test. debēt tot testes inscribi ꝓut natura ꝯtractus exegerit. Post testes ponit͛ signū ⁊ nomē tabellionis cum ipius cognomine ⁊ ei⁹ auctoritate impiali vel apostolica sit notarius. Et rogatus scripsit hoc mō. Et ego Johānes de V. clericus moguntiū dyoc. Sacra impiali auctoritate notari⁹. q̄a p̄missis oibus ⁊ singulis rogatus pn̄s interfui ⁊ rogatus scripsi ⁊c̄. In testamētis aūt scribit sic. Ego N. ⁊c̄. q͛ p̄dicta oia de mandato dn̄i testatoris publice scripsi. Et si fuerit in cōmūi officio alicuius cōsistorij vel curie episcopal͛ seu alterius cuiuscūq͂ sic scribat. Ego Johānes ⁊c̄. impiali auctoritate ⁊c̄. ⁊ nunc cōmunis venerabilis consistorij talis curie ⁊c̄. hoc publice scripsi rogat⁹ ⁊ requisit⁹. Notandū ꝙ quidā ponūt in principio instrumēti omes publicationes excepto nomine tabellionis. Sed melius videt͛ ꝙ in principio instrumēti ponant͛ ille que notant tempus illi⁹

instrumenti. vt anni dn̄i inditio ꝛ dies ꝛ alij tres. s. locus. testis ꝛ nomē tabellionis ponant̄ in fine. In sentētijs vo ponunt̄ oēs publicatōes in fine. ꝛ ita ſm modernū romane curie stilū hodie obseruat̄. Et hec de instrumētoꝝ publicatōe dicta sufficiāt. Sequit̄ capl'm vltimū de instrumētoꝝ formis.

Capitulum. iiij.

Sequitur nūc tenor instrumēti p̄curatoꝝ constitutōis apud acta. In nomine dn̄i amē. Anno a natiuitate dn̄i. M cccc. lxxxiij. Inditiōe p̄ria. die vo vltia mēsis Julij sero hora. vj. vel q̄si pontificatus sctissimi in xp̄o patris ꝛ dn̄i dn̄i Sixti diuina p̄uidētia pape scōi. anno eius quarto. In venerabilis viri N. iudic. vel offic. talis curie. In meiq; notarij publici testiūq; infrascriptoꝝ ad hoc vocatoꝝ ꝛ rogatoꝝ p̄sentia p̄sonalit̄ cōstituti vel ꝯstitut⁹ discret⁹ vir. N. oibus meliorib⁹ mō via. iure causa stilo forma ꝛ ordine. qb⁹ meli⁹ potuit ꝛ debuit pōt ꝛ debet. fecit ꝛ cōstituit. creauit ꝛ solēniter ordinauit suos veros certos legittiōs ꝛ indubitatos p̄curatores. actores. factores. negocioꝛūq; suoꝝ gestores ac nūcios speciales ꝛ generales. Ita tn̄ q̄ specialitas generalitati non deroget nec econtra videlicet prouidos ꝛ honestos viros A ꝛ B. p̄sentes vel absentes ꝛ onus p̄curatiōis hmōi in se assumētes ad p̄sequendam ꝛ p̄tractandam p̄ dn̄o constituente ꝛ eius nomine causā ꝛ causas vertentē seu vertētes inter ipsum dn̄m constituentem ex vna ꝛ quosdam A ꝛ B. de ꝛ sup p̄tensa detentiō̄ quarundem bullarū ꝛ instrumenti donatione aliquaꝝ domorum seu reꝝ i tali ciuitate seu opido sitaꝝ seu existentium ꝛ eius occasione partibus ex altera. Necnon agendū nomine ꝛ p̄ parte ipius ꝯstituentis. ipmq; ꝛ eius iura in omnibus ꝛ per omnia defendendū. libellum seu libellos ꝛ quascunq; petitiones summarias dandum ꝛ recipiendum dariq; ꝛ recipi videndum. litē seu lites contestandū ꝛ contestari videndū de calumnia vitanda ꝛ veritate dicēda cum omibus ꝛ singulis clausulis ꝛ capitulis in ꝛ sub calumnie iuramēto cōtentis in aīam ipsius constituentis iurandū. ponendū ꝛ articulandū. poniq; ꝛ articulari videndū. positionibus ꝛ articulis p̄tis aduerse respondendū suisq; responderi petendū ꝛ obtinenduz et cōtra positiōes ꝛ articulos p̄tis aduerse dicendū ꝛ excipiendū. replicandum duplicandū. triplicandū ꝛ quadruplicandū. iudicez seu iudices notarios ac alios quoscūq; suspectos recusandum ꝛ de nullitate p̄cessus p̄testandum ipsamq; nullitatis causam p̄sequenduz Testes litteras ꝛ instrumenta. nec non acta iura ꝛ monimēta in modum probationis p̄ducendū ꝛ exhibendum. p̄ductis ꝛ exhibitis p̄tis aduerse contradicendum ꝛ impugnandum. testes p̄ parte aduersa p̄ductos iurare recipi ꝛ admitti videndum ꝛ audiendum ꝛ cōtra eorum depositiones crimina ꝛ defectus opponendū. p̄bandū. concludendum. ꝛ renunciandum. concludi. probari ꝛ renunciari petendum ꝛ audiendum. Sententiam ꝛ sententias tam interlocutorias q̄ȝ diffinitiuas ferri ꝛ promulgari petendū ab eisdem ꝛ earundē qualibet. Necnon a quolibet alio grauamine illato vel inferendo semel vel pluries prouocandū ꝛ appellandū. appellationem seu appellationes huiusmodi prosequendum. intimandum. insinuandum ꝛ notificandum totiens q̄tiens opus fuerit ꝛ videbit̄ expedire. expensas taxari petendum. Et super eisdem si necesse fuerit iurandum. beneficium absolutionis simplicit̄ vl' ad cautelam. necnō rest. in inte. semel pluries

repetendū ⁊ obtinendū. vnū quoqꝫ vel plures pcuratorē vel pcuratores loco suo substituendū ⁊ eū vel eos reuocandū. ⁊ onus pcuratōis hmōi in se reassumendū totiens quotiēs ⁊ qñ placuerit ⁊ visuꝫ fuerit expedire. Et generalr̄ omnia ⁊ singula faciendū. gerendū. exercendū. dicenduꝫ ⁊ pcurandū que in pmissis necessaria fuerint quomodolibet ⁊ oportuna. ⁊ que ipe cōstituēs faceret seu facere possꝫ in pmissis oibus ⁊ singulis psens ⁊ psonaliter interesset etiā si talia forent que mādatū magis exigerent spāle qȝ pn̄tibus est expssum Promittēs nihilominus dictꝰ dn̄s cōstituens mihi notario infrascripto tanqȝ publice ⁊ autentice psone solenniter stipulanti ⁊ stipulatōe recipienti vice ⁊ noie oim̄ ⁊ singuloꝝ quoꝝ interest seu interesse poterit. quōlibet in futuruꝫ se ratū gratū atqꝫ firmū ppetuo habituꝝ totum negocium. ⁊ quicquid p dictuꝫ suum pcuratorē vel pcuratores. aut ab eo vel eis substitr̄. vel substitr̄. actū. factū dictum. gestum. siue pcuratū fuerit in pmissis seu quolibet pmissoꝝ. releuās nihilominus ⁊ releuare volens eundē suū pcuratorē. aut loco sui substituendū ab oi onere satisdandi iudicio sisti ⁊ iudicatū solui cuꝫ oibus ⁊ singul' clausulis requisitis iur ⁊ sub iur. ⁊ facti renūciatōe ad hoc nccria. Protestās nihilominus ideꝫ dn̄s constituens q ipe per quēcunqꝫ actum siue quācunqꝫ copatōem quem vel quā ipm̄ in posterū in hac causa psenti facere cōtingat vl' oporteat ppria in psona in iudicio vel extra nō intendit pptere dictū suū pcuratorem vl' ab eo substitutū in aliquo reuocare nisi de hmōi reuocatōe spālem et expssam fecerit mentōem. Sup quibꝰ omnibus ⁊ singulis sepedictus dn̄s cōstituens sibi a me notario publico sub scripto vnū vel plura publicū seu publica fieri ⁊ confici petijt instrumētum seu instrumēta. Acta sunt hec in Selk. in mōasterio sancti Benedicti dicto domino iudice ibidem p audientia causarū p tribunali sedente ad iura reddendū ⁊ causas audiendū in loco suo solito ⁊ cōsueto. Sub anno dn̄i ⁊c. Inditiōn. quibus supra. pn̄tibus ibidē A. ⁊ B. testibus ad hoc rogatis ⁊ vocatꝭ ⁊c.

Vt cpendiose singule pmissi instrumenti clausule ⁊ pticule elucescant memorie infra dicenda vigilanti studio cōmendanda fore vtile psuasum videtr̄ atqꝫ pficuū studēti. Solet em̄ pmitti añ omnia nomen dn̄i nr̄i Jesu xpi. vt in t. In noie dn̄i. de testibus. ⁊. C. de offi. p. fe. pto. af. In noie dn̄i. Nam oia in nomine dn̄i facienda sunt. xxvj. q. vl. non obseruetis in fi. Impator. ii. in sui edicti initio inuocat nomen xpi dicens. Deo nobis auxiliū pbēte ⁊c. C. de epi. ⁊ cle. deo nobis. Subsequenter ponūtur anni dn̄i cōes currētes tpe initij cōtractus vel rei sup qua cōficitr̄ instrumētū. vt. xxiij. di. In noie dn̄i. Qñqꝫ vo dicitr̄. Anno ab incarnatiōis dn̄i ⁊c. ⁊ hoc pter morē quorundā locoꝝ. vbi incipiunt cōputare annos dn̄i ab incarnatōe. Verūtamen q anni dn̄i apponātr̄. dicunt quidā hoc de cōsuetudine soluꝫ inolitū nō iure inductū. Et tñ si nō ponantur nō valet instrm̄. vt dicit speculator de instru. edi. §. breuiter cōmemoremus. v. ante omnia. circa finem. Cōsequēter ponitur inditio. vt pbatr̄ in dicto capitulo in noie dn̄i. in prin. ⁊. C. d Justinia. co. cōfir. in fine. ⁊. c. inter dilectos. §. sed contra. de fi. instru. Et quid sit inditio ⁊ qualiter inueniatur dictuꝫ est in ca. primo. Vnd ponitr̄ post hoc dies mensis ⁊c. fm cōsuetudinē regionū. vt supra dictum est de publicatōnibus instrumentoꝝ. Item nomē pape vel imperatoris ponitur cum annotatione anni sui imperij vel pontificatus vt pbatr̄ in auten. vt nomen impatoris

pponatur documentis. col.v. Item si etiam in principio instrumenti ponatur locus non multū refert. Locus tamen duplex est.s.ciuitatis.ville vel castri.et etiam locus loci spālis in quo pfectus est contractus siue negociū rei de qua agitur.vt notatur in specu.in titu. de instru. editōe.in.§.instrumentū ergo.ver.itez q non est.z ver.sequenti. Dicitur.in mei qz notarij publici testiūqz infrascriptorū zc.Et ibi cōsiderandū est q noia tabellionis etiā z testiū sm cōem stilum curie hodie in fine instrumenti scribūtur hoc modo.Et ego N. qr pmissis oibus z singulis zc.vt infra patebit in instrumentorum subscriptiōibus. Licet autem in quolibet instrumēto tabellionis ex vsu apparet testes fuisse vocatos z rogatos. Tamen de iure nō est necessariū nisi in quibusdam casibus. vt in spec. in ti.de teste.§.j.ppe finem.ver.item q non fuit rogatus.de quibus etiam supra in.c.primo dictum est ppe finem.

Notandū tamen q tabellio in subscriptione sua debet se dicere fuisse rogatuz facere instrumentū. Eo em̄ mortuo vel nemine recordante de rogatōe instrumenti non valeret instrumentū. Si aūt viueret z recordaretur valeret eius testimoniū soluz. In dubio tū psumitur semp q notarius fuerit rogatus. Item debet etiam continere tempus rogati instrumenti.vt in autent.de tabel.§.fi. colla.v.quod debet esse idem cum tempore celebrati cōtractus siue pacti negocij. Si eniz aliud esset puta qr ferret testimoniū de pteritis non valeret sm Inno.vt in.c.tua. de coha.cle.z mul. Sequitur ex hoc q si pmisit quis alicui.xx.quibusdam presentibus de tabellione z pcessu temporis petitur a tabellione confici desuper publicum instrumentū. Licet memoriam testium. z etiam verborū habeat conficere non potest nisi prius in actu fuerit rogatus z vocatus. Nam si non rogatus scriberet suspectum se faceret.ff. de procuratoribus.que omnia. Item si negetur notarium fuisse rogatū debet illud pducens probare per testes.C. de iure deliberandi.l.finali.§.sin autē dubius. Dicitur omnibus melioribus zc.vsqz ibi. suum vo certum pcuratorē zc.

Sciendū q omnes iste dictōnes necessitate quadam cogente non ponuntur.sed more romane curie z eius stilo quia alis sufficeret dicere omnibus melioribus modis et formis quibus fieri potuit zc. Tunc ibi procuratorez. Vnde videndum est de septem per ordinē Primo quis sit procurator. Secundo qualiter constituatur. Tercio quis instituere potest Procuratorem. Quarto quis institui possit. Quinto in quare dari possit procurator. Sexto qualiter eius officium explicatur. Septimo quis eius sit effectus z qualiter finiatur.

Ad primuz respondetur q procurator est qui aliena negocia vnuz vel plura mandato.scz a domino facto gerenda gratuite suscepit. vt.ff.eodez titulo. l.j. Mandatum enim exigitur in pcuratore constituendo. alias iudiciū redderetur nullum z controuersia nulla. C.eo.titu.l.licet.per ca. in nostra psentia. de procuratoribus. Sunt tamen quedam persone que sine mandato p aliquo agere possunt prestita cautione rem ratam dño habituram.vt sunt cōiuncte psone.scz consanguinei.affines z liberti.vt.ff.eo.ti.l.sed he psone.z ca. nōnulli.de rescrip. in fine. Aliquando etiam sine cautione.vt tutores z curatores.similiter admittitur cōsors eiusdē litis sine mandato.C.de psortibus eiusdem litis.l.ij.p.c.cum M.ferrariensis de cōstitutōibus. Predicte etiam psone ad defendendū aliquē.etiā admittūtur sine mādato dūmodo satisdēt de iudicato soluēdo.n̄ āt ad agēdū sine mā-

dato.vt.C.e.ti.l.exigendi.nisi agerēt ꝓ libertate vel defensione dānari ad moꝛtem.vt.ff.e.ti.l.sed ⁊ he ꝑsone. ⁊.l.j.ij.⁊ iij.ff.de libe.cau.ꝑ.c.olim.ď testibus.et l.non tm̄.ff.de appel.

Pꝛo secundo sciendū ꝙ cōstituit ꝓcuratoꝛ tam pn̄s ꝙ̄ etiaꝫ absens in lite ꝑnti vel futura pure ⁊ in ꝑpetuū in diē ⁊ ad diem sub conditione ꝑ nunciuꝫ ⁊ epl̄am.ꝑ verba rogo mando ⁊ similia Dūmodo tn̄ certus sit qui cōstituit et cōsentiat suscipe mandatū.vt.ff.e.ti.l.j.ij.iij.⁊.iiij.⁊.ff.mādati.l.j. Item plures ꝓcuratoꝛes cōstitui pn̄t ⁊ insoliduꝫ.vt ff.e.l.pluribus.tn̄ cū quis diuersis tꝑibus plures constituit ꝓcuratoꝛes posterioꝛē constituendo.videt ꝓhibuisse pꝛioꝛē.vt.ff.e.l.si quis cum.§.vl. Ad terciū rn̄det ꝙ paterfamilias liber hō .xxv.annoꝝ cōpos mentis dn̄s rei vel cause. ⁊ generalit hmōi queuis ꝑsona que nō ꝓhibet dare seu cōstituere ꝓcuratoꝛē.vt.ff.e.ti.l.mutus.§.j. Interdū tn̄ minoꝛ.xxv.annis pōt ꝓcuratoꝛē dare si est talis causa in qua ipe ꝓpꝛia in ꝑsona litigare possit.vt cā mr̄imonialis. vt in.c.ex ꝑte.de resti.spo. Tutoꝛ vō ꝓcuratoꝛē nō dat nisi ꝑ se litē pꝛius cōtestet.nō em̄ anteꝙ̄ tūc factus est dn̄s litis.C.e.ti.l.neqꝫ tutoꝛes. Itē intelligēdum est de p̄lato eccie qm̄ dn̄s non est verus eccie sed dispēsatoꝛ seu ꝓcuratoꝛ vt.xij.q.j.si pꝛiuatū. facit.c.fraternitatē.de donatōibus. Ad quartū rn̄det ꝙ dari ⁊ cōstitui pōt ꝓcuratoꝛ filiusfamilias.vt.ff.e.ti.l.filiusfamilias.§.ipse quoqꝫ. Item omnis qui habet ꝑsonaꝫ ꝑ se in iudicio standi.ar.c.j.de ꝓba. Et iō qui constituit ꝓcuratoꝛ debet eē maioꝛ.xxv.annoꝝ.vt.ff.e.l.minoꝛ. Et generaliter quilibet cōstitui pōt pn̄te vel absente aduersario.nisi lege vel canone ꝓhibeat. vt instit.ꝑ quas ꝑsonas nobis acquirit.§.fi. Item ꝓhibentur milites mulieres ⁊ ille ꝑsone ꝗ reipublice deputate sunt. Itē accusatus de crimine capitali. Interdū tn̄ femina ꝓ parentibus admittit agere.vt.ff.e.ti.l.femina.

Ad quintū respondet ꝙ in oib⁹ causis spūalibus dari pōt ꝓcuratoꝛ.vt.c.j.ee ꝓcura. Item in mr̄imonialib⁹.eo.ti.c.accedēs. Itē quelibet causa pecuniaria pōt ꝑ ꝓcuratoꝛē tractari. vt.l.v.l.C.eo.ti.nisi sit popularis.qꝛ talis ꝑ ꝓcuratoꝛē nō pōt tractari.vt.ff.e.ti.l.in popularibus.⁊.l.ꝗ populari.ff.de popul.act.nisi cum ille constituit ꝓcuratoꝛ ꝗ pꝛiuato damno ex ꝓhibitōne afficit. vt ff.de publi.iudi.l.penul.§.j. Itē si fuerit causa criminalis frustra interuenit ꝓcuratoꝛ.vt.v.q.iiij.in criminalib⁹.facit.c.tue fraternitatis.de ꝓcura.⁊.ff.de publi.iudi.l.penl.̄ Excipit tn̄ cā ingratitudinis que ꝑ ꝓcuratoꝛē tractari pōt. vt.ff.e.ti.l.sed he.§.j. Item cā criminis iniuriarū in qua illustris ꝑsona afficit ꝑ ꝓcuratoꝛē agi pōt.l.fi.C.ď iniur. Itē causa suspecti tutoꝛis i qua pōt absens defendi ꝑ alium.vt.l.cum solū.ff.e.ti.⁊ dicit Azo legum doctoꝛ egregius ꝙ lꝫ causa sit criminalis publica vel pꝛiuata ex qua nō imponit pena capitalis ſꝫ relegatōis vel minoꝛ. puta remotōnis ab oꝛdine vel dignitate constitui pōt in ea ꝓcuratoꝛ cum ⁊ pena relegatōis infligatur absenti. Similiter si de crimie agat sed nō criminaliter. Sed alio mō pōt ꝓcuratoꝛ interuenire.vt.c.vl.de ꝓcu.⁊.c.ad hec deus. ⁊ lite non ꝯtestata. facit.c.sup his.de accusa. Ad sextum respondetur ꝙ officium ꝓcuratoꝛis est exequi mandatū vsqꝫ ad fineꝫ.vt expedit dn̄o.nisi tempestiue renunciauerit. vt insti.mandati.§.mandatū. Ad septimū rn̄det ꝙ finit madatū ꝓcurationis ꝑ reuocatōeꝫ eius ꝗ mandauit.ꝑ.c.in p̄sentia.de ꝓcura. Item finitur ꝑ renunciatiōem ꝓcuratoꝛis re integra.vt ff.e.l.mutari.⁊ insti.mandati.§.mandatū. Item moꝛtem dn̄i vl̄ ꝓcuratoꝛis re

integra finitur. Dicit consequēter acto
rem. Unde actor est qui constituitur a
non dño a tutore vel curatore. vel etiā
actor ad agendas vel defendēdas cau-
sas vniuersitatis cōstituitur. vt. ff. q cu
iusq vniuersitatis noie. l. itē co⁊. in. §.
actor vniuersitatis. Dicit negocio⁊ ge
sto⁊. Unde negocio⁊ gestor est q sine
mandato negocia gerit. Insti. de obli.
que ex quasi cōtra. nascūt. §. j. Idē di-
cendū de factore. Dicit atq nuncium
specialē. Unde ꝓprie nuncius ē qui mit-
titur ad vnam rem petendū. Unde ta
lis non pōt petere aliam rem. p. c. inno
tuit. de elect. Argu. q simplici nuncio
credendū est in alterius ꝑiudiciū. p. c.
cum parati. de appel. ⁊ argu. c. pruden
tiā. de offi. dele. vbi dicit q creditur iu
rato nūcio fideliter suū negociū adim-
plēti contra citatos. Item cum res da-
tur certo nuncio tunc eius est piculū
cuius est nuncius si nūcio rem dari vo
luit. Secus si misit nunciū solū vt eū
moneret vt rem sibi in posterū remitte
ret. vt. ff. cōmodati eū qui rem. §. si rē
⁊ duabus legibus sequentibus. Item
de illis vocabulis. pcurator. actor. nū-
cius. gestor. vicedominus. yconomus.
syndicus ⁊c. latissime habet p panormi
tanū ⁊ p Jo. imolā. in. c. impato⁊. de iu
ramento calumnie. De iure tamen ca-
nonico sepe vnū ponitur pro reliquo
vt. j. q. iij. saluator. Si igit multa ista no
mina accumulent. non viciatur. Pte-
rea pcurato⁊um. facit. c. accedens. de p
scriptōibus. Notandū cum plures
constituuntur pcuratores. tunc aliquā
do constituunt simul ⁊ insolidū. ⁊ tūc
occupantis melior est conditio vbi po
sterior iam non fuit pcurator in eo q
pōr petere cepit. vt. ff. e. l. pluribus. In-
terdum plures cōstituunt ⁊ quēuis eo
rum in solidū. ⁊ sic tūc frequenter illis
subiūgitur clausula. vicz q non sit me-
lior conditio occupantis neq deterior
subsequentis. sed qd vnus eo⁊ incepit
alter ꝓsequi valeat ⁊c. Que clausula di
ligenter a notario ⁊ pcuratore ꝯsiderā
da est. Dicit ⁊ ad ꝓsequendū ⁊c. sub ta
li clausula semp debet specificari negō
cium gerendū ⁊ causa que vertitur int
constituentē ⁊ suum aduersariū. Ver
tamen q interdū pcuratores genera
liter constituunt. vicz ad agendū ⁊ de-
fendendū dictum constituentē in omi
bus ⁊ p omnia in omnibus ⁊ singulis
causis p eum seu contra eū ꝯtra q̄scū
q ꝑsonas. aut a q̄buscunq ꝑsonis mo
tis seu mouendis. ⁊ cum tali pcurato-
rio constitui solent actores vniuersita-
tum ⁊ syndici eccīarum siue capitulo-
rū collegiatarū ecclesiarum siue cathe
draliū. dicit necnō ad agendū subinu
gens. ipmq ⁊ eius iura defendendū ⁊c
Nam si solus cōstitutus eēt pcurator
ad agendū non esset mādatū sufficiēs.
p. c. constit. de pcuratoribus. igit debet
continere actōem ⁊ defensionē. Dicit
libellum seu libellos. Unde libellus ē
scriptura qua continetur res que petit
causa petendi nomen actoris ⁊ rei sil ⁊
iudicis coram quo litigatur. Versus.
Quis quid coram quo. quo iure pet
tur ⁊ a quo. Rite cōpositus q̄sq libel
lus habet. Et quotduplex sit libellus
⁊ quare debeat offerri. ⁊ cuius expēsis
in iudiciarijs solet plene ꝯtractari. Di
cit litem seu litis cōtestandū. vñ p affir
matōem actoris ⁊ negatōem rei ad pe
titōem in iure ꝓpositam ⁊ responsionē
rei factam fit litis contestatio. p. c. vnī
cum. de lit. contes. Requirit etiā q ver
ba affirmationis ⁊ negationis ꝑ expres
sa p que fieri debet litis cōtestatio. fiāt
⁊ pferantur organis actoris ⁊ rei. quia
libellus non loquit neq exceptōes rei
respondet. vt. l. vnica. C. de lit. contest.
Dicit de calūnia vitanda ⁊c. Unde calū
nia est qñ quis scienter agit vel desistit
iniuste. vt. l. j. ff. ad turpill. §. calūniari.

Unde exquo ꝓcurator ꝑ se ⁊ principa liter põt calumniari debet ⁊ tenet non solum in dñi principalis animã. ꝫ etiã ꝓpriam iurare. vt de iuramẽto calumnie.c.ij.li.vj. Et quare hmõi calumnie iuramentũ pstatur.⁊ quot sint eius capitula.plene habet in ca.ceterũ.in glo. ij.de iuramento calũnie. Et solent dari hec metra. Istud iuret ꝙ lis sibi iusta videt. Et si queret verum nõ inficietur Nil ꝓmittet.nec falsa ꝓbatio det.vt lis tardet.dilatio nulla petet. Dicit ponẽdum ⁊ articulandũ. Unde positio dr. q: sup positionibus lis ponit sicut sup fundamento.q: eis confessatis vel negatis lis ꝓcedit vel non.de quo in.c.j. de cõfes.li.vj. Articulus ṽo dicit. q: arte ponit ⁊ artat reũ ad rñdendũ.vt no. in.c.psentiũ.de testi.li.vj. Dicit ⁊ cõtra positões ⁊ articulos excipiendũ ⁊c.vñ exceptio est dicta quedã exclusio q̃ interponi cuiuscꝫ rei actõni solet. ad excludendũ id qd intentõe vel cõceptiõe deductũ est. Replicatõ aũt nihil aliud est q̃ꝫ exceptio.⁊ venit ex ꝑte actoris. et ideo replicatio obijcit vt exceptõeꝫ expugnet. Triplicatio ṽo solet dari ꝯ replicatõem.⁊ ꝯtra replicatõem solet dari quadruplicatio siue mltiplicatio. vt no.i.l.ij.ff.de pscrip.⁊ excep. Materiã exceptionũ cum speciebus earundẽ ꝓpter ipaꝝ nimiã ꝓlixitatẽ duxi omittẽdam. Sꝫ recurre ad specu.eo.ti. q̃ latissime et exuberanter eam explanat ⁊ ꝑ doctores instit.⁊.ff.e.ti. Dicit testes.litteras ⁊ instrã ⁊c.vsqꝫ ibi.vnũ quocꝫ vel plures ⁊c. Quedã.n.ibi continent que sunt facti vt ꝓcedere testes.instrã ⁊ monimenta ad opponendũ defectus ⁊ crimina ⁊c. Quedã iuris sunt. vt bñficiũ absolutionis ⁊ restitutiõis in integruꝫ petere.que directe ad officiũ notariꝰ spectare non dinoscunt. sed iudicibus aduocatis.⁊ ꝓcuratoribus relinquẽdũ est. Sufficit eñ notariũ in ꝓposito scire ⁊ seruare formã ⁊ stilũ cõstinuando instrumentũ hoc mõ vt pmissum est. Dicit vnũ quocꝫ vel plures. Pro q̃ sciendũ ꝙ ꝓcurator ad iudicia ꝑ litis contestatõem dñs efficit litis.vt.l.ante liteꝫ. ⁊.l.post litem.ff.e.ti. Et iõ post litẽ ꝯtestatã põt dare aliũ ꝓcuratorẽ seu substituere ⁊ nõ ante nisi fuerit datus ꝓcurator in rem suã.vel habuerit mandatuꝫ de substituendo certã ꝑsonam. Procurator tñ ad negocia aliũ ꝓcuratorẽ põt dare libere qñcuncꝫ. facit.c.j. d ꝓcu.li.vj. Et sic habens mandatũ substituẽdi substitutũ post susceptũ mãdatũ.etiaꝫ si eo non sit vsus reuocare nõ põt nisi ꝑtãtẽ habeat eñ reuocandi. Igit subiũgitur illa clausula. Ac eũ vel eos reuocandũ ⁊c. Subiungit cõsequẽter generalis clausula vicꝫ.⁊ generaliter omnia alia ⁊ singula. Et ꝓcurator vigore talis mãdati agere põt ⁊ defendere dñm.nõ tñ ea facere que de sua natura exigunt speciale mandatũ. vt pacisci. iurare de calũnia.transigere.exigere mutuuꝫ ⁊c. Nec iuramẽta deferre.nisi ei libera bonoꝝ oim dñi sit concessa administratio De illis casibus spãlibus mãdatis affixis est bona glo.in.c.qui ad agenduꝫ sup verbo pacisci.de ꝓcur.li.vj.ad quã recurre. Dicit ꝓmittens nihilominꝰ ⁊c ⁊ nõ dicit sibi legitime actũ factũ ⁊c.q: si diceret legitime nõ valeret mandatũ q: qd etiã dolose facit ꝓcurator valet ⁊ nocet dño. vt.l.si ꝓcurator.ff.de dolo.⁊ no.in glo.c.j.sup verbo poterat.vt lit.ñ cõte. Silr factũ ꝓcuratoris dño ꝑiudicat.vt in.c.cũ olim.de cau.pos.⁊ ꝓprie. Dicitur releuans ⁊ releuare volens ⁊c Aduertendũ ꝑ illa clausula que est de substantia mandati. Nam cuꝫ aliquis vult agere in iudicio libellũ seu petitõnes porrigere debet iudici.⁊ ꝑ iudiceꝫ vel eius apparitorẽ offerendus est reo sed actor anteq̃ꝫ iudici porrigat satisdabit cum idoneo fideiussore,ꝙ vsqꝫ in fi

ne litis ꝓseruabit in causa. eamq̃ ꝑ seruꝰ ꝓcuratorē suū idoneū ꝗficiet. ⁊ cū apparuerit eum iniuste litem mouisse dabit reo decimā ꝑtem in libello ꝯprehēsam. Si vero cōstiterit ꝑ ipius sacramētum .i. iuramētū qd̓ fideiussorē dare nō possit remittitur ei datio fideiussoris sed iuratoriā exponat cautōem. ⁊ hec cautio vt dictū est fieri nō debet nisi causa moueat ex consensu vtriusq̃. puta apd̓ arbitros. vel de cōsensu ꝑtiū cautio remittatur. Et hec clausula colligitur ex aut. generaliter. C. de epi. ⁊ cle. ⁊ .l.j. C. de assertione tollenda. Nō est tn̄ absonū dicere ꝙ actor ⁊ reus simul ꝓstēt cautiōꝫ si iudici videbitur expedire ne iudicium suū reddatur illusoriū. Reus etiam ante q̄ libellū recepit satisdare debet ꝙ vsq̃ ad litis finez ꝑmanebit. Refert tn̄ dn̄s pilleus se dn̄m Azonē audiuisse dicentem ꝙ supradicte cautiōes locū nō haberent cōsuetudine ꝓualēte. q̄m hodie iudices statim recipiūt libellū ab actore nulla dictarū satisdationū ab eo exacta. sed ab vtroq̃. s. actore ⁊ reo recipiūt pignora. vel fideiussores si pignora dare nō possint. ⁊ hoc ꝓpter expēsas que fiunt in causis ⁊ in act. causaꝝ. Et ꝓpter decimas litis quas iudices seculares ꝓsertim sm̄ cōsuetudinē diuersarū terrarū accipe cōsueuerunt. Sed si iurabit reus se fideiussores vel pignora dare nō posse sufficit ꝙ fiat sicut i satisdatione dictum est actoris. De satisdatiōibus ꝓcuratoris aūt dicitur ꝙ ꝓcurator actoris si de mandato eius nō cōstiterit lr̄is testibus vel alijs documētis cogitur cauere de rato. vt insti. de satisda. §. sin aūt. al's nō audiretur nisi eēt cōiuncta ꝑsone vt supra dictū est. Si aūt dubitatur de eius mandato. Dicunt q̄dā esse in potestate rei quicquid velit recipe a ꝓcuratore actoris. scꝫ vt ꝓbet mandatum vel vt caueat de rato. Dominus Azo dicit hoc esse in arbitrio ꝓcuratoris an velit ꝓbare mandatū vel cauere de rato. Q̄m alternatiue tenetur. habet ergo facere vnuz qd̓ voluerit. ff. de iure do. plerunq̃. facit. l. si quis seruum. C. de cōdi. inde. Item debet cauere de recōueniendo si conueniatur dominus coram iudice eodē etiam si cōstat eum habere mandatū. vt. C. de satisda. l. vnica. ff. de ꝓcur. omnibus. ⁊ .l. non solum. Et si hanc cautōem prestare noluerit non patitur amodo aliā penam nisi ꝙ denegatur ei actio. vt. ff. de ꝓcura. pomponius. §. rati. Si autem litis contestatio facta est cum dn̄o ⁊ postea detur ꝓcurator simili mō cauebit. vt. C. de cōsortibus eiusdē litis. l. ij. procurator vero rei satisdare debet iudicatū solui siue habeat mandatū iudicatum solui vel non. vt. C. de satisda. l. vnica. i fine. imo ⁊ si certū sit eū nō habere mādatū debet admitti ꝓstita satisdatōe ꝓdicta. vt. C. de ꝓcu. l. exigendi. instit. de satisda. §. si vero. Et hec cautio d̓ iudicato soluendo tria debet continere. videlicet defensionem cause vel rem iudicatam soluendo ⁊ dolum non adhibēdo. de renunciatiōibus iuris ⁊ facti. vt supradictū est in secunda ꝑte huius cōtractus. c. viij. Dicitur consequenter ꝓtestans nihilominus idem constituēs ꝙ ipe per quecunq̃ actum ⁊c. quia hec clausula non semꝑ est ponenda in ꝓcuratorijs. nisi de voluntate cōstituentis. quia qn̄ quis simpliciter cōstituit ꝓcuratorē sine conditōe. Si postea ꝑ se cōpareret in iudicio aliquē actū faciēdo videretur suū ꝓcuratorē reuocasse. igitur vt illo actu nō obstante si vult vt maneat procurator debet clausula illa vt dictū est inseri. secus est si quis cōstitueret ꝓcuratorē tali conditōe. s. quotiens contingeret ipm abesse non dicitur procuratorē reuocasse. si postea ꝑ se tractet cāꝫ. sed etiā postea iterū procurator cōstitutus eo absente officiū procuratiōis as-

ſumet vt hodie habeť in cap̄.ſi quis de ꝓcura.li.vj.niſi de hmōi reuocatōe ex ꝑſſam facit mentionez.vt diciť ibidem Diciť ſuꝑ quibꝰ ⁊ ſingulis.ꝛc̄.q꞉ vt ſupra in declaratōe eiuſdē̄ forme poſt ꝑn cipiū quaſi dictū eſt de nullo actu notariꝰ facere poſt inſtrumentū niſi prius fuerit rogatꝰ ⁊ requiſitꝰ.Debet ſuꝑ oībus ꝯtētis in inſtrumēto eē requiſitꝰ et rogatus ne in ſubſcriptōe ſua in fine inſtrumēti ſolita fieri ipm ď falſo ꝯuinci ꝯtingat.Diciť acta ſunt hec ꝛc̄.de quibus ſupra dictū eſt de publicationibus inſtrumentoꝝ.

Sequiť ſubſcriptio ꝑdicti inſtrumēti

Et ego Johes de B.clericꝰ mogūguntineñ.dyoceſis ſacra ⁊ imꝑiali auctoritate notarius publicꝰ q꞉ dictoꝝ ꝓcuratoꝝ ꝯſtitutioni creationi ⁊ ordinatiōi poteſtatis dationi.ꝑmiſſioni.releuatōni.ratihabitioni.Oibuſꝙ aliȷ̄s ⁊ ſingulis dum ſic vt ꝑmittiť agerenť ⁊ fierent vna cū ꝑnomiatis teſtibꝰ pn̄s interfui eaꝙ ſic fieri vidi ⁊ audiui.Ideoꝙ h̄ preſens publicū inſtrumētū manu mea ꝓpria ſcriptū ſcripſi ſubſcripſi ⁊ publicaui.et in hanc publicā formam redegi ſignoꝙ noie ⁊ cognomie meis ſolitis et ꝯſuetis cōſignaui in fidem ⁊ teſtimonium oim ⁊ ſinguloꝝ premiſſorum rogatus pariterꝙ requiſitus

Sequiť forma ſubſtitutionis a ꝓcuratore principali ꝯſtituto.

A noie domini

I Amē ꝛc̄.In meiꝙ notariȷ̄ publici teſtiūꝙ infraſcriptoꝝ ꝛc̄.ꝑſonaliter ꝯſtitutꝰ diſcretꝰ vir N.ab honorabili viro A ꝛc̄.talis dyoceſis ad cōſequendū noie ꝓcuratorio dicti dn̄i A cauſam ⁊ cauſas verteñ.ꝛc̄.inter ipſum dn̄m conſtituentē ex vna.⁊ quoſdā A.B.⁊ C.de ⁊ ſuꝑ ꝑtenſa detentione quarundā litteraꝝ ꝛc̄.partibꝰ ex altera.ꝑncipalis ꝓcurator ꝯſtitutus ꝓut in inſtrumento publico mihi exhibito ex altera ꝑte huius membrane ſcripto ꝑ honorabilē virum A.clericū talis dyoceſis vt prima facie appebat publicum imꝑiali auctoritate notariuz deſuꝑ confecto ꝯtineť.Cum aūt vlterius ꝓſecutioni dictaꝝ litterarum ⁊ cauſe ſiue cauſarum minime intendere vt aſſeruit poſſet honorabilē virū A.in decretis licentiatū clericū talis dyoceſis ad ꝑmiſſa in meliori forma cum ꝓteſtatione illius clauſule de ſubſtituendo alium ſeu alios ſi opus fuerit oibus melioribus modo via iuꝛ.ꝛc̄.ſubſtituit transferens ⁊ trāſfundens in eum plenā ⁊ omnimodam poteſtatē ⁊ facultatem ſibi a dicto dn̄o A cōſtituente quomodolibet traditam datam conceſſam ſiue attributam ꝓteſtans eum quotiens opus fuerit ⁊ ſibi videbiť expedire reuocaturū.ſuꝑ quibus omnibus ⁊ ſingulis ꝛc̄.

Sequiť inſtrumentū cōſtitutionis ꝓcuratoris ad petendū nomie ꝯſtituentꝭ vigore lr̄aruz aplīcaꝝ vel aliarū quarumcunꝙ bn̄ficium eccl̄iaſticuz cum cura vel ſine cura ꝛc̄.⁊ poſſeſſionem eius ꝛc̄ ꝓut in lr̄is contineť.

A noie domini

I Amen ꝛc̄.Perſonaliter conſtitutus venerabilis vir dn̄s.A.canonicus creatꝰ moguntiñ eccleſie pꝛincipal̄ pꝛincipaliter ⁊ ꝓ ſeipo oibꝰ melioribus ꝛc̄.Ita tn̄ ꝙ ſpecialitas generalitati non deroget.nec econtra ꝛc̄.Citra tn̄ reuocationē quorūcunꝙ alioꝝ ꝓcuratoꝝ ſuorum per eum actenus quomodolibet cōſtitutorum videlicet ꝓui dum virū dn̄m N.capellanū ꝑpetuū i dicta eccleſia moguntiñ.ꝑſentem vl̄ abſentē ⁊ onus ꝓcuratōis hmōi i ſe ſuſcipientē ad ipius ꝯſtituentis nomen ⁊ ꝓ eo quaſdā lr̄as aplīcas ipſi ꝯſtituenti ꝑ ſctiſſimū dn̄m nr̄m papā paulū ſcōz ꝛc̄.de canōicatu ⁊ ꝑbenda eccl̄ie mogūtiñ.

Etiã si dignitas ꝑsonat⁹ vel officiũ fue
rit ꝑ eundẽ ꝯstituentẽ aut ꝑ eius ꝓcura
torẽ legittime acceptũ. Datũ rome sub
anno dñi vel incarnatõis dñice ꝛc. vij.
kal'. gratiose cõcessas. seu etiaꝫ ꝓcessus
sup eisdẽ lr̃is decretos ꝛ fulminatos pre
posito decano ꝛ capl'o dicte eccl'ie mo-
guntiñ. ꝑsentandũ insinuãdũ. ipoſq; cũ
eisdẽ lr̃is siue ꝓcessibus iuxta eoꝝ ꝯti-
nentiã requirendũ. ac ꝑbendã cum ca-
nonicatu. siue etiã dignitatẽ ꝑsonat uꝫ
vel officiũ hm̃oi in ꝑfata eccl'ia mogun
tiñ. quotiens placuerit acceptandũ si-
biq; ꝑ eosdẽ ꝓuideri petendũ ꝛ obtinẽ
dũ possessionẽ quoq; eorũdẽ in choro
ꝛ capl'o ꝛ locis alijs cũ plenitudine eti-
am iuris canonici intrandũ. capiendũ
ꝛ nãciscendũ tam vigore lr̃aꝝ apl'icarũ
hm̃oi q̃ꝫ etiã si ꝑbenda cum canonica-
tu siue etiã dignitates. ꝑsonatus. seu of
ficiũ hm̃oi ꝯstituẽti ordinaria seu qua-
uis autoritate ꝯferri ꝛ sibi de eisdẽ ꝓui
deri ꝯtingeret necnõ iuramentũ de ob-
seruandis statutis ꝛ cõsuetudinib⁹ di-
cte eccl'ie moguntiñ. ꝑ canonicos inibi
recipiendos d̄ nouo ꝑstare solitũ ꝛ qđ-
cunq; aliud licitũ iuramentũ in animã
dicti ꝯstituẽtis ꝑstandũ ꝛ subeundum
vnũ quoq; vel plures ꝓcuratorẽ vel ꝓ
curatores ꝛc. vt supra i p̃mo instrum̃to

Sequit̃ forma instrumẽti ad acce-
ptandũ ꝛ petendũ canonicatũ ꝛ ꝑben-
dã Erfordeñ. ecclesie.

In nomĩe domi-

ni Amen ꝛc. ꝯstitut⁹ venerabi
lis vir dñs B. ꝑpositus eccl'ie
sctẽ marie talis dyocesis. oib⁹ meliori-
bus modo ꝛc. videlicꝫ honorabiles ac
prouidos viros A. B. ꝛ C. p̃ntes ꝛ on⁹
procuratõis in se spõte suscipiẽtes nec
nõ de D. ꝛ E. aule ep̃alis maguntiñ. no
tarios absentes tanq̃ p̃ntes ꝛ quẽlibet
eoꝝ insolidũ. ita q̄ alter alterũ in his ex
equendis nõ expectet. neq; alius ꝑ aliũ
se excuset. sed qđ vnus eoꝝ inceperit al
ter eoꝝ proseq̄ valeat imediate ꝑiter ꝛ fi
nire dans ꝛ ꝯcedens eisdẽ suis procura
toribus ꝛ eoꝝ cuilibet plenã liberam ꝛ
omnimodã potestatẽ ac mandatũ spe-
ciale ad petendũ sibi ꝑ venerabiles pa-
tres ꝛ dños ꝑpositũ decanũ scolasticũ
totumq; capl'm Spireñ. eccl'ie de cano
nicatu ꝛ ꝑbeñ. eiusdẽ eccl'ie vacantibus
ad p̃ns vel in posterũ vacantis vigore
quarũcũq; litteraꝝ siue al's simpliciter
ꝛ pure prouideri. ac eosdẽ cum oibus ꝛ
singulis suis iurib⁹. fructib⁹. redditib⁹
prouentib⁹. ꝛ obuentionib⁹ ac ꝯsuetu-
dinibus. prout in tabulis fieri solitũ est
sibi cõferri dicti ꝯstituentis noie. Stal
lũ quoq; in choro ꝛ locũ in capl'o: nec
non corpalem realem ꝛ actualẽ eorun-
dem canonicatus ꝛ ꝑbeñ. possessioneꝫ
cum plenitudine iuris tradi ꝛ assigna
ri. nec non de statutis ꝛ consuetudinib⁹
dictaꝝ ecclesie ꝛ capli quodcũq; licitũ
iuramentũ in aiam ipsius ꝯstituẽtis do
mini obseruandũ. ꝑstandũ. ꝛ faciendũ
vnũ quoq; vel plures procuratoreꝫ ꝛc.
vt prius.

Sequit̃ instrumentũ resignationis
canonicatus ꝛ ꝑbeñ. seu alteri⁹ b̃ficij
cuiuscũq; pure ꝛ simpliciter.

In noie domini

amẽ ꝛc. ꝑsonaliter ꝯstitut⁹ ve-
nerabilis ꝛ circũspect⁹ vir do
minus B. venerabilis eccl'ie basilieñ.
canonicus san⁹ mente ꝛ corpe non vi-
ciat⁹ nec metu induct⁹. neq; etiã dolo.
fraude. seu aliq̃ alia sinistra machinati
one vt asseruit circũuent⁹. ꝫ libere. spõ-
te. ꝛ ex certa sua scia ꝑhabita etiã matu
ra deliberatõe oibus meliorib⁹ ꝛc. fecit
ꝯstituit ꝛc. videlicet A. ꝛ B. decretoruꝫ
doctores ꝛ eccl'ie basilieñ. canonicos.
necnon reuerẽdissimi in xp̄o p̄ris ꝛ do
mini N. archiep̄i oratores absentes tã
q̃ p̃ntes ꝛ quẽlibet eoꝝ insolidũ. Ita

ꝙ non sit melior ꝯditio occupantis ne-
q̄ deterior subsequētis. sed qđ vnus eo
rum incepit alter eoꝝ illud ꝓsequi va-
leat mediare ꝛ finire. Ad resignandū ꝛ
dimittendū pure libere ꝛ simpliciť di-
cti ꝯstituētis noīe ꝛ ꝓ eo supradictos
canonicatū ꝛ p̄beñ. eccľie Basilieñ. p̄di
cte. q̄s ip̄e dñs ꝯstituēs obtinuit ꝛ pa-
cifice obsedit. oēq̄ ius sibi in eisdē quo
modolibet cōpetēs in manibꝰ sanctissi
mi dñi nr̄i pape ꝛc̄. seu ip̄ius vicecācel-
larij vel illoꝝ q̄ ordinaria autoritate de
eisdē ius hn̄t ꝓuidendi. aut alterius cu
iuscūq̄ ad id potestatē hn̄tis. Necnon
ad resignationē hmōi noīe ip̄iꝰ dñi cō-
stituentis admittere petendū ꝛ obtinē
dum. ꝛ ꝙ in ip̄a resignatōe fiēda nō in-
terueniet fraus. dolus. symoniaca pra-
uitas. illicita pactio. seu al's corruptela
iurandū. ꝛ quodcūq̄ aliud licitū ꝛ ho-
nestū iuramentū impēsis. vł impendē-
dū ꝛ circa ea necessariū in aīam ip̄sius
ꝯstituētis p̄standū vnūquodq̄ vel plu
res ꝛc̄. Et generaliť oīa ꝛ singula ꝛc̄. ꝓ-
mittens insuper ꝛc̄. Releuans ꝛc̄. De ꝛ
super quibus omnibus ꝛ singulis ꝛc̄.
Acta sunt hec ꝛc̄. Presentibus ibidem
ꝛc̄.

Sequiť instrumentū ad resignandū
bn̄ficiū ex causa ꝑmutationis

I N noīe dñi amē ꝛc̄. ad resignan
dū libere ꝛ pure in manꝰ reuerē
di patris ꝛ dñi N. ep̄i talis eccľie
seu alteriꝰ cuiuscūq̄ ab ip̄o dño N. ep̄o
sup hoc potestatem habentis suam vi-
cariā vel ꝑrochiam in N. cum suis iu-
ribus ꝛ ꝑtinentijs vniuersis cā ꝑmuta-
tiōis fiende de ip̄a vicari vel parrochia
ad q̄dcunq̄ beneficiū ecclesiasticū cuȝ
cura vel sine cura ꝛ resignatione hmōi
facta ad petendū etiā intrandū. nanci-
scendū ꝛ recipiendū possessionē corpa-
lem ꝛ realē ip̄sius beneficij cum suis iu
ribus ꝛ ꝑtinentijs vniuersis. ad p̄stan-
dum etiam quodcunq̄ iuramentūȝ ne
cessariū ꝛ solitū p̄stari in p̄missis et ad
fructus. redditus. ꝛ ꝓuentus hmōi be
neficij recipiendū ꝛ ad firmā dandum
seu annuā pensionē ꝛ de receptis quit
tandū ꝛ pactū faciendū de vlterius nō
petendo. Ip̄mq̄ beneficiū ꝑ se vel aliū
seu alios regendū ꝛ gubernanduȝ ꝓut
melius videbiť expedire. Et generaliť
oīa alia ꝛ singula facienda que in p̄mis
sis necessaria fuerint ꝛ oportuna. vel vnū
quodq̄ vel ꝛc̄. Et pro p̄missis si necesse
fuerit agendū ꝛ defendendū noīe ip̄siꝰ
constituentis. Et pro ip̄so in oībꝰ ꝛ sin
gulis causis ꝛ negocijs motis ꝛ mouē
dis tam ꝓ se q̄ cōtra se contra quascū-
q̄ ꝑsonas ecclesiasticas vel etiā secula-
res corā quibuscunq̄ iudicibus eccle-
siasticis vel secularibꝰ cōpetentibus or
dinarijs. extraordinarijs. delegatiſ. sub-
delegatis. arbitris. arbitratoribus. seu
amicabilibus cōpositoribus. ꝛ alijs iu
dicibꝰ quacūq̄ autoritate fulgentibus
ac libellū seu libellos ꝛ quascūq̄ petiti
ones sūmarias ꝛc̄. Et generaliter omīa
alia ꝛ singula ꝛc̄. ꝓmittēs ꝛc̄. Releuās
ꝛc̄. Super quibus oībus ꝛ singulis ꝛc̄
Acta sunt hec ꝛc̄. Presentibus ibidem
ꝛc̄.

Instrumentuȝ insinuationis proces-
sus cuiusdam seu quarumcunq̄ aliaꝝ
litterarum.

I N noīe dñi amen ꝛc̄. Persona-
liter cōstitutus ꝛc̄. discretus vir
ꝛc̄. ꝓcurator N. ꝛ procuratorio
nomīe discreti viri A. talis dyocesis in
sinuauit. notificauit. legē ꝑmisit. ꝛ pu-
blicauit quosdā ꝓcessus venerabilium
patrum ꝛ dominoꝝ. videlicet B. ꝛ C.
eorumq̄ sigillis appēsis roboratos lit
teris sanctissimi dñi nostri N. isert. gra
tie a dicto A dño nostro papa in cōmu
ni pauperū forma facte papa. ij. vel. iiij
ꝛc̄. sanos integros. illesos. non viciatos

nec aliqna sui ꝑte suspectos ꝓut prima
facie apparebāt. de ⁊ sup quadā grā di
cto A. a sede apl'ica in forma cōi facta
de bn̄ficio ecclesiastico curato vel non
curato ad collationē. ꝓuisionem. seu
q̄uis aliā dispositionez. Reuerendi in
xp̄o patris ⁊ dn̄i N. episcopi talis dyo
cesis spectātes. ꝓtestans nihilominus
coram me notario publico ⁊ testib⁹ in
frascriptis viua voce. q̄ hmōi litterarū
insinuationē. publicationē. notificatio
nem. in p̄sentia dn̄i N. episcopi libenti
us fecisset legisset ⁊ publicasset ac insi
nuasset si eius p̄sentiā habuisset. aut cō
mode vel quouis mō habere potuisset
q̄ eo absente. Copiā vero dictorū pro
cessuū ad ampliorē intimationē facien
dā valuis eccl'ie talis in N. ⁊c̄ vbi itur
ad sanctū Petrū ⁊c̄. realit̄ affixit ⁊ ibi
affixā stare ꝑmisit infra diuinoꝝ solen
nia mane hora primaꝝ ⁊c̄. Principiuz
aūt ꝓcessus de quo supius fuit mentio
erat tale. Reuerendissimo in xp̄o patri
ac dn̄o sancto Basilien̄. ecclesie episco
po ⁊ oibus alijs ⁊ singulis quoꝝ inter
est seu interesse poterit quomodolibet i
futurū A. abbas scti Petri Saltzbur
gen̄. monast. ac p̄positus ⁊ decan⁹ saltz
burgen̄. eccl'ie p̄dicte executores ad in
frascripta a sede apl'ica specialiter depu
tati. Salutem in dn̄o. Et mādatis apo
stolicis firmiter obedire ⁊ finiebat̄ sic. da
tum Basil'. ⁊c̄. die tali. mēse tali ⁊c̄. pō
tificatus ⁊c̄. Anno dn̄i. M. ⁊c̄. Acta st̄
hec ⁊c̄. Presentib⁹ ibidem ⁊c̄. Et ego
N. ⁊c̄. q2 p̄dictoꝝ processuū ⁊ litterarū
apostolicarum insinuationi. publicati
oni ⁊ affixioni. omnibusq̄ alijs ⁊ singu
lis in premissis factis vna cum preno
minatis testibus presens interfui. eaq̄
sic fieri vidi ⁊ audiui ⁊c̄. vt supra

Instrumentum acceptionis eiusdez
gratie

In nomie domi
ni amen ⁊c̄. Personaliter con
stitutus ⁊c̄. discret⁹ ⁊ c̄ asserēs
ad sui noticiaz nouiter peruenisse q̄ ec
clesia in N. spectans ad collationē ꝓui
sionem seu q̄uis aliam dispositionem
Reuerendi in xp̄o patris ⁊ dn̄i N. epi
scopi vacaret ad p̄sens ꝑ mortem siue
obitum domini A. vltimi ⁊ immediati
rectoris eiusdem. quam quidem eccle
siam sic vt premittit̄ vel al's qualicunq̄
modo vacantem dummodo sibi ⁊ nul
li alij debeatur vigore gratie sue aposto
lice in communi pauperum forma si
bi facte acceptauit viue vocis oraculo
verbis modo ⁊ forma quibus potuit ꝓ
testatione infrascripta. quorum verbo
rū ⁊ ꝓtestationis tenor sequit̄ ⁊ ē talis.

Ego N. talis dyocesis, ecclesiam
istam sancti Petri in N. vacantem per
mortem domini A. aut alias quocun
q̄ modo cum omnibus iuribus ⁊ per
tinentijs suis melioribus modo iure ⁊
forma quibus hoc melius fieri debet ⁊
potest vigore ⁊ autoritate gratie aposto
lice per sctissimuz in christo patrē ⁊ do
minum nostrum N. diuina providen
tia papam secundum. mihi facta de be
neficio ecclesiastico cū cura vel sine cu
ra vacanre vel vacaturo. spectante ad
collationem reuerendi in xp̄o patris ⁊
dn̄i. N. episcopi talis dyocesis ⁊c̄. In
nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti.
Amen. Accepto sub hac protestatione
q̄ si dicta ecclesia de iure mihi non de
beatur saluum integrum ⁊ illesum sit
⁊ remaneat mihi ius ad aliud benefici
um vigore dicte gratie apostolice mi
hi debite ⁊ canonice acceptandum. Et
inuoco super his omnibus ⁊ singulis
testimoniū oīm hic astantium ⁊ preci
pue tui tabellionis. ⁊ peto vt s̄. p̄missis
mihi vnū vel plura cōficias publicum
instrumentū vel instrumenta. Acta sūt

hec ⁊c. Presentibus ⁊c. Et ego N. ⁊c.
qꝛ p̄dictis acceptioni ꝓstatiōi testio-
nioꝝ inuocationi oībusq̄ꝫ alijs ⁊ singu
lis. vt supra.

Instrumentū inductōis ⁊ inuestitu
re ad ecciam sic acceptam.

In nomine do-

i mini Amen ⁊c. Personaliter
constitutus discretus vir ⁊c.
talis dyoce. tenens ⁊ habens suis i ma
nibus quasdā p̄ūtatōis lr̄as cōtinētes
de ⁊ sup̱ eccia ꝑochiali sancti Petri in
G. p̄nominate dyoce. vacante ꝑ morte
N. pie mēorie vltimi ⁊ imediati recto-
ris eccie eiusdē vigore gratie apostoli-
ce a sanctissimo in xp̄o pr̄e ac dn̄o nr̄o
N. papa in cōi pauperū forma facte ꝑ
venerabilē pr̄em ⁊ dn̄m N. abbatē mo
nasterij sancti Petri. ordinis sancti be
nedicti executorē p̄ncipalē a sede apo-
stolica p̄noiato N. sp̄aliter deputatū
cōfectas ⁊ sigillo appēso dicti dn̄i exe-
cutoris roboratas nō abolitas. nō can
cellatas aut abrasas. nec in aliqua sui
p̄te suspectas ꝓut prima facie appare-
bant debita cum instantia requisiuit re
ligiosum virū dn̄m N. plebanū. in N
vt vigore ⁊ virtute huius clausule cete
rū in ipsis lr̄is executorialibꝰ principali
ter contente. necnō ex mādato venerā-
di dn̄i N. inferioris stirie archidyaconi
moguntineñ. dyocesis subexecutoris.
scꝫ vniuersis ⁊ singulis archidyaconis
archip̄sb̄ris ⁊ plebanis. p̄sb̄ris. vicarijs
tanq̄ꝫ subexecutoribus generaliter ꝑ di
ctū executorē substit̄. quatenus ip̄m d̄
ꝑochiali eccia sancti Petri in N. dicte
dyoce. quā vigore dicte gratie infra tp̄s
debitū realiter acceptauerat. ac execu-
tor principalis ꝑ librū vt moris est in-
uestiuit ad eandē ⁊c. voluit dictus N.
plebanus id N. mandatis apostolicis
firmiter obedire. ad dictam ecciam ꝑso
naliter accessit ⁊ pulsatis cāpanis eius-
dem eccie nonnullis ibidem ꝑochia-
nis pene vsq̄ꝫ ad numerū certū ꝑsonaꝝ
ibidem cōgregari fecit. Et eisdē oībus
⁊ alijs quoꝝ intererat oīa ⁊ alia singu-
la in dictis lr̄is dn̄i executoris p̄ncipa-
lis contenta ibidē in vulgari publica-
uit ⁊ insinuauit alta ⁊ intelligibili voce
⁊ nihilominus in p̄sentia eoꝝ omnium
p̄dictum dn̄m N. p̄sbyterū ꝑ tra ditōez
libroꝝ ⁊ vestimentoꝝ sacerdotaliū ca-
licum ⁊ clauiū dicte eccie ⁊ oblationū. q̄
in missa ibidē celebrata facta fuerūt in
uestiuit. ⁊ in corꝑalē possessionē ⁊ rea-
lem dicte eccie introduxit cum suis iu-
ribus ⁊ ꝑtinentijs vniuersis. que oīa p̄
dictus N. tanq̄ꝫ verus rector custodiē-
da ⁊ reseruāda recepit ⁊ retinuit. Et eti
am claues domus dicte ꝑochialis ec-
clesie sibi traditas ꝑ dictum subexecu-
torē diligenter seruauit. Et nihilominꝰ
idem subexecutor eisdē ꝑochianis in-
iunxit sub penis in dictis lr̄is executo-
rialibus cōtentis. habitis ⁊ ꝓmulgatis
quatenus eidem N. tanq̄ꝫ vero rectori
eiusdē eccie pareant efficaciter ⁊ inten-
dant. ⁊ omnia iura tam sp̄ūalia q̄ꝫ tp̄a-
lia dicte eccie eidem N. vel ꝓcuratori
suo exhibeant ⁊ ꝑsoluant. cōtradicto-
res quoslibet ⁊ rebelles si qui essent vl̄
in futurū forent qd̄ absit sententias i di
ctis lr̄is ꝓmulgatas incidere posse ful-
minando ⁊ fulminatas declarando. et
in vulgari publicando insinuauit. Ad
que oīa ⁊ singula publice facta nemo
se opposuit seu apparuit contradicēs.
Sup̱ q̄bus oībus ⁊ singulis ⁊c. Et ego
N. ⁊c. qꝛ p̄dictoꝝ possessionis corpora-
lis inductione clauium libroꝝ ⁊ calicū
⁊ offertorij p̄sentationi. receptōi. publi
cationi. oībusq̄ꝫ alijs ⁊ singulis ⁊c.

Instrumentū sup lr̄is trāssumptis.

In nomine domini amen ꝛc̄. In meiq̄ notarij ꝛc̄. ꝑsonaliter constitut⁹ cōmendabilis et gloriosus dn̄s N. ꝛc̄. frater ꝛ p̄ceptor domus sancti Augustini siue antonij ꝛc̄. talis dyocesis. q̄sdam lr̄as apostolicas felicis recordatōis Pauli pape secundi ꝛc̄. eius vero bulla plūbea in filis sericis rubei ꝛ flauei coloris more romane curie pendētes bullatas sanas ꝛ integras nō viciatas. nō cancellatas. nec in aliqua sui ꝑte suspectas. sed omi prorsus vicio ꝛ suspitione carentes. vt prima facie apparebant in mediū exhibuit ꝛ ꝓduxit asserens ip̄m ceterosq̄ fratres ꝛ nuncios sancti Augustini vel Antonij hmōi litteris q̄ plurimis locis ostendendis et publicandis indigere. ne igit̄ hmōi lr̄e apostolice ꝓpter pluralitatē ꝛ locoꝝ distantiā atq̄ viarū discrimina ꝑ ip̄m vel suos ꝑiculose quoq̄ transformari seu deferri cōtingeret p̄fatas lr̄as ap̄licas mihi notario publico infrascripto tradidit requirēs me sub officij mei debito quatenus easdē lr̄as de verbo ad verbū nil addendo. nil imutando vel dimittendo copiarē transsumerē ꝛ i publicam formā redigerē. vic3 vt hmōi copie siue transsumptio sicut originalib⁹ lr̄is vbicunq̄ locoꝝ staret̄ ꝛ fides adhibeat̄ plenaria. Quaꝝ lr̄aꝝ apostolicaꝝ tenor de verbo ad verbū sequitur ꝛ est talis. Pius ep̄s seruus seruoꝝ dei ꝛc̄. in scribendo vsq̄ ad finē. Et ip̄is finit̄ scribat sic cōtinuando. Post quarū q̄dē lr̄arū traditōem ꝛ requisitōem. ego N. notarius public⁹ infrascriptus huiusmodi lr̄as ap̄licas cū ea qua decuit reuerentia acceptās. ip̄as de verbo ad verbū vt p̄mittit̄ copiaui ꝛ trāssumpsi diligenti collatione tn̄ cū originalibus lr̄is ꝑ me fc̄a ꝛ p̄habita. Acta sunt hec ꝛc̄.

Et ego N. ꝛc̄. q2 dictarū lr̄arū ap̄licarū originaliū exhibitiōi vna cu3 p̄noiatis testib⁹ p̄n̄s interfui. ip̄as lr̄as vt p̄mittit̄ copiaui ꝛ transscripsi. ꝛ q2 collatiōe p̄habita p̄sentē copiam siue p̄n̄s transsumptū in oibus ꝛ ꝑ oia cu3 originalibus cōcordare. nihilq̄ in eo additū vel obmissum fuisse aut esse qd̄ sensu3 mutare aut viciare posset. intellexi. repperi. ꝛ inueni. Id̄o p̄n̄s trāssumptū manu mea ꝓpria scriptū in hanc publicā formā redegi. signoq̄ ꝛ nomine meo solitis ꝛ cōsuetis signaui ꝛc̄.

Sequitur instrumētū insinuationū confectū super executione lr̄arum executorialiū.

In nomie dn̄i amen ꝛc̄. Ego N. publica impiali auctoritate notarius animo ꝛ intentione nonnullas lr̄as executoriales hic a tergo cōscriptas vel al's ꝛc̄. a venerabili ꝛ egregio N. vicario in sp̄ualibus talis curie ꝛc̄. generaliter cōtra ꝛ aduersus A. B. ꝛ C. talis dyocesis. de ꝛ sup occupatōe ꝛ detentōne cuiusdā decime de quadā curia N. sita i B. infra limites tal' dyocesis emanatas eiusdē ꝛc̄. laico A. B. C. in sinuandi ꝛ notificandi eis in ecc̄ia ꝑrochiali tali ꝛc̄. dum ibi missaꝝ pagerent̄ solennia ꝑsonaliter accersiui atq̄ in armariū eiusde3 ecc̄ie eos conduxi. ip̄isq̄ dictarū lr̄arū effectū materna lingua coram testibus infrascriptis declaraui ꝛ exposui. Et vt ab occupatōne et detentione dicte decime cessarēt. ip̄am q̄ liberā ꝛ inoccupata3 dimitterent. ac de fructib⁹ ꝑceptis expensis factis aliisq̄ cōdemnatis satisfacerent sub penis ꝛ censuris dictis lr̄is ꝯtentis oibus meliorib⁹ modo ꝛ forma quibus potui admonui ꝛ requisiui. Et ne post lapsu3 terminū in dictis lr̄is p̄fixu3 se quouismodo de decima ꝑ se vel ꝑ alios quoscunq̄ eoꝝ noie directe vel indirecte q̄uis quesito colore vl' ingenio in futuꝝ

intromittāt aut etiā sicut p̄ferꝉ occupēt
siue detineāt sub dictis penis ⁊ cēsuris
inhibui ⁊ interdixi. Juxta earundē lr̄a
rū executorialiū cōtinentiā vim ⁊ teno
rem. Acta sunt hec ꝛc̄. Anno ꝛc̄. Et ego
ꝛc̄. q2 lr̄as executoriales p̄dictas execu
tus sum. ac oīa alia ⁊ similia sicut p̄ferꝉ
ꝑegi ⁊ feci. Jdō hoc pn̄s publicū instru
mentum ꝛc̄.

Instrumentū suꝑ appellatione corā
iudice interposita.

N noīe dn̄i amen. ꝛc̄. corā vene
i rabili patre ⁊ dn̄o N. abbate sco
toꝝ ꝛc̄. ac in mei notarij publici
ꝛc̄. ꝑsonalr̄ ꝯstitutꝰ venerabilis vir dn̄s
Jo. ꝓcurator ⁊ ꝓcuratorio noīe dn̄i B.
ꝓut mihi notario īfrascripto de ipiꝰ ꝓ
curationis mādato ꝑ ꝯstitutionē ipius
corā me tanq̄ notario publico factam
plena fides ꝯstabat hn̄s ⁊ tenens suis i
manibus quandā appellatōis cedulā
aīo appellādi ⁊ ꝓuocandi. quā etiā de
verbo ad verbū legit. i quo appellauit.
ꝓuocauit. apostolosq̄ petijt. ac alia fe
cit que etiā ex ipius cedule tenore ple
nius ꝯtinenꝉ. Cuiꝰ tenor sequiꝉ ꝑ oīa i
hec verba. Ex quo indebite ḡuati et op
pressi vt ab eorundē grauaminibꝰ ⁊ op
p̄ssionibꝰ releuenꝉ illatis iuxta sctōꝝ
patrū instituta legitimas ⁊ canonicas
sanctiones ad appellatōis remediū re
currere ꝯsueuerūt. Jdcirco ego ꝓcura
tor ꝯtinuādo appel. vsq̄ in finē. qua q̄
dē appellatōe sic interposita ⁊ lecta p̄fa
tus dn̄s abbas volēs deliberare super
apl̄is dandis statuit terminū decē diex
a tp̄e interpositōis appellatiōis. Pn̄ti
bus ibidē. A B. ⁊. C. testibꝰ ꝛc̄. Demū
vero tali die in loco p̄dicto dn̄o abbate
ꝓ tribunali sedēte p̄fatꝰ iohes ꝓcurato
rio noīe quo supra apl̄os sibi debita cū
instātia petiuit. Et dn̄s abbas ob reue
rentiā sedis apl̄ice dixit se velle deferre
sue appellatōi ⁊ vlterius ꝯtra dictū ap
pellantē ꝓcedere non velle in hac cau
sa ⁊ statuit terminū ad ꝓsequendū ean
dē appellationē quattuor mensiū. Su
per quibꝰ oībus ⁊ singulis ꝛc̄.

Instrumētū suꝑ appellatōe interpo
sita corā notario ⁊ testibus.

N noīe dn̄i amē ꝛc̄. ꝑsonaliꝉ cō
i stitutꝰ honorabil̄ vir ꝛc̄. ꝑ seipso
⁊ p̄ncipaliꝉ habēs ⁊ tenēs suis i
manibus quādā appellatōis papiri ce
dulā notam seu formā ꝓuocatiōis ap
pellatōis ⁊ apl̄oꝝ petitōis ⁊ alia in se cō
tinentē quā ibidē aīo ⁊ intētōe ꝓuocā
di ⁊ appellādi exhibuit ⁊ ostēdit. ꝓuo
cauitq̄ ⁊ appellauit apl̄osq̄ petijt ⁊ ꝓ
testatus fuit et talia fecit ꝓut i dicta ap
pellatōis cedula ꝯtinebaꝉ ⁊ continetur
cuius tenor de verbo ad verbū sequiꝉ
⁊ est R. corā vobis ꝛc̄. inserendo totum
eius tenorē vsq̄ in finē ꝛc̄. Super qui
bus oībus ⁊ singulis ꝛc̄.

Instrumentū insinuationis appella
tionis in p̄sentia aduersarij

N noīe dn̄i amē ꝛc̄. ꝯstitutꝰ ho
c norabilis vir. N. canonicꝰ talis
eccl̄ie hn̄s ⁊ tenēs suis in mani
bus quoddā appellationis publicum
instrumentū ꝑ discretum virum N. im
periali autoritate notariū scriptū ⁊ sig
tū pariter ⁊ subscriptū tenoris īfrascri
pti. alias ꝑ eundē dn̄m N. interpositū
Qđ quidē instrumentū honorabili vi
ro dn̄o B. decano ꝛc̄. insinuauit ⁊ notifi
cauit in mei notarij publici testiūq̄ ꝛc̄.
pn̄tia alta ⁊ entelligibili voce legere in
cepit mox idē B. decanus dixit ꝛc̄. ⁊ sic
ipe dn̄s B. dictū instrumentū appella
tionis ꝓ lecto habuit ⁊ tenuit. p̄fatusq̄
N. copiā dicti instrumēti appellatiōis
ad manus dicti dn̄i B. decani tradidit
⁊ porrexit quā ipe reuerenꝉ accipit. Te
nor vero dicti instrumēti exhibiti de v̄
bo ad verbū sequiꝉ ⁊ est talis. Jn noīe
dn̄i amē ꝛc̄. Et totū scribaꝉ cum eiꝰ sub
scriptione. Suꝑ q̄bꝰ oībus ⁊ singul̄ ꝛc̄
Presentibus ibidem ꝛc̄.

Instrumentū sup insinuatōe appellati
onis ꝓpt nō tutū accessū ad appellatos

N noie dñi amen ꝛc. ꝑsonaliter
ꝯstitutus honorabilis vir A ec-
clesie scti severi Erfordeñ. vicari
us habēs et tenēs suis in manibꝰ quod
dā appellatōis publicū instrumentum
cum ipius copia auscultata p discretū
N. publicū notariū ꝯfectū subscriptuz
ꝛ signatū reqrens me sub debito officij
ꝛ cum instantia debita qtenꝰ hmōi ap-
pellatōis instrumentū in valuis eccl'ie
btē marie ꝛc. cum eiꝰ copia ꝓ insinua-
tione appellatōis ac devolutione cau-
se eiusdē ad sanctā sedem apostolicā et
dñm nr̄m papā ṗdictū faciendū affige
rem cuz ad appellatos retroscriptos si-
bi non pateret tutus accessus ex causis
legittimos i eodē retroscripti instrumē
to contentis ꝓ ꝑsonali insinuatiōe faci
enda. de quo solēniter ꝓtestabat. qua-
re ego N. notariꝰ publicꝰ subscriptꝰ ad
requisitionē ꝛ instantiā ꝑfati dñi A. hu
iusmōi appellatōis instrumentū cum
sua copia eiusdē tenoris valuis eccl'ie
btē Marie Erfordeñ. sub decātatōe ṗ-
marū tertiarū. ꝛ sic de alijs. ꝓ insinua-
tione ꝛ devolutiōe ṗdictis debite faciē
dum publice affixi ꝛ stare pmisi. finitis
aūt vespis instrumentū hmōi amovi.
copiā vero eiusdem stare permisi ꝛ re-
cessi. Sup quibus oibus ꝛc. Acta sunt
hec ꝛc. Presentibus ibidem ꝛc.

Sequit instrumentū curatorium.

N nomie domi-
ni amē ꝛc. In domo seu habi
tatione venerabilis viri dñi. n
in mei notarij ꝛc. ṗntia ꝑsonalit ꝯstitu-
tus honestus A. iuvenis minorennis
maior tñ septē annoꝝ sive etatis oibus
melioribus mō ꝛc. potuit ꝛ debuit oia
ꝛ singła acta dicta gesta seu quomodo-
libet ꝓcurata p discretum Johannem
fratrem eius carnalem ipsius nomine
ac pro ipso in romana curia vl' extra co
ram quibuscunqꝫ auditoribus cōmissa
rijs. iudicibus. delegatis. sive subdele-
gatis ordinarijs sive extraordinarijs i
iudicio ꝛ extra in quibuscunqꝫ causis:
quovis modo ex certa sua scientia rati
ficavit approbavit ꝛ collaudavit. ac ea
grata rata atqꝫ firma habuit ꝛ habē; vo
luit hoc presenti instrumento. Et nihil-
ominus cum minorennis esset ꝛ per se
standi in iudicio personam legittimaz
non haberet ac ipsi nonnulli forte utri-
usqꝫ sexus hoies lites ꝛ causas movis-
set ꝛ contra eum intentassent ac de pre
senti moverent ac intentarēt ipse A mi
norēnis etiam eiusdem ꝛ quibuscunqꝫ
alijs lites ꝛ causas movere intenderet
ꝛ ꝓsequi ꝓposuit ꝛ publice dixit Quoqꝫ
ꝓ eius etate summarie simpliciter ꝛ de
plano ipse dñs N. officialis vel eius iu
dex ꝛc. se informare ꝛ ipsi prenomina-
tum Johannem suum fratrem presen-
tem in curatorem ad exercendum ac li
tes ꝛ causas hmōi prosequendum suo
ex officio et autoritate ordinaria depu-
tare, ordiare ꝛ assignare dignaretur de-
bita cum instantia postulavit. Unde
ṗlibatus dñs officialis vel iudex huius
modi facte petitioni tanqꝫ iuste ꝛ ratio
ni consone favorabiliter annuens. rece
ptaqꝫ p euz summaria informatione ṗ
dicti A. minorennis etate invenit eun-
dem minorennem quatuordecim anno
rum ꝛ maiorem septem annorum eta-
tis sue existere. Ipsumqꝫ ad lites ꝛ cau
sas prosequendum curatorem utilem
ꝛ necessario habere dictum Johannez
eius fratrem ibidem presentez. ꝛ onus
curationis huiusmodi in se sponte su-
scipientē sua autoritate ordinaria ꝛ de-
creto interveniēte ipi A. minorēnē i cu
ratorē ordiavit, ꝛ deputavit. Recepto
tñ pmitꝰ ꝛ añ oia ab ipo Jo. curatore ad
ipiꝰ dñi official' vel iudicis mandatū ꝛ

in suis manibus tactis ꝑ eum scriptu-
ris sacrosanctis ad sctā dei euāgelia so-
lito ꝓstito iuramēto ꝙ vtilia agere ⁊ in-
utilia ꝓtermittere ac ipm̄ minorennem
eius res ⁊ bona ad cōmodū ⁊ vtilitatē
eiusdē custodire. ac inuētariū de bonis
⁊ rebus eius facere eosꝫ ⁊ ea cū bona
diligētia saluare admistrare ⁊ reddere:
siue facere reddi cōpotū siue rationem
cum integra restitutōe loco ⁊ tpe opor-
tunis ⁊ debitis ⁊ dicto inuētario rebus
ꝫ ac bonis dicti minorenn̄. gabernatis
gestis. ⁊ admistratis in oibus ⁊ ꝑ se bn̄
ad hmōi curatōis officiū fideliter habi
turū seruiturū exerciturū dantes eidez
dn̄s officialis siue iudex. ⁊ A minor ꝓ-
dictor curatori plenā ⁊ liberaz potesta-
tem negocia. res. ⁊ bona dicti minoren
nis ꝓsentia ⁊ futura administrādi ⁊ no
mine eiꝰ coram quibuscūꝫ iudicibꝰ ec
clesiasticis ⁊ secularibꝰ ꝓ recupatione
⁊ reseruatōe rerum bonoꝝ ⁊ iuriū ipiꝰ
minorēnis ꝯtra ꝑsonā quācūꝫ ecclesia
sticā siue secularē in ꝗbuscunꝫ causis
motis ⁊ mouendis cōpendi agendi cū
ꝫ ac eiꝰ iura defendēdi oēs ⁊ singulos
termios ⁊ actus iudiciales de iure vel
stilo iudicioꝝ substātiales obseruādi q̄s
cūꝫ appellatōes necessarias iterponē-
di ⁊ eas ꝓsequēdi. oiaꝫ ⁊ singula ꝓse-
quēdi faciendi ⁊ ꝓcurādi gerendi ⁊ ex
ercendi que in premissis ⁊ circa ea fue-
rint quomod olibet necessaria ⁊ optūa.
Sup ꝗbus oibꝰ ⁊ singulis A. mior sibi
a me notario publico ⁊c. Acta sūt hec.
⁊c. pn̄tibus ibidē ⁊c. Et ego N. ⁊c. ꝗ pre
dictoꝝ ratificatōi ꝓpōni curatoris peti
tioni ⁊ deputationi. iuramēti ꝓstationi
decreti interuentōi. ⁊ potestatꝭ dationi
oibusꝫ alijs ⁊ singulis dum vt sicut ꝓ-
mittitur per prelibatum dn̄m officialē
⁊ coram eo agerent ⁊ fierent vna cum
prenominatis testibus ⁊c.

Sequit forma creationis notarij au
toritate vicecomitis.

I In nomie domi-
ni amē. Uniuersis ⁊ singulis
pn̄tes lr̄as siue pn̄s publicū i-
strumentū aut priuilegiū inspecturis.
Jo. M. artiū mgr̄ ⁊c. Impialis maie-
statis sacri latran̄. palatij ac regalis au-
le romāe vicecomes palatinus ꝑ vene-
rabilē ⁊ circūspectū virum N. dei ⁊ im
perialis maiestatis grā regalis aule ro
mane curie sacri latran̄. palatij. Comitē
palatinuz atqꝫ ministrū officij tabellio
natus ꝑ talē ⁊c. artiū liberaliū mgr̄m ꝑ
illustrissimū ⁊ inuictissimū principem
dn̄m Fredericū diuia fauente clemen
tia romanoꝝ. vngarie. bohemie. dalma
cie. croacie. stirie ⁊c. regere principalit
creatū. Creatꝰ ⁊ ad infra scripta specia-
liter deputatꝰ. Pacē gaudiū ⁊ salutem
bonāꝫ in ꝓmissis cum debita ꝓspecti-
one voluntatē. sagax hūane nature di-
scretio memorie hoēm labilitate pensa
ta ne diuturnitatē tpm hoim ꝯtractus
ceteriꝫ publici actus obliuionis de-
fectui subiacerēt salubriter ꝓuidere vo
lens tabellionatꝰ officiū adinuenit per
qd̄ ꝯtrahentiū vota ⁊ volūtates scribū
tur. ⁊ scripture misterio longeue seruan
tur postmodū in euū. Cuz itaꝫ discre-
tus ⁊ sciētificus vir artiū liberaliū ma-
gister maguntin̄. dyoc̄. clericus. in nr̄a
pn̄tia ꝑsonaliter cōstitutus nobis flexi
genibꝰ humiliter supplicauerit vt sibi
tabellionatꝰ ac iudicatus ordinarij offi
cium auctoritate ꝓdicta nobis vt ꝓmit
tit plene cōcessa vbiꝫ locoꝝ ⁊ terraruz
excercēdū grose cōcedere dignaremur.
ipmqꝫ tabellionē ⁊ notariū publicū cū
inuestiture solēnitatibus ad hoc debitꝭ
crearemꝰ ⁊ inuestiremus. Cuius quidē
autoritatis nobis tribute ⁊ plenarie e-
largite litteralis tenor de verbo ad ver-
bum sequit. ⁊ est talis. In nomie dn̄i
amē. Uniuersis ⁊ singulis sacri roma
ni impij. ⁊c. vsꝫ in finem. Totum priui

legiū cum nōtarij subscriptione inserē-
do. Nos igit̄ Johes vicecomes p̄fatus
dicti A. supplicatōib⁹ fauorabilit̄ incli
nati ip̄mqꝫ adhuc in nr̄a p̄sentia ꝯstitu-
tū ⁊ flexis genib⁹ id humiliter petentē
vt p̄ferꝫ quē ꝑ diligentē examiatōꝫ suf-
ficiētis lr̄ature ad tabellionat⁹ seu nota
riat⁹ ⁊ iudicat⁹ ordinarij officiū exercē
dū. benemeritū. habilē ydoneū in debi
ta etate ꝯstitutū diligēti examine p̄ha-
bito fuisse ⁊ eē repimus. in notariū seu
tabellionē publicū iudicemqꝫ ordinari
um animo deliberato p̄fata regia ⁊ im
periali necnō vicecomitat⁹ nr̄i autori-
tate q̄ fungimur i hac ꝑte nobis ꝯcessa
⁊ elargita ꝯstituim⁹ fecimus. creauim⁹
⁊ ordinauim⁹. necnō notarius tabellio
natus ac iudicat⁹ hmōi officiū sibi con
cessim⁹ ꝓut tenore p̄ntiū ꝯstituim⁹ fa-
cimus cream⁹ ordinamus ⁊ cōcedim⁹
in ordine nr̄e creatōis quartū vel sextū.
Ip̄mqꝫ A. cum pēna calamari carta et
birreto q̄ tunc in nr̄is tenebam⁹ mani-
bus. Et ꝑ anuli aurei in digiti sui impo
sitionē necnō pacis osculū vt moris ē
legittime inuestiuim⁹. recepto tn̄ prius
ab eodē A. vice ⁊ noīe serenissimi ⁊ in-
uictissimi principis ⁊ dn̄i dn̄i Frederi-
ci romanoꝝ regis sꝑ augusto suorūqꝫ
successoꝝ legittie intrantiū ac ꝓ sacro
romano impio fidelitate solita. necnon
de ip̄o notariat⁹ seu tabellionat⁹ ac iu-
dicatus officio fideliter exercendo cor-
ꝑali ⁊ ꝓprio iuramēto ad sctā dei euan-
gelia tactis scripturis sacrosctis in ma-
nibus nr̄is ꝑ eum p̄stito sub hac vboꝝ
forma. Ego A ꝓmitto ⁊ iuro ꝙ fidelis
ero serenissimo p̄ncipi ⁊ dn̄o dn̄o Fre-
derico dei gr̄a romāoꝝ regi ḡtiosissimo
dn̄o meo ⁊ oibus successorib⁹ eius le-
gittime intrātib⁹ ⁊ p̄cipue vobis vice-
comiti me creanti. Neqꝫ vnq̄ꝫ ero in cō
silio vbi ꝑiculū seu scandalū eoꝝ tracta
bit̄ sed bonū ⁊ salutē eorundē ꝓmoue-
bo ⁊ dāna eoꝝ ꝓ mea possibilitate auer
tam. Instrumēta seu ꝯtractus quoscun
qꝫ nō scribā in carta papirea seu veteri.
ſꝫ in mēbrana noua pura ⁊ mūda. Te-
stamēta codicillos ⁊ quascūqꝫ deceden
tiū vltimas volūtates necnō dicta testi
um ꝯscribā fideliter ⁊ ea occulte serua-
bo. nec vlli pandam donec debeaꝫ aut
de mandato iudicis seu al's exigente iu
sticia pro mea possibilitate promouebo
⁊ officiū fideliter exercebo ⁊ legaliter si
ne falsitate nō attēdēdo munera. odiuꝫ
fauorē. vel amorē. sic me de⁹ adiuuet ⁊
sctā dei euāgelia. Dantes ⁊ ꝯcedentes
eidē A. autoritate nobis vt supius exp̄
mit̄ in hac ꝑte ꝯcessa plenā licentiā atqꝫ
liberā potestatē ꝑ totuꝫ romanū impiū
⁊ alibi vbicūqꝫ locoꝝ ad istrumēta acta
ꝓthocolla. testamēta. codicillos ⁊ lr̄as
ꝯficiendū. exemplandū. copiandū. au-
scultandū. testes recipiendū ⁊ exami-
nandū. appellatōes ꝓtestatōes ⁊ exce-
ptiones quascūqꝫ tam in iudicijs q̄ꝫ ex
tra audiendū scribendū ⁊ insinuanduꝫ
Et q̄libet alia instrumēta scripturas si-
ue ꝯtractus tam vltimarū voluntatuꝫ
decedentiū q̄ꝫ alioꝝ negocioꝝ quorum
cunqꝫ inter viuos cōficiendū ⁊ ordinā-
dū ⁊ de eisdē fidem faciendū pupillis ⁊
orphanis alimēta decernendū eosqꝫ et
alias miserabiles ꝑsonas defendendū
ac in iure ip̄oꝝ ꝯfouēdū. necnō emāci-
pare manumittere ⁊ adoptare volētiū
decreta ⁊ autoritates p̄stādū ⁊ interpo
nendū dictūqꝫ tabellionat⁹ officiū vbi
cūqꝫ locoꝝ libere publice ⁊ pacifice ex
ercendū. ⁊ generalr̄ oīa alia ⁊ singl'a dū
reqsit⁹ more solito fuerit faciendū ⁊ ex
excendū que ad dictū tabellionat⁹ offi
ciū quomodolibet ꝑtiere ⁊ spectare di
noscūt̄. ⁊ ad nr̄e p̄tātis p̄uilegij se i hac
ꝑte extēdit autoritas, Et ꝙ ad ip̄m A.
tāq̄ꝫ ad notariū ⁊ tabellionē publicum
iudicē ordinariū ⁊ autenticā ꝑsonā i oi
bus ⁊ singul'ad ip̄m officiū spectātib⁹
qn̄ vbi ⁊ quotiēscūqꝫ necesse fuerit pu-

blice recurratur ꝛ instrumentis publi-
cis p eum ꝯfectis ꝛ ꝑ tpe conficiendis
publicoq; signo suo signatis firmit̃ stã
dum ꝛ credendũ decetero. vt vbiq; ter-
rarũ p sacrũ romanũ imperiuz ac alibi
plena ꝛ indubitata fides ꝑut ꝛ queãd-
modũ alijs notarijs ꝛ tabellionibꝰ pu-
blicis in talibus fides. credulitas ꝛ au-
ctoritas cõsueuit adhiberi in oibus ad
hibeat̃. In quoꝝ oim ꝛ singuloꝝ testi-
moniũ ꝛ certitudinẽ pleniorẽ pñs pri-
uilegiũ siue instrumentũ publicũ p ꝑ
uidũ virũ N. dicta auctoritate impiali
notariũ publicũ infrascriptũ cõfici sub
scribi ꝛ publicari mandauimus. nr̃iq;
sigilli iussimus ꝛ fecimus appensione
cõmuniri. Datũ ꝛ actuz in opido ꝛc̃. in
domo habitatõis ꝛc̃. sub anno ꝛc̃. indi-
tione ꝛc̃. vt supra. p̃sentibus ibidez ꝛc̃.
Et ego N. qꝛ p̃dicte creatõni ordinatõi
ꝛ inuestiture. oibusq; alijs ꝛ singul' dũ
sic vt p̃mittit̃ p p̃libatũ dñm Io. decre
toꝝ doctorẽ ꝛ vicecomitẽ coram me in
hmõi actu scriba fierent et agerent̃ ꝛc̃.
Ideo hoc pñs publicũ instrumentũ si
ue priuilegiũ auct̃e ip̃ius dñi vicecomi
tis in se cõtinens de illius mãdato ex-
inde cõfeci. ꝛ in hanc publicã formã re
degi. manuq; ꝑp̃a mea scripsi. signoq;
ꝛ noibus meis solitis ꝛ ꝯsuetis vna cũ
p̃dicti dñi vicecomitis sigilli appẽsiõe
signaui in fidẽ ꝛ testimoniũ oim ꝛ pre-
missoꝝ singuloꝝ rogatus pariter ꝛ re-
quisitus.

Sequitur forma testamenti.

In nomine dñi

i Amen ꝛc̃. In domo habita-
tõis venerabilis viri dñi A.
ꝑpetui vicarij in N. In meiq; notarij
publici ꝛc̃. ꝑsonaliter constitutus idez
dñs A. sanus mente ꝛ compos rõnis.
lz corpe vt asseruit in calculo patiẽs ꝛc̃
aniaduertẽs q̃ vita hois sup terrã mo-
re floꝝ marcescit. ꝛ q̃ hõ q̃otidie ad fi-
nem vite sue ꝑperat. ꝛ q̃ mors hoiem q̃
tidie insequit̃. ac al's ꝑinde considerãs
q̃ nihil certius morte ꝛ nihil incertius
hora mortis. euentũ hmõi hore timẽs
volendo eundẽ p̃cauere. nolensq; inte-
status ab hac vita decedere. sed sue ani
me saluti ꝑuidere ne post obitũ suum
sup bonis p eum relictis aliqua valeat
discordia exoriri oibus melioribus ꝛc̃.
quibus vtriusq; iuris sanctiõe fieri po
tuit ꝛ debuit. ac iuxta sue cõditõis pos
sibilitatẽ suũ nuncupatiuũ testamẽtũ
siue vltimã voluntatẽ innouauit. edi-
dit ꝛ cõdidit. In primis oipotenti deo
ꝛ gloriose sue genitrici totiq; celesti cu
rie aiam sua legauit ac carnis materiã
terre. Necnõ reuerendissimo dño N.
archiep̃o ꝛc̃. x. floreñ. vel vnaz marcam
auri vel argẽti puri. vel eius ꝟcrũ valo
rem reliquit atq; legauit. vt ip̃e suũ te-
stamẽtũ dignet̃ si necesse fuerit gratio-
sius defensare. necnõ al's suũ testamẽ-
tũ fecit cõstituit atq; p suos testamẽta-
rios subscriptos exequi dispositõi ꝛ or
dinari voluit ꝑut in certis ordinatiõis
ꝛ dispositõnis lr̃is siue cartis aut regi-
stris manu sua ꝑpria cõscriptis pleniꝰ
videbit̃ cõtineri. Si aũt hmõi carte lr̃e
ꝛ registra ordiatõis seu dispositiõis nõ
reperiant̃ q̃ tunc dicti sui infrascripti
testamẽtarij ac vltime volũtatis execu
tores hmõi. suũ testamẽtũ nuncupati-
uum siue vltimã voluntatẽ exequent̃:
ꝑut eiusdẽ subscriptis testamentarijs
melius. aptius. ꝛ anime sue saluti ꝯue-
nientius videbit̃ expedire. ꝛ sicut ipsi
deo in nouissimis de his voluerint red
dere rõnem. ꝛ ꝑ hmõi sui testamenti si
ue vltime voluntatis executione faciẽ-
da. sil'r oibus melioribus ꝛc̃. elegit. no-
minauit. Eligit noiat ac fecit cõstituit
ꝛ solẽniter ordinauit. ac p̃ñtis publici
instrumẽti serie duos veros. certos. le-
gitimos ꝛ indubitatos testamẽtarios

⁊ manufideles ⁊ vltimevoluntatis sue executores. vicȝ honorabiles viros H. C. ⁊. D. dans ipsis ꝯiunctim vel diuisim ⁊ maiori eoꝝ pti auctē disponendi ordinandi ⁊ exequēdi hmōi suū testm̄ prout ꝓmittitur ſm ordinatiōem de manu sua factā. nolēs hmōi testamētarios vltra recipienda ⁊ p eū relinquēda cui ꝗ̄ obligari de quo publice ꝓtestabatur. Voluit ⁊ ꝓtestabatur dictus testator publice ꝙ si hmōi testamētū nō valeat iure testamenti ꝓpter aliquā forsan solēnitatē iuris omissaȝ. aut alia cā quacūꝗ̄ saltē iure codicilloꝝ epistolaꝝ vel legatoꝝ vel alterius cuiuslibetvltimevoluntatis ꝓut iure melius subsistere poterit ⁊ valere valeat. ac vigoreȝ habeat. sup quibus oībus ⁊ singulis ⁊c. Acta sunt hec ⁊c. ꝑsentibus ibidē ⁊c.

a

Atequā dicam

de processu iudicij notandū est quid sit iudiciū. quot sunt species iudicij. ⁊ que sint ꝑsone que debent consistere in iudicio. Vñ iudiciū est actus triū ꝑsonarū. s. iudicis. actoris ⁊ rei in iudicio cōsistentiū. Alie ꝑsone etiā quꝫ sunt necessarie in iudicio. vt sunt testes. aduocati. assessores. ⁊ ꝓcuratores. ⁊ auditores. Iudex est q̄ iudicat de cā. Et dicitur quasi ius dans vel dictans vel dicens. Et dicitur a iusticia. q̄a debet esse iustus. al's nō est iudex.

Tres sunt species iudicis.

Ordinarij sunt qui habent ꝓpriā iurisdictiōem. vt decani. ꝑpositi ⁊ epi.

Delegati sunt qui vtuntur iurisditiōne aliena. ⁊ q̄ iudices sunt dati a papa vel legato ipius. Delegatus autē a principe subdelegare pōt. Arbitri sunt in quos ptes de cōsensu cōi cōpromittūt.

Tria sunt que impediunt aliquē esse iudicem.

Natura prohibet surdū. mutū ⁊ furiosum esse iudicem.

Lex prohibet irregularē. excōicatū. hereticū. paganū esse iudicem.

Sexus ⁊ mores prohibēt mulieres esse iudices propter earum inconstantiam.

Conditiones iudicis. Iustus. veridicus. discretus. eloquiosus.

Cautus causabilis debet iudex fore talis.

Actor est qui agit causam contra aliquem in iudicio.

Reus est contra quem agitur in iudicio. Et dicitur reus non a reatu sed a re sup qua agitur.

Item excōicatus non pōt esse actor vel procurator. qꝛ non habet ꝑsonā stādi in iudicio p se sed p aliū in respōdēdo sed nō in agendo.

Testis est qui testimoniuȝ ꝑhibet in iudicio. Vñ nota ꝙ sunt septē q̄ prohibent aliquē esse testem.

Conditio. vt si aliquis ē seruilis conditionis talis nō potest esse testis i causa criminali. vt vbi de furto vel homicidio agitur.

Sexus. ergo mulier nō pōt esse testis in causa criminali.

Etas. ergo puer nō pōt esse testis.

Discreto. ergo fatuus nō pōt eē testis in causa criminali. nec furiosus.

Fama. sic infamis nō pōt eē testis nec viciosus.

Fortuna. ergo informatus vel paup nō pōt. qꝛ ꝑsumitur ꝙ ꝓpter ipius paupertateȝ p munera sit corruptus. ⁊ hoc intelligendū est de vilibus hoibus paupibus. qꝛ paup honestus pōt eē testis.

Fides. ergo infidelis nō pōt esse testis vt hereticus vel paganus. Versus.

Conditio. sexus. etas. discretis. fama.
Et fortuna. fides. in testibꝰ illa requires.

Adhuc sunt aliqui modi preter iaȝ dictos quibus aliquis repellitur a testimonio. qui patent in his metris.

Et clericus lai cū fugiat ⁊ viceuerso.
Et ꝯsanguinei piterq; domestica turba
Et locus ⁊ tp̄s annumerant̄ eis.
Vn̄ cōsanguinei inter se nō p̄nt testificari. Serui ⁊ ancille siue familiares testimoniū ꝓ dn̄o dare nō p̄nt. Laicus ꝯtra clericū non pōt. Item testes debent deponere .i. testificari ď aliquo loco vel tp̄e. Aduocatus siue ꝓcurator est qui defendit cām ꝓ p̄cio.

Plura ipediūt aliquē eē ꝓcuratorē.
Infamia. seruitus. cecitas. puericia. monachus. irregularitas. Mōachus tn̄ pōt aduocare si abbas suus sibi impat. vel si est causa sue eccie. Idem ē iudiciū ď canonico regulari. Vn̄ surdus cecus. mutus. vel ꝑpetuꝰ furiosus. Femina vel seruus. infans. vł minorēnis. Publicus atq; pugil. male credēs religiosus. Pactus ⁊ abnegans nō abneganda sacerdos. Itē sacerdos non pōt aduocari nisi in causa ꝓpria vel in causa sue ecclesie. vel in cā cōiuncte ꝑsone. .i. fratris sororis vel nepotis ⁊c̄.
In causa miserabilis ꝑsone vel vidue orphani vel ceci.

Item qui ꝓcurare nō possunt.

Testis. assessor. paciscēs. reꝰ ⁊ iudex. Actor ⁊ auditor. cōmēdator. sił ista req̄re. Procuratores. doctores. sił ista sociabis. Rusticus. nec miles. mulier. nec nō minorēnis. Pauꝑ bannitus. nō ꝓcurare debent.

Assessor qui assidet in iudicio iudicł ⁊ instruit eum si forte iudex est imperitus. Procurator est ille q̄ de mandato dn̄i sui negocij vnū vł plura suscipit ꝑagenda. Itē aliqs ꝓhibet̄ esse ꝓcurator multis modis vel multis de causis vt si est mulier. miles. excōicatus. vel irregularis. puer vel rusticus. vt dicit̄ i versibus. Rusticus nec miles. Auditor est cui aliquis certus articulus audiendus vel examinādus a iudice cōmittit̄. vt in receptione testiū. ⁊ hoc de ꝑsonis que debent sistere in iudicio. q̄ dicta sufficiant.

Sequit̄ de ordine ⁊ ꝓcessu iudicij.

Reus citari debet a iudice. ⁊ eo veniēte ad iudiciū libellus offeratur ab actore. quo oblato inducie deliberādi dant̄ ipi reo. in quibus deliberare debʒ an velit ꝯtendere vel liti cedere. Finitꝭ inducijs reus venire debet ad iudiciū. Et si ei nō cōpetant exceptiōes ꝑ quas possit decliare .i. effugere iudiciū. Residere tenet̄ actori sup petitōne sua affirmando vel negando illud qđ actor cōtra eū ꝓposuit siue ꝓponit. Et ista affirmatio vel negatio dicit̄ litis cōtestatio Lite ꝯtestata ꝑstādū est iuramentū calumnie a ꝑtibus. Quo prestito ꝑtes .i. actor ⁊ reus interrogāt̄ a iudice super causa principali. Deinde ꝑtes debēt ꝓducere testes ⁊ instrumēta ad ꝓbandū intentōeʒ suā. post hoc publicāda sunt dicta testiuʒ in iudicio p̄ntibꝰ ꝑtibꝰ sup q̄bus dictis disputat̄. Quibꝰ publicatis ⁊ instrumētis adhibitis ab vtraq; ꝑtiū ⁊ allegatōibus factis ab aduocatis ꝑtium seu etiam ab ipis ꝑtibus. iudex dʒ motū animi sui informare ẜm dicta testiū ⁊ instroꝝ ẜm rōnes aduocatorū ⁊ allegatōes. Deinde iudex cū inspexerit aut discusserit merita cause plenissime dʒ ipm negociū terminare ꝑ sniam diffinitiuā. His oibus p̄missis cū iudex fuerit sufficiēter instructꝰ de meritis cause descindere debet cām ꝑ sniaʒ diffinitiuā. vt supra R. q̄ si iniq̄ aut iniusta fuerit poterit iudicatꝰ appellare.

Predictus ꝓcessus in his h̄r v̄sibus
Primo reū citat post hoc fert̄ illi liber
Inducie dant̄ post hoc de req; petita.
Lis contestat̄ sequit̄ calumnia partis.
Querunt̄ testes ac instrumēta sequūt̄
Producti manifestāt̄ sup his placitet̄
Diffinitiua post hec snia detur.

Que mala si fuerit dat appellatio pti.

De citatione.

P Rimo videndū est de citatiōe. Nam citatio ē vocatio rei ad iudiciū. Et est principiū cause ita q post ipam causa dicit incepta ſm ius canonicū. Vñ si iudex citet aliquē. ⁊ ille citatus pendē te citatione transfert se ad aliā iurisdictōem. i. ad iudiciū alteri⁹ iudicis. Iste nō pōt declinare iudiciū primi iudicis qr ꝑuentus ē citatōe. Notandū q citatio debet fieri tribus edictis quoꝝ q̄libet reus vocitat. vt respōdeat. vel qd melius ex cā pōt fieri vna pemptoria. ita q reus primo pemptorie cōpareat vel respōdeat. Notandū ē q iudex delegatus a papa vl a legato citat aliquē pemptoria citatōe. citationi debet inserere autenticū dñi pape vel legati in ꝓpria forma ipius hoc mō H. dei gratia decan⁹ maioris eccie Leodieñ. iudex a dño papa delegatus tali sacerdoti Salutē in dño. lrās dñi pape recepimus i hac forma. Alexander eps seruus seruoꝝ dei dilecto filio decano talis eccie Salutē ⁊ aplicam benedictiōem. Sua nobis H. de tali loco querela monstrauit q N. de tali loco ⁊ quidā alij canonici ⁊ laici talis ciuitatis in quadā summa pecunie vel possessione ⁊ alijs reb⁹ iniuriat eidē. i. sup certis debitis. Ideoq discretioni tue p scripturā aplicā mādamus quatenus ptibus ꝯuocatis audias cām ⁊ appellatiōe remota suo debito fine decidas eāq decisione facias ⁊ discernes p cēsurā eccīasticā firmiter obseruare. Testes vo si qui intermi nati. i. citati se gratia. odio vl amore vl timore subtraxerint censura simili cogas veritati testioniū phibere. Datū ⁊c.

Huius ergo mandati apostolici auctoritate in hac pte nobis delegata i vtute sancte obedientie districte pcipiēdo mandamus quatens dictū N. ⁊ cōsocios ad nrām pemptorie citetis pñtiaz. vt proxima feria quarta post festū M. coram nobis in tali loco cōpareat A. ⁊ B. ciuibus legitime responsurus

De ferijs in qbus nō habet iudicia.

P Ost hoc vidēdū est q iudex nō debet aliquem citare tpe feriato. Sunt aūt triplices ferie. s. solennes. rustice ⁊ repentine. Solennes sunt que introducte sunt ob reuerētiā dei ⁊ sanctoꝝ. vt sunt dies festi q̄s populus solet celebrare. In his ferijs nō valet citatio facta a iudice. nec processus iudicij factus vel habitus. nec sñia lata. vt si iudex citaret vel sñiam ferret in his ferijs saltē nisi fuerit de cōsensu ptium. Rustice ferie sunt que introducte sunt ꝓpter necessitatē hoim. vt tempus messium vel vindemiarū. ⁊ tūc qe scere debet strepitus iudicij. iudex tñ pōt citare si de cōsensu ptium fuerit. et etiam procedere in causa in ferijs rusticis. Repentine ferie vocant quos aliquis princeps introduxit ꝓpter diē natiuitatis filie vel sui. vt qr tunc triūphauit cum inimicis suis ⁊ obtinuit victoriam. Et hee ferie nō sunt in vsu.

R Eus citatus comparet. aut nō. Si nō cōparet ⁊ cōtumaciter se absentat excōicandus est ꝓpter cōtumaciā. Iudex aūt q̄ eum excōicat sic scribit. B. dei gratia decan⁹ talis loci iudex vnicus a papa cōstitut⁹ pſbro talis loci Salutē in dño. Qm̄ B. miles vester parrochianus citatus est coram nobis ad instantiā H. ciuis monasterieñ. auctoritate ꝓsignita quē cū nec p se nec p aliū die pfixo sibi cōpere curauit cōtumacē reputamus. ⁊ ꝓpter cōtumaciam excōicauimus. Quapropter mandamus vobis quatenus ipm singulis diebus dñicis ⁊ festiuitatibus in eccl'ia vestra publice nuncietis. Datum ⁊c. Si vo citatus cōparet si cōpe

tunt sibi exceptōes pōt excipe. Vñ vi-
dendū quid sit exceptio. Exceptio est
actoris exclusio. ⁊ est quedaȝ defensio
ꝑ quā reus intendit se defendere. Et
quedā est dilatoria. quedā ꝑemptoria.
Dilatoria dicit᷑. q꞉ ꝑ eam differt᷑ ⁊ im-
pedit᷑ causa. ⁊ qñꝗ ponit᷑ cōtra iudiceȝ
qñꝗ cōtra suā iurisdictiōem. qñꝗ ꝯtra
actorē ⁊ ꝓcuratorē actoris. qñꝗ ꝯ tp̄us
quo aliquis citatus est. Cōtra iudicē
sic excipit reus dicens. Nō potestis eē
iudex meus. estis seruilis cōditōis. vel
infamis. vel excōicatus. vel suspectus
mihi ex certa rōne eo ꝙ estis inimicus
meꝰ. vel cōsanguineus aduersarij mei.
sicut supius dictū ē. Cōtra actorem sic
excipiat reus dicēs. Vos nō potestis
esse actor cōtra me. q꞉ estis excōicatus
ergo nō habetis ꝑsonā stādi in iudicio
Eo mō excipiat reus ꝯtra ꝓcuratoreȝ
actoris ꝙ sit excōicatus. Cōtra iurisdi-
ctōem iudicis sic excipiat reus. Nō po
testis me citare. q꞉ nō sum de foro vr̄o.
Ego em̄ sum de dyocesi mogūtiñ. vos
de dyoce. coloñ. Hec exceptio valet cō
tra iudicem ordinariū. sed non contra
iudicē delegatuȝ qui est delegatus pa-
pe. q꞉ ille pōt citare ex aliena dyocesi.
Contra tēpus sic excipit᷑ quo tp̄e cita-
tus sum non potui iure citari. q꞉ feria-
tum fuit. vnde peto ꝙ ꝯdemnetis ꝑteȝ
aduersam in expensis.

Exceptio ꝑemptoria.

p Eremptoria ex

ceptio est q̄ ꝓbata ꝑimit cāȝ
⁊ intentiōeȝ actoris. Verbi-
gratia. vt si reus dicat cōtra actorē. Tu
petis a me marcas quas tenebar. ȝ in-
iuste iure mecū pactū ꝺ nō petendo. i.
ꝙ nō peteres a me debituȝ. Hoc facto
reus soluitur ab instantia iudicij ⁊ acto
ri imponat᷑ silentiū ꝑpetuū illius cau-
se. Sed reo citato veniente ad iudiciuȝ
si nō ꝯpetant ei exceptōes p̄dicte rñde
re tenet᷑ actori. sed prius certificandū ē
sup quo ipetit᷑ ab actore. vnꝺ offerri de
bet ei libellus in quo certificandus est
vt dicit canon ⁊ decretū offerat᷑ ei libel
lus qui ad iudiciū est vocatus. xxj. die
rū gaudeat inducijs in q̄bus deliberat
se vtrū velit cōtendere an liti cedere.

Videndū est igitur quid sit libellus
⁊ quō sit formandus. vñ alius ē libel-
lus eccīasticus qui dat᷑ in criminalibꝰ
causis. alius cōuentualis. ⁊ est scriptu
ra continens ꝑsonā iudicis rei ⁊ acto-
ris. ⁊ rem que petit᷑ ⁊ cām petēdi. For
mant᷑ em̄ sic. Dñe ⁊c̄. Ego ciuis talis ꝓ
pono in genere ꝙ tradidi dñō B. militi
de tali loco. xx. marcas puri argēti q̄s
mihi soluere ꝓmisit ꝓximo festo pasce
transacto. qꝺ adhuc nō fecit. vñ peto q̄
tenus ip̄m ad soluendū dictā pecuniā
cōpellatis ꝑ vr̄am diffinitiuā. hoc tam̄
saluo iuris beneficio addendi. minuē-
di. mutandi. declarandi. ꝓtestor etiam
expensas meas mihi esse soluendas fa
ctas in lite ⁊ extra litē ⁊ adhuc faciēdas
Et nota ꝙ libellus cōuentualis dr̄. q̄a
ꝑ ip̄m reus cōuenit᷑ ab actore. ⁊ dȝ hūc
libellū actor offerre iudici ⁊ iudex offe
rat ip̄m reo. q̊ oblato iudex dabit reo
inducias deliberandi. In q̄bus se deli
beret an velit contendere. an liti cede-
re. Et nota ꝙ libellus nō dȝ esse obscu-
rus. si em̄ obscurus fuerit reus petet si-
bi declarari. Verbi gr̄a. Si petat actor
a reo. xx. marcas. petat sibi declarari.
cuiꝰ monete fuerint. Iteȝ si petat actor
agrū vel vineā. reus faciat sibi declara
ri quis sit talis ager. vel vbi situs ē ⁊c̄.

Notandū ē ꝙ cā petendi quare talē
rem petat actor exprimenda ē vt predi
ctū ē. Iō quātācunꝗ rem actor petat a
reo ip̄e debet exprimere cām quare eā
petat. verbigr̄a. Dñe iudex ego H. ta-
lis ciuis antesignatus ꝓpono corā vo-
bis ꝙ A. miles talis quēdā agrū in ta-
li loco sitū violenter occupat vel deti-

net q̄ iure hereditario vł titulo emptō
nis ad me spectat. quare peto quatenꝰ
p̄dictū A. ad restitutōez p̄dicti agri cū
fructibus inde receptis cōpellatis. In
hoc libello exprimit͛ cā petendi. cū dr.
qui iure hereditario vel emptōis titu-
lo ad me spectat. Et hec de libello ꝯue-
tionali in iudicijs dicta sufficiunt.

Litis cōtestatio.

Initis inducijs
f deliberādi ptes. s. actor ⁊ reꝰ:
ad iudiciū redeūt. ⁊ reus rñ-
det libello dicens sic. Dñe iudex frm ꝙ
actor petit a me vel ꝓponit ꝯtra me. ne-
go ita esse vel cōfiteor ita esse. hmōi ne-
gatio vel affirmatio ipius rei vocat͛ lit.
ꝯte. Vñ litis ꝯtest. sic describit͛. Est p̄n-
cipiū p̄ncipalis negocij. i. cause ad suū
iudicē hincinde facta narratio. Fit eñ
litis cōtestatio ꝑ narratōem actoris ꝓ-
positā vel obiectā. vñ si actor dicat ⁊ ꝑ
ꝯtradictōem rei oppositā ad reuz. Tu
teneris mihi decē marcas. ⁊ reus dicit
nō teneor. ꝑ hec verba lis contestat͛. Et
nota ꝙ omnes dilatorie exceptōes ⁊ p̄-
cipue iudicis recusatio debent prepo-
ni a reo ante lit. cōtesta. post lit. ꝯte. nō
audit͛. Nec possunt ꝓponi. q͛ lit. cōtest.
videt͛ in eum cōsensisse. Vnde si reus
vult excipe cōtra actorē vel ꝓcuratorē
actoris ⁊ cōtra rescriptū eius. i. ꝯ litte-
ras papales vel alias lr̄as quascunqꝫ.
hoc debet facere ante lit. cōte. Et maxi
me in principio litis statim debet exci-
pere ꝯtra ꝑsonā iudicis si sibi suspectꝰ
est. ⁊ debet recusare ipm taliter tanqꝫ si
bi suspectū ante lit. cōte. postea nō pōt
nisi causa actoris ipius prius sit finita.
vñ qñ actor reo offert libellū ad conue
niendū eū. reus si vult ipm actorē recō
uenire pōt. ⁊ debet etiā libelluz offerre
actori ad recōueniendū eum.

De iuramento calumnie.

Ite ꝯtestata ac
l tor ⁊ reꝰ statim iurare debēt
de calumnia. ⁊ hoc vocat͛ iu-
ramentū calumnie. cum quis iurat ꝙ
bona fide ⁊ sine dolo agat ⁊ respōdeat
Et si ē actor agat: ⁊ si ē reus respōdeat.
Et est calumnia falsa petitio vel actio.
Et inde dicitur iuramentuz calumnie
⁊ subaudit͛ vitandū. Sensus eñ ē iura
mentū calumnie vitande. s. quia ptes
debent vitare calumniā. i. iniustā accu-
satōem vel actionez. vt dictum est. hoc
iuramentū immediate p̄stari debet pꝰ
lit. contest. Et forma huius iurament͛
si est actor iurabit vt credat se habere iu
stam actionem. similiter reus. Itez iu-
rabit vterqꝫ vt interrogatꝰ a iudice nō
negabit dicere verum. nec vt detur sciē
ter falsa probatio. nec petat falsam dila
tōem. nec friuolam. i. inducias ꝓ eo vt
causa dilatetur. Item iurabit vterqꝫ. s.
actor ⁊ reus ꝙ nec dedit nec dabit nec
promisit nec promittet aliquid vt fera
tur sentētia pro eo. ⁊ sic iurando ponat
manum suam supra librum. Hec for-
ma iurandi de calumnia in his versi-
bus continetur.

Illud iuret͛ ꝙ lis sibi iusta videt͛.
Et si querat͛ verum nō inficietur.
Nil ꝓmittet͛ nec falsa ꝓbatio detur.
Vt lis tardet͛ dilatio nulla petatur.

Si vo actor iurare noluerit hoc iura
mento pena erit ꝙ cadit a causa. id est
non possit agere. Pena vo rei nolen-
tis iurare est vt pro confesso habeatur.
id est reputetur ita reus ac si cōfessus
esset. Hoc iuramentum ideo est inuen
tum vt homines huius iuramenti me
tu non faciliter iurēt nisi credant se iu-
stam habere cām. Postqꝫ p̄stitū ē iura
mētū calūnie a ptibus vt dictū ē. inter
rogande sunt ptes. ⁊ debent aduocati
ꝯtiū ferre illas interrogatōes. vbi gfa.

Aduocatus actoris rogabit iudicē ꝙ interroget quo iure re⁹ possideat agrū talē vel vineā. si re⁹ rn̄deret ꝙ iure hereditario. interrogeť vlteri⁹. q̄s ille fuit cui successit in tali re tanꝗ heres. Itē si re⁹ rn̄deat ꝙ titulo emptōis res possideat. interrogeť a q̄ emit ⁊ ꝓ q̄nto p̄cio ⁊ vbi ⁊ corā q̄bus ⁊ ꝓ q̄ moneta. Et oēs rn̄siones scribēde sunt ab aduocato actoris Silr̄ aduocat⁹ rei dicat iudici ꝙ interroget actorē quo iure petat rem a reo. si tunc actor rn̄deat ꝙ titulo emptiōis vel donatōis talē petat. silr̄ interrogeť a q̄ ⁊ breuiter q̄cq̄d rn̄deat actor ad interrogata rei scribēdū est ab aduocato rei. vn̄ si q̄d tunc reus ꝯfessus fuerit in iudicio qđ est ꝯtra seip̄m ꝓ ꝯuicto habeatur. si vero reus negauerit qđ actor affirmat. actori ꝯuenit ꝓbatō. i. ꝓbare debet ꝙ ita sit vt dixit.

Vt alicui noceat sua ꝯfessio multa sunt necessaria. vt ptꝫ in his metris.

Maior. spōte. sciēs. ꝯ se. ius fit. ⁊ hostē

Certū. nec nā. fauor. lis. ius ne repugnet

Diciť maior. q: si aliq̄s infra. xv. annos ꝯfessus fuerit ꝯ seip̄m non sibi p̄iudicat. Diciť sponte q: ꝯfessio ꝑ metū extorta nō nocet. nihil em̄ ratū esse pōt qđ metu extorqueť. Dr̄ sciēs. q: si aliq̄s fuerit ꝯfessus ꝑ errorē ꝯtra se ⁊ ꝓbet se errasse nō nocet ei. Cōtra se dr̄ q: creditur tm̄ alicui ꝯfitenti cōtra seip̄m sed nō ꝓ seip̄o. Ius fit ideo. q: confessio facta in iure. i. in iudicio ⁊ corā suo iudice nocet nō extra iudiciū. Hostis ideo dr̄. q: absente hoste. i. aduersario vel ꝓcuratore suo si fiat cōfessio nō nocet ꝯfitēti. Certū ideo dr̄. q: si ille q̄ cōfiteť non dat certā rn̄sionē sed incertā ⁊ obscurā de aliq̄ re. non valet ꝯfessio. Natura ideo dr̄. q: si petat aliq̄s aliq̄d qđ est cōtra naturaꝫ nō nocet. verbi gr̄a. Si aliq̄s dicat esse illū filiū illius q̄ est senior eo. vel dicat istū esse seruū suuꝫ q̄ ꝑ bienniū fuit mortuus. Fauor dr̄ ideo. q: si aliq̄s nobilis est liber ꝑ errorem suū ⁊ simplicitatem suā cōfiteať se esse seruū nō nocet ei dū ꝓbat ꝯtrariū. ⁊ hoc in fauorē libertatis q: libertas est res valde fauorabil'. Lis ideo dr̄. q: si aliq̄s cōfiteť sup aliqua re. de qua non est lis. nō nocet ei ꝯfessio. verbi gratia. Tu petis a me agꝝ. ego dico. dom⁹ mea nō est. hec mea cōfessio non nocet. Ius ne repugnat dr̄. q: ius non patiť ꝙ iude⁹ habeat seruū christianuꝫ vel christianā ancillā vel sup eis aliq̄d ꝯfiteať. Nota ꝙ iste interrogationes nō sp̄ solent fieri nec vbiqꝫ locoꝝ. sed sepi⁹ ꝑtermittunť ab aduocatis.

Predictū est q̄d sit iuris q̄n reus in iudicio confiteť. Consequenter videndū est quid sit q̄n re⁹ negat qđ actor ꝓponit cōtra eum. Verbi gratia. Si actor petit agrum quē scit eē suū ⁊ reus negat ip̄m esse actoris. actori incumbit ꝓbatio. Vn̄ ꝓbatio est rōrei dubie faciens fideꝫ ꝑ argumentum cum iuramento.

Sex sunt species probationis

Ex euidentiā facti vt si cleric⁹ habet pueros in domo ꝓbať ꝑ euidentiam facti de incōtinentia. Per aspectū corporis ꝓbať aliquid. vt si aliqua dicat se corruptam a viro ꝑ vim. ⁊ mulieres ꝑ aspectū illius instrumēti ꝓbant eaꝫ eē virginem. Per famā ꝓbať aliquid. cū fama oīm vicinorū de aliqua re cōcordat. Per p̄sumptionē probať aliq̄d q̄n vehementer aliquid p̄sumiť. vtputa. si videť solus cum sola. nudus cū nuda p̄sumiť ꝙ eam cognouit carnaliter. Et illa species subdiuidiť postea Per iuramenti dilationē. q̄n vna ps alij defert: vt iuret aliq̄d ꝙ ita sit vel ꝙ non ita sit. Per testes aliq̄d ꝓbať. ⁊ hec probatio maxime valet. Et nota ꝙ oēs possunt esse testes. exceptis quibusdam q̄ prohibenť. vt seru⁹. mulier. iunior. xiiij. an

nis.indiscretus.fatuus. paup inhonestus.infamis hereticꝰ.sarracenus.iudeus.ↄsanguineus. Isti int̄ se ⁊ ꝓ se testificare non pñt. Itē serui ⁊ ancille ⁊ familiares nō pñt testificare pro dñis suis ⁊ laicus contra clericū. Hec omnia habita sunt supra.

Multe sunt species p̄sumptionis.

Resumptio temeraria insufficiēs est ⁊ repellit a iudice.nec debet mouere aīm iudicis. Verbi grā. Si virū videro cū muliere loquentē. ⁊ si p̄sumo ꝙ de coitu.i.si sic p̄sumo. p̄sumptio talis temeraria est. Probabilis p̄sumptōis est vnꝰ modus q̄ surgit ex suspitione vl' fama.ſ; iudex nō debet eam seq̄.ita ꝙ ꝓbabiliter ipam ferret ↄtra aliquē. Violenta p̄sumptio que surgit ex rebus vere similibꝰ. Verbi grā. Si creditor reddit alicui pignora sua credit ꝙ ipe creditor fuit solutꝰ de pecunia sibi debita. Et illa p̄sumptio inducit iudicē ad sententiandū nisi ꝓbet cōtrariū illius presumptōis. Necessaria presumptio.vt si mulier aliqua sponte cohabitat alicui viro.⁊ post dicit ꝙ inuita nupserit ei.p̄sumit ꝙ in eum ↄsenserit. De cōsimilibus idem est iudicium.

His visis. Notandū ꝙ in qualibet causa duo testes idōei sufficiūt.quia in euāgelio dr̄. In ore duoꝝ vel triū stabit oē testimoniū Vñ testimoniū vnius nō valet in cā. Et nota ꝙ testes nō sunt introducēdi in iudiciū nisi post lit.ↄtest. Itē testes debent iurare al's nō credit eis. Et talis erit forma iurandi.s.ꝙ isti testes dicant veritatē.⁊ nullā interponāt falsitatē de oī questione.sup qua interrogent quotiens interrogati fuerint a iudice.⁊ ꝙ iurent vt ferāt testimoniū non ꝓ aliquo p̄cio.amicicia.odio vl' aliquo lucro qd̄ habuerūt vel habituri sunt. Postq̄ iurauerūt sic testes iudex ducat eos in locum secretū.⁊ examinabit eos singl'os simul.vel quēlibet p se.ita ꝙ vnus non audiat aliū.⁊ ꝙ singuloꝝ responsiones scribant. Iudex aūt interrogabit singulos testes interfuisse tali loco facti.⁊ si ille dicit ꝙ sic.interrogandus ē alter similiter.⁊ vlteriꝰ interrogandus est i q̄ loco.⁊ in q̄ die ⁊ in qua pte āni. ⁊ quot anni trāsacti. Itē corā quibus hoc factū sit. De his ⁊ alijs circūstantijs interrogabit eos iudex. Itē sic scribunt dicta testiū. H.sic interrogatus sup causa que inter tales fert iuratus sic rñdit. ꝙ B.emit talē rem ab H.ꝓ decē marcis talis monete.⁊ tres anni sunt elapsi ꝙ emit.⁊ ꝙ eoꝝ duo.scꝫ G.⁊ N.interfuerint.interrogatꝰ.in quo loco.in tali loco dicit.interrogatꝰ.q̄ hora diei.dicit circa meridiē. Interrogatꝰ si ipe interfuerit.dicit ꝙ sic.⁊ de alijs circūstantijs pōt querere iudex si voluerit. Et sil'r interrogandus est scd̄s testis ⁊ alij si sint plures. Et quicq̄d vnusq̄sq; dixerit scribendū est.vt de primo diximus. Dict' testiū sic script' iudex debet p̄figere terminū ad publicandū vel manifestādū dicta testiū.quo die adueniente publicent dicta testiū in iudicio vtraq; pte p̄sente.q: regula est ꝙ publicatōes testium debent fieri vtraq; pte p̄sente. Factis illis publicationibꝰ testiū siue eoꝝ dictis recitatis i iudicio petat actor aut aduocatus eius iudicē vt sibi copia detur attestationū.i.testimonioꝝ. petat etiā aduocatus rei vl' ipe reus ꝙ iudex p̄figat ei terminū ad excipiendū cōtra ꝑsonas ⁊ dicta testium ↄtra ipm ꝓductoꝝ. Quo die siue termīo p̄fixo sibi ad excipiendū.reus accedat ad iudiciū et excipiat ↄ̄ ꝑsonas ⁊ dicta testiū dicens Dñe iudex dico ꝙ talis non pōt eē testis.q: pater vel frater eius est filius fratris actoris.vel est mulier vel viciosus siue infamis simoniacus.latro vel fur.

homicida vel plurus. Et hmői excepti-
ones dicunt exceptões psonales q̃ abij
ciunt psonas testiũ. Itẽ minor. xiiij. an-
nis non admittit in causis ciuilib⁹. Et
minor. xx. annis in criminalib⁹ non ad
mittit. Itẽ cõsanguinei ⁊ domestici nõ
admittunt. Sed in nõ criminalibus et
nõ mrimonialibus bñ admittunt parẽ
tes. filij. sorores. Itẽ non admittunt te-
stes in lupanari. vel in alio loco suspe-
cto. Nec etiã in tpe feriato. De isto etiã
in pncipio huius pmi lateris Excipiat
sic reus vel aduocat⁹ rei ɔtradicta dicta
testiũ dicẽdo. Dñe iudex dico testimo-
niũ testis illius nõ valere ꝓpter diuersi
tatẽ loci ⁊ tpis. qr vnus dicit quõ in ec-
clesia actũ sit. alter i foro. Itẽ vnus di-
cit ꝙ in die dñico. alter ꝙ in die feriato
q̃re dico testimoniũ nõ valere ꝓpter di-
uersitatẽ tpis ⁊ loci. Cũ ergo actor non
pbat intentionẽ suã p testes quos idu-
xit p se. Peto q̃ ꝙ ab impetitione ipi⁹
absoluetis me. eidẽ perpetuũ silentiu͂
imponendo eundem mihi in expensis
condemnando.

De instrumento

Equitur de spe-
s cie pbationis q̃ fit p instrumẽ
ta ⁊ de exceptionibus ɔtra in
strumenta. Instrumentũ est scriptũ ad
alicui⁹ rei pbationẽ factũ. ⁊ dictũ est i-
strumẽtũ qr instruit. Instrumẽtoꝝ due
sunt spẽs aliud publicu͂. aliud puatũ.
Publicũ qd publicã habet autoritatẽ
Et sunt plures ei⁹ species. Uno modo
dicit publicũ. qr p manũ publicã ẽ scri-
ptũ. i. per manu͂ tabellionis. i. publici
notarij. Scdo dicit publicũ quod est si
gillatũ sigillo autentico. sez sigillo capi
tuli vel episcopi. vel alicui⁹ psone ma-
gne. Tertio dicit publicum qd autori-
tate iudicis autenticatũ est. vel quod i
iudicio scribit vel scriptum est. Quar-
to dicit publicũ quod habet subscripti-
onem duorum vel triũ testiũ idoneoꝝ
viuentium. Quinto dicit publicũ qd d
publico armario vniuersitatis pducit
sicut liber censualis in quo cẽsus ⁊ red
ditus scribunt ⁊c. Priuatũ instrumẽtũ
est qd aliquis facit sibi scribi vel alij vl
sibi ⁊ alij simul. Et nota ꝙ si vtraqꝫ ps
habet aliqd instrumentũ p quod pba-
re aliquid intendit. debet illud exhibe-
re añ publicationẽ testiũ. Et si vna pars
voluerit transscribere instrumentũ vel
inspicere priuilegiũ alterius partis. da
tur ei copia transscribendi vel rescribẽ-
di. postqꝫ reddatur ab aduersaria parte
parti cuius est.

De exceptione contra instrumentũ.

n Otandum ꝙ multis modis con
tra instrumentũ excipit. sez con-
tra stilũ filum ⁊ bullam. Et hoc
maxime habet fieri in litteris papalib⁹
Un̄. Littera. bulla. stilus. manus alte-
ra. rasio. filum. Hec faciunt scriptũ dñi
pape irritũ. Item si rasura est in loco vl
in aliqua pte. non valet. Rasura enim
nocitura est suspecta.

p Ostquã publica
ta sunt dicta testiu͂ in iudicio
⁊ instrumenta exhibita vtriqꝫ
parti ad inspiciendum seu transscriben
dum concessa. Et postqꝫ obligationes
facte sunt ab aduocatis partiu͂ seu ab
ipsis partibus. iudex debet motum vl
motiuũ animi inferre fm dicta testium
⁊ instrumentoꝝ. Et maxime fm allega
tiones ⁊ rationes aduocatorum. Dein
de iudex cũ inspexerit ⁊ discusserit me-
rita cause plenissime debet ipm negoci
um terminare p sniam diffinitiuã. Sẽ-
tentia ergo diffinitiua est iudicialis dif
finitio siue disputatio que cõtrouersijs
licitũ finem imponit pronunciatione
iudicis condemnationem vel absoluti
onem rei continens.

Sententie iudicialis due sunt speci

es. Interlocutoria. ꝛ est semiplena sen-
tentia que ꝓfert inter principium ꝛ fi-
nem cause. non sup principali negocio
sed sup emergentibus vel emergenti vł
intercidentibus quibusdam questioni
bus. vt super libello offerendo vel dan
do vel corrigendo vel negando.

Diffinitiua sn̄ia est que primū nego
cium terminat ꝯtinens absolutionē vł
dānationē. Item nota ꝙ sententia fe
renda est a suo iudice. qꝛ si non a suo iu
dice non tenet. Nota ꝙ iudex sedendo
ꝛ non stando vel in loco cōsueto vbi se
dere debet tempore iudicij. debet ferre
sententiā iudicialē vel in aliquo hone-
sto. Et non in lupanari vel coquina Et
debet eaꝫ ferre vtraqꝫ pte p̄sente vł vna
pte altera p contumaciā absente. Nota
ꝙ sententia iudicialis in scriptis redigē
da est ꝛ referenda. al's non pōt habere
nomē sententie nec est sentētia. ꝛ sic for
matur in scriptis. Ego B. decanus mo
gontiñ. ecclesie talis iudex ī causa que
vertit inter B. ex vna pte. ꝛ H. ex altera
sup tali vinea obligatiōib⁹ auditis hic
inde ꝓpositis ꝛ examinatis ad plenuꝫ
p̄dicte cause meritis de prudentum vi-
rorum consilio B. absoluo ad instanti-
am. E. eidem C. perpetuum silentium
imponendo sup vinea tali condemnā-
do. ꝛ ipsum p̄dictum C. autoritate iudi
ciali in expensis quas fecerit B. vel in-
tra litem vel extra litem sententia lata
est in tali anno ꝛc.

De appellatione.

Appellatio ē ꝓ-
uocatio facta a minore iudice
ad maiorem iudicem de iniq̄
sententia vel iniquo grauamine. Si ei
iudex inique sententiat. vel grauat con
tra aliquam partem tunc illa pars gra
uata debet appellare iudicem super ta-
li sententia in grauamine. ꝛ semp a mi-
nore ad maiorem ꝛ non econuerso. Et
nota ꝙ gradatim appellandum est. vt
de episcopo ad archiepiscopum metro
politanū. de quo ad legatum pape. ď le
gato ad papam. sed omi medio omisso
immediate a quolibet iudice ad papaꝫ
appellari potest. Item nota ꝙ a die
late sn̄ie. i. in qua lata est sententia a iu-
dice infra decem dies est appellanduꝫ.
ꝛ post decem dies nemo audit appel-
lans. Item qui appellat debet appel
lationem suam ꝓsequi infra annuꝫ. ni-
si iusta causa vel impedimentū impedi
at eum. scꝫ infirmitas vł captiuitas. In
ducie enī sunt tunc appellanti p bienni
um ꝛc. Iteꝫ in scriptis est appellandū
sub hac forma. Ego B. sentiēs me gra-
uatum a vestra sn̄ia dn̄e decane sancti
Stephani moguntiñ. dyocesis quam
cōtra me tulistis ꝓpe sup tali vinea ad
sedem apostolicam appello. Et in his
scriptis apostolos peto. Nota apostoli
dicunt littere dimissorie. ꝛ que forman
tur sub tali tenore. Sāctissimo patri ac
dn̄o dn̄o suo sacrosancte romane sedis
sūmo pontifici B. humilis decanus sā
cti Stephani moguntiñ. licet indign⁹
cum debita reuerentia filialem in om-
nibus subiectionē. sanctitati vestre no-
tum facio ꝙ clericus presentium exhi-
bitor a sententia mea quam cōtra me-
ipsuꝫ tuli pro P. ciue moguntineñ. su-
pra vinea pro qua lis inter ipsos verte-
batur coram me appellauit. ꝛ ideo di-
ctum P. a iudicio meo dimissum ꝛ ab
solutum ad vestre sanctitatis examen
litteris presentibus transmitto. Et no
ta ꝙ ad iudicem spectat quo appellatū
est vt cōfirmet sententiā vel corriget ꝛc.

Finis huius tractatuli.

Una introductio procurationis.

Cum citatio fun
damentū sit ordis iudiciarij.

sciasque alia est citatō iudicis ordinarij et alia iudicis delegati. Vñ aduenīete termino citationis iudicis delegati. procurator rei corā eo cōpareat sic dicens. Ego pcurator et pcuratorio noīe A. añ oia ꝓtestor q in vos venerabilē virum etc. tanq in cōpetentē iudicē. aut etiam in vram ꝓtensam iurisdictōem nō consentio nec consentire intendo quouis mō nisi inquantū ad hoc de iure astrigor. Et si vos dñe venerabilis etc. vtiq habere ꝓtenditis aliquā iurisditōem et cōmissionē. tūc ego peto noīe pcuratorio quo supra hmōi ꝯmissionis et iurisdictōis copiam mihi fieri et terminū cōpetentē ad dicendū ꝯtra statui atq dari. alias ego ꝓtestor de grauamine et appellando etc. Sed aduenīente termino citationis iudicis ordinarij pcurator A. actoris dicat sic. Ego pcurator et eo noīe B. actoris accuso cōtumaciā ptis aduerse nō cōparentis petens eā cōtumacē reputari et mihi vlteriores pcessus decerni. Ex aduerso pcurator rei dicat sic. Ego pcurator et eo noīe B. peto mihi dari cām in scriptis siue sūmariā in hac causa impetitōez. vñ tūc iudex statuat A. actori terminū ad bellandū. Aduenīete hmōi termino procurator actoris dicat sic. Ego pcurator A. noīe actoris ad satisfaciendū hmōi diei termino. hunc exhibeo et pduco libellū petens ptē aduersam cogi ad respondendū eodē libello oblato. Ex aduerso pcurator rei eius B. dicat. Ego pcurator ipius B. peto mihi decerni copiam libelli oblati et etiā terminū cōpetentē statui ad excipiendū verbo vel in scriptis sm q mihi cōpetierit. Vñ dominus officialis decernat copiā et terminū statuat ad excipiendū vicz termi nū iuris. vel als ad voluntatē ptium.

Isto termino aduenieute pcurator rei dicat sic. Ego pcurator ipius B. rei ad satisfaciendū hmōi dicto termio pduco has exceptōes ꝯ libellū ipius A. actoris oblatū. petens et ꝓtestans put cōtinet in eisdez. Ex aduerso pcurator dicat sic. Ego pcurator actoris A. peto hmōi exceptionū mihi decerni copiaz et terminū ad dicendū cōtra ꝑfigi et assignari. Et ex post dñs iudex decernat copiā et terminū statuat ad dicendū ꝯtra siue replicandū. Adueniente termino pcurator actoris sic dicat. Ego pcurator ipius A. actoris ad satisfaciēdū termino pduco has replicatōes cōtra exceptōes p pte rei pductas. petens put cōtinet in eisdē. Ex aduerso pcurator rei dicat. Ego procurator ipius B. rei peto mihi decerni copiam hmōi replicatōis et terminū ad duplicandū ꝑfigi assignari. Illo termino adueniente pcurator ipius rei si sibi placet pōt petere vt dñs iudex interloquat sup hincinde pductis. Sin aūt tūc procurator rei dicat sic. Ego procurator ipius B. rei ad satisfaciendū hmōi termio exhibeo hmōi duplicatōes petens et allegās. vt ꝯtinet in eisdē. Ex aduerso procurator actoris dicat sic. Ego pcurator et eo nomine ipius A. actoris peto copiā hmōi duplicatōnis mihi decerni et terminuz statui ad dicendū contra siue ad triplicandū. Adueniente hmōi termino procurator ipius A. actoris sic dicat. Ego procurator actoris ad satisfaciendū termino has pduco replicatōes ꝯtra duplicatōes ipius rei protestās et allegās put cōtinet in eisdē. Ex aduerso pcurator rei sic dicat. Ego pcurator B. rei peto copiā triplicatōnis ꝯ hmōi mihi decerni et terminū assignari ad qdruplicādū vbo vel in scriptis sm q mihi cōpetierit. Termio isto aduenīete pcurator B. rei sic dicat. Ego pcurator et eo noīe ipius B. rei pduco hmōi qdruplicatōes cōtra ptem aduersam petēs et ꝓtestans prout in eis continet. Ex aduerso procurator actoris dicat sic. Ego pcurator

ipsius A. actoris peto ꝑ vos dn̄m iudi
cez sup deductis in iudicio interloqui.
⁊ iudex tūc statuat terminū ꝑtibus ad
audiendū voluntatē suā. Isto termino
adueniente. si iudex interloquendo ꝓ-
nunciauerit libello oblato ab actore ꝑ
reum fore respondēdū. Tūc si ꝓcura-
tor rei vult appellare statim ꝓtestabit
de grauamine appellando. ⁊ debet in-
fra decē dies tali sn̄ia ꝓlata appellare.
sed si nō voluerit appellare. tūc idē ꝓ-
curator rei respōdēdo libello dicat sic.
Ego ꝓcurator ipsius B. rei dico petita
in libello ⁊ narrata ꝓut narrant vera eē
aio litē cōtestādi affirmatiue. Et sic fcā
litis ꝯtestatōe iudex statuat terminū ꝑ-
tibus siue ꝓcuratorib⁹ hincinde adiu-
randū de calūnia vitanda ⁊ veritate di-
cenda cū oībus ⁊ singulis capitulis in
⁊ sub iuramento calūnie ꝯtentis ⁊c. Et
pōt iudex statim bene recipe hmōi iu-
ramentū a ꝑtibus hincinde. Quo iura
mēto ꝑstito a ꝑtibus hincinde recepto
iudex statuit actori seu eius ꝓcuratori
terminū ad ponendū ⁊ articulandū in
cā hmōi. Quo termino adueniente ꝓ-
curator actoris dicat sic. Ego procura-
tor ⁊ eo noie ipsius A. actoris hmōi ꝓ-
duco ⁊ exhibeo positōnes ⁊ articulos
petens ꝑtē aduersam cogi ad dicendū
⁊ excipiendū. quicqd dicere ⁊ excipere
voluerit cōtra positōes ⁊ articulos ob
latos. necnō ad rn̄dēdū eisdē. Ex aduer
so procurator rei sic dicat. Ego procu-
rator ipsius B. rei peto copiā positionū
⁊ articulorum mihi decerni ⁊ terminū cō
petentē ad contradicendū ꝑfigi ⁊ assi-
gnari. Adueniente hmōi termino pro
curator rei sic dicat. Ego ꝓcurator ipi⁹
B. rei produco has exceptōes ꝯtra po
sitōes ⁊ articulos ꝑtis aduerse petens
respondens ⁊ protestans prout ⁊ quē-
admodū continet in eisdē. Ex aduerso
procurator ipi⁹ actoris sic dicat. Ego ꝓ
curator ipsius A. actoris peto mihi de-
cerni copiam productorum ⁊ terminū ad
cōtradicendū assignari. Termino isto
adueniēte procurator actoris sic dicat.
Ego procurator ipius A. actoris ad sa
tisfaciendū termino has exhibeo repli
catōes ⁊ exceptōes ⁊ rn̄siones ꝑtis ad-
uerse petens prout continet in eisdem
Ex aduerso procurator rei si placet pe-
tat copiā ⁊ terminū ad duplicandū eo
dē mō vt supradictū ē. vel petat iudicē
vt interloquēdo pronūciet sup admis-
sione vel repulsione articulorum. Tūc iu
dex statuat ꝑtibus terminū ad audien
dū voluntatē suā sup admissione ⁊ re-
pulsione articulorum. Et isto termino ad
ueniente si iudex pronūciauerit articu
los fore ⁊ esse ad probādū admittēdos
⁊c. ⁊ procurator rei si viderit se graua-
tū protestari debet de grauamine ⁊ ap
pellando. ⁊ infra dies decez a sn̄ia lata
appellare. Sin aūt tunc faciat istā inter-
locutoriā transire in rem iudicatā. ⁊ eo
dē termino procurator ipsius A. acto-
ris petat sibi statui ⁊ assignari terminū
ad probandū intentiōem suā pro pⁱma
dilatōe quā iudex sibi dare ⁊ assignare
debet infra quā dilatiōem procurator
actoris citari faciat in certū peremptorio.
terminū nōnullos testes de ꝑhibēdo te
stimoniū veritati in hmōi cā. Et in eū-
dem terminū faciat citari reum seu ei⁹
procuratorē ad videndū seu audiēdū
produci. recipi ⁊ admitti. ⁊ iurare non
nullos testes de ꝑhibendo testimoniū
veritati in causa hmōi. necnō ad dādū
⁊ exhibendū interrogatoria fm̄ q̄ ipos
testes examiari ⁊ interrogari voluerit:
q̄ termino citatōis adueniēte ꝓcurator
actoris sic dicat. Ego procurator ipius
A. actoris hmōi produco testes petēs
eosdē recipi admitti iurare de ꝑhibēdo
veritati testimoniū i cā hmōi. eosdēq̄
examiari. Ex aduerso ꝓcurator rei sic
dicat. Ego ꝓcurator ipi⁹ B. rei ħ ꝓdu-
co interrogatoria iuxta et fm̄ q̄ testes

ipos volo examinari. nihilominꝰ ꝓtestor ꝙ ius mihi maneat saluū ⁊ illesuꝫ excipiēdi tā ꝯ testes q̄ꝫ ꝯ eoꝝ dicta ꝑ loco ⁊ tpe optunis. Itē si actor i pͥma dilatōe suam intentionē plene nō ꝓbauerit petat sibi decerni scdāꝫ dilationē vel tertiā vel q̄rtā cum solēnitate ad ꝓbandū ⁊ postq̄ꝫ actoris testes ꝓducti admissi ⁊ iurati sunt ꝑ iudicē ⁊ eiꝰ notariū examinati. tūc actor siue ꝓcurator actoris petat sibi ꝑfigi ⁊ assignari terminuꝫ ad videndū ⁊ audiendū dicta seu testiū attestatōes in hmōi cā iuratoꝝ receptoꝝ admissoꝝ. examinatoꝝ publicari ipmq̄ꝫ reū citari ad idē fiendū vel dicenduꝫ cām rōnabilē q̄re hmōi fieri nō debeāt Isto termio adueniēte actor siue eiꝰ ꝓcurator sic dicat. Ego ꝓcurator ipiꝰ A. actoris peto ꝑ vos dn̄m iudicē testium dicta siue attestationes in hmōi cā receptoꝝ admissoꝝ iuratoꝝ ⁊ examinatoꝝ publicari ⁊ ꝓ publicatis haberi. Tunc iudex q̄rat ab eo. an etiā velit pl'es ꝓducere testes suꝑ intētiōe sua. Et si dixerit ꝙ nō. tunc dicat iudex si etiā renūciet ꝓductōi vlteriori testiū. ⁊ si ꝓcurator tūc dixerit ꝙ sic. notariꝰ cause ponat i actū talē renūciationē testiuꝫ. Ex aduerso si ꝓcurator rei causaꝫ habuerit rōnabileꝫ q̄re vero dicta testiū nō sint publicāda illa mox ⁊ incōtinēti dꝫ corā iudice ꝓponere. si aūt nō habuerit hmōi cām ꝫ ꝯsentit publicatōi. tunc iudex dicat notario vt legat dicta testiū. vt sic ꝓ publicatis habeant̄. Qua publicatōe sic facta ꝓcurator rei petat sibi decerni copiam attestationū ⁊ terminū cōpetenteꝫ ꝑfigi ⁊ assignari ad dicendū taꝫ ꝯ dicta ⁊ attestatōes testiū q̄ꝫ coꝝ ꝑsonas. Illo adueniēte termio ꝓcurator rei sic dicat Ego ꝓcurator ipiꝰ rei ad satisfacienduꝫ hmōi termio ꝓduco has exceptōes ꝯ dicta testiū ac eoꝝ ꝑsonas ꝓ ꝑte aduersa ꝓductoꝝ petēs ⁊ allegās vt ꝯtineāt̄ i eisdē ⁊ ex aduerso ꝓcurator actoris sic dicat. Ego ꝓcurator ipius A. actoris peto copiā ꝓductoꝝ mihi decerni ⁊ terminū dari ad replicādū ſm ꝙ mihi cōpetierit. ⁊ ꝓcedat̄ si placet vt supra exēplificatū est. ⁊ nūc replicādo nūc duplicando ⁊c. Deinde ꝓcurator actoris petat sibi assignari certū terminū ad ꝓducendū oīa ⁊ singula iura ⁊ munimēta. lr̄as scripturas ꝓuilegia ⁊ instrumenta sibi in hmōi cā necessaria. ipmq̄ꝫ reū ad idē. Quo termio adueniēte ꝓcurator ipius A. actoris sic dicat. Ego ꝓcurator noie actoris ad satisfaciendū termino reproducto hec singula in hmōi ꝓducta v̄bo. ⁊ si habuerit aliq̄ q̄ nō sunt priꝰ ꝓducta illa ꝓducat in scriptis. Ex aduerso ꝓcurator rei sic dicat. Ego peto mihi dari copiā illoꝝ d̄ nouo productoꝝ. ⁊ terminū statui ad excipiendū siue dicendū verbo vel in scriptis ꝯ oīa ⁊ singula producta in hmōi cā. Et pōt ꝓcedi vt supra replicādo. triplicādo ⁊c. Etiā pōt obſuari terminꝰ ad declarādū si fuerit necc̄e. Deinde procurator actoris petat sibi dari terminū ad cōcludendū in hmōi cā. Ipmq̄ꝫ reū ad idē. vl' ad dicendū causaꝫ rōnabilē q̄re i hmōi cā ꝯcludi nō debeat. Isto termio adueniēte ꝓcurator. actoris sic dicat. Ego procurator ipius actoris peto in hmōi cā ꝯcludi ⁊ mecū pro ꝯcluso hr̄i. Ex aduerso procurator rei. si quā habuerit cām rōnabilē q̄re in cā hmōi nō fuerit ꝯcludendū. illā ꝓponere debet. Et si illā causam iudex audire recusauerit tunc procurator rei protestari dꝫ d̄ ḡuamie ⁊ appellādo ⁊c. Sꝫ si procurator rei nō habuerit cām rōnabilē hmōi tūc iudex ꝑcū ambabꝰ ꝑtibꝰ ꝯcludere in hmōi cā. ⁊ pro ꝯcluso hr̄e. ⁊ expost iudex assignet ꝑtibꝰ hincinde terminū ad videndū et audiēdū sniaꝫ diffinitiuā i hmōi cā ferri ⁊ promulgari. Illo termio adueniēte procurator actoris dicat sic. Ego procurator ipius A. actoris ꝑtis aduerse non

cōparentis accuso ꝯtumaciaʒ. ipamq̄ ꝯtumacē peto reputari. ⁊ in ei⁹ ꝯtumaciā sniam diffinitiuā pro me ⁊ pte mea ⁊ ꝯtra ptē aduersam ſm formā petitōis pro me supi⁹ oblate in scriptꝰ ferri ⁊ promulgari. Sʒ si procurator rei fuerit presens pōt sic dicere. Ego ꝓcuratorio nomine ipius B. rei protestor de nō ꝯsentiendo in sniaʒ diffinitiuā ferēdā. ex eo ꝙ cās rōnabiles ꝓposui ⁊ allegaui in cā hmōi. ⁊ alias protestor de grauamie et appellādo ⁊c. vł pōt ꝓcurator rei sic dicere ſm exigentiā materie. Ego procurator rei peto sniam diffinitiuā pro me ⁊ pte mea. ⁊ ꝯ ptē sibi in hmōi cā aduersam. ex eo ꝙ insufficient probauit suaʒ intentionē in scriptꝰ ferri ⁊ promulgari ⁊c. Et sic dn̄s iudex pronūciandū ferat sniaʒ diffinitiuā. Si fuerit pro actore tūc procuratores sic dicāt. Ego procurator vice ⁊ noie ipius A. actoris inq̄tū hmōi snia pro pte mea ⁊ ꝯtra pteʒ aduersam facere videt ⁊ non al's. tūc ꝑ vos notariū cause hmōi mihi fieri publicū instrumentū peto. Inquantū vo ꝯ ptē meā faceret ⁊ pro pte aduersa. tūc protestor d̄ ḡuamie ⁊ appellādo ⁊c. Ex aduerso si snia fuerit ꝯtra reū seu procuratores rei dicat sic. Ego procurator ipi⁹ B. rei dico hmōi sniaʒ si sic dici meret fore iniustā ⁊ iniquā ⁊ protestor de ḡuamie ⁊ appellādo ⁊c. Et infra. x. dies ab illo ḡuamie ⁊ snia sic lata dʒ in scriptis appellari al's em̄ snia transit in reʒ iudicatam.

Incipit defensoriū iuris

Via bone rei dare

ꝯsiliū ⁊ pn̄tis habet vite subsidiū ⁊ eťne remūeratōis cernit expectare pmiū. xij. q. ij. ca. bone rei. Iō ego. I. monach⁹ cistercieñ. ordis videns reos ꝓpter maliciā actoꝝ fatigari laboribus ⁊ expensis. Pn̄s opusculū de corpe canonū decretaliū ac legū collegi prout potui iuris defēsoriū illud denominās eo ꝙ reus ꝑ eius doctrinā contra actorem tueri se valeat exceptōes rei vtiles in eo ponēs. Nam exceptōes rei dicuntur. ff. de excep. l. ij. Si em̄ veritas nō defensat opprimit. Rogo ergo hoiem huius opusculi lectorē vt deuʒ pro me deprecet. loquor em̄ nunc pro tempe quo loqui non possum. Unde petitio mea est pro lege habenda. vt in aut. de nup. xxij. q. iiij. ca. vnusquisq̄. vbi petit Ambrosius. Et fit petitio tua lex. Nam naturali equitate tenet quilibet de bono faciendo ei qui sibi bonū fecit. ff. de petitione here. ed. ⁊ si. §. ꝯsulit. p̄sens opusculū. ergo ꝑ. xix. titulos distinguit vt facilius in eo quod querit inueniet. Et ponit primo registrū

Tituli istius libri.

Quibus modis iudicum

instantia perit videamus Iudices alij sunt ordinarij q̄ ab apostolico. vt ecclesiastici. vel ab impatore. vtpote sclares legittimā accipiunt potestatem alij sunt arbitri qui nullam potestateʒ habent. sed cum cōsensu litigantiuʒ ꝗ̄n iudices eliguntur in quos promittunt vt eorum snie stetur. ij. q. vj. a iudicib⁹. ⁊ spe. de arbi. Alij sunt iudices delegati q̄bus audientia per rescripta seu alia auctoritate a superioribus delegat. extra de offi. ⁊ ꝑo. in iudi. dele. per totum

Un̄ de exceptionib⁹ ꝯtra rescriptuʒ primo videamus.

Contra rescriptum.

R Escriptũ diligẽ
ter est inspiciendũ ⁊ cõsiderã-
dũ. vtrũ ꝑ suppꝰssionẽ veri ⁊ fal
si suggestiones fuerit impetratũ. ⁊ intel
lige talẽ veritatẽ ⁊ falsitatẽ quã si supi-
or sciuisset non dedisset lr̃as. Et dicẽdũ
ꝙ tale rescriptũ seu autenticũ nõ valet.
nam ꝑ exceptionẽ elidi põt. Itẽ nõ va-
let si ꝯtra ius diuinũ impetratũ fuerit.
xxv. q. j. sunt quidã. Itẽ nõ valet si ꝯtra
ius naturale vel positiuũ vl' ꝯtra fiscũ.
vel vtilitatẽ publicã fuerit impetratuꝫ
xvj. q. vj. placuit. C. vñ vi. l. autoritatem
C. li. xj. de nauibꝰ non excu. l. multi. et
xxv. q. j. ideo. Et hoc verũ est nisi de illo
canone fecerit mentionẽ vl' appẽsionẽ
de non obstante tali lege vl' canone. al's
ꝯtra ius scriptũ non valet impetratum
nisi forte ꝓsit impetrãti ⁊ nulli noceat.
ibidẽ. xxv. q. ij. ca. rescripta. Itẽ si rescri
ptũ papale fuerit impetratũ sup re que
forũ seculare ꝯtingit nõ valet cum effe-
ctu. nam ꝑ exceptioneꝫ elidit̃. extra de
fo. cõpe. ex tenore. ⁊ ca. ex pte sic. ⁊ ꝺ ap
pel. sup duobus. ⁊ hoc intellige si sup
ꝓprietate rei fuerit impetratũ. Secꝰ si
sup possessione. qꝛ sup possessione põt
coram iudice spũali causa ventilari ex-
tra de fo. cõpe. Ex pte B. de indi. ceterũ
Quidã tñ intelligũt hoc corã ordiario
⁊ non corã delegato. Itẽ si papa man-
dat aliqbus iudicibꝰ ꝙ excoicatũ absol
uant. ⁊ de sufficiẽti cautõe pstãda ꝙ pa
reant mandatis eccl'ie nõ fecerit menti
onẽ. non valet extra de seques. posses. c.
ad hec in fine. qꝛ sufficiẽs cautio dꝫ pre
stari. vt lit̃. non ꝯtest. qm̃. §. in alijs. Itẽ
rescriptũ elidit̃ si tp̃s datũ diligenter at
tendat̃. extra eo. ti. eaꝫ te. ff. de p̃ci. imp.
offe. l. j. ⁊. l. vniuersis. Et intellige si pro
alio impetrauit. ꝓ se eñi valet. Idẽ dici
tur de quolibet regulari nisi ꝓ mõaste
rio suo impetrauit. Abbate nihilomi-
nus impetrãte. extra de postu. c. ex pte
ne cle. vel mo. in rubro. Itẽ rescriptum
scd̃o mõ impetratũ nõ valet cum effe-
ctu. nisi de p̃mo faciat mentõꝫ extra de
rescrip. ceterũ. ⁊ extra de offi. iudi. dele.
sane. ⁊ ca. ex lr̃is. hoc intellige qñ ambo
rescripta ad diuersos iudices dirigunt̃
secus qñ ad eosdẽ. vt in dicto ca. sane. e.
ti. ca. j. extra de ap. significauit. Si vero
in posteriori rescripto fuerit exp̃ssa mẽ
tio de primo tunc ip̃o iure nõ valet pri
mũ. extra de sen. ⁊ re iudi. inter mona-
steriũ. Itẽ rescriptũ non valet si in ali-
cuius iniuriã vel p̃iudiciũ fuerit. Et h̃
intellige si magna sit iniuria. Naꝫ par-
ua tolerat̃. xxv. q. ij. nec dãnosa. extra ꝺ
auc. ⁊ vsu pal. ex tenore. ⁊ de offi. iudi.
ordi. liceꝫ. Et hoc intellige nisi princeps
illud scriptũ tãꝙ ex certa scia alicui du-
xerit cõcedendũ. Itẽ rescriptũ de diuer
sis manibus scriptũ non valet. extra de
cri. fal. licet. Itẽ si falsitas ibi fuerit nõ
valet extra eo. ti. ad audientiã. ꝯtrariuꝫ
habes de fide instru. ex pte. Item si car
ta rasa fuerit ⁊ postea ibidem fuerit scri
ptũ. Vel si fuerit scriptura linearis. nõ
valet cum effectu extra de cri. fal. licet ꝺ
reli. do. cũ venerabil' de fide istru. inter
dilectos. Itẽ si generale sit rescriptum
ꝑ speciale deroget̃ eidẽ. extra eo. ca. j. ꝺ
offi. lega. studuisti. Itẽ si rescriptũ sit re
iudicata terminatũ nõ valet nisi de illa
fecerit mẽtioẽ. vel nisi de illa snia infra
dicendũ fuerit ꝓuocatum. extra. ꝺ sen.
⁊ re iudi. inter monasteriũ. de fide istru
men. inter dilectos. Itẽ si rescriptũ cle-
rico nõ tonsurato fuerit impetratũ non
valet nisi post datũ tonsure. extra ꝺ trãs
act̃. ex litteris. Itẽ si excõicatus super
pluribus articulis rescriptis absolutio
nis generalis indistincte scꝫ impetraue
rit. non valet nisi exprẽsse de quolibet
articulo fecerit mentionẽ. extra de offi.
iudi. ordi. ex pte. ⁊ de sen. ex. cum ꝓ cau
sa. non tñ tot sunt necessarie absolutõe s

quot fuerūt excōicatōes. vt ibi in glo.
fi. ꝑpe fi. Itē si rescripta seu instrumēta
sibijnuicē ꝯtradicāt nō valet extra.ð ꝓ
ba.post cessionē.de fi.instru. scriptura.
Itē si impetrās nomē suū tacuerit.ex-
tra eo.ti.ad aures. Itē si in scripto non
fiat mentio de ꝓcessu vel serie negocij.
Itē si aliqs ꝓcessus est fact⁹ pri⁹ coraz
alio iudice nō valet.extra de sen.⁊ re iu
di.inter monasteriū.⁊ de cohabi. cleri.
⁊ mulie.sup eodē.⁊ eo.ti.dilectus. Itez
si rescriptū fuerit impetratū ꝯ aliqua ꝓ
uilegia vl ꝯtra ꝓuilegiatas ꝑsonas. nō
valet.nisi de ꝓuilegijs fecerit mentōez
extra eo.ti.cuz ordinē.de sen. ⁊ re. iudi.
inter monasteriū. Itē si rescriptū fuerit
impetratū ad qscūqꝫ iudices nullo no-
minato.vel sup oibus causis nulla ex-
ꝓssa nō valet.extra eo.ti.nōnulli. Itē si
qs regularis vel monach⁹ rescriptū im
petratū sup admistratōe ꝑpetuāda.nō
valet exta de ꝯfir.vti. ⁊ inuti. porrecta.
Itē dignior ꝑsona ꝙ est noīata in lr̄is
non pōt citari ꝑ lr̄as sedis aplice Itē si
qs vocet sup maiori ꝙ in lr̄is ꝯtinet nō
tenet r̄ndere ibidē. Itē si maius negoci
um vel maior ꝑsona in lr̄is habeat. vt
possit impetrās defēdere.ad miores te
net qs r̄ndere donec illud negociū ma
ius vel maior ꝑsona ꝑctata fuerit in iu
dicio vel ventilatū ibidē. Itē rescriptū
in q decime alicui⁹ cōfirmant nō valet
xvj.q.iij. §.ꝑscriptionū. Itē si impetra-
tū fuerit ꝑ possessionē sup ꝓprietate nō
valet.de seques.posses.ca.j.de iudic. si-
gnificauerūt. Itē rescriptū nō valet ni-
si illa clausula ibi ꝯtineat.ꝙ si ita est. e.
ti.sedes.xxv.q.ij.dicēti. Itē rescriptum
nō valet qd ꝑcipit aliqd fieri altera pte
absente non ꝑ ꝯtumaciā extra de maio.
⁊ obe.inter quattuor. Itē rescriptū non
valet si dyoc.de qb⁹ reus ⁊ actor existāt
ibidē nō noient.eo.ti.significāte. Itē si
papa mādat vt Jo.recipiat in eccliam
talē ⁊c.⁊ pmo mādauit ꝙ heinric⁹ ibid

accipiat.n̄ valet.nisi scd̄e lr̄e de pmis fe
cerint mentionē.⁊ mādatū hoc intelli-
ge si idē papa hoc mādasset. Sec⁹ si ali
us papa.eo.ti.lr̄is. Itē h̄ns b̄nficiū ꝙ-
uis modicū nisi de ipo fecerit mentio-
nē rescriptū de alio obtinēdo.nō valet.
eo.ti.si opponēte ⁊ multe alie ꝯditōes
subintelligunt.sine qbus lr̄e non valēt
puta si nō est cleric⁹.extra de trāsact.ex
lr̄is Itē si vult in eccl̄ia residere.extra ð
cle.nō resi.relatū. Itē vt sit dign⁹.e.tit.
cū adeo. Item si in eccl̄ia tot sustentari
possent.de vi.⁊ ho.cle.qm̄. Itē si archi-
ep̄s vel ep̄s exeat suā dyoc.⁊ existens ꝯ
dyoc.delegat aliquā causam nō valet.
ff.de iur.ordi.iudi.l.extra. Itē si hz iu-
stam cām excusatiōis.eo.ti.si qn̄. Itē si
papa loquit in rescripto vni persone in
plurali non valet.q̄ntecūqꝫ ille cui loq-
tur sit dignitatis extra de cri.fal.ꝙ gue
Itē si rescriptū fuerit impetratum sine
speciali mādato nō valet eo.ti.nōnulli.
nisi impetrās sit de illis ꝑsonis a qbus
mādatū non exigit ibidē. ⁊ hee ꝑsone
sunt parētes.affines.⁊ liberi.ff.de ꝓcu.
Sed hec exceptio hodie locū habet in
audientia lr̄aꝝ.non in negocio iudiciū
Itē si qs trahit ad iudiciū extra dyoce-
sim vltra vnā dietam non valet.eo. tit.
statutū.li.vj.nisi littere de cōmuni con
sensu partiū fuerint impetrate. vel nisi
de hac cōstitutione expressaz fecerit mē
tionē.eo.ti.nonnulli. Item ꝑ illā clau-
sulam qdam alij non debēt vltra quat-
tuor conueniri.extra de rescrip.cum in
multis.li.vj.⁊ ille ꝑsone que noiate sūt
in rescripto dn̄t primo ꝯueniri ⁊ alij qt
tuor in citatorio poni. Itē lr̄a tacita ve
ritate multis modis impetrat.ꝫ nō va-
let scz dū impetrator tacuit seriez facti.
extra de coha.cle.⁊ mu.sup eo. Itē si ta
cuit b̄nficiū minus.eo.ti.postu. Itez si
tacuit iuramentū.eo.ti.cōstituim⁹. Itē
si tacuit statutū numerū canonicoꝝ.ex
tra de pben.ꝑ illorum. Itez si tacuitꝗ

ꝓbenda non vacaret. extra de ꝯces. ꝓbē.
cum nr̄is. Item si tacuit excōicatōem
extra de ꝓcu. in nr̄a p̄n̄tia. Itē si tacuit
appellatōem ad sedem apl̄icā factā. ex
tra de cōfir. vti. ⁊ inuti. memorie. Itē si
dicit se habere monitorias cū nō habe
ret ⁊ impetrauit executorias nō valet.
eo. ti. ex insinuatōe. Itē si dicit se dyo-
ce. cum sit de ciuitate tali vel ecōtra nō
valet. eo. ti. rudolphus. ⁊. c. significāte.
Et hec de rescꝑtis sufficiāt cā breuitatꝫ

Contra iudices.

Via plures eē

q iudices appetunt qui tn̄ ð iu-
re esse nō pn̄t. Iccirco ꝯ exce-
ptiones interserere hic placuit. Excōi-
catus iudex esse nō pōt. extra de sen. et
re iudi. ad ꝓbandū. ⁊ ð excep. dilecti fi-
lij. ⁊. c. cū iter priorē. ⁊. c. exceptioñ. ⁊ ð
offi. iudi. dele. prudentiā. Itez si iudex
suspect⁹ fuerit poterit recusari. iij. q. v.
c. vi. extra de excep. inter priorē. de ap-
pel. postremo. ⁊. c. ꝓposuit. Et intellige
si sit suspectus ex cā rōnabili. puta q̄ꝛ
est cōsanguineus ptis aduerse. Et hoc
intellige s̄m ius canonicū tam de iudi
ce ordinario q̄ȝ delegato. Ordinari⁹. n.
recusari pōt. extra de fo. cōpe. lȝ. de ap-
pel. cū spāli. Item si habet cām ꝯsimi-
lem pōt vt suspectus recusari. extra de
iudi. cām. Itē si aduersario multū fa-
miliaris. extra de offi. dele. insinuante.
⁊ de pur. ca. cū imminente. Item si sit
socius vel canonicus eius. extra de of-
fi. dele. Item si sit dn̄s impetrātis. e. ti.
cām q̄. iij. q. v. accusatores. xj. q. iij. qua
tuor. Item si sit vasallus īperātis. xxij.
q. v. de forma. extra vt lit. ꝯtest. accedēs
Item si sit inimicus eius. extra de ex-
cep. cuȝ inter priorez. ⁊ fere in oībus. c.
supra allegatis. Itē si iudex est consan
guineus inimici mei. extra vt lite nō cō
testa. accedēs. Itē si iudex hȝ cām cum
altera partiū potest vt suspectus recu-
sari. extra de offi. dele. cū sup abbatia. ð
pur. ca. cum in iuuentute. Itez si actor
est de familia iudi. extra vt lit. cōte. ac-
cedens. ⁊. ff. de iur. om. iu. l. qui iurisdi-
ctioni. vbi dicit̄. qui iurisdictōi p̄est ne-
q̄ȝ sibi ius dicere debet neq̄ȝ vxori. neq̄ȝ
liberis. neq̄ȝ ceteris quos secum habet
Item si actor est iudex illi⁹ iudicis ta-
lis iudex pōt haberi vt suspectus. Ta-
les em̄ iudices pn̄t refutari. C. de iudi.
l. ꝓperandū. Nota ꝙ secus ē de iure ci-
uili. Et secus est de iure canonico. opꝫ
em̄ vt cā suspitōis alleget̄ corā iudice.
vt ꝓbet̄ corā arbitro electo a ptibus. ex
tra de appel. cum spāli. e. ti. secūdo req̄
ris. Item de iure ðo ciuili nō opꝫ cāȝ
suspitōis allegare nec ꝓbare. sed suffi-
cit dicere. habeo te suspectū. e. ti. secun-
do req̄ris. in glo. Item si iudex ē oriū-
dus de terra impetrantis pōt ab alia p̄
te vt suspectus haberi. vt lit. nō cōte. ac
cedens. sed illa exceptio sola nō sufficit
sed bene valet cum alijs. vt no. in dicto
ca. Item seruus iudex esse nō pōt. iij. q
vij. infamis. Item ꝙ minor. xviij. an-
nis iudex esse nequeat etiā ð consensu
ptium. nullus. n. delegare pōt cām mi-
nori. xviij. annis. nisi solus p̄nceps. ex-
tra. de offi. dele. cum viccsimū. ⁊ hoc ē
verū in delegato. Ordinarius. n. nō p̄t
eē iudex nisi xxv. annū attigerit. ibidē
⁊ extra de elect. cū inter. Item si in vna
cā fuit aduocatus vel ꝓcurator postea
non pōt eē iudex in eadē. ij. q. vj. statu-
tū. ff. de iuris. om. iu. l. p̄tor. Item laic⁹
nō pōt esse iudex in re ecc̄iastica. extra
de iudi. decernimus. ⁊. c. at si clerici. xj.
q. j. placuit. Iudex delegatus ex q̄ sen
tentiā bene vel male tulit postea de il-
la causa se intromittere nō debet. extra
de offi. iudi. dele. querēti. ⁊. c. venerabil̄
⁊. c. in lr̄is. Secus ē ð ordi. q̄ sup acces-
sor. pōt expresse cognoscere. ff. de re iu.
l. paulus. Item delegatus iudex ⁊ re-
cusatus ꝓbata cā suspitōnis pōt alicui

nō suspecto cām subdelegare. extra de
appel. cum spāli. ꝛ.c.ad hoc. ꝛ.c. cū ces
sante. in fi. Notādū ꝙ si iurisdictio ad
tempus data fuerit eo transacto expi-
rat iurisdictio nisi de consensu partiuz
fuerit ꝓrogata. extra de offi. iudi. dele.
de causis. In vltramarina dilatōne iu
dex vltra nouē menses dare nō potest
etiam consentientibus ꝑtibus. iij. q. iij.
§. spaciū. c. inducie. Item si ꝓpriū no-
men mulieris fuerat exp̄ssum p⁹ mor-
tem eius nō pōt noscere de cā. eo. ti. cū
olim. Item archiep̄s de cā sui suffraga
nei intromittere se nō debet nisi ꝑ ap-
pella. causa ad ip̄m fuerit deuoluta. ex
tra de offi. dele. cū nō ignores. de of. iu
di. or. pastoralis. nisi ep̄us fuerit negli
gens vel iusticiā neglexerit facere. Itez
ꝑ mortē mandatoris adhuc reintegra.
extra de offi. dele. gratam. ꝛ. c. relatum.
ꝛ. c. licet. Item iudex delegatus p⁹ an-
num pōt soluere que legauit. eo. ti. q̄rē
ti. Item si fuerint plures iudices vn⁹
citare nō pōt sine aliis. nec in cā ꝓcede
re nisi in cōmissione dictum fuerit ꝙ si
nō oēs interesse poteritis. Et hoc verū
est nisi iudex absens ꝑ certū nuncium
vel lr̄as ostenderit se interesse nō posse
extra eo. ti. prudentiā. ꝛ. c. cām mrimo-
nii. Itē surdus. lunaticus. ꝛ ꝑpetue fu-
riosus nō pōt esse iudex. nec mutus. ff.
de iudi. l. cū p̄tor. ver. est aūt. Item mu
lier nō pōt esse iudex. iij. q. vij. §. tria. c.
infamis. xxviij. q. v. c. mulierē. ff. de re.
iur. l. ij. Si contrariū inuenit intelligit
de ꝯsuetudine approbata. extra de ar-
bi. dilecti filii. vel a p̄ncipe interp̄tatur
ij. q. v. neminē. Itē nemo pōt eē iudex
ecclasticus nisi habeat aliquā dignitez
vel nisi sit in eccia collegiata canonic⁹
nec causa debet ventilari nisi in ciuita
tibus vel in locis insignibus vbi inue-
nit copia peritoꝝ. nec etiā de consensu
ꝑtium. vt in ti. de rescri. c. statutū. li. vj.
ꝛ est conciliū Lugdun̄. Item si causa ē
cōmissa pluribus iudicib⁹ tūc vno de-
cedente alii non possunt ꝓcedere nisi ī
cōmissione cōtineat. extra de offi. iudi.
dele. c. vno delegato. Item si causa fue
rit alteri cōmissa ꝑ mandatū faciēs mē
tōem de priori. prior iudex nō pōt po-
stea cognoscere de illa cā. extra de offi.
iudi. dele. pastoralis. Itē hereticus iu-
dex vel testis esse nō potest. extra d̄ he-
reti. excōicamus. Item si causa in aliq̄
tangit iudicē pōt tanq̄ꝫ suspectus recu
sari. iij. q. v. c. vl. Item si sit subdelega-
tus ab aliquo delegato nisi delegato
principis. non valet. extra de appella.
cum causam. ꝛ de offi. iudi. delega. suꝑ
questionū. Itez si sit delegatus in cau-
sa criminali s̄m leges non valet nisi a
p̄ncipe delegetur. ix. q. iij. saluo. ff. d̄ of-
fi. ꝓconsu. l. solent. Secus est s̄m cano
nes. extra de offi. iudi. dele. suꝑ questio
nū. Itē subdelegatus eē nō pōt si cau-
sa sibi cōmissa nō ꝑtinet ad iurisdictio-
nem delegantis. extra d̄ rescri. suꝑ lr̄is.
de pe. ꝛ re. qui autez. Nam quod fit co
ram nō cōpetenti iudice non valet. ex-
tra de iudi. at si clerici. ꝛ de cōsuetu. ad
nr̄am. Item si iudex ꝯtra formā rescri-
pti aut iurisdictōem aliquid egerit. nō
valet. extra de rescrip. cuz dilectis. Itē
cui delegata ē inquisitio vel ꝙ ꝓuideat
alicui eccie de p̄lato altero subdelega-
re nō pōt etiam de cōsensu ꝑtiuz. extra
de offi. dele. c. vl. ꝛ de rescrip. cum dile-
cta. Nota iudex delegatus non potest
mandare alterutri partiū coram ip̄o ꝑ-
sonaliter cōparere nisi in causa crimi-
nali. vel ꝓ veritate dicenda vel ꝓ iura-
mento calūnie p̄stando. vel nisi fuerit
spāliter demādatū. extra de iudi. iuris
esse ambiguum. ꝛ est confirmatio cōci
lii Lugdun̄. li. vj. hec locum hꝫ in cau-
sis priuatoꝝ. secus in causa collegii vł
vniuersitatis. extra de ꝓcu. c. j. ꝛ. c. q2 in
causis. Itē cui mandat aliq̄d negociuz
ꝑsonaliter exeq̄ subdelegare nō potest

nisi de consensu ptium in quibusdā ca
sibus.extra de rescrip.cum dilecta. ⁊ ð
offi.iudi.dele.c.vl.Item post appella.
rite factā iudex a quo est appellatū co-
gnoscere non pōt de causa.extra ð ap-
pel.c.j.directe. Item monachus vł ca
nonicus in causa seculari nō pōt eē iu-
dex.extra ne cle.vel mo.sed nec.⁊.c.cle
ricis.Item si maior iudex negociū re-
uocauerit minor postea de illo cogno-
scere nō pōt.extra de elect.in causis.ff.
de iudi.l.iudiciū.Item iudex debet q̄i
mediator esse inter actorē ⁊ reum.xxx.
q.vl.c.vl.aliter possꝫ vt suspectus recu
sari.Nota cautelam debes adhibere vt
exceptōes nō simul ꝓferant. Sed sin-
gule in singulis.vt si cadas ab vna ꝓ-
cedas ad aliam.

Contra abitros.

Quoniā arbitria

q ad instar iudicioꝝ sunt reda-
cta.ff.de recep.ar.l.j. Iō post
tractatū cōtra iudices aliquid cōtra ar
bitros ⁊ in quos est cōpromissum au-
diamus.Seruus nō pōt eē arbiter. ff.
de arbi.l.podius.§.in seruū. Item pu
pillus.furiosus.mutus.vel surdus nō
pōt esse arbiter.iij.q.vij.§.tria.ff. de ar
bi.l.sed si in seruū.Itē nec minor.xxv.
annis.ibidē.l.si in seruū.⁊.ff. de recep.
ar.l.cum lege.Item in re ꝓpria nullus
pōt esse arbiter.ff.de arbi.l.penul.nam
arbiter cognoscit ad modū iudicis.Et
snie arbitri standū est.siue sit equa siue
iniqua ⁊ sibi imputet qui euꝫ elegit.ff.
de arbi.l.diem.§.stari. Et si ille inique
ꝓcedit reducit ad arbitriū boni viri.ff.
ꝓ socio.l.si societatē. Item mulier nō
pōt esse arbiter.ff.de re.iu.l.femine.in-
tellige nisi sit femina excellens. vel de
cōsuetudine approbata.extra de arbi.
dilecti filij.Itez si iudex fuerit ordina-
rius alicuius rei in eū cōpromitti non
pōt.ff.de arbi.l. sed si in seruū.§.ij. ⁊ h
intellige,ꝰm leges.nā ꝰm canones taꝫ
in delegatū q̄ꝫ in ordinariū cōpromit-
ti pōt.extra de arbi.cū tpe.c.cū olim.⁊
de elect.cām.Itē in causa criminali vel
liberali nō tenet arbitriū . extra ð testi.
c.de testibus.de iureiu.c.penul. nec in
pupillari actōne nec in mrimoniali.ff.
eo.ti.l.nō distinguemus.Itē si de cau-
sis restitutionū.agi debet ibidē.l. vl.nisi
qū incidentaliter illa causa mouet.ff.ð
iudi.l.quotiēs. Itē infamis nō pōt eē
arbiter.iij.q.vij.§.tria.⁊.ff.e.ti. pedius
Itē si quis cōpromittit noīe alieno nō
valet.ff.e.ti.l.nō distinguemus. Itez si
cōpromissum sit ꝑ pupillū sine tutorū
auctē.non valet.ff.eo.ti.l. si pupillus.
Itē si sine pena fuerit cōpromissum vł
sine eo qð obtinet vicem pene nō valet
cum effectu.q2 ptes nō tenent seruare
sniam arbitri.nisi velint si pena nō fue
rit apposita.C.de arbi.l.j.vel iuramen
tū ꝰm canones.extra.e.ti. cū ipe. tñ bñ
valebit lꝫ pena non sit apposita si ptes
pꝰsniam taciturnitate cōfirmauerūt.et
tñ actori dabit actio ⁊ reo exceptio .ex.
eo.ti.ꝑ tuas.C.e.ti.l.penł.§.j.⁊.ij. Itē
si cōpromissio claudicat. ff.e.ti.diez.§.
penul.Itē si ꝓnunciatio arbitri instro
nō sit collecta vel in arbitriū tercij nul
la ꝑsona expressa sit cōpromissum non
valet.extra eo.ti.innotuit. ⁊.ff.e.ti.l.itē
si vnus.§.si in duos. Cōtrariū tñ vide
tur extra ð appel.cū spāli. Solutio in
cā recusationū.a iure cōcedit assumi ter
cius arbiter.q2 illi arbitri nō dicunt ve
ri arbitri.sed quasi iudicis vicē sapiūt.
extra de offi.dele.suspitiōis.Itē si dies
apposita ē in cōpromisso. ea transacta
quicq̇d dicit arbiter non valet.extra de
offi.iudi.dele.ð causis.Itē si die feria-
ta ꝓnūciatū fuerit cū altera pte absen-
te non valet.extra de for.ca.vl.ff. eo.ti.
l.diē.§.si q̇s.Itē res eccīastica in laicū
cōpromitti nō pōt.extra.e.ti.cōtigit.et
de iudi.decernimus.Itē pōt obijci cō-

promissio ꝙ solutū sit. Soluit̃ eñi plu-
ribus modis puta die. morte. ac stipu-
latōe. iudicio. pacto. satisdatōe. ff. e. ti. ñ
distinguemꝰ. §. cōpromisso. Itē potest
obijci ꝙ in se nō suscepit arbitriuʒ. ff. e.
ti. l. iij. §. j. Itē corā arbitro nō hʒ locuʒ
recōuentio. extra eo. ti. cuʒ dilecti. Iteʒ
cōpromissum nō extēdit̃ ad cōpromit
tentis heredes si de eis nō caueat̃. ibi-
dē. ff. e. t. l. diē. §. j. Itē si plures arbitri
fuerūt oēs interesse debent arbitrio. ff.
e. ti. sicuti. nisi aliud dictū sit i ꝯpromis
so. ff. e. ti. l. nō distinguemus. §. cum ne
plures. Itē pōt obijci ꝙ arbiter nō tu-
lit sniam in scriptis qđ debet facere. C.
e. ti. cū in arbitrio. §. ij. nisi aliud dictuʒ
sit in cōpromisso. ff. de iudi. l. ij. Itē ar-
biter nō pōt punire ꝯtumacē nisi exꝑs-
sum fuerit in cōpromisso. ibidē. §. vlti.
nota ea sola veniunt in arbitrio de qui
bus tactū est vt veniant. ff. eo. ti. l. si cū
dies. §. j. extra. e. ti. cū dilectꝰ. ⁊ tm̄ đ illo

Contra actorem.

Nunc ꝯtra actorem

Nunc ꝯtra actorem videamus. Actor excōi-
catus nō pōt stare in iudicō
nec tenet̃ ei reus rñdere. extra de offic.
dele. prudentiā. ⁊ extra de excep. dilecti
⁊. c. cū inter priorē. ⁊. c. pia. Et đ reo ex-
cōicato idē dicendū est ꝙ actor nō pōt
recōueniri. extra de excep. cū inter prio
rē. vbi ⁊ exceptio excōicatōis tā ꝯ iudi-
cē ꝙ̃ꝫ cōtra actorē ꝙ̃ꝫ etiā ꝯ reū sp̄ pt op-
poni tā añ lit. ꝯte. ꝙ̃ꝫ pꝰ. extra de excep.
ꝟ. ne ꝗs excōicato cōicare cogat̃. c. ex-
ceptōem. Itē reus actori nō dʒ rñdere
si plures habeat ꝑsonales actōes ꝯ eū-
dē corā diuers̃ iudicibꝰ. extra de rescri.
ex tenore. ⁊. e. ti. dispēdia. li. vj. qđ ē ꝯci-
liū Lugduñ. Itē si reus ꝯ actorē agere
voluerit optʒ ip̄m sub actoris iudice li-
tigare in modū recōuentionū. Actorē
eñi ad aliū iudicē trahere nō pōt ibidē
Itē monachus sine licētia abbatis cō-
uenire vel cōueniri nō pōt. extra de iu
di. cām. xvj. di. placuit. Itē dr̃ de abba-
te ꝙ sine lr̃is capituli sui admitti ñ dʒ:
nisi bona fuerint diuisa. extra de rescri.
edoceri. ⁊ de reli. do. cū dilectus. Si tñ
monachus fuerit in scolis cā studij vel
alia iusta de cā de licētia sui abbatꝭ age
re pōt ⁊ rñdere. extra de accu. ex parte.
Et si ꝑcussus fuerit existēs intra clau-
strū ip̄e nō aget ꝫ monasteriū vel sindi
cus monasterij. nec pōt tunc remittere
iniuriā sibi factā. extra de sen. excō. pro
chianos. in glo. Itē monachus abbatē
in ius trahere nō pōt nisi fuerit a prin
cipe impetratū. C. de in ius vocā. l. j. ij.
⁊. iij. Itē filius sine licentia patris age-
re nō pōt. extra de ꝓcur. c. j. Et fallit in
causis castrens̃ peculij. insti. de pa. po.
ius qđ ꝯsistit. Itē si aliꝗs petat debitū
vel aliud ꝑsonale. ⁊ ꝑ. xxx. annos non
petierat ei pōt obijci rescriptio. C. đ an
na. exce. ⁊ p̄scri. l. j. §. ad hec. Itē ab ad-
uersario si fuero spoliatꝰ sibi nō teneor
rñdere quousqꝫ fuero restiturꝰ. extra đ
ordi. cogni. suꝑ spoliatōe. de resti. spo.
ca. j. ⁊. iij. q. j. ꝑ totū. Iteʒ si inhonestus
vel nō securus locus alicui fuerit assi-
gnatus. nec tenet̃ respōdere neqꝫ tenet̃
cōparere. extra vt lit. nō cōtes. accedēs.
Itē clericus nō pōt cōsentire in iudicē
nō suū nisi duo ꝯcurrant. s. ꝙ iudex sit
ꝑsona eccl̃iastica. ⁊ volūtas dyocesis sui
accedat. extra de fo. ꝯpe. si diligēti. Itē
in cā criminali nō teneor in ꝗdragesi-
ma rñdere. C. de feri. l. ꝗdragita. Istud
ꝓpter ꝯrīā cōsuetudinē hodie nō serua
tur. Itē actor minor. xxv. annis nō p̄t
agere in iudicō sine auc̃te tutoris. C. ꝗ
legi. ꝑso. stan. hʒ in iudicio. l. j. ⁊. ij. No-
ta tñ casus in ꝗbus minor pōt agere si
ne auc̃te tutoris. Primus est in voto.
xx. q. ij. c. j. ⁊. ij. Secūdus cū agit đ tho-
ro violato. ff. de adul. l. si maritꝰ. §. lex.
Tercius cū mortē pr̃is exequit̃ vel cū
agit de testō pr̃is. xv. q. iij. de crimine.

Quartus cum agit de recupanda pos
sessione.C.qui le.ꝑso.hꝫ stan.in iudi.l.
vl.Quintus cum impetrauit veniā eta
tis.C.de his q̇ ve.eta.l.ij.Sextus cum
agit de libero hoie exhibendo.ff. de li.
ho.exhi.l.iij.Septimus cū agit nego-
cia alterius.ff. de mino.xxv.an.l. cum
mandato.Octauus in cā mrimoniali.
extra ꝺ resti.spo.c.ex ꝑte.Et in q̇busdā
casibꝰ qui notant̄.ij.q.vij. querit̄. Itez
ꝑiurus vel alius infamis pōt accusare
Primo in crimie symonie.extra de sy-
mo.tanta ē labes. Secūdo in crimine
lese maiestatis.xv.q.iij.c.penl̄t.extra de
cōfes.c.j.Tercio cū suā vl̄ suoꝝ iniuriā
ꝓsequit̄.iiij.q.vj.oibus.Quarto in cri
mine hereseos.ij.q.vij.sacerdotes.Itē
si filius agit ꝯ parentes vel contra eos
sub quoꝝ ptāte est audiri nō debet. C.
de pa.po.cōgruentius.ꝛ intellige nisi i
castrensi peculio vel q̄si castrēsi.ff.de in
di.l.iulianus.Idē dicit̄ de filijs emāci
patis nisi venia impetret̄.insti.de pe.te
me.li.§.vl.Itē libertꝰ ꝯ patronū agere
nō pōt nisi prius venia īpetrata.l.ij.C.
de in ius vocā.Idē dico de libertis ꝛ li
beris ꝯtra parentē patronū ve agētibꝰ
insti.de pe.te.in fi.Itē eiusdē litis con
sors si voluerit agere ꝓ cōsorte sine mā
dato audiri nō debet.etiā ꝑstita cautio
ne nisi post lit.cōte.C.de.cōsor.eiusdez
litis.l.j.Itē si actor petit funduz nō dꝫ
rn̄deri nisi fundo qui petit̄ ostenso.ex-
tra de libel.obla.c.ij.ꝛ debet exꝓmi no
men fundi ꝛ nomen vicini fundi.ff.de
censi.l.forma.Itē videas quā actiōem
actor intēdat.vtrū sit tꝑalis vel ꝑpetua
Si tꝑalis est ꝛ tp̄s sit trāsactū intra qđ
debuisset egisse amodo agere non pōt
cū effectu. Nota qualiter tp̄s currat
cōtra aliquē.Decē dies currunt ꝯ non
appellantē.extra de appell̄.si tibi. ꝛ de
elect.cū dilectus.Itē quantū tp̄s cur-
rat ꝯ electū petentē cōsecratōem.c. dis.
qm̄ quidā.Itē sex mensiū currit in bn̄-
ficioꝝ collatōne.nā postea collatio de-
uoluit̄ ad supiorē.extra ꝺ ꝓbē.de mul-
ta.Itē tp̄s currit ꝯ electū ad ꝓlaturā q̇
infra sex menses debet petere cōfirma
tōem.extra vt lit.nō cōte.qm̄.Itez tp̄s
vnius anni currit ꝯ volētē agere actiōe
iniuriaꝝ.qꝛ iniuria post annū intētari
nō pōt.C.de iniur.l.si nō cōuicij.Itez
tp̄s currit ꝯ rescriptuz papale.intellige
si impetrans eo visus nō fuerit dū tn̄ co
piā iudicis habere potuit.Et cū aduer
sarius rescriptū impetrauit.extra ꝺ re-
scrip.c.si aūt.Itē tp̄s currit in q̇busdā
casibus q̇ notant̄ extra vt lit.nō conte.
qm̄ freq̄nter.De hac materia dicā ple-
nius infra in ti.de rescri.Itē qui cōsti-
tuit ꝓcuratorē ad totā cām postea non
pōt illū reuocare nisi ex iusta cā aut in
tegra adhuc existente cā.ff.de ꝓcu.l.añ
litem.ꝛ.l.se.Itē actor qui fecit citari ad
aliquē terminū aduersariū veniēte reo
si nō venit actor cōdēnetur in expēsis.
extra de do.ꝛ cōtu.actor.li.vj.Item si
mulier velit agere noīe filij vel alterius
audiri nō debꝫ nisi sit tutrix.de re.iu.l.
femine.Excipiunt̄ quidā casus.ff.ꝺ ꝓ-
cu.l.femine.Itē laicus nō pōt clericuz
accusare etiā in causa crimiali.nisi suā
vel suoꝝ iniuriā ꝓsequat̄.extra ꝺ testi.
de cetero.Item cōspiratores ꝛ inimici
capitales in nulla cā ad accusatōez ad-
mittunt̄.extra de symo.licet.xj.q.j.con
spirationū.Et tm̄ de isto.

Contra ꝓcuratorem.

Uperius cōtra
s actorez diximus.sed qꝛ actor
ꝑ ꝓcuratorē sepe exꝑitur.iō
nunc ꝯ ꝓcuratorē videamus.Primo
quis sit ꝓcurator.quis yconomus.sin
dicus vel actor.Procurator est q̇ alie-
na negocia mandato dn̄o gratuite ad-
ministrat.ff.de ꝓcu.l.j.Iconomus cui
res ecclastica gubernanda mandatur.
lxxxix.di.quia in quibusdā.Sindicus

dicit̄ defensor cleri vel collegij.ff.ꝙ cuiuſq₃ vniuer.l.j. Actor dr̄ ſil̄r ꝗ ab vniuerſitate ꝯſtituit̄.vt in.l.ꝑallegata. Itē iure canonico ſepe vnus ꝓ alio ponit̄.j.q.ij.ſaluator.extra ð.ꝓcu.qꝛ in cauſis Si aliqs ꝓcurator fuerit excōicatus ñ valebit.extra de ꝓba.poſt ceſſi.⁊ de offi.iudi.dele.prudentiā. Itē ſi ſit conſtitutus ab excōicato pōt repel. extra de ꝓcu.c.vl. Itē niſi ꝓcurator habeat vbi cōtineat̄ expſſa illa clauſula de ratihabitōne. ꝗuis habeat lr̄as ꝓcuratorias generales pōt repelli.extra de ꝓcu.c.j. ð reli.do.cū dilectus.de offi.iudi.dele.coram.Et hoc intellige niſi vellet dare cautōem fideiuſſoriā. Itē ꝓcurator qñ ꝗ habeat mandatū ſpāle. extra ð arbi.ꝑ tuas. Itē ſolutōem debiti recipe non pōt niſi ad hoc habeat mādatū.ff.ð ſolu.l.vero.⁊ hoc intellige niſi ei ſit mandata oīm bonoꝝ adminiſtratio generalis.inſti.de re.di.§.nihil. Itē nō pōt liberare debitorē abſq₃ mandato ſpāli.ff de accep.l.iij. Itē iuramētū deferre nō pōt nec offerre ſine ſpāli mandato niſi fuerit generalis ꝓcurator.ff. de iureiu.l.iuſiurandū. Itē optȝ ꝙ impetrans in lr̄is papalibus habeat mandatū ſpāle extra de reſcrip.nōnulli. Itē ſi ꝑpoſit⁹ abbas vel ꝗlibet ꝑlatus eccie cōſtituit ꝓcuratorē ſine cōſenſu ꝯuentus ſui vl̄ capituli.nō valet.extra de arbi.ꝑ tuas.⁊ extra de reſcrip.edoceri. Et intellige cum iſta diſtinctōe.qꝛ aut bona ſunt diſtincta tunc valet.aut nō tūc nō valet. vt in ꝑdicto.c.edoceri. de reſcript. Itez mulier ꝓcuratrix eſſe nō pōt.iij.q.vij.§.tria.ff.de re.iu.l.femine. Excipiūt̄ tñ caſus in ꝗbus mulier ꝓcuratrix eē pt̄. Primus rōne adminiſtratiōis ſi forte ē abbatiſſa.extra de ꝯſir.vti.cū dilect⁹. Secūdus qñ cōſtituta ē in rē ſuā.C.de ꝓcu.l.qꝛ abſente.in fi. Tercius qñ mādate vel ꝯceſſe ſunt ſibi actōes.C.de ꝓcu.l.qꝛ abſente. Quart⁹ qñ mulier officio tutoris fungi pōt.ix.q.j.c.ꝑe. Quitus.qñ feminis ꝓ parētib⁹ languētib⁹ agere ꝑmittit̄.ff.de ꝓcu.l.feminis. Sextus licitū ē mr̄em ꝓ filij libertate litigare.ff.pe libe.cā.l.amplius. Itē mior xxv.annis ꝓcurator eē nō pōt.ff.de ꝓcu.l.mior. Itē ſi ꝯſtitut⁹ ſit mior ñ valȝ ꝓcuratio ſine auc̄te tutoris.C.e.l.neq₃ Exceptis caſib⁹ notatis ſupra ꝯ actorē Itē ſi ſit alicui obiectū crimē criminal̄r ꝓcurator eē nō pōt. quouſq₃ innocētē ſe oñdat.vel p⁹ annū obiecti criminis.C.e.ti.l.reū criminis.extra ð accu.eps ⁊.c.cū p.māconella. Itē in cā criminali cū agit̄ criminalit̄ ꝓcurator ꝯſtitui nō pōt.v.q.iij.in criminalib⁹. extra ð accu.veniēs.tñ in quibuſdā caſibus ꝯſtituit̄ ꝓcurator ad excipiēdū. Itē miles nō pōt ꝯſtitui ꝓcurator.C.de ꝓcu.l.militē.⁊.l.ꝗ ſtipendia. Itez intellige niſi in rem ſuā.⁊ intellige de militib⁹ ꝗ de publico ſolariū accipiūt ⁊ ꝗ iurant cōicare rem ꝓ republica.vt in.l.ꝗ ſtipendia. Itē ſi ꝓcurator a ꝓcuratore fuerit ſubſtitutus.non valet niſi poſt lit.ꝯteſt.ab eo qui hȝ mandatū ad totā cām.C.ð ꝓcura.l.nulla.in fi.extra de reſcrip.ex ꝑte decani.in fi.⁊ in glo.circa finē. Et h̄ verū ē niſi fuerit mr̄i ſue dat⁹.C.de dona.l.illā. Itē ſi ꝓcurator actoris voluerit cauere de rato defendēdo ſi recōueniat̄ pt̄ repelli ꝗuis habeat mādatū vl̄ lr̄as.ff.de ꝓcu.l.non ſolū. hoc verū eſt niſi ſit ꝓcurator ex cā non lucratiua vl̄ neceſſitate ⁊ non fraudis.ff.de ꝓcur.l.nō ſolū. Itē marit⁹ ſi habeat lr̄as ꝓcu. ab vxore non dȝ admitti in alijs.qꝛ qð in vno ꝑmittit̄ in alijs ꝓhibet̄.C.e.ti.l.maritus. Item ſi duo ꝓcuratores dati ſunt diuerſis tꝑibus.primus non valȝ extra.e.ti.ñ iniuſte. Itē ꝓcurator in cā populari interueniēte ñ pt̄ niſi quātū tāgit ꝑuatū cōmodū.hoc verū ē ex parte actoris.ſec⁹ i reo ꝗ pt̄ ꝓcuratorē ꝯſtituere.ff.de popu.act.ꝗ populari. Item ſi

procurator ad vnã spẽm ɔstitutus trãsgredit mandatũ.audiri nõ debet.extra de offi.iudi.dele.cũ olim.C.de trãsac.l. trãsactiõis.Itẽ in lr̃is pcurator ptineri debet ad qd pcurator sit cõstitut⁹.puta ad augendũ vel defendẽdũ.extra de pcura.ɔstitut⁹.Itẽ monach⁹.canonicus.regularis.ꝛ oẽs ad sacros ordines pmoti ꝛ q de ecclꝛ̃iasticis bñficijs sustẽtant phibent esse pcuratores vl' aduocati nisi in casibus.extra d postula .per totum.extra ne cleri.vel monachi per totum.xvj.q.j.placuit.In casib⁹ em̃ istis bñ pñt.scꝫ p miserabilib⁹ psonis p ecclesijs suis.p psonis ɔiũctis.dũ necessitas iminet.iij.q.vij.§.tria.Silr monachus põt esse pcurator in causis monasterij.abbate impetrãte.extra de trãsac. cõtinga. Itẽ plat⁹ depositus pcurator põt esse.iij.q.vij.§.tria Itẽ pcurator satisfacere debꝫ nisi dñs fideiussor existat iudicatũ solui sub hypoteca reꝝ suaruꝫ ff.eo.ti.l.si pcurator.Itẽ pcurator nõ valet vbi dñs moriat re integra. extra de offi.dele.gratũ ꝛ relatũ. Item nota supra titulũ ɔ actorẽ de filiofa. Item si duo pcuratores simul dati nisi dẽtur insolidũ alter sine altero agere non pt nec defendere. Itẽ pcurator hereditatis adiudicari non põt.ff.d acq.here.l. Paulus.Itẽ infamis non põt eẽ pcurator.iij.q.vij.ca.infamis.extra de iudi. ca.cum deputari.Itẽ põt obijci pcuratori ꝙ recepit pecuniã p pcuratiõe nõ tãq̃ locator q locauit opas suas.ff.mã. l.j.ꝛ.ij.vbi dr.Cum mandatũ vero recepis gratuitũ tanq̃ pcurator recipe nõ debes.ibidẽ in glo.sed nõ sue.Item ingratus phibet esse pcurator.ij.q.j. phibent.Cõtra yconomũ dici põt ꝙ debet cõstitui autoritate epi vel plati.ix.q iij.cum simus.extra de syndico.ca.vnico ꝛ dꝫ esse clericus in spũalib⁹.in tpalibus aũt põt esse laic⁹.lxxxvij.dis.in singulis.Itẽ yconom⁹ dꝫ esse d gremio il li⁹ ecclꝛ̃ie a q̃ cõstituit alit nõ valet.xvj. q.vlti.qm̃.lxxxix.distin.qꝛ.Itẽ syndic⁹ ꝛ yconomus repelli non pñt nisi a tota vniuersitate cũ a duab⁹ ptibus fuerint cõstituti.ff.ꝙ cuiuscꝫ vniuersi.l.nulli.et l.ij.Itẽ nisi cõstituat ad pñtes lites nõ valet ibidẽ.vñ versus.Est pcurator sindicus actor tutor ꝛ ycos.

Contra pcuratorium

Ost tractatũ cõtra pcuratorẽ:mõ ɔ pcuratoriũ videam⁹.Si qs dicit se eẽ illũ latorẽ pñtiũ de q̃ lr̃a facit mẽtionẽ non erit pcurator talis.qꝛ i re ꝓpria nemo testis idone⁹ repit.iiij.q.iij.ca.j.ff.d testa.tu.l.duo sunt. Nõ em̃ est credẽdũ ei q se asseuerat eum de q lr̃a facit mentionẽ.qꝛ qlibet ɔ se testimoniũ ferre pt. p se vero nunq̃.xiiij.q.ij.ca.ij.Itẽ non pt cõstitui pcurator nisi dñs iurauerit de calumnia.C.d iureiurã. ꝓpter calũ. dan.l.ij.§.sin aũt.Cum g̃ dñs non iurauerit de calũnia.nõ valet pcuratoriuꝫ. Itẽ ɔ instr̃m obijcit ꝙ isti lr̃e nõ est credendũ nisi intra territoriũ eiusdẽ iudicis a quo emanauit.qꝛ extra territoriũ ius dicenti impune nõ paret.ff.de iuris. om.iu.l.vlt. Itẽ iudiciũ ñ est credendũ nec ipe admitteret ad testimoniũ.vt testis.nisi tanq̃ puata psona.ergo nec e⁹ instr̃o erit credendũ.qꝛ si pncipale non valet nec accessoriũ.de fi.instru.inter dilectos.Itẽ in litib⁹ eandẽ vim obtinẽt instr̃a ꝛ depositiões testiũ.C.de fi.istru. l.in exercẽdis.ꝫ testimonio illi⁹ nõ crederet.ergo nec ei⁹ instr̃o.Itẽ obijcit sibi cautio qua loquit indistincte.qꝛ non dicit cui pmisit.vtꝝ ei a q lr̃e emanauerint.vel pti aduerse vel ei ad quẽ veniunt si cautio indisticte loquẽs nulli⁹ ẽ momẽti.ergo nec illa valet.ff.d pbat.l. q.Itẽ si dic ꝙ pmisit pcuratori. pmissio est nulli⁹ valoris necꝫ sortit effectũ qꝛ nõ sequit datio.ꝛ sic ẽ nuda.ꝫ ex nu-

do pacto nō fit actio.ergo nulla est pro missio.ff.de pac.l.iur.gentiū.§.ꝫ cum. Itē si dedit ei ptātem iurādi ꝺ calūnia nō valet.q2 ꝓncipalis est ꝑsona.ꝺ iudi. pastora.Itē si dat ei potestatē ꝓcuratorē substituendi ꝯstat ꝙ añ lit.ꝯtest.non pōt.q2 non est dñs litis.ergo si pōt cōstituere cōstituat post lit.ꝯtest.ꝫ tūc posset facere sine mādato.ḡ supflue ponit hec clausula ꝓcuratoꝝ.Itē dñs nō pt ꝯstituere nisi certū ꝓcuratorē.ff.de ꝓcur.l.ij.ꝫ nemo pōt plus iuris in aliuꝫ trāsferre ꝙ̄ ipse habet.extra de iurepa.c. iura.ff.de regu.iur.l.nemo.ḡ nec ꝓcurator pōt ꝓcuratorē in incertū cōstituere.Itē dat ei ptātem faciendi oīa q̄ ipse faceret si p̄ns eēt.Sed dñs pōt cōstituere ꝓcuratorē añ lit.ꝯtest.ḡ ⁊ ꝓcurator. qꝺ falsum est.ḡ inepte ponit hec clausula.Itē ꝓcurator ꝓmittit dñm suum ratū habiturū.ḡ ꝓmittit falsum ⁊ alienū.qꝺ non pōt.q2 iura hec vetant.ff.de ꝟ.obli.l.stipulationū.Itē si ponit hec clausula ratū habiturū qcq̄d ꝓ dño dixerit ꝓcurator nō valet ad faciendū.q2 cōstituit ad dictū.⁊ ita iudiciū claudicat qꝺ non debet.extra de excep.cū int priorē.Et tm̄ de ꝓcuratorio.

Contra aduocatos.

Quia aliquando ad cās vocant q̄ aduocati iuris eē ꝓhibent.Iō ꝯ aduocatos nūc videas.Et p̄mo q̄d sit aduocare siue postulare.Est eñ desideriū fratri vl' amico in re apud eū q̄ iurisdictōī p̄est exponere vl' alteri⁹ desiderio ꝯdicere.iij.q.vij.ca.infames.Surd⁹ cec⁹ mutus siue ppetuo furiosus.mior.xvj.annis.nō p̄nt eē aduocati.ibidē.⁊.ff.ꝺ postu.l.j.Itē heretic⁹.iude⁹.vel ali⁹ infidelis ꝯ xp̄ianū nō pōt aduocare.extra ne cle.vel mo.q̄si p totū.de postu.ex pte.⁊ intellige nisi in casib⁹ ꝺ q̄bus supra ca. ꝯ ꝓcuratorē.In sacris vl' mioꝛib⁹ ordinib⁹ cōstitutū dūmō bñficio ecclīastico sustentet de aduocatōe corā iudice sclāri pōt repelli.ꝑsbiter etiā corā iudice ecclesiastico nisi ꝓ seipo vel etiā ꝓ miserabilib⁹ ꝑsonis.extra de postu.ca.j.⁊.ij ⁊.iij.q.vij.ca.ifames.vbi plene dr̄ q̄ ꝑsone p̄nt ꝓcurare ⁊ q̄ nō.Itē null⁹ clericus dꝫ aduocar corā iudice sclari.extra ne cle.vel mo.p totū.⁊ intellige maxie in causis criminalib⁹ ⁊ i causis sanguinis.Itē ꝓcacib⁹.i.garrul' ⁊ iprobis ꝓhibitū est aduocare.C.de postulā.l.q̄sq̄s.⁊.C.de assesso.l.vlt.Itē infamis nō pōt aduocare.iij.q.vij.infamis.§.tria. exceptis his q̄ hic enūerant.Itē excōicat⁹ aduocare non pōt.extra ꝺ here.excōicam⁹.Itē nec publice pugnātes.iij. q.vij.ifames.§.itē.Itē mulier aduocare nō pōt.iij.q.vij.§.tria.⁊ illud vide. Itē aduocat⁹ stare dꝫ tpe aduocatiōis. C.de postu.l.q̄sq̄s.in fi.⁊ nō dꝫ iterare qꝺ semel fuit ꝑorat⁹.de ap.l.vlt.Iteꝫ si q̄s aduocat⁹ admonitus a iudice vt alicui ꝑsone p̄stet patrociniū ⁊ nō obtpat pōt repelli nisi se rōnabili cā excusauerit.iij.q.vij.ifamis.§.tria.Itē null⁹ debet eē aduocat⁹ nisi ꝑitiā habeat lrāleꝫ. C.de aduo.diui.l.nemini.⁊.l.iubem⁹. ⁊.C.de postu.l.ij.Itē tabellio vel seru⁹ nō dꝫ aduocatōis officiū exercere.C.ꝺ postu.l.nec ceteroꝝ.C.de tabellari.l.generaliter.Et hec de aduocatis sufficiūt

Contra libellum

Cum ad actoris petitōꝫ ꝯgnoscendā in iudicio libellus offerat.qñqꝫ obscure. qñqꝫ inepte.Iō videndū est q̄d sit libellus.⁊ ad q̄d offerat libell⁹.Est eñ petitio actoris scripta cōtinēs nomē iudic actoris.⁊ rei.⁊ rem q̄ petit.⁊ cām petendi.extra de libel.ob.ca.j.ij.⁊.iij.Libell⁹ offert ad h̄ vt re⁹ valeat deliberare vtr velit cōtendere vel liti cedere.ff.de edt. l.j.i p̄n.Iō rco.xx.dieꝝ inducie ad deli

berandū post libelli oblationē cōcedūt
iij.q.iij.§.spaciū.Libello pōt q̄s obijce
re ꝙ non tenet r̄ndere nisi nomē iudicꝭ
⁊ actoris ⁊ rei.⁊ res q̄ petit ꝯtineat.ff.ð
rei ven.si in rē.⁊ ibi dꝫ ꝯtineri dies mē-
sis ⁊ ann⁹ dati libelli.iij.q.iij.§.spaciū.
Et h̄ intellige in causis criminalibus.
Itē si libellus obscur⁹ fuerit nō debes
ei r̄ndere.extra.de testi.cū clamor.ð di-
la.cū lr̄e.Itē si nō ꝯtineat cāꝫ vł actōeꝫ
petētis nō valet.extra.eo.ti.cap.ij.⁊.iij.
Itē libellus generał reprobat.ff.de iu-
re fis.l.ita.qꝛ generalitas petit obscuri-
tatē.ff.de pac.l.veterani.⁊ de solu.l.cuꝫ
stich⁹.Itē in actōe reali reprobat nisi
ꝓpriū nomē fūdi exp̄mat vel nisi actio
ad oculū oñdat.Et si nomē ꝓpriū non
hꝫ duo ꝓximi noient.extra eo.ti.ca.ij.
Itē si petit auꝝ vel argentū debet exp̄
mi materia ⁊ pond⁹.Si seru⁹ debet ex
p̄mi nomē ei⁹.Si pann⁹ color dꝫ expri
mi.Si aial dꝫ exprimi asin⁹ vel bos.et
vtrū sit alb⁹ vel niger.Si aliq̄ res men
surabilis petat vt vinū dꝫ exp̄mi quot
mēsure petant.Itē si petit ciph⁹ vł ali-
ud vas dꝫ exprimi forma vtꝝ sit rotun-
dū vel q̄dratū.vł cū sculptura.ff.de rei
ven.l.si in rē.Itē si libellus inept⁹ fue-
rit pōt reprobari ⁊ actor nō dꝫ admitti.
extra ð iudi.examiatā.Itē libellus re-
ꝓbat nisi ꝑ eum reus certificari possit
q̄ iure actor agere velit.ff.ð edē.l.j.No-
ta si libell⁹ offerat añ lit.ꝯtest.nō valet.
iij.q.iij.§.spaciū.Excipiunt q̄dā casus
in q̄bus libellus nō offert.Prim⁹ est vi
liū ꝑsonaꝝ.Scd̄s est cū ep̄s inter suos
subditos cognoscit.Terti⁹ in casu am-
biguitatis.C.de ambig.l.j.Quart⁹ i su
specto tutore.Quint⁹ in crimīb⁹ noto
rijs.extra de accu.ca.euidētia.Sext⁹ in
leuib⁹ criminib⁹.ff.de accu.l.leuia.Se
ptim⁹ in carta falsa corā iudice ꝓducta
⁊ teste falso.C.ð ꝓba.l.vlt.Querit vtꝝ
libellus ꝯsensu ꝑtiū pōt remitti dico ꝙ
nō.qꝛ est de suba iudicij.idē de lit.ꝯtes.
Idō remitti non pōt.extra ð ferijs.c.vl.
iij.q.v.accusatorib⁹.Itē si petis aliq̄d
a me actōe ex stipulato.nō teneor libel
lo r̄ndere nisi in eo ponit cā stipulatio-
nū.nā stipulatio nō valet nisi cā subsit.
ff.de ꝯdi.sine cā.l.q̄ sine cā.Nota stipu
latio ē solēnis ꝓmissio qñ p̄cessit inter
rogatio ⁊ subsecuta est r̄nsio.Itē in cā
criminali nō valet si actor se nō obligat
ad taliōnē.iij.q.vj.c.j.⁊.v.q.vj.c.ij.Itē
si ñ ꝯtiet nomē iudi.ij.q.viij.§.vlt.Itē
si agit in modū accusatōis post electōꝫ
cōfirmatā nō valet nisi se obligat ad pe
nā.extra de accu.sup his.Itē si est de-
nūciatio ⁊ nō ponit in libello ꝙ te cha-
ritatiue āmonuerim nō valet.extra de
simo.licet hely.extra ð iudi.nouit.Itē
si agat ꝑ modū inq̄sitōis vt qꝛ p̄lat⁹ ex
officio suo ꝓcedit in cā nō dat libellus
ꝫ capła sup q̄bus clamor p̄cessit dicēda
sunt tibi.vt habeas copiā defendēdi te
⁊ debes eē p̄ns cū fit inq̄sitio.nā ⁊ ab-
senti inq̄sitionē suā ferre nō pōt nisi cō-
tumaciter se absentauerit.extra de ac-
cu.qualiter ⁊ qñ extra de simo.lꝫ hely.
Itē si agit de crimine ciuilit dꝫ poni in
libello iniuria.quā fecisti i aliquo loco
vel in mēbro.alit nō valet de pe.disti.j.
aut facta. Et nota diligent qñ libellū
recipis debes ꝓtestari ꝙ illū recipis sal
uis exceptōib⁹ tibi de iure cōpetentib⁹
tā ꝯtra rescriptū q̄ꝫ ꝯ iudicē.tam ꝯ acto
rem q̄ꝫ ꝯ libellū.extra eo.ti.c.vlt.si non
fuerit ꝓtestatū tūc nocebit.xxj.q.ij.lo
tarius.vñ v̄sus.Cōuenti nomē ⁊ nomē
cōuenientis.Iudicis ⁊ mensis rē quā-
uis scribere debes.

Contra testes.

Quia licet ad cla
ritatē veritatis necessarij sint
testes plures tñ ad testanduꝫ
ꝓducunt q̄ de iure repelli pñt.Idcirco
ꝯ testes aliq̄d videamus.Testis dome
stic⁹ a testimonio repellit.extra de test.

in lr̄is. Domestici aūt dicunt̄ oēs q̄ sūt
de familia alicui⁹. dic. ca. in lr̄is. Itē pa
rentes oēsqꝫ ꝓpinqui. familiares. liberi
ꝛ serui. nur⁹. C. de v̄. sig. li. vlt̄. Itē oēs
familiares q̄bus ꝓducendū pōt impa
re rōne patrie ptātis obediendū vel iu
risdictionem. ff. de testi. l. in lege. iij. q. v
accusatores. Itē affinis reputat̄ dome-
sticus. iij. q. ix. §. absens. ij. Itē mercen-
nari⁹. C. de q̄st. l. seruos. ff. d̄ penis. l. re-
spiciendū. §. furta. Itē si ꝯsanguinei. iij
q. v. ca. j. Itē vir ꝛ vxor. alt̄ ꝓ altero ha-
bet̄ ꝓ domestico. ff. de iudi. l. interdum
Itē priuigna ꝛ nurus. insti. d̄ nup. §. af
finitatis. Itē pr̄ filio ꝛ fili⁹ patri. insti. ꝛ
testi. §. ī testi. Itē coloni vel ascripticij. ꝛ
dicūt̄ domestici. C. d̄ q̄sti. ꝑdē. Itē si te-
stis est infamis repelli pōt. vt q̄ lenoci-
niū fecerit ipe ꝛ q̄stus cā est infamis cū
alijs mult̄. ff. que no. infa. li. Et inter il-
las ponit̄ ioculator ꝛ oīs leuis ꝑsona q̄
frequētat tabernā. extra de accu. si ꝯsti-
terit. Itē de facientib⁹ vilia officia. vt i
glo. l. j. §. caupōes. ff. nau. caupo. sta. lu
sor. extra de exces. p̄la. int̄ dilectos. Itez
vilis officij. vt q̄ mūdant latrinas ꝛ bal
neatores. iiij. q. iij. §. in p̄mis. extra eo. t.
ca. j. ꝛ meretrix. ff. de testi. l. iij. ꝛ. ij. In-
fames tn̄ in enormi crimine pn̄t testari
de simo. licet hely. ꝛ. c. tāta. Itē raptor
latro ꝛ q̄libet infamis. eo. ti. ex pte. ꝛ ꝑ-
iurus. eo. ti. sub nobis. ꝛ plures mōi in
famie. Re. vj. q. j. infames. Itē si testis
est inimicus repellit̄ extra de accu. c. cū
oꝑteat. iij. q. v. ca. ij. Sed q̄ inimicicie re
pellant̄ relinquit̄ arbitrio iudicātis. ff. d̄
q̄sti. l. j. Nota tn̄ ꝯspiratores ꝛ capitales
inimici i nullo casu ad accusatōz testiū
admittunt̄. de simo. ꝑ tuas. Itē nisi te-
stis iuratus deponat ei⁹ testimoniū nō
valet. extra de test. nuꝑ. Itē testes non
plene ꝓbāt nisi de certo tp̄e fecerit mē-
tionē. extra de fi. instru. cū Jo. extra de
ꝓba. in p̄n̄tia. Itē testimoniū excōicati
nō valet. extra eo. ti. veniens. Item pat̄

on potest testificare ꝯtra filium nec ꝓ
filio. nec ꝯtra filius ꝓ patre aut ꝯ patrē
iiij. q. iij. ca. si testes. In tribus tn̄ casib⁹
pater pōt esse testis ꝓ filio. Primo in
testamento filij testātis de castrēsi pecu
lio. ff. de testa. l. q̄ testa. §. j. Scd̄o ad ꝓ-
bandū genus vel originē. extra q̄ fi. sint
legit. trāsmissio. Tertio in causis matri
monialib⁹. extra de sen. ꝛ re iudi. tenor.
Frater tn̄ ꝓ frē ꝛ ꝯtra frēz pōt testari. nisi
si habeāt oīa bona in cōi. qr̄ tunc intelli
geret̄ suā causam agere. ff. d̄ testi. l. j. Sz
in re ꝓpria nullus idone⁹ testis. iiij. q. iij
§. itē nullus. Sed vtrū socius cum so-
cio pōt ferre testimoniuz. distingue. an
sentit lucrū an damnū. si test̄ sentit dā
num pōt. ff. quādo appel. fit. l. eadem.
Item generaliter in om̄i causa minor.
xiiij. annis non pōt esse testis. iiij. q. iij.
§. nota. extra eo. ca. j. Qr̄ factus pubes
pōt ferre testimoniū de his que vidit i-
pubes. xxxvij. dis. ca. relatū. Seru⁹ au-
tem factus liber pōt ferre testimoniū d̄
his q̄ vidit in seruitute. ff. de verbo. sig.
l. notionē. Item ꝓhibent̄ om̄es crimi-
nosi. extra de test. suꝑ eo. hoc habet lo-
cum ꝑterq̄ in criminibus excep. extra
de simo. licet hely. vt supra patuit. Itē
s̄m canones mulier in causa crimina-
li ad testimoniū nō admittit̄. sed s̄m le-
ges nō prohibet̄. xxx. q. v. mulierē. ex-
tra de v̄. sig. for⁹. Itē in testamētis mu
lier non pōt eē testis. insti. de testa. §. te
stes. Sz i alijs causis nō prohibet̄. ex̄. d̄
testi. qm̄ aliqua. Itē testimōiū vni⁹ nō
valet. extra eo. ti. licet. ꝛ. iiij. q. iij. item i
criminali. Nota tamē casus in quibus
vnico testi creditur. Primus est cū du
bitat̄ an ecclesia sit consecrata. de con-
secra. dis. iiij. ꝑuulus. ꝛ generaliter vbi
nulli nocet̄ ibi credit̄ vnico testi. Item
monachus test̄ eē nō pōt. extra ne cle.
vel mona. ꝑ totum. qr̄ monachus fune
stā vocē habet. C. de his q̄ accu. nō pos.
l. si q̄s. vbi d̄r funestā vocē iudicari po-

ttis opoꝛtet ꝙ͂ audiri. Et intellige nisi
ꝓ sua eccła.extra eo.ti.insuꝑ. ⁊ extra ꝺ
surciu.nisi. Item socius criminis non
admittit͛ ad testimoniū,extra eo.ti. ve-
niens.nisi in criminibus exceptis. Itē
seruus nō admittit͛.extra de ver.sig.fo-
rus.iij.q.v.nullus seruus. Itē libertus
ↄtra patronū nō pōt testari.iiij.q.iij.§.
item le.iulia.⁊ si fecerit redigit͛ ad ser-
uitutē.extra de ser.nō oꝛdi.de famulis
tm̄ ꝑ alios ⁊ ecōtra alios pōt testari.C.
de postu.l.nec ceteroꝝ. ⁊ si ꝯ patronuꝫ
accusatoꝛ vel testis fuerit ante litis ex-
oꝛdiuꝫ capite puniendus est.xij.q.ij. q̇
manumittit͛ nisi in criminibꝰ exceptis.
et in crimine fraudati census. xij. q.ij.
Itē testimoniū cōducti ⁊ locati testis
non valet.vbi.s.aliquid accepit ꝓ testi-
monio ferendo vel nō ferendo. vel vbi
aliquid sibi ꝓmissuꝫ fuerit:⁊ ob hoc te
stimoniū obtulerit.extra de testa.c.j.⁊
c.sicut.⁊ extra de ꝓba.licet.iiij.q.iij.§.
item in criminali. Item si testis obscu
re vel cōfuse loquit͛ nō valet nisi iterū
deponat.extra.e.ti.cū clamoꝛe. Iteꝫ te
stis nō valet nisi ad eius receptōem vł
depositōem ꝑs aduersa fuerit euocata
extra. e.ti.c.ij. Itē infideles cōtra fide-
les nō pn̄t ferre testimoniū.e.ti. lꝫ vni-
uersis.c.iudei. Item testis nō valet ni-
si de visu ⁊ auditu deponat.e.ti.ꝑterea
⁊.c.cum cām. Item testes de alijs cau-
sis ⁊ negocijs testimoniū dicere nō de
bent nisi de his que sub eoꝝ p̄sentia fa
cta esse noscunt͛.iij.q.ix.testes. Iteꝫ te-
stis nō valet nisi reddat cām dicti.e. ti.
cum cām. extra de sen.⁊ re iu.sicut.in-
tellige si de sua snia interroget͛. Itē ge-
ner ꝓ socero ⁊ ecōtra testes eē nō pn̄t.
iiij.q.iij.§.item. Iteꝫ nota ꝯ testes pōt
obijci ꝙ nō valeat eoꝝ testimoniū nisi
habeant.l.aureos in bonis.nā aliter ꝓ
pter pauꝑtatē suspectus est.ij.q.j.in p̄-
nis.circa mediū.⁊.iiij.q.iij.§.itē in cri
minali. Et itellige de nō volūtaria pau

pertate. Itē testis nō valet vbi receptꝰ
fuerit in quarta ꝓductōe nisi actoꝛ iu-
ret ꝙ nec ip̄e nec aduocatus eius testa
ri docuerūt.nec testionia alioꝝ ꝑscruta
ri.nec ꝑꝑ dolū aut aliquā maliciā q̄rtā
ꝓductōem petiuit.extra eo.ti.ca.vltra
terciā.⁊.c.in causis. Itē potius ē credē
dū honestioꝛibus vł dignioꝛibꝰ ꝙ͂ alijs
extra.e.ti.in nr̄a.iiij.q.iij.§.itē. Itē po
tius credēdū ē masculo ꝙ͂ femie. extra
de ver.sig.foꝛus.iiij.q.iij. §.itē. Itē ma
gis credit͛ diuiti ꝙ͂ pauꝑibꝰ.ibidē. Iteꝫ
nota mł'titudo testiū n̄ ē attēdēda vł at
tētāda in depositōibꝰ testiū sed q̄litas.
extra.e.ti.in nr̄a. ⁊.c.lꝫ.iiij.q.iij.§. item
Et vide.iiij.q.iij.c.j.vsꝙ ad finē. Nota
qn̄ exceptōem coꝛā iudice ꝓposuisti de
bes ꝓtestari ⁊ dicere has alternatim ꝓ
pono ⁊ eos sic admitti peto. ꝓtestoꝛ ēt
ꝙ nō obligoꝛ p̄cise ad cōpꝛobādū oēs
⁊ singulas exceptōes quas ꝓposui sed
solū ad eas q̄ in iure sufficiūt ad victo-
riā. Itē nota ꝙ͂uis regulariter sit verū
ꝙ in oi cā duo testes ꝓbate vite ⁊ ꝯuer-
satōis honeste sufficiūt.extra.e.ti.lꝫ vni
uers.⁊.c.oi negocio. Excipiūt͛ tn̄ casus
in q̇bus plures testes exigūt͛. Primus
vbicūꝙ accusat͛ enoꝛmit͛.ij.q.iiij. p̄sul.
vbi dr̄. Presul nō dānet͛ nisi cū.lxxij.te
stibꝰ. Presbꝛ aūt cardinał nisi cū.lxiiij.
testibꝰ. Dyaconus v̇o cardinał nisi cū
xxvij. Subdyaconus.accolitus. exoꝛci
sta.lectoꝛ.hostiariꝰ.nisi cū.vij.testibus
ꝯdēnāt͛. Itē in testō septē testes sūt ne-
cessarij s̄m leges.C.de testa.l. hac ꝯsul
tissima. Sꝫ s̄m canones sufficiunt duo
vel tres in testō coꝛā p̄sbꝛo suo ad h̄ oꝛ-
dinato.extra.e.ti.cū eēs.⁊.c.relatū.⁊ in
testō nisi fuerint sp̄aliter rogati.nō valꝫ
ff.de testa.l.heredes.§.in testamentis.
Itē in codicillis q̇nꝙ sunt testes neces
sarij s̄m leges.C.de codicil.l.vl. Item
numerus testiū requirit͛ in donatōe fa
cta cā moꝛt.C.de do.cā moꝛ.l.vltima.
Idē nūerus req̄rit͛ ad ꝓbādū solutōeꝫ

debiti in scriptis ꝯtentā. C. de testi. l. te-
stiū. Idē numerus requirit qñ aliquis
dat seruo suo libertatē ꝑ lr̄as suas. ex-
tra de fide instru. cū Ioh. in glo. ver. si
queris. In depositiōe etiā alicuius rei
requirunt testes. extra de fide instru. c.
si quis. Et hoc intellige qñ depositū ex
cedit auri libram. C. si ag. emphi. pe. l.
vl. Nota versus in q̄bus cōtinent exce
ptiones contra testes.

Conditio sexus etas discretio forma.
Et fortuna fides in testibꝰ illa req̄res.
Et ꝯsāguinei paritꝙ domestica turba.
Et clerus laicū a se fugat ⁊ viceuersa.
Res ꝑsona gradus locus his sunt con
sona tp̄s.

Contra interrogatoria.

q Uoniam aliqñ
testes minus vera deponūt:
⁊ exēplo Daniel ꝓphete iu-
dices interrogatōibus falsitatē deꝑhē
dūt. Iō postꝙ dictū ē ꝯtra testes subiū
gamus nunc qualiter aduocatꝰ rei for-
mare debet interrogatoria ꝯtra testes.
Scribit ergo sic. Dñe iudex queratis
a testibꝰ ptꝭ aduerse ⁊ ab vnoquoꝙ sin
gulariter suꝑ q̄libet articulo ꝺ dicti sui
causa. de loco. de finibus loci. de tpe. ꝺ
auditu. de visu. de scia. de fama. de oi-
bus circūstātijs q̄ pñt ⁊ debent animū
vr̄m ad sententiandū inclinare. ⁊ q̄ iu-
ra dicunt ⁊ q̄ decernūt eē querēda a te
stibus. Et descendatis sic ad spēm. Si
testis dicit ꝙ Elizabeth cōtraxit matri
moniū cum Io. queratis suꝑ illo arti-
culo quō sciat de visu ⁊ auditu. Et si di
xerit de visu q̄ratis q̊ loco viderit. vtrū
in domo vel extra domū. Si dixerit in
domo petri. queratis in qua pte domꝰ
Itē queratis si domus illa sit lignea vl'
lapidea. Itē q̄ratis q̊ fuerit pñs ⁊ vtrū
etiam alij ꝙ ꝑ eū noient. Itez queratis
vtrū dicti ꝯtrahentes stabant vel sede-
bant. Itē q̄bus vestibꝰ erant tūc indu-
ti. Itē queratis ꝑ que verba ꝯtraxerūt.
⁊ vtrū vir vel mulier ꝯtractū prius po
stulauerat. Itē queratis an animo cō-
trahendi vel ludo dixerit illud. Itez q̄-
ratis si aliquis metus interuenerit vel
aliqua coactio ꝯhendi vel spōte cōtra-
xerint. Itē queratis quantū tp̄s sit ela
psum q̊ hoc factū fuerit ⁊ q̊ āno ⁊ qua
pte anni. quo mense. qua die. qua septi
mana. qua hora diei. an aura fuit sere-
na vel nebulosa. Itē queratis quis tūc
erat ep̄s iudex vel rector loci illius. Itē
queratis an fuit rogatus venire ad vi-
dendū hoc qꝺ fiebat. vel si sponte ve-
nisset. Itē vtrū ip̄e sciebat vl' scit aliqꝺ
impedimentū. Itē queratis si ꝓmissuz
fuit ei aliq̄d vel datū sit vt sic deponat.
⁊ si sperat dānū vel lucrū de cā illa. Itē
queratis vtrū sit inimicus illius cōtra
quē inducit vel spālis amicus inducē
tis. Si aūt dixerit ꝙ extra domū fuerit
cōtractū matrimoniū. queratis an in vi-
nea vel in via. Si in via queratis in q̄ ⁊
queratis de circūstātijs illius vie. Si
dixerit in campo queratis cuius erat il
le campus. ⁊ sic de alijs. Si dixerit ꝙ
audiuit queratis a quo vel a q̄bus. ⁊ fa
ciatis specificare noia eoꝝ. Si tunc te
stes varij fuerint et vacillauerint in te-
stimonio nō valet. iij. q. ix. pura. iiij. q.
iij. §. itē in criminali. Itez iudex hz in-
terrogare an amore. timore. odio. cō-
modo. vel ꝓmisso. aut quō ⁊ qualr̄. ex-
tra de testi. quotiēs. iiij. q. iij. §. itē. Itē
si testis in eadē cā sit iudex vel aduoca
tus nō valet. extra ꝺ testi. dilectus. ⁊. c.
romana. li. vj. Itē qui fuerit ꝓcurator
vel executor ꝓ iohanne ꝯ B. postea in
eadē causa ꝓ iohāne ꝯ B. nō pōt eē te
stis. ibidē. romana. li. vj. Sed credo ꝙ
ꝓ B. pōt testificari. qꝛ hoc nō inuenio
ꝓhibitū. Itē si cām habeat cōtra quez
ꝓducit qua videt suspectus pōt repel
li. extra de pur. ca. cū in iuuētute. extra
de iudi. cām q̄. Itez si q̄s in cā crimiali

semel tulerit testimoniū ꝯtra aliquez ⁊
postea iterū venit in aliqua alia cā ꝯ eū-
dē testificari nō pōt. qꝛ ꝑsumit eē inimi
cus. extra de accu. meminiꝰ Itē si testꝭ
voluerit corrigere dictū suū non pōt. ni
si in ꝯtinēti anteqꝫ a p̄ntia iudicis rece-
dat. extra de testi. ꝑterea cū. Itē testis ti
tubās ꝓ ignorāte est habendꝰ. idō repel
lit. extra de penis sup his. Itē nisi testes
de tpe ⁊ loco ⁊ ꝑsonis ꝯueniāt nō valēt
extra de testi. cū causaz. iiij. q. ix. nihilo-
minꝰ. Itē testes ꝯtrarij nō valēt. extra
de testi. in nr̄a Itē si crimē obijcit testi.
qđ tangit causaz de q̄ agit repellit ⁊ pu
nit. extra de excep. c. ui. j. Itē si testes n̄
fuerūt recepti sigillatim nō valet. extra
de elec. qꝛ ꝓpter. de accu. inqͣsitōis. No
ta accusatꝰ pendēte accusatōe non pōt
ferre testimoniū. ij. q. vij. testes. extra de
excep. deniqꝫ. Itē nota laicꝰ in cā crimi
nali dū agit criminalit non pōt eē testꝭ
ꝯtra clericū. extra de testi. de cetero. ni-
si in criminibꝰ exceptis. extra de symo.
tanta. Itē si testis tm̄ loquit de audito
alieno. vt si dixerit. ego audiui ab illo q̄
dixit se audiuisse ab alio. nō valet nisi i
causis inquisitionis. sed contra videt
de testi. ꝑterea. solutio. illud est speciale
qꝛ loquit de ꝑsumptōe violenta ex in-
famia. Nota ergo casus in q̄bus te-
stimonium valeat de auditu alicuius.

Primus in matrimonio ⁊ ꝯsangui
nitate. xxxv. q. vj. de parētela. sedens in
solutōe debiti. iij. q. ix. §. testes. Scđs
in ꝯsecratōe ecclꝫie. de ꝯse. dis. j. de eccle-
siaꝝ ꝯsecrationibꝰ. Itē si testis receptꝰ
fuerit an̄ li. ꝯtesta. nō valet. nisi in exce-
ptis casibꝰ. Nota casus in q̄bꝰ testes
lit. nō ꝯtesta. recipiunt. Primꝰ qn̄ ti-
met de morte testiū. Scđs qn̄ timet
de absentia diuturna. qꝛ forte volūt pe-
regrinare. Tertius si cognoscat de ele-
ctione alicuiꝰ ꝯfirmāda. Quartus
si agit de matrimonio. ⁊ q̄ ꝯueniendus
est maliciose se absentat. qꝛ tūc ꝯtumax
est Quintꝰ si agerent in modū inqͣsiti
onis ꝺ crimie alicuiꝰ. Hos casus qnqꝫ
habes vt lit. ꝯtest. qm̄ frequent Sextꝰ
cū recipiunt testes ad memoriā ꝑterito
rū ꝯseruandā. extra de testi. significauit

Septimꝰ est corā iudice appellatio
nis. qꝛ ibi pn̄t testes induci lit. nō ꝯtest.
extra de ꝓcu. i nr̄a. Octauꝰ ꝓpt acto
rē seu ꝯtumaciā absentis reꝰ testes ad-
ducere pōt. lit. nō ꝯtest. extra de do. ⁊ ꝯ
tu. cām. xiij. q. iij. placuit. §. pōt Nonꝰ
cum actor non pōt agere ꝓpter iuramē
tū interpositū ꝑcedēs. extra de iureiur.
ad nr̄am. Decimꝰ vbicūqꝫ iudicis of
ficiū expetit extra de spō. ꝑterea. Vn
decimꝰ cum spūalis causa tractat post
mortē alicuiꝰ. s. cum q̇s in morte reliqt
bona sua ecclꝫie post mortē lit. nō ꝯtest.
pn̄t recipi testes ⁊ testant. tunc etiā ex-
cōicati. xxiij. q. ij. sane. Duodecimus
vbicūqꝫ offendit publicum cōmodū. ij
q. iij. qꝛ. Decimustertiꝰ si agit de sta-
tu ⁊ libertate ecclesie. extra de testi. cuz
olim. Si dixerit de fama. queratis q̄
sit fama ⁊ a q̄bꝰ illa fama ortū habuit.
⁊ vtrū illi erant maliuoli vel honesti. si
milit q̄ratis vtrū illi a q̄bus audiuit ea
erāt bone fame vel male. ⁊ vtꝝ erant g̃-
ues ꝑsone vel leues. Itē queratis quo-
tiens audiuit h̄. vtrū semel vel pluries.
Sed qꝛ plura sunt talia negocia qꝫ sunt
vocabula. ff. de ꝑscrip. v. l. natura. ideo
multa talia deficiūt.

Contra instrumentum

Q Voniā eandem

vim depositōes testiū ⁊ instr̄a
obtinent. Idcirco postqꝫ ꝯtra
testes egimꝰ. nunc ꝯ instrumēta videa
mus Instrumētū est scriptura facta ad
assertionē alicuiꝰ rei. Dicit aūt instru-
mentū q̄si instruēs mentē. Instrumē-
toꝝ due sunt spēs. Aliud est em̄ instru-
mentū ꝑuatū qđ est sigillatū sigillo ꝑ-
uate ꝑsone tale in iudicio nō valet nisi

habeat iſcriptionē triū teſtiū adhuc vi-
uentiū. extra de fide iſtru. ca. ij. Inſtr̄m
publicū ðr qd̓ habet publicā autorita-
tē. cuius ꝑtes ſunt ſpēs. Prio ðr publi
cū qd̓ ꝑ manū publicā. ſ. tabellionem ī
formā publicā ē redactū. ex̄. de fi. iſtru.
ſcriptura. Scd̓o ðr publicuꝫ qd̓ ſigillo
autētico eſt ſigillatū ibibē. Tertio eſt il
luſtriū ꝑſonaꝝ autoritate autenticatuꝫ.
extra de ꝯfir. vti. vel inutili. cum dilecta
Quarto qd̓ in iudicio ſcribiť. extra de
fi. inſtr̄. ſcriptura. ꝛ tm̄ de illo Primo ꝙ
vide corpꝰ ſcripture ꝛ ꝯſidera vtruꝫ ibi
ſit raſura vel innouatio prioris figure.
maxime in loco ſuſpecto. qm̄ ſic repel-
li pōt. extra de cri. fal. ca. licet. Itē ſi ca-
ret ſigillo autentice ꝑſone aut ſubſcri-
ptione nō caret vicio. extra de fi. inſtru.
ca. ij. Itē niſi ſint duo teſtes ſcripti pre
ter tabellionē non valet. ibidē. Item ſi
ibi ſit ꝑſona tabellionis ſuſpecta nō va
let. extra de fi. inſtru. cū Io. Itē vide di
ligenter ꝗs ꝯtraxerit. ꝗs ſtipulatꝰ fuerit
ꝛ cui. Itē ſi agit vł ꝯueniť q̄liter in his
ꝓcedere debeas. vide co. ti. §. ſi ꝗs alte
ri ſtipulari pōt. Si oñderit exemplū vł
reſcriptū nō eſt fides adhibenda. extra
de fi. inſtru. c. j. vbi dicit. ſi ſcripturā au-
tenticā non videmꝰ ad exēplaria nihil
facere poſſumꝰ. Itē opponiť inſtrumē
to ꝙ nō valet niſi ponať in eo cā deben
di. ſcꝫ ex mutuo depoſito vel alia de cā
extra de fi. inſtru. ſi cautio. Et hec ſuffi-
ciunt de inſtrumēto.

Contra priuilegium.

SI in iudicio pro

ducitur ſcriptura q̄ ðr ꝑuilegiū
vide de vbo ad vbū de eo ſic.
eſt dictum de inſtr̄o. Itē vide bullā an
ſit papaľ. qd̓ cognoſciť in pūctis in bar
ba petri ꝛ pauli. in filo in ſtilo. ſ. ꝛ i alijs
in forma ſtili. q̄ntitate carte extra ð cri.
fal. l. licet. Itē ſi papa vni loquiť vobis
vel pluribꝰ tibi. non valet. extra de cri.
fal. quā graui. vñ vſus. Forma. ſtilus.
filū. raſa mēbrana ſigillū. Hec ſex fal-
ſata dāt ſcripta valere puſillū. Item an
ꝑuilegiū ſit donatiuū vel ꝯfirmatiuuꝫ
nō valet niſi oñdať ꝑncipalis cōceſſio.
qꝛ vbi ꝑncipale nō tenet. nec acceſſoriū
extra de fi. inſtru. inť dilectos. ꝛ ibi vide
formā rephendendi ꝑuilegiū. Si vero
principalis ꝯceſſio appareret cū bulla
vel cū ſigillo nō vitupato. ꝯſidera dili-
genť vtrū cōcedens poterat ꝯcedere vł
nō. ꝛ impugna ne trāſeat in rem iudica
tā. extra de ſen. ꝛ re. iu. inter monaſteriū
Itē ſi ꝑuilegiū ꝯceſſuꝫ eſt ſm̄ ius cōe.
dic ꝙ nō eſt ꝑuilegiū cū nihil priuatuꝫ
offert. extra de v. ſig. abbate. iij. diſ. ꝑui
legia. xxv. q. j. §. Itē octaua die. Iteꝫ ſi
ꝑter ius cōe deť. extra de cōſue. cum di-
lectus. Itē ſi datū eſt ꝯtra ius cōe. vid̓
an illi ꝯ quē datū eſt aliqua leſio infera
tur. q̄ ſi enormis eſt nō tenet. extra ð v.
ſig. ꝗd ꝑ nouale. niſi de lege vł canone
ꝯtra quē datū eſt fecerit exꝑſſam mētō
nē. Et intellige ſi eſt ꝑuilegiū impato-
ris q̄tū ad leges. vł pape. q̄tū ad cano-
nes. Itē ſi ſuppreſſione veri aut ſugge-
ſtione falſi fuerit impetratū. non tenet.
qꝛ mendax ꝑcator carcre debet penitus
impetratis. extra de reſcrip. ſedes i fine
Item ſi cōtra ius vel vtilitatem publi-
cam vel cōtra ꝑſcriptionē. ibidem. Itē
ſi eſt ꝯtra ius naturale nō valet. ſi cōce-
dens habet ius tollendi illud. Caſus. ff
ne ꝗd in lo. pu. fi. l. ij. §. ſi quis. Si vero
diciť in genere non obſtāte aliqua lege
vel canone. nō valet qꝛ nulla lex etiam
ſcripra vel etiā canon ius naturale tol-
lit. ff. ð regulis iuris. l. priuilegia. No
ta magna eſt differentia inter priuilegi
um datū ꝑſone ꝛ datū loco. ſi eſt ꝑſone
non trāſcendit vitaꝫ ꝑſone. extra de re.
iur. priuilegia. libro. vj. ſi datum eſt lo-
co. perpetuum. vt diſtin. iij. quis filiꝰ. ſi
ꝓ dubiū recurrēdū eſt ad ꝑſonam ꝯce
denť. extra de iudi. cū veniſſet. Si tamē

doctor vł ꝯditor haberi non pōt statur
ꝓuilegio.nisi aduersariꝰ ꝯtrariū ꝑ testes
ōndat.ar.extra.de fi.instru.cū Ioh. Et
vide si agat̃ reali vel ꝑsōali actōe. extra
vt lit.non ꝯtest.qm̄ frequent̃. Itē si da-
tū sit ad tp̄s.vtrū tp̄s sit finitū.xxv.q.ij
§.fi. Itē vide si aliqua ꝯditio sit ānexa
q̄ non sit impleta.qꝛ tunc nō valet. ex-
tra de cōdi appo.vex.vide si satisfdedit
qđ ꝓmisit.qꝛ alꝰ non valet. de ꝯdi. ap-
po.sup eo. Et nota differentiā int̃ do
nationē sub conditione ꝛ donationem
sub modo. Donatio sub conditione nō
tenet nisi adueniente conditione siue
ea cōpleta.vt.ff.de ꝯdi.ꝛ demon.l. q̄ he
re.§.vlt. Donatio sub mō ē do tibi mā-
sum vt me pascas q̄ꝺdiu vixero.hec do-
natio statim tenet ꝛ non reuocat̃ q̄ꝺdiu
mō seruat̃.extra de ꝯdi.ap.verū.in glo.
vñ nota differentiā sepe tñ vnū ponit̃ ꝓ
alio.ibidē. Nota.viij. Casus in q̄bꝰ do
natio facta eccl'ie nō valet nec reuocari
pōt. Primo si sub mō facta est ꝛ ꝯditio
deficit vt iā dictū est. Scđo ꝓpter turpe
factū appositū.extra de symo.ca.de re-
gularibꝰ.ꝛ ca.veniēs. Tertio ꝓpter da-
ti enormitatē.xiij.q.ij.si quis irascitur.
Quarto ꝓpter sequentē ꝓcurationem
xvij.q.iij. quicūqꝫ. Quinto ꝓpter reci-
pientiū fraudem.xvij.q.vlti.constituit
Sexto ꝓpter donātis impotētiā. extra
de testa.filius nr̃. Septimo ꝓpter cause
defectū.extra.de renūc.ca.ex trāsmissa.
Octauo ꝓpter doni imensitatē.xij.q.ij.
si q̄s de seruis. Itē nota q̄nqꝫ vel sex
casus in q̄bus donatio facta alteri pōt
de rigore iuris reuocari. Primꝰ si do-
natariꝰ in donatorē manꝰ impias inie
cerit. Scđs si atroces iniurias ei infert
Tertius si graue rex suax ei damnū in
tulerit. Quartꝰ si graue vite ꝑiculū ei i
ferre ꝑsūpsit. Hos quattuor casus ha-
bes extra de dona.c.vlt. Quintꝰ ꝓpter
ingratitudinē. Sextus si ꝯditionē sibi
appositā non seruauit.ibidem.ꝛ.C. de
reuocan.dona.l.vl. Itē donatio facta a
matre si trāseat ad scđas nuptias.ex tri
bus casibꝰ pōt reuocari. Primꝰ.si filiꝰ
vite sue insidiatꝰ ē. Scđs si atroces ma
nus in eā iniecerit. Tertius si totiꝰ sub
stātie molitus ē iacturā.in autē.đ nup.
§.mater. Et itellige q͛ hec dictio atrox
tribꝰ causis ꝯsiderat̃.insti.de iniur.§.a-
trox.vñ vsus. His tribus ex causis in-
iuria đr atrox. Facti ꝑsone vel loci đ ra
tione. Itē vide si priuilegiū est ꝯcessuz
ob causaz.vtx causa subsit vel nō.ꝛ vtx
fuit causa impulsiua.xix.q.ij.q̄ sūt. Itē
vide si renūciauerit facto vel verbo.dic
tunc q͛ non valet.extra de priuil'. Itē si
abusus fuerit priuilegio nō valet extra
de priuil'.vt priuilegia.ꝛ de re.iur.priui
legiū.li.vj. Itē ꝯsidera diligent̃ an ꝓpt̃
delictū fecerit se indignū. extra de ꝓui.
tuax. Itē si fecerit ꝯtra priuilegiuz ibi-
dem. Itē vide si sit generale vel specia-
le.vel vnū generale ꝛ aliud speciale. qꝛ
generi ꝑ speciē derogat̃. extra đ re.iur.
generi ꝑ speciem.li.vj. Itē si priuilegiū
sit alicui dānosum nō valet.extra đ de-
ci.suggestū. Nota versus de casibus
quibus perditur priuilegium.

Si facis ꝯ.si negligo ꝓpter abusum
Delictū dānū ꝑterqꝫ ꝯcessa potestas

Itē priuilegiū non valet in quo cōtine
tur q͛ aliq̄s ab oibus sit immunis. idez
dic de qualibet scriptura.C.de decurio
nibus.l.exemplo.ꝛ.l.vacantis.ꝛ vt bre
uiter me expediā vide.c.ex ore.de priui
legijs.ꝛ de sen.ꝛ re iudi.inter monaste-
rium.ꝛ de fide instru.inter dilectos. et
lxxij.dist.per totum.

Contra testamentum

D faciendū te

a stamenta. Sciendū q͛ testamē
tū est voluntas solēnis qua ꝓ
testat̃ q̄s de rebꝰ suis post mortē suam
ꝛc.xiij.q.ij.placuit. An testamentū va-
leat prius ꝯsidera q̄s fecit testamentū.

Et an ſm regulas iuris teſtatus ſit de
nũero teſtiũ. ⁊ ꝙ rogati dñt eẽ. dixi ſu-
pra in titu. de teſtib⁹. Teſtamentũ niſi
ſit vltimũ nõ valet. extra ð celebra. miſ.
cũ marthe. Itẽ vide vtꝝ illa vltia volũ
taſ ſit ꝑ aliã poſteriorẽ imutata. ⁊ dic ꝙ
nõ valet. vt. xij. q. vi. Itẽ teſtamẽtũ non
valet niſi heres fuerit inſtitut⁹. ff. ð his
q̃ in teſta. l. vlt. Itẽ ſi teſtator fuerit furi
oſus teſtamentũ non valet. C. q̃ teſt. fa-
cere non pñt. l. furioſum. Itẽ maſculuſ
q̃ q̃ttuordecim ãnos non cõpleuit ⁊ fe-
mina. xij. non pñt teſtamentũ facere. ff
de teſta. l. q̃ etate. Itẽ nec mut⁹ nec ſur-
dus põt teſtari. C. q̃ teſta. fa. non pñt. l.
diſcretis. Et intellige de ſurdo a natura
qꝛ ſi a morbo ⁊ ſciat ſcribere. bñ põt ibi
dem. Itẽ filiuſfamilias non põt etiã de
volũtate pr̃is niſi de caſtrenſi peculio.
C. de inof. teſt. l. penul. Itẽ infamis ob
crimen famoſum. l. is cui. ff. de teſta. ex-
tra de here. excõicat⁹. Itẽ captus apud
hoſtes ſi faciat teſtamentũ non valet.
Inſti. qbus nõ ꝑmiſſum facere teſtam-
tũ. §. vi. vbi pene oẽs ꝑdicti caſus ſunt
in glo. fi. Itẽ ſi pater petit filiũ in teſta-
mẽto non valet. ff. ð iniuſto reſcrip. ⁊ ir
rit. teſt. l. nam ⁊ ſi. Itẽ ſi exheredita-
uit ſine cã expſſa ⁊ vera ac iure ꝯceſſa. ñ
valet. C. de poſtu. l. non licet. Caſus
ãt i qb⁹ fili⁹ põt exheredit ari hẽs de iure
iurã. ⁊ i autẽ. vt cũ. de appel. cõg. §. cau-
ſas. col. viij. Itẽ ſi teſtamentũ fuerit ra
ſum ſeu viciatũ in loco ſuſpecto nõ va
let. extra de cri. fal. licet. de fide inſtr. int
dilectos. Nota mulier nõ põt eſſe teſtis
in teſtamẽto. ff. de teſta. l. q̃ teſtamentũ
vbi dicit mulier in teſtamento teſtimo
niũ dicere non põt. Itẽ nemo exñs in
ꝑtãte teſtatoris põt eẽ teſtis. ff. e. ti. qui
teſt. l. j. Itẽ ꝙ oẽs teſtes ſint liberi ⁊ pu
beres. al's non valet inſti. eo. ti. §. ſed cũ
aliqs. ⁊. §. teſtes. ⁊. ſ. ca. ꝯtra teſtes. Itẽ
niſi teſtes in fine teſtamẽti ſe ſubſcripſe
rint. nõ valet. ff. e. ti. l. heredes. ⁊ illa oĩa
q̃ dicta ſunt dñt in teſtamẽto ſolẽni eẽ
Et ſm leges qñ pater teſtat int liberos
⁊ nepotes tũc non eſt neceſſe ꝙ tãta ſo
lẽnitas adhibeat. C. eo. ti. l. hac ꝯſultiſſi
ma. Sed ſufficit tũc ꝙ adhibeant duo
teſtes. Silr miles põt ſuũ teſtamentũ
facere corã duobus teſtib⁹. ff. de teſta.
mil. l. diu⁹. Nota nullus põt facere te-
ſtamentũ q̃ ſeculo renũciauit ⁊ aliquã
religionẽ intrauit. ⁊ ſi teſtamentũ fece-
rit non valet. xix. q. vlt. qꝛ ingredienti-
bus. Nota ſi qs dixerit cõmitto tibi vl
timã voluntatẽ ſine diſpoſitionẽ ego
Johes ⁊ heredẽ quẽ tu volueris. Si po
ſtea teſtamẽtũ factũ fuerit nõ valet ſm
leges. Sec⁹ eſt de benignitate cano. iij
q. ij. vbi dꝛ qui extremã voluntatẽ in al
terius diſpoſitionẽ cõmittit non videt
decedere inteſtatus. Itẽ ſi aliquid in te
ſtamẽto tibi fuerit legatũ. caue ne teſta
mentũ impugnes. qꝛ legato ꝑuaberis
C. de codicill. l. vlt. qꝛ nemo debet ha
bere ſubſidiũ ab eo ꝙ impugnat. extra
de cẽſi. cum olim. Et hec de teſtamen-
to ſufficiunt.

Contra poſitiones

P Oſitiões ſunt in
uente vt releuent ꝑtes ab one
re probandi ꝑſertim ꝑ teſtes.
facilius eñ fiũt ꝯfeſſiones ꝙ̃ producti
ones teſtiũ. cum teſtes idonei vix inue
niant ⁊ cũ labore ⁊ expenſis producũ-
tur. iiij. q. iij. §. item in criminali. No
ta ſex modis actor ab actu iudiciali re-
mouet ꝑ poſitiões minus legittimas.
Prim⁹ modus. ſi poſitio fuerit negati
ua probari non põt. Sed q̃ ponit neceſ-
ſe habet probare quod poſuit. ff. de pro
ba. l. ij. Nota ꝙ negatiua eſt triplex. fa-
cti. iuris. ⁊ qualitatis. Negatiua facti ẽ
duplex. pura ⁊ ſimplex. que non habet
determinationẽ loci vel tempis vel ali
cuius rei. ⁊ hoc probari nõ põt directe
vel indirecte. vt ſi qs dicat ſe nũꝙ̃ cita-

tum fuisse.extra de elec.bone.j.Si aūt
adijciat tps vel locus vel aliquid sile.
tūc pōt ꝓbari indirecte.extra ꝺ testi.ex
tenore.ꝛ.c.series.Itē negatiua facti ꝓ-
bat cū habeat affirmatiuā implicitam
vt si dicat coactus renūciaui.hoc debz
ꝓbari.extra de renū.sup hoc. Negati-
ua iuris bene ꝓbat vt si negas emanci
patōem recte factā hoc debes ꝓbare.ff
de ꝓba.l.ab ea pte.§.idē rn̄deo.si quis
negat aliquid iuste factū dz illud ꝓba-
re.Negatiua qualitatis.vt si diceres.il
le nō est idoneus vel legitimus.vel nō
est soluendo fidelis.hoc debet ꝓbare q̄
hoc dicit.qꝛ q̇libz p̄sumit bonus ꝛ ido
neus nisi ꝓbet ꝯriū.extra de p̄sumpt.
dudū.ꝛ ꝺ scru.in ordi.fac.c.vnico. Itē
ois negatiua que includit in se affirma
tōem appellat negatiua pregnās. ꝛ tal'
negatiua ꝓbat ꝓpter iclusionē affirma
tōis.extra ꝺ ꝓba.qm̄.de testi. ex tenore
Scōs modꝰ ē si positio nō facit ad cāz
vel nō est facta sup re de qua agit in li-
bello nō valet.verbi gratia.Si agit de
rei vendicatōe ꝛ actor petitōez facit su
per mutuo deposito.talis positio non
valet.Tercius modus ē.si positio non
releuat ponentē vel nō ꝓdest petenti.
talis positio nō debet admitti. extra ꝺ
excep.dilecti filij.Nota dr̄iam inter se
cundū ꝛ terciū modū.In secundo licz
positio sup re de qua agit nō sit ꝓbata
tn̄ monstrat intentōz ponentis. In ter
cio aūt nihil facit ad negociū de q̄ agit
Quartus modus si ē positio pēdens
ab alia positione que negata est.tal' po
sitio non valet.verbi gr̄a. Actor dicit.
Pono ꝙ A.tradidit mihi fundū.reus
negat hoc.Actor postea ꝓducit aliam
positōnem dicens.pono ꝙ A.tradidit
mihi fundū talem.hec positio nō ē ad-
mittenda ꝓpter duo. Primo.qꝛ nō re-
leuat ponentē.qꝛ nuda traditio nō trās
fert dominiū.ff.de acq.re.do.l.traditō
Secundo.qꝛ pendet ab alia q̄ fuit ne-
gata. Vn̄ si reus ad istā que ad negatā
dependet rn̄deret posset de facili ꝑiuriū
incurrere.Sz iudex debet caute p̄caue
re ne det viam ꝑiurijs.extra de iureiu.
si vo.Quintus modus si positio ē im
plicata q̄ fit qn̄ aduocatus duas posi-
tiones format sub vna interrogatōe sic
ꝙ altera ps est vera ꝛ altera falsa.ꝛ is q̄
interrogat credit posse simpliciter rn̄-
dere.Exemplū. Pono te comedisse in
eccia.comedisti ꝛ ecciam non intrasti.
nō potes rn̄dere ꝙ sic.qꝛ hodie ecciam
nō intrasti. nec potes dicere ꝙ non. qꝛ
al's non comedisses.Est g̊ regula.sicut
reus certuz habet dare rn̄sum.ita actor
certā debet facere positōem. Si vo po
sitio obscura vel cauillosa fuerit.reꝰ re-
spondere nō tenet. in specu ti. de posi.
§.septimo.ver.tercio q̄z.ꝛ v.xiiij.qꝛ su
per re incerta nō pōt fieri sn̄ia.xj.q.iij.
graue.nec lz aliquē fratrē suū recōue-
nire circumscriptōe verboꝝ.xxij.q.iiij.
vnusquisqꝫ.dicat ergo.vel positōem fa
cias declarari vel te n̄ admitto.ꝛ si sint
positōes due vel vna implicata de illa
vnaz ptem diuisim ꝓponat. vt pono te
hodie comedisse.ad illam rn̄deat reus
credo vel nō credo.postea procedat ad
aliaz ꝛ dicat.pono te hodie intrasse ec-
clesiam.ad illā positōez pōt rn̄deri. nō
intraui.Itē aliud exēplū. Pono ꝙ pos
sides ecciam sancti viti ptinētē ad mōa
steriū sancti Petri.ibi implicant duo.
vnū ꝙ reus possideat ecciam sancti vi
ti.ꝛ ꝙ eccia beati viti ptineat ad mona
steriū sancti Petri. iō debent fieri due
positōnes.Sextus gradus est si fit po
sitio sup articulo p̄cedente de eadez re.
qꝺ nō est ponendū.Nā tūc fortasse ne-
gauit qꝺ mō confitet.tanq̄ nauta naui
gans ꝯ ventū nō ē audiēdus.in autē.ꝺ
his qui ingre.ad ap.§.j.col.ij.Nota in
cā ciuili debet rn̄dere reus positōibus
fm credulitatē.qꝛ in talibus p̄stat iura
mentū calūnie qꝺ est fm credulitatez.

Sed in causis spūalibus debet rñdere ex certa scia. q2 in talibus p̄stat͛ iuramñ-tū de veritate dicenda. extra de iura. ca lū. statuimus. li. vj. Nota ꝯfessio sp rō-ni naturali debet ꝯuenire. vñ si aliquē dico filium meū ꝛ etas non patit͛ non valet cōfessio. ff. de interro. act. l. cōfes-sionibus. §. ꝛ si. Item si formidine tor-mentoꝝ fateat͛ aliquis ꝯ me. talis con-fessio mihi nō p̄iudicat. nisi postea tor-mento liberatus in eadē cōfessione ꝑsi-stat. ff. de questi. l. j. §. si quis. Itē queri-tur vsq3 quo in causa positōes fieri pos-sent ꝛ debent. rñdeo quousq3 renūcia-tū fuerit testibus probatiōib9 ꝛ instr̄is Et hec de positōibus sufficiant.

Contra sententiam.

Sententia est dif-

finitio iudicialis que contro-uersijs finē imponit pronun-ciatōe iudicis cōdemnatōem vel abso-lutōem cōtinens. vt si dicat iudex visis ꝛ auditis cōfessiōib9 ꝛ allegatōib9 vtri-usq3 ꝑtis. necnō attestatōibus ab acto-re ꝛ reo productis diligenter inuestiga-tis ꝛ intellectis cōsilio habito iurisꝑito-rū. talē condēno ꝛ absoluo ꝛc̄. vt ꝑz. j. q. j. in primis. ꝛ extra de seques. pos. c. j. in spe. ti. de sen. §. vt autē. v̄. nos itaq3. Qm̄ aūt sñie diuerse a iudicib9 profe-runt͛. quaꝝ alique ipso iure sunt nulle. alie ꝑ restitutōem in integrū. alie ꝑ ap-pellatōem interpositā. alie ꝑ supplica-tōem retractant͛. Jō ꝯ sñias aliquid vi-deamus. Et primo ꝯ illas que sunt ipso iure nulle. a q̄bus non valet appellari. extra de vi. ꝛ ho. cle. cū ab oi. Itē3 sñia lata die dñica vl̄ alio tempe feriato nō valet. etiā ꝑtibus ꝯsentientibus. extra de fer. c. vl. ff. de feri. l. si feriatis. Itē3 si tpe messium vel vindemiarū cōpellat͛ quis litigare exceptōne prius posita si sñia lata fuerit ibidē. Item sñia lata ꝯ absentem non cōtumacē non valet. iij. q. ix. caueat. Pro illo nota quinq3 gene-ra absentiaꝝ. Prima ē absentia proba-bilis necessaria. vt inimicicia. Secūda est probabilis tm̄. vt in studio. Tercia necessaria tm̄. vt in relegato. Quarta ē voluntaria. vt in mercatore. Quinta ē ꝑ contumaciā. Hec quinq3 habes. ff. d̄ de in inte. resti. l. vl. In prima restituū-tur ad totam causam. C. de procu. l. q2 absente. In secunda si nō fuerit defen-sus appellans auditur. C. quō ꝛ qñ iu. l. ab eo. In tercia cognita causa subue-nitur. In quarta non restituit͛ sed ledi-tur ꝑ sñiam. de re iudi. l. de vnoquoq3. Item quinto non auditur appellans: nisi veniat iudice adhuc sedēte pro tri-bunali. ff. de in integ. resti. l. penul. Ali-os casus absentie ꝛ contumacie habes extra vt lit. nō contest. qm̄ frequenter. Itē nulla est sñia si duo vel plures sint iudices ꝛ vnus sine altero procedit ni-si in delegatione cōtineatur q᷒ alter si-ne altero procedat sine mandato cōiu-dicis absentis. extra de offic. iudi. dele. prudentiā. Item si duo iudices diuer-sas proferūt sñias tenet pro reo. nō pro actore. nisi in causa fauorabili vt matri-monio vel testamēto. hoc est verum si ex ordinaria iurisdictōne procedit. Si ꝟo ex delegata. ex vtroq3 sñia pēdet in arbitrio delegantis. ꝛ si ex cōpromisso neutra debet habere vigorem. extra de sen. ꝛ re iudi. duobus. Itē3 nulla ē sen-tentia si certū terminū supior assigna-uerit infra quem debet sententiare. Et iudex post datū3 terminū sententiaue-rit nisi terminus de consensu ꝑtiū pro-roget͛. extra de offi. dele. de causis. Itē3 nulla ē sñia nisi ps ꝯ quā lata ē tribus edictis vel vno ꝑemptorio fuerit euo-cata. xxiij. q. iij. de illicita. ꝛ c. de excōi-catōis. ꝛ si nō inuenit͛ citād9 nihilomi-nus ad suā domū d3 citatio dari. ꝛ sui amici req̄rēdi st͛ an sit aliq̄s q̄ velit eū defendere. alit͛ sñia nō valet. ex̄. d̄ do. ꝛ

ptu.causamq3.τ ibi in glo. τ.c.fi. Itē nulla est snia in qua mortuus ɔdēnat. ff.de sen.q.sine appel.rescin. pos.l. pe. intellige nisi in casibus exceptis. vt in crimine heresis.xxiiij.q.ij. sane. Item nulla est snia que cōtinet ꝓceptū īpossibile.qr nemo ad impossibile obligatur in regula.nemo. extra de reg.iur.li.vj. Itē snia lata ab excōicato nō valet. extra de sen.τ re iu.ad ꝓbandū. Itez snia nulla est qn̄ libellus nō est oblatus. extra de libel.obl.c.j.ij.τ.iij. intellige nisi sint breuissime lites τ maxime viliū ꝑsonarū. Itē nulla est q̄ cū falso ꝓcuratore est lata.extra ð po.τ ptu.in nostra. Tenet tñ snia q̄usq3 falsitas fuerit detecta.vt ibidem.τ extra de rescrip.ex pte. Itē snia lata ꝯ furiosum nō valet.ff. de re iudi.l.furioso. Itē snia nulla est nisi lata fuerit sup certa quantitate.intellige qn̄ agitur sub certa spē.instit.de act. §.curare.Itē nulla est qn̄ iudex ad certam rem datus de alio ꝓnūciat.extra ð offi.iudi.dele.ex lrīs. Itē nulla est si ꝑ surreptōem lata est.xxxv.q.ix.veniam extra de rescrip.ad audientiā.ij.in glo. ver.in irritū.Item nulla est ꝯ fiscū absente eius aduocato.ff. de iure fisci.l.si fiscus.secus si cōtra priuatū lata. Itez nulla snia est ꝯ manifeste absentē cui⁹ aduocato vel ꝓcuratori vel eius aduersario dat pecunia vt se vinci patiat. C. de aduo.diuer.iudi.l.j.Itē nulla ē sententia iudicis delegati q̄ nō ē.xviij. an. extra de offi.dele.cū vicesimū.intellige nisi princeps ex certa scia cām minori cōmittat.Itē si ordinarius.xxv.annū nō attingat.ibidez. Qn̄ snia est aliqua qn̄q3 retractat per appellatōez τc̄. Qn̄ dies est assignata ad sententiandū si iudex alio die sentētiauerit ptib⁹ ignorātibus.vel etiā vna pte.ꝑ appellatōez retractat.ff.de ritu nup.l.palā. Itē si locus est assignatus τ iudex alio loco sententiauerit.C.de sen. τ interlo.om.iu. l.si ꝑ errorē.Item snia lata de nocte ꝑt retractari.extra de offi.iudi.dele. cōsuluit.Itē snia de cōditōe τ de futuro ferri nō debet.lata nō tenet.sed ꝑ appellatōnē qn̄q3 retractat.extra de appel. preterea requisisti.τ extra de sen.excō.a nobis.ij.q.vj.biduū.Itē snia illa retractatur si iuramētū calūnie exactū in causa fuerit τ nō ꝓstitū. C.de iura. calū.l. ij.Itē snia lata ꝓ vel cōtra filiūfa.existētē in iudicio sine consensu pr̄is pōt retractari ꝑ appellatōem.ff.de iudi.l.licz. τ.l.si debitor. Itē snia nulla ē ipso iure iure si iudex eā nō sedēdo tulerit. iij.q. iij.§.spaciū.Itē nisi snia lata fuerit in scriptis nulla erit. ij.q.j. in ꝓmis.extra de ꝓba.qn̄ ɔtra falsam. Istud fallit in casibus. Primus ē in vilibus ꝑsonis. Secūdus est in leuibus criminibus.ff de accusa.l.leuia.Tercius i cā mr̄imoniali.extra de test. Albertus τ alij q̄dā dicūt q snia pōt ferri sine scriptis in oi causa de cōsensu ptiū. sed hoc relinquo disputatōi. Itē si ep̄us inter subditos suos cognoscit nō eē necesse sniam ferri in scriptis.xj.q.j.si quisq3. nisi causa sit criminalis.ibidē. Itē snia nulla est lz scripta sit a iudice nō tñ recitata.C.ð sen.excō.ex ꝑicul recitata.l.j. imo nulla est si eā iudex nō ꝑ se sed ꝑ aliū recitauerit.ibidē.l.vl.τ extra de consue.ad nr̄am. Itē nulla est snia lata ꝯ minorē xxv.ānis sine curatoris auc̄te. C.ð his q̄ le.ꝑso.in iudi.stan. nō hn̄t.l.j.ij.τ.iij. nisi in causis spūalibus puta mr̄imoniali quā minor ꝑ se pōt tractare. extra de resti.spo.ex pte.Snia aūt ꝓ eis lata tenet.C.de ꝓcura.l.eo nō minus. Itez snia a nō suo iudice lata nō valet.extra de ɔsue.ad nr̄am.τ de iudi.si cleri. Itē si seruus sniam tulerit ipo iure nulla ē iij.q.vij.c.j.τ extra de rescrip. sciscitat⁹ Itē nulla est snia ꝑ mulierē lata. ibidē τ.ff.de re.iu.l.ij.aut nisi ɔsuetudie approbata.vt extra ð arbi.dilecti filij.aut

a principe.ij.q.v.in oẽs. Jtem sñia ab
heretico iudeo vel alio fidei inimico ñ
valet ꝯ xp̃ianos. extra de here.excõica
mus. Jtez nulla est sñia ex ꝑte iudicis.
q̄ꝛ iudex est ingenuus vel seruus ꝛ nõ
põt militare vel hꝫ centũ aureos.C.de
peda.iudi.l.ij.ff.de arbi.l.nõ distingue
mus. Jtẽ nulla est sñia si iudex secula-
ris sup re ecclastica iudicabit. extra de
fo.cõpe.si diligẽti. Jtẽ sñia lata pꝰ aliã
diffinitiuã ꝑ appellatõꝫ nõ suspensam
est ip̃o iure nulla.ij.q.vj.§. diffinitiua.
Excipiunt̃ quidã casus ab hac regula.
quos require de sen.ꝛ re iudi.c.int̃ mo
nasteriũ.ꝛ extra d̾ resti.in inte. cum ex
lr̃is. Sũt etiã sñie que sine appellatiõe
rescindunt̃.vt in cã mr̃imoniali q̄ non
transit in rem iudicatã.extra de sent.ꝛ
re iudi.lator. Quñq est nulla rõne loci
inhonesti in quo lata est sñia. extra de
appel.qua fronte. Jtẽ rõne ordinis nõ
seruati.q̄ꝛ iudex debuit cõdemnare ꝓ-
curatorẽ ꝛ ꝯdemnauit dñm.C.de sen.ꝛ
interlo.om.iudi.l.j. Nota tñ in crimi
nibus cõdemnat̃ dñs nõ ꝓcurator.C.
de iureiu.l.vl. Quñq ꝯdẽnat̃ ꝓcurator
nõ dñs.extra de ꝓba.lꝫ cã.extra de fide
instru.inter dilectos. Jtem nulla ẽ sñia
si aliquis de septẽ tramitibꝰ iudicij ob-
mittat̃ vel ꝑuertat̃. Primus trames vt
libellus det̃.extra de libel obla.c.j.ꝛ.ij.
Secundus ẽ litis ꝯte. extra de lit.cõte.
c.vnico. Tercius vt de calũnia iuretur
ꝛ de veritate dicenda in causis sp̃ualI-
bus.extra de elect.duduz. Quartus vt
depositões testiũ scribant̃.extra de ꝓ-
ba.qm̃ ꝯ falsaz.C.de sen.ꝛ interlo.om.
iudi.l.ꝓlatam. Quintus vt publicent̃
vt in.d.l.ꝓlatã. Sextus vt sñia feratur
in scriptis.ij.q.j.in primis.ꝛ.c.longaz.
Septimus vt sñia ferat̃ a iudice seden-
te ꝓ tribunali.C. de sen.ex pi.reci.l.j.ꝛ
ij. Jtẽ nulla est sñia si ꝯ ius est ꝓlata.ij.
q.vj.§.diffinitiua.extra de sent.ꝛ re iu.
c.j. Jtez nulla est sñia nisi prius lis fue
rit ꝯte.extra vt lit.nõ ꝯte.ꝑ totũ. Et sex
casibꝰ exceptis d̾ qbꝰ valꝫ sñia lit.ñ ꝯte.
Primus si agit̃ de electõe p̃lati confir-
manda vel cassanda. Secundus si agi
tur de mr̃imonio criminaliter ꝛ is qui
cõuenit̃ maliciose se absentauerit ꝛ cõ
tumax fit. Tercius si agit̃ de crimine ꝑ
modũ inquisitõis. Hos tres casus ha
bes extra vt lit. nõ ꝯte. qm̃ frequenter.
ꝛ d̾ accu.qualiter ꝛ qñ. Quartũ habes
extra de iureiu.ad nr̃am. Quintus est
actore ꝑ cõtumaciã absente reo p̃sente
ꝛ petente se absolui.extra de do. ꝛ ꝯtu.
Sextũ habes de sen.excõ.a nobis.vbi
dr̃.absolui põt post mortẽ pñia non ꝑ-
acta si pñie signa apparuerint in eo vi-
uente. Jtem nulla est sñia si lit. nõ ꝯte.
testes fuerint recepti nisi i casibꝰ. Pri-
mus si timeat̃ de morte testiũ. Secun
dus est de absentia diuturna. Terciꝰ si
cognoscit̃ de electõe p̃lati. Quartus si
ꝑ appellatiõem sñia potuit retractari.
ff.ad trebel.l.saluo. Jtem sñia lata per
falsos testes vel per falsa instr̃a qñq re
tractat̃ ꝑ appellatõem.qñq q̄ ꝑ in inte
grũ restituit̃.ff.de re iudi.l. diuus.ꝛ.C.
de tpi.in inte.resti.l.supuacuã. extra d̾
ꝓba.lꝫ.ꝛ de ꝓcu.in nr̃a.C.ad.l.cor. de
fal. Querela. Jtez si ex falsis allegatio
bus sit lata.ff. de iudi.l. si p̃tor. Tales
aũt sñie valẽt quousq falsitas fuerit re
uelata.extra de ꝓcu.in nr̃a. Nota sñia
ꝯtra absentẽ lata si absens ꝑ breue tp̃s
iustã cãꝫ absentie sue ꝓbauerit ip̃a sen-
tentia ꝑ restitutõem in integrũ p̃t retra
ctari.extra de resti.in inte.ex lr̃is.extra
de sen.ꝛ re iudi.cũ bertoldus.C.de ꝓ-
cu.l.q̄ absente.ꝛ.ff. de admi.tut.l.scire
oportet.§.sufficit.vbi dicit̃. si qs ꝓpter
egritudinẽ vel aliã necessitatẽ.puta ma
ris vel hyemis vel incursum latronuꝫ
aut sil̃em causam in constituto tp̃e ve-
nire non potest. ei est ignoscendũ qm̃
sñia retractat̃ in cã criminali. vide.iiij.
q.v.quisquis.extra de do.ꝛ ꝯtu. vitat̃.

Nota. iudices penā ꝑ sñia pecuniaria que mulcta vocat̃ pñt remittere rõne pauptatis. C. de mõ mul. l. eos. Et hec causa breuitatis sufficiunt.

Contra appellatõem.

Quoniam cõtra sñiam appellatiões q̃nq; frustratorie fiũt. iõ post tractatũ de sententijs de appellatõibus videamus. Appellatio est a minori iudicio ad maius tribunal ꝓuocatio iniq̃ grauaminis vel inique sñie querelã continẽs. ff. e. ti. l. j. Si appellat̃ a iudice ṗncipali vel a cur. nõ valet. ix. q. iij. ca. ipsi sunt. ⁊. c. ptz. Itẽ a senatu principis appellari nõ põt. ff. a q̃. ap. nõ lz. l. j. Item a sñia papali. q2 eccia cõpatur senatui. Itẽ appellatio facta a sñia arbitri non valet. ij. q. vj. a iudicibus. ⁊. C. de arbi. l. j. ⁊. ff. de arbi. l. nõ distinguemus. Itẽ cõtumacis appellatio non valet. extra eo. ti. ꝑ tuas. nisi venerit adhuc iudice ꝓ tribunali sedente. ff. de in inte. resti. l. diuus. Item q̃ñ appellat̃ a grauamie appellatio non valet nisi coram iudice grauaminis causa ꝓbabilis ṗtẽdat̃. extra de appel. cordi. li. vj. appellatio extra iudiciũ infra decẽ dies a tpe cognitõis grauaminis in scriptis fieri põt. intellige nisi appellet̃ iudice adhuc sedẽte ꝓ tribunali. tũc sufficit viua voce appellare ab iniqua sñia. ff. e. ti. l. ij. Item appellatio nõ valet facta ab illo q̃ sub notorio crimine cõuictus ad penã cõdemnat̃. extra. e. ti. romana. li. vj. Nota differẽtiã inter penã ⁊ mulctã. pena statuit̃ a lege. sed mulcta infligit̃ ab arbitrio iudicis. Itẽ appellatio nõ valet q̃ñ appellans cõsentit pᵘ appellatõem coram illo iudice a quo appellauit litigare vel aliud facere. extra de offi. iudi. dele. gratũ. Itẽ appellatõ nõ valet nisi appellans infra annũ vel ex cã rõnabili infra bienniũ fuerit eã ꝓsecutᵘ. extra e. ti. cũ sit romana. ⁊. c. oblatos. aũtẽ. ei qui. C. de tpi. ap. Et intellige nisi iudex largius tp̃s fuerit moderatus. ibidẽ. et intellige infra indictũ terminũ ap. debet ꝓsequi. c. oblate. ver. ꝑs appellata. Itẽ appellatio debz fieri gradatim de minore iudice ad maiorẽ. aliter nõ valz extra. e. ti. dilecti filij. tñ appellatur ad papã omissis medijs. e. ti. si duobus. ⁊ ⁊. c. romana. li. vj. Tam̃ ſm leges si appellat̃ ad principẽ omissis medijs ṗnceps remittit appellatõem ad quẽ debuit appellare. ff. e. ti. l. impatores. Itẽ appellatio ñ valet nisi fiat infra. x. dies a tpe date sñie. ij. q. vj. anterioris. extra de testi. significauerũt. Et dies in q̃ sententiatũ est ɔnumerat̃. e. ti. ij. q. vj. anterioris. in glo. ij. Itẽ si tercio a diffinitiua fuerit appellatũ. illa appellatio nõ valet. ij. q. vj. si q̃s. extra eo. ti. c. directe. sed ɔ̃ videt̃. j. q. vj. quotiens. vbi dicit̃. quotiens se putauerit quis grauari appelat̃. Solutio. illud quotiens exponit̃ ibi secũdo a diffinitiua vel quotiẽs grauet̃ interlocutoria. totiens appellatur ſm canones nõ ſm leges. Nota si ꝑsona regularis appellat ne corrigat̃ ñ valet appellatio. extra. e. ti. ad nr̃am. ꝟ nisi corrigens moduz excedat. eo. ti. de priore. ⁊. c. cũ spãli. Itez appellatio nõ valet q̃ñ est facta ɔ̃ ordinatiõem eccie. puta ne fiat electio. vel ne ꝓcuret̃ aliq̃ euidens vtilitas eccie. Intellige nisi assignata fuerit aliqua iusta cã appellatõis. extra ꝺ his q̃ fi. a ma. ꝑ. c. ex ore. et extra ꝺ elect. cũ nobis. Itẽ ab excõicatione nõ appellat̃. extra de sent. ⁊ re iudi. q̊ ad cõsultatõem. ⁊ extra. e. tit. nouit. Itẽ a mero executore nõ appellat̃. a mixto aũt appellat̃ nisi admittat legitimã exceptõem. ⁊ hoc si ptẽ grauauerit. extra. e. ti. dilecto. ⁊. c. vt debitus honor. Nota merus executor dr̃ q̃ñ sñia lata est ab aliquo iudice ordinario ⁊ ille iudex mandat alteri vt illã sñiam

exequat̄.talis executoꝛ dr̄ merus. Ille non debet audire aliquas exceptiões. nec de sn̄ia se aliquid intromittere nisi sciret sn̄iam esse malā.puta p falsos testes.⁊ p falsa instrumēta latā.tunc eniʒ si excipiat̄ corā eo debʒ supioꝛi referre extra d̄ sen.⁊ re iudi.decetero. ⁊ cri.fal. sup eo. Mixtus aūt dicit̄ q̄ hʒ aliquaʒ negocij executõeʒ annexā. vt cū iudex oꝛdinarius mandat alicui dari b̄n̄ficiū dat sup illo negocio executoꝛē corā tali ꝓponi pn̄t exceptiões ⁊ appellare ab ip̄o quantūcunq; absolute scribat̄ a papa.xxv.q.ij.c.dicenti.§.⁊ si non cognitio.extra de rescrip. cū adeo. Nota q̄ṫ uis regula iuris sit q̄ a mero executoꝛe appellari nō pōt. Excipiunt̄ tn̄ octo casus. Primus si modū excedit i exequēdo.extra.e.ti.nouit.extra de offi.iudi.deleg.sup questionuʒ. Secūdus qn̄ ptē iudicis vult assumere. extra d̄ offi. iudi.dele.pastoꝛalis. Terci⁹ si dolo aliquid faciat.ff.de negli.l.iij.§. si executoꝛ. Quart⁹.qn̄ executoꝛi opponit̄ excõicatio.xj.q.iij.excõicatos.⁊.c. excõicato. Quintus qn̄ facta est innouatio sup eodē de quo agitur. naʒ tunc oꝛdo mutat̄.ff.de re iudi.l.iij. Sextus si exequēdo tp̄s quadrimestre ꝑueniat executoꝛ. C.de exe.rei iudi.l.vl. Septim⁹. si executoꝛ male interp̄tat̄ sn̄iam.ff.de appel.l.ab executoꝛe. Octauus qn̄ exceptio pemptoria opponit̄ p quā sn̄ia nulla eē dr̄ si eā executoꝛ admittere noluerit.vn̄ ab ip̄o appellat̄. C.de ꝓcu.l.lʒ.qꝛ audire debet se nō cognoscere de causa sed debet referri supioꝛi.extra de offi.dele.pastoꝛalis. Itē appellatio fc̄ā ne.s.publicū seu notoꝛiū puniat̄ nō valet.extra eo.ti.cuʒ sit romana. extra de vsu.q̄ ꝑniciosum. Notoꝛiū dr̄ qđ ptʒ p sn̄iam aut cōfessionē in iure factaʒ aut rei euidentijs.extra de coha.cle.⁊ mul̄. quesitū.⁊.c.vestra. Iteʒ appellatio nō valet si pactum fuerit factū inter ꝑtes ne ab altera appellet̄.ij.q.vj.si aūt. Itē si appelletur ne excõicatus absoluatur nō valet appellatio.extra.e.ti.qua frōte. Item appellatio generalis non valet.eo.ti.consuluit.qn̄q; tn̄ generali appellationi defertur.e.ti. cum sit romana.in glo.sup sumpto vocabulo. Item de falsa moneta cōdemnatus non pōt appellare.extra de iureiurā. quanto.in glo.circa prin. Item si appellat̄ a grauamine ⁊ iudex illud reuocat seu reuocare velit.nō valet appellatio.extra.e.ti.cum cessante. Item si quis appellat super eo q̄ fieri ꝓcurauit.nō valet.ij.q.vj.si aūt. Item si quis in vna causa tercio appellauit.nō valet.ibidē. C.ne liceat in vna.p totū. Item appellatio facta ab officiali ad ep̄m nō valet.qꝛ eoꝛū ꝯsistoꝛiū.idē dicit̄ extra eo.ti.cū dilecti filij.c.romana.li.vj. Itē appellatio nō valet nisi appellans exp̄mat nomen mēsis ⁊ nomen iudicis a quo appellauit.⁊ nomen dignitatis vtriusq;.⁊ cām quare appellauit.⁊ ibi vide foꝛmā appellationis concipiende. Et hec de appellationibus dicta sufficiunt.

Contra electõem p̄latoꝝ.

QVoniā pluries in electõnibus p̄latoꝝ tā minoꝛis q̄ maioꝛis min⁹canonice ⁊ ꝓperā ꝓcedit̄.ꝓp qđ eccīe dei sepius graue dispēdiū patiunt̄ ⁊ nō modicā incurrūt lesionē. vt cū his opteat ad appellatõis subsidiuʒ cōuolare. Iō de electõe p̄latoꝝ aliquid videamus.

Nota.§.xlij.articulos q̄bus electio viciat̄. Primus si fiat electio p⁹appellatõem legitime inꝑpositā.extra d̄ elec. ⁊ elec.po.cōsideram⁹. Secūdus si fiat electio ab excõicato.e.ti. venerabilem. Terci⁹ si fiat a suspēso nō valet.e.ti.cū int̄.e extra de ꝯsue.cū dilect⁹. Quart⁹ si fiat p abusuʒ secularis ptāt̄.e.t.q̄sq̄s Quintus si fiat a minoꝛi pte. C.e.ti.ro

ssana. Sextus si nō fiat a maiori vel sa
niori pte capl'i.eo.ti.ꝯgregatio. Septi-
mus si electꝰ p̄stet assensum electōi sue
anteq̄ eligat.eo.ti.cum post petitā. Octa
uus si electio fiat p laicos.eo.ti.ca.q̄sq̄s
ꝛ ca.massana. Nonꝰ si fiat ad clamorez
ppl'i.eo.ti.querelā. Decimus si fiat ele-
ctio corpe p̄lati mortui nondū tradito
sepulture.eo.ti.bone memorie. Unde
cimus si fiat electio clādestina.eo.ti. q2
ꝓpter. Duodecimꝰ.si electꝰ habeat duo
bn̄ficia curā aiaꝝ hn̄tia sine dispensatio
ne.eo.ti.dudū.ij. Tredecimꝰ si fiat post
tp̄s triū mensiū in eccl'ia cathedrali. e.
ti.inotuit. Decimusquartꝰ si fiat electio
de ideota.eo.ti.qm̄ quidē. Decimusq̄n-
tus.si fiat de illo q̄ est leuis vite. eo. tit.
cum in cunctis. Decimussextꝰ si fiat cō
tra formā traditā eis.eo.ti.cum dilectꝰ.
Decimusseptimus: si fiat electio habi-
to cōsilio ꝛ colloquio cum eligēdo vel
cū amicis suis.e.ti nosti. Decimusocta
uus si fiat electio de minori.xx. annis.
eo.ti.cum in cunctis. Decimusnonꝰ si
electus ingerat se admistratōi ante con
firmatōz.eo.ti.nosti.ꝛ.ca.qualiter. Vi
cesimus si post publicatōez votoꝝ non
sequat electio.eo.ti.in genesi. Vicesi-
musprimus.si cōmissa est simonia etiā
electo ignorante.eo.t.si alicuius. Vice
simussecundus si metropolitanus non
examinat p̄sonaz electi ꝛ formā electio
nis.eo.ca.cum eccl'ia. Vicesimustertiꝰ
si electus patit defectum in ordinibus.
eo.ti.ca.dudum. Et si electus fuerit in-
trusus.eo.ti.quisquis. Vicesimusquar
tus si eligat qui postulari debet.eo.tit.
innotuit.ꝛ de postu.ca.vl't. Vicesimus
quintus.si electionē vel postulationez
volūt innouare post cessationem.extra
de postu.gratū. Vicesimussextꝰ si .cō-
ꝓmittit i septē ꝛ tres eligāt vnū d' ill' ꝛ
alij tres extrāeū electōi. P̄ria valet dū
modo ip̄e ꝯsentiat.e.ti.cū i iure. Vice-
simusseptimus.si ꝓcedit ad scd̄am ele-
ctionē p̄ma nō cassata nō valet e.ti. cō-
sideramꝰ.ꝛ ca.audit.ꝛ intellec. Vicesi-
musoctauus si fiat p surreptionē.eo.ti.
cum dilectus. Vicesimusnonus si fiat
aliq̄ ꝯtempto.e.t.bone memorie.ij.vbi
d' cōtemptꝰ vniꝰ plus nocet q̄ ꝯdictio
multoꝝ. Tricesimꝰ si peccāt i numero.
eo.ti.cumana.ꝛ ca.i genesi. Tricesimꝰ
p̄mus.si mādat q̄ electio fiat de ꝯsilio
aliquoꝝ.ꝛ sic illis irreq̄sitis non valet.
eo.ti.cum in veteri. Tricesimuss'cd̄s. si
fiat electio s'm formas traditas.eo.ti.q2
ꝓpter. Tricesimustertiꝰ si indignꝰ eligit
electio nō valet.ꝛ eligētes p̄uent ptāte
eligendi illa vice.eo.ti.scriptū.eo.ti. cū
inter canonicos.ꝛ.c.cū innotuit. Trice
simusq̄rtꝰ. si nō fiat electio in eccl'ia
cathedrali.viciat.sed illud est de hone-
state ꝛ cōsilio.nō p̄cepto.eo.ti.cum ter
ra. Tricesimusq̄ntꝰ.si q̄ nō est monach
us eligat in abbatē.eo.ti.cū ad n̄ram.
Tricesimussextꝰ.si nō ꝓfessus eligit in
abbatē.eo.ti.cū mg'rm.ꝛ ca.cum causā
Tricesimusseptimꝰ.si fiat electio ꝯditi
onal'.puta eligo decanuz si vult.vl' sub
alia ꝯditōe.eo.ti.li.vj.ca.in electōe. Tri
cesimusoctauꝰ si electio fiat sub alterna
tione ꝛ distinctōe.vt eligo illū vel illuz
nō valet ibidē. Quadragesimꝰ si electō
fiat de p̄sona incerta.puta eligo quē cā
tor eligit.ibidē. Quadragesimusp̄mus
si illi q̄bus iterdictū est ne eligāt sine li-
centia supioris.si elegerint.nō valet ele
ctio.eo ti.eis q̄bꝰ. Quadragesimusse-
cundus.si aliq̄ intersint electōi q̄ nō sūt
de capl'o.nisi dicāt cām quare debeant
interesse electōi.nō valet eo.ti.q2 ꝓpter.

Cōtra p̄scriptionē ꝛ vsurpationem.

Quia reus p p̄scri

ptionē vl' vsurpationē infesta
tionē actoris sepiꝰ elidit.io de
eis nūc dicēz est.p̄mo q̄d sit ꝛ q̄t sp̄es ha
beat in q̄bus differāt. ꝛ q̄n non currāt.
Due sunt species p̄scriptōis. vna longi

tp̄is.vt.x.annoꝝ inter p̄n̄tes vel.xx. int
absentes. Alia longissimi tp̄is.vt.xxx.
vel.xl.ān̄oꝝ.p̄scriptio est.xl.ān̄oꝝ neces
saria ꝯ oēs eccl'ias etiā si vna eccl'ia pre
scribat ꝯ aliā.xvj.q.iij.q̄cūqꝫ.⁊.§. quas
actiones.extra de p̄scrip.de q̄rta.⁊ cap̄.
ad aures. Ab hac regula excipit́ p̄ma
ria eccl'ia ꝯ quā non currit p̄scriptio ni
si spaciū centū annoꝝ.xvj.q.iij.nemo.
extra eo.ti.ad audientiā. Prescriptō ꝓ
p̄rie locū habet in mobilib⁹. Vsucapio
v̄o in imobilibus. Itē vsucapio cōplet
triennio.p̄scriptio vero nō. Et nota
xxx.casus in q̄bus nō currit p̄scriptio.
Seruus cōtra obedientiā.eo.ti.cū non
liceat.de ꝯsue.cū C.venerabilis. Scd̄s
ꝯ ꝓcurationē q̄ dat' rōne visitatiōis.ex
tra eo.ca.cū ex offi.v̄.nos ergo.nō tñ ex
officio.sed bona rōne institutōis vl' cō
suetudinis.xviij.q.ij.seruitiū. Tertius
si laicus possideat decimas q̄s de iure
detinere nō pōt eas nulla valet p̄scribe
re rōne. Iste casus ē ḡuissimus punct⁹
ꝯ nos q̇ est in tota theologia.cū nullus
dat decimas cui debꝫ dare ⁊ tñ oportet
ꝙ decime dent'.vt extra de decimis.c.j.
⁊ ca.q̄uis.⁊ cap̄.vlt'.xvj.q.iij.placuit.
Quart⁹ ꝯ mr̄imoniū illicite ꝯctū.extra
de ꝯsan.⁊ affi.nō debet. Quintus ꝯ vo
tū.extra de regl'a.sicut. Sext⁹ in publi
cis successionib⁹ ⁊ in agroꝝ possessioni
bus q̇ ad colonū.nec ꝯ hoīeꝫ liberꝝ.xvj.
q.iij.§.ep̄s. Septim⁹ tp̄e vacatiōis ec
clesie.eo.ti.ca.j.⁊.ij.⁊.ca.cū nob. Octa
uus tp̄e hostilitatis publice.eo.titu.ex
trāsmissa.xvj.q.iij.ca.p̄ma actione.⁊.c.
porro. Non⁹ ꝯ neruū eccl'iastice disci
pline.extra de ꝯsue.cū inter vos. extra
de elec.cū cām. Decim⁹ sup limites dio
cesis vel parrochiaꝝ.eo.ti.q2 iudicante
xvj.q.iij.licet. ⁊ tñ limes p̄dioꝝ p̄scribi
pōt.eo.ti.sctōꝝ.xvj.q.iiij.volum⁹. Vn
decim⁹ in rebus q̄ de iure cōi possideri
non p̄n̄t.xiij.dis.illud.⁊.c.dis.ꝯtra morē
Duodecim⁹ i iure sp̄ūali iniusto titulo
acq̄sito.ex̄ de trāsac.p̄terea. Tredecim⁹
ꝯ viā publicā.ff.d̄ via pub.l.viā. Deci
musquart⁹ ꝯ rem arrestatā.insti.de vsu
ca.§.j.⁊.§.res fisci. Decimusq̄nt⁹ ꝯtra
opus publicū.C.d̄ opi.pub.l.p̄scriptō
Decimussext⁹ ꝯ rem p̄sidi traditā ꝯtra
legē repedendaꝝ.ff.ad.l.repetū.l.ꝙ cō
tra. Decimusseptim⁹ ꝯtra rem pupilli
non venit p̄scriptio.C.in q̄bus causis i
inte.resti.l.vl.⁊.l.adolescētie. Decimus
octauus ꝯ fundū dotalē.ff.de fūdo.l.si
fundus. Decimusnon⁹ ꝯ vxorē ꝓ dote
de necessitate mr̄imonij.nisi marit⁹ ver
get ad inopiā.extra de emp.⁊ ven.p̄ue
nit.in glo.circa p̄n. Vicesimus in reb⁹
q̄ sub certa die vel ꝯditione debent' nisi
a tp̄e die vl' ꝯditōe.C.de p̄scrip.xxx.an
noꝝ.l.cū notissimi. Vicesimusp̄m⁹ cō
tra eccl'iaꝫ tp̄e suspensiō̄.p̄lati. extra d̄
ꝯces.p̄ben.c.q2 diuersitatē. Vicesimus
scd̄s ꝯ filios familias q̄ꝫdiu sunt in po
testate p̄ris.C.de anna.excep.l.j.§.vlt.
Vicesimustertí⁹ si ipi p̄lati male alie
nāt.xvj.q.iij.ca.si sa. Vicesimusquart⁹
q̄ꝫdiu p̄latus est heretic⁹.extra eo.ti.c.j
Vicesimusq̄ntus.ex tp̄e quo q̄s cā iu
sta impedit⁹ nō pōt agere de excep. de
appel.ex ratione de electiōe.ne pro de
fectu.extra. Vicesimussextus de rebus
furtiuis vel alio mō viciosis possessis.
eo.ti.vigilāti.⁊ ca.vl. Vicesimussepti
mus ꝯtra iura ciuitatis.C.de aq̄ ducē.
l.diligenter.in fi. Vicesimusoctau⁹ res
filij a p̄re alienata non p̄scribit' spacio.
xxx.annoꝝ.C.de anna.excep.l.j.§.vlt.
Vicesimusnonus.p̄scribere nō p̄n̄t co
lonus.ꝯductor.inq̄linus.vsufructuari
us.xvj.q.iij.clerici.⁊ ca.se.extra eo.ti.si
diligēti. Vltim⁹.nullus p̄scribit q̇d̄ no
mine alieno possidet.extra de re.iur.si
ne possessione li. Idō nec creditor p̄scri
bit pignus.ff.de vsu.l.nō solū. Nota p̄
scriptio nō valet nisi p possidētē fuerit
opposita.extra eo.ti.cām.extra de pro
ba.ex lr̄is. Itē nota p̄scriptio nō valet

si fuerit interrupta. extra eo. ti. illud. in fi. Interruptio aũt fit duobꝰ modis. scꝫ naturalit̃ ꝑ inundatõꝫ maris vel fluminis. ff. de acq̃. pos. l. q̃ vniuersas. §. itẽ q̃ꝫ a. Itẽ quotienscũꝫ ꝑ violentiã eiectionẽ. vel depulsionẽ. ibidẽ. ⁊. C. de vsu. l. natureliter. Ciuilis interruptio fit quatuor mõis. Primo ĩ iudicio scꝫ ꝑ libellũ pncipis oblatũ. ⁊ hoc tm̃ valet ĩ annalibus actõibꝰ q̃ ꝑ hoc ꝑpetuat̃. C. qñ lib. pn. obla. li. ꝯtest. fa. Nota ꝑscriptio vel vsucapio. cuiuscũꝫ tpis lõgi vl̃ breuis nõ valet nisi interueniãt ista q̃ꝫ q̃ ꝯtinent̃ in his versibus.

Non vsucapies nisi sint tibi talia q̃ꝫ
Recta fides. iustꝰ titulꝰ. res nõ viciosa.
Et res tradat̃ ⁊ tẽpus ꝯtineat̃.

Itẽ ꝑ querelã iudici factã ⁊ secutaꝫ rei ꝯuentionẽ. hoc valet in oibꝰ causis ad ꝑpetuandũ actiones. xvj. q. iij. §. põt. C de ꝑscrip. xxx. ãnoꝝ. l. vl. Itẽ ꝑ quasi cõtestationẽ. extra vt lit. nõ ꝯtes. qm̃ freq̃nter. Si vͦo nõ põt lis ꝯtest. sufficit iudicẽ adire ⁊ libellũ ꝯ absentẽ affirmare vl̃ ꝯtra eum q̃ non ꝯueniri põt aliqua de causa ⁊ in querimonis ducere ius suuꝫ

De instantia iudicij

Multis modis ꝑit instãtia iudicij vt tñ causa non ꝑdat̃. Primo si q̃s ineptã ꝓponit petitionẽ cadit ab instãtia iudicij. extra de iudi. examiata. ff. si mẽ. fal. mo. dixit. l. j. Scõs si sñia lata fuerit a iudice delegato ⁊ executõi mãdata si ñ pareat̃. post annũ ꝑdit iurisdictionẽ. extra de offi. de. querẽti. eo. ti. ex lr̃is. Tertius si iudex delegatus est infirmꝰ vl̃ d iure vel de facto impeditꝰ. extra de rescrip. sciscitatꝰ. Quartꝰ si iudex est consanguineꝰ ꝑtis. Quintꝰ si iudex ex iusta cã fuerit suspectꝰ. extra de of. dele. insinuãte. Sextꝰ si duo iudices delegati diuersas dederint sñias. extra de sen. et re iu. duobꝰ. Septimus si duo arbitri dederit sñias neutra habeat vigorẽ. ibidẽ. Octauus. si vnus arbitroꝝ moritur perit instrumentũ nisi aliud exprimat̃ i cõpromissione. Nonus. si iudex delegatus functꝰ est officio suo de of. dele. i litteris. Decimꝰ si delegatꝰ remittit cãm ad dlegãtẽ. ibidẽ. Vndecimꝰ. si vna ꝑs est familiaris iudi. e. ti. insinuãte. Duodecimus. si vnus iudicũ morit̃ nisi aliud sit exꝑssum. eo. ti. vno delegato. Intellige si exꝑmissis noibus ꝓprijs delegatio sit facta. Tredecimꝰ si vnus arbitroꝝ vel cõpromittẽtiũ morit̃ nisi aliud exprimat̃ ibidẽ. Decimusq̃rtus si mandator re integra morit̃. nã expirãte mãdatore expirat mãdatũ eo. ti. c. relatũ. ⁊ ca. gratũ. i glo. Decimusq̃ntꝰ. si vna ꝑs litigantiũ re integra decesserit. extra de rescrip. significauit. Decimussextꝰ si aliq̃s de crimie ꝑ sñiam absolutꝰ est. extra de accusa. de criminibꝰ. Decimusseptimus. inter dñm ⁊ seruũ tam in cã criminali q̃ꝫ ciuili. iij. q. ix. ca. penul. ⁊ vl. Decimusoctauꝰ. si cã criminalis int̃ biẽnium non terminat̃. ⁊ ciuilis infra annũ C. de iudi. l. ꝓperandũ, nisi ꝑ maliciam fuerit ꝓrogatũ vel ꝓlongatũ. extra de of. iudi. dele. venerabili. in fi. Decimusnonus. si añ lit. nõ ꝯtesta. seinuicẽ absoluãt. ij. q. iij. si quẽ. Vicesimꝰ. si vnus litigatoꝝ sit monachꝰ vel ꝯuersus. xix. q iij. q2 ingredientibꝰ. Vicesimusprimꝰ si vna ꝑs litigantiũ vendit se in seruuꝫ illi ꝯ quẽ litigat. iij. q. ix. c. vl. Vicesimꝰ scõs. si duo petũt equũ in seq̃stro positũ si equꝰ morit̃ ꝑit instãtia. idẽ de qualibet re simili. ij. q. vj. q̃ties. ⁊. q. j. queres Vicesimusterciꝰ si mandator reuocat mandatũ. extra de ap. vt nostꝝ. Vicesimusq̃rtus. si actor cadat in heresim. extra de here. excõicamꝰ. Sũt ⁊ plr̃es alij modi q̃bus põt instantia ãnihilari. puta oẽs q̃bus rescriptũ ãnihilat̃ ⁊ q̃bus iudex repellit̃ vel actor. de q̃bus supra dixi. Querit̃ an iudex dlegatꝰ si sit monachꝰ ꝓcedere possit. põt distingui. vl̃ lis fuerit corã eo, cõtestata añ religiõis

ingressum. an nõ. si lis fuerit cõtestata.
tũc de licẽtia abbatis põt ꝓcedere i cã.
extra de ꝓuile. cum olim. si aũt lis non
fuerit ꝯtestata perit instantia. Et h̄ cau
sa breuitatis sufficiant ⁊c̄.

Sequit᷑ mõ tractatus exceptionuꝫ
dñi Innocentij quarti ꝓut videbit᷑ i se
quentibus. Et primo sequunt᷑ ip̄ius li-
belli vel retractatuli tituli ⁊c̄.

Contra litteras ⁊ sigilla
De legalibus exceptionibus
De exceptionibus contra iudicem
De exceptionibus ꝯtra assessorem
De exceptionibus ꝯtra auditorẽ
De exceptionibus ꝯ accusatores
De exceptionibus ꝯ actorem
De exceptionibus ꝯtra ꝓcuratorem
De exceptionibus ꝯ aduocatũ
De exceptionibus ꝯ libellum
De exceptionibus contra testes
De exceptõib⁹ ꝯ sñiam diffinitiuam

Contra litteras ⁊ sigilla

e xcipitur contra
lr̄as ⁊ sigilla multis modis. vi
delicet. si bulla sit falsa ⁊ sigil
lũ. vt extra de cri. fal. licet. vel si fuerit fa
cta rasura ⁊ postea scriptura. vt in eo. ti
tu. licet. extra de fi. instruc. ca. j. ⁊. ij. Itẽ
si de diuersis manib⁹ fuerit scripta. vt i
eo. ti. cũ olim. Itẽ si filũ ruptũ fuerit. vt
de cri. fal. l. licet. Itẽ si data lr̄aꝝ nõ ap-
paruerint. de fi. instru. int᷑ dilectos. Itẽ
si carta sit vet⁹. ⁊ lr̄a recẽs. ibidẽ. Itẽ si
nõ sit publica manu ꝯfecta. in. e. ti. Itẽ
si sit interliniaris scriptura. vt de relig.
do. cum venerabilis. Itẽ si sit ꝯ ius cõe
nisi de hoc faciat specialẽ mentionẽ. de
de rescrip. cãm. Itẽ si ꝓuilegiũ nõ facit
mentionẽ de ꝓuilegio. de p̄scrip. veniẽs
Itẽ si lr̄e in sillaba ⁊ sillabe in ꝯdictõe ⁊
dictões in linea magis distãt a se inui-
cem in vna q̄ꝫ in alia vl' linee in cartula
de fi. instru. int᷑ dilectos. §. h̄ ꝯ ꝓuilegiũ
circa fi. Itẽ si generales lr̄e fuerint de-
rogat᷑ eis ꝑ speciales. de rescrip. c. j. Itẽ
si suggestiõe falsi vl' supp̄ssione veri fue
rint impetrate. de rescrip. super litteris
Itẽ si papa appellat patriarchã vel epi
scopũ venerabilẽ vel oẽs alios cuiuscũ
q̄ꝫ dignitatis fuerint. q᷑ appellat oẽs di
lectos filios. de cri. fal. q̄ꝫ graui. Item si
exempla sue cõmissionis non ostẽdant᷑
vel trãsumptũ autenticũ. de fi. instru. c.
f. Itẽ si littere impetrate sint sine man-
dato: nisi sint tales ꝑsone. de q̄bus non
exigit᷑ mãdatũ de iure scꝫ. ꝯiuncte ꝑso-
ne. ꝺ rescrip. nõ nulli. ⁊ ca. ex parte Lex
dicit ꝙ parentes ꝓ filijs ⁊ filij ꝓ paren
tibus ⁊ libertus ꝓ patronis sine mãda
to admittunt᷑. ff. de ꝓcura. l. sed hec ꝑso
ne. Item si vni soli cuiuscũq̄ꝫ sit digni-
tatis papa loquit᷑ in plurali. de cri. fal. q̄ꝫ
graui. Itẽ si impetrãs non dicit᷑ vti se-
rie. q᷑ scꝫ non vtit᷑ litteris suis infra an-
nũ. postq̄ꝫ habuerit iudicis copiã. de re
rescrip. plerunq̄ꝫ. Itẽ si non facit menti
onẽ de sua appellatione. de ꝯfirma. vti.
bone memorie. Itẽ si dicat᷑ in scđis lit-
teris nullis ꝑiudicancibus iusticie ⁊ ve
ritati dũmodo non faciãt mentionẽ de
illis. non valet. dicto ca. bone. Itẽ si nõ
fiat mentio de ꝓcessu negocij. de re iu.
inter. Item si cõtra priuilegiũ vl' priui-
legiatos impetrent᷑ littere nõ valet nisi
fecerint mentionẽ de priuilegijs vel or-
dine. extra de rescrip. cũ ordinem. Iteꝫ
si ꝯfirmãt monachũ ad prioratũ. de cõ-
firma. vti. ⁊ inuti. ca. j. ⁊. ij. Itẽ si scđe lit
tere non faciãt mẽtionẽ ꝺ litigiosa ple-
narie. de do. ⁊ ꝯtu. ex lr̄is. Itẽ si nomen
dignitatis nõ exp̄mat᷑. de rescrip. ad au
res. Itẽ dignior ꝑsona nõ põt ꝑ lr̄as cõ
ueniri q̄ꝫ que nominatur expresse in lit
teris. nec effrenata multitudo. scilicet
non vltra quattuor nec supra maiora
negocia vel beneficia quam id de quo
fit mentio in litteris expressis. nec ap-
poni debet maius negocium. nec di-
gnior persona propter hoc. vt actor

pōt transire ad maioꝛa.qꝛ lr̄e impetra-
te nō valerent.de rescri.c.sedes.Itez si
due cōmissiones in eodē negocio im-
petrate fuerint ⁊ eadē die ad diuersos
iudices.nō valet.de rescript.ex tenoꝛe.
nisi fiat foꝛte ad cautelā.ar.ff.ꝺ bo.pos.
ꝯ ta.l.j.Siquis absolutꝰ nec faciat mē
tōem de aliquo articulo expͤsse.ꝓ ꝙ fue
rat excōicatus.de offi.oꝛdi.ex pte. ⁊ de
sen.excō.ꝑ causa.⁊.c.officij.Itē si ꝑ re
bus que spectant ad foꝝ secularē si fue
rint impetrate a papa nō valent. de fo.
cōpe.licet.cum multis alijs.de ꝯces.ꝑ-
ben.dilectꝰ.Itē si lr̄e fuerint impetra-
te ab excōicato.de ꝓba.post ꝯces. vide
c.pꝛimū de rescrip.li.vj.nec virtute ap-
pellatōis.Itē tp̄s cōsiderandū dati ē.
de rescrip.iam te.⁊ hoc inuenies inno-
uatū in.c.dilectus. Itē si qꝺ in pꝛimis
lr̄is dictū sit nec secūde habeant nec to
tam seriem rei cōtineant pꝛimaꝝ non
valent.de offi.de le.c.ij.ff de le.iij.si ꝗs.
Itē si absolutōez mādauerit fieri alijs
⁊ nō facit mentōem expꝛessam de suffi
cienti cautōe p̄standa ab absoluēdo ꝙ
obediat ecclīastico iudicio.nō valet. de
sen.excō.ad hoc.de ꝯces.p̄ben.ꝓposuit
Item si lr̄e contineāt dispensatōem cō
tra statuta canonū sanctoꝝ. nō valent.
xx.q.j.ꝯ statuta.Itē si a monacho vl̄ re
gulari canonico impetrant lr̄e sine cō
sensu sui abbatis nō nisi in causis eccle
sue ꝓꝑijs.de postu.ex pte.C.de p̄ci.im
pe.of.l.vniuersis.Item si nō facit mē-
tōem de pꝛimis expͤssam.de rescrip.ce-
terū.Et hoc verū est nisi ab eadē parte
fuerint impetrate.de offi.dele.sane, vel
essent cōtrarie.c.ceterū.de rescrip. Itē
si lr̄e impetrate fuerint a clerico nō ton
surato lz postea se tonsurauerit. de re-
scpt.ex lr̄is. Item si lr̄e absolutōis sint
generales sic ꝙ simpliciter aliquis sit
absolutus nō faciendo mentōez ꝺ cau-
sis excōicatōis.nō valet.de offi.oꝛdi.ex
pte.de sen.excō.cum ꝑ causa.Item cū
laicus īpetrat lr̄as suꝑ rebus fo. eccle.
nō tangentibus.de fo.cōpe,licz. Item
si non sit expꝛessus articulus suꝑ quo
cōuenit.lr̄e nō habent vires quo ad ar
ticulū.de offi.dele cum olim.Itē si cō-
ferunt laico decime.nō valent lr̄e.vj.q.
viij.si illo.§.si etiam p̄dia. Item si im
petrate fuerint suꝑ ꝓꝑꝛietate.nō valent
ff.de acꝗ.pos.nihil est.Itē si expꝛessam
nō faciant mentōem ꝺ articulis dedu-
ctis in iudicio.vel ex ꝑsona tm̄ cū qua
nō vult expiri nō p̄nt extendi ad alios
articulos vel ad aliam ꝑsonam.de offi.
dele.cum olim.⁊.c.pe.⁊ vlt.Itē si sub-
scripti decesserūt ⁊ non sunt ibi sigilla
autentica vel non sunt publica manu
cōfecta vel cōscripta.de fide instru.c.ij.
de hac materia copiose habet ꝺ rescri.
c.suꝑ lr̄is.

De legalibus exceptōibus.

P Ost canonū ex
ceptōnes paucas legales ex-
ceptōes ꝯtra instrumēta du-
ximus inserendas. Pōt igit in pꝛimo
instr̄o obijci ꝙ desit nomē impatoꝛis.
vel annus imperij vel cōsulis vel pon-
tificis illius.aut ꝙ desit mensis vel di-
es vel inditio cū oīa ista sint apponen-
da p̄nt dici illegitima si nō apponūtur
in autē.de exhi.reis.§.sancimus.Itez
si locus vbi ꝯfectū ē instr̄m ⁊ celebratꝰ
ꝯtractus nō sit ibi scriptꝰ. pōt hoc illo
instr̄o obijci.nā duo genera ꝓbationuz
sīlia sr̄ testis ⁊ instr̄m.C. de fi.instr.l.in
exercēdis. Qꝺ igr̄ reqrit in testibꝰ ⁊ in
strumētis ẜ testes de loco referūt.ff.de
accu.l.libelloꝝ.C.de ꝯben.sti.optimā.
idē ius est ergo in instr̄o. Itē locū hz i
oībꝰ instr̄is ⁊ rescrip.cū autē tenoꝛē in-
strumēti vis repꝛobare vt aliꝗ possint
obijci distingue.aut instr̄m ē de obliga
tōe.⁊ tūc oīa p̄sumūt sōlēnit acta.vt in
autē.de fi.instr.in fi.ff.de ꝟ.ob.l.sciēdū
⁊ instit.de fide.§.in fi. nisi quis pꝛobet

cõtrariũ qꝺ facere põt. ff. de pact. iuris gentiũ. §. qꝺ vo fere. Si vo instrm de cõfessione fit tũc põt obijci ꝯ tenorẽ ei⁹ ꝙ loquit indistincte sic nõ fit cã ꝯfessionis. ff. de pba. cũ de indebito. §. vl. ⁊ de do. ma. excep. l. ij. Itẽ põt reprobari instrumẽtũ si probet rem aliter fuisse gestã q̃ ꝯtinet in instro qꝺ põt fieri. vt. C de plus valere qꝺ agit. ꝑ totuz. ⁊. C. de proba. l. cũ ꝓcib⁹. Itẽ reprobat instrumentũ si probet tale quo probato stare nõ põt qꝺ in instrumẽto cõtinet. C. de cõtrahẽ. ⁊ cõmit. sti. l. optimã. in fi. Itẽ põt obijci instro qꝺ continet in se duo repugnantia vt nõ adhibeat fides ff. de re. iu. l. nisi aliter in rescripto. Itẽ põt obijci in instro ꝙ nõ sit autenticũ: ƺ rei exemplũ. autẽ. de fide instru. §. si quis in aliquo. Itẽ ꝙ nõ est numerus testiũ adhibitus qui in publico instro debet adhiberi. vt in autẽ. de fide instr. §. si optz. Itẽ si nõ est a tabellione publico cõfectũ. vt si pro ꝓuata ꝑsona habeat cui nõ adhibet fides. vt. C. de proba. l. instrumẽta. Itẽ ꝙ a ꝑtibus nõ est subscriptũ ⁊ subnotatũ. qꝺ tñ esse debz vt. C. e. ti. l. cõtractus. Itẽ põt obijci in instro vt reddat suspectũ si qñ appareat vnus testis qui cõtinet in instro contradicens. vt. ff. quẽadmo. te. ape. l. j. in fi. Itẽ obijcit in instro vt habeat suspectũ si nõ appareat prima sua forma si sit in aliquo abolitũ vel abrasuz vl' cancellatũ. C. de edic. diui adri. tol. l. j. ⁊. ff. de proba. l. si cyrographũ. Itẽ si abscisum pro nullo habeat. vt. C. ibidẽ. Itẽ põt obijci lris pape vel q̃buscũq; rescriptis ꝙ ꝑ surreptiõem veritatis vel etiaz suggestionẽ falsitatis sunt imperrate. vt. C. si ꝯ ius vel vti. pub. l. vl. ƺ expectabit scꝺa iussio. vt in autẽ. de mãda. ꝓn. §. si qs aũt. ⁊ i autẽ. vt nul. iudi. §. hoc nõ. Itẽ si secũde nõ faciãt mentiõem ꝺ primis. vel si falsa grãmatica est ibi. vt de rescri. ad audiẽ. sed supsedeãt priori bus ꝑ annũ etiã si nõ fecerint mentiõez de illis cõualescunt. vt ꝺ rescrip. plerũq;. Item sciendũ ꝙ vetustas ⁊ corrosio muriũ vel alioꝝ vermiũ nõ obijcit instro vel lris pape. vt. ff. de pos. bo. fm ta. H. in glo. vl. Itẽ aliud sciendũ ꝙ vbicũq; instrm suspectũ ẽ incũbit probatio producẽti. alioquin punit vt falsarius. vt. C. de edẽ. q̃ accusare. cũ ciuiliter agit de falso si criminaliter incũbit probatõ ei qui dicat. vt. C. ad. l. cor. de fal. l. ij. ⁊. C. ꝺ aboli. l. fallaciter in fi.

De exceptõibus ꝯ iudicem.

Excipit si sit ordinari⁹ nõ debet se intromittere de causa cõmissa a papa pẽdente iudicio. de pur. ca. cum dilectus Itez si sit legitime appellatũ ad supiorẽ. de appel. significauit. nisi appel. renũciauit tacite vel expresse. de offi. dele. gratũ. Itẽ si sit excõicatus. de re iu. ad probandũ. Item si sit cõsanguine⁹ aduersarij vl' fuerit aduocatus in eadẽ causa. de appell'. postremo. Item si sit laicus iudex ⁊ res sit ecclastica vel ꝺ foro ecclastico. vel si reus sit clericus. de iudi. quãto. ⁊. c. at si clerici. Item si sit laicus non debet iudicare de rebus ecclesiasticis. de iurepa. quod aũt. Item si coram non suo iudice confessus vel conuentus fuerit non nocet. ꝺ iudi. at si clerici. Item si non sit de eodem foro. vtputa si non habet domicilium in territorio vel rõne officij vel delicti cõueniat. nec ꝯfessus ẽ tacite vel expresse. q2 quis sortit foꝝ alicuius pro ista. de fo. cõpe. licet. nec cõuenit ille rõne delicti nec rõne rei. ille em̃ debet iudicare de re. puta in cui⁹ territorio ẽ res. actor enim debet sequi foruz rei. de foro cõpeten. cum sit. Item si recusatus sit iudex debet causam alicui persone idonee de consensu partium delegare. de appel. cum speciali. Item si per se vl' ꝑ alium functus sit officio suo semel amplius non potest cognoscere. de offic.

dele.in litteris. Itē si ad certū tp̄s sit data iurisdictio nisi de ꝯsensu ptiū ꝓrogetur ⁊ hoc ante lapsum temporis.de offi.de lele.de causis.

Item si fuerit archiep̄s non debet iudicare de causis suoꝝ suffraganeoꝝ nisi ꝑ appellatōz ad eum fuerit delata cā vl' deuoluta vel a suo supiore ꝟ habeat.de offi.delega.cum non ignores

Itē si ꝓpriū nomē iudicis fuerit exp̄ssum eo mortuo.successor nō pūt cognoscere.de of.le. Itē si mandator decesserit re integra nisi facta citatōe non p̄t cognoscere.de of.dele.insinuāte.Item si p̄sumatur q̄ iudex fecerit sniaz ad voluntatē alteriꝰ.de eo q̄ mit.i pos. cum sint. Itē si sit delegatꝰ post annū a tēpe late snie quē ligauit nō pōt absoluere.ꝺ of.dele.q̄renti.Itē si sit cōmensalis aduersariȷ̄ vel sit natꝰ de terra sua vl' sit in districtu vel ptāte sua vel si nō audeat ad iudicē accedere sine ꝑiculo mortis licz habeat lr̄as de ꝯducto.vt lit.non ꝯtest. accedēs. Itē si suꝑ p̄uilegijs pape cā ꝟtatur non pōt aliꝰ de cā illa cognoscere. de iudi.cū ꝯuenisset.Itē si altero iudice ꝯsule citatꝰ fuerit reꝰ non tenetur rn̄dere.de offi.dele.prudentiā.⁊.c.cū causaz Itē si a iudice suꝑ aliquo certo articulo appellauerit ad papā pōt ip̄m habere suspectum.de appel.ad hoc. Itē si ꝑ lr̄as vel ꝑ nunciū nō excusauit se inter esse nō posse vel non velle.de offi.dele. prudentiā.Itē si nō est articulus exp̄ssus.de rescrip.pastoralis.in fi.non pōt cognoscere de illo articulo.de of. dele. cū olim. Itē si iudicē litis cā ꝯtingat iudex pōt haberi suspectꝰ.de iudi. cām que.Itē si sit iudex sociꝰ aduersariȷ̄.de of.iu.dele.insinuāte.qꝛ ibi erat familiaris aduersariȷ̄.Itē si aduocatꝰ sit clericus iudic.pōt recusari ne ptē foueat eiꝰ cuius cuiꝰ clericus ꝓcurator est.de ap. insinuatū.Itē clericus nō cōmensalis pōt esse aduocatus.de of.iu.ca.j.Itē si non sint ꝑsone secure in adeundo iudicio eūdo vl' redeūdo.iij.q.ix.hortamur vt lit.nō ꝯtest.accedēs.ꝺ ap.ex pte.Itē si ꝯtra iusticiā iurisdictōz velit differre. ff.de iuris.om.iudi.l.ex territorio.

De exceptionibꝰ ꝯtra assessorem.

Si ḡuauerit alterā ptē si mandati fi.ex. pōt appellari ab eiꝰ grauamie. de p̄uil. ex pte.q̄ loquitur de iudicibꝰ. Itē si non habeat ꝑsonā stādi in iudicio.vt si sit excōicatus vel interdictꝰ vel suspēsus vel suspectus.vt dictū est de iudice.

De exceptionibus ꝯtra auditorem

Si ḡuauerit alterā ptē si mandati fines excedit merito suspectꝰ est.ꝺ of.dele. super q̄stionū.Nota q̄ in oibus casibꝰ p̄t excipi ꝯtra auditorē quos suꝑ supra diximus.nō tn̄ recusari valet q̄ de ꝯsensu ptiū admittitur.nisi in supradictis casibꝰ

De exceptionibꝰ ꝯtra locum

Si vltra duas dietas citetur extra ꝓuinciā pōt excipe.de rescrip.nō nulli. ⁊ ca. ex pte Itē si non sit tutū venire ad locum assignatū ptibus venire non tenetur de ap.ex pte.Itē si sit locus imminutꝰ nec sit ibi iuris peritoꝝ copia.vt R.eo. ti.statutum.lib.vj.

De exceptionibus ꝯ citatōez

Si sit dies feriata vel dn̄ica vel festū solēne nō valet si fiat citatio in diebꝰ festiuis.s̄m q̄ notauit Hostieñ.ꝺ fer.ꝯq̄stꝰ. Itē si sit ꝯ rem rusticā ꝯuentus.ff.ꝺ feri.l.solet. Itē si dilatōz vl' tp̄s nō habuerit.xx.dierū.iij.q.iij.§.offeratur.hoc tn̄ intelligas hodie eē in arbitrio iudicis.eē de ap.ꝑsonas.⁊ ca.se.de hoc notatur. Itē si valitudine vel tēpestate fuerit impeditus.vel in flumie.ff.si q̄s cau.l.nō exigimus.§.si quis.Item si vocatus fuerit ad maiꝰ tribunal.ff.eo.ti.l.si q̄s s̄uū Itē si añ restitutōz fuerit citatꝰ non tenetur rn̄dere.de ordi.cog.cū dilectus Itē si fuerit vespe citatꝰ nō tenetur rn̄dere.de of.dele.ꝯsuluit Itē si p̄ma citatio fuerit ꝑemptoria.de dila.dilecti ⁊c.

De exceptionibus ꝯ excusatores.
Si sit simplex nunci⁹ nõ valet. extra de ꝓui. ex pte. sicut mittit excusator sic põt mitti ꝓcurator. de do. ꝛ ꝯtu. cũ dilect⁹. Et hoc intellige ſm qd̃ dr de ꝓcu. q̃re. Itẽ si nõ exp̃ssit causam absentie istius quẽ excusat. de of. dele. si ꝑ debilitate.
De exceptionibus ꝯtra actorẽ
Si actor est piurus non põt habere rez illã quã petit nec ipam petere de iureiu rã. q̃relã. Itẽ si ꝑpetuo renunciauit rei petite. de rescrip. ex pte. Itẽ si retro actitata nõ fuerint in script⁹ redacta. de ꝓba. qm̃ ꝯ. Itẽ excõicatus de offi. dele. prudentia. §. sexta. ꝛ de excep. a nobis. Itẽ si excõicatus nõ p̃stat cautionẽ sta re mandatis eccl'ie absolui nõ debet. de sen. excõ. ꝙ in dubijs. Itẽ si aliq̃s fuerit excõicatus ꝛ lr̃as speciales ad aliq̃s iu dices delegatos vel testes sue absoluti onis nõ habuerit. de sen. ex. sicut nobis Itẽ si sit absolut⁹ ꝛ nõ ab eo a quo de bet absolui. de of. ordi. prudentiã. §. sex ta. Si plurib⁹ causis fuerit excõicatus ꝛ ab oĩbus nõ fuerit absolut⁹. de sen. ex cõ. cum ꝓ cã. ꝛ ca. officij Itẽ si sit lib tus vel seru⁹. de ser. nõ or. de famul'. ff. ð in ius vo. l. iij. Itẽ si nõ fuerit ꝓsecu tus appellatoꝫ suã infra terminũ cõpe tentẽ valet s̃nia ꝯ ipm lata. extra de ap. romana. ꝛ ca. ꝓsonas. Item si fuerit ab bas vel por nõ audit sine lr̃is capl'i. de trãsac. ꝯtingit. de reli. do. cũ dilect⁹. ð re iudi. cũ em. vbi dr ꝙ monachi nõ audiã tur sine ꝯsensu sui abbatis. Itẽ si pactũ vel trãsactio interuenerit spe symonie. licet facta non fuerit. ij. q. ij. ꝗ pio. Itez si de re sacra vel ecclesiastica fuerit trãs actio facta. de transac. ex litteris. Item si nõ fuerit restitutũ oĩe quod zelo bo no expendit. de resti. in inte. ca. j. Item si iudex i ꝓpria causa. C. ne quis in sua causa. l. j. Item si causa sit criminalis ꝛ iuret de calumnia. ca. j. de iuramen. ca lum. Item si post acceptationem littera rum res translata fuerit. ꝛ qui possi det maliciose se absentauerit. de alie. iu di. mu. cau. fac. ca. j. Item si fuerit pa trocinatus alicui super rem quam pe tit sibi sit ꝓiudiciũ. de transac. ex lr̃is.

Item si de consensu partium iu dices fuerint impetrati nõ possunt po stea recusari. de causa posses. ꝛ proprie. cum olim. Item si fuerit clericus ordi natus non debet iurare de calumnia si ne consensu sui prelati. de iur. calum. j. Item si potuit cõtradicere ꝛ non con tradixit. post non audit. extra qui ma. accusa. possunt. cum in tua. de iurepa tro. ex litteris. Item si potuerit excipe re ꝛ non excipit. fit ei preiudicium. de priuile. quia de iurepatro. ex litteris. Item si excipiẽdo cõfessus fuit intenti onem aduersarij. de transact. preterea. Item si reus sit eger non tenet venire, de ꝓcu. querelam. v. q. iij. si egrotans Item si non habuit viginti dierum in ducias. iij. q. iij. offeratur. Item si non dat cautionem isufficientem ꝙ proseq̃ tur litem. aut si non potuit statuat cer tam penam quam se passurum promit tat. vt eo. ti. ca. offerat. Sed hodie non datur ista cautio propter contrariaꝫ cõ suetudinem. Item frustra petit debitũ qui id quod petit non impedit. de vsu. michae. Sed distingue. q2 si reus stati ꝓposita petitione actoris vult ꝓponere petitionem suam nec differre vsq3 post litem contestatam. nec actor tenet pri mo respondere super petitione rei. sic i telligit de or. cogni. cum dilect⁹. Et in tellige ꝙ conuentio ꝛ reconuentio vna sententia terminãtur. ꝛ in ꝯtinenti vna vertitur post aliam. Si autem reus dif ferat ꝓponere petitionem suaꝫ vsq3 p⁹ litem contestatam. postea non auditur donec prima causa fuerit determinata Et sic intelligitur. C. de sen. ꝛ interloc. om. iu. l. q̃nt. ꝛ i tali casu dz fieri recõuẽ tio corã eod̃ iudice. Itẽ si nõ ꝑ se ꝓpõit

factū suum sed ꝑ aduocatū nō audiť.ꝺ
su.pastoralis. Itē si non fuerit req̇situs
ante ingressum cause.de resti.spo. cum
venissent.ꝛ ca.se. Itē si de possessiōe et
ꝓprietate agiť iudex ꝺ vtroqꝫ cognosce
re debet.de cā pos.ꝛ ꝓprie.ca.vlť. Item
ꝓpter maliciā viri nō debet mulier ma-
nere indotata.de pig.ex lr̄is.imo credi
toribus ꝓferť.de iure in dote sua. Item
actor nō debet venire ꝯtra iuramentuꝫ
suū.extra de iureiuran.si quis.

De exceptionibꝰ ꝯtra ꝓcuratorem

Si fuerit excōicatus qñ incepit ꝓcura
re.de proba.post cessionē. Itē si sit pro
curator abbatis sine capl'i legittimis as
sertionibꝰ non audiť.de trāsac. ꝯtingit.
Itē si non sit legaliť missus de procur.
ca.j.legaliter. Intellige sic ꝙ debet ha-
bere lr̄as de rata ꝯtinētes nomē aduer
sariȷ̈.nomē ꝓcuratoris.nomē dn̄i ꝫ quē
ꝛ in q̄ cā:ꝛ nomē iudicis corā q̇ litigať
ratū hr̄e dn̄m.qcq̇d cum eo actū fuerit.
ff.de ꝓcu.vbi exp̄sse hec interponunť.
Itē nisi ꝯtineať in lr̄is ꝓcurationū ar-
ticulus ꝯuentōis rei de q̄ agiť non pōt
ꝯstitui procurator ꝑ eas.de offi.dele. c.
cū olim. Itē si sit canonicꝰ regularis si
ne assensu maioris sui audiri nō debet
in cā ꝓpria.de postu.ex ꝑte. Itē si sit ꝓ
curator in cā criminali.de procur. tue.
qꝺ non pōt esse de accu.veniens. Item
si nō habeat mādatū de rato.de offi.de
le.coram. Itē si non probauerit se inno
centeꝫ de obiectis criminibus.C.de ꝓ-
cura.rerum criminis.

De acceptiōibus cōtra aduocatos.

Si sit monachꝰ vel canonicus regula-
ris.de postu.ex ꝑte.nisi in causis ꝓpriȷ̈s
ꝛ ꝯsensu capl'i ꝛ abbatis.vt ibi. Itē si sit
clericus cuiuscūqꝫ ordinis nō audiť in
foro seculari.de postu.ca.j.nisi cā ꝓpria
vel pro miserabili ꝑsona. Itē si sit infa-
mis quacunqꝫ infamia iuris vel facti.
vt insti.de excep.§.vl.

De exceptōibus ꝯtra libellum.

Si sit obscurus.qr pro eo nihil reputať
dicere.ff.de interro.acť.l.de etate.§.Si
q̇s.vbi ꝺr ꝙ nihil interest.aut neget aut
taceat q̇ interrogatus obscure rn̄deat.
aut incertū relinquat litigatorē ad ideꝫ
ff.de cōfes.l. certū. Itē si articulus suꝑ
q̇ ꝯueniť non exprimať non teneť rn̄de
re de offi.dele.Cū olim. Itē si non ꝯti-
neať in libello ꝑsona iudicis nomē acto
ris ꝛ id qꝺ petiť.ȷ̈.q.viȷ̈.libellorum.
Itē si procurator vel syndicus petit rē
eccl'ie.vt.C.de epi.ꝛ cle.auť.sed hodie ꝛ
ibi noīe suo non pōt petere cū habeat
ptātem autoritateꝫ ꝛ vtilitatē non dire-
ctā.indecēs em̄ est ꝙ qui non pōt dire-
cte posset deducere in iudiciū. ff. de iu.
delibe.ait pretor.

De exceptionibus ꝯtra testes

Si testis sit excōmunicatus.ꝺ testi. ve
niens.si nō fuit p̄ns ꝛ vocatus testificať
se vidisse.ix.q.iȷ̈.§.de his.ꝺ spō.ex ꝑte.
Itē actor ꝛ ꝯsiliator in eadē cā.de testi.
insuꝑ. Itē si nō fuerit p̄ns qñ testes iu-
rauerūt ꝯtra quē ferť testimoniū. Iteꝫ
si sit laicus ꝯ clericū in cā criminali. de
testi.de cetero. Itē si sit solus testis . de
test.lꝫ. Itē si sit eoꝺ crimīe īfectꝰ.ꝺ testi.
ꝑsonas.ꝛ.ca.veniēs. Itē si sit ꝑiurus. ꝺ
testibus.sicut nobis. Item si nō proba
te vite ꝛ bone ꝯuersatiōis ꝛ fidelis. Itē
si nō valuerit testimoniū qꝺ p̄ns dixit
Itē si sibiȷ̈nuicē ꝯtradicūt.aut si sint se
culares ꝯ clericū.de elec.bone.de ꝓba.
licet. Itē si post publicatas attestatōes
deposuerūt.ꝺ testi.ca.cū venisset Itē
si testi crimē obiȷ̈ciť non admittiť quo-
usqꝫ probauerit se innocentē.ꝺ testi. fra
ternitatis.ꝛ ca.testimoniū.fallit tn̄ i cri
mine lese maiestatis symonie ꝛ heresis
Itē si sit crimiosus vel leuis opiniōis
ꝺ proba.lꝫ. Itē si in q̄rta productōe ni
hil sit solēniť adhibitū al's fieret ꝯ ius.
de testi.in causis. Itē si fuit renūciatuꝫ
productioni testiū nō dn̄t ampliꝰ pro-
duci nisi suꝑ nouis articulis.de testibꝰ

fraternitatis.⁊ ca.tanq̄.⁊ ca. cum venis
set.⁊ ca.ex tenore.etiam si iterum iuret
de test.fraternitatis.⁊ ca.intimauit. Itē
q̄n testimoniū fuerit publicatū valet re
probatio testium.de testi.ex parte. Itē
si sit infamis suspectus vel aliqua ma-
cula manifesta respersus.vel si opponi
tur crimen de quo confessus vel conui
ctus est.de except.deniq̄.de p̄sump.du
dum.de offi.dele.prudentiam.§.sexta.
Et si sit p̄cio conductus vel non sit ido
neus vel mutus.de testi.placuit. Itē
si sit de familia illius qui produxit. de
testi.in litteris. Itē si aliquis de suo ad
dit mendacium totam seriem rei deco
lorat.iij.q.ix.puta.⁊ ca.simplex

De exceptionibus contra diffini-
tiuam sententiam.

Si sit lata ab eo qui non habuit iuris-
dictionem.de consue.ad nostram. Itē
si non sit lata in scriptis.ij.q.j.in primis
Item si sit lata non premisso ordine iu
ris.ij.q.vj.§.diffinitiua.C.de sen.⁊ in-
terlo.om.iu. Item si sit lata contra ius
de re iudi.ca.j. Item si sit lata partibus
non presentibus.iij.q.ix.caueant. Itez
si sit lata die feriata.de ferijs conquest⁹
Item si sint plures iudices.⁊ vnus sen
tentiauit ⁊ alter non.l.dis.qui diffiniti-
uam. Item si sententia non continet
absolutionem vel condemnationē. C.
de senten.⁊ interlo.om.iudi.l.presens.
ij.q.vj.diffinitum. Item si sit lata a iu-
dice non sedenti p̱ tribunali in loco cō
sueto vbi solet ius reddi.ij.q.j.i primis
Item si iudex in fine prolationis non
exprimat petitionē actoris ⁊ obligatio
nem rōne rei ⁊ eius exceptiones. De-
bet em̄ hec oīa ⁊ quicquid petitū vel ob
ligatū fuerit sub breuiloquio proferre.
Item si iudex sit excommunicatus.de
re iudi.ad p̱bandum. Itez iudex si sen
sentiam dictat ⁊ per alium legat. C. de
senten.ex.periculo recitanda.l.ij.⁊c̄

Finis huius tractatus

Incipit tractatus prescriptionum
compositus per dominum dynum de
mugilo legum doctorem

Prescriptio.xx.horarum.

Otabiliter colli
n ge q̄ p̄scrptiōes que sparsim
sunt posite in corpe iuris sum
marie ⁊ dilucide ac distincte possūt cō-
p̄hendi. Notandum in primis est p̄-
scriptio horarū.xx.scz de viro qui debet
detinere adulterum deprehensum cuz
vxore.vt.ff.de adul.l.capite.

Prescriptio vnius diei

Est prescriptio vnius diei qui viua vo-
ce noluit appellare dissoluta figura iu-
dicij si non ilico appellauit non postea
audit sine libello.vt.C. de appel.l.liti-
gatoribus.vbi talis casus scz lata sentē
tia vnus ex litigatoribus vult appella-
re.si appellat statim valet tunc ⁊ sine li
bello si ex interuallo tunc non valet ei⁹
appellatō nisi detur in scriptis.vt dicta
l.Est ⁊ alia scz iudicis qui sententiaz tu
lit.qui eo die quo diffiniuit poterit sup
plere si quid erratū est. vt ecce debebat
absoluere condemnauit.vel condem-
nare debeat aduersarium meum in cen
tum ⁊ duobus assibus ⁊ condemnauit
in centum tm̄.vl' quia debebat absolue
re condemnauit vel econtra.vt.ff.de re
iudi.l.Paulus.

Prescriptio duoꝝ dierum

Prescriptio duorum dierum est q̄ obij
citur ei qui ornatum iumentum vendi
dit.vbi si non ante biduum emptor or-
natum petit postea non habebit.vt.ff.
de edil.edic.l.ediles.§.videndum.vt ec
ce habeam vnum equum vel iumentū
⁊ volebam eum vendere.ita q̄ ipsuz or
naui vltra q̄ꝫ fuerit consuetum.licitum
est emptori infra duos dies opponere
exceptionem.

Prescriptio trium dierum

Est p̄scriptio triū dieꝝ vt in aduocato.

cui licet infra triduū corrigere errorez suum.vt.C.de erro. aduo.l.vi.vbi dicitur ꝙ error aduocati litigatorib⁹ obesse nō pōt.vt aduocatus debebat ꝓponere vnam actōem ⁊ ꝓponit aliam.tunc licz aduocato infra triduū corrigere errorez suū.vt dicta.l. Itē recusanti iudicē vt suspectū.vt.l.vi.C.de iudi.Item legenti fructus ꝓprij arboris in agro alieno.vt.ff.de glan.le.l.j.

Prescriptio quinqꝫ dierū.

Est ꝑscriptio quinqꝫ dierū.s. illius q̄ promisit hoīem sistere in iudicio certo die.⁊ post dies.v.velit exhibere nō pōt vt.ff.si quis cauē.l.si post tres.

Prescriptio nouē dierū.

Est ꝑscriptio nouē dierū vt nō conueniat q̄s ex ꝑsona defuncti ante.ix. dies post mortē dies cōnumerandos.vt.C. de sepul.vio.l.cum sit iniustū. in autē. sed ibi posita.vbi dicit.sed nec ante nouem dies ab obitu cōnumerandos.

Prescriptio decē dierū.

Est ꝑscriptio decem dierūz.C.de appel.autē.hodie.vbi dicit in glo. ipsi⁹ ꝙ si reus fuerit ꝯdemnatus a tempe sniē vt q̄ erat absens habet spacium decez dierū ad appellandum.⁊ hoc intellige vbi ꝓcurator fuit pn̄s. vel non soluendo vel causa istius ꝯdēnati fuit ꝓbabil' vt in ꝑalle.autē.in glo.⁊.C.d' iudi.l.ꝓperandū.⁊.C.de fru.⁊ lit. expē.l.iiij.et C.quō ⁊ qn̄ iu.l.ab eo. ⁊ hoc si nō fuit defensus a ꝓcuratore ⁊ n̄ appellauit ꝓcura. Nō querit.an audiat dn̄s ad appellandū.⁊ dic ꝙ nō.C.de ꝓcu.l.q̄ absente.⁊.C.de iudi.l.ꝓperādū.§.fi.⁊ dic vt ibi.⁊ idē est in snīa arbitri.vt. C.d' arbi.l.pe.§.sin aūt.in glo.Est ⁊ alia.vt.ff. de edili.edic.l.ꝙ si nolit.§.si quid. vbi talis ponit casus.ego emi a te vnā rez isto pacto ꝙ si mihi displicuerit sit inepta.quā tunc debeo ei reddere infra.x. dies si res n̄ placuerit mihi.al's nō audiar elaps.x.dieb⁹.vt dicta.l.ꝙ si nolit

Prescriptio.xv.dierū.

Est ⁊ ꝑscriptio alia.xv.dierū.vt.C.d' test.l.si qn̄ vbi dr̄ ꝙ testes ꝓducti d' alia ꝓuincia ciuitate vel loco cogūt ibidez stare vbi sunt producti ꝑ.xv.dies infra quos iurati debent deponere ⁊ fideiussores dare de nō recedēdo.⁊ si dare nō poterint eoꝝ cōmittat iuramēto.⁊ hoc expensis ꝓducentis.sed vltra illlos.xv dies spectare non cogunt adeo ꝙ siue iurauerint ⁊ deposuerit infra illos.xv. dies siue nō vlterius non cogunt.vt dicta lege.

Prescriptio.xx.dierum.

Est alia ꝑscriptō.xx.dierū.vt. C.d' li. cōte.autē.offerat.de eo qui vult litem ꝯtestare. vbi dicit ꝙ oblato libello ei q̄ ad iudiciū vocandus est dat spaciū.xx dierū.in quibus deliberet an cedat vel ꝯtendat.vt in ꝑalle.autē.vbi dicit exin de ꝓbitis sportulis ⁊c̄.dy.Est ⁊ alia. vt C.de sen.⁊ interlo.om.iudi.l. cū papinianus.in autē. ibi posita . vbi dicit ꝙ si cōuentus coram iudice delegato hꝫ ipm suspectuz pōt ipm accusare infra xx.dies.diebus.xx.elapsis nō auditur vt ꝑdicta autē. Est ⁊ alia que dat iudici qui deposito officio desinit de causa corā eo suborta terminanda siue criminalis fuerit siue ciuilis.vt.C.vt oēs iudices tam ciuiles q̄ȝ mili.l.j.dy.

Prescriptio.xxx.dierū.

Est ꝑscriptio.xxx.dierū.vt. C. de nō nu.pecu.l.in ꝯtribus.§.sup certis. vbi dicit ꝙ si creditor fuerit cōfessus sibi solutū esse qd' nō erat. vl' reddidit instrm ꝙ tunc ꝯ debitorē ꝯpetit exceptio.xxx. dierū. ⁊ elapsis.xxx. diebus tūc agere non poterit. Est ⁊ alia ꝙ vectigal n̄ soluit.vt.ff.publi.l. ipatores.⁊.l. interdū. ⁊.§.si sup dy.Et est alia ꝑscrip. q̄ visus est via.vt.ff.de iti.actuqꝫ ꝑ.le.j.§. h aūt Est ⁊ alia ꝑscriptio.s.illius qui vult seuire cōtra naturā in suis cōdemnatis. vt.C.de pe.l.si vindicari.Est ⁊ alia d' eo qui debet suū inuētariū inchoare post

ꝙ nouit apturam. vt. C. de iu. deli. l. sci mus. §. sin aũt p̄mo. vbi dicitur ꝙ si quis ꝺ iure hereditatis defuncti dubi tat an debeat adire nec ne. nõ est neces se deliberare. sed tantũmõ facere inuẽ tariũ ⁊ hereditatẽ adire. qꝛ recepto in uentario ⁊ adita hereditate incipit cur rere dictũ tempus. vt in pal. l. dy. Est ⁊ alia que incipit currere damnuꝫ passo ex certo capite. l. aquil'. vt. ff. ad. l. aquil. ⁊ insti. e. §. illud. vbi dicit ꝙ si aliq̄s in terfecit seruũ ꝙ infra. xxx. dies nõ solũ possum exigere ab eo p̄cium serui sed etiam id quo dãnificatus sum. vt quia seruus meus erat institut⁹ heres. ⁊ ip̄e non poterat adire sine iussu meo ita ꝙ fuit interfectus anteꝙ̄ adeat. ego ꝯ inter fectorẽ agere possum. nõ solum ad ser ui extimatõem sed etiaꝫ ad extimatõeꝫ hereditatis. vt in dicta. l. dy. Est ⁊ alia. vt. ff. de accu. l. iij. §. fi. vbi dicit ꝙ si q̄s accusauerit ⁊ accusatoꝛ moꝛtuus fuerit vel impeditus agere ꝙ tunc reus põt ꝯ eum vel eius heredes ad integrã satis factõem. Est ⁊ alia. vt autẽ. de intro. et exhi. re. §. j. que dat ei qui reducẽdus est ad cõponendũ res suas ⁊ ad cõpo nendũ mestos penates coꝛã iudice lo ci vel coꝛam magistratibus.

Prescriptio. l. dierum.

Est ⁊ alia p̄scriptio. l. dierũ. vt insti. ꝺ excu. tut. §. q. vbi dr̄ ꝙ si q̄s dat in tu toꝛe alicui⁹ pupilli vel curatorẽ alicui⁹ adulti ⁊ velit se excusare nõ refert si nõ appellat statim cum possit se excusare spacio. l. dierũ. vt dicto. §. dy. Est ⁊ alia ꝙ iudex depositus ab officio suo debꝫ in eadem p̄uincia vel ciuitate cõmoꝛa ri. l. diebus. vt. C. vt omnes tam ciui. ꝙ̄ ꝙ̄ mili. l. j.

Prescriptio duoꝝ mensium.

Est ⁊ alia p̄scriptio duoꝝ mensiũ. vt C. de lit. conte. auten. libellũ. vbi actoꝛ infra duos menses cause litem cõtesta re debet. alioquin expensas in duplũ cogitur restituere cõuẽto. lꝫ hoc hodie de consuetudine non seruetur de iure tamen est ita. Est ⁊ alia prescriptio. vt C. de adul. l. fi. que datur ad seruos toꝛ quendos post missionem repudij. Est ⁊ alia. vt. C. de iur. deli. l. scimus. §. sin autem. vbi dicitur ꝙ incepto inuẽtario debet terminari infra duos menses. vt in p̄di. §. Est ⁊ alia de debitoꝛe fisci qui vult dila. impetrare in minoꝛib⁹ sum mis ⁊ causis. vt. ff. de iure fisci. l. dela toꝛ. §. in fiscalibus. que cause dicantur minoꝛes distinguitur. vt. C. de defens. ciui. l. j. vbi dicitur ꝙ minoꝛ causa ẽ le gis. Est ⁊ alia fisco opponenti compẽ satõem. vt. ff. de iure fisci. l. aufertur. §. compensatõem. vbi dicitur ꝙ si quis ve lit fisco compensat. opponere debꝫ di cere sibi debere infra duos menses. nã duobus mensibus elapsis non audit. vt dicta. l. Item iudici cognoscenti de causa ciuili. vt in auten. vt clerici apud p̄pꝛios episcopos conue. §. si tamen. ꝺ decurionibus. colla. vj. Item viris reli giosis vel clericis personatus habenti bus phisicam vel leges audientibus. vt extra ne cle. vel mona. c. non magno opere. ⁊ eodem ti. c. super specula. Est ⁊ alia. si ancilla vendita fuerit ⁊ manu mittatur. si tamen presens fuit. vt. ff. ꝺ his qui sine ma. ad li. perue. l. fi. §. sed contra. Est ⁊ alia de eo qui fideiussit si ne scriptura sui ad tempus in causis p̄ uatis seu publicis. Est ⁊ alia de emphi theota vt posset vendere possessionem p̄us denunciatione a domino facta. extra de iure emphit. c. potuit. ⁊. C. de iure emphi. l. vlti. §. sin autem. vbi di citur. ꝙ si aliquod instrumentuꝫ inter dominum ⁊ emphiteotam interuenit tunc id quod in dicto instrumento ꝯti net seruari dꝫ. sin aũt nulluꝫ pactũ fue rit subaudi de alienando vel venden

do.⁊ tunc primo ⁊ principalr̄ dꝫ domino ſuo denūciare ⁊ expectare ip̄m per duos menſes. duobus menſibus elapſis poterit vendere melioratioñ.ſuas cuicūqꝫ.vt dicta.l.Eſt ⁊ alia vt cū actor ꝓmiſit ſe exhibere in iudicio tpe non adiecto elapſis duobus menſibus.talis fideiuſſor vlterius nō tenetur.⁊ ē rō q2 actor videꝛ a lite diſcedere velle cuꝫ ꝓmittit liteꝫ ſe cōteſtaturū infra duos menſes a die dati libelli ⁊ non fecit.vt C.de iur.deli.l.ſcimus.§.igiꝛ.

Preſcript.lx.dierū.

Eſt ⁊ alia.lx.dieruꝫ.vt.C.ad.l.iul.de adul.l.iure mariti.vbi diciꝛ ꝙ ſi marit9 vult accuſare adulteriū vxo.ꝙ ſi ip̄e accuſat infra.lx.dies bn̄ pōt ⁊ cōputatur a die cōmiſſi adulterij.vt ibi dr̄. Item nō cogiꝛ ſe ſubſcribere ad penam talionis nec puniꝛ vt calumniator ſi non ꝓbauerit infra dictos.lx.dies.vt.ff.e.l.ꝗnis indubitati.⁊.l.ſi is cui. Eſt ⁊ alia q̄ daꝛ noīe ornamentoꝝ nō p̄ſtitoꝝ redibendū.vt.ff.de edili.edicto.§.ſin autē. Eſt ⁊ alia.vt.C.de lit.conteſ.l.j.⁊ autē. libellū.vbi diciꝛ ꝙ ſi actor porrecto libello cōteſtatus nō fuit litem corā iudice ꝙ elapſis duobus menſibus non auditur.vt ibi de hoc. Eſt ⁊ alia.vt.C. de epi.⁊ cle.autē.clericus.⁊.l.omnes q̊ §.in hoc autem.vbi diciꝛ ꝙ ſi iudex iudicauerit in ciuili ꝙ ſibi cōpetit p̄ſcriptio infra duos mēſes.vt in p̄dictis.l. Eſt ⁊ alia.vt.C.de fide.inſtru.l.ſanctimus q̄ obijciꝛ ei q̊ ꝓmiſit p̄ntare ꝑſonaꝫ alterius ſine ſcriptis ſed tm̄ nudis verbis.vt in dicta.l.eſt ⁊ alia.vt cū q̊s ſic emit rem vt ſi diſplicuerit ſit inempta.tunc ſeruandū ē tp̄s de quo ē actū ſi v̊o nil de tpe actuꝫ eſt lex ſtatuit ſpaciū.lx.dierū.infra quos debet emptori rem reſtituere.⁊ p̄ciuꝫ habere.vltra nō auditur niſi cum cauſe cognitōe.verſatur aūt cauſe cognitio vt ſi iudex ꝙ aliqua iuſta cauſa emptor fuerit impeditus decerneret vt nō reſtitueret ſi res ſibi diſplicebat.nec etiam vltra illud tēpus auditur emptor vt dictis iuribus l.ꝙ ſi nolit.ff.de edili.edict.

Preſcriptio centū dierū.

Eſt p̄ſcriptio centū dierū.vt.C.q̊ admit.ad bo.poſ.p̄nt.l.j.⁊ inſti.ꝺ bo.poſ. §.liberis itaqꝫ.vbi diciꝛ ꝙ aliquis putat ſibi cōpetē.bo.poſſ.iure conſanguinitatis ꝙ a die mortis defuncti hꝫ ſpacium centū dierū q̊bus elapſis nō audiꝛ poſtea.vt ibi dy.

Preſcriptio triū menſiū.

Eſt p̄ſcriptio trium menſiū vt qn̄ heres dicebat ſe repudiatuꝝ neceſſe expectabaꝛ ꝑ ſpaciū trium mēſiū.C.de iur. deli.l.ſcimus.§.cuꝫ igitur. Eſt ⁊ alia p̄ſcrip.que obijciꝛ ei qui nō ꝓ herede habeꝛ.vt.C.de iur.deli.l.fi. Eſt et alia ad inuentariū faciendū.primo danꝛ.xxx. dies ad incipiendū qui curr̄t ſibi a tpe quo ſciuit ſibi hereditatē delatā ex teſtamento vel ab inteſt.poſtea danꝛ.lx. dies ad complenduꝫ.⁊ ſic in vniuerſo ſunt tres menſes.⁊ hoc ſi omnia bona ſunt in eode loco. Si v̊o abſint ab eo loco habet heres ſpaciū anni ad inuētariū faciendū ⁊ complenduꝫ.vt.dicta l.ſcimus.C.de iure deli.Eſt ⁊ alia.vt ꝺ decurionū origine diſputaꝛ.vt.C.ꝺ de cu.l.generali. Alia eſt que cōpetit marito qn̄ cōfeſſus fuit ſe recepiſſe dotem quam in veritate nō recepit.vt in autē. de tpe non ſo.do.l.petis.§.ergo.in fi.⁊ auten.ꝙ locum.C.de coll.Eſt ⁊ alia.vt in autē.cum.de appel.cogno.§.iij.Eſt ⁊ alia ſi obijciꝛ ꝙ vnuſ ex litigatoribus renunciat teſtibus ſeu teſtamēto.⁊ all. in dicta auten.Eſt ⁊ alia ſi nouū opus fuerit nunciatū ⁊ reum ſatiſdare nō eſt actum.vt.C.de no.ope.nun.l.j.⁊.C.de edifi.pri.l.vl.Alia eſt que competit creditori hereditario ꝫ heredem.vt.C.de iur.deli.l.fi.Alia eſt que de eo qui non dꝫ morari in ſua ꝓuincia.vt.C.ꝺ aſſer.

le.iij. Alia est de eo qui dilatiōem petit nec testes nec instra pduxit. vt. C. de dila. l. j. dy. Alia est cum m̃rimoniū durauit plus duobus annis et minus decennio. quia dantur tres menses et vlterius non auditur. Alia est que datur p ei que vult concludere in causa. vt. C. de iudi. autē. iubemus. et in auten. vt cuz. de appel. cog.

Prescriptio. iiij. mensium.

Est et p̃scriptio quattuor mensiuz. vt post latam sniam iudi. vsure currāt. vt C. de vsu. rei iudi. l. ij. Alia ē que dat socio qui impedit interfectiōez si potius nolit cōferre. vt. C. de edi. p̃. l. si vt pponis. et ff. p socio. l. si frēs. §. idem r̄ndit. Alia est que datur cōtra tutorē vel curatorem qui causam restitutōis nō pegerit. vt. ff. d excu. tu. l. qui bōa gr̃a. dy.

Prescriptio. v. mensiū.

Alia est p̃scriptio q̄nq mēsiū q̄n eadez puincia testes vel instrumēta pducūt Alia ē p̃scriptio quinq mēsiū de eo q̄ pōt redimere ab emptore. vt. ff. de redi. l. sciendū. §. finali.

Prescriptio. vj. mensiū.

Est p̃scriptio sex mensiū. s. in redibitoria. vt. C. de edic. ad. l. ij. Alia est. s. de eo cui ab herede scripto manente in eadem puincia querela inoffi. testa. p̃parat. vt. C. de inoffi. testa. l. pe. in fi. alleg. §. sanctim⁹. vbi expeditū est. Est et alia q̄ ip̃etrauit dilatōem. vt d dila. l. j. Est et alia d eo. q̄ manumisit ancillā. vt insti. qui et ex qui. cau. ma. §. iuste. nisi fuerit iusta causa impediens. vt. C. de manu. Est et alia de eo qui vult redimere mācipium. vt. ff. de edili. edic. l. sciendum. Est et alia que competit pro relict. sub condi. vt. C. vti. possi. l. j. Est et alia in beneficijs concedendis. vt extra de pces. p̃ben. c. nulla. Est et alia que datur contra accusatorē mulieris de adulterio q̄ p lapsum sex mensium remouetur ab actione. et coputant isti sex menses vtiles a die diuortij. vt. ff. ad turpil. l. j. §. accusatōem. dy.

Prescriptio. ix. mensium.

Est et alia p̃scriptio. ix. mensium. s. cuz de vltra marinis partibus testes pducūtur. vt. C. de dila. l. j. Est et alia q̄n alsquis post dilatōem repetit dilatōnem. vt. C. de iur. deli. l. fi.

Prescriptio. x. mensium.

Est p̃scriptio decem mensium. vt in auten. vt liti. in. et dy.

Prescriptio vnius anni.

Est prescriptio vni⁹ anni qua admittuntur descendentes ad petenduz bo. pos. et non vltra. Est et alia quanto mino. vt. ff. de edili. edi. l. sciendu3. §. fi. C. eo. l. ij. in quibus dicit q redibitoria et quanto minoris distulit emptor conquerēs de morbo vel vicio vlterius nō auditur. Est et alia prescriptio de seruo qui cum subtraxit inscio dn̄o infra annum tenet in quadruplū post annū in simplum. vt. C. vi bo. rap. l. si res. Est et alia que datur ad bo. pa. C. vn̄ liberi. l. fi. Est et alia de eo qui abfuit cā reipublice vel alia iusta causa. vt. C. in quib⁹ ca. in inte. resti. nō est neces. l. j. ff. ex quibus cau. manu. l. pe. et. C. e. l. vlti. Est et alia d eo qui alienat causa iudiciū mutādi. vt ipe postea haberet. vt. ff. de alie. iu. mu. causa fac. per totum. Est et alia que datur pro homie mortuo de eo qd deiectum erat. vt. ff. de his que deie. vel effu. §. hec actio. ver. si libero homini. Est et alia de seruo interempto et retro computatione facta. vt. ff. ad. l. aquil. l. vlti. §. si ita. Est et alia vt si q̄s pecuniaz recepit vt negocium aliquod faceret. vt. C. alle. ff. de calū. l. j. Est et alia vt si quis conuiciū faceret. vt. C. de iniu. l. j. et. l. si non conuicti. Est et alia vt si quis per metum vendidit. vt. ff. q me. causa l. si cum exceptione. §. ij. Est et alia vt p scriptum heredem adeatur hereditas. vt. C. de insti. et substi. l. iiij. in fi. dy. Est

⁊ alia que datur pro nomie peculij. vt C. ad macedo. l. macedoniū. Est ⁊ alia cum seruo cum peculio precio peculij statuto vendito. vt. ff. de pecu. l. ⁊ ancilla. §. ij. Est ⁊ alia ꝺ eo qui in fraudē creditoris alienauit oīa bona sua. vt D de reno. his qui in frau. cre. l. vlt. Est et alia vt fiat inuentariū de rebus existentibus alibi. vt. C. de iur. deli. l. scimus. §. si autem. Est ⁊ alia de pclamat. in libertatē si citatus non venit. vt. C. de asser. tol. l. j. §. sin ꝟo. Est ⁊ alia vt heres soluat legata ⁊ fideicōmissa. vt in autē. de here. ab intesta. §. illꝺ dy. Est ⁊ alia de creditore qui rapuit res obligatas. vt. C. vi bo. rap. l. ij. Est ⁊ alia de eo qui vocauit in iudiciū illū quez vocare nō debuit. vt. ff. ꝺ in ius vo. l. pe. Est ⁊ alia de accusato qui petebat honorē. vt. C. de mu. ⁊ ho. l. reus dol. dy. Est ⁊ alia si quis expulsus vi est. vt. C. de iudi. l. ij. Est ⁊ alia vt eps̄ extra dyoce. existens. ꝯ suam ecciam non stet. vt in auten. de sanc. epi. §. ꝯ. Est ⁊ alia de eo cui imminebat tutoris petitio. vt autē. sicut. C. de leg. tu. Est ⁊ alia de eo qui vocatus ad iudicium nonvenit. vt. C. de requi. li. j. Alia est in causa appellatiōis. vt. C. de tem. ap. auten. ei qui. Est ⁊ alia de dote soluēda soluto mr̄imonio. C. de rei vx. act. §. exacti. Alia est si quis ius dicendi non obtempauerit. vt. ff. si quis ius diui. non ob. l. j. §. fi. dy. Alia est que obijcit filijs emancipatis nō petentibus bo. pos. vt insti. de bo. pos. §. liberis itaq̃. Alia est que obijcit extraneis heredibus. C. de iur. deli. l. cum antiquioribus. Alia est que obijcit postulanti sibi adijci de rebus venditis creditorib9 vt. C. de iuꝺ. deli. l. vl. Alia est que obijcit dn̄is qn̄ quis de nouo ē factus seruus. vt in auten de san. epi. Est ⁊ alia vt si cui relictum est vt nubat seruo. Est ⁊ alia qꝛ remouent suspecti officiales cū officium recte nō administrāt. vt. C. de suspec. tu. l. j. Alia est que obijcit minori. s. de dote non numerata. vt in auten. de tempo. nō solu. pe. §. generali. Alia est si maritus scripsit se dotez recepisse quā nō recepit. ⁊ sit mortuus infra biēniū post annum soluere compellitur. vt de nō nu. pe. l. j. Alia est. qui sine cōmeatu ꝺ castris recessit si redire noluerit. vt. C. de coll. l. vlti. Alia est qua remouent fortissimi milites si annonam nō petant. vt. C. ꝺ mili. an. l. j. Est ⁊ alia que obijcit vasallo inuestiturā nō petēti. vt. x. col. quo tpe mi. inuesti. pe. de. § j. Est ⁊ alia. qui interficit seruū vel pecudem. vt. ff. ad. l. aquil. l. ij.

Prescriptio duoꝝ annoꝝ.

Est p̄scriptio duoꝝ annoꝝ que dat debitori neganti sibi pecuniā mutuatā. de ver. obli. ꝑ totum. Est ⁊ alia ꝺ dolo. vt. C. de dolo. l. fi. vbi dat biēniū cōtinuum actōem de dolo moueri posse siue p̄senti siue absenti. ⁊ cōputat nō a die scientie sed a die cōmissi doli. Et nota q̄ non ꝑpetuatur hec actio lit. nō conte. nec est repire in alia actōe. qꝺ est notandū. Est ⁊ alia de pr̄imonio fabri censi. vt. C. fabri. li. xj. Est ⁊ alia de locatōe horreoꝝ. vt. ff. loca. l. cum dn̄i. Est ⁊ alia de muliere ꝑfecte etatis q̄ pignus dedit vel locauit. vt. C. ad vell. l. si mulier. Est ⁊ alia de emphiteota q̄ si alienat eo noīe. vt in autē. de non alie. §. ij. Est ⁊ alia vt causa incipit. vt. C. vt intra certū tp̄s cri. quest. ter. l. vl. Est ⁊ alia ꝺ cri. deser. p̄dij. C. de agri. ⁊ cen. l. agris. Est ⁊ alia de submersis. C. de naufra. l. pe. Alia est de do. fisci ⁊ defensoris ciuitatis. C. ꝺ aduo. diuer. iudi. l. sanctim9. Est ⁊ alia de mortuo in terra transmarina legat. vt dele. l. j. Alia ē de dormiēte creditore. vt. C. de bo. au. iudi. po. l. j.

Alia est de pignore debitoris.vt.C.de iu.do.l.penul.§.fi. Alia est de non numerata pecunia.vt.C.de nō nume.pecu.l.vl.

Prescriptio triū annoꝝ.

Est ⁊ alia p̄scriptio trium annoꝝ vt rebus mobilibus.vt insti.de vsuc.⁊.C.⁊.ff.ꝑ totum. Alia est triennalis que cōpetit mulierib⁹ ꝓ dote sua vel exactōe dotis annua bina trina die. in p̄mo anno vna pars.in secūdo alia pars.in tercio āno tercia ps que sublata ē ꝑ auct. dotis ex stipulatu ꝑ quam videnꝑ oia imobilia statim redire ⁊ mobilia infra annū.vt.C.de rei vxo.act.§.cum autē Alia est cum quis emerit ancillā vt eā manumitteret nō adiecto tempe. vt.ff. q̇ ad li.si.ma.pue.l.vl. Alia est si diuertat vxor a viro si eam cogere non pōt. vt in auten.de nup. §.circa. ⁊.ff. de diuor.⁊ re.l.vxoris. Alia est vt lis nō protrahaꝑ.vt.C.de iudi.ꝓperādū.§.j. Alia est de emphit. C.de iure emphi.l.ij.§.fin aūt. Alia est d̄ aleatore qui ludit ad tabulas.vt in autē.d̄ san.epi.§.j. Alia est vt seruus stet in monasterio.vt.C.d̄ epi.⁊ cle.autē.debꝫ. Alia est vt mulier alat filium.vt.C.de pa.potest.l.nec filium.in glo.

Prescriptio quattuor annoꝝ.

Est ⁊ alia prescriptio quattuor annorum.⁊ illa primo est duplex. vna q̄ cōpetit ei qui vi possidet bona vacantia postq̄ꝫ fuerunt fisco denūciata.prescribit em̄ quadriēnio etiā si nō habeat titulum vel bonā fidem q̄d est mirabile ⁊ hoc est speciale ꝓpter negligērtiā fisci qui negligit petere bona denūciata.vt vt.ff.de iure fisci.l.j.§.diuus pius. Est ⁊ alia que cōpetit qn̄ fiscus vendidit rē alienam singularē vel quocunqꝫ titulo alienauit. dn̄s eius rei non conueniet eum cum res est alienata.sed fiscum ꝓ extimatione rei.postea v̄o nō auditur.

vt insti.de vsuca.in fine.C.de quadrien.p̄scri.ꝑ totum.Est ⁊ alia de restitutōne hereditatis.vt.C.de temp.in integ.l.fi. Alia est de creditoribus vnde petatur. vt.C.de bo.auc.iudi.pos.l.vl.

Prescriptio quinqꝫ annoꝝ.

Est p̄scriptio quinqꝫ annoꝝ vt ne de statu defunctoꝝ queraꝑ.vt.C.ne d̄ sta. defun.l.is queꝫ.vbi diciꝑ q̄ si aliq̄s decessit ⁊ quinquenniū transiuit p⁹ mortē eius status questio vltra moueri nō pōt.Est ⁊ alia vt querela inoffi.test. vt C.de inoffi.test.l.ↄ maiores.post quinquenniū repelliꝑ volens agere. Alia ē de capto ab hostib⁹.vt.ff.d̄ rap.⁊ postli.reuer. Alia est de naviculariȷ̇s ⁊ mercatorib⁹.vt.C.d̄ naufra.le.naue. Alia est de accusato ex adul. vt.ff. de adult. l.quinquenniū. Alia est de hereditate adita vt separatio fiat.vt.ff. de sepa.l.j §.q̄ autem. Alia est de filio ꝓ patre excluso qui tacuit vel repudiauit.vt.C.d̄ inoffi.testa.l.si quis.in fine. Alia est d̄ morato in libertate post manumissionē.vt.C.de macedo.l.ex eo. Alia est d̄ interfecto a familia.ff.ad silꝑ.l.in congruitione. Alia est que fisco obijciꝑ iure vectigali.vt.C.de vecti.l.ij. Alia est de collusione detegenda.vt.C.de collꝑ. dete.l.ij. Alia ē que obijciꝑ heredi minori de dote nō cōpetenti.vt.C.de tempo.in integ.resti.auten.si minor. Alia est que obijciꝑ facto maiori petenti reꝫ quā vere vendidit quando minor erat vt.si ma.fac.l.fi.

Alia est de redimendo ab hostibus.vt C.de postli.reuer.l.vl. Est ⁊ alia de cubiculariȷ̇s reuocandis qui serui dicunꝑ vt.C.de p̄po.sa.cu.l.j.li.xij.

Prescriptio septem annoꝝ.

Est prescriptio septem annorum de pupillo instituto in hereden vtrum habeat effectum.vt.C. de iure delibe.l.si infanti.

Prescriptio nouem annorum.
Est prescriptio nouem annoruz vt p̄ starent alimenta simpliciter relicta. vt ff. de ali. le. l. vl.
Prescriptio decem annorum
Est prescriptio decē annorum que obijci pōt si aduersarius probauerit post latam sententiā quem id dedisse vel iudicez accepisse. vt in aut. vt litigātes iurēt §. si vero. Est et alia que locū habet i rebus mobilib9 inter p̄sentes. Est et aliā que locum habet inter absentes. de quibus duabus satis dictū est. insti. de vsuca. p tonū. C. et ff. eodem. Est prescriptō de seruo plagium cōmittēte. Est et alia de damno sine tempe. vt. ff. de pecul. le. l. si prime. Est et alia p̄scriptio de debito re fisci q̄ et seruum manumisit. vt. ff. q̄ et a quibus. l. si cum. §. iij. Est et alia q̄ inter p̄sentes bona fide obtinet. vt. C. de p̄scrip. xxx. annorum. l. si quis emptionis. Est et alia de eo qui fecit testamentū et nihil ostendit. vt. C. de test. l. sancim9 Est et alia contra eum qui vsufru. vl' seruitute non vsus. vt. C. de ser. et aq̄. l. vlt.
Prescriptio duodecim annorum
Est prescriptio. xij. annorum que refertur quo ad matrimonium contrahēdum et testimonium ferendum in causa ciuili et etiam testamentū faciendum vt insti. de nup. in p̄n. et ff. de test. l. iiij. et institut. qui. non est permis. fa. testam. §. preterea. Est et alia de dote non soluta. vt. C. de tempo. in in inte. resti. autenti. si minor.
Prescriptio. xiij. annorum
Est p̄scriptio. xiij. annorum que dat decurionibus. vt. C. de sena. l. iij.
Prescriptio. xiiij. annorum.
Est p̄scriptio. xiiij. annorum que datur masculo testari volenti si sui int est et ad matrimoniū contrahendum et testimoniuz ferendū in causa ciuili. vt C. qui testa. fa. pos. l. seniū. et l. si frater. et ff. eo. ti. l. v. in autē. vt spō. lar. §. iij.
Prescriptio. xv. annorum.
Est p̄scriptio. xv. annorum vt postulare quis posset. vt in autē. de tēp. non solu. pecu. sup dote. §. generaliter. colla. vij. Est et alia de manumissione facta a minore p pcura. habendo. vt insti. quib9 ex causis ma. §. eadē. l. Est et alia vt clericus non ordinet. vt in autent. de san. epi. §. presbyter
Prescriptio. xvij. annorum
Est p̄scriptio. xvij. annorum. vt cum querit quis postulare possit et adoptare. vt. ff. de postu. l. j. §. pueritiam. et insti. eo. §. minorem
Prescriptio. xviij. annorum
Est p̄scriptio. xviij. annorum. scz in muliere cum querit quis posset ad impetrationem venire. vt. C. de his qui ve. eta. impetra. l. ij. §. feminas. Est et alia i arrogatore. vt. ff. de adop. l. arrogatō
Prescriptio. xx. annorum
Est prescriptio. xx. annorum scz i masculo q̄ veniaz etatis impetrauit ad vēdēdū. vt. C. de his qui ve. eta. impetra. l. ij. in p̄n. Est et alia de eo qui rem alienam in absentia dn̄i possidet. vt. C. de p̄scrip. xxx. annorum. l. si quis. Est et alia de eo qui bona fide in possessione stetit vt. C. de lon. tempo. prescrip. l. prestat. Est et alia que de his bonis in curia ad uocatorum requirendorum ꝯtra fiscuz ob seruatur. vt. ff. de iure fisci. l. j. §. j. et hoc postq̄ scit se posse occupare. vt. ff. de ac qui. re. do. l. iij. Est et alia vt querela falsi. vt de fal. l. querela. et l. cuz mora. Est et alia de milite a malicia dimisso. vt. C. quando prouo. non est ne. l. veteranis.
Prescriptio. xxv. annorum.
Est p̄scriptio. xxv. annorum. scz cum q̄rit an q̄s possit i iudicio interesse sine tutoris autoritate. et dicit q; sic. si p̄scripserit tp̄s. xxv. annorum. ante vero non sine curatore. vt. C. de auto. p̄s. l. clarum. Est et alia an quis sit legittime etatis. et videt q; vbicunq; fit mentio de legitti-

ma etate intelligit.xxv.annorū.nisi aliter dictū sit in Irium.vt.l.all'.z.l.fi.C.ð his qui ve.eta.impetra.Est z alia de eo q̄ non dedit.vt.ff.de mu.z ho.l.ad rem z.ff.de eden.l.j.Est z alia de muliere q̄ peccauit in corpus suum.vt in auten. de appel.§.si prestet.coll'.iij.Est z alia de eo qui mentitus est in etate.vt.C.de his qui ve.eta.impetra.l.fi.Est z alia ð eo qui habet annos.xx.z filios quinq3 quoꝝ quilibet pro vno anno reputatur vt.ff.de mi.l.ij. Et nota q̄ omnes supradicte non vere prescriptiones dicūtur sed potius exceptiones

Prescriptio.xxvij.annorum

Est prescriptio.xxvij.annorum qua iuuatur is contra quez minor in iure restitui postulat

Prescriptio.xxx.annorum

Est p̄scriptio.xxx.ānoꝝ qñ possideo rem alienam sine titulo z mala fide vel econtra si res fuerit viciosa.non tamen si res fuerit religiosa sacra vel publica cōmuni vsui vel publico deputata.tales em̄ non p̄scribunt.vt.C.ð prescrip.xxx.vel.xl.annorum.in rubro z nigro. Alia est de ecclesia regia vel honorabili loco.vt in autē.de alie.emphi.§.non est.Alia est de sacrosan.ec.auten.quas actiones

Prescriptio.xl.annorum

Est prescriptio.xl.annorum que habet locum in ypothecaria quando creditor aliquam rem debitoris possidet q̄ est ei obligata.tunc em̄.xl.ānorum spacio p̄scribit non minori.licet extrane9 breuiori tp̄e p̄scribat sc3 spacio.xxx.annorum.vt.C.de prescrip.xxx.vel.xl.annorum.l.cum nouissimi

Item hec prescriptio habet locum ĩ oībus actionibus quarum prescriptio ē interrupta lite contesta.ille em̄ non extinguuntur.xl.annis.secus si alio modo esset interrupta.vt quia desinit possidere.vt.C.eo.l.vl.de quo dic: vt supra notatū. Itez in rebꝰ ecclesiasticis ĩ sacris z immobilibus habet locum hec prescriptio.xl.annoru3.C.de sacrosan. auten.quas actiones

Prescriptio.l.annorum

Est prescriptio.l.annorum vt non ordinetur dyaconissa.vt.C.ð episco.z cleri.autenti.dyaconissa.Alia est in autē. habita.C.ne fi.p p̄re.

Prescriptio.lx.annorum

Est prescriptio.lx.annorum scilicet de eo qui arrogatur per principem.vt ff.de adop.l.iij.

Prescriptio.lxx.annorum

Est prescriptio septuaginta annoru3 que excusat a tutelis z honoribus vocatos.ff.de iur.immuni.l.maiores.lxx annis a tutelis z muneribus vacant.ꝫ qui ingressus est septuagesimum annum nondum egressus hac vacatione non vtetur.quia non videtur maior septuaginta annis qui agit.lxx.annum

Prescriptio centum annorum

Est prescriptio centum annoru3 que competit solum romane ciuitati z ecclesie.vt.C.de sacrosanc.eccle.l.vt inter diuinum.z aut.quas actiones.

Perpetua prescriptio

Perpetua prescriptio est sine temporis prefinitione.scilicet in feudis.in cōsti.feudorum.l.imperialem decet solertiam zc̄

Tractatus presumptionum explicit feliciter

Incipit tractatus breuis de arbitris
⁊ arbitratoribus

Circa materi-
am arbitroꝝ notanduȝ ꝙ
arbitroꝝ quidaȝ est elect⁹
cum pena vel cuȝ aliquo
alio loco pene vt ꝑ stipulationem . vel
cuȝ pignoribus qͦd habet loco pene. vt
ff.de arbitris.l.litigatores.§.ꝙ ait ꝓtor
⁊.l.diem ꝓferre.in fi.cuȝ le.se. Arbiter
etiā eligit vt ꝑ viaȝ iudicioꝝ cognoscat
⁊ iudicet. de tali arbitrio dꝛ ꝙ arbitria
ad instar iudicioꝝ sunt redacta.vt.ff.de
arbitris.l.j.p̄dictus arbiter ꝓhibet eligi
cum iuramento ⁊ pena vł aliquo qͦd sit
loco pene.fm. l.autentica decernimus
C.de arbitris.nec valet ratiōe pene vti-
le per inutile.non viciet.sed de iure ca-
nonico nō debet dici inutile ꝓpter iura
mentū.qꝛ oīne iuramentū seruandū ē.
extra de iureiurā.cum cōtingat.Idē ꝙ̃
est dicendū de iure ciuili. qꝛ lex ciuilis
qñꝙ succumbit canoni.vt.C. de sacro-
san.ec.l.ꝓuilegia.vbi tangit salutē aie.
Iuxta illud qͦd notat.ff.de offi.ꝓsi.l. il-
lud. Itē p̄dict⁹ arbiter postꝙ̃ suscepit
in se arbitriū cogit cognoscere ⁊ sniam
ꝓferre.vt.ff.de arbi.l.iij.§.j. Item si
male iudicat facit litē suā.vt.C. de pac.
si quis in ꝯscribēdo.in fi.⁊ insti.de obli.
q̄ ex quasi delic.in ꝓn. Item ab eius
sententia non appellat.C.eo.l.j. Itē
si corā tali arbitro cum pena vel cū ali-
quo qͦd sit loco pene electo more iudi-
ciorum cognoscēte aliq̄d actū fuerit qͦd
facti questionē recipit ꝯfessum vel testi
bus depositum seu testificatū.ꝑtes po-
stea poterunt illis vti.⁊ valebūt corā iu
dicibus ordinarijs.ꝓut habet.C.de ar-
bitris.l.cū antea.§.fi.de testib⁹.l.fi. Et
hoc est verum si hec predicta rite facta
sunt corā arbitro. Si eñ testes iuraue-
runt die feriata in honorē dei non vale
būt depositiones.vt.C.de ferijs.l. oēs.
et.l.fi.⁊.ff.de arbi.si feriatis. Idem si
iurauerunt parte absente non ꝑ contu
maciaȝ.vt.C.de testibus.l.fi.⁊.l.si quā-
do.in fine. Idem si iurauerunt corā ar-
bitro.vt notatur de iudi.C.de iuramē.
calum.autentica principales

Item a sententia talis arbitri nō re-
currit ad arbitriū boni viri.⁊ sic intelli
git.ff.de arbi.l.diem proferre.§.stari.et
l.in cōpromissis.⁊.ff.pro socio.l.si socie
tatem.§.arbitrorum. Licet alteri parti
um displiceat sententia soluat penaȝ vł
interesse si pena ibi nō fuit sed aliquid
loco pene ⁊ erit libera.⁊ sic intelligit.ff.
de arbi.l.dieȝ proferre.§.stari. ad penā
aūt vel interesse si petatur potest oppo-
ni exceptio. P̄mo si sententia fuerit cō-
tra legem . vel si non fuerit solenniter
vel rite lata.vt notatur in.§.stari.C.eo-
dem.l.iij.

Item si sentētia fuerit penalis.vt no
tat.ff.eodem.l.ita demum.⁊.C.qñ pro-
uo.non est necesse.l.penales.

Item si arbiter factus est inimic⁹ cuȝ
diceretur ne vltra procederet.⁊ nihilo-
minus sententiam tulit.vt.ff.eo.l.disti-
guemus.§.cum quidem

Item si in integrum restitutio vendicet
sibi locū.C.ex quib⁹ cau.maio.l.ij. Ar
bitrorū quidē alter est sine pena ⁊ sine
aliquo loco pene ȝ ex nudo pacto ele-
ctus.vt more iudicioꝝ ꝓcedat siue co-
gnoscat ⁊ iudicet.habet.C.de arbi.l.cū
antea. p̄dictus arbiter non debet cogi
arbitrari.qꝛ partes inuicē nō sunt astri
cte stare eius snie.ar.⁊.ff.e.l.litigatores
§.j.⁊.l.nō distinguemus. §.j. Item si
talis arbiter cognouerit ⁊ sniam tulerit
rite ⁊ legitime ⁊ alter infra decē dies ꝯ
dicit ꝓ nihilo erit sententia. si aūt par-
tes emologentur sententiaȝ expresse vł
tacite ꝑ silentium decem dierum. tunc
oritur actio ⁊ exceptio ex illa sententia.
vt.C.eo.l.ne in arbitris.in fi.⁊.l.sequen
ti. Recte dicitur ꝙ pacto nudo electus

fuerit talis arbiter.q2 al's non oritur
actio nec exceptio iuxta illud quod no
tatur.C.eo.l.cum antea.sup verbo.no-
stro nomine.vt.ff.ď re iudi.l.a diuo pio
in pn.sup verbo arbitroꝝ.ꝛ no.Azo.in
de excep.rei iudi.

Item predictus arbiter si male iudi
cet non credo ꝙ facit litem suam.q2 sen
tentia ꝑ nihilo est.ꝛ alter contradicat:
q2 sibi licitū est contradicere infra.x. di
es.vt dictū est. Item ab eo non appel-
latur vt apparet ꝑ supra dicta.ꝛ.C.e.l.j

Item illud quod dictum est supra ď
compromissario cuz pena electo ꝛ mo-
re iudicioꝝ cognoscente scz ꝙ actita
ta coram eo rite ꝛ legittime habita vale
ant corā iudice ordinario. Idez pōt di
ci ꝛ ď isto arbitro ex nudo pacto electo
vt more iudicioꝝ cognoscat ꝛ proce
dat cum eadem sit rō.C.de arbi.l. cum
antea.in fi.de testi.l.fi.verbuz.Compro
missarius large debet intelligi siue cō-
promissum fuerat cū pena vel cuz alio
loco pene.siue cum pacto nudo duz tñ
more iudicioꝝ cognoscat.licet tunc im
proprie ibi ponatur verbum compro-
missarius

Item a tali arbitro nudo pacto ele-
cto seu ab eius sententia non recurre-
tur ad arbitrium boni viri vt satis ap-
paret ex predictis.

Item arbitroꝝ quidam electus ē
a partibus non vt more iudicioꝝ co
gnoscant.sed vt quis amicus inter par
tes ordinet ꝛ disponat.ꝛ ille dicit arbi-
trator.vt.ff.pro socio.l.societatem.§.ar
bitroꝝ duo sunt genera.ꝛ etiam dici
tur amicus cōmunis.vt eo.l.in prin. et
talis vulgariter vocatur arbitrator seu
amicabil' cōpositor.ff.ꝑ socio.l.ij.ꝛ.l.
societatē.cum quattuor legibus se.C.
de contrahen.emp.l.fi.ꝛ.ff.eo.l.hec vē
ditio.in pn. Item de isto arbitro seu
amico electo non habetur mentio.ff.de
arbi.nisi tantum.in.l.idem pomponi9
§.recepisse.sed in glo.eiusdem tituli ha
betur de eo mentio in dicto.§.ꝛ in.l.pe
dius.§.j.in.l.sed si in seruum.§.si quis
iudex.ꝛ.l.in compromisso.ꝛ.l. penult.

Item de tali arbitro seu arbitrato
re scias ꝙ arbitrator potest eligi de iu-
re ꝛ cum sacramento.C.de secun.nup.
l.hac edictali.§.his illud adiungimus

Item predictus arbitrator potest co-
gi arbitrari postq̄ in se suscipit arbitriū
si tamen cum pena sit electus vel cum
aliquo alio quod sit loco pene.vt no.C
de contrahen.emp.l.fi.in fi.Itez crede-
rem ꝙ cogeretur arbitrari si arbitrium
suscepit.etiaz si non esset ibi aliqua pe
na si arbitrator in tali re fuit electus in
qua ꝓlato suo arbitrio statim oriretur
actio ꝛ exceptio.vt verbi gratia infra ī
ꝑdicta.l.quia postq̄ consensus interue
nit inter partes.q2 certa res empta est.
sed precium fuit collatum in arbitrium
alterius.certe illo arbitrante ď ꝑcio ori
retur actio ex empto ꝛ vendito . vt ibi.
ꝛ insti.de emp.ꝛ ven.§.sed nostra. ꝛ sic
debet cogi talis arbiter seu communis
amicus electus.quia eius dictū seu ar-
bitrium seu edictum non erit delusori-
um nec superuacuū.licet hincinde nul
la pena promissa fuerat.nec aliquid lo
co pene interuenerit.

Item talis arbitrator si male iudi
cat non facit litez suam.quia mores iu
dicioꝝ non cognoscit.ꝛ quia plus vel
minus potest dari alteri q̄ forte de iu-
re dari debet.vt notatur.ff.de arbitri.l.
sed ꝛ si in seruum.§.si quis iudex

Item nec a tali arbitro appella-
tur cum nec ab aliis duobus supradi-
ctis arbitris appelletur.de quibus ma
gis videretur

Item dico ꝙ attestatiōes habite
corā tali arbitratore q̄ more iudicioꝝ
non cognoscit non valebūt corā iudice
ordinario.cum nec aliqua lex hoc dicit
nec rō iuri hoc dictat.q2 tal' arbit' more

iudiciorꝝ nō ꝓcedit sed vt cōis amicus ꝑtes ad ꝯcordiā reducit ꝛ etiā die feriata in honorez dei pōt hoc facere. ꝛ sup hoc multi dicunt ꝛ credūt ꝯtra ꝛ male

Item a tali arbitro si iniquuz videtᷣ pōt recurri ad arbitriū boni viri. vt.ff. ꝓ socio.l.vnde.ꝛ.l.irruere.ꝛ bonus vir dicitᷣ iudex.vt.ff.de ver.obli.l.cōtinuꝰ.§.cum ita.ꝛ debꝫ fieri recursus ope exceptionis vel replicatōnis. vt apparet manifeste.ff. ꝓ socio.l. vnde si nerue. vbi dicitᷣ. iniquū arbitriū corrigitᷣ ꝑ bone fidei iudiciū.qꝺ debet ibi intelligi ꝑ modū exceptionis vel replicatōis i iudicio actōnis ꝓ socio.vt faciat ibi ad titulū ꝛ vt ad ꝓxima fiat relatio.qꝛ in lege ꝓxima fit mentio de accusatōe ꝓ socio.vt si reus credat se grauatū ex arbitrio seu dicto arbitratoruz taceat. ꝛ qū agetur ꝯ eum pōt excipiendo cōqueri de iniquitate arbitratorꝝ.ꝛ sic corrigetᷣ eius iniquitas.

Item si actor credit se grauatū agat sua actōe si quā habet ac si arbiter ille nō ꝓnunciasset.Et tūc si reus excipiat de arbitrio actor poterit replicare ꝺ eiꝰ iniqtate.ꝛ sic poterit quisqꝫ eorꝝ recurrere ad arbitriū boni viri infra tp̄s. infra qꝺ pōt q̇s excipe ꝛ replicare ad arbitriuz boni viri.nec obstat.ff. de arbi. nō distinguemus.§.cum quidē.vbi videtᷣ ꝙ recursus est quedā spēs appellādi.ꝛ sic videretᷣ ꝙ soluz infra decē dies deberet recurri.sic al's infra decez dies debet appellari.vt.C.ꝺ appel.autē.hodie.sed dico ꝙ ille.§.nō loquitᷣ de arbitratore sed ꝺ arbitro. qui more iudiciorū cognoscit a cuius snīa nō recurritur ad arbitriū boni viri.vt dictū est.

Item ibi non loquitur de recursu sed de exceptione doli que opponitur cōtra agentē ꝛ penam que exceptio doli licet ibi dicatur velut species appellādi non est tamen appellatio cū ipsa ꝑpetuo durat.vt.ff.de excep.doli.l.pure.§.finali.Sic ergo ꝛ in recursu si fiat ꝑ exceptōem durabit ꝑpetuo. Si ꝑ modū replicatiōis tunc durabit q̄diu illa accusatio iuxta quaz fit replicatio. nec obstat etiam.C.de arbi.l.cuz antea.vbi dicitur ꝙ silentium decem dierum inducit actiōem.videtur ergo debere recurri.sed dico ꝙ ibi cognouit more iudiciorꝝ.ꝛ ex nudo pacto arbiter ibi fuit electus a quo non recurritᷣ ad arbitriū boni viri.vt dictum est. imo infra decē dies sufficeret contradicere illi scꝫ sententie.ꝛ tunc ꝓ nihilo est lata.

Item est notandū ꝙ qui recurrit nō propterea in penam incidit. arg.ff. de oper.libe.l.si libertus ita iurauerit. recurrit enim lege ꝑmittente.ꝛ sic penaz non debet habere.vt.C. de adul.l.graccus.ꝛ facit lex locati.l.quero.§.interlocutorem.ꝛ de verbo.obliga.l. quidam cum filium.§.in eo autem.Sed an futuro recursui possit renunciari.s. anteq̄ competat.dico ꝙ non . quia iuri qꝺ nondum competit simpliciter renūciari non potest.ff.de successo.edicto.l.j.§ decretalis.ꝛ de le.li.si ita sit rescrip.§.j Sed an ꝑ pactum videtur ꝙ non possit renunciari.quia ꝓpter iniquitatez recurritur.dolo autem futuro etiam per pactum renunciari non potest.vt.ff.de pact.l.si vnus.§.illud.sed argu.contra C.de tempo.appel.l.finali.§.j.Sed dici pōt ꝙ pactum non valet si fiat exp̄sse ne recurratur ad dolum arbitratorū ad bonum virum.sed si fiat pactum generaliter ne recurratᷣ valet tale generale pactuz.vt.ff.de pac.l.iurisgē.§.ꝫ ꝛ si quis pactus sit.ꝛ.l.si vnꝰ.§.illud. ar.ꝯ C.de arbi.l.cū antea.circa ṗn.vbi dicitᷣ ꝙ si quis emologauerit snīam arbitri postq̄ lata ē nō solū exceptio dabitᷣ sed ꝛ actio.q̄si.d.ꝙ emologatio facta ante snīam nihil opetᷣ.qꝛ q̇ de vno dicᷣ ꝺ alio negat.ar.ff.solu.ma.l.cū dotē. in prin. Sꝫ dico ꝙ ibi loquitᷣ ꝺ arbitro q̇ nudo

pacto electus p viam iudicio℞ cognoscit cuius snia ad hoc ꝙ teneat optꝫ ꝙ fuerit emologata tacite vl' exp̄sse. Post ꝙ̄ lata fuerit. anteꝗ̄ em̄ lata sit emologari non pōt. qꝛ ibi ille arbiter ex nudo pacto fuit electus. ⁊ si pactum emologatū esset nudum tunc tam snia eēt nuda ꝙ̄ pacta. ⁊ sic nō possꝫ se iuuare nec vnum vestiri ab alio de iure ciuili. Itē si idem pactum emologatū foret ibi p stipulatiōem ante latam sniam p arbitrū talem nudo pacto electum tunc recte res transiret in naturā arbitri cū pena electa ⁊ emologatio nō haberet locum lata snia nec etiaꝫ recursus sic haberet locū. ff. de arbi. l. diē ꝓferre. §. stari. qꝛ tunc nec dareꝶ actio nec exceptio ex snia. sed agereꝶ solum vigore stipulatōis ad interēe. e. l. in fi. ⁊ l. sequē. vel forte vt credo posset dici ꝓbabiliter ꝙ si renunciatū fuit p pactuꝫ generaliter futuro recursui. ꝙ valet pactū in illis i q̄bus ille arbiter seu cōis amicus arbitratus fuit male ex culpa iperitie. Vel alio quoq̄ modo excepto dolo. ꝫ si ex dolo arbitratus fuerit. male pactuꝫ in hoc non modo tenet quin ꝓpter doluꝫ illum ⁊ solū ꝓpter dolum possit recurri ad bonū virum. dolosa em̄ sub generalitate pacti non videꝶ cōtineri nec eē ꝓmissa. ar. ff. de pact. l. tres fratres. ⁊ C. de transac. l. iiij. lꝫ illa lex loquaꝶ de dolo p̄terito. sed eadē rō ⁊ maioꝛ videꝶ in futuro ne quis irriteꝶ ad malum. ⁊ ꝭm hoc in summa simpliciter recursui futuro renunciari nō valet. Si tn̄ generaliter fiat sup recursu futuro pactū. s. ne recurratur valebit in his in q̄bus iniq̄ arbitratus fuerit. nec obstat pactuꝫ q̄n possit recurri ꝗ̄tū ad dolū tantūmodo

Item est notandū ꝙ snia arbitrato℞ est quedā transactio. vt not. in auten. vt diffe. iudi. §. si vo contigerit. col. ix. Et ita in die dn̄ica pōt talis arbitratoꝛ cognoscere ⁊ arbitrari. vt supꝛa de ferijs. l. fi. ⁊ de die vel de nocte. vt. C. de transact. l. nō minoꝛe. Et sic de pluribꝰ alijs solēnitatibꝰ iuris. que licite fiunt in sententijs iudicū. ⁊ p cōsequens in sententijs arbitro℞ que ad instar iudicio℞ sūt redacta. l. j. ff. de arbi. necessario obseruanꝶ. ⁊ locum habeant in istis arbitris Nam in his q̄ vt arbitratores et vt cōmunes amici electi sūt illa nō sunt necessario obseruāda. ⁊ sup hoc multi errant. ⁊ vtunꝶ q̄nq̄ʒ verbis supfluis iudicando arbitria ⁊c̄.

Explicit tractatus dn̄i Petri iacobi doctoꝛis legum monte pessulano.

Incipiunt differentie legum ⁊ canonū dn̄i Galnani de Bononia.

Secūdū canones ante sniaꝫ pōt appellari. ꝭm leges non nisi in certis casibꝰ. ꝺ appel. sup eo. Et vt plus liqueat dic ꝙ ꝭm canones pōt appellari ante sniam a grauamine etiam si non est expꝛessum in iure. vbi ꝓcediꝶ sine clausula appellatiōe remota. sed ꝭm leges solum vbi est expꝛessum. Et sic intellige. c. non solent. ij q. vj. ⁊ vide de appel. pastoꝛal'. sup verbo expꝛesso. Iudex appellatōis ꝭm leges nō pōt cām delegare secus ꝭm canones. de offi. dele. sup questionū. §. intentōis in glo. in fi. c. de offi. oꝛ. pastoꝛalis. ⁊ eo. ti. c. vt litigantes. li. vj. Iudex coꝛam eo facit lit. cōte. vt p se ferat sententiā mediū tm̄ ꝓmittit ꝭm leges. ꝭm canones omnia cōmittit ⁊ pꝛincipium tm̄ ⁊ finem tm̄. vt in. e. c. sup questionū. in glo. illud optꝫ.

Scōm leges cōmittit examinatiōeꝫ consiliarijs. ꝭm canones cuicunq̄ʒ vult vt in ca. pastoꝛalis. supꝛadicto.

Scōm leges testis repelliꝶ a testimonio si est damnatus de aliquo. s. crimine. ꝭm canones repellitur siue sit dam

natus per sententiam sine als phibeat de testi.sup eo.in glo.
Scdm leges actio est pponenda.fm canones no.de iudi.dilecti.z dic vt ibi in glo.sic patet
Scdm leges locu hz rigor legis. vt i l.si qs in tanta.C.vn vi.fm can. no nisi in reb9 ecclia7.de do.z otu.ca.j.in glo.
Scdm leges missus in possessionem pter contumacia statim est verus possessor.fm canones mittit in possessione causa rei seruande.vt de do.z contum. ca.j.in glo.
Scdm leges filius retinet tm vnam falcidia fm canones retinet duas.scz dbita iure nature z trebellianica .de test. ranuncius.in glo.retinebut
Scdm leges testamentu non valet nisi habeat subscriptionem septe testium fm canones sufficit si coram psbytero z aliis testibus duobus aut tribus fiat vt de testa.ca.cum esses.
Scdm leges si testator legauerit rez aliena heres cogit soluere.fm canones secus.de testa.filius.in glo.ij.
Scdm leges non tenet heres de delicto defuncti nisi inqtu ad ipam puenit de ipso delicto.fm cano.tenet. licet nil ad ipm puenit.Etia quis lis non fuerit contest.de sepul.ca.fi.
Scdm leges q non hnt otinua causa ad pscribendu requirut duplicatu ips. fm canones secus.vt de causa pos.z p pri.cum ecclia.in glo.cir.pn.
Scdm leges psumit q mulier mecu habitas sit mea vxor.sec9 fm canones. de psum.c.illud.in glo.h querit
Scdz leges iudex dat9 vt cognoscat de pprietate non pot cognoscere de possessorio.C.si a no cope.iu.l. si pprietate fm canones cognoscit etia de illa. d ca pos.pastoralis.in glo.ij.z antepenl. de sequestratoe.ca.ij.Et intellige vt nota. ibidem p Bern.vel dic si hoc no placet q priuato2 osensus pnt costituere que als aliquem iudice qui psit iurisdictioi fm canones no nisi de cosensu sui epi. de fo.cope.c.significasti.
Scdm leges q offert se liti codemnat ac si possideret fm canoes no.vt lit.pe. ca.ecclia.j.in glo.fi.
Scdm leges in ca appellatois noui testes sup eisde caplis recipi pnt.fm canones no de testi.fraternitate.i glo. penul.z eo.ti.in cle.de testibus
Scdm leges no admittit qs ad possessione nisi ex toto renuciauerit iudicio pprietatis fm can.sec9 de testi. significauerut.z de ca pos.pasto.
Scdm leges bonu est aliquid facere ad onsione viriu.secus fm canones.de tornea.c.j.
Scdm leges non pnt comitti q sut meri imperij.secus fm cano. de of. or. q sed.ap.in glo.penul.de rap.in archiepiscopatu.in glo.fi.
Scdm leges possessor malefidei spacio triu vel qttuor anor pscribit. secus fm can.de pscrip.vigilanti.in.j.gl.de re iudi.possessor.li.vj.
Scdm leges instantia iudicij perit lapsu triennij.secus fm canones. de iudi.ca.penul.
Scdm leges ad impatore non pt appellari omisso medio.fm can.secus.de ap.si duobus.in glo.
Scdm le.dna est int yconomu pcuratore z sindicu.fm can.oes hi cophedunt sub pcuratore.d pcu peti.i gl.iij
Scdz leges ocipit snia in psona pcuratoris.qnqz in psona dni vl o eum q p ducit.sec9 fm ca.de pba licet.i glo.penul.de elec.qrela.in glo.iiij.
Scdm le.pre volete tenet filia recipe maritu.nisi ei dare pr voluerit turpem morib9 suis indignum.secus fm ca.qr fm eos ea copellere no pot.de spon.im pu.c.j in glo.l.
Scdm le.mulier admittit in testimoniu i ca crimiali.fm can.no.de v.sig.c.

forus in glo. hec intellige
Scdm le. arre dant ꝑ spōsalib⁹ ꝑficiē tes. ſm cañ. nō de spō. gēme. j. glo. fi.
Scdm leges testes iuiti sunt cogēdi. ſm ca. nō nisi sit timore ꝑtl aduerse. vt si se odio gr̃a timore subtraxerint. de te sti. cogē. c. sup eo. in fi. τ ca. penult.
Scdm leges si vn⁹ ꝑmo ꝑcusserit et vulnerauerit τ alter occiderit primus non tenetur nisi de percussione τ vulne re. scd̃s tenet de occisione. secus ſm ca. de homi. significasti. ij. in glo. tandem.
Scdm leges lata interlocutoria sup exceptōe poterit appellari. ſm canones poterit appellatōi deferri vsq₃ ad euen tū negocij principalis. de ap. in ca. fi. in glo. ꝑempt. in cle.
Scd₃ leges in ordinariū nō ꝑt cōpro mitti. sec⁹ ſm canones. de arbi. cū tēꝑe ij. q. vj. §. qd̃ de arbi. in glo. ij
Scdm leges cum agit de cōputatiōe graduū in linea equali. quoto gdu q̃s distat a stipite toto duplicato distāt int se. τ sibi attinēt. ſm canones simplicit. τ non duplicato. vt in arbore cōsangui nitatis. ꝟ. nūc videndum est.
Scdm leges in linea equali quot sūt ꝑsone dempto stipite tot sunt grad⁹ ſm cañ. vo q̃to gradu remotior distat a cōi stipite toto distant inter se. vt in eadē ar bore. ꝟ. nunc videndū est.
Scdm leges affinitas ꝯhit ex legitti mis nuptijs. ſm cano. ex oī coitu. vt in arbore ꝯsanguinitatis. in ꝑn. τ idē est ꝟ ꝯsanguinitate. de ꝑba. ca. ꝑ tuas
Scdm leges non pōt fieri denoīatio siue denūciatio nisi sup quibusdam cri minibus. vt no. in glo. iiij. ca. vt nostrū ti. vt eccl'iastica bñficia. ſm canones su per oībus criminibus. ij. q. j. si peccaue rit. de iudi. nouit. iiij. q. iiij. §. aliq̃n. Est τ lex de test. c. fi. sup verbo accusatore. vl' sic appellās frustratorie punit i dua bus libris argēti in ciuilibus. ſm cañ. i expē. ij. q. vj. oī mō. in glo. j. τ. C. q̃ꝝ ap pell. non recipi. l. ab executore. τ. extra eo. reprehensibilis.
Scdm leges nō valet citatio nisi assi gnet terminus. ff. de ꝟ. ob. l. ita stipulās ſm petꝝ de bella partica. ſm ca. sec⁹ de ap. cum parati in fine
Scdm leges nō oīa crimia sunt pu blica. ꝫ que publicā infamiaꝫ irrogant sicut adulteria homicidia τ silia. ſm ca nones oē crimen censet publicū. de col lusione detegenda. ca. j. in glo. penul. ij. q. ij. in. l. oībus. de iudi. nouit.
Scdm leges mulier si infra tꝑs lu ctus nupserit. incurrit infamiaꝫ. ſm ca nones nō. de secū. nup. ca. fi.
Scdm leges cā religiōis dñt ꝯiugia dissolui. ſm canones non
Scdm canones non possunt paren tes denegare spurijs alimēta. secus ſm leges. vt qui filij sunt legittimi. ꝑ vene rabilem in fi. τ de eo q̃ dux. i matri. cuꝫ haberet. in glo.
Scdm leges infamis pōt esse ꝓcura tor. ſm canones non. de iura. calum. im perator. in glo. fi.
Scdm leges vsure ꝑmittunt. ſm ca nones non. de vsur. ca. iij.
Scdm leges raptor cū rapta matri moniū ꝯtrahere non pōt. ſm canones ꝯhere pōt. de rap. ca. vl. here. cum ſm le ges glo. li. vj.
Stuprās ꝟginē relegat τ ꝟberat. si tñ ꝑ vim ħ facit capite punit ſm leges.
Scdm canōes recipiet i vxorē eā aut ꝟberet τ postea detrudet excōicatus in monasteriū. de adulter. ca. ij.
Scdm leges ꝯcubitus est licitus. ſm cañ. non. xxij. q. iiij. nemo. in glo. fi. ꝟ ap pel. ca. de priori.
Scdm le. delegat⁹ ab ordinario ñ ꝑt sniam executōi demādare. secus ſm ca nones. de fo. cōpe. si q̃s in glo. penl'.
Scdm leges iurisdictio nō ꝑpetuat nisi ꝑ lit. ꝯtest. ſm cañ. ꝑ solā citationeꝫ de offi. dele. gratū. τ ca. relatum

Scđm leges arbiẗ qui cognouit de causis suspitionis illa probata etiaʒ cognoscit de causa principali. sec⁹ ẜm cañ. de offi. dele. suspitionis

Scđm leges mulier auditur contra alienationem rei dotalis etiam iurata. ẜm canones non. de iureiuran. contingat. iiij. glo. ij.

Scđm leges filius non conqueritur de patre in causa criminali vel ciuili nisi de castrensi peculio. ẜm canones conqueritur de vtraqꝫ. ij. q. vij. queriẗ.

Scđm leges ludere causa conuiuij possumus. ẜm canones nõ. de exces. p̄la. cum inter. in glo. iiij. ꝛ. xx. dis. cõmessationes. ꝛ ca. non debet

Scđm leg. indutie dilatorie triginta dierum dari debent. iij. q. iij. offeraẗ. ẜm canones est arbitrarium. de procura. dilectus. in glo. fi.

Scđm leges delegatus habet sportulas. scʒ duos aureos in pñ. ꝛ duos i fine ẜm canones nihil daẗ. de rescrip. statutum. li. vj. de vi. ꝛ hone. cle. cum ab omi

Scđm leges femina non potest arbitra. ẜm canones. potest. hoc verum si ẽ consuetudo. de arbi. ca. dilecti ꝛc.

Scđm leges episcopalis dignitas tãtum liberat a patria potestate. ẜm canones tunc etiam subdyaconus liberat. d̄ eta. ꝛ quali. iudiciorum. qui filij sunt legittimi. per venerabilem. circa principium. de senten. excom. cum voluntate

Scđm leges heres filius. non auteʒ impubes hereditatis patris priuatus reseruatur sibi legittima portio. ẜm canones non reseruatur. de testamen. si heredes.

Scđm leges mulier non potest esse procuratrix. ẜm canones potest. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. in glosa. sic agitur.

Scđm leges si tres sunt arbitri. ꝛ tertius legittime requisitus non curauit interesse. alij non possunt diffinire. ẜm canones. de arbi. ca. fi. l. vj.

Scđm leges pena mortis vel sanguinis infligitur. ẜm canones non. de rap. c. archiepatu. ꝛ ibi textum inuenies scʒ morte moriaẗ. de fur. ca. j. ꝛ de homici. ca. j. Expone moriaẗ. i. excommunicẽtur. nec obstat ver. de latronibus. quia mors alia spiritualis. vt in criminosis. alia ciuilis. vt contra seculares. alia affectualis. alia naturalis. alia eternalis. per archi. iiij. q. vij. placuit. Sʒ quid sit mors ꝛ quomodo infligitur mors. Est eñ mors alia acerba. alia matura. alia immatura. vide ca. presenti. de preben. ẜm archi. ꝛ per Johem an. in nouel. li. vj. et de pe dis. ij. valida. p archi.

Scđm canones. absens ex iusta causa audiẗ ꝛ tractaẗ quicquid contra euʒ factum est. ẜm leges vero distinguendũ est. an ex causa necessaria ꝛ probabili sit mul. an ex causa necessaria tm̃. aut probabili tm̃. vide. ij. q. vj. biduum in gl. ꝛc

Scđm leges extinguiẗ pnunciatum p appellationem. ẜm ca. suspendiẗ

Scđm leges posteriores reuocant p̄mas leges. non sic in diuinis. de conse. dis. iij. celebritatem. in glo. in legibus. ꝫ non est propria differentia quo ad canones. immo idem consti. ca. j. li. vj.

Scđm leges non est infamis q̃ mortale peccatum committit. ẜm canones sic in palẽ. ca. celebritatem. ꝛ hoc intellige vt no. in. c. oẽs. ꝛ ca. illi q̃. vj. q. ij

Scđm leges si quis conuincatur ꝙ occulte deposuit libellum famose decapitatur. ꝛ ẜm canões verberibus subijcitur. vj. q. j. in sum.

Scđm leges impubes non iurat. quia non potest peierare. iij. q. iiij. testes ẜm canones. põt. de delic. pu. c. j.

Scđm canones longa ꝛ longissima prescriptio non differunt. sed bene ẜm leges. de deci. dudum. in gl. aperte. xvj. q. iiij. i sum. ꝛ sane intellige p. c. j. de prescrip. li. vj. ꝛ qð no. de ꝯsue. ca. fi.

Scđm cañ. quis obligat ex nudo pacto. xij. q. ij. quicunq; sufragio. de pact. c. j. secus fm leges.
Scđm ca. quis alteri stipulat. secus fm le. j. q. vij. quotiens. vide Hilaz glo. ibidem
Scđm cañ. plurĩũ. furtũ & silia solo aio cõmittunt. fm leges nõ. xxxij. q. ij. qui viderit.
Scđm leges bona hereticoꝝ deuoluunt ad heredes. sec⁹ fm cañ. de here. vergent. in glo. penul.
Scđm le. exñtes in ptãte patris nõ obligant aliquo voto. secus. xxxij. q. ij. mulier. Et de votis scpture ibi ħ scpsi.
Scđm leges non tenet quis denunciare. fm cañ. sic. no. ar. ij. q. vij. quapropter. sup glo. hic habet qđ not. j. q. viij. ex his. de accu. ex pte.
Scđm le. adultera licite occidit per maritũ. secus fm ca. naz sic amittit dotem viri. nota. glo. xxxiij. q. ij. inter.
Scđm leg. qui ꝑest collegio cõpellit agere vel iurare de calumnia. fm cañ. non. de iura. calũ. impator. sup glo. j. et adde de testi. pñtium. li. vj.
Scđm leges iudex incidẽter põt cognoscere de causa maiori ꝙ cõpetit sue iurisdictõni. secus fm canones quo ad cãs spũales. de or. cog. c. pe. in glo. fi.
Scđm le. exceptõ adulterij nõ ꝓdest vxori cũ accusat ad penã ciuilẽ. secus fm canones si agat i foro eccĩastico ad sepatõem thori. đ ordi. cog. c. ij. in glo. penul. adde qđ no. de ꝓcu. tue.
Scđm leges mulier in paucis casibus admittit ad accusandũ. in multis ꝟo ad testimoniũ. fm canones ẽ aliud vt no. iiij. q. iij. in sum.
Scđm le. venditor ꝓcise nõ renetur dare rem venditã. sed sufficit q det inter esse. secuz fm canones. q. ꝓcise fm hostiẽ. de fide instru. cũ iohes. in glo. j.
Maxia media & minima capitis diminutio aliter acciptũt fm leges. & aliter fm cañ. de accu⁹ qualit eñ. de pig. c. finali.
Scđm leges interlocutoria que ꝑcipit aliquid dari vel restitui. vel nõ dari vel nõ restitui reuocari nõ põt. alie interlocutorie pñt reuocari ex cã. de ap. cum cessante.
Scđm le. spuriũ nõ repellũt a dignitatibus. secus fm cañ. đ fi. ꝓsbi. c. ij. i glo. antepenul. li. vj. vel verbũ secularibus additũ dignitatib⁹ tollit differentiã vñ põt aliam recipe. ꝓ no. ꝓ me. de appel. pastoralis. sup glo.
Matrimoniũ nõ est int seruos ꝗ cõtuberniũ fm le. secus fm cañ. de cõiu. ser. c. j. de iudi. dele. alias differentias etiam recipere potes. de his que no. đ offi. dele. sup qõnem. §. porro in glo.
Scđm le. nunꝗ ꝓcedit sup crimen ꝯ absentẽ lit. nõ ꝯtesta. nisi ꝯ apparitorẽ. secus fm cañ. no. de do. & contu. veritatis. in glo. hic eñ ptz.
Scđm leges arbitrariũ est tps in psonali quantũ actioni ẽ necesse interueni re post decretũ primũ ante cõcessionis fm cañ. aliter si tenes opinionẽ Inno. de qua vt lit. nõ cõte. qm. in fi.
Scđm le. ois piurus ẽ infamis. fm ca. sic. de testi. testamentũ. &. c. quanto. in glo. fi. vj. q. j. quicunq;. Ad hoc q ꝑscriptio longi tpis locũ habeat requiritur & sufficit bona fides tradẽtis & accipientis. fm ca. cum bona fide semꝑ requiritur longissima tpis ꝑscriptio. đ ꝑscri. si diligenti. in glo. illud. de re iudi. abbate. in glo. iij. li. vj. Et põt etiaz recipi alia fm cañ. ex glo. ꝑdicta. de libello alternatiuo qđ nõ approbo. alij recipiunt etiam aliam đ petione generali ex supueniente cã. vt. e. ca.
Scđm le. laicus in criminali põt laicũ iudicem substituere secus fm cañ. fm opinionẽ Guil. de fo. cõpe. si diligenti iuxta fi. j. glo.
Scđm le. in ꝑscriptõe habere conscien

tūā dubiā de bona fide dicit habere bonā fidē. secus cano. de ꝓscrip. si diligēti. in glo. vl. in fi. ꝭm hosti. supꝑ̄a glo.

Scōm le. iudex si differt cām fingēs se dubitare vbi dubitandū nō est. infamis est. ⁊ in. xxx. libris auri punit. sed ꝭm cañ. aliter punit. vt de re iudi. c. j. li. vj. ⁊ no. de appel. intimasti. sup glo.

Scōm le. clericus pōt rem ⁊ patriaz cum armis descendere. ꝭm cañ. not. de homi. suscepimus. glo. j. ⁊ ca. significasti. iuxta fi. glo. ⁊. c. petitio. Et ista differentia plus est in ꝑsonis q̄ȝ in rebus.

Scōm le. punit qui dat causaz abortioni etiam si non erat fetus viuificatꝰ de homi. sicut. ij. in glo. j.

Scōm leges ad supiorē ꝓcesse deuoluit ꝓuisio eccie cum patronus laicus ꝓñtat indignū. ꝭm ca. nō ita precise. de offi. ordi. c. cum phas. in fi. glo. ij.

Scōm leges legatus principis cum mitrit ad ꝓuinciam debet viuere d̄ rebus fisci vel imꝑatoris. ꝭm cañ. legati pape aliter recipiunt. d̄ offi. ordi. inter. in glo. fi.

Scōm leges ordo non liberat a criminali fortuna. secus ꝭm cañ. liiij. dist. si seruus sciente. in glo. quidem.

Scōm leges iuris debitorie solū cōsideratur membri impedimentū in vsu non defectus vel augmentū. secus ꝭm canones. de cor. vici. c. ij. sup glo. fi.

Scōm canones maritꝰ accusans vxorem etiam de iure suo se inscribit. de ꝓcu. tue. secus ꝭm leges. hoc no. Barto. brix. ij. q. viij. q. j. publico. ⁊ ꝑ Hosti. de accu. sup his. sup glo. ij. Et pōt vna differentia haberi per ibi notata sup glo. ij. hoc generale. ⁊ aliam. eo. tit. ad petitōem. in principio magne additionis. ⁊ aliam in. c. qualiter enim. de accusa. ibidem est de capitis diminutione.

Scōm leges i libello accusatorio ponuntur nomina imꝑatoris ⁊ consuluz ⁊ ꝭm cañ. loco illoꝝ ponūt nomina pape ⁊ episcopi. ij. qōe. viij. libelloꝝ. ⁊ ibi no. in glo. j. ꝑ archidya.

Scōm leges ꝯponens plures actiones in libello si sunt diuerse tūc certas de iure suo eligere debet. secus ꝭm canones ꝭm quos plures admittuntur. de elect. querelam. super glo. ij. Differentia sumitur per nota. de adulte. ca. penul. super glo. penulti. Et de vsu. cūtu. in glo. licet. Alia per notata de sortile. c. j. Item alia per notata de male. c. ij. in glo. j. Alia per notata de excessi. ꝓla. clerici. i glo. fi. Alia ꝑ no. vij. q. xj. sacrilegiū. c. quisquis. ⁊ de penis. felicis. in nouella. libro. vj. Alia per notata de iudi. c. finali in nouella. Alia de penis. c. de sententia. Alia de senten. excōmu. c. iiij. super glo. nunquid. Alia per notata. xvj. q. iij. placuit. in glo. iij. Alia ꝑ notata de senten. excōmuni. si vo turpiter. Alia per notata de sponsa. in ꝓsentia. super glosam. ij. Alia per notata de restitu. in integruz. c. ij. super glo. ⁊ sic videtur. Alia de hereti. c. extraneus. §. credentes. super verbo accedat. Alia de pigno. c. ij. in glosa. ij. Alia de dona. c. finali. ⁊ per notata. iij. q. vltima Alia de iure patronatus. nobis. super glo. nō videtur. Alia per notata de desponsa. impube. puberes. super glo. ij. ad finem. ⁊. c. sequē. super glo. iij. Alia de diuor. c. j. ⁊ de dona. inter vir. ⁊ vxo. ca. penult. super glosam penultimam.

Has differētias int leges ⁊ canones menti cōmēdes. ⁊ licet plures alie possunt referri. tamē his ego gallanus cōtentus propter mltos qui vno collirio omniuz oculos volunt curare semper pro solutione dicentes. Aliud est de iure canōico. aliud de iur ciuili. vel aliud de iure antiquo. ⁊ aliud de nouo. vt notatur. xxix. distin. c. fi. in glo. penul. vel aliud in vltimis voluntatibus. vt no. d̄ ꝯcess. ꝓben. c. j. in glo. cōis. li. vj. qui saltim recurrere pñt ad specu. de dispu. et

alle.§.post hoc ꝑ to.' ⁊ maxie doctores
vtriusq̧ iuris.veri⁹ nullius.de q̄bus mi
rabilē modum illusionis audiui quō
ꝑ sophisticas rōnes simplices ⁊ nouos
scolares subtilitatibus legalibus inni·
tētes arguere omisso canonis textu pol
licitant ⁊ nouo genere.mercuria.iiij.vt
valeāt videri rabbi.ibi allegare satagūt
tantūmō canones vbi sūt ꝑiti in iure ci
uili ⁊ ecōuerso.Et vt sic scolares ipi q̊s
a veritatis via auertūt ⁊ ad fabulas cō
uertūt sꝑ sunt addiscentes ⁊ nūq̄ ad ve
ritatē scie ꝑuenientes.vt.xxvj.q.v.nec
mirū.vbi hoc pacto in opinionib⁹ in q̄
bus pñt ⁊ debeāt imitari canones sūt le
giste.vt no.q̄ filij sunt legit.ꝑ venerabi-
lem.v̄.rōib⁹.Et q̄ innitunt equitat re-
gularis discipline legis rigori subijciū
tur.de calū.c.j.de re iudi.abba.iuxta fi.
li.vj.Obiecro igit ⁊ sūme depcor dei ⁊
ꝓximi dilectōe ṗmiq̧ ꝑentis amore.vt
ista legētes.horū q̄ v̄a sūt ꝑticipes exi-
stāt pñtis opusculi collectoꝫ diligāt.de
pe.dis.ij.charitas.v̄.ꝓxios.⁊ añq̧ intel
ligāt nō comꝑhendāt.xj.q.iij.eoꝝ saltē
īuidia q̄ diaboli viciū est.xxiij.q.iiij.q̄
magnū.nec dicant ꝙ habita vna ꝯtra-
ria glosa habeat ⁊ alia ac ipius glo.sol.
Quia h̄ inueniunt in multis ꝓculdu-
bio falsum fore.recipiāt ḡ gratanter ꝑ-
sens opusculū qd̄ iusticie ⁊ librami rō-
nis subiectū.vij.q.j.§.cū ḡ.v̄.formari.
de sen.⁊ re iu.in cle.pastoralis.v̄.vex.
Et satis sit ꝙ in paucis ꝑ laborem ami
cis ꝯsulit.ff.de admi.tu.tutores.§.qui
sunt.in fi.⁊.C.de nego.ge.tuto.d̄ homi.
suꝑ rubro in vlti.opi.in nouella.ꝑ hos
aūt ⁊ in alio laboris scia in hoc sc̄lo ac-
quirat.vt regnū celeste tribuat.qd̄ no-
bis ꝑstare dignet ipe oipotēs de⁹ Oīm
ex ipo sunt oia ipi honor ⁊ gloria in se-
cula seculoꝝ Amen.

Differentie legum ⁊ canonum domi
ni Galuani de bononia expliciunt

Que continentur in hoc tractatū
Quis possit creare tabelliones.
An aliquis inferior a principe possit
creare notarios
Qualiter probet quem esse nota-
rium si negetur.
An requirat signū notarij in fine in-
strumenti.
Quale sit officium tabellionis
An tabellio possit cōficere instrumē-
tum suꝑ facto ꝓprio
Vtruz notarius creatus a papa pos-
sit conficere instrumentuz in terris im-
perij ⁊ econuerso
Quo iure agitur contra notariū no-
lentem exhibere instrumentum
An notarius teneat dare instrumen
tum sine pecunia.
Quis contrahentium debeat solue-
re mercedem notario
Nunqd cogat notari⁹ corrigere in-
strumentū defectiuū
Vtꝝ possint cogi ꝑtes vt tradāt istrm
notario ꝙ aliqd addat vel minuat
An notari⁹ possit corrigere errorē sui
instrumēti.et quot ⁊ q̄bus modis com
mittat error in instrumento
Vtrū requirat citatio in traditione
instrumenti vt corrigat
Cuius etatis debeat esse notarius
An quis infra temp⁹ pubertat pos-
sit creari notarius
Vtrū tabellio excōicatus possit ꝯfi-
cere instrumenta
An tabellio infamis possit conficere
instrumenta
Si tabellio excōicatus vel infamis
stetit in possessione tabellionat⁹ an va
leant instrumenta ꝑ eum facta
Vtrum tabellio propter delictum ꝑ
dat officium
An p̄r tabellio possit ꝯficere instra ꝓ
filio ⁊ ecōtra filius tabellio ꝓ patre.
Vtrum frater possit conficere instru
mentum pro fratre

Incipit tractatus de tabellionibus p dñm Bar. compilatus

Quis pt creare tabelliones

TRactaturi de
1 tabellionibus quoꝝ offici
um frequentatur tam in iu
dicialibus q̄ȝ extra iudici
alibus. Ideo sup hoc aliquid ꝛ ꝑfecto
vtile dicere instituim⁹. Et primo quero
q̄s possit creare tabelliones. ꝛ videt ꝙ
nemo possit nisi princeps. q2 p tabellio
nem alteri acquiritur. l. non aliter. ff. d ad
op. q̄ oportet ꝙ a principe fiat. sicut dr
de illo q̄ abilitat ad postulandū. nā ſm
ius cōmune alteri per alterum non acq
rit. l. stipulatio ista. §. alteri. d ꝟ. ob. Er
go ptz ꝙ vt p tabellionē alteri acquirat
est ꝯtra ius cōmune. sed inferior a pn
cipe non pōt tollere ius cōe. l. ille a quo
ff. ad trebel. §. tēpestiuū. ꝛ. l. nam magi
strat⁹. ff. de arbi. ꝛ videt casus in. l. actu
arios. C. de actua. ꝛ muni. li. xij. Et hoc
tenuit In. in ca. pe. in prin. de fi. instru.
ꝛ ibi dicit ꝙ nemo subditus pape vel i
patoris pōt creare tabellionem. sed ipsi
soli hoc possūt. mouebat tali rōne. Nā
ꝯstat ꝙ officiū tabellionis est ꝯtra ius
cōe naturale ꝛ diuinū ꝙ carte siue corio
mortui aialis credat sine aliquo admi
niculo. vt no. de fi. instru. ca. fi. sed cōtra
ius naturale nouū vl' vetus testamentū
venire propria autoritate non licet nisi
soli principi. l. princeps. ff. de legi. ca. ꝑ
posuit. de cōces. pben. Sȝ hoc fallit ſm
eum si princeps cōsuetudo vel lex hāc
ptātem alicui ꝯcederet. q2 tunc possunt
quicunq3 habent talem potestatem cre
are tabellionē. ar. l. C. de emā. liber. l. fi.
ꝛ. ca. accedentibus. de exces. pla. Itē fal
lit in regibus habentibus merum ꝛ su
premū imperium ſm eundem In. Sȝ
Jaco. de bel. in autē. de tabel. tenet con
trarium. videlicet ꝙ quilibet superior
possit creare tabellionem suum subdi
tum. allegat hoc in arg. eo. ti. §. intantū
hanc opi. tenet Guil. de susa. ꝛ Bar. in
l. nec tm̄. §. fi. ff. de adop. ꝛ allegat talē
rōnem. nam si solus princeps crearet
tabellionem ipse solus ab officio amo
ueret ꝛ non alius. q2 illius est priuatio
cuius est concessio. vt in auten. de defē.
ciui. §. interdum. col. iij. sed rarum ē ꝙ
iudices inferiores a principe priuāt ta
belliones ꝓpter delicta. vt in autent. de
armis. §. fi. col. vj. ꝛ in auten. de defen.
ciui. §. seu. ꝟ. sic iubemus. et. l. quibus
de aure. li. xij. igitur ꝛc̄. Itē pro ista opi
nione videtur casus in auten. de defen.
ciui. §. idem. C. de fal. mo. l. ex prouinci
ali. ꝛ in auten. de iudi. §. vnoquoq3. col.
vij. C. de of. comi. sacra. lar. l. j. §. idem
omnes. C. de fal. mo. l. opus. ꝛ. l. operis
de ope. pub. l. antiocensiū. ff. de priui.
cre. Et sic adduco ꝛ dico ꝙ inferiores a
principe sunt in potestate circa ea que
tanq3 generalia dicuntur valere per to
tum orbem. l. leges. C. de leg. Sed con
stat ꝙ priuilegiū tabellionatus est q̄d
generale quia eorum instrumanta fidē
faciunt generalem p totum orbē. ergo
inferiores a principe cum sint in pote
state circa ea que generaliter dicuntur
valere non possunt hoc concedere. Se
cundo probatur in quibusdam facta ē
cum inferioribus communicatio. quia
postq3 populus romanus omnem im
perium ꝛ omnem potestatem transtu
lit in principem. l. ij. nouissimo. ff. d ori
gi. iuris. ꝛ. l. j. ff. de consti. pecu. Inde
princeps quedam communicauit cuȝ
inferioribus. vt in. l. finali. ꝛ per totum
de peda. iudi. Quedam communica
uit cum maioribus. l. j. §. vicarium. ff.
de offici. prefe. vrb. l. illicitas. §. qui vni
uersas. de offi. presi. ꝛ. l. ex omnibus. de
offi. eius idem tenet princeps. Quedā
idem cum nemine communicauit. et h
tantum sibi intelligitur reseruasse. l. ij.
in fi. de na. resti. l. vectigalia. l. ꝯtra pu

blicam.⁊.l.neminē.C.de re milli.li.xij. Sed nō apparet ꝙ princeps hanc potestatē creandi tabelliones cōicauerit cum maioribus vel minoribus. ꝫ tantū intelligit̃ reseruasse sibi ⁊ ꝑ ꝯñs nullus principi subditus pōt tabelliones creare sed ipe solus tm̄.l.j.§.deꝗ.ff.de postu. Nō ob.§.vt tū.in autē de tabelli.⁊.§.ex ꝓuiciali.in aut̃.de desen.ciui. ⁊ oia alia iura supra allegata.q2 dico ꝙ cōitates ⁊ alij inferiores pñt deputare quē ad aliquod officiū publicū exercē dum. Et ita loquunt̃ omnia ista iura.ꝫ ꝙ pñt ꝯcedere officiū tabellionatus et ptātem cōficiēdi instr̄a publica hoc nō ꝓbant. Non obstat rō qua dicit̃ ꝙ si solus ꝑnceps crearet tabelliones ipe solus priuaret ipos.q2 dico ꝙ tunc nō ꝑuaret̃ tabellio ꝑuilegio tabellionat⁹ iudicis ptāte ꝫ legis ipouentis talē penā ꝓ talibus delictis.adeo ꝙ iudex ꝓpter illud delictū nō posset priuare tabellionē priuilegio tabellionat⁹ nisi lex scripta vel princeps ꝓpter illud delictū imponeret ei penā priuatōis. ⁊ ita loquit̃ §.fi.cum si.in auten.de armis. Sed cōcedo ꝙ poterit iudex tabellionē deputatū ad aliquod certū officiū priuare illuz sed illud ꝓpter delictū.lꝫ lex nō imponat spāliter illam penam.⁊ ita intelligo.l.si aliquid.C.de suscep.archi.li.x. Et nō est mirū q2 pōt euz deputare ad certū officiū. Secundo quero.nūqd cōsuetudo possit inducere ꝙ inferior a principe possit creare tabellionez. Rñdeo sic.ꝭm Inno.in.c.fi.de fide instru. ⁊ est rō ꝭm eum.q2 ad hoc vt valeat cōsuetudo requirit̃ tacitus cōsensus vel expressus supioris seu principis. vt no. ipe de ꝯsue.in rubrica qō princeps apꝓbat ipe facere videt̃.C.de ve.iu.enu. l.j.§.qm̄ igit̃.⁊ in auten.de desen.ciui. §.sed interim. In cōtrariū videt̃ quia ista que ꝓcedunt a pari potentia paris sunt effectus.l.de quibus.ff.de le.C.de nup.l.si libertos. Sed consuetudo ciuitatis vel statutū ab eadē potentia ꝓcedunt.s.de consensu populi.l.sed ⁊ hoc. ff.de legi.insti.ō iu.na.§.ex nō scripto. igit̃ ⁊c̄. Preterea tacitū ⁊ expressuz eqꝑant̃.l.qui ad certū.ff.loca.l.j.§.conditio.ff.de adi.le.ꝙ aūt statutū ⁊ cōsuetudo equiparent̃ ꝓbatur ꝑ.l.magistratus.ff.ad municipales.l.sp.§.legit̃. de iure imu.insti.de iure na.§.cōstat.⁊.§. ex non scripto. Ego hoc non obstante teneo opinionē Inno.videlicꝫ ꝙ cōsuetudo que inducta est cōsensu supioris ⁊ ex consensu tacito expsso vel presumpto est potens creādi tabelliones.

Ad contrariū rñdeo dum dicit̃ ea q̄ ꝓcedunt a pari potentia ⁊c̄. q2 sciēduz ē ꝙ cōsuetudo vel statutū que nō remanet in pura ⁊ vera conscientia cōsuetudinis vel statuti que nō est vt capiat vires a tacito vel expsso consensu populi sed si suos fines egrediunt̃ nō ꝓcedere a pari potētia.cū in ptāte reseruata statutū nil pōt.l.j.de iudi.an.au. ⁊ est dictuz in ꝑcedenti qōne. Sed cōsuetudo que inducta est de cōsensu principis ꝑsumpto vel expresso differt a principis reseruatōe.ar.l.fi.C.de can.la.li.x. Vñ de expresso consensu clarum est. vt supra dictū est de ꝑsumpto. Est dicendū idē de eo qui inducit̃ ꝑ patiam tanti tēporis in cuius ꝯriū memoria hoim nō existit.ar.l.j.§.fi.⁊.l.principi.ō aq̄ plu. arcē.⁊.l.hoc iure.§.ductus aque.⁊ aq̄ quo.⁊ esti.⁊.l.j.C.de eman.libe.⁊.l.ꝓbatorias.C.de diuer.offi.li.xij.vbi probat̃ ꝙ cōsuetudo inducta in cuius contrariū memoria hoim nō existit.tantū operatur quantū priuilegiū principis In alijs aūt que nō sunt solum principi reseruata.idem opatur consuetudo quod statutum. Et in tali consuetudie ꝓcedunt rōnes facte in oppositū.

Tamen est attendendū ꝙ tabelliōes creati vigore talis consuetudinis non

possint conficere instrumēta extra ter
ritoriū illius ciuitatis in qua est indu-
cta cōsuetudo cum non habent ptātez
sicut qui creant ab habentibus priuile-
giū a pncipe. sed tātū iuris habet quā-
tum ipa cōsuetudo tribuit vt in ipa ci-
uitate tantū possint exercere publicuz
officiū notariatus. vt est de mente prin
cipis. vt in. d. c. si extra. de fide instru. et
no. Guil. in. l. nō aliter. de adopt.

Tercio quero quid si ille qui confe-
cit instrm negat fuisse notarius qs p
bet ipm fuisse notariū. Inno. in. c. fi. de
de fi. instru. parū post prin. dicit ꝙ pba
tur p priuilegiū seu auctoritatē p testes
seu p publicuz instrm. sufficit tn si p te-
stes pbat. qr publice fungebat officio
tabellionatus et plura alia instra fecit
de alijs psonis. ad hoc facit autē. de nō
alie. §. non igit. Hoc etiaz tenet Ja. de
bel. et Guil. de cu. et Bar. in. l. barbariꝰ.
de offi. psi. et tn nō sufficit illū q phibitꝰ
est esse tabellio diu fuisse in quasi pos-
sessione tabellionatus ad hoc vt vale-
ant eius instrumenta. l. in his. C. de di-
uer. offi. li. xij. Et hec opinio michi vide
tur vera. p qua videt melior casus in. l.
generaliter. §. si quis de tabel. li. x. ido
ꝯ instrumenta opponat. ꝙ ille qui scri
psit non erat tabellio. Cautus aduoca-
tus ponit ꝙ tempe ꝯfecti instri iste qui
scripsit erat tabellio. in quasi possessiōe
officij et pro tali habebat et reputabat
ab oibus cognoscentibꝰ eum. et ꝙ erat
homo liber et talis cōditiōis ꝙ nō phi-
bebat esse tabellio. Nō tamen suffice-
ret articulari ista tria sola priora. quia
hec talis quasi possessio non sufficit in
his que sunt phibita. vt in alle. l. gene-
raliter. Vnde pbata tali quasi possessi
one non concluderent esse tabellionē.

Quero quarto. nunquid instrm de-
beat habere insigne signuz notarij. dic
ꝙ sic. nisi cōsuetudo alit se habeat. nec
pōt postea tabellio signū solitū muta-
re. l. fi. circa mediū. C. de assesso. et ponit
spe. in ti. de instru. edi. §. j.

Quinto quero quale sit officium ta
bellionatus. Rn. fm Inno. in. c. j. de fi.
instru. ꝙ ē publicū et cōe. et iō creditur
eius scripture tāꝙ publice sine aliquo
adminiculo dūmodo in instro cōfecto
extra iudiciū sit descriptus numerꝰ te-
stiū debitus. vt in. c. cum Iohes. de fi.
instru. In his vo que fiunt in iudicio
soli scripture credit tabellionis depu-
tati ad scribendū etiam sine testibus. c.
qm cōtra. de pba. Et ponit Inno. in. d.
c. j. de fide instru. Itē alteri pōt stipula
ri. ff. rem pupil. sal. fo. l. ij.

Sexto quero. nunquid tabellio de fa
cto ꝓprio possit cōficere instrm. et videt
ꝙ sic. in. l. si consul. et. l. sequē. de adopt.
Hanc qōnem format Guil. de cu. i. d.
l. si consul. vbi determinat cōtrariū. vi-
delicz ꝙ non possit. Et mouet. quia cū
tractat de cōmodo pecuniario qs non
pōt esse autor in facto ꝓprio. l. qd dici-
mus. ff. de auc. tu. et. l. j. §. fuit quesituz.
ad trebel. et p hoc rndetur ad. l. si cōsul.
cum fi. qr loquunt qn nō tractat de cō-
modo pecuniario quo casu qs pōt eē
autor in facto ꝓprio. nam differunt. l. j.
C. de test. et. l. qui testamenta. §. j. ff. de
testa. Preterea tabellio habet loco te-
stis. l. domicius labeo. de testa. et ad eū
recurritur si est dubium. de fi. instru. l.
si quis decurio. C. de fal. sed quis non
potest esse testis in re sua. l. omnibꝰ. C.
de testa. et. l. nullū. ff. eo. ti. Et hoc videt
expresse de his qui se ascribunt. l. diuꝰ
§. j. et. l. si quis legatū. ff. de fal. vbi dicit
ꝙ tabellio qui scribit falsuz instrm pu-
nitur de falso. Casus est in. l. rationes.
C. de proba. Dicit tamen Guil. ꝙ tali
instrumento creditur inquantū facit ꝯ
ipm sed pro ipo non. l. nō putaui. §. si
quis. de cōtra. tab. et. l. aurelio. §. idem.
de lib. leg. Idem tenz Dy. in. l. si impu
beres. §. fi. de fal. et. l. publi. ff. depo. Sz

contrariū tenet quedā glo. parua q̄ dicit ꝙ aduersarius nō pōt approbare instrumentū inquantū solum facit ꝓ se: reprobare inquantū facit cōtra se. Sz Bar. in. d. l. si consul. dicit ꝙ dicta glo. loquitur in priuata scriptura. hec in publica. facit qḋ no. C. de dona. ante nupt. l. j. ꝛ. l. ij. C. de cōfes.

Septimo quero nunqꝫ tabellio creatus a papa possit cōficere instrumentū in terris imperij. ꝛ sic ecōtra ponit spe. in ti. de instu. edi. §. sed nunquid tenendum. vbi dicit ꝙ sic. qḋ credo veruz ratione. quia quilibet habens meruz imperiū pōt extra suum territoriū exercere iurisdictōem voluntariā sed non cōtentiosam. l. ij. de offi. ꝓcon. Sed cōcedere ptātem conficiēdi publica instrumenta est de voluntaria iurisdictōe. lō ideo pro hoc facit in simpli. c. ꝑ venerabilem. pꝰ prin. q̄ fi. sint legitimi.

Octauo quero. quid si tabellio non vult contrahentibus vel alteri exhibere instumentū quo iure agetur contra eum. Glo. j. l. argentarius. ff. de eden. dicit ꝙ officio iudicis. Est ꝛ verum in actis ꝛ instrumentis que fiunt inter viuos. Sed si esset instrm ptinēs ad vltimas voluntates tunc agit ꝑ titulū quēadmodū testa. ape. vel. ꝑ interdictū. de tabel. exhi. l. j. ꝛ ibi glo. ff. de tab. exhi.

Nono quero. nunquid notarius teneatur dare instrumētū ptibus siue cōtrahentibus sine pecunia. Glo. in verbo argentarius. in prin. in ver. assiles. ff. de eden. dicit ꝙ non. In contrarium facit. l. j. §. illud quoqꝫ. de ordi. ꝛ extraor. cog. Et Guil. in. d. l. argentarius. dicit ꝙ notarius pōt cape duplicem mercedem ꝓ instrumētis confectis. Vnaz ꝓ abbreuiatura. aliam pro extensione Pro hoc allegat casum singularem in. l. fi. post medium. C. de princ. agen. in rebus. li. xij. facit. l. in sacris. in fine. C. de px. sacro. scri. Est tū aduertenduz

ſm eūdē Guil. ꝙ notarius pōt implorare officiū iudicis vt sibi ista duo salaria pbeantur ꝓ scriptura ꝑ leges supra allegatas. Nec obstat. l. j. §. illḋ qꝛ quia loquitur in salario pstando de publico qḋ non pōt statui notarijs sic nec alijs personis. vt nota. in. l. j. in prin. ff. de var. ꝛ extraor. cog. Istud non videt verum. quia leges quas allegat Guil. loquuntur in notarijs qui scribūt acta iudiciaria. Quo casu cōcedo ꝙ ad officium iudicis coraz quo gesta sunt ea que notarius scripsit ptinet sibi dare salarium. Et ita intelligo allegatuz. §. illud quoqꝫ. qui loquitur indistincte taz de salario pbendo de publico qꝫ de priuato. Non ergo poterit notarius q̄ scripsit extra iudiciū instrm implorare officiū iudicis vt sibi pbeatur salarium. sed bene constat illud verum ꝙ nō pōt cogi dare instrumentū cōtrahentibus sine mercede. Et hec est mens di. l. argentarius. Bar. tamen ibi ꝛ in. l. j. ff. de va. ꝛ extraor. cog. dicit ꝙ in hoc spectetur consuetudo que ē ꝙ notario detur merces de scriptura instrumenti. cum contrahentes ꝛ notarius videantur tacite agere de mercede pstanda ſm consuetudinē. argu. l. accepto. C. loca. ꝛ. l. domini prediorꝫ. de agric. ꝛ censi. libro xj. vnde ſm eum notarius poterit agere ad mercedem vtili ex locato. Itez sequitur ex hoc textus ꝙ cōtrahentes poterunt agere vtili ex conducto contra notarium vt exhibeat instrumētū mō dictaruz legū. qḋ etiā no. in. l. mutatio ꝛ suppletio ad illam glo. l. argentariꝰ.

Decimo quero quis cōtrahentiū debeat soluere notario. dic vt ꝑ Cy. in. l. eos. C. de vsuris. ꝛ ibi plene dixi.

Vndecimo quero. notarius dedit partibus instrumentū defectiuū nūqd pōt agi vt pfectum tradat. Rñdeo. poterit officio iudicis agi vt perficiat ꝛ interesse tradat ea rōne q̄ cogeret a pnci-

pio vt totuz traderet. qꝛ non videtur de disse q̄ totum non dedit. vt. l. vbi exigit §. si dolo. ff. de eden.

Duodecimo quero. notarius dedit ꝑtibus defectiuum instrumentum petit vt reddatur sibi vt possit addere vel detrahere. nunquid cōtrahentes aut aliquis eorum teneatur sibi tradere instrumentum. Bar. format istam questionem in l. fi. ff. de tab. exhi. ⁊ Ray. de for. li. ꝯsulu it. vt ipse nota. in . l. imperator. ff. de sta. ho. Ego autem dico ꝙ si notarius reddat instrumentum defectiuum legittima causa de equitate potest agere actione in factum vt instrumentuz sibi reddatur vt sic suppleat vel detrahat. ar . l. iij. ff. ad exhiben. ⁊ eius quod nota. glo. in. l. quedam. in prin. de eden. Que autem sunt legittime cause defect⁹ instrumenti. Respōdeo si notarius perdidit prothocollum in remotis locis vel partibus tempore quo fecit instrumentuz vt. l. si qs ex argentarijs. ff. de edendo.

Tredecimoquero. nunquid notarius possit corrigere errorem instrumēti sui. Et videtur ꝙ sic. quia error notarij non nocet cōtrahentibus. l. si librarius. ff. de regu. iur. l. imperator. de sta. ho. Guil. de cu. format istaz questionē in dicta. l. imperator. ⁊ spe. de istru. edi. §. instrumentum. v. nunquid si conficit. ⁊ Bar. in di. l. si librarius. Ego autem ad declarationem presentis questionis premitto ꝙ error in instrumento multis modis potest committi. Vno modo circa formam instrumenti. Secundo modo circa errorem ordinis instrumenti. Tertio modo circa solennitatem formalē ipsius contractus. Alio modo circa latinitatem. Quando committitur circa solennitatem formalem. vt qꝛ deficit inditio in instrumento vel anni dñi vel mensis ⁊ dies. defectus enim hoꝝ viciat instrumentū. vt in autē. vt ꝓ ponatur no. imp. in ꝓn. ⁊ in aut. qui mo. na. effi. sui. §. sed q̄tū. ex. de fi. instrū. inter dilectos. ⁊ no. Bar. in di. l. generali. vel in instrumento deficit. qꝛ notarius fuit rogatus vel equipollens. vt in auten. de tabel. §. j. col. iij. ⁊ ꝑ Bar. in. l. sciendum. de v. obli. Sed nunqd possit errorē corrigere. dico ꝙ si est erratuz in cōmittendo si ꝯstat in quo est error notarius pōt corrigere errorē suum. ar. l. errore. C. de testa. ⁊ l. si in noie. ff. de v. ob Si aūt non ꝯstat in quo vt quia fuit omissa dies rogationis vel negatur a ꝑtibus facta. Isto casu si notarius dicit se recordari debet ei credi. qꝛ officiali publico creditur de officio sibi cōmisso. C. de fac. rab. l. impator. li. xij. ⁊ l. si quis decurio. C. de fal. ⁊ l. magis puto. §. non quenis. ff. de rebus eoꝝ. ⁊ l. j. §. cura carnis de offi. ꝑfec. vr. Si vero est erratuz in ponendo. Isto casu siquidem error constat ex inspectione instrumenti. vt qꝛ posuit vnum mensem vel diē cū debuisset ponere aliū. Et isto casu nō pōt notarius suū errorem corrigere nisi de errore ꝯstet ꝑ testes vel alio modo. l. qͤ quid astringende. de verboruz obliga.

Tertio respondeo ſm lecturaz Bar. ⁊ est ratio inter hunc casum ⁊ ꝑcedentē qꝛ qñ notarius omittit inditionē diē vel rogitū nondū finitum est officiū suum ar. le. qualē. ff. de arbi. ideo pōt corrigere errorē suuz. Sed qñ ponit inditionē mensem vel rogitū tunc est funct⁹ officio suo siue bene siue male. l. iudex. de re iudi. Jō non pōt errorē suū corrigere. si non est dies. ⁊ ptz ex instri inspectōe. vt qꝛ anni dñi non ꝯcordent in inditōe cū vtrūqꝫ sit positū in instro. Isto casu gl. Bar. q̄ est inter dilectos. de fi. instru. in v. inditōz. tenuit ꝙ instrumentū reddatur falsum. Dynus cōsulendo in quodā consilio determinat ꝙ licet omissio inditionis vicet instrumentū. vt. s. tñ si apponatur nō viciat instrm. licet nō ꝯcordet cū annis dñi. ar. l. quotiēs. §. si vo.

de here. insti. pro quo facit qd no. glo. in. l. si quis in fundi vocabulo. de leg. j. z. l. j. ff. de re iudi. Hec opinio est cōmunis. Dia pdicta sunt vera qn solennitas instrumēti fuit solenniter obseruata. s nō fuit inscripta eo mō quo interuenit vl fuit totaliter omissa. Ceterum si nō fuisset scripta nec probata tunc non posset corrigere errorem imo esset totaliter falsus z notarius tanq falsarius puniretur. l. iubemus. §. fi. de testa. Tertio modo qn fuit erratum circa solēnitatem formalem cōtractus. Dico q si error fuit cōmissus a cōtrahentibus talis error viciat cōtractū. ideo tunc notarius talem errorē non pōt corrigere. l. j. in pn. z. l. quicqd astringende. de v. obliga. Sed si fuisset omissus a notario in scriptura vt qz fuit tūc obseruata illa solēnitas. sed notarius hoc nō scripsit cum talis error nō viciat instrumentū. quare presumitur hec solēnitas interuenisse. ideo notarius pōt hunc errorem corrigere. insti. de inutili stipu. §. si scriptum. ff. de ver. ob. l. sciendum. Quarto modo quando est erratum circa solēnitatē intrinsecam conuentionalem contractu. dico q si error est omissus a cōtrahentibus tunc talis error viciat contractū. ideo notarius nō pōt corrigere. l. j. §. nec emp. l. in emptiōe. ff. de contrahen. emp. Si vo error fuisset omissus p notariū si cōstat de errore p testes vel alio modo pōt corrigere errorē. als non. qz talis solennitas non presumitur. insti. de emp. z ven. §. preciū. Quinto mō qn erratū ē circa solennitatem extrinsecam contractus si est erratū a contrahentibus viciatur contractus. ideo notarius non pōt corrigere. l. j. C. de fide instru. z de iure haste. phi. li. x. z. l. si extra pdiū. de pac. cōuen. Idē est si est erratū a notario. nam non pōt corrigere hunc errorem nisi cōstet p testes vel alio modo. l. quecunq ff. de publica. Et est ratio. qz solennitas extrinseca nunq presumitur nisi notarius faciat mentionem de ea in instrumēto vt no. glo. in. l. j. C. de fi. instru. z. l. j. C. de contrahen. stipu. Sexto mō scz quando est error circa scripturā instrumēti scribendo verba obscura. si sint oīno obscura z non intelligibilia tūc viciatur instrumentū. Ideo notarius non poterit corrigere hunc errorem. dicta. l. quicquid. sm vnam lecturam. z ibi Bar. Si autē non sunt oīno obscura tunc potest corrigere declarando z interpretādo verba p eum scripta. l. si quis decurio. in fi. C. de fal. z in auth. de fi. instru. §. si moriantur omes coll. vj. Ultimo modo si error fuit circa incongruam latinitatem scripture. tunc non viciatur instrumentū l. impator. de sta. ho. l. si librarius. ff. de re. iur. Ideo notarius poterit hunc errorem corrigere. l. actorum. verba. de re. iudi. Est tamen sciendum q in oibus casibus in quibus dixi notarium posse corrigere errorem debet hoc facere autoritate superioris z non aliter. vt in auten. de equi. do. §. primum gradum. col. vij. z ibi tenet Ja. de bel. Item est sciendum q in casibus in quibus non potest notarius corrigere errorem suum tenet parte lesi ad interesse. l. j. in fine. si messor fal. mo. dix. z. l. fi. C. de mag. conuen. Item predicta locum habent quādo notarius tradidit parti instrumentum in forma publica. quia iam cum sit functus suo officio non potest suum errorem corrigere nisi vt preordinatum est. vt. l. iudex. de re iudi. Ceterum si nō tradidisset partibus instrumentum. tūc potest errorem per ipsum commissum corrigere cum non sit functus officio suo. l. qualem. ff. de arbi. Qualiter autem probetur error instrumenti plene probatur in di. l. si librarius. circa fi. ff. de re. iu. Quero decimoquarto. an qn notarius tradit instrm debeāt citari illi quorum interest vel qui ex illo instro

ledi possunt. Bar. format istam questio
nem in. l. fi. ff. de tabel. exhi. ⁊ Cy. i. l. nã
ita. ff. de adop. in suis additionibus.

Ego aut dico ꝙ qñ tractat de prima
editione instrumẽti. Isto casu. si q̃dem
est ꝯtentio inter notariũ ⁊ illũ qui petit
instrumentũ non ptinere ad petentem
vel dicit illum ꝯtractum esse inualidũ
⁊ sic publicari non deberet. sic oẽs q̃ le
di pñt ex instrumẽto isto citari debent.
ar. l. j. §. sin aũt. ⁊. l. fi. de tabu. exhi. ⁊. l.
de vnoquoq;. de re iudi. l. nã ita diuus.
ff. de adop. si vero nulla est cõtentio in-
ter notariũ ⁊ petentem sibi tradi. vt q2
notarius dicit instrumentũ sibi debere
tradere. ⁊ tunc non est necessaria citatio
Qñq; tractat d̃ scda editione. vt q2 iste
cui fuit traditũ primo instrumentũ di-
cit se amisisse ⁊ ex alia causa iusta. dicit
iterũ sibi tradi. ⁊ isto casu indistincte de
bent citari illi quoꝝ itereſt ⁊ q̃ ledi pos-
sunt ex dicta editione. q2 talis editio de
bet fieri cum cause cognitione. l. si quis
ex argentarijs. §. fi. ff. de eden. An autẽ
quando oriunt tales contentiones in-
ter notariũ ⁊ partez debet adhiberi ple
na cognitio vł semiplena. no. per Bar.
in dicta. l. j. in fi. de tabel. exhi. Quero
quindecimo cuius etatis debeat esse ta
bellio. Et videtur ꝙ pupillus possit eẽ
tabellio. vt. l. impuberem. in prin. ff. de
falsa doctria. vt refert Bal. vbi tenet ꝙ
tabellio debet eẽ maior pupillo. Quia
officium tabellionatus est officium pu
blicum. l. generali. C. de tabellionibus
li. x. Sed pupillus non admittit ad
officia publica. l. pupillus. ff. de iu. ⁊ iu.
ergo non ob. di. l. impuberem. q2 loqui
tur in illo qui admittitur ad scribendũ
Nam ad scribendum tm̃ potest adhibe
re seruus. vt. l. seruus. ff. de testa. de di. l.
impuberem. §. non tantum. ff. de fal.

Sedecio quero nunq̃d aliquis pos-
set creari tabellio infra tempus puber-
tatis. ⁊ post puberratem cõficiat instru
menta. ⁊ exerceat officium. Bar. in allẽ
gata. l. impuberem. in pn̄. tenet ꝙ non.
quia hi qui eligunt ad aliquod officiũ
publicuz debẽt esse idonei eo tempore
quo eligunt. l. examinãtis. §. j. ff. de ac.
tu. Quero. xvij. nunquid tabellio ex
cõmunicatus possit cõficere instrumẽ-
ta publica. Bar. in. l. eadem. §. j. ad. l. iu
li. repetũ. Et est casus in auten. de pa. ⁊
⁊ cõsu. pducere. col. ij. ⁊ in autẽ. creden-
tes. C. de here. Quero. xviij. nũquid
tabellio infamis possit cõficere instru-
menta. Et videt ꝙ non q2 habet loco te
stis. l. domicius. ff. de testa. ꝫ infamis ñ
põt esse testis. l. eadẽ. ff. ad. l. iul. repetũ.
l. iij. §. lege. ff. de testi. Preterea glo.
in. l. ij. §. miles de infa. dicit ꝙ infamis
non põt exercere aliqđ officium publi-
cum. sed officiũ tabellionatus est offici
um publicum. vt di. l. generali. ergo ⁊c.

Preterea infamis repellit ab omi di
gnitate. l. ij. C. de dig. Sed officium ta-
bellionis est dignitas. l. j. C. de manda.
pn̄. ergo ⁊c. Et istam ptem tenet Inno
centius. in ca. fraternitatis. in glo. in v̱-
bo deponit. extra d̃ test. Bar. in dicta. l.
eadem. §. j. ff. ad. l. iul. repetun. tenet cõ
trarium. scz ꝙ infamis possit conficere
mouet. q2 officiũ tabellionatus non ẽ
dignitas. sed est munus. vt notat glo.
in. l. j. in fi. C. qui mo. non pos. libro. xij.

Cõstat aũt ꝙ infames nun excludun
tur a muneribus. C. de his q̃ non iple.
li. x. ⁊. l. j. C. de infami. Itez infamis po-
test esse procurator. insti. de exce. §. fina
li. Item põt arbiter. l. pedius. ff. de ar-
bi. Item põt esse tutor ⁊ curator. vt no.
in summa trium librorum. in ti. de infa
mi. li. x. ⁊ est casus i. l. iiij. §. est eq̃ssimũ
ff. de postu. Itẽ nec obstat fm eũ. l. j. de
man. prin. q2 loquit in notario princi-
pis assumpto ad scribendũ negocia ip
sius. Nã illud officiũ ad qđ eligit p prin
cipem est dignitas. vt ibi. ideo infamis
non põt illud exercere p dictam regulã

l.ij.C.de digni. Itez non obstat fm eũ qd no.glo.in.l.ij.§.miles.de infami.q2 loquit in notario q habet aliquod officium sibi iniunctũ de publico.vt q2 notarius ad bancum stipendiorum sedẽs sed nos loquimur de notario sumpto a partibus ad faciendum publicum instrumentũ ad qd officium põt infamis assumi.sicut dicimus in iudice.nã si infamis est.z si sit datus ptibus volentibus z non opponentib9 de infamia valet eius iudicium vel sñia.vt no.In. in ca.cum suũ.de of.dele.z Bar.in.l.qdã cõsulebant.de re iudi.z spe.in ti. de iudi.del'.§.excipit.ver.item nunquid .et v.se.Item fm eum non obstat q infamis non potest esse testis.q2 testimonium pducit ab altera partium tm̃ inuita.z ideo non admittit. Sed notarius qui assumitur ad scribendum instrumtum assumit ab vtroq3 contrahentium ideo valet instrumentum.Ego autem teneo opinionem.In quo allego casũ de probi.feu.alie.§.scriba.col.x. Non ob.rationes Bar.primo casu vbi dicit officium tabellionis est munus publicum.vt no.glo. in.l.fi. C.qui mili.non pos.q2 dico illam falsam z contra casuz l.generali.in fi.C.de tabu.li.x.ad quaz Bar.ibi nõ rñdet.Nã ibi expsse dr q officiũ publicũ. z qd sit officiũ publicũ tenet In.in.c.j.extra d fi.instru.q aũt nõ sit inutile munus publicum patet euidenter ex eius diffinitione. Nam dicit ipsum publicum quod in administranda re publica cum sumpto sine titulo dignitatis subimus. que diffinitio habetur ad litteram.in.l. honore de mune.z hono.Item non obstat de tutore z procuratore z arbitro. q2 sunt persone que non habent officium publicuz Item non ob.de iudice q si non opponit q sit infamis valet sñia p eam lata que est aliud in iudice delegato infame quia iudicium z sententia valet pter autoritatem delegantis si litigatores si opponunt notaz infamie que ratio cessat tabellionibus. Quero.decimonono.si tabellio excõmunicatus vl' infamis steterit in possessione tabellionat9 vel bone fame.nõ ob.infamia vel excõmunicatione an valeant instrumenta facta per eum.Bar.videt sibi contrarius.in.l.eam.§.j.ff.ad.l.iul'. repetũ. vbi tenet q sic.p.l.barbarius.de offi.presi. z.l.ij.de sena.Sed Guil.quem Bar. sequitur in dicta.l.barbarius tenet contrariuz.q licet diu fuerit in possessione tabellionatus tñ non tenent instrumẽta p eum cõfecta.z scda opinio verior ẽ p qua est casus i dicta.l.generali. Nec ob.di.l.barbarius.fm Guil.q2 ibi peccatum erat in materia tantum.nam ibi interuenerat communis error z autoritas eius qui poterat creare tabellionez z peccatum forme est peius q̃ peccatũ materie.l.j.§.eius d consti.pecu.z.l. cũ vtilis.in prin.de accep.Item non ob.l. ij.C.de sena.q2 loquit in liberto qui poterat esse iudex eo tempore quo iudicauit.licet postea fuit reuocatus in seruitutem ex causa ingratitudinis vel alia causa. Quero.xx.an tabellio propt delictum pdat officium z an instrumẽta teneant p eum facta.Guil.in hoc titulo de tabel.cir.fi.tenet q non.Tu dic q aut in totum priuat officio tabellionatus.aut non in totum .vt q2 de falso damnatur vl' deportatur z sic efficietur seruus pene.z isto casu instrumeta postea facta viciant.l.fi.C.de sen.pa.z.l.si aliquid.C.de suscep.Archi.li.x. Facta vero an remaneant valida . ar. q sic in l.ex falsis.C.de transac.z ibi not.z.l. si quis ex argentarijs.ff.de eden.sed si tabellio aliquo officio priuatur ad quod erat deputatus z fm q priuatur tunc instrumenta postea facta valent.vt in autenti.de tabel.§.finali.C.d mu.z actu. libro.x.in.l.ij.

Quero.xxi.nunquid pater tabellio possit instrumēta conficere ꝓ filio. τ videt ꝙ non. qꝛ tabellio est loco testis.l. domitius.ff.de testa.sed pater non pōt testificari ꝓ filio.l.parentes.ff. de testi. ergo nec instrm ꝓ filio ꝯficere. ꝓ hoc allego di.l.si parētes.ꝑterea pater ꝓ filio etiam in ptāte cōficere pōt.de castren. pecul.ꝓ di.l.si parentes. Sed an possit cōficere instrm ꝓ filio in ptāte de ꝑtinētibus ad peculiū aduenticiū.Bar.in.l. impuberē.§.j.ff. de fal. tenet τ bene ꝙ si pater conficiat instrm respectu filij. τ ita nec tunc valet etiam respectu proprietatis nec respectu vsufructus.l.si filius.§.se.τ.ff.de fal.

Quero.xxij.quid econtra an fili⁹ tabellio possit conficere instrm ꝓ patre. Dynus tractat hanc qōnez in.l.si vno.ff.de auck.tu.τ.l.qd dicimus.§.j.eo.ti. Bar.in.l.pater.de fal.τ.l.qui testamenta.§.j.de testa. Veritas est ꝙ fili⁹ emācipatus pōt.l.filius emancipat⁹.in prin. ff.de fal. Filius aūt in ptāte patris nō pōt.l.de eo.in prin.ff.eodem.

Quero vltimo.nūquid frater possit cōficere instrumentū ꝓ fratre. Respondeo si sūt ambo in ptāte eiusdē patris nō pōt de re que patri querit.l.de proprio.in prin.ff.de fal.sed si sunt emancipati pōt.ar.l.impuberem.§.j.de fal.

Finit liber plurimoꝝ tractatuū iuris impressus per Anthonium Koberger Nuremberge. Anno dñi Millesimo quadringentesimo nonagesimoquarto in vigilia.s.Johānis baptiste.

BIBLIOTHECA UNIV. JAGELL. CRACOVIENSIS

Plesznik iest ziele ktore wielkie i mnieysze sa sobie podobni w liściu i kwieciu, liscz maią podobny ku wierzbowemu, ale niego ostreiszy i miekszy i mnieyszy wonia nie luba iest wyzszy nisz tokiec, a mnieiszy iako tez wpol, kwiath ma zolthy korzenia iest niepozyteczne, wszythkie sa iednaki mocy ku lekarstwu.

v. Gdy owarzy w wodzie a uczynic wanne abysz thym pani sie dziata bolesci w maciczy ulekcza i wywyszczaia ią.

NC Tez owarzyc liscz z quiattem w winie a pic iako ktorą lyszrzą przystąpie meda wplawi i mocz i płod umarly wygania.

Belicza.

Woda w kletkowy bedzie wzięta beliczą i z lisciem babkowym i z rwothnykiem w kletowym gdy bedzie niewiastla siedziec albo w nim sobie bedzie macicze naparzata albo dymiona tedy zez przyrodzonej moczynie pobudza, tez dziecie umarłe wypędza.

Piołyn.

Rzecz przyrodzonej pobudza pariam gdy bedzie uczynion knoth z niego a z belicza i z zolwią uwarzywszy gdy w sposobie uczynic knoth i wpuscic iei w mnieysze [illegible].

Bibl. Jag.

Bo. drzewko.

Sole ieśli zmieszamy z miodą tłuczoną a rozmoczywszy w onym knoty: włożyszli ie do macice tedy rzecz przyrodzona przytłoczy dzieciątko martwe wypadza, i bolączki flegmiste w macicy leczy a zgładza. Też gdy będzie kadzeniem szymonowego tedy też uczyni iako i knoty z tym obyczaiem, weźmi boże drzewka, szałwiy, beliczy, każde dwie garści poleiu, czerwony lebiotki, rutyciu, kopernika, pszelnika, każdego z tego po pułgarszczi przetłukszy wszystko ziele warz w wodzie z gruszkami. A potym pani niech sie z tym kadzi

Kmin.

Naprzeciwko boleściom które pochodzą z wiatrow używaie a pobudza urynę i rzecz przyrodzoną białym głowie warzony w winie albo w prosty wodzie a gdy to pani będzie pić tedy przyidzie ku zdrowiu.

Bukwica

Ma moc ochędaiączą i przeszpiaiącą grubych wilkości a przełomaiącą moc łamiączy kamień w nerkach i w pęcherzu i pobudza przyrodzone niemocy paniom i boleści bokowe ulżaga i też z gałkami szczyzony wyczyszcza. A iako gdy ię uwarzysz i z korzeniem włoskiego kopru winem piai.

Przestęp.

Gdy się też wina pani napiać będzie w którym wzięt przestęp. rzecz iei przyrodzoną pobudza, i urinę wywodzi i też macicę czyści gdy na tym zielu pani siedzi.

Polna miętka we camiena łębiotka

Uwarzona w winie a z tego się napiiai rzecz przyrodzoną pobudza paniom bardzo mocnie

Tatarskie ziele.

Pobudza rzecz przyrodzoną znamienicie paniom i też urinę pędzi gdy iei uwarzysz w winie z kopytnikiem a z bożym drzewkiem, a potym osłodzisz wodę miodem szymowanym a też się napiiai porannu i wieczor ciepło a potym onymże zielem przegadzszy w winy wodę okładai ramiona i macicę to sprawia ku mieniu tych rzeczy

Nogietek na głowy bolenie.

Warz nagietek z szałwią a z witosłem kopruem w winie a onym głowę okładai odeidzie boleść od głowy.

Preseruatiuum contra pestem

Rx Centaurea artemisia alba ruta absinthii saluia [illegible] de
qualibet herbarum ana manipulum minus tamen de absinthio quam de aliis
et hec herbe exsiccentur in sole quando vel si necessitas urgeat in furno
postea pulverisentur et misceantur pulveres cum optimo aceto
vini addatur post debitam mixtionem optimi mitridati uncia una et
sepe moveatur hec mixtio per diem et per noctem sic [illegible]
[illegible] et condensetur sic [illegible] vel [illegible] et [illegible] vel
[illegible] imponatur bene [illegible] ne aer subintret et
potest tali modo servari in sua virtute per xx annos / et quando
vis adire pestilenciosos vel loca infecta [illegible]
comede tunc sume de predicta recepta quantitatem unius pise vel
parue fabe et si materia fuerit rara aut liquida tanto magis
tunc sume et deglutiendo saliuam vadas secure et si nimis videtur
exsiccata dicta confectio sic optimo aceto vini debet madefieri
et pristina parari / Quicunque has herbas [illegible] collegerit
et in sole bene exsiccaverit [illegible] ne per [illegible] sua virtutem
perdiderunt tunc ex eisdem tempore hiemali ita bene confici potest sicut ipso
estiuo

Curatiua pestis

Rx xilobalsami carpobalsami folii cinamomi [illegible] cassie lignee
masticis ligni aloes ossis de corde cervi de qualibet scrupulum unum
opii thebaici iusquiami albi nigri de qualibet dragma i
euforbij [illegible] et piperis [illegible] / [illegible] iij dragmas
omnia ista pulverisentur bene et ponantur in melle quantum opus
fuerit et misceantur in vase vitreo sic quod pasta sit aliqualiter
dura ita quod formentur pillule ad quantitatem ciceris et inter sex
dragmas detur una pillula pacienti liquefacta in una uncia aque
rosarum vel acetose et bibat totum paciens et mox ponatur in
lecto et cooperiatur bene quod sudet per duas vel tres horas secundum
qualitatem persone et quantitatem pillule respice qualitatem persone quod
dixi propter pueros et mulieres quibus non debet dari tanta quantitas
sic aliis et interim quod sudet paciens prebeatur bonum brodium

Cum vino pullo et modico de muttone et post undecim mutatis
lintheaminibus comedat et bibat, insciente bibat vinum bis limphatum et
et post sex vel septem horas detur sibi glisterie. Sudando autem
parum nullo modo permittatur dormire est cura tota difficultas
Compones ista R in victarum inferius

Pulvis odoriferus

R yreos ℥ iiij
Cipri ℥ 1 s
gariofoli ℥ 1
rosarum rubearum aridarum ℥ 1
fiat pulvis ut decet

Contra scabiem in manibus
R argenti vivi extincti
alumini pulverisati ana ℥ 2
olei laurubaci ℥ 1 s fiat unguentum
unge spargens manum et in fonticella
infra gutture sanabuntur

Remediu[m] con[tra] Podagram

Qui podagram patiunt[ur], pedes imponunt in [ve]stulo leporis cocti temperato callore relicto, Renes etia[m] leporini inueterati. pedib[us] alligati podagram leuant.

Remedium pro adustione frigoris als odfiebmernie

Contra dolorem pedu[m] frigo[r]is adustorum, Cineres pilli leporini combusti apponunt[ur], et prosunt.

Esus leporinus grauidis noxius.

Vnam tamen infelicitate[m] pleraeq[ue] mulieres vterum gerendo incurrunt, ut uel esu, vel salto sup[er] Caput leporis facto, generent infantulos oris leporini inter os, et nares, diuisa labia p[er]petuo retinentes nisi statim a principio assuant particula[m] pectoris tenerrimi pulli illico occisi et sanguinolenti.

Bibl. Jag.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0008082

